LIBRI QUINQUE APOLOGETICI PRO RELIGIONE, VTRAQUE THEOLOGIA, ...

Vincent Baron, Josè Maria Fonseca de Evora

Digitized by Google

BIBLIOTECA VIII EMANUELIS FONDO EBORENSE
32
6 A
7

JC. Sup. 20. Pl. 4.

Fº 6 nº 22

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

B

LIBRI QVINQVE APOLOGETICI

PRO RELIGIONE, VTRAQVE THEOLOGIA, MORIBVS, AC IVRIBVS ORDINIS PRÆDICATORVM.

ADVERSVS

THEOPHILI RAYNAVDI TRES, totidem Petri de Alua libros, aliquot Epistolas Ioa. Launoij, Expostulationes Carterij, aliosque:

QVARTA PARS

MANVDVCTIONIS

AD ANALYTICAM THEOLOGIAM CÆTERIS COPIOSIOR.

Ad Reuerendissimum P. DOMINICVM OTTOMANVM Ordinis Prædicatorum, cuius natalia vindicantur.

AVTHORE

VINCENTIO BARONIO *Ordinis Prædicatorum, Conuentus Tolosani S. Thoma Aquinatis.*

PARISII,

Sumptibus SIMEONIS PIGET, ad Iacobæa, sub signo Prudentiæ.

M. DC. LXVI.

Cum Priuilegio Regis & Approbatione Doctorum.

Digitized by Google

39.6.A.7

Digitized by Google

REVERENDISSIMO AC RELIGIOSISS. PATRI

DOMINICO OTTOMANO

IBRAHINI

TVRCARVM IMPERATORIS

PRIMOGENITO,

ORDINIS PRÆDICATORVM.

QVAMVIS multa, magnaque ſuppetant nomina, quibus Te compellem, DOMINICE OTTOMANE; nullum tamen illuſtrius, aut quod Te verius Tui officij, & nos, quâ ſis proſequendus, obſeruantiæ moneat; horum duorum quibus Te conueni, vno aſcititio, innato altero, mihi occurrit, aut tibi continget vnquam: atque horum primum lauacro aquæ, & verbo vitæ in Chriſto regeneratus Tutemet elegiſti; poſtremum vero primorum natalium ſplendore ſortitus es. Sed cùm adeo diuerſa ſit huiuſmodi

Digitized by Google

nominum, hinc à natura, inde à gratia origo repetita; illis vt salua sit sua dignitas, & maior in dies accedat; alio plane ad vtrumque, Te, & nos animo comparatos esse oportet. Equidem ad Tuum, nedum officium, sed etiam decus maximum pertinet, vt à Familia regnatrice & victrice Orientis, excepti cognominis prorsus obliuiscare; alterius, quod secunda generatio indidit, memineris semper, & totus in illo implendo incumbas: nos vero remissâ tibi prioris nominis excolendi curâ, posterioris rationem habeamus. Nec dubito quin sapientes, & ab omni æmulatione ac partium studio alieni homines, hanc nostri iudicij æquitatem sint probaturi; & quas illis partes assignamus reuerentiæ, Te ex Tuis natalibus suspiciendi, & rerum humanarum ex Tuo casu admirandi vices, libenti excipiant animo, & accurate exequantur: nec contenti id genus obsequiorum Tibi exhibuisse, causæ Tuæ vindicias suscipiant, cum aliqua in æmulos indignatione, quod futilibus suspicionibus, certa Tuæ originis argumenta eleuent, & per summam cæcitatem, aut nequitiam, duobus Ecclesiæ nobilibus Ordinibus Melitensium Equitum, & Dominicanorum, quæ à Te in illos defluxit, gloriam, totis viribus ereptum eant. Nec propria tantum & priuata est hæc duarum Familiarum, sed publica & communis Christiani nominis causa, quæ ex Tuo casu graue & longum à viginti, & vltra annis bellum accendit, adhuc multo diuturnius futurum: & post tot fragores armorum, tot vrbium obsidiones, post tot pugnas terra mari-

Digitized by Google

que cruentiſſimas, vnius libertatis Tibi ereptæ vindicandæ, & inde nominis OTTOMANICI iniuriæ vlciſcendæ conſilio, reperti ſunt, qui contendant hos rerum motus nihil ad Te pertinere, & alias belli cauſas, præter omnem veri ſpeciem, comminiſcantur.

Sed has male moratorum hominum vociferationes, Tibi ſurda aure prætereundas conſulerem, niſi id iamdiu in animum induxiſſes, & propoſiti tenacem, nihil Te huiuſmodi diuinationes malignas, & apertas calumnias morari agnouiſſem. Sed quo ipſe Tui nominis vindicandi negligentior es, magiſque τquo & forti animo fers hoc ſecundum infortunium, quo nihil Tibi fieri volunt inuidi reliquum ex gentilitia majeſtate, eo conuenit nos ardentiori ſtudio, quod vnum ſupereſt ex ingentibus bonis decus & ornamentum, contra malignas coniecturas, & inſanos clamores propugnare: & dum Te indefenſum eſſe non patimur, validius ipſe æmulorum depelles impetus, & audaciam contundes, ſi fortunæ ludibrio quod in Te miratur Orbis, ad quod etiam Poſteritas obſtupeſcet, mutatam ſortem, non ſolum forti animo feras, quòd ipſa immedicabilis & ineluctabilis mali neceſſitas, etiam inertibus indicit: ſed etiam ardentiori ſapientiæ & pietatis ſtudio ſic redimas & reſarcias; vt qui te propius nouerint, non iam fortunæ vices, ſed progreſſum virtutis in Te mirentur: nec dubitent quin illa Tibi ex animo verba vindices, *Sapientiam regnis & ſedibus præpoſui*, & in quem Te caſus impulit, locum, videaris ipſemet elegiſſe; & ita adama-

re ; vt primum infortunium & captiuitas Tibi vera fœlicitas , & vna ſit libertas potior & antiquior orbis Imperio , quod Te primogenitum Orientis Imperatorum manebat. Itaque certaminis pro tua aut verius Melitenſis & Dominicani Ordinis gloria laborem , ſic partiendum cenſeo ; vt ipſe natalium contemptu ex pietate Chriſtiana , vno ſapientiæ ſtudio probes Te loco dignum vnde prodieris , quem nos inuictis argumentis Tibi ſumus aſſerturi. Neque enim in gloriam , laudemque Tibi , nobiſque cedet quamlibet indubitata origo regia , niſi ipſa Tibi præ ſorte Chriſtiani & Religioſi vileſcat ; eamque commendes & augeas eximia pietate cum eruditione coniuncta ; atque ita inſtitutus veriſſime , certaque perſuaſione dicas, Perieram , niſi periiſſem : auitum thronum , etſi tutum pateret iter & decliuis eſſet aſcenſus , nunquam adirem , niſi cui nomen dedi,& quam profeſſus ſum religionis promouendæ cauſa. Vbi id à Te obtinueris , & animo altè defixum hoc votum perſuaſeris omnibus, indeflexo vitæ Chriſtianæ & religioſæ tenore , qui nobis de Tuis natalibus litem mouent , nec noſtris hunc errorem ſibi ereptum patiuntur argumentis ; omnino eiurabunt , teque agnoſcent , nedum Imperatoria proſapia natum , ſed diuina digniorem.

Verum de his fuſius ad calcem Apologiæ : & cum in Te deſinat , quaſi in præcipuum noſtrarum controuerſiarum caput , & maximum Dominicanæ Familiæ decus ; vt finis reſpondeat exordio, id à Te ſumendum , & totam lucubra-

tionem tuo nomini dicandam censui. Cum enim ad Tui defensionem, commendationemque me imparem sentiam, ipse in id certaminis vocandus fuisti, cum plus momenti ad victoriam, & ad cumulatam gloriam Tua virtus & sapientia, quam cuiuslibet Scriptoris eloquentia & eruditio sit habitura, & à peruicacibus aduersariis magis pronum tibi sit ardenti Christianæ ac religiosæ sapientiæ studio, quam nobis certis argumentis consensum extorquere. Ad hoc susceptæ causæ commodum, & disputationis ineundæ felicem exitum, ex coniunctione nostrarum virium, accedunt momenta duo, quæ me grauius vrgent, & impellunt maxime, singularis ad Te colendum, & ad omnem pietatis & sapientiæ progressum & exercitationem pro virili adiuuandum affectus. Quamuis ita studio & natura comparatus sim, vt viros summo loco natos, quos Deus supra communem hominum sortem prouexit, reuereri, & omni obsequiorum genere prosequi, non minus gratum sentiam, quam æquum ac necessarium existimem: fateor tamen, me nescio quadam sortis humanæ commiseratione, in eorum obseruantiam cultumque longe propensiorem esse, quos sors loco deiecit: nam præterquod ipse lapsus qui forte aliis contemptum ingerit, apud me venerationem auget; eamque aduersa fortuna vexatis, quam secunda florentibus libentius impendo, quod solari malim afflictos, quam fœlicibus adulari, illisque ad leuamen, & ad conferenda magis, quàm istis ad recipienda beneficia manum porrigere, atque hoc inde ma-

ximi apud me compendij bonum capto; vt quæ à me prodit veneratio & obſeruantia gratuita ſit, & ſe contenta, vnius æquitatis & humanitatis reſpectu, ſepoſita omni ſpe vtilitatis exhibeatur.

Ex quo Te primum noſſe datum eſt, opportunus huiuſmodi obſequiis ſincerioribus viſus es; & inde me Tibi longe arctius deuinctum ſenſi, quam ſoleant aut poſſint mortalium plures magnatibus & principibus ſpe, & pollicitationibus ingentium præmiorum obnoxii eſſe & implicari. Et quamuis vna ſortis mutatio, comperta indoles, inuicta tot malis animi conſtantia, hanc meam Tibi reuerentiam conciliaſſet, ab inuito etiam extorqueres, quod videram à pleriſque, nedum inique recuſari, ſed etiam per ſummam crudelitatem in Te ſæuiri. Sic enim interpretor illorum conſilia, factaque, qui adeo à ſtupore aut commiſeratione ereptæ nedum Tibi libertatis, ſed etiam ſummæ potentiæ aberant; vt in illam ius omne & nomen etiam ipſum abrogent: quod mihi immanius viſum eſt illorum crudelitate, qui in mortuorum manes & ſepulchra deſeuiunt, & graſſantur. Quare cum plures populi Orientem quam Occidentem ſolem coluerint, cum Principes ſecunda fortuna florentes, mancipiorum & adulatorum turbæ obſideant, circa deiectos horrida ſit ſolitudo, & eadem prorſus quæ mortuos ſequitur & ſepulchro illatos; ſingulari Dei beneficio ſummęque gloriæ imputo, quod Tibi nedum infœlicium Principum ſortem experto, ſed inde etiam à multis vexato, ſicuti ſolent quaſſatâ naue naufragi, qui poſt maris ſæuitiam grauio-

rem terræ patiuntur, qualecunque humanitatis officium prẹstare, aut ſaltem teſtari conceſſum ſit meum in te animum propenſiſſimum. Ex iis ad quæ priuata vel communi hominum conditione natus videbare, vna ſupereſt, quæ Te ſuperſtite perire & deleri nequit origo. Prẹterea duo Tibi aduenere bona, quibus amiſſa reparentur, & quod ſaluum eſt, cumuletur, Chriſtiani ex baptiſmo, & Dominicani ex voto religionis profeſſio: itaque cum eo ipſe loco ſim, vt bonis quæ ſeruaſti, aut quibus nouo Dei munere donatus es, nihil poſſim addere; id vnum quod in me eſt, diligenter prẹſtabo; Primum bonorum ex origine aduerſus æmulos pro virili defendam & vindicabo; reliqua duo Tibi gratulabor impensè, & quam grato in Deum animo ea æſtimare, quam diligenti cùra excolere & augere debeas, quamdiu vixero etiam atque etiam monere non deſinam. Si quid aliud Tua conditio, & mea facultas officii pateretur à me exhiberi, in id totum me impenderem: nam velim perſuaſum habeas, non aliunde in Te colendo quàm ex vna impotentia modum me facere aut finem. Verum dilata ad huius Apologiæ calcem primi boni vindicatione, alterius nempè Chriſtianiſmi, eiurata ſuperſtitione auita, ſuſcepti, nihil opus eſt longius ſanctitatem fœlicitatemque proſequi, & vnius qua ſalui eſſe poſſimus, religionis dotes illi operoſe prolixa diſputatione aſſerere; cum ſponTaneo fidei, maturoque ſupra ætatem delectu, immotoque propoſito teſtatum feceris, Te nihil eorum quæ in hanc rem ſcripta ſunt, aut dici

possunt latuisse : & iniuriæ locus esse videretur, si Te horum quasi ignarum commonefacerem, aut quasi incertum & dubium viderer velle confirmare. Sed quod ad Dominicani professionem pertinet, quod postremum in Te diuinæ liberalitatis beneficium recensui; ne eodem quo Christianismum loco reponam, nec Tibi illius quasi comperti & indubitati boni gratulationem tantum debeam; magnis vocibus, ingentibus scriptis intercedunt Petrus à Clausa-valle, & Petrus de Alua, qui illam tot tantisque accusationibus, tum antiquis, tum nuper cusis grauant; vt si vera aut verisimilia sint, quæ in nos pluribus voluminibus semel & iterum editis scripserunt; merito Te pœnitere possit vestem induisse, tot spurcitiis sordidam & maculatam : tot enim vitiis & sceleribus infames traducunt nos; vt si aliqua sit ipsis fides, sancti & insontes sint præ Dominicanis à quibus ad nos confugisti Turcæ & Mahometani. Sane quamuis cęteræ deessent causæ vindicandi à tot horrendis flagitiis nostri Ordinis homines, pręter offendiculum quod Tibi ingerit huiusmodi calumniarum immanitas, quæ in nostram Familiam ingressu n longè captiuitate, & casu à summo Imperio intolerabiliorem deformant Tibique subiiciunt, possem-ne tacere, aut dissimulare tam grande scandalum, nec verbum contrà hiscere, quod silentio verum agnoscere viderer? Quâ ratione Dominicanum nomen, quo nihil mihi post Christianismum antiquius est, non proderem, si impunè æmulorum libidini lacerandum permitterem? Sed quod in Te colendo,

& ad bonam mentem promouendo, præ me fero propensissimum & ardentissimum studium, prorsus abiicerem, nisi quam isti ingerere Tibi possent cogitationem, Dominicanæ Religionis delectu, nouissima peiora prioribus facta esse, diligenter & validè semouerem, vt si quid scandali Religionem Christianam amplexus patiaris, non à Familiæ, cui nomen dedisti, sed ab illius æmulorum vitio ipse sentias contigisse. Non abnuo, si vera essent, quæ improperantur Dominicanis, quin meritò Te pœnitere posset, & pudere tuæ professionis. At si ea sit illius sanctitas & gloria, vt ab acerrimis Aduersariis nugis solum, & apertis calumniis potuerit lacessiri, quamuis dissimulare nequeam hinc grauissimum scandalum nasci, & exclamare etiam cogar, *væ illis, per quos scandalum venit*: Tuum tamen, & æqui Christiani Lectoris iudicium esto, vnde id genus offendiculorum sit, cuive imputandum; an iis qui gratis & atrociſſimè lacessunt, an iis, qui se necessariò tutantur. Illi quidem monstrosis nos accusationibus appetunt, & perdendos putant; libris editis hæc portenta euulgant, nec vnâ editione contenti, quamuis non sit multitudo, sed summa sterilitas in commutationibus illorum, nullis tamen laboribus, nullis expensis parcunt, homines etiam altissimæ paupertatis, nouis editionibus moliendis, & suis longè lateque spargendis calumniis. Et quamuis Romæ, in Hispaniâ, & vbique terrarum damnentur eorum libri, nedum Ecclesiasticis, sed etiam senatoriis decretis, nihil ista morantur, & quibus deterreri oportebat pœnis,

fiunt audaciores. Quid non paſtorali ſollicitudine, aut paternâ charitate tentauit Summus Pont. Alexander VII. vt diſcordias compeſceret & extingueret? Petri Aluæ nodos, alioſque libellos, id eſt calumniarum in D. Thomam, eiuſque Scholam colluuiem grauiſſimo iudicio Romano damnari voluit. Quid ad hæc Petrus? Reſipuit-ne? Retractauit-ne dicta? Aut à nouis ſcriptis & editionibus abſtinuit? Imò ipsâ cenſurâ Pontificiâ, quaſi torrens aggeribus cohibitus intumuit, quaſi anguſtiis locorum coercitus, aut pice oleoque accenſus ignis efferbuit magis, & exarſit. Nec ſua contentus euulgaſſe, Hyppoliti Marracij ex Italiâ ad ſe Bruxellas miſſum eiuſdem argumenti & furfuris librum, id eſt calumniarum in Dominicanos ſuis expenſis edi curauit. Quid inde tandem contigit? Fraudem Marracij non ſuſpicatus Summus Pontifex, ſed penè manibus contrectans, & cum Alua conſenſum; hominem carceris pœnâ mulctauit, eadem ſine dubio, imò maiore Aluam caſtigaturus, ob D. Thomam laceratum, & Dominicanos traductos, ſi Romæ degeret, non Bruxellis, vbi ſuus illum in tuto ſtatuit amarus & præpoſterus zelus, qui Romæ non imponit, ſed in eius caput commeritas pœnas aduocaret, à quibus par zelus non exemit Marracium, ſed carceris reum fecit apud humaniſſimum & clementiſſimum Principem. Si huiùs ttium-viratus, Petri à clauſa valle, ab Alua, & Marracij libido lacerandi Dominicanos, iudicij Pontificij æquitate ſedari, aut pœnis cohiberi potuiſſet, defenſionem noſtram eodem, quo illo-

tum accuſationes reponerem ; id eſt pari ſeueritate iudicij Pontificij coercendam, & caſtigandam cenſerem. Si aduerſus illos Pontificiæ authoritatis reuerentiâ , poſt plures accuſationes, tandem tacitos & mutos, ipſe quidquam mutire auderem , dignus planè eſſem nedum vtriuſque Petri cenſuris , ſed etiam carcere Marracij. Verum nullum faciunt modum , aut finem Dominicanos vexandi: & quas in D. Thomam Guillelmus Author corruptorij , quod Ægidius Romanus correctorio caſtigauit , primus inuexit , ſequentibus ſæculis prioribus alij adiunxerunt, auctas exaggerataſque Potza, ſcriptor Caucæ Turturis , interpolarunt : ſed in hac conuitiandi & calumniandi palæſtrâ, eos omnes facilè vicit Teophylus Raynaudus : hunc ſin ſuperauit , certè æquauit Petrus Alua : & eum inexhauſta ſit detrahendi libido , & ſimiles futuris temporibus prodituri ſint Scriptores, qui eadem, & forte iniquiora in nos congerant, & euomant; non dubito , quin æqui Lectores , boni conſulant hoc meum in defendēdâ Religione ſtudium. Iamdiu Chriſtus certo vaticinio indixit *neceſſe eſſe vt veniant ſcandala*; & cū ad antiquas in nos calumnias perpetuo inſtaurandas, nouaſque cudendas accenſi, nullâ Pontificiorum decretorum reuerentiâ , qui iſta ſcribunt , tangi aut pœnis cohiberi poſſe videantur ; quis noſtram ſollicitudinem improbet , aut non laudet , ſi illatis malis remedia , & futuris antidota efficacia paremus. Et ne quis credat me in ſcandala ſcandalis agere, id inprimis denuntio , me ita ab Aduerſariorum calumniandi , & detrahendi licentiâ abhorrere,

nedum falsa & enormia obiicientibus, similia non sim mihi permissurus, imò nec etiam vera, etiam leuia ingerere. Deinde moneo me cum vtroque Petro quasi cum priuatis hominibus, & à suo Ordine penè segregibus disputare, nec susceptas ab illis contentiones, aut simultates ad vllam communem eorum Instituti conspirationem aduocare; vti facit Carterius, qui libros Mariales omnium Dominicanorum manibus scriptos, consilio editos, & curâ sparsos temerè criminatur. Contrà apud me reputo, adeo atroces calumnias, nedum à charitate Christiana & Religiosâ, sed etiam ab omni humanitatis sensu sic alienas, vt eas eiusdem cum vtroque Petro Ordinis Religiosi, præ cæteris hominibus execrentur magis; quod nisi ita oderint, aliqua inde in illos infamia apud homines, & apud Deum damnatio sit deriuatura, & in beneficium sibi imputabunt à me refelli; cum hac responsione modestâ omnium Religiosorum honori, & Christiano nomini consulatur. Ne quis verò vtrumque, aut alterutrum à me læsum iri credat his libris, qui aliquid contentionis resipiant, quinam nostrum videantur esse maiores eruditione, pietate in Ecclesiam, meritis, &c. quod à Christo in Apostolis damnatum nemo pius probare, aut citra certam salutis noxam imitari possit: sed longissimè absum ab huiusmodi disceptationibus. Vtrique Petro, eorumque hominibus tum meo, tum omnium nostrûm nomine sponte cedo, nosque à se, suisque vinci nedum patior, sed etiam gaudeo; atque ità illorum bonis, perinde ac nostris, vt toti Ecclesiæ communibus fruor.

Quid igitur poſt has concordiæ conditiones ſupereſſe poterit diſcordiæ, & contentionis? Nihil profectò affectis ea charitate, quæ communia propriis, non propria communibus anteponit; nec ſua vnquam quærit, maximè cum aliorum vituperio, & damno coniuncta ſunt. Hanc ſi legem ſibi præſcripſiſſet vterque Petrus in ſuis ſcribendis libris, longè abeſſet iniecta nobis huius æquitatis grauiter violatæ, reparandæ neceſſitas. Aduerſarios credere velim, & eorum inſtituti homines nihil dubito incorruptæ fidei eſſe, ſummæ in Deum & in Sanctos pietatis, exactæ in ſedem Apoſtolicam obſeruantiæ, ſanæ doctrinæ, morum integerrimorum, id eſt veraces, ab omni inuidiâ, vel aliis detrahendi cupiditate remotiſſimos, denique quidquid boni Dominicanis vterque Petrus abrogat, illis voueo, & dono, à malis abſoluo, quæ in nos vterque congerunt. Quis poſt iſta ad diſceptationem ſupererit locus? Vnus, vel alter, aut ad ſummum tertius. Primum contendo, aliquam, nec contemnendam bonorum, quæ ſibi arrogant, nobiſque in totum detrahunt, portionem apud Dominicanos ſeruari, & obtinere; nec iis, quibus grauant vitiis, quaſi hęreditariis malis laborare: deinde non ita deiectos, aut à Deo derelictos eſſe, vt aliis inuidendi vni ſupplicio addicantur; neque ita antiquis, aut recentibus bonis deſtitui, quin ab inuidiæ peccato, ſicut à cauſis remoti, alios, (nolim dicere ad inuidiam,) ſed honeſtiori vocabulo, ad æmulationem prouocare poſſint. Denique licet multis partibus

longè cæteris Ordinibus decedamus ; ſuppetere tamen nonnulla, quibus fortè paria facere poſſimus ; qualis eſt imprimis fidei integritas , nedum ab omni contagio , ſed etiam à periculo errorum immunis , ſinceriſſimus , & ardentiſſimus in Deiparam , ac diuos omnes cultus , reuerentia aduerſus Sedem Apoſtolicam, & in eâ colendâ tutandáque turbulentiſſimis temporibus probata animi fortitudo inuicta , incredibile de omnibus bene merendi , nullis detrahendi ſtudium , ſolida fidei , ac ſcientiarum principiis validè aſtructa placita ; & alia id genus bona , quæ latè ſumus totâ Apologiâ proſecuturi. Si vlla vtrique Petro fides , longè deteriori loco , magiſque miſerandi ſumus Iobo in ſterquilinium Dei manu,& dæmonum ſæuitiâ perculſo. Verum ſi vir Sanctus ne animum tot calamitatibus deſponderet , potuit ſe tutari cum aliquâ etiam ſuarum virtutum commendatione , amicorum aſperioribus verbis grauiùs, quàm dæmonum ſæuitiâ , ſuoque caſu vexatus , quid ſimile à nobis extorquet vterque Petrus. Sed quò ſpectabit huiuſmodi laudatio vno verbo dicam , eoque Epiſtolam claudo ; vt Dominicanæ Familiæ , quem illi totis viribus ingerunt, Tibi DOMINICE OTTOMANE pudorem redimam , ne noſtræ ſuſceptæ veſtis Te , vllum-ve noſtrûm pœniteat. Tot enim tantoſque illa tulit viros , vt noſtram inſcitiam , & ignauiam ſuis laudibus inumbrare , ſuis virtutibus ſuſtentare poſſint. Si obijciant , longe aliud , iſtud ſcribendi genus videri reſipere , aut me reſpexiſſe ; cum leui brachio quod

obtendo

obtendo bonum defensæ noſtræ Familiæ, & minùs acri atque accuratâ diſſerendi ratione conſequi potuerim: vt ſum totus naturâ ingenuus, non diffitebor, me id tentaſſe, vt defenſio nobis neceſſaria, Tibique vtilis, vtrique Petro, & illis, ſi qui ex eorum inſtituto ſint, quod vix credo, ſimilibus prodeſſet; eoſque doceret non adeo demiſſe & indigna de nobis, de ſe ſuiſque moderatiùs & modeſtiùs ſentire. Abſit, vt ex Alua & Theophilo de illorum Familiæ hominibus ſtatuam: ſingulariſſimos & ab aliorum ſenſu & moribus longiſſimè abire certus ſum, paucoſque, ac ferè nullos habere, qui ipſis ſuffragentur. Verum cum duo nobis, & totidem ſuis diuerſa his ſcriptis, quæ refello, propinent venena; ſi vera narrent, nos quidem ad deſperationem præ noſtris vitiis & malis, & ad ſuorum bonorum inuidiam compellant, ſibi verò, ſuiſque Philaphtiani nimiam, nullam aliorum æſtimationem ingerant; occurrendum his malis cenſui, quibus nocere poſſent, tribus ſingulorum ſcriptis confutandis. Id me aſſecuturum ſpero, ſi euicero, & perſuaſero bona malis vbique permixta; nec vlli ſuorum, aut noſtrûm deſpondendum animum, nimiſque efferendum, nec de aliis abiectiùs, de nobis altiùs ſentiendum; paris eſſe periculi aliorum contemptum & odium, ac nimiam ſui fiduciam & complacentiam. Quamuis his malis communibus omnes laboremus, & his, quæ paro remediis, velim etiam omnibus conſultum; Tibi tamen, DOMINICE OTTOMANE, potiſſimùm iſta ſcribo, & ſub tuo nomine edo,

vt præteritæ conditionis oblitus, gaudeas præsenti: & si eam, quo conuenit loco habeas, certissimè noueris, Tibi saluti, & gloriæ fore immortali. Isto opusculo proludo nostris in totam D. Thomæ Theologiam commentationibus tuo nomini inscribendis, tuique causâ edendis, ne quid obmittam eorum, quæ adiumento esse possunt, vt altiorem, quàm vnde excidisti, sapientiæ & pietatis gradibus conscendas locum. Neque enim dubium est, si iis augeri, & locupletari cures Familiæ nostræ bonis, quin maximo sis illi ornamento futurus, & omnibus exemplo, atque toti Orbi Christiano & Turcico admirationi.

PARENÆTICA

AD R. P. THEOPHILVM RAYNAVDVM.

CVM nuper, Theophile Raynaude, legerem tuorum operum Catalogum, ſcriptum nouæ editionis causâ, quam Lugduni moliris, & iam fortè abſoluiſti; mirari ſubiit inexhauſtam ingenij tui fœcunditatem; & noſtro ſæculo gratulor de tot librorum, quos fruendos dediſti, vſurâ, & gloriâ, quibus ſuperiorum temporum Poliſtores prouocet, & facilè vincat. Gloriabatur Tiraquellus ſe triginta liberorum parentem, libros totidem ſcripſiſſe: effœtum plane, & ſterilem, præ te Tiraquellum dixero ſcriptorem, etſi liberis mutatis in libros, horum numerum duplo auxiſſet. Propertius Poeta ortus Meuaniâ oppido Vmbriæ olim ampliſſimo, nunc mediocri, ſcriptis quatuor libris elegiarum, quæ vix operum tuorum tomos ſuperant numero, hunc verſum cecinit, ipſo vento tumidiorem & inaniorem.

Et noſtris, tumefacta ſuperbiat Vmbria libris.

At tu, Theophile, longe vberiorem Sabaudiæ, quæ te genuit, ſuperbiendi, aut potius, in Domino gloriandi materiam præbes; adeo Poeta illo maior mole voluminum, *vt minimus digitus tuus groſſior ſit dorſo illius*; & non ſolum ipſius

verſiculi, ſed vtrumque Poetarum Latinorum & Græcorum corpus, vix ſextam decimam partem tuorum operum conficiant. Sed cùm Dei ſingulari beneficio Auguſtinum annis, & forte lucubrationibus æques; diligentiſſime tuorum librorum Catalogum relegi, ſingulorum operum titulos excuſſi, explorandi causâ, num aliquis retractationum liber extaret, quem ſcripſiſſes, exemplo Patrum omnium doctiſſimi, & iuxta modeſtiſſimi, cuius magis conueniebat humilitatem imitari, quam voluminum mole, & numero, eius doctrinæ ſimilitudinem affectare.

A fide dignis accepi, in comitiis generalibus Dominicanorum, tribus verbis Doctrinam D. Thomæ contentam, *Nihil falſi habet*, & ab vno Patre Hiſpano defenſam, è tuis doctiſſimum virum impugnaſſe, argumento à diſpenſatione Pontificiâ voti ſolemnis repetito, quod ineluctabile telum exiſtimabat, (id tamen duplici ſolutione fractum, & duplici clypeo repulſum habes ad tuam ſecundam Diatribam:) his verbis diſputationi proluliſſe. *D. Thomas Angelicus eſt non Angelus, & ſi ad Auguſtini annos vixiſſet, ſcripſiſſet libros Retractationum.* Hoc interpretabantur multi dictum animo ſugillandi & carpendi ſancti Doctoris: at ego contrà cenſebam, ſaluâ in illum reuerentiâ, quali hominem mortalem quamlibet doctum & ſanctum proſequi conuenit, hâc proluſione Sancti Doctoris modeſtiam, & humilitatem ſummè commendatam fuiſſe. Nec credo Thomam, totum ad Auguſtini exemplum compoſitum, nec minus illius ſanctitatis, quã doctrinæ tenacem,

ſi longior vita contigiſſet, paſſurum vnquam, ſibi deeſſe præcipuam imitationis magiſtri partem, & virtutum maximam, quâ prætermiſsâ æmulatio reliquarum vitio non caruiſſet. Quem ergo certis argumentis à communi hominum lege, à ſingulari D. Thomæ modeſtiâ, librum Retractationum, ſi per longiorem vitam licuiſſet, ab illo ſcribendum vaticinabatur doctiſſimus ille Ieſuita; hunc ego Theophile, & omnes probi mecum, à te ſperabamus, poſtremæ tuarum lucubrationem editioni inſerendum: nec ſuſpicari poteram, ad hoc tibi defuturum animum, quandoquidem facultas aliunde ſuppeteret, & cauſæ ad id vrgerent, quæ retractationem à te, citra officij noxam, aut ſalutis grauiſſimum periculum, aut potius certam damnationem, non paterentur prætermitti. Neque enim credo, mi Theophile, te adeo nunc tui oblitum eſſe, vel vnquam fuiſſe ita tuarum rerum neſcium, quin fateare, eò plures, & vrgentiores, ad id officij, quod à te expectamus implendum, quam Auguſtinum cauſas cogere, quò longius ab illius ingenio, prudentiâ, & ſanctitate abes, & propius ab errore, odio, pertinaciâ, aliiſque vitiis, quibus intactus, & major fuit vir Sanctus, quorum vtinam nunquam te permiſiſſes tyrannidi, qua vix ſuperiora ſæcula viderunt, nec forte futura viſura ſint, impotentiorem & nequiorem. Neſcio quem duorum læſurus ſim grauius, an te, an Auguſtinum, ſi vtriuſque longius comparationem proſequar. Dederam nuper cuidam viro do-

ctiſſimo, opus emendandum; ſed parum abfuit quin in totum ſcriptum ſpongiam induceret; nempe indignatus, quòd ſcriptorem huius ſæculi, contuliſſem Auguſtino, licet infinitis gradibus infra poſuiſſem; ratus ipſammet comparationem, adeo diſparibus meritis & partibus initam, quoddam eſſe genus contumeliæ, in virum ſupra omnem comparationem poſitum. Quid cenſes, Theophile, homines huius ſæculi, aut futuri (ſi vlla tui nominis ad illos aura perlabatur;) de te conſtituturos, cum viderint tuorum operum Tomos, ex editione Lugdunenſi, libros Auguſtini numero ſuperare, nec vllum eius exemplo ſcripſiſſe Retractationum librum, nec fortè verbum? An ignoras illud ſapientiæ monitum, *in multiloquio non deerit peccatum*: vel putas te tot locutum eſſe & ſcripſiſſe, neque vnquam linguâ, & calamo lapſum? Crediſne tibi fore dedecori, imitationem modeſtiſſimi Auguſtini, ſua errata retractantis? Neſcis quam diſpar ſit tua, illiuſque eruditio? Quam diuerſa ſit vtriuſque ſcribendi & viuendi ratio? Sed timeo ne ſis vitæ exitu diſſimilior. Heu te miſerum, ſi perinde à fine, atque ab inſtituto, & decurſu eius vitæ receſſeris. Auguſtinus nihil vnquam ſcripſit, aut meditatus eſt, niſi ſanctum, & omnibus ſæculis profuturum. Auguſtinus ita à detractatione abhorruit, vt nullum pateretur menſæ ſuæ aſſidere, aut coràm ſe conſiſtere detractatorum, quos verſiculis *Quiſquis amat dictis, &c.* longè abigebat. Quid de te, tuiſque libris cen-

ſuiſſet, Theophile, qui linguam, & calamum ab infantiâ ad calumnias exacuiſti, & toto vitæ decurſu exercuiſti bonorum conuitiis; nec Diuis, nec Summis Pontificibus, nec tuis parcens, vt videaris hoc vitium deterrimum in mores induxiſſe? Et cum aliquam reſipiſcentiæ & malorum emendationis ſpem de te plerique, & omnes deſiderium haberent, cum ad id neceſſitas iam ſeni, & morti proximo incumbat; heu! omni ſalutis cura, omni damnationis metu abiectis, videris bonorum de te expectationem, & vota fefelliſſe, inſertis vltimæ editioni libris, *De communione pro mortuis, &c. De Martyrio per peſtem*, quos Roma damnauit, & aliis id genus nihilo melioribus, vnde tot ſcandala extiterunt, & plura ſunt naſcitura.

Quid ad hæc reſponſurus ſis, & quibus argumentis aduerſus Dei, hominumque iudicia, ſis tuam cauſam defenſurus, plane ignoro. Neque enim puto, cum rationem villicationis tuæ, & tot malorum, quæ ex tuis libris nata ſunt Deus pœnas exiget, te allaturum id quod Authore vno Patre Societatis,

Vt Radamantheũ ſtetit, ante tribunal Eraſmus,
Anne joco ſcribens, ſeriò damnor ait?

Si enim ita exciperes, & iocos amarulentos excuſares, reponeret Iudex.

Libri dant ſeria damna, jocoſi.
Si tibi culpa jocus, ſit mihi pœna, jocus.

An ludum & iocos reputas, Religioſos & ſacerdotes viros, & Ordines de totâ Eccleſiâ optime meritos, & Summos Pontifices iis-

conuitiis proſcindere, à quibus profeſſi Eccleſiæ Romanæ hoſtes, aliquo pudoris, & Religionis ſenſu abſtinuiſſent?

Verum ſepoſita omni verborum, & affectuum, acerbitate, precor te, mi Theophile, pro ea quâ nos mutuo oportet proſequi charitate, pro illo cuiuſque noſtrum ſalutis amore, & damnationis metu anxie ſollicito, diſquiramus quid facto opus ſit, Scriptori tot ſatyrarum, morte impendente. Etiamſi velis hanc diſputationem, ad regulas probabilitatis laxiſſimæ exigere, id aſſero, atque inuictis argumentis probandum ſuſcipio, te citra damnationis certum periculum, aut potius iudicium, non poſſe ex hac vita migrare, prætermiſſa retractatione eorum, quæ in Dominicanos, in Thomam Hurtado, in Clementem VIII. & Paulum V. occaſione cenſuræ libri, *De communione pro mortuis*, & in gratiam Suaris, *De Epiſtolari confeſſione*, ſcripſiſti. Non his metis, meam tecum, dum viuis, aut poſthumam cum Deo diſceptationem aſtringo; quaſi aliis rebus à te tractatis, nihil opus habeas retractationis remedio, & præſidio aduerſus humana & diuina iudicia. Scio namque (& hoc etiam variis Apologiæ locis inſinuatur;) te ad minus tres libellos ſcripſiſſe in tuam matrem vt multi exiſtimarunt, quibus videris, vti Ioab Abſalonem, quaſi tribus lanceis confodiſſe. Non ignoro horum librorum titulis oblique Prælatos obſeruantia religioſæ diſciplinæ præſtantes, & hoc nomine tibi infenſos, fuiſſe quaſi indigitatos.

Digitized by

Certus ſum etiam, te in extraneos, in Camerarium, in Launoium, quam in domeſticos fuiſſe iniquiorem.

Sed quidquid ſit, de huiuſmodi controuerſiis, mihi omnino non compertis, quarum Deo rationem redditurus es; quod ad noſtras diſceptationes pertinet, *De Communione pro mortuis*, contra Patres Sancti Andreæ à Valle, & Hurtado, *De Martyrio per peſtem*, contra eumdem Hurtado, & de vtroque libello, contra cenſuram Romanam, *de Epiſtolari confeſſione* aſſerta à Suare contra ſenſum duorum Summorum Pontificum, & duobus libellis ſtylo ferreo exaratis, *de immunitate Cyriacorum*, & *Religio Beſtiarum*: repeto quod iam conficiendum propoſui; niſi retractaueris, vel ſaltem boni conſulas à me, & ab aliis profligari, quæ per ſummam iniquitatem, aut ignorantiam ſcripſiſti, nullam tibi ſupereſſe ſpem ſalutis, etiamſi laxiſſimarum probabilitatum patronos conſulas.

Atque vt ab vltimo argumento paucis me expediam, reliqua liberius proſecuturus; non ignoras Sanchem, validum præ cæteris columen probabilitatis, nutare, & titubare, cum ventum eſt ad mortis articulum (in quo verſaris ſenecta quolibet lethali morbo grauiore;) tutiſſima quæque eſſe ſectanda, qualibet probabilitate reiecta, vt re periculis pleniſſima. Putaſne poſt tot ſatyras in viuos, in Religioſos Ordines ſcriptas, & ſumma cura à te euulgatas, tibi certius remittendam quamcumque tot

conuitiorum, tot mendaciorum retractationem, quam diuiti epuloni, alienis bonis, & ſpoliis opulento reſtitutionem, cui aliqua probabilis ratio, ius in illa bona aſſetit, ſed validiores tollunt, & arguunt latrocinij? Crediſne, tuto tibi minus curandam tot calumniarum palinodiam, quam pœnitenti moribundo cum attritione peccatorum confeſſo, & abſoluto, contritionem aſciſcendam? At Sanchez probabilitatum fere primus author, deploratæ ſalutis iſtum pronuntiat, niſi relictâ opinione minus tutâ, erumpat in contritionem; quia impendente morte, tutiora quæque eligenda ſunt. Quid ad iſta, Theophile, dices? Nihil tibi cum Sanchez, vel quod tu eo ſis doctior, vel quod ipſe timidior ſit, quam conueniat Theologum, adeo rerum moralium peritum; & immeritò ſummum periculum intentat moribundo, qui attritionis conſcius, contritionem neglexerit, cum ſit in opinione, intra probabilitatis terminos ſummâ.

At mihi, inquies, certior inſedit ſententia, me ad nullam palinodiam teneri, quia conſcius mihi ſum, diſtrinxiſſe me calamum, in Eccleſiæ, vel Societatis apertos, vel occultos hoſtes. At ſi ita ſit, non erat iteranda editio librorum in Societatem ſub titulo, *Hyparchi*, *& de ſobria conuerſatione*, *&c.* *De Regimine Tyrannico*: Sed potius, erat horum & ſimilium euulganda retractatio. Imò, inquies, ſepoſito omni metu, & reſpectu, eſt illis in faciem reſiſtendum, qui ab æquitate regiminis Religioſi

receſſerunt, & neglecta cuſtodia caſtimoniæ, nimiâ fiduciâ, obiectant periculis, & manibus latronum, quem habent in vaſis fictilibus theſaurum: Pontifices vero illi redarguendi ſunt, qui nimia in Dominicanos indulgentia, malè æquitati in alios conſuluerunt. Itaque cenſes veritati vni litandum, etiam cum vitæ diſpendio.

Quid ſi demonſtrem, te nullius recti, & boni communis reſpectum, ſed priuati odij, inimicitiarum, & ſolius vindictæ rationem habuiſſe? Qui moralem Philoſophiam ingentibus tomis alios doces, non ignoras boni rationem vnâ partium integritate, id eſt, fine conſtare, mediis, & circumſtantiis; quarum minima deſiderari nequeat, ſaluâ rei bonitate. Quî ergo fieri poteſt tot ſatyris nihil peccaſſe, cum cauſam fine peſſimam, deterrimis mediis, id eſt, omni genere mendaciorum ſis proſecutus? Negabis, te vnquam à vero, & recto, vel minimùm receſſiſſe. Eo tandem deuenimus, quo noſtras controuerſias deductas volebam, & demonſtro, te à vero abreptum, & à bono fine, ex ipſo controuerſiarum legitimo ſtatu, quem tu per ſummam fraudem inuertis. Damnata eſt, inquis, diſſertatio, *De communione pro mortuis*, quod dixerim ex opere operato, nihil eâ mortuis prodeſſe viuos, cum illorum causâ ad ſanctam Synaxim accedunt. Id falſiſſimum eſt. Nec verius obtendis Martyrium per peſtem, à te conſtitutum damnari, quod Martyrij ſanguinis aliquas illi dotes dederis. Nec ſincerius agis,

cum ais, malè Suarem audiisse, apud duos Summos Pontifices, quod dixerit, nihil eorum decretis obesse, absolutionem moribundo impertitam à præsente Confessario, si certior fiat ab astantibus, eum suorum peccatorum pœnituisse. Pro his tribus controuersis, sic à te falso constitutis, putas tibi vsque ad mortem digladiandum, & honesta esse, quæcumque media, quibus te, & Suarem tutaris.

Scis (Theophile) à Philosopho dictum, cuiusque principii modicum errorem, vt sic loquar initialem, progressu fieri maximum, & immedicabilem. Id nunquam verius, quam in te conuenit: nam harum trium disputationum initio, toto cœlo aberrasti, & vnius voculæ abusu *ex opere operato*, controuersiæ statum immutasti, dum priori disputatione, *de communione pro mortuis τὸ opus operatum*, intempestiuè vrges, eo subdolè tacito, & suppresso ad controuersiam de Martyrio per pestem. Vox illa tibi cothurnus est, qua fraudem & fucum facis, qua tenebras offundis. Tolle tuum *opus operatum* à communione pro mortuis, transfer illud ad Martyrium per pestem, & tùm disputatione vtrâque optime constitutâ, vel tumet ipse errorem tuum agnosces, iustissime damnatum, vel tuam vtrobique fraudem, & pertinaciam omnibus aperies.

Audi Theophile. Si id solum asseruisses, communionem viuorum pro mortuis, nihil istis prodesse *ex opere operato* ad augmentum gratiæ, & culpæ veniam; vel Martyrium per pestem

non esse paris cum Martyrio sanguinis efficaciæ; ac proinde non conferre gratiam *ex opere operato*, nec omnem culpam, aut pœnam eluere, nec loco esse baptismi pueris, quorum matres illis grauidæ immoriuntur obsequio peste laborantium: si ita exertè, & distincte vtramque sententiam tuis libris explicuisses, nunquam eos damnasset Roma, nec in te Hurtado, vel tu in ipsum, & subinde in Dominicanos scripsissetis. Quid ergo in te damnatum est? Abusus huius vocis *ex opere operato*, & venenum, quod sub hoc verbo latebat, vel fortè dolo occultabas. Hanc enim vocem quasi gladium ancipitem instar ambidextri Aiot in vtramque partem versas. Hinc vrges, inde submoues, & subtices. Atque vt paucis tuas omnes artes, & fraudes aperiam, & Censuræ Romanæ summam æquitatem demonstrem; in te maxime displicuit primâ controuersiâ Opus operatum in præmissam assumptum, vnde falsas, ac penè impias consecutiones deduxisti: nec minus altera controuersiâ illud Opus operatum suppressum displicuit, vnde conclusio ex falso, aut dubio principio, male illata est. Sic enim superiore controuersia disserebas. Communio sacramentalis ex opere operato solum confert augmentum gratiæ communicanti, cuius nequeat mortuos participes facere; Ergo communio frequentata mortuorum causâ, est illis prorsus inutilis, vel si quis in illos fructus inde deriuari potest, minor est, quam qui ex aliis operibus, & sacramentis, (& vt ipse loqueris,) quam qui ex

Digitized by Google

consensu, aut complexu maritali, in gratiam mortuorum inito, perciperetur. Hinc concludis: Ergo communio, in gratiam mortuorum frequentata Romæ ad Sancti Andreæ Ecclesiam, locupletata Indulgentiis Pontificiis, omnium piorum celebrata concursu, erroribus popularibus debet annumerari. Has consecutiones tuas, saluo Antecedente, damnauit, ac penè execrata est Sacra Congregatio.

Controuersiâ vero *de Martyrio per pestem*, fraudem videris immutasse. Sic enim disseris. Mors obita in obsequium peste laborantium, accedit ad Martyrium sanguinis, quod vim habet baptismi: Ergo mors illa est eiusdem efficaciæ, cum baptismo fluminis, & sanguinis, ac subinde omnem pœnam, & culpam tollit, nedum à defunctis hoc mortis genere, sed etiam à fœtu, quem matres vtero gerunt, idque *ex opere operato*. Huius argumenti saluo principio, & antecedenti, ferit tuas consecutiones censura Romana. Tertiæ controuersiæ status paulo obscurior est: eâ tamen certum est tibi antiquiorem esse causam vnius priuati Doctoris, quam totius Ecclesiæ; ac penè infallibilitatem duobus Summis Pontificibus negatam, vni Suari asserere; & vt hic Doctor sit omni exceptione major, & immunis vel à minimâ specie erroris, traducis Clementem VIII. & illi Caïphæ personam imponis.

Quid ad ista, Theophile vociferaberis, hæc omnia à me conficta, & tibi falsò imposita? Sed præter quod tribus dissertationibus, hanc tuam

eſſe mentem demonſtro; hoc ipſum tui libri ſingulis paginis, ac penè ſyllabis, vt cum Lucretio loquar, latrant. Ex quibus omnibus concludo, te nullam harum diſputationum, pro veritate ſuſcepiſſe, ſed errorem erroribus cumulaſſe, ac proinde ſummam retractandi neceſſitatem vrgere, quam nequeas prætermittere citra damnationem. Quamuis concederem, tuam de his tribus controuerſiis opinionem, non abeſſe ab omni ſimilitudine veri; licuit-ne tibi tot malis artibus, tot mendaciis, & calumniis, in Iudices æquiſſimos, tanto, ſummæ, & legitimæ poteſtatis, contemptu & ludibrio, cauſam per ſe peſſimam, aut ſi velis, ad ſummum probabilem, tutari nullo prætermiſſo conuitiorum genere, nullo ſaluo vitæ Chriſtianæ officio?

Statueram tibi tuorum errorum tabellam ſubijcere, vt vno conſpectu quorum reus es, mala intuereris. Verum ſenſi me fruſtra laborare, neque iniri poſſe calumniarum tuarum numerum, niſi libri tui exſcriberentur. Inſtitutionem Caluini obſeruarunt quidam hoc verbo *omnis* incipere, & in iſtud *impietas* deſinere, idque præter mentem Authoris, ita diuino conſilio contigiſſe cenſent, vt Argumento ſit librum totius impietatis eſſe quaſi Encyclopędiam, eaque ſolâ conſtare. Non eſt impietatum feracior illa inſtitutio Caluini, quam tua Satyra calumniarum, conuitiorum & mendaciorum. Venerat mihi in mentem Eraſmi librum de lingua tibi conſulere in ſpe-

culum confessionis : nam vbi decurreris peccata linguæ, quæ fusissime enumerat ille Author, potes iurare te his omnibus grauari, & plura admisisse, prætermissa ab Erasmo, aut illi incognita. Quodnam enim genus mendaciorum, aut contumeliarum in Dominicanos prætermisisti ? Si quid ab Alphonso à Castro, à Budæo, à Politiano, & aliis, inuidiosum de Monachis, tacito nomine, & Ordine referatur, ius tibi assumis, illud de Dominicanis interpretandi, quasi Monachorum nomine soli censerentur. Si quæ illis contentio intercedat, cum Reuclino, cum Petrarcha, cum Luthero, aut si velis cum Dæmone, semper te iudice, rei sunt Dominicani, insontes aduersarij, semper causâ vincunt. Nullum vnquam ius in subditos, aut captiuos vsurparunt sæuissimi, & iniustissimi Tyranni, quod tibi non assumas in Dominicanos. Si vel minima coniectura, aut suspicio sit, te aut quemquam iniuria etiam leui offensum, omnes ad ad mortem deposcis, & vis nomen eorum funditus deleri. Cum de rebus ac moribus hominum nostrorum scribis, (quod passim opportunè importune obtrudis ;) parum est si dixero, te grauissimè læsâ charitate, occulta quæque mala in publicum efferre, & in maius augere ; facta etiam atque infecta, omni non solum veracitatis, sed etiam similitudinis veri cura abiecta, & quæcumque absurda, impia, immania legisti olim in historiis, vel audisti, aut ipse excogitasti, per summam audaciam

daciam Dominicanis affingis.

Quo ſtyli genere videris delectatus ad imitationem Machiauelli, qui eâ licentiâ ſcripſit Hiſtoriam Caſtrecani, vt quæ illi viderentur accommodata ex antiquis, ſuo Heroï aptaret, magis ex Poëtæ, quam Hiſtorici fide. Sed Machiauelli in te fidem, & moderationem deſideramus, Theophile. Ille acerrimo Florentinæ Reipublicæ, cui erat Machiauellus à ſecretis, & ſuæ patriæ hoſti, non ſibi permiſit quicquam adſcribere, quod Heroëm non deceret. At tu hominibus Deo ſacris, nefanda quæque, & falſiſſima licentiam vſurpas affingendi, atque eâ fide narras propemodum infinita. Prouincialem in Hiſpaniâ, qui Iudaïſmum totâ vita occultatum, mortis articulo profeſſus eſt, (quem compertiſſimum eſt alterius fuiſſe Ordinis;) nomine, & veſte Dominicani donas. Eâdem licentia, inducis Patrem Turcum Generalem timentem ſibi à cicutâ filiorum amantiſſimorum, qui millies pro Patre mortem oppetijſſent. Sed vix ad defenſionem illatis à te malis noſtris commoueremur, niſi ex tuis libris grauiſſima, in totam Eccleſiam, & in tuammet Societatem, damna redundarent. Non ignoras tuis libris hæreticos triumphare, eoſque ad infamiam nominis Catholici Geneuæ, Lugduni Batauorum, Hildebergæ, aliiſque locis, heterodoxorum manibus teri. Addam aliud, eos quæcumque de Societatis moribus falſiſſima euulgant Hæretici, aut inter Catholicos æmuli, confirmare validiſſi-

me. Væ ſocietati, ſi de illa ex te eſſet iudicandum, nec plures, ideſt, fere omnes, tui diſſimiles haberet, qui à mendaciis, & à calumniis non minus abhorreant, quam iis ſoleas vti, & videaris delectari. Actum eſſet, non ſolum de Societate, ſed de omnibus Religioſorum Ordinibus, & vincerent Hæretici, cum ab illis ex te iudicaremur, quaſi Phariſaïcæ ſuperſtitionis, & ſuperbiæ rei.

Et ne videar nimium coniecturis indulgere; rem confirmo, iis quæ hodie dum hæc ſcribimus, geruntur. Patres Societatis, dum laceſſitam Sedis Apoſtolicæ authoritatem, quâ poſſunt prudentia, ac fortitudine fulciunt, quidam aduerſæ ſententiæ Theologus, teſtimonio à te repetito, veluti ariete validiſſimo impetit. Ex Theophilo, inquit, *libro de immunitate Cyriacorum*, diſcere licet, à quibus prodeant Decreta, quæ ad nos deferuntur Congregationum Romanarum, quas ſi fides ſit illi Authori, regit vnus *Secretarius Dominicanus, omnium litterarum rudis, vere opilio Arcadicus*, qui illas ad libidinem circumagit. Hi ſunt Theophile tuorum librorum fructus: Hæc ſunt teſtimonia de tuis aliiſque, quorum neſcio qua ratione reatum, & pœnas poſſis effugere, niſi vel ipſe retractes, quæ in Eccleſiæ, & Societatis dedecus ſcripſiſti, vel ſummi beneficij loco reponas, ab aliis refelli.

Dubitaui an è re tua eſſet, tibi iſta conſulere, vnde plus mali timebam, quam ſperarem profectus. Sic enim apud me reputabam;

Digitized by G

vel quæ ſuggero vera agnoſcet, & ſe illis grauari; aut vt falſa reijciet, & ridebit. Res in alteram partem recidat oportet: ſed neutra caret periculo. Si ſentiat vti res eſt, ſe tot malorum reum, deſperatio impendet; ſi nulla credat ſe harum culparum teneri, in cæcitatem, & pertinaciam delabetur. Sed conuenit nos de illo ſperare *meliora, & viciniora ſaluti.* Forte exemplum Auguſtini, & de D. Thoma vaticinium à me relatum, & tot malorum conſcientia aliquem retractationis librum eliciet: vel ſi id nequeat præ pudore, & contumacia à ſe obtinere, ad minus tacebit, & ſe factis digna pati agnoſcet, & gaudebit, atque ita continget illi ſors fœliciſſima illius, de quo S. Auguſtinus ſerm. 120. de tempore, *ſi pœna cæperat in latrone, nouo genere conſummatur in Martyre.*

Nec credo, Theophile, te offenſum iri, collatione ſocij crucis Chriſti: nam ſi præterita recolas, te diutius, & longe grauius illo peccaſſe præ te feres. Neque dubitare potes (etiamſi ad tuum patrocinium aduoces quaſcumque laxioris probabilitatis opiniones;) quin multò atrocius ſit crimen, probis omnibus, qui tibi minus placent maledicere, (quod tibi præcipuum longiſſima, quam vixiſti vita ſtudium fuit;) quàm latrocinari per decennium, quod vix in eo ſcelere tranſegit ille, qui in crucem actus eſt. Exiſtimas-ne, vitam, & viaticum viginti, aut ſi velis centum hominum, quos ille viarum graſſator ſpoliauit, & obtrun-

cauit, posse æqua lance appendi famæ; (quæ vita, & opibus etiam regiis longè pretiosior est,) tot Summorum Pontificum, tot Cardinalium, tot virorum, & Ordinum Religiosorum, quos summa crudelitate, & iniquitate discerpsisti? Neque enim priuatum aliquem, sed Congregationes Sacras, & Ordinem Dominicanum, adeo atroci prosecutus es odio, vt ob leuissimam, aut potius nullam iniuriam, id est, ob tuorum librorum iustam, & necessariam censuram, funditùs perire velles. Quid per centum annos latrocinia multarum Regionum, præ istis sceleribus? Non est ergo dubium, te ista collatione magis honestatum, quam læsum. Quid si latronis forte & gratia Deus te dignaretur, vt saltem aliquo momento ante Dominicanos odisse desineres, quam viuere? Tum vere exclaremamus: *Hæc mutatio dexteræ Excelsi!*

E duobus Apologistis, qui aduersus tuam Satyram scripserunt, ille qui in te laruatum agit, nec tuum nomen atque institutum videtur velle agnoscere, nimis anxiè odij, quo in Dominicanos flagras, causam non ab illatis censuris, sed ab ipsa tui, & Ordinis Dominicani origine repetit, hoc argumento, quod apud me plus conuitij quam virium habet: D. Dominicum eiusque filios ad Albigensium, & Valdensium, sicut Societatem ad Lutheranorum hæresim profligandem, singulari Dei beneficio Ecclesiæ datos, omnes vno sensu, & vno ore prædicant: Sed minus operosa & an-

ceps, ac longe breuior, & fœlicior fuit cum antiqua hæresi, quam cum recenti dimicatio. Eam namque Simon à Monte-forti, & D. Dominicus diuerso armorum genere expulerunt è Gallia, ac pene extinxerunt, saluis aliquot reliquiis, quæ in Sabaudiæ montes se receperunt: eoque confugiunt Caluinistæ, dum Ecclesiæ inuisibilis præsidio pelluntur inuictis Catholicorum armis: aliquam enim obtendunt Ecclesiæ aspectabilis formam, & seriem à Valdensibus & Albigensibus, intra Sabaudiæ montes. Ex quo vero fonte suam Synagogam Caluinistæ deriuant, inde tuam, tuique in Dominicanos odij originem repetit, non mihi probata coniectura, subtilissimus ille Apologista. Nihil mirum, inquit, te in Dominicanos ita sæuire. Habes à natalibus ingenitum in illos odium, è Vallibus Sabaudiæ, id est, è Valdensium, & Albigensium fæce natus. Inimicitias in nos hausisti à tuis maioribus, quorum non minus iniurias, quam tuas videris vlcisci. Minus improbabili alter Apologista notat augurio, Te Petri à Valle-clausa nomen sumpsisse, quasi pertinaci in nos odio viam gratiæ occludas, & euoces Dauidis imprecationes in Montes Gelboë, conscios Saülis & Ionathæ interfectionis, vt nec ros, nec pluuia inde diffluat, nisi prius odij pestem euomueris.

Addit idem, tibi longe diuersas voces excidere, ab iis quas Ioannes Euangelista senio confectus identidem repetebat. Vltima vitæ

pars, est veluti Echo præteritarum, & cum Ioanni tota vita vna vox, vnum studium fuerit, fraterna charitas, hanc morti proximus continuo prædicabat. Quid de te Petre dicam? Timeo sane, ne vltima vitæ pars similior sit superioribus, quàm vellem, aut quàm tuæ famæ, & saluti conueniat; & odii, quod continuis conuitiis non potuisti saturare, nequeas nunc ad minimam vsque scintillam, totum extinguere. Quare ad bonam hanc mentem, omnis in nos odii vacuam, censeo non minus gratiæ vi opus esse, quàm ad pij Latronis conuersionem. Faxit Deus, vt hoc miraculum nostris diebus instauret, & ne per te stet, quin adeo sperato bono fruaris, & nos tecum. Superiori exemplo adiungam aliud, quod propius ad te pertineat: in simili, ac pene eadem causa ingenii fœcundissimi, & qui tecum possit numero librorum contendere, versatus est Episcopus Bellæus. Ille post longissimas cum aliquot Religiosorum Ordinibus contentiones, multis annis antequam viuere desiisset, redierat in gratiam cum Religiosis. Ad tuam salutem pertinet Episcopum religiosissimum imitari, nec per nos stabit, quin æternam tecum amicitiam instauremus.

Neque ad detrectandam concordiam, aut illius repulsam excusandam, causeris te acerbius habitum, Apologia Cracouiæ edita. Nam præter quod possem tibi reponere, si quid insit mali, quod damnes in alieno vitio, te posse tuum inspicere longe grauius, quod

nihil læſus inſontes, & tacitos prouocaueris, atque ab inuitis extorſeris verba tuis multo minus atrocia. Sed ne Dei opus morer, illius Apologiæ errata agnoſco, & emendationem polliceor. Quid præterea à nobis exigere poſſis? Sed neſcio an plura libro irrepſerint errata ex Typographi negligentiâ, aut culpâ: ſed ne hinc vlla poſſit obtendi cauſa recuſandæ concordiæ, quam vrgeo, atque ambio, deliniemus aſperiora loca, ſubmouebimus conuitia, ſolâ vi argumentorum tua refellemus, quod non dubito te boni conſulturum.

MONITVM
AD LECTOREM.

HÆc commonitoria, & emendatio totius Apologiæ ad quartum vſque librum, vt ibi in Præfatione adnotauimus, deducta & ſcripta erat ſuperſtite Theophilo. Sed non eſt viſa, eo mortuo, inutilis ad rem, neque indigna quæ huic Apologiæ adiungeretur: Nam præter quod omnium contentionum originem, & ſeriem ita apertè narrat, vt ſola cauſæ nedum cognoſcendæ, ſed etiam dirimendæ ſufficiat; inde agnoſcet prudens Lector, noſtrum pro concordiâ votum, quibuſque nominibus à Theophilo exigeremus calumniarum in nos, & Cenſores Romanos, retractationem, quam par eſt credere, de homine Chriſtiano, ſi per mortem licuit, non fuiſſe obmiſſam cum aperto damnationis periculo. Vtinam extaret aliquo Tomorum eius loco, leuaſſet nos graui hanc Apologiam cudendi labore.

Quid ſi dixero, non tam eluendis quas nobis inuſſit calumniarum notis, quam luendis, quas forte adhuc dat pœnis, efficaciorem fore & magis neceſſariam? Relatum mihi eſt Theophilum pridie mortis, quæ repentina infirmo ſeni, non ægro contigit, teſtatum ſe multos calamo læſiſſe, & Palinodiam meditari. Credibile eſt hoc propoſito, culpæ veniam promeruiſſe; ſed plu-

rimum ſupereſſe pœnarum, quæ vix vllo leuari poſſint opportuniori remedio, quam læſi noſtri honoris reſtitutione. Eam ipſi cum per ſubitam mortem implere non licuerit, ego vicem eius & votum vbi impleuero, arbitror ſane (nec vana eſt fides) hoc qualecumque ſcriptum pœnarum ipſius maximum leuamen futurum, atque hâc cogitatione ſenſi me non mediocriter animatum, vt Apologiam, ſemotis conuitiis infinitis (quæ præter Authoris mentem inſerta erant, & quæ vna fuerat cenſuræ cauſa;) purgatam ederem, quò ipſe Purgatoriis pœnis exoluatur. Infinitis enim exemplis (quorum aliquot litterarum monumentis extant;) comprobatum eſt, animas defunctorum corpore ſolutas, Dei beneficio ſe viuis conſpicuas præbuiſſe, & ad opem ſibi ferendam ſollicitaſſe, & monuiſſe grauiſſimas ſe pœnas pati iuſto Dei iudicio conſtitutas, nec finiendas donec vltimus quadrans ſolueretur, cuiuſcumque generis bonorum, quæ fraude, furto, detractione rapuerant. Quare videor mihi audire Theophilum enixè rogantem, quam primum nullâ dilatione Librum hunc edi, qui reſarcire vnus poſſit honorem nobis eius famoſis libellis detractum. Nec dubito quin reprehenſiones quæ interdum adhibentur, quo acriores, & calumniis refellendis fuerint validiores, eo futuras illi maiori ſolatio & adiumento. Atque eo potiſſimum conſilio, vt ipſi mitius & melius ſit, Apologiam edimus, idque hoc potiſſimum nomine boni conſulent æqui Lectores.

Extraict du Priuilege du Roy.

IL eſt permis au R. P. VINCENT BARON Profeſſeur en Theologie, de l'Ordre des Freres Preſcheurs, d'imprimer ou faire imprimer par qui bon luy ſemblera vn Liure qu'il a compoſé, intitulé *Manuductio ad nouum Theologiæ Scholaſticæ Controuerſiæ & Ethicæ ſtudium & vſum*, en vn ou pluſieurs volumes pendant le temps & eſpace de *dix ans*, durant lequel temps nous faiſons tres-expreſſes deffences à tous Libraires, Imprimeurs & autres, de vendre & debiter ledit Liure, ſans la permiſſion dudit Pere, ou de ceux qui auront ordre de luy, à la charge qu'il ſera executé ſuiuant ſa forme & teneur contenuë en l'original. Donné à Parie le Mars 1650. Par le Roy FALLENTIN.

Regiſtré ſur le Liure de la Communauté des Marchands Libraires, ſuiuant l'Arreſt du Parlement, en datte du 8. Auril 1658. Fait à Paris le 15. Sept. 1658.

Ledit R. P. BARON a cedé, quitté & tranſporté ledit Priuilege cy-deſſus à SIMEON PIGET, Marchand Libraire de Paris, pour en jouïr en ſon lieu & place, ſuiuant l'acte paſſé entr'eux le 19. Aouſt 1664.

Acheué d'imprimer pour la premiere fois, le quatriéme volume de la Theologie le 30. Iuin 1666.

Approbatio Doctorum.

EGo infrà ſcriptus Doctor Theologus, vindicationem Familiæ Dominicanæ & Scholæ Thomiſticæ ab vtriuſque alumno *Patre Vincentio Baronio* ſuſceptam & ſcriptam legi: viſa eſt nedum orthodoxa, inculpata, & iuſta; ſed etiam neceſſaria ad ſanctum inſtitutum, & Doctorem Angelicum à falſis criminationibus purgandum, & lectori vtilis & grata; quod priuatis contentionibus breui perſtrictis, multa admiſceat ex Theologicis quæſtionibus dogmatum, & morum, ac rebus facti, iuriſque ſingularia & ſelecta. Quare opus quod ſtromatum nomine merito appellauerim dignum cenſeo typis luce publica & frequenti lectione, futura non ſine eruditionis, & pietatis fructu.

F. Iacobvs Lovvet.

EG'o infrà ſcriptus Doctor Theologus, Sacræ Facultatis Pariſienſis, legi vindicationem Familiæ Dominicanæ & Scholæ Thomiſticæ, ab vtriuſque alumno *Patre Vincentio Baronio*. Familiam Cyriacorum Doctrina pietate & religione claram ſemper ac florentem, eo quod decet virum probum, moderamine, tuetur ac deffendit, eoſque qui illam maculauerunt, mendaces & nugaces euidenter oſtendit. Datum Pariſiis, die 12. Iunij ann. Dom. 1666.

Lvdov. Fremont.

Graviora ex prælo errata.

Pagina 14. lin. 40 *lege* opilionem. p. 90. l. 20 *leg.* illum. p. 92. l. 21. *leg.* contentione. p. 96. l. 19 *leg.* decerpſi. p. 111. l. 16. *leg.* intentantis ſalſe. ſp. 126. l. 25. *leg.* duodecim. p. 128. l. 14. *leg.* ipſo vt. p. 171. l. 9. *leg.* orditis. p. 214. l. 18. *leg.* quos. *ibid* l. 24. *leg.* re. p. 229. l. 13. *leg.* teneatis. p. 239. l. 14. *leg.* emendatum. p. 240. l. 17. *leg.* abi liber. p. 293. l. 36. *leg.* & exæquet. p. 309. l. 6. *leg.* hunc. p. 309. l. 2. *dele* cum. p. 353. l. 20. *leg* vir. p. 354. l. 24. *leg.* quatuor. p. 380. l. 9. *leg.* deſit. p. 462. l. 16. *leg.* non tollat. p. 570. l. 29. *leg.* partibus.

INDEX

PRÆFATIO. 1

ARTICVLVS. I. *Cauſæ ſcriptionis.* *ibid.*

ART. II. *Theophilum dictis ſuis omnem fidem abrogare, perpetuâ calumniandi licentiâ, & vindictæ cupiditate.* 4

ART. III. *Refellitur Epiſtola libelli ad Lectorem.* 9

ART. IV. *Conuitia Theophili in Magiſtros totius Ordininis Dominicani, & Sacri Palatij.* 13

ART. V. *Totius operis Partitio, & Noua forma.* 17

LIBER PRIMVS.

Vindiciæ Dominicanorum fidei in Deum rectæ, pietatis in Summos Pontifices, & in Diuos: Aduersùs tres Diatribas Theophili, & quindecim Nodos Indiſſolubiles Petri de Alua. 21

SECTIO PRIMA.

Fides in Deum recta Dominicanorum aſſeritur contra primæ Diatribæ calumnias. *ibid.*

ART. I. *Summa Diatribæ, eiuſque breuis, ac valida confutatio.* 22

§. I. *Parerga Diatribæ, & nulla argumenta.* 25

§. II. *Reſponſio ad 3. obiectiones quæ aliquam habent ſpeciem Argumenti.* 35

ART. II. *Doctrinæ Diui Thomæ dos ſingularis, vnde illi & eius Diſcipulis immunitas hactenus fuit ab errore, & cenſura.* 41

§. II. *Eadem immunitas probatur ab ipſiuſmet*

Theophili scripto. 48
§. III. *Tertium immunitatis argumentum à doctrinæ D. Thomæ partium contextu & vsu.* 51
§. IV. *Argumentum immunitatis doctrinæ D. Thomæ ab euentu.* 56
§. V. *Argumentum quintum immunitatis à diuersâ sorte discipulorum Diui Thomæ.* 60
§. VLT. *Sextum Argumentum à Petro Alua qui prætermissâ Scripturâ & Traditione, conuenientia sectatur.* 69

SECTIO SECVNDA.

Soluuntur Nodi indissolubiles Petri de Alua. 71
ART. I. *De statu & progressu piæ opinionis.* 73
§. I. *Quæ sit notio peccati generatim, & quis reatus originalis culpæ.* *ibid.*
§. II. *Duplex quæstionis pars, & responsio ad primam, quid fieri potuerit?* 76
§. III. *Responsio ad alteram quæstionis partem, quid re ipsâ factum sit? Catharini opinio, Scoti sententia antefertur.* 79
ART. II. *Petrum de Alua nocere plurimùm piæ opinioni cuius causâ scripsit.* 84
§. I. *Præiudicia causæ ab Authoris stylo, & consilio.* 85.
§. II. *Solutio Nodorum Petri.* 88
ART. III. *Breue examen totius Operis Nodorum indissolubilium.* 97
§. I. *Vindicantur D. Thomæ sui libri.* 99
§. II. *Responsio ad singulas partes libri Petri Alua.* 191
ART. IV. *Aliquot exerrationes P. Alua annotantur.* 110
§. I. *Tria exerrationum genera P. Alua.* 110

§. II. *Incredibilia in Diuum Thomam conuitia Petri Aluæ, & paria de se encomia.* 114
§. III. *Vindicatur Diuus Thomas à calumniâ erroris contra Aluam, & falsi contra Ioannem Launoium.* 119
§. IV. *Refelluntur Aluæ & Launcij accusationes, ex ipso Opusculi contra Græcos instituto.* 122
§. V. *Confutatio primæ Epistolæ ad Antonium Faurum.* 125
§. VI. *Confutatio Epist. 2. & aliquot obiectionum, quæ ex priore supersunt.* 134
§. VII. *In tertiam Epistolam breues obseruationes.* 140
§. VIII. *Ex superiori obseruatione breuis Responsio ad septimam, & octauam Epistolam.* 143
§. IX. *Obseruationes in 6. Epistolam ad Raymundum Formentinum.* 149
§. X. *Ex obseruatione in superiorem Epistolam breuis responsio ad Nonam.* 154
§. XI. *Obseruationes in Epistolam quartam Paulo Ratuyno scriptam, & in duas postremas.* 162
ART. V. *Quæ supersunt ex Aluâ vitilitigationes in D. Thomam, eiusque discipulos depelluntur.* 173
§. I. *Defenduntur encomia Alexandri VII. de Sancto Doctore.* ibid.
§. II. *Defenditur elogium Pij quinti.* 177
§. III. *Defenduntur encomia Clementis VIII. Pauli quinti, & D. Francisci, & Concilij Tridentini.* 181
§. IV. *Alia sex Elogia D. Thomæ defenduntur generatim.* 190
§. V. *Refelluntur obiectiones præcipuæ cõtra antiquiora*

elogia Diui Thomæ. 195
§. VLT. *Alij lapſus Aluæ, & in omnibus pertinacia.* 200
ART. VLT. *Plagij librorum D. Thomæ tria genera refelluntur.* 210
§. I. *Summa Theologica, & ſingulæ eius partes vindicantur D. Thomæ aduerſus Aluam.* 211
§. II. *Catena aurea, aliaque operæ minutiora D. Thomæ vindicantur.* 222
§. III. *Vindicantur Thomiſtæ à ſecundo Plagij genere, ſeu à falſatione librorum Diui Thomæ.* 231
§. VLT. *Tertia criminatio Aluæ depulſa, & totius Sectionis concluſio.* 237

SECTIO III.

Fides, obſeruantia, & Pietas Dominicanorum in ſedem Apoſtolicam vindicantur à calumniis ſecundæ Diatribæ. 241
ART. I. *Summa Diatribæ, conſilium Authoris, & breuis refutatio ipſius.* 242
§. I. *Aperitur conſilium Petri & euertitur.* 243
§. II. *Summa calumniarum quibus generatim reſpondetur.* 246
ART. II. *Cultus Dominicanorum in Sedem Apoſtolicam ſincerus & perpetuus.* 249
§. I. *Exempla obſequij Dominicanorum.* 250
§. II. *Alia huius cultus exempla.* 254
§. VLT. *Concluditur argumentum.* 261
ART. II. *Reſpondetur ad tria accuſationum capita.* 263
§. I. *Diſtinctio quæſtionum facti & iuris.* 264
§. II. *Triplex genus quæſtionum & definitionum iuris, vnde reſpondetur ad primum caput ex Rituali, & ex Monte Pietatis.* 268

ART.

Digitized by Google

INDEX.

ART. III. *Responsio ad reliquas quatuor accusationes.* 275
§. I. *Responsio ad quartam obiectionem de voto solemni, & simplici.* 279
§. II. *Responsio ad quintam, & sextam obiectionem, vbi vindiciæ Cani, Bzouij, & Combefisij.* 287
§. VLT. *Responsio ad septimam obiectionem & ad postremam Diatribæ partem.* 303

SECTIO IV.

Dominicanorum in sanctos Pietas vindicata à calumniis tertiæ Diatribæ. 314
ART. II. *Responsio ad singulas Diatribæ calumnias.* 316
§. I. *Saluâ Decretorum Pontificiorum Reuerentiâ, satisfit obiectioni primæ.* ibid.
§. II. *Vindiciæ Combefisij, & Nicolai Iansenij.* 328
§. III. *De Stephano, Hieronymo, Gregorio, Beda per Canum, de Chrysostomo, & Martino Papa per Combefisium reprehensis, & de D. Thoma impensius laudato.* 333
§. IV. *Satisfit objectionibus reliquis diatribæ de Beati Xauerij Apostolatu, instituto Carthusianorum, de Reuelationibus Sanctæ Brigittæ, & nimiis laudibus D. Thomæ.* 347
ART. VLT. *Dictorum ad Diatribam, & toto hoc libro Epilogus, & Confirmatio.* 355
§. I. *Distinguuntur varia Sanctitatis genera quæ non deesse demonstratur Dominicanis.* 357
§. II. *Reuerentia in SS. Patres.* 364
§. VLT. *Cura, & felix successus Dominicanorum in promouendâ pietate populari.* 370

LIBER SECVNDVS.

Defensio Theologiæ Dogmaticæ Dominicanorum &

Thomistarum contra diatribam quartam aliosque libellos ejusdem Auctoris, & expostulationes Carterij. 374

SECTIO I.

Doctrinæ D. Thomæ dotes & illius ac Discipulorum eius vindiciæ aduersus quartæ diatribæ calumnias, 375

ART. I. *Expenduntur 44. propositiones D. Thomæ à Theophilo ascriptæ.* 377

§. I. *Sexdecim propositiones falsò D. Thomæ ascriptæ, aut alio sensu, quàm doceat.* ibid.

§. II. *Decem propositiones à D. Thoma & Sanctis Patribus exceptæ, à Theophilo reprobatæ.* 383

§. III. *Octodecim Propositiones Peripatetica, vindicatæ in Fidei obsequium, à Petri obiectionibus.* 390

ART. II. *Dominicanorum, & Discipulorum D. Thomæ vindiciæ, aduersus alteram quartæ Diatribæ partem.* 390

§. I. *Defensio D. Catharinæ Senensis, Capreoli, & Ioannis à Neapoli, vbi aliqua de Durando, Catharino, Campanella, & Cajetano.* 397

§. II. *Excusatur opinio Ferrariensis de Transubstantiatione collata cum opinione de Lugo.* 403

§. III. *Defensio Cani, Dominici, & Petri à Soto.* 407

§. IV. *Defensio Bannezij, Pontij Legionensis, & Carmelitarum discalceatorum.* 413

§. VLT. *Defensio sex Dominicanorum, quos Theophilus extrema parte Diatribæ diuersorum errorum accusat.* 421

ART. VLT. *Laudes, & Dotes doctrinæ D. Thomæ.* 432

§. I. *E superioribus concluditur immunitas Dominicanorum ab omni censurâ.* 433

Digitized by Google

§.II. *Elogia D. Thomæ recentia è Cardinali Palauicino, & Alexandri VII. Decreto.* 435
§.III. *Variæ dotes doctrinæ D. Thomæ.* 440
§. IV. *Duæ reliquæ dotes doctrinæ D. Thomæ.* 446

SECTIO II.

Summa expostulationum Carterij. 450
ART. I. *Responsio ad Prolegomena.* 451
§. I. *Examen Epistolæ ad Lectorem.* ibid.
§. II. *Quibus artibus tentata sit Censura in totum Mariales.* 453
§. III. *Leuiores querimoniæ Carterij depelluntur.* 455
ART. II. *Solutio trium Argumentorum quæ Carterius indissolubilia putat.* 458
ART. III. *Aliæ accusationes depelluntur.* 462
§. I. *Censura Historiæ Pennæ à Dominicanis recepta.* 464
§. II. *Duplex querimonia depellitur.* 466
§. III. *Depulsa calumnia grauior de sigillo confessionis.* 468
ART. IV. *Vindicantur Cano, & Bannes à calumniâ læsæ Patrum reuerentiæ.* 469
§. I. *Vindicata sex loca ex Cano.* 470
§. II. *Vindicatus Bannes, & detorta in Aduersarium accusatio.* 472
ART. V. *Responsio ad reliquas expostulationes Carterij.* 474
§. I. *Controuersiæ cum Recentioribus de scientiâ mediâ Synopsis.* ibid.
§. *Defensio Sybillæ.* 478

LIBER TERTIVS.

Defensio Theologiæ Moralis Dominicanorum. 481

SECTIO PRIMA.

Refellitur Liber Theophili, qui inscribitur error

Digitized by Google

popularis de communione pro mortuis, à Congregatione Indicis damnatus.

ART. I. *Occasio huius Libri, & nostræ Apologiæ.* 482

ART. II. *Tria subsidia, quæ adueniunt mortuis, ex communicatione viuorum.* 484

ART. III. *Defenduntur tria hæc præsidia contra Sophismata Theophili.* 488

SECTIO II.

Compendium & iudicium controuersiæ inter Theophilum Raynaudum, & Thomam Hurtado, quo demonstratur illa omnia peccasse Theophilum quæ nobis toto libro falso imponit. 495

ART. I. *Iudicium & Compendium controuersiæ de communione pro mortuis.* 496

ART. II. *Theophilus iniurius in Sanctos.* 503

ART. III. *Paradoxa Theophili.* 505

ART. IV. *Mendacia, Calumniæ, & Maledicentiæ in Hurtadum.* 507

SECTIO III.

Compendium & iudicium controuersiæ, de martyrio per pestem. 510

ART. I. *Status controuersiæ proponitur ex Hurtado.* ib.

ART. II. *Duo errores damnati in libro Theophili: æqualitas martyrij per pestem cum martyrio Sanguinis refellitur à nouitate opinionis.* 513

ART. III *Secundus locus Argumentorum contra Martyrium per pestem.* 516

ART. IV. *Secundus error ex præstantiâ Martyrij per pestem supra Martyrium sanguinis.* 519

ART. V. *Frustra Doctorum & Academiarum dolo captata suffragia à Theophilo.* 520

ART. VLT. *Retractantur de Patre Nidard temere credita & dicta.* 524

PRÆFATIO

PRÆFATIO.

ARTICVLVS I.

Cauſæ ſcriptionis.

ADEO ingenita eſt pleriſque mortalium maledicendi libido, adeò inueterata mentiendi, & obloquendi licentia, vt omni veracitatis, conſcientiæ, & ſalutis abiectâ curâ, ingenio ſuo indulgeant; & cum Chriſtiani nominis notâ, cum pernicie Eccleſiæ, Sycophantas agant; ac prius illos vita deficiat, quam a calumniis abſtinere velint aut poſſint. Licet is morbus detetrimus nullo ſæculo defuerit (nam vt ſcitè Tacitus, *Obtrectatio & liuor pronis auribus accipiuntur: quippè adulationi fœdum crimen ſeruitutis, Malignitati falſæ ſpecies libertatis ineſt:*) tamen hoc genus vitij, frequentius & atrocius graſſatum eſt ſuperiori, & hâc noſtrâ ætate, quâ non ſolum impunitatem, ſed etiam præmia, & gloriam obtinuit. Verum, exempla calumniarum præterita æquat, & fortè vincit, vltimum quod præbet libellus famoſus, in ſacram Congregationem Indicis oblique, & in Reuerendiſſimum Patrem Marinum olim Congregationis Symmiſtam, nunc Magiſtrum Generalem Ordinis Prædicatorum, & ſubinde in totum Ordinem euulgatus, tacito non incerto Auctore, à ſtylo & à ſcriptionis cauſâ, quam præ ſe fert & quæ in ipſum ſolum cadit omnibus noto. Ita enim magni nominis, quam boni cupidior, huiuſmodi libellis aſſueuit & innotuit, vt etiamſi occaſionem ſcribendi occultaſſet, ſicuti nomen, ipſi ſoli opus illud

aſcriberetur, & illius auctor omnium conſenſu haberetur; quia vix alius eſt ab illo, qui hæc ſcribere auderet aut poſſet. Hoc laudo quod nomen fictitium apposuerit, quia licet toto opere appareat, quod vltimum ſupereſt, etiam nequiſſimis, bonum pudorem exuiſſe; puduit tamen adeo deploratam cauſam nempe ſuorum librorum prohibitorum errores apertè tutari, & ita rabie agi, vt Iudices æquiſſimos, Eminentiſſimos Cardinales, omneſque Congregationis adminiſtros traducat conuiciis, & velit ipſam Congregationem indicis funditus tolli.

Vbi ad meas manus peruenit opus illud, & licuit legere, fateor, *Dolore contabui, & obrigui timore* (vt Auguſtini verbis vtar) eodem ſtupore percuſſus; quo ipſe dum Ruffini in Hieronymum, & Hieronymi in Ruffinum ſcripta legit. Nec mihi viſa cauſa diſſimilis, niſi quod noſtra ſit atrocior, & Eccleſiæ pernicioſor, quia ex priuatæ, ac fictæ iniuriæ ſenſu videtur Claſſicum canere, vt Ordines quietos, & concordes prouocet ad bellum apertum, cum bonorum gemitu, & ludibrio impiorum.

Diu multumque dubius hæſi, præſtaret ne tot mendacia, tot calumnias refellere, aut omnino contemnere, & ſilentio præterire. Vtrinque plurima rationum momenta vrgebant: Occurrebat primum illud ab vno ex ipſius Authoris ſodalibus dictum; *Sycophantæ* (quam ipſe perſonam ſtrenuè & gnauiter gerit) *Genus eſſe damoniorum quod cùm ſuperbiſſimum ſit, ſolo contemptu abigitur & domatur.* Adde, libellum nihil aliud eſſe, quam colluuiem mendaciorum, & ſordium, quas mouere nequeas, quin inficiare, & alios fœtore quem affiant, grauiſſimo eneces: nec poſſis cum aduerſario adeo lutulento congredi, quin vitiorum ſuorum aliquid tibi affricet, & illa dum reffellis, videaris in ſpeciem imitari. Nam ſepoſitis mendaciis, & calumniis quibus numquam licet aduerſus quamlibet mendaces & impoſtores vti; ipſa vis veritatis exertè prolatæ, reputatabitur habere aliquid audaciæ, & petulanciæ, quibus opponitur calumniarum, quæ adeò atroces ſunt, vt penè piaculum ſit retuliſſe.

Hæc aliaque plura ſilentium ſuadebant: ſed cum à

pluribus annis, Author libellum ipſo titulo horribilem, qui ingenium parentis reſipiat, *Religionem beſtiarum* nuncupatum ediderit, & illi fruſtra animi conſtantiam & modeſtiam religioſam, quam ignauiæ & inſcitiæ adſcripſit, obiecerimus: ſi ijſdem armis pugnemus, triumphabit; & nos quaſi victos, & deiectos conculcabit. Vt ergo agnoſcat nec animum, nec vires Dominicanis defuiſſe, denunciamus, nos hactenus ſilentium ſeruaſſe, vt paci & modeſtiæ conſuleremus; ſi nunc per illum non licet nec quieſcere nec tacere, ſibi imputet quæcumque in nos congeſta gratuito, & falsò conuicia, in ipſum iuſtiſſimè, & veriſſime regerentur.

Filium Crœſi à natiuitate mutum ſtudio defenſionis paternæ, factum vocalem ferunt. Cùm enim vidiſſet ſicarios in Regem patrem impetum feciſſe, tanto conatu adiutum iuit, vt vocis impedimentum abruperit. Parricidij genus eſſet, ſi è vocali mutus fierem, ſi Patri, & meo Ordini deeſſem, cum videam neſcio quem, iniuriæ neſcio cuius, certè confictæ, aut nullius causâ, iniquius & crudelius in Patrem Generalem, quam ſoleant ſiluarum graſſatores in viatores ſæuire. Religionis Dominicanæ matris, quæ à tot annis me ſinu ſuo fouit, quæ me doctrinę & pietatis lacte aluit, degenerem & ingratiſſimum filium me proderem, ſi vllum ipſius causâ periculum, detrectarem: Si tela in ipſam mendaciorum, & calumniarum amento contorta obiectu proprij corporis, exipere, vel inuictæ veritatis Clypeo repellere, recuſarem. Verum hæ tres, à me enumeratæ cauſæ, repetitæ vel ab aduerſarij in laceſſendis Dominicanis importunitate, & audaciâ, vel Patris & Matris, iuſtâ defenſione, vix ad illam ſuſcipiendam vrgerent, niſi me quarta, id eſt, totius Eccleſiæ bonum commune, ſilentium abrumpere cogeret. Sic enim iandiu Dominicani modeſtiam & patientiam in mores induxerunt, ut ab æmulorum calumniis, vno ſilentij & humilitatis clypeo, ſe ſe tutati ſint: quod ignorantiæ imperitiæ, atque ignauiæ aſcribit Theophilus, ſed quâ veri ſpecie, ſatis demonſtrat hæc Apologia à Dominicanorum infimo, vix vno menſe & dimidio feſtinata, potius quam maturata: neque ſeruati religioſiſſimi ſilentij nos pœniteret, niſi inde Theophilus animos

ſumpſiſſet, & incredibili audaciâ in Eminentiſſimos Cardinales, in ſummos Pontifices inuectus, eos quaſi cæcos, ſtolidos, & omnis æquitatis atque officij oblitos accuſaret; quod Authores, de re literariâ, & de totâ Eccleſiâ bene meritos, quod libros reconditæ, & ſinceræ doctr inæ, damnent *ad libidinem vnius*, vt loquitur, *Fraterculi*; Libros vero Dominicanorum licet erroribus ſcateant, non ſolum à cenſuris eximant, ſed eos etiam patiantur ſæuire in innoxios, illoſque perpetuo inſectari. Certè aut nullâ fuit vnquam atrociot iniquitas, non ſolum Dominicanorum, ſed etiam totius Eccleſiæ, ſi vera narret Theophilus; aut nulla, execrabilior contumelia, ſi hæc comminiſcatur. Ne igitur tantam infamiam creet Summis Pontificibus, & toti Eccleſiæ, neceſſe omnino fuit, vindicare Dominicanos, à calumnijs Theophili, quod ita apertè factum eſt, toto hoc libello, citra cuiuſquam offenſionem, & cum inculpatæ tutelæ moderamine, vt ſi Petrus ipsâ veritate, vel modeſtiâ noſtra, non reſipiſcat, ſed ſuo more noua mendacia, nouas calumnias cudat; conſtituerim Proto-martyris Stephani exemplum imitari, qui ſpe ſalutis Iudæorum animatus, primum in illos acriùs inuectus eſt; at vbi vidit remedij impatientes, immedicabiles eſſe, zelo in commiſerationem mutato, ex cenſore factus eſt aduocatus, & quæ apud reos exagerabat crimina, & vrgebat his verbis: *Incircumciſi corde, vos Spiritui Sancto ſemper reſtitiſtis*; Apud Deum alijs verbis excuſabat, *ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.* Sic ego cum Petro agam in poſterum Stephanum imitaturus.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Theophilum dictis ſuis omnem fidem abrogare, perpetuâ calumniandi licentiâ, & vindictæ cupiditate.

SENECA prouidentiam defenſurus aduerſùs Impiorum calumnias ita paucis præfatur. *Rem faciam non difficilem, cauſam Deorum agam:* & cum eodem loci, inter viros bonos, & Deum, ſtatuat conciliante virtute, adeo

arctam amicitiam, vt necessitudinem ac similitudinem vocet, & bonum velit æmulum Dei esse, veramque progeniem; Nihil mirum fuerit, si fide edoctus, quæ hic Philosophus ratione naturali assecutus est, aut subodoratus, iustos Dei filios nominari, & reipsâ esse, Iudices vero sacros, propter bonitatis characterem, potestatis consortio, Deos à Prophetâ pleno ore appellari; vtrosque defensurus, rem facillimam me facturum putem, cum bonorum & iudicum causâ, Diuinæ simillima sit, aut potius omnium vna.

Nihil opus conatu, vel apparatu magno, ad propugnandam quam suscipimus causam, aduersus accusationem Theophili; Cùm ipsemet, quæ vnâ manu astruit, alterâ euertat, & continuâ obloquendi licentiâ, calumnias suas refellat.

Sicut plerisque in bello, plus ad victoriam confert ignauia, aut socordia hostium, quam propria virtus; ita in hâc quam inituri sumus pugnâ, nihil periculi imminet ab Aduersario; Imo ab ipsius imprudentiâ plus adiumenti speramus, quam à nostrâ industriâ. Ita enim aperte, mentitur, sic omnem eiurat veritatem, ita se iniuriæ propriæ sensu transuersum agi demonstrat, vt dum aliis calumniam frustra instruit, sibi paret damnationem: ac proinde quæcumque in nos congerit calumniarum plaustra, in ipsius caput, & dedecus resiliant. Nec vllus sapiens est, aut probus, quin lecto eius libello, iudicet nil nocuisse ijs, quos tanto furore impetit, sed sibi tantum calumniatoris nomen, probis omnibus dolores & gemitus, infirmis scandala, infidelibus summum gaudium peperisse. Hoc vnum me vrit, & vrget ad defensionem communis matris Ecclesiæ, quam sine dubio crudelius, filiorum quam hostium manus cruentæ, dilacerant: Illius portionem non contemnendam (vt modeste loquar) Dominicanam Religionem, quæ illi semper præsidij, & clypei, nec non etiam ornamenti loco fuit, vnius hominis furor, vindictæ, non boni communis studio, omni telorum genere euertere nititur: Quo successu antequam partibus ostendatur, in vniuersum, Expendo his tribus præiudicijs, quæ omnem illi fidem abrogant; & quæ paucis repeto à scriptionis Authore, causâ, & stylo.

In hominis natalia non inquiro, quia renatis in Christo nec de claritate generis miniùm gloriari licet, nec alijs stirpis ignobilitatem improperare. Multominus mihi permitto eius mores ad examen vocare, & si scirem minus probos, vellem ab aliorum oculis subducere, quia paro calumniam repellere, non reponere: satis est ad rem nostram demonstrare hominem istum, ita indole, natalibus, studio, ad rixas, ad conuicia, comparatum, vt nec ipsis pepercerit, quos maxime reuereri, & quorum si quæ essent vitia, occultare debuerat. Inter Phocensium & Allogobrum saxa montesque nato, contigit ingenium solo natali simile, indomitum, contumax, & vindictæ appetentius, inquies, cuirixæ, contentiones, ludus & deliciæ: cui conuicia eloquentiæ flores, quibus gloriatur se *Theologia sentes amentasse*. Id certe mirandum; quod sanctissimæ Religioni, cui nomen adolescens dedit, disciplinâ, tot exercitationibus pijs, tot Sacramentorum frequentiâ, tot exemplis effici non potuerit, quin totam vitam in disceptationibus transegerit, quæ non aliud operæ pretium, aut fructum, quam iurgia & scandala, proborum dedecus, & hostium Ecclesiæ risus, & cachinnos pepererunt. Cæteris, quæ huius rei fidem faciunt, prætermissis Argumentis, duo attingam satis nota, quibus constabit, nil sacrum, eius ingenio & calamo: quorum intemperantia illum reum peregit læsæ-Majestatis Principis sub quo natus est, & violatæ reuerentiæ, in societatem, quæ illum ab infantiâ ad omnem pietatem, & scientiam finxerat, & Instruxerat armis, quæ in Ecclesię hostes distringeret, non in Domesticos fidei, nec in caput Principis, vel in viscera materna intorqueret. Vtriusque criminis leuissimam, præ culpæ magnitudine pœnam luit, iniectus bis in carcerem. Genus offensæ in principem omitto: Multo certius & atrocius est piaculum in matrem, quod iure parricidium appellaueris, non dissimile facinori, quod in nos admisit, longe tamen gradu dispar, licet genere conueniant; & ideò a me referendum, vt vnum comparatione alterius eluceſcat, aut potius Authorem obscuret.

Societatis Authori Sanctissimo nil carius, nil pretiosius fuit Euangelicâ paupertate, quâ socij supra ipsos

Religioſos Minores videntur eminere, quia illis D. Ignatius nullum ius ad ſtipendia, ad reditus annuos, ſaltem in domo profeſsâ permittit, vnâ facultate recipiendi, quæ ſponte errogarentur contentus, ius omne abdicauit repetendi etiam quæ legato darentur; & ſi quod prædium habere illis licet, ad ruſticandum conceſſum eſt, non ad ſerendas, aut metendas ſegetes, & ſi quæ ibi naſcuntur, non vſui ad panem, ſed tantum iumentis ad pabulum dari poſſint: atque ita eſt cordi, Religioſiſſimo ac ſapientiſſimo Theologo Suareſio hæc arcta paupertas, vt illi Religioni ſit, prædij gallinas adeo ſoboleſcere, vt carnes, vel oua, vel obſonium aliquot dierum, Patribus ſufficiant; quamuis hunc ſcrupulum ab eiſdem ſuis ſocijs, longe amoueat Cardinalis de Lugo IV. Conſiliorum dub. 10.

Theſaurum iſtum paupertatis prætioſiſſimum, à partibus accuſationes grauabant, filios dilapidaſſe, Patre teſtamento relictum, multæ è varijs orbis & altiſſimam paupertatem, qua volebat abundarent, in diuitias ſimplicitatis Chriſti, labefactaſſe, ac penè euertiſſe. Indiarum mercatores conquerebantur, intepuiſſe ac penè extinctum eſſe, noſtri temporis & noui orbis Apoſtoli Xauerij zelum, qui egerrimè ferebat, prius auri conquirendi, & auaritiæ, quam Euangelij, aut ſalutis animarum causâ apertum nouum orbem. Nunc autem ordine præpoſtero, Euangelicos magis vniones quærere, quam animas, lucro inhiare, & mercatoribus occaſionem captandarum opum præripere. Has vociferationes Societatis æmuli arripiebant, imo & hæretici, ac ſuis artibus ita augebant, vt viderentur fidem facere, & conflare inuidiam, mutatæ in Mercaturam prædicationis Euangelicæ, aut ſaltem eius contagio ita corruptæ vt cum ſolam eſſe conueniret, vix poſtremas partes obtineret. Inter has litteratorum & Mercatorum confuſas voces, tacere non potuit Author noſter, & cum accuſationes falſas, ſuſcipere debuiſſet refellendas, & totis viribus, inſontem matrem propugnare, viſus eſt potius accinere accuſationibus, & ad illorum partes accedere. Maluit alienis inuidorum teſtimonijs, quam proprijs oculis id eſt Innocentiæ domeſticæ experimentis fidem habere. Itaque furtiue

prælo ſuum Hipparcum ſeu de Religioſo negotiatore diſceptationem edidit, quaſi vellet *negotium* aliquod *in tenebris perambulans* in lucem proferre. Certum eſt plus hoc libello, quam toties iteratis hominum vociferationibus, ſiniſtram & falſam vulgi de minus ſancte ſeruatâ paupertate opinionem eſſe confirmatam, & plus filium intemperantis linguæ & calami intuliſſe damni, quam omnes aduerſariorum & hæreticorum conatus.

Si in viridi, quid in ſicco? Si Theophilus ſuis ita fuit noxius & exitialis, quæ mala vel importabit vel molietur ijs, quibus apertum bellum indixit, quos totâ quâ valet eloquentiâ, quaſi Pontificum, Eccleſiæ, bonorum omnium, ac penè generis humani hoſtes traduxit? Tanti fuit libellos de Martyrio per peſtem, ac de Communione pro mortuis ſuffragio Congregationis Indicis eſſe damnatos, vt viginti aut pluribus exactis annis, tantam peſtem, aut perniciem neceſſe fuerit in totum Ordinem Dominicanum inferre, vt neſcias an odium, quo in Illum flagrat, & quod ſingulis verbis emicat, exſaturare poſſet, etiamſi terra detriſceret, vt illum abſorberet.

Quis credidiſſet ſub animo illius qui in ſortem vnum Deum abdicato ſæculo elegerat, quaſi ſub cinere doloſo, tot annis potuiſſe latere conſilium vindictæ adeo atrox, & non ſolum a Chriſtianiſmi, ſed etiam ab omni humanitatis ſenſu alienum, vt omnium hominum admirationem ſuperet, ſenem, ſacerdotem, religioſum, ſe ad mortem cui proximus eſt, & ad Dei Iudicium, quod imminet, paraſſe hoc libello famoſiſſimo, quo religionem, & ſubinde totam Eccleſiam ridendam Impijs propinat. Ille eſt tandem cantus cygni quo voluit extremam vitæ partem concludit. Quid ad iſtam amarulentiam & perpetuam iniuriarum memoriam, quarum ſenſum Euangelium prohibet vſque ad ſolis occaſum ſeruare, & quâ viginti, & amplius annis flagrauit, dicent non Angeli, non homines probi, ſed ipſimet Infideles, quorum ſine dubio moderatior eſt & minus diuturna minuſque flagrans ira, & vindictæ cupiditas.

His præiudicijs ab Authore, à causâ, à ſtylo ſcriptionis repetitis, videor rem confeciſſe: quia hoc habet ſaltem boni libellus iſte famoſus, quod ſcor-

pionis more vulneri a ſe inflicto remedium præbeat. Quæ namque fides habenda illi qui tam apertè præfert iniurię ſenſum, & vindictæ cupiditatem; qui mortis & iudicij Diuini omnino immemor, falſa quæque comminiſcitur, vt damnationem iuſtam libellorum iniquè vlciſcatur.

Quod a me, his alijſque locis inſinuatum eſt, de tribus a Petro in ſuos exaratis libellis, ſumptum eſt ex vulgari, quæ apud multos inualuerat opinione; ſed eam eleuauit, aut in totum ſuſtulit, vel certè in ſummam Societatis laudem vertit poſtrema operum Theophili Lugdunenſis Editio, in quâ nullus horum librorum, qui credebantur in illam ſcripti deſideratur; quod Argumento eſt, aut falſam eſſe eam opinionem, aut hujuſmodi libros non niſi calumnias habere in Societatem, adeo ſuæ innocentiæ ſecuram, vt exemplo illius cuius nomen præfert, & verbis *Quis ex vobis arguet me de peccato*, nihil dubitet exteros vel domeſticos prouocare: nec minus forti animo illorum falſas ferat accuſationes, aut conſcientiæ teſtimonio etiam tacita aſpernetur, quam validis poſſit cum libuerit argumentis confutare.

ARTICVLVS TERTIVS.

Refellitur Epiſtola libelli ad Lectorem.

LICET mali perinde ac boni nuſquam à modicis principijs repentinus ſit progreſſus ad ſummum; eo tamen euaſit Theophilus, aut potius in profundum delapſus eſt ipſo libri limine ac præludio vbi vindictæ cuius diximus cupiditate flagrare, abreptus, ita ſæuit in homines Deo ſacros, ita ludit de rebus ſacris, & immunitatis Chriſtianæ & Eccleſiaſticæ nomen venerandum, in adeo profanas, ac turpes acceptiones vſurpat, ad dedecus Dominicanorum, vt videatur humanitatis, & Religionis ſenſum fere exuiſſe. Placet illi Hæreticos imitari, qui de ritibus ac nominibus Eccleſiaſticis, per ſummam impietatem rident, ac iocantur. Certè cum Spiritus nequam, & Dei atque humani ge-

neris hostis, *Cui nomina mille, mille nocendi artes*, omnĩ machinarum, & armorum genere Ecclesiam euersum & perditum eat; Nullum videtur in illam telum potentius & fatalius intorsisse, ijs impiorum libris quibus rebus & viris sacris illuditur, & grauissima quæque Mysteria quasi ridicula traducuntur. Huius generis scriptorum Auctor & facilè princeps est Lucianus a fide Christianâ Apostata, & Religionis contemptor, quam eo periculosius aggressus est, quod ludibriis, quibus illam dehonestauit, ingenij acumen, & eloquentiam meliori argumento dignam adiunxit. Huius impietatis multos imitatores; ingenij, eloquentiæ & styli paucos habuit.

Ab illo propius abfuit Erasmus cui nil sanctum fuit, a cuius contemptu & irrisione abstineret, vt demonstrat, præter colloquia, infamis libellus, cui *Moriæ* titulum dedit: atque toto illo opere in Christum, in Apostolos, & Diuos omnes, Iudæis, & Tyrannis eò crudelibus sæuit, quod non tormentis Martyrij gloriam illis paret, sed eorum contemptum ludibrijs inducat in animos, & omnibus ridendos subijciat. Hos superioris & nostri sæculi, quo ingeniorum cultus in lasciuiam, & impietatem degenerauit, Auctores, hos Dei, Diuorumque sacrilegos contemptores, & veros Atheos, non est dedignatus imitari, Religiosus professione, sacerdos gradu, qui se Theologum profitetur etiam senio confectus: ea scribit, quę in Iuuene lasciuiente, quæ in Ethnico, seueriſſimè castigares. His gloriatur & triumphat homo Christianus, qui quotidie ad Altare Deo sacrificium offert, & gloriam constituit, in ijs infamia notandis, quos reuereri debuerat. Duos Gallia habuit hoc sæculo Theophilos, Poetam & aulicum vnum, Theologum, & Religiosum alterum, re quam nomine similiores, nisi quod ille liberioris vitæ, hic linguæ petulantioris fuit, quod ille ingeniosior, iste calumniator apertior. Hoc etiam ab illis Auctoribus, quos supra nominaui distat, quod illi fabulas fingant, rideant, non sine impietate, sed ad minus sine amarulentiâ; at iste subsannationes habet, sarcasmos, sales nullos; & ludibrijs quibus proscindit optimos quosque amarulentiam adiungit, & vindictæ rabiem.

Suâ ad lectorem Epistolâ non solùm argumentum aperit, sed etiam animum & ingenium; de Immunitate ludit; dicit pluribus gaudere Dominicanos, quas pudet referre, adeo ipse inuerecundè agit. Erasmus præfatione in suas ad Senecam notas, de Authore Iudicat exactissime; & hoc maxime reprehendit, quod licet seueriſſimus sit vitiorum Censor in his tamen describendis, ita videtur suo ingenio indulgere, vt illa potius subijciat docenda, aut prosequenda, quam odio habenda, ea narret, quæ saluo honore aurium referri nequeant. Si Erasmus etiam ipse liberior nolit Philosophum contingere turpia, vt illorum horrorem Ingeneret, quid censuisset de Sacerdote, de Theologo, de Religioso, de Sene, qui lapsus aliorum fingit, & eâ verborum licentiâ euulgat vt videatur non solum de casu proximi voluptatem capere (quod charitatem extinguit) sed ipsâmet narratione delectari? quod quâ ratione Religioso & seni conueniat, ipse viderit. Ludit etiam verbo Immutatis, & quasdam Infames nobis affingit. Quam dissimilis est Becano societatis Theologo, qui de priuilegijs & immunitatibus Caluinistarum agit! sed quod Becano sunt Caluinistæ, hoc sunt Theophilo Dominicani, nisi quod modestius & minus hostiliter agat ille in Hæreticos, quam iste in Religiosos.

Placuit alias mihi maximè Becanus suâ de tredecim Immunitatibus Caluinistarum dissertatione, quas ego postmodùm meo quodam opere ad numerum Senarium reuocatas, per ludibrium, *Mare magnum Caluinistarum* vocabam: hoc ordine, quod illi solâ a parentibus Christianis origine, primo Conceptionis momento, ita sancti & puri, & a Deo edocti sint, vt nunquam in posterum vel à gratiâ excidere, vel aliquo Errore à fide deficere possint, & maternus vterus etiam incestus, etiam adulter, modo Christianismum mater aut pater profiteatur, est illis primùm Baptisterium, quo iure communi se habere aiunt Caluinistæ omnes, vt à peccato originali sint immunes. Secundo idem vterus est illis cænaculum Hierosolymitanum, quò delabitur Spiritus Sanctus, & eos sicut die Pentecostes Apostolos, ita in gratiâ firmat, vt ab eâ numquam imposterum excidere queant. Tertio est illis sacrarium vbi omnes vnguntur

in Sacerdotes, vt ſpirituales hoſtias Deo offerant. Quarto eſt illis tribunal Confeſſionis, vbi in anteceſſum ita ab omnibus peccatis futuris abſoluuntur, vt nullus illis imputetur unquam ad damnationem. Quinto eſt illis Academia, vbi à Deo ita imbuuntur de rebus fidei neceſſarijs ad ſalutem, vt nullam poſſint ignorare vel etiamſi vellent errare. Vltimo maternus vterus eſt illis veluti Cancellaria, vnde literas habent, quibus immunes fiunt ab omni voto, a legibus omnium principum, & etiam à lege Diuinâ, hoc ſaltem ſenſu, vt licet in illam peccent, nullum ex eo peccato ſalutis periculum aut damnum creetur, quia Caluiniſtis peccata non imputantur. Hæc cum tuo Beccano contra Hæreticos de immunitatibus ageremus, Theophile tanquam in Eccleſiæ hoſtes, niſi tu Catholicis bellum moueres argumento, aut ſaltem titulo immunitatis non diſſimili. Quid putas, dicturos probos, quid ipſos Hæreticos, cùm viderint quæ Beccanus & nos in ſe expedimus arma, verti à te in Catholicos? An dum hæc ſcriberes, non timuiſti, præter illud quod modo ſuggeſſi, horribile ſcandalum, ne tibi ſicuti poſſem, & quidem verè ac iuſtè reponerem pares immunitates etiam a lege Diuinâ, à quâ ipſimet Hæretici immunitatem obtendunt, non culpæ, ſed pœnæ, at vero tu videris vtramque inducere & alijs polliceris.

Nos, mi Petre, ita inſtitutione Sanctiſſimi Patris noſtri Dominici, & Diui Thomæ documentis ſumus è primis Religionis elementis inſtituti, vt leges diuinas non ad probabilitatum Lesbiam regulam, ſed ad tenorem inflexibilem SS. Patrum interpretemur; atque eodem quo intelligimus, ſenſu totis viribus implere nitamur, & alios doceamus implenda. Si quid humani nobis aut noſtris accidat, ingemiſcimus, dolore, & zelo tabeſcimus; nec de immunitate nobis applaudimus, vel alijs blandimur, ſed legem noſtris & aliorum obtutibus obijcimus tamquam Iudicem nos prædamnantem; hic eſt omnium noſtrùm ſenſus de legis Diuinæ vi. Quis vero tuus ſit ſatis demonſtraſti libello adeo licenter ſcripto, vt de te dicam nullo iudicij temerarij periculo, quod de nonnullis dictum circumfertur; puto te habere alium Decalogum ab illo quem a Dei manibus ſuſcepit Moyſes;

puto te magis ſequi illum Anti-decalogum, quam non mihi ignotus vir doctiſſimus ſcripſerat cum hoc titulo, *Tempus faciendi Domine diſſipauerunt legem tuam*: & tandem credo, te ad minus aſſentiri pluribus ex centum triginta articulis quos ex variis veſtris Authoribus collectos contra Decalogum militare cenſent plurimi. Hæc ne credas ad communem inuidiam vllius ordinis dicta, quia nullum commune bellum ſuſcipio, ſed ad deffenſionem contra tuas immunitates, & calumnias. Sed antequam reſpondeam ſingulis partibus tuæ primæ Diatribæ, neceſſe eſt aliquid præfari de his quorum conuicijs totum tuum opus reſperſiſti.

ARTICVLVS QVARTVS,

Conuicia Theophili in Magiſtros totius Ordinis Dominicani, & Sacri Palatij.

NEc dubito ſane quin Theophilus illam ſibi a lege Diuinâ immunitatem aſſerat: alias qui fieri poſſet, vt homo Chriſtianus tot & tanta peccaret, confingeret atrocia in dedecus aliorum, nec quicquam penſi haberet, niſi certus eſſet ſe hæc omnia impunè & innoxiè facere? Sed quo argumento id ſibi perſuadet? Nempe probabili illa opinione, quam pater Di-caſtillus acerrimè defendit aduerſus P. Valerij è Germaniâ ex Capucinorum Ordine Concionatoris celeberrimi accuſationes, cui plures alij ſubſcripſerunt; ſcilicet calumniam quamlibet & falſam quâ virum integræ famæ & vitæ Atheiſmi, veneficij, principis & patriæ proditionis accuſes, dummodo aliqua deffenſionis tui cauſa non deſit, ad ſummum venialia eſſe peccata, ratione mendacij quod admiſces; ſed nullum inde creari damnationis periculum, & aliunde maximum exiſtere poſſe inſtituti emolumentum.

Iurarem Theophilum in eâdem cum Di-Caſtillo eſſe ſententiâ: & inde profectam illam mentiendi & calumniandi licentiam, ſemoto omnis lethalis peccati vel damnationis metu. Quid enim illo præſidio tutus, his armis inſtructus, non moliatur in Dominicanos? ſed

omnia possumus vno verbo infringere, & delere cum prænominato Valerio, mentiris impudentissimè præsumptâ opinione, quaslibet enormes calumnias leuia tibi esse peccata, & loco esse mendaciorum quæ officiosa vocant. Verum paucos habebis qui tibi assentiantur, & licet conscientiam semoueas, & æternum Dei Iudicium; potuisti ne saluâ humanitate, tantâ conuiciorum illuuie probos omnes fœdare? Certe cum multis nominibus tuam scriptionem inuisam, ac pænè execrecabilem feceris bonis omnibus, tum illud maximum stuporem & horrorem incutit legentibus, quod passim toto libello irrideas, traducas, laceres, sarcasmis, conuicijs è triuio, Illustrissimos & religiosos viros, quorum (nisi omnem humanitatis sensum deposuisses) natalium splendor, maiorum gloria, propria virtus, locus quem in Ecclesia occupant, a te exigebant, vt sin reuereri nolles aut præ invidiâ non posses, esses animo in illos minus hostili, & infenso. Præcipuam tui operis partem imples improperijs in Reuerendissimos patres Ioannem Baptistam à Marinis, & Raymundum Capisucchium, quæ nescio an plus habeant amarulentiæ, an contemptus, an atrociora sint, an magis ridicula. Certasti cum Hæreticis impietate, cùm sycophantis calumnijs; nec laudem quam scio te maxime ambire, tibi præripiam; præterita malitiæ exempla facile superasti.

Sed antequam vltra progrediar, id velim scire, quis te docuerit Theophile, præstantissimos & clarissimos Patres Richardium, Rodulphium, alioſque illiustribus in Ecclesiâ defunctos officijs, solo *Fratris* titulo compellare. An ignoras viros istos grauissimos, & Sacerdotij dignitate, & præfecturâ & sacris muneribus Patres esse? Mirum est, tibi quamuis plurimis annis in ea Religione instituto, in quâ vrbanitas regnat, nil tamen vrbanitatis potuisse ad hæresere. Adeo insuperabilis est rusticitas, vt quem *dedit natiuitas, rigor non potuerit lenteſcere.* Sed vt ad Reuerendissimum Patrem Generalem redeamus; scis quem lacessas & carpas, dum totius Ordinis Dominicani Generalem Magistrum laceras, & quod horret animus referre, præ alijs titulis *Opidionem Arcadiæ*, vocas? Is est Diui Dominici successor, caput Ordinis toto orbe latè diffusi, quem

ſummi Pontifices, quem Reges & Principes honore proſequuntur.

Nihil attinet Reuerendiſſimi Patris Marini præclarum genus referre, quod multi certis indicijs ab Imperatoribus repetunt; ſed vt viciniora attingam maiorum ex paternâ & maternâ ſtirpe decora; ab illa habet Leonardum Marinum ordinis noſtri Archi-Epiſcopum Lancianenſem, quem Concilium Tridentinum inter Patres eximium, & ſapientiſſimum, Aula Regis Catholici, trium Summorum Pontificum Nuncium habuit, & mirata eſt: & cauſam Societatis, dum in Hiſpaniâ degeret, validiſſimè defendit; & quod his omnibus maius reputo, Catechiſmum Romanum cum Forerio, & Foſcarario Dominicanis compoſuit, opus plane diuinum, quod poſſit ſuos Authores immortalitate donare. Habuit ex maternâ ſtirpe Vincentium Iuſtinianum auvnculum, qui non diſſimilis virtute Marino, ſuperauit Magiſterio Generali Ordinis noſtri, & additâ dignitate Cardinalitiâ, à quâ iam debita & parata mors Leonardum ſubduxit.

Horum duorum nepos eſt Pater Marinus, quem Theophile tibi laceſſendum & lacerandum ſuſcepiſti. An quo cares, Natalium eius ſplendorem ſpernis, & totis viribus is maculatum? Et qui inter tuos maiores, non niſi baiulos & foſſores numeras, placuit tibi conuicijs proſequi eum qui citra jactantiam poſſet de Imperatorum proſapiâ gloriari: & quem virtus & merita, & vita innocenter acta, ad Magiſterium Ordinis per electorum vota ipſo Summo Pontifice Innocentio X. approbante euexerunt, malignè & falſò immeritum & intruſum calumniaris Generalem, qui his gradibus ad Ordinis Magiſterium conſcendit. Quâ fronte etiam obtrudis ignorantiam Grammatices, & Theologiæ, illi qui Salmanticæ per octo annos decurrit Philoſophiæ, & Theologiæ Spatia, & ſupra viginti defunctus cum ſummâ laude munere Congregationis Indicis Secretarij, Summos Pontifices Cardinales habuit ſuæ virtutis & ſcientiæ teſtes & præcones. Sed vt video Infauſti ominis tibi eſt Marini nomen, & ad illud toto corpore cohorreſcis, quod ſubſcriptum videas Decretis, quibus libri tui configuntur. Sed quid

propterea commeruit, qui nequidem ſuffragio tibi nocere potuit, & prolatæ ab alijs ſententiæ Secretarij nomine ſubſcripſerit.

Sed fruſtra tanti odij in illum cauſam inquiro, certè non alia horum malorum origo eſt, quam quod tu moribus Reuerendiſſimo Marino diſſimillimus ſis: nam ipſe totus ad humanitatem, ad bene de omnibus merendum natus; tu vero ad vindictam totus ſis compoſitus. Quod etſi alia exempla deeſſent, demonſtraret cauſa quam præ manibus habemus. Verè enim dicere potes cum Luthero in Lipſicâ Diſputatione ab Ecchio fortiſſimo Athleta victo, *hac cauſa non eſt propter Deum cœpta.* Sed ſi huius diſceptationis principio Luthero accedis, Deum precor, ſis fine diſſimilis, nec ex animo aut verè cum hoc Apoſtata reprobo adiungas, *Nec propter Deum finietur.* Te vero gratuito malum innocentiſſimos viros laceſſiuiſſe, tota vrbs & Aula Romana imo totus Orbis Chriſtianus agnoſcit, & fert ægerrimè.

Quidquid ergò obtendas, & vociferetis in Dominicanos, odiorum cauſa eſt, quod Officia occupant, & exercent, quæ tibi tuiſque velles; hinc dolor, hinc lacrymæ. Hanc demonſtrationem de intimo animi tui ſenſu confirmat collatio ipſa ſcriptionis, & cauſæ quære ad ſcribendum impulit. A duodecim annis aſſumptus ad Magiſterium Ordinis, a negotijs Congregationis Indicis omninò abſtinuit Pater Generalis: examen ac damnatio librorum tuorum pluribus annis eius electionem præceſſerat: Iniuriæ, quæ non fuit illata, ſenſus apud Religioſum & Chriſtianum nullus eſſe debebat, aut ſi omnino euitari non poterat præ infirmitate, ante ſolis occaſum ex præcepto Euangelico extingui oportebat. Antiqui Saturno olei vrnam ſacrificabant; quo ſignificarent, tempori, cui præeſt Saturnus, maximam ineſſe vim ad Leniendos quoſcumque affectus, & dolores. Hinc Cicero illud protulit; nullus eſt dolor, quem longinquitas temporis non minuat, atque molliat.

At tu inter montes & vrſos natus, adeo es rudis & indocilis, vt contra naturam viuaciores apud te emicent & flagrent iræ, & vindictæ affectus: & quem eâdem die, quâ non data, ſed a te accepta eſt occaſio, excuſare potuiſſes, ac debuiſſes iniuriæ ſenſum, poſt duodecimum

duodecimum, aut vigesimum annum vehementiorem effundis. Si quid tibi à viro humanissimo acciderat, quod displiceret; multa repetere poteras, quæ in tuâ Ethicâ collegisti ex Philosophis, ad comprimendos iniuriæ sensus, & vindictæ motus. Sed illa videris scripsisse ad aliorum salutem, & ad tuam perniciem: vt quotquot aduocasti Philosophos; sint vltimo Iudicio contra te testes futuri, qui damnent illud odium implacabile, omnis rationis & gratiæ remedio immedicatum. Quod verò P. Marino simile quid in Societatem affingis, ipse depellit, eo quo post tot illatas iniurias Decreto, D. Ignatij Officium toti Ordini recitandum celebrandumque indicit, & vltimo Generali Capitulo præcipit omni officiorum genere prosequi Societatem.

ARTICVLVS QVINTVS.

Totius operis Partitio, & Noua forma.

HVIVS præfationis exordio diù dubitatum esse dixi, an è re nostrâ, & totius Ecclesiæ esset, Theophili Satyras silentio prætermittere, & contemptu refellere, vel scripto; sed cùm vtrinque rationum momenta occurrerent, visum est diuersas Sententias sic posse conciliari, vt nec operosa defensio adhiberetur, nec omninò nulla: nec iusto prælio, sed velitatione, aut potius castigatione quâdam ageretur cum huiusmodi Authore: neque enim tanti est, neque eo honore dignus, vt viri sapientes longi temporis, & laboris impendio, illum suscipiant impugnandum. Sed placuit alicui in scribendo Tyroni, qui in illo genere sui nullum vmquam specimen dederit, aut fecerit operæpretium, refutandum relinquere, atque huic scriptioni pauciſſimos dies impendere, eosque qui caniculæ æstus intolerabilis causâ, ad nullam rem seriam opportuni sunt, & quibus vix interspirare liceat. Atque ita contrariæ Sententiæ quæ responderi volebant, aut negabant oportere, in vnam conuenire videbantur: quia hæc responsio extemporanea, cùm parum absit à silentio, multum habet iusti contemptus Authoris; quo vno genere pœnæ

nec iuſtius illius libelli Author, nec acerbius caſtigari potuit. Sicut enim Chriſtus, ad abigendos ab obſeſſis corporibus Dæmones, nec Apoſtolorum potentiâ & miraculis, nec Doctorum ſapientiâ, nec auctoritate Præſulum aut ſacro Sacerdotum charactere, & ore quod Chriſti Corpus conficit, vtitur, ſed Exorciſtas adhibet, ideſt, infimos Eccleſiæ Miniſtros, quibus Dæmones ſubiecit ad conculcandam Spirituum rebellium ſuperbiam: ità conueniebat Chriſti exemplum imitari, neque ad hunc Authorem refellendum opus fuit Godoi Salmanticenſis Academiæ lumen, aut Nicolai Pariſienſis par ornamentum, aut Combefiſium a ſuis ſtudijs auocare; ſatius fuit eo opere deijcere hominem, quod plus haberet contemptus quam apparatus, aut vitium, quod fieret ab inexercitato, & tempore anni incommodiſſimo, vno ferè menſe perficeretur.

Sed cum præter vitia quæ reſponſioni huic adhæſerunt, ex hujuſmodi cauſis à me relatis plura acceſſerint ex editione Cracouienſi, vnde prodijt libellus adeo deformatus, vt iurare poſſis editum, Cracouiâ à Suecis obſeſſa & occupata: adeo bellum & arma reſpit atque Barbariem Gothorum. Neque ſatis mirari poſſum humanitatem aliquot virorum eruditorum, quos audio libellum tot modis fœdatum, non fuiſſe dedignatos legere, neque omnino illis diſplicuiſſe. Sed ne quâ immeritum opus viri eruditi ſunt proſecuti gratiâ excidat; viſum eſt præter emendationem erratorum, quæ poſſent fatigare Lectores etiam benigniſſimos, nouâ formâ, elegantiori fortè cultu donare, vt gratior & vtilior ſit ijs qui etiam deformatum non abiecerunt.

Quamuis Theophilus magis cæco impetu quam iudicio illud ſcriptum effuderit; in eo tamen licet obſeruare aliquam vmbram & ſpeciem ordinis, qualem turbidiſſimi affectus pati poſſunt. Quidquid Familiæ Dominicanæ, cuius excidium iurauit, boni ineſt; his omnino quatuor partibus continetur: primo rectâ in Deum fide, & illi adiunctâ pietate in Summos Pontifices, & in Diuos poteſtatis & ſanctitatis diuinæ participes: deinde doctrinâ dogmatum, & morum, quæ de Diuinis, quid ſentiendum, & de vitâ probè regendâ ſtatuit: tertio grauitate & probitate morum, quæ longe

abſit ab Invidiâ, à contentionibus, à ſcurrilitate alijſque id genus vitiis, Charitati Chriſtianæ & conuictui humano infenſis: Vltimò denique iuribus, & officijs, quæ in præmium rectæ fidei, pietatis, ſcientiæ, aliarumque virtutum, collata ſunt liberalitate ſummorum Pontificum.

His ni fallor, lineamentis poteſt vt cumque Ordinis Prædicatorum imago adumbrari. Neque enim negari poteſt, illi contigiſſe viros his omnibus dotibus præſtantiſſimos, quos ſanè non excludas ab illis encomijs, quæ Paulus plenis manibus, & eloquentiâ Tullianâ maiori, congerit in ſanctos illos præteritorum temporum Heroes, quos ait *per fidem viciſſe regna, adeptos repromiſſiones.* Et quamuis hæc imago quatuor ſæculorum poſſit forte accedere ad illam Societatis vnius ſæculi; viſa tamen eſt Theophilo, habere ſpeciem ſtatuæ Babylonicæ, & tot dotes & ornamenta debili fundamento, & argillâ niti: quam proinde ſuo libello veluti lapidis ſponte delapſi impetu eſſet contriturus.

Hoc verò diſtat eius conſilium ab inſomnio Regis Babylonici, quòd ſtatuæ infimâ ſui percuſſâ parte reliquæ omnes diſſilierunt, & funditùs euerſæ ſunt. At Theophilus nullam partium quibus coagmentata eſt imago Dominicanæ Familiæ, intactam reliquit: tribus Prioribus Diatribis fidem noſtram multarum hæreſum; pietatem ſacrilegij accuſat: Quartâ Diatribâ doctrinam noſtram impetit, Scholæ noſtræ dogmata falſa, abſurda, paradoxis accenſet. Quintâ, ſextâ, & duabus ſequentibus, in mores noſtrorum hominum inuehitur, & quaſi nugaces, ridiculos, mendaces traducit. Hac triplici impreſſione factâ putat ſtatuam euerſam, & quæ per quadringentos annos iura & officia ſeruauimus, à nobis ad alios ſtatuit eſſe transferenda. Nihil fingo erudite Lector, hoc eſt Theophili conſilium, hi ſunt eius conatus, hæc libellorum eius ſumma eſt. Cum itaque quadripartito in nos agmine feratur, eodem Ordine noſtram aciem inſtruemus.

Primo quidem libro fidem & pietatem Dominicanorum, à trium Priorum Diatribarum calumniis vindicabimus. Adiungemus etiam aliqua, quibus facilè ſoluemus quindecim nodos Petri de Alua, quos inſolu-

biles vocat; Secundo libro doctrinam noſtram, quæ ad dogmata, Tertio quę ad mores pertinent non ſolum aduerſus quartæ Diatribæ impoſturas, ſed etiam contra plures ipſiuſmet Authoris aliorumque libros propugnabimus, quales ſunt etiam, Expoſtulationes Carterij, &c. Quarto libro purgabimus Dominicanos à mentiendi, nugandi, calumniandi licentiâ, à liuore, alijſque vitiorum ſordibus, quibus nos maculat Author, quo neſcio an vllus vnquam mortalium ſorduerit magis, aut laborarit periculoſius. Vltimo tandem aſſeremus nobis Iura & Officia, quæ nihil dubitat iniuſtè à nobis poſſeſſa, ingentibus in Eccleſiam meritis ſibi deberi. Ex ipſius operis & noſtri conſilio ac partitione iudicent æqui Lectores, an iniquior fuerit, vlla vnquam accuſatio, eâ quam in nos ſuſcepit Theophilus, vel iuſtior noſtrâ, ac magis neceſſaria defenſio.

LIBER PRIMVS.

Vindiciæ Dominicanorum fidei in Deum rectæ, pietatis in ſummos Pontifices, & in Diuos: Aduerſus tres Diatribas Theophili, & quindecim Nodos Indiſſolubiles Petri de Alua.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

HÆc tria vno libro iungimus cognatione Argumenti, & accuſationum Theophili. Nam licet recta in Deum fides omnium Diuini Ordinis virtutum prima ſit, & reliquarum rectrix ac parens; præ ceteris tamen' congenitam ſibi habet pietatem; quâ Deum vbique reueretur, & eos maximè colit, quos ſuæ Diuinitatis conſortio dignatur. Et cum in Summis Pontificibus ſuam voluerit poteſtatem, ſuam in Diuis ſanctitatem eminere; iubet nos illis reuerentiam exhibere. Hæc tria in nobis deſiderari contendit Theophilus, eadem fere obijcit Alua, vtrique hoc Libello reſpondebimus.

SECTIO PRIMA.

Fides in Deum recta Dominicanorum aſſeritur contra primæ Diatribæ calumnias.

EA eſt hominum, qui ratione ducuntur inſtitutio, ſeu laudent, ſeu vituperent quemquam; vt rerum ab illo de quo agunt, præclarè, aut ſecùs geſtarum exordia à

modicis principiis repetant, & subinde ad maiora progrediantur, vix aliàs dictis suis fidem, facturi, si primum maxima, id est, incredibilia aperiant. Verum placuit Theophilo agere ordine omnino præpostero: & Dominicanos omni malorum ac conuitiorum genere grauaturus, incipit ab omnium atrociſſimo, nempe ab hæresis crimine: quasi vellet eâ accusandi ratione omnem sibi fidem abrogare, vel præ impotentia calumniandi non posset sibi temperare, quin maximum omnium conuiciorum primum effunderet.

Adeo atrox est hæreseos accusatio, vt cum ad cæteras quamlibet immanes silentium & patientia summæ laudi & infinito prope merito ducatur, ad istam piaculum sit obmutescere: nec intercedere, summæ impietati vertatur. Ita nos docuit ex historiâ ascetică vnus Eremita celeberrimus, cui cogitationem sanctam cum immisisset Deus, durandi aduersus calumnias animi, & aliquem ex Eremi incolis rogasset, vt sui periculum faceret exercitatione conuitiorum; nec ab vllo quamlibet aspero in se abstineret. Obtemperauit votis sanctis Anachoreta, & quæ in mentem venire potuerunt vitiorum & scelerum genera, in illum impegit, nedum illæsâ patientiâ, sed etiam læto ista ferentem animo: verum ad hæresis criminationem sese cohibere non potuit, quin excandesceret in suæ patientiæ exploratorem; ratus quoddam sacrilegij genus esse, æquis auribus audire sibi obiectum crimen hęreseos: quod cum vitæ Christianæ fundamenta conuellat, & extinguat semina, hoc pessimum præ cæteris habet, vt excludat à venia omnium, & à curatione, futurâ in promptu, si fides superst: eâ vero per hæresim sublatâ, de salute actum est, nec spes veniæ, aut boni reliqua est.

ARTICVLVS PRIMVS.

Summa Diatribæ, eiusque breuis, ac valida confutatio.

QVID hâc primâ tuâ Diatribâ assumpseris probandum, esset Theophile difficillimum conijcere, adeo

extra chorum saltas, & à proposito aberras, nisi tu semel & iterum indicasses, quia totâ eâ dissertatione, nihil minus, quam quod proposuisti, vrges & conficis. Cachinnis agis non probationibus, conuitiis non argumentis, mendacia mendaciis congeminas. Non potes negare, quin ea prima dissertatione proposueris tibi probandum, libros Dominicanorum damnandos, quod scateant erroribus & hæresibus. Hoc est primum tuæ Præfationis caput; vbi ex variis immunitatum speciebus, quas minutatim partiris, deterrimâ Dominicanos, magna liberalitate, donas; nempe immunitate librorum à censuris, quas multis nominibus commeruerunt, maxime hæresibus; quibus asseris, & totâ primâ Diatribâ probas, sordescere. Atque vt finis respondeat principio, Diatribam his verbis absoluis; *Concluditur apodictice ex antedictis, libros Cyriacorum non posse statui immunes à censurâ, propter immunitatem doctrinæ reprobæ.*

Itaque vt paucis totam tuam dissertationem perstringam, quidquid vitium habet hoc Argumento continetur. Libri hæresibus infecti omnino damnandi sunt: atqui Dominicanorum libri hæresibus scatent: ergo omnino damnandi, & qui illis parcunt, & ab eorum censurâ abstinent iudices, damnatis aliis minus malis, grauissime peccant. Nihil vtraque consecutione verius, si præmissis sua veritas constet. Primam propositionem, nempe damnandos libros qui hæreses doceant, Theologiæ Christianæ dogmatibus accensemus: secunda tibi tantum probanda incumbit propositio, nempe *libros Dominicanorum, etiam Diui Thomæ sequacium, hæresibus scatere.* Quæstio facti est potius, quam iuris: sensu, oculis, experimentis confirmanda, non argumentis, neque historiis à remotis regionibus repetitis: afferendi sunt in medium libri Dominicanorum: magnam tibi illorum copiam suppeditabunt Bibliothecæ, & officinæ Bibliopolarum. Cedo libros illos discipulorum Diui Thomæ, qui adhæreant communi magistro, & hæresum conuince. Ad tuam famam pertinet rem propositam euidentibus demonstrationibus conficere. Da illam errorum quam promittis copiosissimam messem, & vindemiam exundantem.

Sed vbi amplissimâ promissione anxios & suspensos

legentium animos habuisti, prætermissis nugis, quisquiliis (quas mox expendemus) hoc spicilegium, hanc racemationem profers. *Inquisitor*, inquis *Parmensis assertionem de contritione perfectâ ante susceptum reipsa Sacramentum sanctificante reiecit, & vt vulgari pateretur, adduci non potuit.* Addit: *Fratrem Vincentium Candidum Magistrum Sacri Palatij primum fuisse inter eos, qui scriptione sua firmauerunt hæresim, quâ nuper quidam bardus asserebat species Sacramentales non esse accidentia realia, sed præstigias, & inanes species, quales sunt colores Iridis.* Huius hæresis primum Authorem facis Holcot Ordinis nostri Theologum. Bannem præterea hæresis accusas, quod existentiâ substantiæ panis, & vini, post consecrationem Eucharistiæ seruatâ, velit accidentia subsistere. His tribus erroribus quartum adiungis proprium Combefisio, quod cum Arnaldo biceps Caput Ecclesiæ Romanæ Petrum & Paulum constituat, & ab vtroque Apostolo, sedis Romanæ repetat successionem. Præter hos quatuor errores singulares suis auctoribus, quintum numeras communem multis, qui negent hanc propositionem modalem, à summis Pontificibus definitam, piam & probabilem esse de Conceptione Immaculatâ Deiparæ opinionem.

Ecce quo tandem reciderit tua illa grauissima accusatio hæreseos, tanto apparatu suscepta in Dominicanos: & cum conscientia debilium, ac penè ridicularum huiusmodi quinque probationum (quibus omnes tuæ demonstrationes continentur;) timeres, ne risum & indignationem Lectoris moueres, & incurreres; conatus es causam profligatam, & flagitiosam vtcumque sustinere, promissâ efficaciori & ampliori probatione quamprimum danda in indice vniuersali, quem paras ad singulos Authores Dominicanos. Sed hoc artificio non effugies cachinnos, & odium bonorum. Vnum te volo, Petre: vel subiecisti quæcumque habebas argumenta; vel meliora tibi suppetunt? si tibi præsto erant, quare reticuisti? an ignoras *nihil magis esse aduersum scribentibus, expectatione?* Excitasti de te maximam, dum indixisti bellum apertum Cyriacis, & suscepisti conuincendos hæresum. Hanc vero rem tanti momẽti aggressus, non videris serio

agere ſed nugari: cauſæ præuaricatorem, & iuxta innocentum calumniatorem te probas, multo acerbius caſtigandus, quam Orator ille, in quem inuectus eſt Cicero, quod venefici reum accuſaret ita frigidè, vt iurares illum fingere, & auditores ad eius accuſationem indormirent. Ita ne cauſam grauiſſimam vrges ineptiſſimis argumentis, vt omnem tibi abſtuleris, non ſolum probitatis & prudentiæ, ſed etiam ſenſus communis opinionem? ſi Morionem ſtatuiſſes agere, potuiſſes ne magis gnauiter has partes implere, quam huiuſmodi futiliſſimis & falſiſſimis accuſationibus, inquiſitori Parmenſi, Vincentio Candido, Banneſio, Combefiſio obiectis? In quibus tamen poſitum eſt totum robur tuæ diſſertationis: nam cætera, quibus paginas ferè octodecim imples, ſunt nugæ, quiſquiliæ, & mera conuicia, nulla argumenta.

Paragraphvs Primvs.

Parerga Diatribæ, & nulla argumenta.

REfers initio Diatribæ ex Alphonſo à Caſtro, eum audiuiſſe Dominicanum de ſacro ſuggeſtu gloriantem, eorum qui veſtem Dominicanam induerint, poſſe in hæreſim labi neminem. Huic teſtimonio aliud adiungis ſimile ex Coſma Philiarcho, referente ſe audiuiſſe concionatorem Dominicanum, intrepide de ſacro pulpito conteſtantem, ſe mortem non detrectaturum pro minimo ſancti Thomæ dicto: atque vt *in ore trium teſtium ſtet omne verbum*, confirmas authoritate Dermitij Thadei, qui Dominicanos inducit ita magnificè & ſuperbè de Diuo Thomâ ſentientes, vt glorientur, *nihil hactenus contra eius doctrinam deciſum eſſe, aut decidi poſſe: omneſque libros eſſe ad eam normam exigendos, & caſtigandos.* Atque vt probes has Dominicanorum à tribus Authoribus relatas, iactationes vanas eſſe, *& hominum in quibus ſobrietatem deſideres*; longo ordine recenſes apoſtatas è Dominicanâ Familiâ, Martinum Bucerum, Paleologum, Romæ, quem ſub Greg. 13. falſo dicis combuſtum: his accenſes Prouincialem Hiſpanum, qui Iudaiſmum tota vita occultatum, ad finem profeſſus eſt, Mathæum Grabona à Martino V. damna-

tum, eiuſque librum combuſtum nullo narras Authore, ne forte malæ fidei conuincaris.

Sed charitatis videris actus ſpiritu triumphare, *Euge Euge*, inquis, *ad id quod ſubijcio.* Et quid es tandem nobis relaturus cum tanti gaudij ſignificatione? Apoſtaſiam inquis Dominicanorum, qui Smolencho capta à Moſcho, omnes ad vnum abdicatâ fide Romanâ, in Anabaptiſmum conſenſerunt, vt fidem faciunt literæ eo tempore Varſouiâ ....'datæ. Bene eſt, quod te probes illius ſpiritu agi, qui piorum ruinam omne gaudium reputat. Falſiſſimæ rei nuntium, tui corruptiſſimi affectus euidens eſt Argumentum; quandoquidem Fratrum tuorum lapſu, (vt tuis verbis vtar) omnibus lætitiis diffluis.

Sed antequàm ad ſingula partibus reſpondeam, id vniuerſim aſſero: quæcumque ex te paucis retuli, & verboſiſſimè proſequeris, falſa eſſe omnia, vel certè à te falſata: & ſi vera admittamus, non minus tuis, quam Dominicanis obijci poſſe. Deinde eſto concedamus quæcumque hactenus nullo iudicio, nullo delectu, tibi exciderunt; nihil ad tuam Theſim & ad rem noſtram faciunt. Nulla nobis tecum eſt controuerſia de Apoſtatis Dominicanis, ſed de Theologis, & Scriptoribus: nec de quibuſcumque illorum rebus geſtis, aut etiam verbo prolatis; ſed de his tantum quæ reliquerunt ſcriptorum monumentis. His tertium adiungo, quæ ex illorum libris retuliſti; nempe ex Banneſio de exiſtentiâ accidentium Euchariſtiæ, ex Combefiſio de Feſto Conceptionis, & de Summorum Pontificum ſerie ex Petro & Paulo repetitâ, nihilo magis ad rem, quam ſuperiora tua parerga pertinere; quia à fidei controuerſiis, ac ſubinde ab omni hæreſum periculo & metu longiſſimè abſunt.

Vbi hanc tuam diſſertationem decurri, viſus es mihi Cauſidicum imitatus, de quo extat elegans Martialis Epigramma. Illi cum de tribus capellis perorandum eſſet; vt humillimæ & ridiculæ cauſæ aliquid ſplendoris ſuâ eloquentiâ afferret, totius Monarchiæ & Reipublicæ Romanæ Annales vna oratione cõplexus eſt: ſed illum ad ſuam cauſam reuocat Poëta: *dic nobis tandem de tribus capellis.* Nolim cauſam cauſæ, ſed Cauſidicum accuſatori noſtro

conferre. Scio, Theophile, te grauissimam causam suscepisse, cui succumbas necesse est. Litem mouisti toti Ordini Prædicatorum, & subinde Congregationibus Romanis, quod cum libri nostri infecti sint hæresibus, has dissimulent Iudices, & censuræ parcant. Tibi igitur de libris agendum, & ex illis probandæ sunt hæreses. Tu multa quidem refers ex Castro, ex Dermitio, id est, ex apertis Dominicanorum aduersariis, & ex literis Varsouiæ datis, multa addis nullo teste, vel Auctore: de libris vero nostrorum hominum, vnde tibi omnia erant depromenda argumenta, ne verbum quidem ad paginam vsque decimam; reliqua vero parte Diatribæ, tu qui ad ostentationem eruditionis innumeras habes authorum citationes, hic parcissimus es, & vix vnum locum ex Banne, duo ex Combefisio notas: cum ne mille quidem nedum loca, sed nec etiam libri sufficerent, ad ea quibus Diatribam absoluis: *Concluditur apodictice*, &c. Videris velle Diuum Thomam ad mensam Diui Ludouici abreptum imitari; cum illo inclamare *conclusum est contra Dominicanos.*

Quis credat dum hæc scriberes, te vigilasse, aut sanum, vel sobrium fuisse (quod in Dominicanis dixisti te desiderare) cum quæ hactenus scripsisti falso, conficta à te sint? & licet vera admittamus, nihil ad rem faciant, & quæ ex libris nostris affers, nihil ad fidem pertineant, nec inde impendeat aliquod fidei periculum. Neque satis fuit toto genere, & cœlo aberrare; placuit tibi Theophile, ordiri tuum opus à mendacio luculento, vt moneres Lectorem, quid ex his initiis toto libri decursu expectare à te oporteret, & quo animo esses legendus. Alphonsus à Castro refert quidem à se auditum cœnobitam, qui ex suggestu assereret immunitatem ab hæresi veste sui Ordinis indutis. Sed addit Author *se consultò nomen & Familiam illius concionatoris subticere.* Verum Theophilus ius sibi assumit, loco illi vacuo Dominicanum sufficiendi; vt probet aliquid se habere vltra nomenclatores sæculi Senecæ, *quibus audacia erat pro memoria*, id est, vt ego interpretor verba Philosophi, si cuiusquam nominis obliti fuissent, reponebant arbitrarium. Illud genus audaciæ vsurpat Theophilus, etiam in aliorum mentem, & libros.

Fortè eâdem licentiâ refert Philiarchum, vt quod ille dixit de aliquo religioso indiscriminatim, dictum velit & asserat de Dominicanis: sed quidquid sit de his testimoniis, quæ nihil ad causam conferunt, in te æquitatem desidero, quod in tertium testem ad voces Dermitium Thadeum: perinde enim te habes, ac si virum quem grauium criminum peracturus reum ex propriâ syngraphâ, sufficeres illi, alienâ manu inimicorum confectam. Sed quid de Dermitio dicam? ita se naturâ & studio comparatum probauit, duplici opere in Diuum Thomam, & Bzouium, vt videatur excusare atrox, & iniquum conuicium in Hibernos, (vndè ille natus) illius Poëtæ, qui de totâ natione inique scripsit, *gens ratione furens, & mentem pasta chymeris.* Nolim dictum in gentem religioni addictissimam, nec forte fuisset, nisi Dermitius, & aliquot pauci illi similes, (in quos hic versus cadit,) prodiissent ex Hibernià. Id mirare, Lector, quod cum Dermitius Patriam sciuerit à centum quinquaginta ferè annis conflagrasse hæresum incendio, quod nondum extinctum est, nihil vnquam in hæreticos quod sciam, scripserit, sed in Diuum Thomam eâ acerbitate quam vix excusares, etiam aduersus Lutherum, & Caluinum, eius patriæ, & totius Ecclesiæ pestes. Hunc Theophilus habet in deliciis, eius sensa ac dicta tantum non adorat. *Suas inuenerunt labra lactucas.*

An non aduertis, Theophile, dum ex Aduersariorum testimoniis Dominicanos in suo instituto laudando nimios carpis, te tuæ Societatis Authores, qui illam impensiùs prædicant, castigare. Imprimis nimias illas in institutum à Dominicanis effusas laudes probas vno æmulorum testimonio: neque vllum ex nostris libris locum refers, quo demonstres nos illo philaphtiæ genere peccare; at nobis sexcenta ex Imagine primi sæculi Societatis, ex Baeza suppetunt encomia in commendationem tuorum, quæ neque pudor, neque modestia ferre possunt.

An ignoras quod maximi criminis, ac penè sacrilegij loco tibi est, dum de nobis statuis, vsurpatum à tuis scriptoribus, qui nihil dubitarunt asserere, omnes primi sæculi è Societate Religiosos, Beatis accensendos, nec vllum illorum *de manu Dei rapiendum*, & huius priuile-

gij exacto primo sæculo, sequenti vsuram esse conferendam? nonne legisti apud Ludouicum Ianninum ex eâdem Societate, in vitâ Alphonsi Rodriguez, Deum ei reuelasse nullum è Societate sibi coætaneum morte æternâ periturum? si hæc vllus Dominicanorum de suis scripsisset, blasphemum, & impium, vel insanum pronunciares.

Quandoquidem bonæ fidei, ac fere pudoris videbantur effracta repagula, nostris hinc Iudaismi impietate, inde apostasiâ in Anabaptismum, ab alienis exemplis aut commentitiis Varsouiæ litteris affictâ: miror in materiâ copiosissimâ, & inexhaustâ, Petrum adeò parcum fuisse, vt vnius tantum Prouincialis, aut aliquot vnius gentis apostatarum impietatem nobis impegerit. Quid enim prohibebat, post donatum nomine & veste Dominicani Iudaisantem Prouincialem iisdem insignibus vestiret Doctorem nescio quem, à gente hæbræâ ortum, cui inopinato fato è viuis sublato, & quos legebat libris immortuo, hæc inscripta sunt verba, *mortuus est sine cruce, sine luce, sine credo in Deum, sicuti Pater, qui genuit eum*? non minus verè poterat Petrus hoc Epitaphium alicui Dominicano, quam Prouincialis inter moriendum Iudaisantis personam & voces affingere.

Sed quas in nos tragœdias excitasset, si litteras non Varsouiæ in Poloniâ, sed in Iaponum imperio à tribus vel quatuor annis datas legisset? iis narrabatur crudelissimam in Christianos persecutionem, duorum Apostatarum nequissimis consiliis accensam, eorum morte resedisse: addebantque hos impios suggessisse Iaponum Imperatori nefandas artes, tum inquirendis, tum aduersus tormenta debilitandis Christianis, nempe vt effigiem hominis in crucem acti omnibus subditis conculcandam subijceret, nec dubitaret qui hoc imperium detrectarent, Christianos esse, Dei ad crucem damnati adoratores. Monuerunt etiam, ne pateretur frumentum in suas ditiones importari, quod inde conficerent Christiani quoddam Sacramenti, aut incantamenti genus, quo muniti tormenta facile vincerent, aut vix sentirent. Si hæc quæ Apostatæ teterrimi suggessere Tyranno Iaponum sciuisset Petrus, habuisset nouum Dominicanis insectandis commentum, nihilo minus verisimile relatis.

alebat, ex quibus in illâ Moscorum inuasione, tres in odium fidei trucidati sunt, septem vero reliqui tempestiuè fugerunt, nec vestrum Collegium nobis in præmium Anabaptismi datum, vt fingis. Erat autem ibi Societatis domus exigua, *non magnificentia visenda*, vt tu asseris. Horum autem omnium testes oculati qui viuunt, interrogari possunt.

Quod carpis de Diuo Thoma dictum (de quo fusius articulo sequenti) & grauis hæresis accusas, errore non caret. Nam id à te scire velim, cur adeo anxius & sollicitus in vitiis nostris inquirendis; modo patiaris te negligentiæ damnari; quod dicta nostra quæ grauissimorum errorum accusas, ex aliorum potius libris, quam ex nostris, aut nullo citato teste aut Authore referas? Quid hoc rei est? an putas te apud omnes eodem loco esse, quo Pytagoram apud suos auditores, vt credas de tuis dictis vel minimum dubitare neminem, vt instar omnium argumentorum sit ad fidem faciendam, te dixisse? an fortè nullum habuisti ex Dominicanis Scriptorem, qui haberet quæ illis improperas? quidquid sit de reliquis accusationum capitibus, certè de hoc quod præ manibus habemus, nec potes concoquere, (nempe Diuum Thomam esse regulam fidei:) venit mihi in mentem, te quem nihil latet, qui omnes excussoris Bibliothecas, & deuoraueris libros, verè librorum helluo, non potuisse ignorare Bullam à Pio V. in gratiam Diui Thomæ editam conceptis verbis habere, *Diui Thomæ opera certissimam esse Christianæ Regulam Doctrinæ, qua Sanctus Doctor Apostolicam Ecclesiam infinitis confutatis hæresibus illustrauit.* Si illud dictum tibi sit hæreticum, idque totis viribus Paralogismo infra soluendo probes; non dubito quin sit tibi hæreticus illâ Bullâ Pius quintus: sed non ausus illum nominare, hæresis damnasti, sciens aut imprudens nescio, & nomen subticuisti. Quò non progreditur tua audacia? sed de hoc pluribus Articulo proximo, vbi me expediuero à duabus quæ supersunt obiectionibus de Inquisitore Parmensi, & Vincentio Candido, quas Parergis tuis annumero: quia nullius Authoris, vel libri testimonio munis.

Quod ad primam attinet, vel mera est fabula quod narras; vel forte inquisitor voluit contritionem perfe-

ctam dispositionem esse vltimam, necessario connexam iustificationi, nullo vero modo formam iustificantem, & sanctificantem: quo nihil verius vt Thomistæ omnes quibus assentit Suares, docent & validè probant contra Vasquem, cuius vix opinionem defendas contra expressa Concilij Tridentini verba. Hanc fortè sententiam Vasquez non est passus inquisitor typis dari, & prudentissimè egit. Sed quidquid sit, huic fabulæ.

Alteram alluis longe crassiorem, & mendacij magis compertam, de literis à Patre Generali scriptis in gratiam Ianseniſtarum ad nostros Theologos Parisienses. Quis enim nesciat causam Ianseniſtarum victam operâ Patris Nicolai, Theologi Parisiensis Dominicani, qui magnâ quâ valuit nominis authoritate, reliquos ex Ordine Doctores, & plures alios diuersarum Familiarum adiunxit parti, quæ illius aucta copiis & suffragiis, Iansenianis viribus & numero superior euasit: & huius rei totam habeo Galliam ac ferè Europam conscíam & testem. Quid ergo comminiscéris Patris Marini Epistolas in gratiam Ianseniſtarum, quos facto agmine omnes eius filij impugnarunt? sed id à te quæro; cur sine teste loquaris? scis enim huius controuersiæ facti, de censurâ nostrorum librorum, eam esse legem, vt nulla alia argumenta admittat, quam quæ repetuntur ex ipsâmet lectione nostrorum librorum. Quid ergo confugis ad literas commentitias à nullo vnquam visas? aut cur vrges damnationem nostrorum librorum, & iniustissimè illis condonatam, & in tuos latam conquereris hoc versu?

Dans veniam coruis, vexans censura columbas.

Nos coruis accenses, te vero non solum columbis annumeras, sed etiam putas te compellandum verbis Cantici, *veni columba mea* vnicè amanda & colenda, & ideo de te dixerim, quod de vexillis Assyriorum ex Reginâ Semiramide, *in desolationem à facie iræ columbæ* depellendam quam importas toti Ordini Dominicano.

Sed ignauiores essemus columbis, si timeremus tua argumenta, vel impares essemus illis refellendis. Neque enim solum futilia sunt & nullius roboris, sed etiam apertissimè mendacij conuincuntur: quale est illud de P. Candido, quem primum ais eorum esse, qui librum aut Thesim (neque enim explicas) probarunt de speciebus Euchariſtiæ.

Eucharistiæ euanidis, quales sunt colores iridis. Obstupescis, Christiane Lector, de incredibili licentia Theophili, qua Vincentium Candidum, virum sanctitatis & eruditionis opinione atque illustri dignitate notissimum traducit, de re gestâ cum celebritate maximâ: paucis historiam retexo.

Illius opinionis de speciebus Eucharistiæ, cuius inuidiam in Candidum totam deriuat, verus & primus Author (quem ipse vocat Bardum per conuitium) fuit reuera vnus è Societate, Siculus *Franciscus Bardus* nomine, qui hanc opinionem docuit opusculo scripto; sed cùm illius edendi licentiam non posset à Prælatis obtinere; illud publici iuris fecit nomine cuiusdam idiotæ Ioannis Baptistæ Chiauetæ, & ex Authore, sui libri factus censor, illum probauit, & tredecim aliorum diuersi Ordinis Theologorum curauit suffragiis muniri: horum præter Bardum, erant è Societate tres, duo magistri ordinis Prædicatorum, quorum primus erat Iosephus Catuso, alter Ioannes Vincentius Candia.

Mirare Lector Theophili in historiâ inuertendâ audaciam, vt viro sancto calumniam instruat. Parum est quod inter libri censores qui approbarunt, primum apponat Vincentium Candidum, cùm eo loco fuerit Iosephus Caruso: Non vrgeo quod omiserit quatuor è Societate, qui librum probarunt. Illud tantum obseruo, supremum Dei ius sibi arrogasse, quiduis in quodlibet mutandi, & rerum status & nomina, ad arbitrium inuertendi: atque ita Ioannem Vincentium Candia ex Prouinciâ Siciliæ Theologum, mutauit in Vincentium Candidum Sacri Palatij Magistrum; vt istum erroris accusaret, cuius Author erat vnus è Societate Theologus, & tres ex eâdem Societate probauerant. O commutationem! ita more suo agit Theophilus: vellet omnium hominum crimina in Dominicanos, quasi in antiquæ legis hœdum transferri, eosque omnium diris & execrationi deuoueri. Vides hanc tuam accusationem Petre, similem his accidentibus quæ in fumum & auras facescunt. Certè non poteras apertiùs tuum animum & argumentorum inopiam fateri, quam cum ad has nugas & artes confugis, non vt probes nos hæreticos, sed ne omnino taceas. Vt enim Seneca de quibusdam impatientis

animi, qui instar saxi è monte præcipites feruntur, dicebat, *Nolle eos ire, sed non posse stare*: Ita tu nec vis, nec scis loqui, sed non potes tacere.

Sed antequam ad hæc tua parerga responsionem claudam, moneo te re, quam fortè non ignoras, eam de accidentibus Eucharistiæ & de toto accidentium genere, nihil esse, nisi specie tenus, opinionem, cuius causâ vis Candidum & libros nostros damnari, quamuis ab illâ abhorreamus, ex Epicuro, aliisque Philosophis, contra Aristotelem interpolatam esse à Gassendo, Cartheſio, & à Patre Magnano defendi. Si adeo periculosam censes, vt de vnius Patris Candidi suffragio quo illam dicis esse passum edi, concludas demonstratiuè libros Dominicanorum esse prohibendos; Cur dissimulas adeò graue malum? Cur non distringis calamum in Gassendum, & Cartheſium, qui innouato illo errore alijsque pluribus longè peioribus, Religionem euertunt, & viam parant ad Atheismum? quare hactenus mutus fuisti in illos nouatores, & Classicum in Dominicanos canis, quasi maius periculum fidei immineat à Candido (qui hunc errorem expugnauit Tractatu de Eucharistiâ) quam ab istis nuperis Philosophis, qui apertè docent quæ calumniaris nos tradidisse, aut probasse?

Huius rei per se stupendæ causas aperiam. Tu enim ita comparatus es, vt priuatis iniuriis commoueare magis, quam publico Ecclesiæ periculo: & vt cætera prætermittam, id semper obseruasti; quod sapientissimè Bellarminus de sectis hæreticorum annotauit: Earum nullam (quamuis infinitas infernus tulerit) Christi nomen & Euangelium Ethnicis prædicasse, vel vllam gentem Ecclesiæ Christianæ aggregasse, in id vnum incubuisse, omnes, vt mores & fidem Christianorum corruperent. *Nec mirum* inquit Bellarminus *quia hæretici, verbi Diuini vaginam non gladium, scripturæ corticem habent non sensum*, quo vno vis Diuini verbi conuertens animas continetur. Ità tu Theophile: infinita in Catholicos scripsisti, in Atheos, in hæreticos pauca: ego certè ex te nulla legi.

Paragraphvs Secvndvs.

Responsio ad 3. obiectiones quæ aliquam habent speciem Argumenti.

TRia argumenta sepoſui à reliquis, contra Banneſium, Combefiſium, & Spinam. Quamuis enim omnino futilia ſint, nec ad controuerſiam noſtram, id eſt, ad res fidei pertineant; habent tamen aliquam ſpeciem argumenti, quia ex libris noſtris petuntur quaſi ad hominem.

Primum Argumentum inſtruis contra Banneſium à ſuorum operum editione, correctâ poſteriori, quâ docebat accidentia Euchariſtiæ ſeruatâ panis & vini exiſtentiâ, poſt conſecrationem ſubſiſtere: quod vis damnatum eſſe ab Innocentio VIII. Futilis planè eſt hæc tua argutatio, vt conuincas erroris Banneſium. Non dicam, ſi quid ineſſet periculi, ſubmotum ſecunda editione, quâ locum correxit, ac proinde nullam ſupereſſe cenſuræ, vel reprehenſionis cauſam. Præterea: Reſpondeo ſenſum Banneſiij eſſe omnino hypotheticum, ſuppoſitâ opinione probabili ex Auicenna, ex Diuo Thoma, aliiſque Theologis, Patribus & Philoſophis, ſolius Dei naturam ſibi neceſſario exiſtentiam vindicare, quæ ſubinde cuilibet ſubſtantiæ creatæ accidentario competat, ab eâque diſtinguatur, quâ iuxta aliquorum ſenſum, non modo ipſa, ſed eius accidentia ſubſiſtant. Ex hoc vltimo principio, quod Bannes nec probat, nec improbat, conſequitur exiſtentiam ſubſtantiæ panis & vini his deſtructis ſupereſſe. Quid horum ergo ad fidem pertinet? An non mera Philoſophica quæſtio eſt? Nec Patres, aut Concilia his Philoſophiæ tricis myſteria admiſcent, nec curant quâ ratione accidentia exiſtant, propriâ vel alienâ exiſtentiâ, dummodo ſeruentur, deſtructâ panis & vini totâ ſubſtantiâ: & ad hunc ſenſum Concilia & Patres interpretatur Banneſius. Quid ergo hæreſeos poteſt huic ſententiæ ſubeſſe, aut ſubodorari Petrus, cum Bannes Conciliis & Patribus reuerentiâ adhibitâ, eam ſenſu omnino Catholico explicet?

Secundâ tuâ argumentatione Patrem Combefisium quasi reluctantem conaris trahere in sententiam Arnaldi de Bicipiti capite Romanæ Ecclesiæ ab Innocentio X. damnatam. Miræ charitatis es Theophile! cum deberes benignè interpretari, quæ speciem mali habent, tu contra apertissimis verbis sensu Catholicis errores affingis: vt in re à proposito non alienâ, dicebat nuper vir grauissimus, malles, nescio quo morbo, tuos aduersarios, (quales hos duos reputas) errare vt hæreticos, quam vel sapere, vt Catholicos, vel resipiscere vt conuersos. Si susciperem à te tantum dicta refellere, oleum & operam perderem, ita fortiter vbique ineptis, vt tuo vitio tecum agentem inficias, nisi longius se à te abducat.

Tuis ergo nugis semotis, quæstio hæc de duplici capite difficillima est; & qui de eâ scripserunt, bono fortè animo aggressi sunt, sed periculoso euentu, cui summus Pontifex voluit consultum esse. Hæc rei summa est: Theologi omnes conueniunt, concessam Apostolis duodecim in totum orbem facultatem, & vbique gentium prædicandi Euangelij, & Ecclesiarum instituendarum: sed duplici discrimine communis hæc Apostolorum potestas à propriâ & eximiâ Petro distinguitur: quod huic, ipsimet Apostoli subiicerentur, & quod data esset Petro tamquam Pastori, quam esset ad successores transmissurus. His ergo duobus distat Petrus à reliquis Apostolorum: neque enim vnus infra alterum erat, omnes inter se æquo iure viuebant: sed vt acutè Bernardus, omnes Petro subdebantur, quia erant ex Ouibus Christi, quas nullâ exceptione Christus Petro commisit pascendas, & ipsum constituit Pastorem, vt hoc capite constituto, schismatis tollerętur occasio.

Præter hoc primum discrimen, accedit alterum, quod ferè priori continetur; nempe Apostolos reliquos hanc in totum orbem diffusam potestatem sortitos quasi extraordinariam, & cum ipsis desituram; & ideo data est potestas ligandi, atque soluendi, quasi, vt sic loquar desitura, & morte extinguenda: sed Petrus claues recepit, vt Monarcha successoribus traditurus.

Cum ergo hoc duplex Petri & Pauli, sicut cæterorum Apostolorum discrimen constet, apud Theologos & Dominicanos maximè, inter quos nobilissimus est

Combefiſius; atque hoc ſtatuant fundamẽtum totius ſucceſſionis, & authoritatis Romanorum Pontificũ; non debuit in Pontificatu Petro adiungi Paulus, qui ſucceſſorem non erat ſuæ poteſtatis œcumenicæ habiturus; quamuis bono animo adiungi potuerit, non vt fundamentum, ſed vt ornamentum; ſolo enim Petro ſucceſſio nititur. At quid affers ex Combefiſio, quo probes conſcium erroris exprobrati: ſicut nemo Catholicus poteſt ſucceſſionem authoritatis è Paulo repetere; ita nemo ſanus negabit, Pauli martyrium Romæ plurimum addidiſſe gloriæ, & ſplẽdoris. Hoc ſecundum vult Combefiſius, negât primũ.

His duabus obiectiunculis expeditis, ad tertiam accedo, de opinione & Feſto Conceptionis, quam vbique verboſiſſimè obtrudis, & verſas. hoc ni fallor conſilio, quod ſcias nobis ad ſingula non eſſe datum reſpondere; vnde nobis inſidias parare vis, non apertè pugnare, diffiſus cauſæ & virium. Sic enim apud te reputas: vel ſingulis, quæ proponam ſatisfacient, vel plura, aut omnia omittent: ſi vero accuratè & ſigillatim reſpondeant ad partes, in cenſuram incurriſſe vociferabimur; ſi omnia taceant, conuictos prædicabimus: itaque cum videas hâc in diſſertatione diſparem vtriuſque noſtrum conditionem, perinde agis, ac ignauiſſimus miles, qui viribus & animo inferior aduerſario, non audet æquo Marte pugnare, ſed dolo, & arte: atque ita tuã ignauiam, prodis, furari vis victorias, non virtute reportare.

Verum ſaluâ decretis Pontificiis reuerentiâ, dico te ita ineptè cauſam Conceptionis vbique hic, & toto libello agere, vt cum illuſtriſſima ſit, tu magis præuaricator illius videri debeas, quam defenſor. Alexander Magnus à ſolo Apelle pingi, & fingi à Lyſippo volebat, reliquis pictoribus, & ſtatuariis ſui ſæculi prohibuit, ne quis effigiem ſuam moliretur, quod crederet præter illos duos, à nemine pro dignitate confici poſſe. Conſultiſſimum eſſet Summum Pontificem tibi prohibere, ne ſuam auctoritatem ſuſciperes propugnandam, ita enim defendis, & probas, vt videaris prodere: ſi tuis ſolis argumentis, & viribus niteretur, breui certè corrueret. Nam præter illud nouum loquendi ex Cathedrâ & definiendi credenda iudicium, quod fingis; vis etiam ſummos Pontifices definire his ipſis decretis, quibus declarant ſe non defini-

re: vis determinare dubia, cum ſtatuunt nil determinandum, & conceptis verbis ita explicant. Affer mihi ſi potes aliquod ex Conciliis & ex ſummis Pontificibus decretum, conceptum cum illa verborum formulâ quam tu aduerſus nos vrges.

Dico igitur nunquam vſurpatum, & omnibus ſæculis inauditum illud definitionum genus de modalibus, quod veluti machinam contra nos admoues, vt hæreticos eſſe conuincas. Sed opus fuit te fingere in Pontificibus nouum modum definiendi, ad proſequendam quam ſuſcepiſti accuſationem: Non potes negare conſtitutionem Sixti IV. à ſucceſſoribus Pontificibus, & à Concilio Tridentino confirmatam, nec hactenus ab vllo reuocatam, pari iure iiſdem verbis, ac pœnis vtriuſque opinionis cenſuram prohibuiſſe: ſi ergo contra nos vrges Conſtitutionis partem, quæ probabilem & piam immaculatam Conceptionem dicit haberi velle; in te tuóſque parem cenſuram, & damnationem vrgere poſſumus. Nam eædem Pontificiæ conſtitutiones vtrique opinioni ſuam probabilitatem relinquunt; & ſi ex hoc capite, quod nolint detrahi opinioni Beatam Virginem fuiſſe conceptam in peccato originali, vis colligi eiſdem conſtitutionibus ex Cathedrâ definiri eiuſdem opinionis probabilitatem; cogeris ex eodem capite fateri, eiſdem Pontificiis conſtitutionibus ex Cathedrâ definiri probabilitatem ſine errore etiam ſententiæ aſſerentis, Beatam Virginem fuiſſe conceptam in peccato originali; nam pari paſſu ſub eiſdem pœnis, & verbis, eædem conſtitutiones prohibent, ne opinioni affirmatiuæ detrahatur: & ſic de fide eſſet vtramque opinionem eſſe probabilem, quod cauſæ noſtræ fauet, & nos in tuto ponit.

At quot ex tecum ſentientibus, poſt Bullas Sixti IV. & ſucceſſorum Pontificum, inficiati ſunt eam propoſitionem modalem, probabile eſt Beatam Virginem fuiſſe conceptã in peccato originali? Igitur omnes iſti ex regulâ à te traditâ ſunt hæretici; nam omnes contradicunt Bullis Summorum Pontificum in hâc re, vt tu dicis, ex Cathedrâ præcipientium cuique fidelium ita ſentire, & abſtinere ab omni cenſurâ vtriuſque opinionis. An non incidis infoueam, quam aliis paraſti? Sed vt diſtinctius agamus; Omiſſis, quæiam præmonui de modalibus decre-

eis à te confictis ; Reſpondeo puram calumniam eſſe, quod obiicis, Dominicanos videlicet, aſſerere opinionem Conceptionis immaculatæ eſſe falſam, aut improbabilem. Numquid cordium noſtrorum inſpector es? An potes de noſtris intimis ſenſibus teſtari, qui de tuis, & quibuſcumque rebus apertiſſimis falleris aut mentiris ſemper? Vnde nouiſti nos illius opinionis probabilitatem negare, vt inde conuincas nos hæreticos? Quia inquis, Bartholomæus Spina Dominicanus fuit huius ſententiæ. At quid vnus ad reliquos? An omnes in illius verba iurauimus? An non præceptis Pontificum paremus? Sed, vt iam attigi, ex principio inter nos conſtituto, tuum te magis quam nos Argumentum vrget. Si decretum Pontificis vtriuſque partis probabilitatem iiſdem verbis conſtituit, eandem incurrit hæreſis notam, qui alterius partis probabilitatem negauerit. Vide quàm cæco impetu in nos feraris, vt vnum Spinam hæreſis damnes, & nos ſuſpectos facias? Vide, mi Petre! vel hanc damnationem remittas nobis oportet, quam intuliſti, vel ipſe proprio iudicio damnaberis.

Ad alia, quæ de feſto ſubdit Petrus contra P. Combefiſium, multa reſponderi poſſent, à quibus, vt Pontificiis decretis pareamus, abſtinemus. Vnum tantum addo, quoad mentem D. Bernardi, quem dicit Petrus à Combefiſio non benè intellectam: hoc Petri dictum ad ſatietatem, & efficaciſſimè refellit ipſemet Gabriel Vaſques tom 2. in 3. p. 27. art. 2. cap. 19. quod incipit *iam idem ad teſtimonia Patrum ſigillatim dicamus, & imprimis ingenuè fateamur Bernardum, & Rupertum oppoſitam ſententiam planè tradidiſſe; &c.*

Is eſt rerum laudandus delectus, vt certa dubiis ac probabilibus anteponas. Quam affert Combefiſius ex Græcis vnicam, & ex antiquâ Eccleſiâ certè præcipuam Conceptionis feſti inſtituendi cauſam, ſummè probat Bellarminus libro 3. de cultu Sanctorum capite 16. eâque ſe tutatur aduerſus hæreticorum inſultus. Idem prorſus habet Cardinalis Oregius capite 12. Cur ergo his duobus prætermiſſis, ſolum Combefiſium hæreſeos damnas? Quas vero tu vrges, cauſæ huius feſti, à reuelationibus Herluini Abbatis, hominibus emunctæ natis, & vacuarum aurium, aliquid olent, & ſonant non omnino ſoli-

dum & ſincerum. Quid mirum ſi magis certis ducamur, quibus impiorum ora contundere poſſis, quam quæ laceſſendi nullum finem faciunt hæretici. Hic eſt ſenſus Combefiſij.

Non addam plura, ne dum videor officium amico exhibere, mihi negotium faceſſam, ac de illo iniquius iudicem, quaſi opus habeat alieno præſidio ad ſui defenſionem, aut nequeat Eccleſiam recentem cum antiquâ conciliare. Sed quid opus plutibus? Vltima Alexandri VII. qui nunc ſedet, conſtitutio argutationem Theophili funditus euertit. Contendit Combefiſium hæreſis compertum, aut ſuſpectum, quod inſtitutionem feſti Conceptionis, alio quam ſtatuerint ex Cathedrâ ſummi Pontifices, ſenſu, aut fine explicuerit. At ſtat contrà pro Combefiſio ipſemet Sanctiſſimus ſuâ conſtitutione, quâ ſuperiorum Pontificum omnes confirmat, aliqua etiam addit, & expreſſimiſſis verbis habet, *ſe nihil ex Cathedra definire*. Hâc vnâ voce diſſoluitur rota omnium calumniarum.

Ad huius reſponſionis coronidem viſum eſt ſuperioribus iſtud adiungere; quòd cum ex Ariſtotele vna ſit ad verum collimandi, illudque attingendi, & aſſequendi ratio certa, à vero autem aberrandi & mentiendi infinitæ ſint ſpecies; omnium mendaciorum genera videtur Theophilus in numerato habere, & illorum hâc diatribâ ſpecimen dediſſe. Si quædam mendacia conſtent additione ſupra verum & fidem, habes illius ſpeciei luculentum ad limen libri; vbi dicto Alphonſi à Caſtro, Dominicani nomen apponis, cum auctor conſulto abſtinuiſſet, ab eo nominando, de quo agebat. Si contra mendacium non minus reticendæ rei, aut minuendæ infrâ, quam augendæ ſuprâ verum admittatur; ſingulis paginis habes ex illo genere: quia nihil vmquam refers bonâ fide, ſed omnia das corrupta, & falſata: ſi mendacia fiant rerum ac perſonarum mutatione: illius ſpeciei habes in Prouinciali hebræo, quem ex alio ordine in Dominicanum transfers, pluſquam Pontificiâ authoritate. Si denique quædam mendacia nullâ mutatione, ſed merâ creatione fiant, & quaſi è nihilo educantur: habes inſigne exemplum in Apoſtaſiâ Dominicanorum in expugnatione Smolenchenſi, vbi cum nullus à fide defeciſſet, vis omnes in Apoſtaſiam lapſos.

Si tandem quæramus mendacia nullius certæ ſpeciei, ſed omnium, quæ additione, reticentiâ, & quolibet genere mutationis fiant, ſuppeditas nobis exemplũ ex hiſtoria Patris Bardi de accidentibus Euchariſtiæ euanidis, de quibus cum hæc ſcriberemus, narrauit nobis vir fide dignus, quod cum Michaël Mazarinus (quẽ feſtinatis honoribus aliquot annis Cardinalem factum, ſed paucioribus in eâ dignitate ſuperſtitem vidimus:) huic purpuræ proluderet Magiſterio Sacri Palatij, parum abfuiſſe, quin deciperetur ab vno eiuſdem opinionis, & ſodalitij cum Patre Bardo, qui vrgebat vt ſibi daretur licentia edendi Romę opus de accidentibus Euchariſtiæ, cauſatus iam typis datum Panormi quatuordecim doctorum ſuffragiis munitum. Sed deprehenſo dolo illius viri, & veneno libelli, editionem prohibuit Mazarinus. Et adhuc ſi ſuperis placet, Dominicani debent omnium ſuorum librorum cenſurâ, dare pœnas illius erroris, iudice Theophilo, quod ſuppoſititius Candidus illum approbarit: licet verus Candidus ſuis libris impugnarit, eius editionem Mazarinus inhibuerit, & denique ſchola Thomiſtarum ab illâ opinione abhorreat. O miræ æquitatis & ſinceritatis iudicem Theophilum! Hæc in anteceſſum volui te monitum erudite Lector, vt ad ſingulas Diatribas leuem me & te intolerabili labore enumerandi infinitas mendaciorum myriades: Nam ſi tot & tanta licuit deprehendere ipſo opetis initio, quo maximè conueniebat ab huiuſmodi fraudibus longiſſimè abeſſe, vt beneuolentiam auditorum, & fidem ſibi conciliaret; quid facturum putas reliquis nouem Diatribis?

Articvlvs Secvndvs.

Doctrinæ Diui Thomæ dos ſingularis, vnde illi & eius Diſcipulis immunitas hactenus fuit ab errore, & cenſurâ.

Non dubito, erudite Lector, quin te maximè tædeat tot nugarum, & pudeat plurium mendaciorum, quæ ſingulis paginis, aut potius lineis & verbis obtrudit Theophilus: & ſi totus eſſem in illis refellendis, nec aliquid magis ſerium agerem, non poſſem ipſemet euitare,

quin noſtra ſcriptio te grauiſſimo faſtidio afficeret. Sed vt te tanto malo leuem, atque aliquam noſtræ Apologiæ aſpergam voluptatem, vtilitatémque admiſceam; oportet me cum Virgilio de ſtercore margaritas legere. Totâ ſuâ ſatirâ, & maximè initio primæ Diatribæ, ridet Theophilus reuerentiam & affectum (quem fatuum amorem vocat) quibus Sanctum Doctorem proſequimur: teſtimonia quibus à Chriſto, à Summis Pontificibus probata eſt eius doctrina, eleuat, contemnit, ac pœnè à nobis confícta, aut certè falſata vult eſſe eum Petro de Alua: hæreſis accuſat illud à Pio V. dictum *Diui Thomæ doctrinam eſſe regulam fidei:* eodem loco reponit, quod refert ex Dermitio & Thomiſtis aſſertum: *nihil hactenus contra noſtram doctrinam deciſum, neque decidi poſſe.*

Ad has ſimiléſque reprehenſiones Sancti Doctoris Scholæ, ab eius æmulis millies repetitas, validiſſimè ab antiquis & recentibus Thomiſtis profligatas, fruſtra reſpõderemus niſi ad id nouæ vtriuſque Petri à clausâ valle & de Alua cogerent expoſtulationes: fortè etiam aliquid noui de antiquâ controuerſiâ, & antiquata accuſatione occurret, quod ſpero lectoribus non diſpliciturum.

Cum duplex ad veritatem demonſtrandam via pateat, ab effectis, & à cauſis; vtramque inibimus. Et primum quidem ipſius doctrinæ Angelicæ characterem ſeu dotem ſingularem, quâ à reliquis diſtinguitur, inquiremus: ea ſemel apertâ, neque impiorum neque æmulorum de controuerſiâ noſtrâ iudicium detrectabimus. Id certiſſimè conſtabit, quidquid, ipſi carpunt, vel à nobis confictum calumniantur, infra Sancti Doctoris meritum eſſe.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Tota Diui Thomæ doctrina à fide hauſta, vel ad eius defenſionem referri demonſtratur: primo ab eius charactere.

VT doctrinæ D. Thomæ veritas conſtet, & diſcipulorum illius tenacium innocentia; aperiendâ eſt cauſa, quæ nos in tuto ponit. Eam vero repeto à ſingulari

discrimine, quod obseruatum est à me mille experimentis intercedere D. Thom. inter & Theologorum reliquos; quod sanctissimo Præceptori prima, ac penè vna cura fuit inquirere, ac certo nosse, quid Scriptura, quid consensus omnium Patrum de quâque re doceret; vt eo constituto tanquam immoto fundamento, totam illi Theologiam astrueret. Hinc *Doctoris communis* nomen assecutus est; quia viam tritam Patrum calcauit semper, & fugit diuerticula. Singulariſſimus quidem est Doctor, & multa recondita, & superioribus sæculis, ac Doctoribus occulta inuenit: sed hoc *Doctoris communis* titulo nullâ ratione aduersatur. Duo enim in quolibet Doctore distinguenda sunt, nempe sententia, & argumenta, quibus propugnatur. Communissimus est Thomas sententiis, quia via Regia incedit, duce verbo Dei, vestigia Patrum sequutus. Singulariſſimus est inuentione argumentorum, à quibus nihil est periculi si deficeret; plurimum est laudis si efficacia sint. Totum imminet malum à sententiis si à communi viâ aberrent: & cum suas sanctissimus Doctor communes Patribus, & Ecclesiæ delegerit, hoc delectu, sibi suisque discipulis, quam oblatrat Petrus à valle clausa, ab erroribus, à periculo, aut metu censurarum immunitatem comparauit; & proprium fecit veluti suæ scholę characterem.

Antequam bos ille mutus loqueretur, adiuit, & consuluit oracula Scripturæ, quibus exceptis, mugire cœpit, habenas ingenio suo laxauit, sine lapsus, aut erroris periculo, quia secutus erat viæ, qua incedebat, tritæ Patrum, à quâ ne latum quidem vnguem permisit sibi recedere. Si vellem ad huius rei fidem faciendam, quæ suppetunt, experimenta proferre; decurrendæ mihi essent omnes Theologiæ partes, quia vbique eandem methodum seruauit. Præuium semper anteceſſit verbum Dei, & traditio, deinde secutæ sunt rationes à Theologiâ, à Philosophiâ petitæ. Plures diuersam ab illa viam inierunt, & alium omnino ordinem sequuti sunt; Philosophos in Theologia egerunt. Cum enim Deus innotescat verbo, & creaturis; & Theologi sit à verbo ad creaturas progredi, Philosophi vero ab operibus ad Deum conscendere; nonnulli inductâ in Theologiam Philosophicâ methodo, prius opera, quam Dei verbum scrutati

Digitized by Google

sunt, ordine certè præpostero. Cum enim supra rationem sint quæcumque docet fides, & à Dei arbitrio pendeant; nihil eorum potest esse compertum, nisi verbo Dei interprete eius voluntatis; & rerum quæ in diuinitate lateant. Si turpe sit Iurisconsulto sine lege loqui, turpius fuerit Theologo sine Dei verbo quicquam statuere.

Ex his regulis deducit Sanctus Doctor, verbum non fore incarnandum, si Adam non peccasset; quia, inquit, in omnibus his, quæ à voluntate Dei pendent, nil certi habere possumus, nec in Conciliis, aut à Summis Pontificibus, definiri potest, nisi quod docet verbum voluntatis diuinæ interpres, & quod tenet Ecclesiæ consensus perpetuus interpres verbi Dei. Verum diuersa methodus, sed nescio an perinde tuta placuit aliis Theologis: Inspexere ante Dei opera, quam verbum; & ingenio indulgentes probarunt quæ illis videbantur naturæ, aut excellentiæ operum conuenientiora; atque his cogitationibus apud se constitutis, tanquam veris, consuluerunt Scripturam, non tam vt explorarent, quid ipsa vellet, quam vt ad sensus suos traherent, etiam obtorto collo, & ex illâ præiudicatam opinionem confirmarent.

Ordine planè diuerso à Diuo Thoma processere: ille à Scripturâ ad rationes progreditur; isti è contra à ratione ad Scripturas: ille Scripturæ rationem subiicit, isti Scripturam quidem non subdunt rationi; sed aduocant in subsidium rationis: D. Thomas non sibi permisit opinionum inuentionem, sed argumentorum: alij vtrúmque debent suæ industriæ: vnde nihil mirum; si tutiorem ac magis diuinam esse dicamus doctrinam D. Thomæ, quia nimirum dimidiâ parte minus habet sui, & minus sibi fidit; nec adlaborauit, vt sua inuenta probaret, sed diuina dogmata, & sensus Patrum. Atque hæc est securitatis doctrinæ Magistri, & nostræ fiduciæ causa, quam summi Pontifices, quam Christus ipse, confirmarunt: nec vesti Dominicanæ, vt somniat Petrus nos dicere, hanc ab hæresi immunitatem asserimus, sed affectui, & studio in Diuum Thomam, à quo cum receserint aliqui ex nostris, non est mirum ab istâ immunitate excidisse. Nec debuit Petrus lapsus aliquot nostrorum improperare, & falsos adiungere.

Vt Architecti quod extruunt ædificium ad perpendicu-

Digitized by Google

lum metiuntur, neque quicquam ſemotâ regulâ moliuntur; ſic plane Diuus Thomas quicquid docuit & ſcripſit vnquam, ad vnius traditionis regulam exegit; nec ſatis illi fuit, vbique verbi diuini Oraculum conſulere, & vt par eſt ouem Chriſti Paſtoris vocem audire, eiuſque ſequi veſtigia; viſum eſt aliquid magis arduum moliri. Quid enim hoc eſſet Scholæ principi Angelo, ab Eccleſiæ & Patrum conſenſu receſſiſſe nunquam? Hoc pij quique, hoc Theologi vulgares ambiunt & aſſequũtur. Quid ergo habet Diuus Thomas præ cæteris ſingulare? Quod omnes ſcientias fidei obſequio ſubiecerit, quod ex Philoſophiâ eas ſententias delegerit, quæ ad fidei myſteria explicanda & propugnanda neceſſariæ eſſent & conuenientiores: vno verbo ſicut vitæ origo & finis eſt à corde, quod primum omnium incipit, & vltimum deſinit viuere; ita Diuo Thomæ ſcribenti & docenti fides cordis inſtar fuit, ab vnâ fide & traditione cœpit, & in fidem deſiit. Theologica à traditione & principiis fidei hauſit: in opinionibus vero philoſophicis deligendis, inter hinc inde probabilia, vnius fidei defendendæ rationem habuit: vt merito Diui Thomæ ſcripta voces Religionis Chriſtianæ armamentarium: & quæcunque tradit ſint vel conſectaria à fide deducta, vel præſidia fidei & ad illam apparatus. Quid ergo mirum ſi à fide prædicemus nunquam poſſe deficere eius doctrinam, neque vllius erroris accuſari, neque quicquam contra illam deciſum, vel decidi poſſe? Quid mirum, ſi pleno ore vocemus regulam fidei? Quis poſt iſta ſupereſt dubitandi locus, à Chriſto ſemel & iterum dictum, *Bene ſcripſiſti de me Thoma*, & ab Innocentio VI. *Qui eam doctrinam tenuerit, nunquam à veritatis tramite deuiaſſe: & qui eam impugnauerit, ſemper de falſitate ſuſpectum fuiſſe?* Cætera Pontificum teſtimonia omitto.

In primis quæro ab vtroque Petro, quibus falſa videntur hæc encomia; an vtramque Diui Thomæ quam ſtatui doctrinæ dotem, nempe eam à fidei traditione hauſtam, ad fidei defenſionem totam referri, velint à me confictam, aut ſtare & veram eſſe? Primum mox falſi conuincam; alterum ſi ſemel conceſſerint, fateantur neceſſe eſt digniſſimum eſſe Diuum Thomam elogiis à nobis relatis, aliiſque quibus illum proſecuti ſunt Summi

Digitized by Google

Pontifices Ioannes XXII. qui non absque Dei infusione, innumera & famosa opera perfeciſſe, & tot miracula edidiſſe asseruit, quot scripserit articulos : & Clemens VIII vt cæteros omittam, *ingentem librorum numerum brevissimo tempore in omni fere disciplinarum genere, singulari ordine ac mirâ perspicuitate, sine vllo prorsus errore conscripsisse affirmat.*

Sed quo sensu interpretabimur hæc encomia, & suffragia ? Eo nempe, quem efflagitat dos à nobis explicata doctrinæ, quæ à fide profecta, ad fidei defensionem recurrit:illud enim vnum est quod curant Summi Pontifices, de quo habent iudicandum. Medicus quidquid ex Philosophiâ naturali decerpit, totum refert ad remedia, quibus morbi curantur, & sanitati consulitur : neque quidquam illi qui medicus est, placet, aut sapit, nisi quod conferat ad incolumitatem, idque vnice respicit. Parum curat an corpora atomis constent, vt placet Epicuro, an materiâ primâ, & formâ substantiali, generatione inductâ, an substantia distinguatur à quantitate, & mediis accidentibus à se distinctis agat, vt visum est Peripateticis. Quid hæc ad curandos morbos : vt cúmque ista se habeant, certè nihil perit, nihil accrescit efficacię remediorum, quod vnum curat medicus.Ideo eas deligit sententias, quæ magis conferunt ad salutem.

Cum summi Pontifices doctrinam Diui Thomæ laudant impense, & ab omni errore immunem prædicant; quo sensu conuenit nos ista excipere ? Non quasi dicta ab Oratoribus ad eloquentiæ lenocinia, neque à Philosophis aut Theologis, quasi velint omnia ex D. Thoma certa & compexta esse. Non ea est mens Pontificum, & facilè innotescit, si inspiciamus quam ipsi personam gererent, dum ista pronunciabant. Agebant Pastores, & iudices rerum fidei : idque statuebant, sepositis omnibus quæstionibus metaphysicis, doctrinam Diui Thomæ tutam esse, vbique traditioni consentaneam, delectum opinionum eius esse conuenientissimũ ad mysteria explicanda. Referebant hæc ad officij, quo fungebantur regulas, & ad rerum fidei defensionem : sicut quisque Professorum omnia ad suæ disciplinæ & artis finem refert quæcunque tractat. Horum itaque decretorum verus & certus est sensus ; D. Thomam merito Theologorum prin-

cipem censeri, quod vbique Theologum agat pro dignitate, Ecclesiæ consensui, & traditioni semper adhæreat, & quas ex Philosophiâ habet opiniones, fidei principiis esse conuenientissimas.

Eâ interpretatione euitamus vitia eorum, qui nihil singulare, vel quid nimium volunt à summis Pontificibus assertum. Neque enim assentior Theophilo, & aliis, qui vt huiusmodi suffragia declinent; interpretantur lata, vt testentur summi Pontifices nihil habere D. Thomam fidei apertè aduersum: neque etiam cum illis conuenio, qui huiusmodi Pontificum decretis putant rata, indubitata quæ D. Thomas scripserit. Quid ergo ab his extremis interpretationibus asserimus diuersum, & quasi medium? Nempe summos Pontifices eo sensu locutos, quo conueniebat supremos arbitros; vt nihil dixerit Sanctus Doctor, quod à fidei principiis necessaria, aut probabili consecutione non esset deductum, atque eo etiam referretur, & conduceret ad fidei mysteria pios docenda, & propugnanda aduersus impios. Quæ cum ita se habeant, vt præter iam allata inuictis argumentis conficiam; quid mali inest, aut falsi subodoratur Petrus vterque, si quod statuimus inter reliquos Theologos, & D. Thomam intercedat discrimen. Illis probandum est immerito à me positum esse: eo autem semel constituto, quid mirum nihil esse decisum, aut decidi posse contra eum, qui vocem publicam traditionis secutus est, & acerrime tutatus?

Sed inquies hæresis est fidei regulam priuatum Doctorem vocare, qualem esse D. Thomam non negamus. Vernm si quæ subsit illi voci hæresis, eius reum diximus esse Pium V. qui hoc elogio D. Thomam ornauit, idque decreto Pontificio, ne causetur Theophilus priuati Doctoris sensum esse. Sed instat cuius ordinis velimus D. Thomam, vel viuam, quæ voce, vel mortuam regulam, quæ scripto de scitis fidei statuat: neutram possumus asserere Diuo Thomæ citra errorem: non primi generis quæ summis Pontificibus, & Conciliis œcumenicis singularis est; neque alterius generis quæ vni Scripturæ Canonicæ eximia est: Ergo D. Thomæ vindicari nequit hoc nomen citra iniuriam summorum Pontificum, & Scriptæ. Pudet me his nugis immorari; ipsum etiam Theophilum videtur pudere, dum infert suspectum esse de fide

qui à D. Thoma recederet : nam compertus esset non suspectus hæresis, si D. Thomam statueret fidei regulam ad eum sensum quem impugnat, & quo summi Pontifices, & Scriptura hoc regulæ nomen sibi vendicant singulare.

Sed cum ita argumentatur Theophilus, videtur mihi Bezam imitari, qui vocem Anti-Christianam vocat hoc nomen *Ecclesiæ fundamentum* concessum D Petro, quod soli Christo contendit Beza conuenire: eodem prorsus abutitur argumento quod in nos Theophilus intorquet; sed facile est ex ipsomet refellere. Hæc nomina *fundamentum, regula fidei* (& vt ab ipso exemplum sumanus) *Apostoli* vocabulum, neque prorsus quid idem seu synonimum, & vniuocum, neque omnino diuersum, sed analogiâ quâdam commune est multis : ita tamen vt Scripturæ; & concilio altiori ratione conueniat notio *Regulæ* quam D. Thomæ asseramus, sicut de *fundamenti* vocabulo ad Christum, & ad Apostolos, vel de ipso *Apostoli* titulo, quem ad Sanctum Franciscum Xauerium vult pertinere; necesse est ipsum ad Bezæ argumentum respondere, vel ad nostrum de Apostoli nomine quod conqueritur alibi ægre collatum D. Francisco Xauerio à Patre Monstro. Quare illum vrgemus suo argumento. D. Thomæ non asserimus titulum infallibilis regulæ, quasi nulli rei nequeas regulæ nomen conferre, nisi asseras infallibitatem; quid enim fiet clepsidris & horologiis quibus metimur horarum moras vt regulis primæ, id est motui cœlorum inferioribus; hoc damnabis erroris contra Philosophiam; sicut hæresis contra fidem, si quis dixerit virtum sanctum esse regulam vitæ Christianæ, quo nihil in scriptis Patrum, & in ore omnium frequentius.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Eadem immunitas probatur ab ipsiusmet Theophili scripto.

VOx hæc quam ex Thomistis referunt Theophilus & Dermitius in laudem & commendationem D. Th. dictam,

dictam, nihil hactenùs ab Ecclesiâ contra eius doctrinam decisum esse, neque decidi posse, summę apud ipsos audaciæ atque impietatis notam subit. Quamuis nihil opus esset forte illam propugnare, quod apud nullum discipulorum legerim, neque ipsi, à quo hauserint, significent; eam tamen D. Thomæ commendationem verissimam censeo: & quantum patitur Apologiæ breuitas, confirmandam suscipio; præterea iam allatum, quatuor argumentis, quorum à te ipso, Theophile, secundum sumo.

Non est dubium, quin si aliquid extaret, quo scires Diuum Thomam & eius discipulos posse haberi reos alicuius erroris, illud protulisses: neque enim credibile est, illud à te omissum iri, aut ex ignorantiâ quasi tibi ignotum, aut ex affectu charitatis & humanitatis, vt nobis parceres. Primum ipse facile concedis, & nos etiam alterum: Ipse enim negabis te quidquam ignorare eorum quæ ad controuersias Theologicas, vel Authorum peritiam pertinet Nos etiam negabimus te bono in nos affectu voluisse tuo silentio, nostro pudori consulere. Nam qui nulli calumniæ, nulli mendacio parcit, vt nos traducat, certè à veris non abstinuisset, si præsto fuissent, quo reos accusaret: Ergo immunis est D. Thom. eiusque doctrina; immunes sunt tanti Magistri discipuli ab hæresibus: nullâ imposterùm possumus vel minima erroris suspicione laborare. Quare gratias tibi ago Theophile meo omniúmque Dominicanorum nomine; & sanè tibi debemus maximas, quod tuo beneficio, aut certè tuâ operâ, fides nostra purius splendeat, quam *aurum igne probatum, & argentum purgatum septuplum*. Quæsiuisti errores nostros, nec hactenus inueneristi.

Si dicas nos de hoc triumpho à te extructo frustra gloriari, quod hâc diatribâ & quartâ multorũ errorum nos conuiceris. Sed non sunt occupanda, neque ad hanc de quâ agimus hæreseos accusationem, aduocanda sunt argumenta, quibus illâ quartâ diatribâ contendis probare nostra dogmata non hæretica esse, & erronea: (hæc enim est primæ non quartæ diatribæ thesis à te proposita:) sed absurda esse, falsa, & paradoxa. Si quid habebas quo nos hæresis conuinceres, proferendum fuit priore diatribâ: in eâ vero certum est, præter nugas & conuicia nihil prorsus habuisse, quo vel in speciem argueremur, nisi

tria ex Banne, Spina & Combefisio deprompta. Atque hâc accusatione nostram innocentiam asseruisti: cum testatus sis, te nihil habere quod obiiceres, nisi opiniones à tuis inuentas, & à nostris reiectas, vel quæ ad fidem nihil pertinerent, vel quæ iam essent à nostris retractatæ.

Apostolorum innocentiæ maximum contulerunt splendorem Pharisæorum accusationes, quas cum maximo rerum & verborum apparatu adornassent, eò tandem reciderunt; quod grana frumenti à segetibus excussa panis & cuiuslibet obsonij loco, præ inopiâ & fame, illotis manibus comedissent. Neque enim aliud quod mali speciem haberet obseruauerant perspicacissimi & infensissimi aduersarij. Ea itaque accusatio incredibili odio concepta, vim habuit summi encomij. Ita Dominicanos à Theophilo habitos gloriari oportet, quod excussis per longissimam vitam nostris libris nihil repererit calumniæ opportunum, nisi ea quæ nullius erroris suspecta esse poterant: quæ ipsemet Alexander VII. suâ vltimâ constitutione ab omni notâ exemerat, dum nihil se ex Cathedrâ de Conceptione definire pronunciauit.

Communis est vox Sanctorum Patrum, inuictam & ineluctabilem impiis omnibus, veteris Scripturæ libris authoritatem conciliasse Iudæorum pertinaciam, & implacabile odium in Ecclesiam: nam cum Deum rerum futurarum præscium authorem esse huiusmodi librorum contendamus, & hebdomadibus, quibus certo numero designatis & exactis Daniel vaticinatur Messiam venturum, & ex aliis his similibus, quæ à Prophetis prænunciata, & nobis conscijs, ac testibus completa sunt; nec potuerunt ab alio scribi aut dictari, quam à Deo, aut quem Deus docuerit, in promptu fuisset responsio huic argumento elidendo aut eludendo; eas Scripturas à nobis post rei euentum cusas, & conficta huiusmodi vaticinia. Sed hoc Atheorum & impiorum effugium euertit non dissimilis impietas Iudæorum, à quibus hos libros habuimus; quorum perpetuum in nos odium indubitatam facit authoritatem. Ideò illos Augustinus vocat *Ecclesiæ Capsarios, & librorum fidei ac salutis Basilos*, ac testes omni exceptione maiores: quia nobis suppedi-

Digitized by Google

tant, ex quibus se ipsos damnent, & omnem sibi adimant infidelitatis excusationem. Quod si eodem in nos, quo Iudæi in Ecclesiam animo non sis affectus Theophile, certe eodem euentu aduersus nos egisti. Purgasti ab omni erroris suspicione authores & libros, quibus, cùm esses infensissimus, nihil nisi falsum & futile, omnium iudicio obiecisti. Quam alienos ab omni hæresi esse oportuit, eos quibus ne quidem huius criminis vmbram aut speciem potuerit affingere, is cui certum est facultatem nocendi defuisse, non voluntatem!

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Tertium immunitatis argumentum à doctrina D. Thomæ partium contextu & vsu.

ID à vobis quæro Dermiti, & vterque Petre, cur blasphemum & impium reputatis, quod vultis dictum à Dominicanis, *nihil hactenus decisum ab Ecclesia contra D Thomam, nec decidi posse?* Quid in illo, censuræ obnoxium censetis? An Theologica dogmata? An Moralia? An Philosophica? An commentaria in Sacram Scripturam? An denique omnia quæ extant eius nomine scripta? Sed prius demonstrandum vobis est, de hoc ingenti librorum numero falso dixisse Clementem VIII. *Sine vllo prorsus errore fuisse conscriptos.* Quis temeritatis arguet eos qui malint cum Summo Pontifice, quam cum Theophilo, cum Alua, sentire & loqui? Et vt sigillatim omnia expendamus, quid decidi contra potest? An de Philosophicis? Sed præter quod illa non sunt subsellij Ecclesiæ; neque ius, vt sic loquar, directum & plenum de his statuendis vsurparunt Concilia & Summi Pontifices; quæcumque habet Philosophica D. Thomas, demonstrabimus modo ad defensionem fidei selecta & comparata esse.

Forte censuræ obnoxia dicetis, quæ ad ciendam populorum pietatem, nempe hymnos, precationes, officia quæ de Sanctissimo Sacramento, de D. Augustino summâ sapientiâ, felicitate, ac pietate scripsit, & cum impio Erasmo in suo Ciceroniano, infantiæ sugillabitis? Ve-

rum si hanc notam huiusmodi piis scriptis inferretis, exe-crarentur vos omnes Ecclesiæ filij, qui iis decantandis videntur imitari cælitum vitam, choris Angelorum in-teresse, eorúmque fœlicitatem deguſtare. Fortè carpet Petrus moralia D. Thomæ? Non dubito quin illi sum-mè displiceant Regulæ, ad quas vult vitam humanam, & Christianam exigi; quæ longè absunt ab illius sensu. Nam Theophilus vbique probabilia sectatur, D. Tho-mas certis & tutis inhæret.

Attingo solum quod ipse astruit: toti Theologiæ mora-li fundamentum duplex ex illo est vitæ & morum regula, lex scilicet & conscientia; à quâ aberrare possis triplici genere culpæ: nempe si pecces in vtramque iunctim, id est, in conscientiam, & legem; vel in alterutram seor-sim; aut in conscientiam, quæ ex errore nobis persuadet prohibitum, quod licet; aut in ipsam legem, quæ re ve-rà prohibet, quod nobis ex errore, ex ignorantiâ, sin in-uincibili, certè vincibili, & ex opinione probabili licitum & permissum nobis persuademus. Duo priora peccati genera omnes vltrò agnoscunt, tertium negat Theo-philus, & omnes probabilitatum patroni: illud vero ag-noscit, & statuit Sanctus Doctor, acerrimus legis, ad-uersùs libertatem, propugnator. An dices hoc D. Thoma principium censuræ obnoxium esse? Quid vero de Theo-logicis aut Philosophicis apud te statuis? Monstra lo-cum, qui in tuto non sit à fulminibus quæ minaris & intentas: Vt hoc breuiculo validè eo demonstratum.

Non possum auspicaciùs inchoare hanc defensionem dogmaticæ partis, quam ab ipsâmet Theologiâ. Id ob-seruaui cum aliquo stupore, multos qui Theologorum nomine censentur, & inter primos suo, aliorúmque iu-dicio, reponuntur, ita abiectè de Theologiâ sentire, vt velint esse quandam disceptandi de rebus diuinis, com-munem Catholico, & hæretico artem, Sophisticę non dissimilem, quæ Academiæ more, in vtramque partem disputet, vix vlli assentiat. Honestius illi Theologiam deseruissent, quam profiteantur. Certè si illos Diuo Tho-mæ conferas, dixeris Theologiam neglexisse vt alienam, & Diuo Thomæ reliquisse colendam, vt suam. Ideo ipse penè solus Theologiæ honori consuluit: alij non eam dignantur scientiæ nomine, & opinionibus annumerant,

à fide ſeiunctam volunt ſuperſtitem, & eiuſdem ſpeciei in Apoſtata Theologo. At D. Thomas Theologiæ, non modò ſcientiæ, ſed etiam ſapientiæ locum & nomen aſſerit; quod cauſam altiſſimam, ſin euidenti, ad minus certâ cognitione contempletur legibus ſcientiarum, quas ſubalternas vocant: quia ſuperiorum concluſiones in principia ſibi aſſumunt. Profundiſſimâ meditatione, idem ſanctus Doctor, Theologiæ, ius ſcientiæ vindicat; quod à viſione beatâ, cui mediâ fide iungitur arctiſſimo fœdere, principia aſſumat, ineuidentia quidem, ſed certa: vnde ſuas eruat concluſiones, quibus nihil officit obſcuritas, quin eâ certitudine polleat Theologia noſtra, quâ facilè ſuperet ſcientias lumine naturali comparatas: atque hoc iure à ſcientiâ ſuperiori beatificâ, cui ſubiicitur, eius imperio ſubduntur, & obſequio ſe deuouent ſcientiæ omnes: vt verum ſit quod de charitate Deo ſubditâ dicitur; ſeruire fidei & beatorum ſcientiæ, regnare eſt ſupra ſcientiarum reliquas.

Hanc Theologiæ cognationem, hoc imperium, Diuus Thomas conſtituit, & inuiolatum ſeruat omnibus ſuis ſcriptis: contra quæ ſi velit Theophilus poſſe aliquid decidi, demonſtret neceſſe eſt alicubi Diuum Thomam peccaſſe, vel in fœdus Theologiæ cum ſcientiâ ſuperiori, quaſi aliquid contra fidei principia docuerit; vel contra ius & authoritatem ſcientiis inferioribus imperandi. At quis vnquam Philoſophiam Theologiæ obſequio feliciùs addixit & vindicauit? Antequam D. Thomas ſcripſiſſet, audiebantur paſſim hæ voces, *philoſophos hæreticorum patriarchas eſſe*: & nunc mirâ conuerſione, Philoſophia Theologiæ militat, & eſt illi clypei & teli loco, aduerſus impiorum impetus, idque debet Eccleſia, ſapientiæ Sanctiſſimi Doctoris.

Improbant Philoſophorum & Theologorum plurimi, Sancti Doctoris opiniones, quòd ignorent, vel non ſatis attendant, quibus de cauſis illis adhæſerit. Diſplicet illis imprimis quod diſtinctionibus rerum nimis indulgeat, earúmque prodigus velit eſſentiam ab exiſtentiâ, & à ſuis potentiis, quantitatem à materiâ, aliáque Accidentia à ſubſtantia, Relationem à ſubiecto quod afficit, Verbum ab intellectione realiter diſtingui: quod aſſerat Animam rationalem dum degit in corpore, obli-

que tantum singularia nosse, beneficio speciei naturæ vniuersalis, & Angelos in peccatum semel lapsos nunquam posse sui errati pœnitere, neque retractare iudicium.

Ex multis quæ extranei aut æmuli apud Diuum Thomam improbant, hæc pauca selegimus; quibus de reliquis, quid sentiendum sit facilè prudens Lector agnoscet. Id primum statuo, nihil eorum quæ à nobis insinuata sunt, & quæ quartâ diatribâ obiicit Theophilus, non fuisse à Diuo Thoma, absque summo delectu ex Philosophiâ assumpta, ad res fidei illustrandas & confirmandas. Creaturas vbique S. Doctor opponit Deo, vt propemodum nihil entium supremo; atque ex illarum compositione, ad Dei simplicitatem assurgit, omnis omnino distinctionis realis expertem. Denique vbique astruit quæ sint conuenientiora Deo, fidei & rationis lumine noto. Ideóque non solâ existentiâ à se, aut naturæ viuentis principio ad intelligendum proximo, sed ipsâmet intellectione diuinitatem constituit; tum ad commendandam infinitam Dei & simplicissimam perfectionem, tum vt ineffabilem Verbi generationem enarret: & à Spiritus Sancti processione distinguat, hoc iam constituto discrimine, quod generatione Verbum intellectionem, vt diuinitatis naturam, Spiritus vero Sanctus Amorem vt attributum sua emanatione recipiat.

Quâ vero ratione concipias, aut deffendas, constitui relationibus diuina suppositа, si vniuersim pronunties relationes nullâ ratione distingui à subiecto, & nihil esse præter absoluta, nisi fortè denominationes extrinsecas? Si vero cum nuperis Philosophis accidentia corporibus auferas, vel quantitatem à materiâ, cum Nominalibus indistinctam velis; haud scio an stare possit mysterium Eucharistiæ, iis saluis quæ docet fides de substantiâ panis & vini mutatâ in Christi corpus, quod accidentibus opertum lateat miris, sed veris modis. Neque etiam à verbo mentali intellectionem, vt à termino & obiecto intrinseco, quod exterius exhibet quasi præsens menti, parum confert distingui ad fidei mysteria, & ad verbi generationem reuelatione notam, & exemplis explicandam. Quod vero de potentiis ab essentiâ animæ profluentibus, & operationum administris docet D. Thomas; mirum

Digitized by Google

est quanti referat ad constituendum ex Scriptura & Patribus consortium illud, quo diuinæ per gratiam naturæ participes facti, deinde per lumen glorię posterius gratiâ, maius charitate, altius quam affectu, & amore in similitudinem & sortem diuinitatis euehimur. Ad quid illa singularium indirecta notitia, dum sumus in corpore, ex Aristotele assumitur à D. Thomâ, nisi ad animorum immortalitatis fidem, pluribus aliis inductam argumentis confirmandam? Et vt ratio sit in promptu, cur dormientes insomniis decipiamur; nempe quod nequeat certum ab intellectu iudicium statui, nisi expedita sit ea facultas sensitiua, ad quam pertinet singularium notitia, quæ intellectui inseruit. Et cum ab hoc obsequio somnus præpediat, & nullas finat species, aut valde turbidas emergere; Hinc existunt præstigiæ insomniorum, aut insanientium deliria. Ex hâc etiam sententiâ euidens est animam vniuersalia attingere; imò est illud præcipuum immortalitatis eius argumentum: & etiam facile est soluere illud quod Athei obiiciunt de dormientium, & insanientium deliriis, & in ipsos retorquere. Qua vero ratione defendas præcipuum religionis mysterium, communem scilicet homini, & angelo lapsum, Redemptionis gratiam soli homini, nihil angelo profuisse, nempe quod casus angelo mors fuerit. Et cum medius inter hominem, & Deum constituatur eo ordine, vt Deus sit expers omnis mutationis, homo illi fit semper obnoxius, Angelus vtriusque particeps, ante electionem mutabilis est in bonum, malúmque arbitrij; sed vbi se alteri parti addixerit, neque à malo resipiscere potest; neque à bono auerti.

Decurrimus breuissime omnes Doctrinæ Angelicæ partes, earúmque nexu, & vsu demonstratam satis puto immunitatem ab omni censurâ, & hæresi. Quid enim mali, & erroris inesse potest Doctrinæ diuinissimi Theologi, quæ duplici quasi vinculo, aut fœdere fidem rationi, superiora inferioribus iungit, obsequio nempe in scientiam Beatorum, cui subditur, à quâ sua principia haurit, & imperio in scientias inferiores, quas ad arcem vocat, & illarum operâ fidem tutatur.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Argumentum immunitatis doctrinæ D. Thomæ ab euentu.

FREQVENTES sunt apud Theologos ab actu & potentia reciprocæ consecutiones. Hactenus progressi sumus a potentiâ ad actum, quasi hâc formâ arguere mus. Nihil habet doctrina D. Thomæ non sanum, & sanctum, ergo immunis semper fuit ab omni censurâ, notâ, & suspicione erroris. Nunc ordine inuerso progredi placet ab actu ad posse: Nihil hactenus per 400. annos, neque in Sancto Doctore, neque in eius doctrinæ tenacibus, ac fidis discipulis animaduersum est, quod vllam censuram commeruerit; nihil ergo contra illum decidi potest. Nunc ex Magistro vrgemus argumentum, statim de discipulis dicturi, quos carpit Theophilus.

Multi consequuntur immunitatem à censurâ, eámque debent sui nominis obscuritati; ij sunt, qui vitam silentio transigunt; quorum vitam mortémque iuxta æstimat Sallustius; quia de vtraque siletur, nihilque scripserunt aut gesserunt laude dignum, quod inuidiam & æmulationem prouocaret. Non potest eo referri immunitas Sancti Doctoris; ad eius gloriam summam pertinet, non pauciores habuisse aduersarios, quam discipulos, & fere pares esse, qui insectantur, iis qui illum admirantur. Vix credi potest, quas ille dum viueret, & post mortem, omnibus ferè sæculis, quæ ab eius obitu fluxere, & ab omnium Ordinum hominibus passus sit, & etiamnum patiatur insectationes. Sed quemcumque tandem res sit exitum habitura, non potest non cedere in maximam D. Thomæ commendationem.

Mirum est eâ authoritate valuisse doctorem vnum, vt per trecentos, & vltra annos, Populi, Principes, Reges, Academiæ, Vrbes, Regna, vrgeant rem vnam præter eius sensum decidi, & dirimi, & nihil hactenus sit de fide constitutum ex Cathedrâ. Vel enim euincent tandem quod lõgissimis, & continuis precibus tot milliones hominum, & legationibus Principes efflagitant, vel frustra id obten-

dent, & rogabunt: Si hoc postremum contingat, quid excogitari potest illustrius ad gloriam, quam vnum contra tot milliones inualuisse? Si res tandem cedat contra illius mentem, certè non cadet inglorius, quandoquidem per tot annos pugnandum fuerit infinitis, vt vnus semel vinceretur. Neque victum dicam: si quod enim ex Cathedrâ decretum prodeat contra illius opinionem; vel iuxta perpetuum Conciliorum, & Summorum Pontificum morem ex scripturâ & traditione repetetur quasi expresse contentum, aut necessariâ consecutione deductum: vel præter antiquas leges, ex alicuius Scripturæ loci interpretatione etiam mystica eruetur, aut nouâ reuelatione sancietur. Nolo enim disputare; an alia sit concessa, & vsquam vsurpata, post Scripturas Canonicas, res fidei ratio definiendi; inconsultâ aut mutâ traditione; vel Scripturâ ad sensum litteralem, eumque necessario textui connexum, non expensâ. Esto, (quod vnus Theologus scripsit) nouas reuelationes, multis improbatas; demus valere ad eiusmodi decreta fidei conficienda: satis sint ad hoc loca Scripturæ Sacræ sensu mystico explicata; à quâcunque tandem reuelatione, aut interpretatione decretum hoc proficiscatur, in nullum potest cedere dedecus D. Thomæ Si noua fuerit reuelatio, quid mirum fuisse D. Thomæ ignotam 400. annis defuncto antequam vulgaretur, & illi fides diuina esset habenda: Idem iudicium esto, si iuxta regula, D. Ludo. à Crespi & Borgia prodeat ex interpretatione locorum, & Scripturæ ad sensum mysticum; neque enim poterant apud antiquos magis fidem facere, quam reuelatio nulli propalata. Si vero in Scripturâ, & traditione à Christo per Apostolos receptâ hac veritas latebat, & inde oportuit elici quasi ignem ex lapide; certè non vertetur vitio Doctori Sancto id ignorasse, quod ita obscurâ traditione delitescebat vt 300. annorum studio, & indagine vix erui potuerit.

Tria hic mirari, & summe laudare subit: primo inuictam tot hominum, omnium Ordinum, in hâc definitione efflagitandâ, & prosequenda constantiam; vt nullâ dilatione & morâ frangantur, aut fatigentur; & ipsâmet repulsâ videantur accendi, ac ferè Summi Pontificis partes, & decreta occupare. Sed huius rei admiratio ce-

dit maiori apud me miraculo, nempe consilio Sedis Apostolicæ, à definitione abstinendi; quod saltem hactenus neque infringi, neque mutari potuit tot populorum precibus, & legationibus Principum. Sed quis ad tertium, quod ex duobus superioribus existit, prodigium non obstupescat? Quod vnius hominis, qui nunquam sibi permisit vltra quod scriptum aut traditum est, sapere modestia & reuerentia adeo optatæ definitionis sit obex, & mora?

Hinc discant Hæretici, se Ecclesiam & Romanos Pontifices, per summam cæcitatem & malitiam fuisse calumniatos; quasi nihil pensi habeant Scripturam & Traditionem diuinam, quasi ex tempore, ad arbitrium, nullo delectu & examine, prætextu nouarum reuelationum, res ex Cathedrâ definiant. Sciant, & præ pudore suarum calumniarum imposterum obmutescant, à trecentis annis sub iudice summo Pontifice litem esse: & quamuis longissimè dispar sit contendentium partium conditio; tantæ tamen æquitatis esse summos Pontifices, vt semoto personarum respectu, causæ tantum momenta inspexerint, nihil gratiæ dantes, nihil odio: diuinæ sapientiæ oracula consuluerint & continuis precibus ac lachrymis responsa sollicitarint: neque hâc perfuncti curâ, dubitauerint scribere, & præ se tulerint, nondum sibi lucem affulsisse, neque tanti mysterij se ita conscios & compertos, vt illius fidem possint Ecclesiæ indicere. Hinc discant Sedis Apostolicæ hostes, cui insidere blasphemant Anti-Christum, se supra Dei verbum, & id omne quod dicitur Deus, efferentem: & vt cætera omittam, his refellendis impostutis, quibus populos dementant: obseruare velim omnes, vtrum quam obiiciunt, arrogantia, conueniat his quæ à nobis modo relata sunt.

Sanè cum multa sint, quæ nos in Ecclesiâ Romanâ detinent, & quæ ipse Augustinus enumerat argumenta; quibus sin vera euidenter Religio Christiana, certè euidenter credi & persuaderi debere, demonstratur: tamen illud præ cæteris vrget, quod repetitur à perenni fide, & authoritate Ecclesiæ, & Sedis Romanæ, cæteris omnibus, aut euersis Barbarorum manibus & armis, aut Hæreticorum impietate, in Apostasiam delapsis: id admirationem & reuerentiam inuictæ potestatis & fidei Ro-

Digitized by Google

manorum Pontificum auget; quod totidem à dæmone machinarum & tentationum genera, quot Christus, perpessi, numquam à fide defecerint. Nihil illis primùm nocuit, non minus diuturna, quam atrox Imperatorum sæuitia, quæ triginta sex priores, qui Sedem Romanam, occuparunt Pontifices absumpsit, & supremam authoritatem primæ sedis, tot Martyrum gloriâ illustrauit & confirmauit. Sed multo grauius videbatur periculum fidei & Authoritati Pontificiæ, à vitiis multorum, qui longè dispares meritis, & sede indigni, eo conscenderant, quam ab Imperatorum crudelitate. Verum non frustra concessum fuit diuinâ liberalitate Petro, præ cæteris Apostolis & Diuis omnibus, vt non solum contactu & verbo, sed solâ vmbrâ ægros curarit, & alia id genus miracula ediderit; vt esset vaticinio & argumento; quamuis à moribus & sanctitate Petri longissime abessent successores, & vix eius vmbram referrent; facturos tamen miracula, nec vnquam ab eius fide & authoritate casuros.

Vltimum supereſt tentationum genus, quo potuisset fides labefactari multo grauius, quam duabus machinis à nobis enumeratis, nisi Christus orasset, ne vnquam deficeret, & promisisset perpetuam & incorruptam fore. Quid vero illud est? Doctorum adulatoriæ voces, Optimatum preces importunissimæ; quibus hactenus non magis cessit Romana & Pontificia fides, quam priuatis vitiis, aut Imperatorum minis & sæuitia.]

Nullâ re sibi Principes timere magis conuenit, quam iis vocibus, quæ potestatem in maius augent, & licere quidquid libuerit, mentiuntur. Non defuere huiusmodi voces Theologorum, quas referre nolim, ne hæretici sciant vnquam, ab vllo Catholicorum prolatas. Sed nouerint summorum Pontificum fidem illis intactam & maiorem fuisse; & Theologis Ecclesiæ Romanæ hoc seruasse armorum genus, quo semper vincentur; nihil vnquam à summis Pontificibus decretum ex Cathedrâ, & subinde credendum, quod Scripturæ testimoniis ad litteram explicatæ, quod successione perpetuâ, Diuinâ non Ecclesiasticâ, vt nonnullus malè diuisit & peius hic explicuit, per Apostolos ad nos deriuata, non demonstremus ex ipsismet Magdeburgensium Centuriis, & Calui-

Digitized by Google

ni Institutionibus muni tum & confirmatum esse.

Hic etiam ad augendam Sedis Apostolicæ reuerentiam, & ora hæreticorum contundenda, non censeo omittendum, quod cum Basileense Concilium definitionem ediderit de piâ opinione, (fortè in Turrecrematam aliósque Dominicanos indignatum, quod à se defeciſſent, & Eugenij causam propugnarent) nondum accesserit huic definitioni vllum Summi Pontificis decretum, quo confirmaretur. Quid vero causæ fuerit, non ausim dicere; nisi forte, quòd cum iuxta scholæ nostræ sensum, altior sit Pontificum, quam Concilij authoritas, putauerint ad suam dignitatem & curam pertinere, decreta maturare, magis quam festinare; & illis quam maximè fieri potest, pondus addere, non solum ab Authoritate quæ summa est, sed etiam à Scripturâ & Traditione, ad quam veluti ad Regulam, semper suas definitiones exegerunt, contundendæ hæreticorum audaciæ, & piorum fidei promouendæ causâ.

PARAGRAPHVS QVINTVS.

Argumentum quintum immunitatis à diuersâ sorte discipulorum Diui Thomæ.

HAnc ab errore immunitatem Familiæ & Scholæ nostræ lacessit & ridet potius, quam impugnet Theophilus, pluribus exemplis Dominicanorum, & discipulorum D. Thomæ, qui in Apostasiam prolapsi sunt: quales fuere Bucerus, Palæologus, &c. vel falsa scripserunt & errores, vt Caietanus, Catharinus: vel ad inquisitionem vocati iudicium subierunt vt Carranza, Mathæus Grabont. Ad hæc omnia vniuersim, deinde partibus responsurus, moneo nos adeo deliros aut cæcos minimè esse, vt velimus, scholâ & familiâ Christi, nostram à casu & ab errore longius abesse: æquo igitur & fortianimo ferimus ea mala, quibus ipse Christus discipulorum cariſſimos exemptos noluit: Atque vt istius familiam, ita nostram tripartitam constituo. Multi è Christi discipulis à fide & charitate receptâ nunquam defecere, alij exciderunt penitùs, nonnullis aliquid humanum

contigit, ſed veniâ dignum, & pœnitentiâ emendatum. Non diſſimilis eſt noſtrorum hominum conditio: plures fuerunt ſemper doctrinæ D. Thomæ tenaces, nec ab illâ receſſerunt, quales ſunt Capreolus reliquorum princeps, Ferrarienſis, Conradus ex antiquis: ex modernis Ioannes à Sancto Thoma, Salmanticenſes, &c. Secundâ claſſe reponimus à fide & religione Apoſtatas, qui Iudæ reſpondent. Tertij & quaſi medij generis ſunt, qui ſaluâ religione Diuum Thomam, parum, aut nihil curarunt, vt Durandus, Campanella: vel ſibi parumper ab illo recedere permiſerunt, qualis ſunt Heruæus, Paludanus, Soto, Cano, Victoria, Caietanus ad purpuram aſſumptus, & Scripturas magis ſuo ingenio, quam ad D. Thomæ mentem interpretatus. Sic inſtructâ Dominicanorum acie, non detrectamus cum Theophilo pugnare, & ex variâ diſcipulorum D. Thomæ ſorte eius doctrinæ immunitatem demonſtrare. Id certiſſimum eſt nullam erroris notam, aut ſuſpicionem paſſos, quandiu Magiſtro adhæſerunt: Quos vero huius obſequij pœnituit, ſubinde lapſos: qui vero à fide omnino defecerunt, aliquam in Magiſtrum reuerentiam ſeruaſſe, eiuſque causâ minus hoſtili in Eccleſiam animo fuiſſe.

Hoc differt à D. Thoma Scotus, quod plures ab ipſo ex ſuâ Familia, quam ex Dominicanâ à D. Thoma defecerint. Id vero inde profectum cenſeo; quod cum nulli ex noſtris pares eſſent ingenio & eruditione D. Thomæ, putarunt ſibi honori fore eum Magiſtrum agnoſcere: ſed non eſt aſſecutus Scotus hanc reuerentiam à ſuis, neque à Riccardo, neque ab Ocham, Aureolo, multiſque aliis, qui fortè non ſibi videbantur illi ſubtilitate inferiores.

Sed quidquid ſit, vt ad rem noſtram accedamus, ſciunt omnes, quotquot ſe D. Thomæ addixerunt, vel ſibi ab illo recedere permiſerunt Dominicani, vel ab erroribus omnino immunes, vel illis obnoxios fuiſſe: quod vtrorúmque exemplis manifeſtius eſt, quam vt noſtra egeat opera. Quis ignorat Durandum, ex noſtris, doctiſſimum & profundiſſimum Theologum pluries præcipitem, & lapſum in diuerſos errores, quibus libros ſuos maculauit? Vnde hoc illi mali contigit? Quia à ſuo Magiſtro receſſit, vbi primum Epiſcopus factus cœpit ſui iuris eſſe, vnde illi ſuus Nepos improperat, *Sedens aduer-*

ſum fratrem tuum loquebaris , &c. Et Caietanus ipſe quandiu D. Thomę adhæſit, ab omni prorſus errore abfuit. Quis tutius, & firmius fixit gradum, quandiu veſtigia D. Thomæ ſecutus eſt ? At cum ſuo voluit regi iudicio, in multis exceſſit, & Catharino ſuppeditauit materiam amplam animaduerſionum, quibus ſex libros confecit. Quis ipſomet Catharino frequentius, & grauius impegit ? Quis Thoma Campanella turpius hallucinatus eſt ? Nempe quia ſuo quam D. Thomæ ſenſui maluerit adhæreſcere.

Hæc exempla mihi videntur eo accommodatiora, quod alios Ordines minimè lædant, ideo ne dem vlli cauſam contra me expoſtulandi, abſtineo ab alienis exemplis, cum domeſtica ſufficiant, ad id quod propoſui, in quamcunque partem aſſumpſeris ſiue eorum : qui iniuerunt viam quam muniuit S. Doctor, ſiue eorum qui aliò diſceſſerunt, & quibus diuerticula placuere ; & ſicut eorum ex Dominicanis plura dedimus luculenta exempla, multo plura ſuppetunt in contrariam partem. Quem mihi dabis diſcipulorum, qui in verba D. Thomæ iurarunt, ac iuramento ſteterunt, alicuius erroris conuictum, & damnatum ? Hæc eſt vis primæ demonſtrationis, quam apertè confirmas tota tua prima Diatriba.

Nec eſt quod nobis opponas Martinum Bucerum hæreticum, alioſque, Dominicanam veſtem induiſſe : vltro enim fatemur Martinum Bucerum hæreticum è noſtro Ordine transfugam fuiſſe. Iam diximus Dominicanos, qui à D. Thomæ doctrinâ exceſſerunt, in errores fuiſſe lapſos, hoc vltro fatemur. Nec enim ſumus ex illis, qui ſua phylacteriâ dilatant, omnia ſua laudant, omnia ſua extollunt, nihil inter ſua non ſanctum, non rectum, in re nullâ ſuos deficere aiunt, nullum errare, nullum male ſanæ doctrinæ adhærere ; ſuos omnes, ſanctos dicunt, Doctores, Martyres, Athletas, heroes : & quod ſingulariter de Sancto Thoma Aquinate Angelico Eccleſiæ Doctore ſcripſit Clemens VIII. in ſuo ad Neapolitanos Ciues Diplomate, quod ingentem librorum numerum, abſque vllo prorſus errore cõſcripſerit, hi attribuunt cuilibet ex ſuis vulgari doctori quamuis gregario, quamuis infimo. De huiuſmodi hominibus ſic de ſeipſis ſentientibus, inquit S. Auguſtinus. *Sunt quidam inflati vtres,*

ſpiritu elationis pleni, non magnitudine ingentes, ſed ſuperbia morbo tumentes, vt dicere audeant, inueniri homines abſque peccato. Sed forte Apoſtoli arietes gregis, & Paſtoris membra non habebant peccatum? Vere habebant; ego non auderem; ipſum audi Dominum dicentem Apoſtolis. Sic orate, dimitte nobis debita noſtra Homil. 43. ex. 50.

Bucero, Palæologo annumeras, Mathæum Grabon à Martino V. agentibus Doctoribus Pariſienſibus in Concilio Conſtantienſi damnatum, eiuſque librum igni addictum, (qualis pœna tuo inflicta eſt,) ſed à Mathæi longiſſimè æquitate abes: ille hoc ſaltem nomine ſe non indignum D. Thoma Magiſtro probauit, ſummâ in iudices reuerentiâ quorum ſententiæ vltro ſe ſubiecit, tu inuictâ pertinaciâ iudicibus conuitia reponis. Sed quid de Bartholomæo Carranza (quem tu fere inter hæreticos reponis) non ſolum libris, dignitate poſt Romanam ſummâ, ſtudio in Rempublicam Chriſtianam Patribus Tridentinis comperto (& quod pluris facio) inuictâ in aduerſis conſtantiâ celeberrimo dicam, cuius pios manes importuniſſimè ſollicitas? Habuit ſuperiori ſæculo Familia Dominicana infinita propemodum eruditionis, & ſanctitatis ornamenta ſanè præſtantiſſima. Nam præter ſex Archiepiſcopos, 17. Epiſcopos, & octo ſupra viginti Theologos, qui velut ſydera in Concilio Tridentino effulſere, floruerunt in Luſitania Oleaſter, & Granatenſis, in Italiâ Pius V. Sed reuera aliquid ad plenam & cumulatam laudem Ordinis, deſiderarem, ſi defuiſſet Carranza, primas Hiſpaniæ, cuius eruditio & dignitas fuerunt infra vitæ & fidei integritatem, atque in aduerſis conſtantiam. Priuati hominis virtutem & gloriam mancam & vix dimidiatam reputat Seneca, ſi illæsâ fœlicitate nullis probatus aduerſis vitam tranſegerit: Certe illi ſæculo tot heroibus Dominicanis glorioſiſſimo multum deperiret, niſi acceſſiſſet Carranza nihilo inferior malorum patientiâ & vitæ innocentiâ ſanctiſſimo Iobo. Inquiſitio Hiſpana & Romana ſub Pontificibus Pio V. & Gregorio XIII. nullum prætermiſit rigorem in viro examinando, nihilque habuit quod damnaret: neque ipſe multis annis exagitatus vnquam ſibi permiſit, vel minimum verbum hiſcere aduerſus iudices: imo teſta-

Digitized by Google

tus nihil contra se actum præter iura legum & fori.

Antiqui loca fulminibus percussa venerabantur. Si ibi inesset Theophile, aliquis religionis aut humanitatis sensus; abstinuisses à Carranza carpendo, vel illius Christianæ patientiæ exemplum imitareris. Sed frustra à te sperem aliquod humanitatis in viuos aut mortuos officium.

Si aliquis grati in bene meritos animi sensus supereſſet Theophilo, aut quo flagrat, ardor insectandi Dominicanos, pateretur attendere quam grauem vni Societatis Præposito, id est Francisco Borgiæ notam inurat, dum Carranzam suspectum hæreseos facit, & apertis hæreticis annumerat eo iniquius, quod oblique petat reticentiæ figura, abstinuisset à vexandris piis manibus summi viri, tot dura, tot aspera dum viueret perpessi. Memisisse debuerat Carranzæ beneficium in Societatem immortale. Nam vbi Filicæo Archiepiscopo Toletano Societati Cano infensiore suffectus est, quam decessor pertinacissimè negauerat facultatem, Toleti sedis constituendæ liberalissimè concessit; & vt inquit Lib. 2. 139. Sachinus Carrãzę gratior ex sacro Dominicanorum Ordine scilicet succesſit animo ergà nos planè diuerso. Prima ei curarum fuit Societatem Toletum inducere. En Dominicanum Vatiniano odio in Societatem accensum.

Certè si innocentiæ sapientissimi Præsulis aut in suos beneuolentiæ & liberalitatis aliquam noluit rationem habere, debebat ad minus consulere tum fidei, tum authoritati Borgiæ. Nam vt refert idem Scriptor l. 4. 189. Borgiæ fidei aliquid creatum fuit incommodi ex familiaritate cum Carranza: non modò, quia te verâ amabat, atque adeò mirabatur hominem Borgia, & prædicabat insignes virtutes, quarum in Archiepiscopatu pulcherrimam speciem dabat: sed multo maximè quia ille, vbi datus est in custodiam, innocentiam constanter defendens, Quæsitorum in Hispaniâ reiecto principe Valdesio Archiepiscopo Hispalensi, ne suæ causæ iudex esset, ad iustæ repulsæ probandum ius præ cæteris testibus omni exceptione maioribus ipsum nominauit Franciscum Borgiam; vnde Hispalensis Antistes grauiter offensus est: & inde in Carranzam inualuit accusatio.

Debuerat

Debuerat sanè Petrus abstinere à Carranza sugillando, cuius fides & innocentia non modo Borgiæ testimonio comprobata, sed etiam cum ipsius Borgiæ fide sit coniuncta: vt vix tuto & saluo Præposito Societatis, in discrimen aut suspicionem Carranza venire possit. Sed Dominicanorum lacessendorum auidus nullam patitur etiam cum sui & suorum noxâ occasionem elabi, quæ eius affectui indulgeat.

Sermo de Carranza habitus ad tertiam classem nos deducit Apostatarum: horum facile princeps est Bucerus, qui è Germaniâ in Angliam ascitus Cantabrigæ professorem egit, ibique defunctum & sepultum iussit effodi & igne posthumo (quod supplicium viuus promeruerat) eius cadauer comburi Bartholomæus Carranza, sub regno Mariæ (heu nimium breui!) in Angliam vocatus, Religionis instaurandæ causâ, quo munere egregie defunctus, nec ipsi Bucero olim ex Ordine & defuncto pepercit.

Sed vt de Apostatis aliquid attingamus: tres à nobis distinctæ classes Dominicanorum, aliquam præferunt similitudinem trium locorum, in quibus fides docet post mortem animas degere: vel enim cœlo receptæ Deo fruuntur, vel in Purgatorio, quæ adhæserunt leuium peccatorum sordes eluunt, & soluunt pœnas: vel tandem in inferno æterna supplicia patiuntur. Beatis mentibus respondent fidi Sancti Doctoris discipuli, qui nihil peccarunt, quod reprehensionem meruerit: Minus fœliciter actum est cum iis, qui interdum à sancto Doctore dissenserunt, non impunè, Purgatorio librorum indici inscripti. Vltimus locus debetur Apostatis. Sed quinam ordinum illis caruit, seu dedecus voces, seu remedium? Est enim dubitandi locus quo nomine sit vtendum. Sed quidquid sit, siue illorum casus sit ordini, vnde exeunt, leuamen aliquod, seu vituperium; certè pauciores numerabimus ex Dominicanis, quam ex aliis Ordinibus, & ex ipsâmet Societate, quamuis eius Institutor sapientissimus nihil omisisse visus sit, quo graue malum auerteret, & occuparet. Nam cum cuiusque corporis, seu naturalis, seu politici, & sacri incolumitas sit à duplici virtute, vnâ rerum salutarium retentrice, noxiorum alterâ expultrice; vtrâque voluit suam Societa-

tem pollere, præclusâ ſuis ad dignitates viâ, quæ aliis Ordinibus patentior eſt cum aliquo ſui damno, quod tamen in Eccleſiæ bonum redundat, & poſtico turbidis ingeniis ad ſæcularem vitam aperto; ne ſi difficilior eſſet exitus, detinerentur cum graui incommodo Societatis, vel vi erumperent cum periculo Apoſtaſiæ ad impunitatem apud hæreticos quærendam, quam à Catholicis vix ſperarent, niſi emitterentur.

Quamuis hæc agnoſcam ſummâ prudentiâ ſancita fuiſſe; fatendum tamen eſt morbum infirmitatis humanæ non fuiſſe hoc remedio ſanatum, ſiue immedicabile malum ſit, ſiue eius curatio expectanda magis ſit à diuinæ gratiæ efficaciâ, quam ab humanis conſiliis. Vnde videmus pauciores non eſſe qui ex Societate, quam qui ex noſtro vel quolibet alio Ordine deſciſcunt ad hæreticorum partes: & ſi qui ex noſtris defecerunt, minus fuerunt Eccleſiæ infenſi. Teſtes ſint ipſi Bucerus, & Palæologus; (nam Ioannes de Bellis confictus eſt à Theophilo, Agardus erat idiota mente captus) Bucerus iudicio Caluini omnium hæreticorum doctiſſimus, ex Iudæis natus, Iudaiſmo magis adhæſit, quam vlli hæreſi, verè cothurnus Germaniæ inter Lutherum & Zuinglium, quos fruſtra conatus eſt conciliare.

Cæterum quid de D. Thoma ſenſerit Bucerus, & quam validis ab illo Eccleſiam armis inſtructam, & munitam præſidiis agnouerit, ſatis illa omnibus notâ voce teſtatus eſt, *Tolle Thomam & diſſipabo Eccleſiam.* Voluit Chriſtus gloriæ ſuæ participem fieri Angelicum Præceptorem: atque vt à dæmonibus ſuæ diuinitatis teſtimonia extorſit; ita hæreticorum ora aperuit ad commendandam D. Thomæ Doctrinam. Nec illi nocuit Palęologus, cuius hiſtoria à te falſata eſt, Theophile. Aſſeris Dominicanum fuiſſe, & Romæ combuſtum: vtrumque aut falſum, aut ad minus incertum eſt. Qui hiſtoriam Pontificatus Gregorij XIII. ſcripſerunt Antoninus Ciappi, & Victorellus, tacent Dominicanum Palæologum fuiſſe; ſin negant, certè non meminere; & addunt inſtante ſupplicio reſipuiſſe & iuſſu Pontificis reductum in carcerem, vbi multis annis ſuperſtes, ſcripſerit plurima & erudita ad fidei defenſionem: quæ audiui, ſicut Commentaria Oleaſtri in totam Scripturam, alterius Ordinis authorem

ſuo nomine typis dediſſe. Sed abſit vt ad tuam imitationem accedam: tu non ſolum dubia, ſed certo falſa de nobis ſcribis, nollem ego de te, & tuis aliiſve cuiuſcumquè ſint Ordinis, ne dicam dubia, ſed ne certa quidem ſcribere, quæ poſſint illorum famam minuere.

PARAGRAPHVS VLTIMVS.

Sextum Argumentum à Petro Alua qui prætermiſsâ Scripturâ & Traditione, conuenientia ſectatur.

FA eſt rerum ſibi aduerſantium lex non iniuſta, & ſummè vtilis, vt in mediâ pugnâ ſibi lucem affundant: & ſi quid boni aut veri inſit partium vni, alterius collatione innoteſcat. Exordium huius de Immunitate diſputationis ſumpſimus à diſcrimine quod à me obſeruatum dixi, & iam pluribus confirmàui, Diuum Thomam inter & Theologorum reliquos, maximè Scotum; quod ſanctus Doctor Scripturam & Traditionem vt diuinæ Voluntatis fidos & certos Interpretes conſulat; Scotus vero Dei opera inſpiciat, & quæ illis conuenientiora videntur, ſibi aliiſque perſuadeat, vnde ſanctus Doctor nunquam ſibi permittit ſapere vltra quod ſcriptum & traditum eſt: Doctor vero ſublitis conuenientiis ducatur, & illis maximè indulgeat. Diſcipuli Magiſtrorum regulas & veſtigia ſecuti ſunt; & ſi velis Scholas certis nomibus diſtingui, non aberrabis, ſi vni verbum Dei, alteri Dei opera aſcribas, & illi des in regulam teſtimonia, alteri conuenientias. Quas abſit vt damnem, ſi illis ſobrie vtaris: ſed cum ſint proprij partus ingenij humani; timendum eſt ne indulgentiâ quaſi paterna illas proſequamur; earúmque affectu nimio, longiſſimè à vero in multa falſa & abſurda abripiamur.

Cum plura extent, & proferre poſſem exempla eiuſmodi conuenientiarum abſurdiſſimarum; vnum attingam ex Petro Alua, qui pluribus libris, ſed maximè vno edito 1651. hac inſcriptione *Naturæ prodigium & gratiæ portentum*, & Theſibus Toleti in Comitiis Generalibus Minorum ab eodem Petro propugnatis, & à Thom

Hurtado relatis, ita ingenij ſui habenas laxauit, & per illã latiſſimam cõuenientiarum viam excurrit; in tot denique abſurda abreptus eſt, ſemper ductus conuenientiis; vt eius libri ab Inquiſitione Hiſpanâ, & à Sacrâ Congregatione damnati ſint. Hinc Theophilum imitatus, quaſi iniuſtam cenſuram paſſus, & Dominicani eſſent illius Authores, hanc iniuriam vlturus, duos in nos ſcripſit libros; vnum hoc titulo *Sol veritatis* alterum *Nodi indiſſolubiles*: quibus licet maiorem modeſtiam, & veri curam præferat, quam Theophilus; vix tamen credi poteſt, quæ abſurda, quæ paradoxa ſcripſerit; vt penè religioni ſit ea referre; ne videar Eccleſiam impiis ridendam ſubiicere.

Certè ea ſcripſit Theologus ex regulis conuenientiarum, quæ in Poëta non poſſes pati. Ex infinitis aliqua delibabo; vt omnes agnoſcant, quibus armis, & à quibus Aduerſariis Dominicani impetantur. Suo illo libello, quem inſcripſit *Naturæ portentum*, & Theſibus Toleti defenſis, Diuum Franciſcum exhibet, ſicut ipſe loquitur, *vt Deum paruum, Vice-Deum, Chriſtum minorem, Crucifixum nouum, alterum Reparatorem Eccleſiæ, Redemptorem ſecundum, per omnia primo ſimilem*; primò quidem Conceptione & Natiuitate ex Matre Picâ ſterili, cui ab Angelo fuerit prænuntiata: iterum in vtero materno gratiâ præuentum, quæ eum ab originali peccato immunem fecit, & per totam vitam etiam à venialibus ex affectu admiſſis: & confeſſo Papæ exhomologeſi totius vitæ iniunctam orationem Dominicam ſemel recitandam, vt iuſtam & parem omnium culparum pœnam.

Sed ad quid iſta minuta? multo ſublimiora prædicat: & Franciſci cum Chriſto comparationem ab ipsâ æternitate repetit ſuis Theſibus Toleti diſputatis: libri vitæ quatuor folia diſtinguit, quorum primo ſcriptus ſit litteris aureis, Ieſus Crucifixus, altero litteris argenteis, Virgo mater, tertio rubeo charactere D. Franciſcus, vltimo electorum reliqui. Vult etiam altero libro D. Franciſcum in Adamo ad Dei ſimilitudinem creato, aliiſque Prophetis præfiguratum. Et cùm eius in mundum aduentus inſtaret horâ, Angelum à Deo miſſum in Ciuitatem Aſſiſiam ad fœminam deſponſatam nomine Picam, quam certiorem faceret filij ex ſe naſcituri per omnia Chriſto

Digitized by Google

ſimilis, tum Conceptionis modo & tempore ; (nam contendit Petrus iuxta rationem temporum à Rabinis de Chriſti aduentu initam , Franciſcum die vigeſimâ quintâ Martij , quo Incarnatio celebratur , eius corpus ſicut Chriſti , vnico inſtanti formatum , & eodem , illi animam infuſam :) tum omni priuilegiorum & gratiarum copiâ & ſplendore, quo turbatum aſſerit Luciferum, omnéſque caliginoſi inferni poteſtates, quæ coacto Concilio Luciferi imperio miſerunt , qui explorarent , quiſnam eo momento natus eſſet, aut conceptus.

Compertáque Franciſci natiuitate, expeditam fuiſſe legionem dæmonum, illius ſuffocãdi causâ in vtero materno, vel extinguendi, ſi iam in lucem prodiiſſet: ſed illorum conatus & conſilia impediuiſſe legionẽ Angelorum à Deo miſſam in cuſtodiam Franciſci : quem ait pium nimiúmque probabile eſſe , in vtero materno ſanctificatum , vidiſſe humanitatem Chriſti , & diuinam eſſentiam , dum vitam mortalem ageret : verius & illuſtrius martyrium fuiſſe aſſecutum , quam qui ſanguinem fidei causâ profuderint, quod diuturniora & aſperiora tormenta per biennium paſſus ſit , non ſolum Chriſti causâ ; ſed etiam manu , dum ſtigmata illi impreſſa ſunt : delapſum in eum Spiritum Sanctum ſicut olim in Apoſtolos ſub formâ aſpectabili, extinctum eius fomitem, & in gratiâ confirmatum : Cùm vero è vitâ exceſſit, eius animam veluti ſagittam purgatorium penetraſſe , omnéſque animas illic detentas ſecum in cœlum adduxiſſe : ibique locatum ſupra Luciferi ſedem ; eámque dicunt alij commeruiſſe humilitate ſingulari , quæ ſuperbiam Luciferi ſuperauit : additque Alua D. Franciſcum intra vulnus Chriſti in cœlo habitare , & inde deſcenſurum pugnandi causâ aduerſus Anti-Chriſtum , quem ſit ſua manu interfecturus , & vltimo iudicio vexillum Crucis delaturus. Nec ipſe ſolus tantâ gratiâ & gloriâ potiturus eſt , quin ſuos ſit facturus participes. Vnde aſſerit Patris merito omnes eius filios ad finem mundi ſtigmatibus inſigniendos. Omiſeram etiam in eâ gratiarum enumeratione , Diuum Franciſcum ſingulis annis die ſuo natali in purgatorium deſcendere, & filiorum vel etiam extraneorum , qui in ſe affecti ſunt, animas inde ad gloriam deducere.

Sed quid de Regulâ Apoſtolicâ Franciſci ſcribit ? A

Christo verbatim dictatam, deinde iuxta sententiam peritissimorum Doctorum habere authoritatem legis iure diuino sancitæ. Sed his omnibus videtur quid altius suis Thesibus Toletanis insonare, quibus asserit D. Franciscum commouere totam auiam cœlestem, vbi solus audiatur; deinde Angelos nunquam ad nos descendere, vel redire ad Deum, nisi prius viso & salutato corpore Franciſci. Tertiò, cum Deipara filium lactaret, illi infudisse 8540. guttas lactis, totidem à Christo passo fluxisse guttas sanguinis, & pari numero horarum vulnera Christi Franciscum fuisse perpessum, vt horarum numero Franciscus æquaret guttas sanguinis Christi, sicut ipse guttas materni lactis. Quartò, Christum pro hominum peccatis satisfeciſſe superabundanti pretio, licet non ex toto rigore iustitiæ, idque non esse suprâ merita Deiparæ & D. Franciſci. Quintò, sed posse satisfacere ad æqualitatem pro toto genere humano, imo & superabunданter. Denique in hac Trinitate Franciſci, Iehouæ & Mariæ nihil esse prius, & posterius, nihil maius, aut minus: nisi dicas paupertatem Franciſci esse quid maius, quando quidem vult fuisse regulam paupertatis Christi:

Nec satis est illi quæ Christi diuina sunt in D. Franciſcũ transferre: Vult Christum participem esse defectuum Franciſci: quem cum historiæ referant staturæ paruæ, & formæ non admodum spectabilis fuisse, ne Christus hâc re sit dissimilis Franciſco, assentitur illis qui negant fuisse, *Speciosum formâ præ filiis hominum*, & corpus illi asserunt difforme Denique ne Christi in Ægyptum fuga dissentiret à profectione Franciſci ad Sultanum Ægypti, & solo differret comitatu, quod vndecim filios sibi adiunxisset, ne hâc re recederet Imago à Prototypo, Christo in Ægyptum fugienti præter Mariam, & Ioseph, magnâ liberalitate duos dedit seruos, tres Ancillas, tres Asinas & Bouem vnum, vt his additamentis æquaret vndecim socios Diui Franciſci. Tandem addit eâ in Ægyptum fugâ Christum syluæ densissimæ feras mansuefeciſſe, & hanc dotem non negasse Franciſco per totam vitam.

Causaberis fortè Lector Christiane, hæc intempestiue à me referri, quæ grauiter lædant necessitudinem Dominicanorum cum Franciſcanis, olim initam, instauratam à P. Turco, & hodie religiosissimè vbique seruatam.

Digitized by Google

Non excuſabo hæc à me dici prouocato atroci libro Petris Aluæ, in Dominicanos exarato: neque enim defenſionis neceſſitatem obtendo, ſed quæ ſcripſit P. Alua adeo abſurda ſunt, vt non dubitem ipſis P. Franciſcanis diſplicere: & beneficij loco reputare, ſi ipſis aſſentiam, & huiuſmodi paradoxa quæ Ordinem Seraphicum, & totam Eccleſiã dehoneſtant, improbem. Quid dicis ad iſta Theophile? Quas in nos tragœdias excitaſſes, ſi vllus noſtrum his ſimilia ſcripſiſſet de D. Dominico, & Thomâ quæ ille eſt auſus edere de D. Franciſco, eſſe tantæ ſublimitatis vt extra communem lineam Sanctorum poſitus ſit, & ſupra intellectus creati lumen, & captum. Gratias immortales ago diuinæ ſapientiæ quod ex omnibus Authoribus Dominicanis non potuerit milleſimam partem colligere abſurditatum quas Alua in vnam ſui libri paginam coniecit.

SECTIO SECVNDA.

Soluuntur Nodi indiſſolubiles Petri de Alua.

ÆGERRIME fert & acriter reprehendit Diuus Thomas ſcriptorum modeſtiſſimus, præpoſteram nonnullorum pietatem, qui res fidei ſupra mentis humanæ & Angelicæ captum poſitas, quæ ſolâ reuelatione diuinâ innoteſcere poſſint, & nitantur; neſcio quo zelo ſuſcipiunt demonſtrandas argumentis à naturâ repetitis. Nam præter irritum de re nobis inconceſsâ conatum & laborem, fidei contemptum, potius quam reuerentiam inducunt apud Ethnicos; quaſi ratione humanâ ducti, non authoritate diuinâ, huiuſmodi myſteriis adhæreamus: quare diuerſis ſuorum operum locis refellit accuratè S. Doctor huiuſmodi Argumenta fictitia, vt Chriſtianis conſulat, & à Religione extraneis; & vtriſque perſuadeat, vera quidem eſſe quæ credimus, ſed demonſtrari non poſſe: eorúmque fidem teſtimoniis & miraculis confirmari, non Argumentis oportere.

Exemplo Angelici Præceptoris, eodémque conſilio, aggredior ſolutionem quindecim Nodorum, quibus

Petrus de Alua ità implicitos Dominicanos censet, vt nullus superstit illis euadendi locus; & hâc fiduciâ insolubiles vocat. Sed reuera de illis verissimè dixeris, quod Seneca de sophismatis epistolâ 45. *Nec ignoranti nocent, nec iuuant scientem, sine noxâ decipiunt, quomodo prastigiatorem acetabula, & calculi, in quibus fallacia ipsa delectat* Hæc de Nodis, si per se Auctoris industriam spectes: at si mentem eius & scopum inspicias, cum has nugas maximo laborum impendio, & longissimâ per totam Europam peregrinatione Conceptionem immaculatam defensurus parauerit; plurimum detrahit æquitati & maiestati tantæ causæ, quam potius huiusmodi Nodis implicuit quàm expediuit, vt eandem causam melioribus & validioribus vindicaturus Argumentis hac Sectione demonstrabo.

Vnde iam occupaui illorum iudicium & reprehensionem, qui forè suspicabuntur, me responsione ad libros Petri incurrere in censuras, quibus cauent Summi Pontifices ne hanc de Conceptione controuersiam attingamus. Sed longissimè aberrare, qui ita censent, etiamsi ipse taceam, argumento erit ipsa responsio, quâ saluâ semper in decreta reuerentiâ, refellam calumnias & sophismata Aduersarij, quibus probabilitatem & pietatem opinionis, dum vult videri confirmare, penitus euertit. Certè qui norunt meos mores, quibus ab infantiâ imbutus sum (quorum, prudens Lector plura ex scriptione poterit argumenta excerpere) nihil dubitabunt de me testari; quod apud antiquos de homine veraci in prouerbium abierat. *Is est, qui cum in tenebris mices.* Sanè quamuis Deum & homines celare possem, culpam aliquam nunquam admitterem, idque ex officio id est odio culpæ, non metu pœnæ; quam libentissimè subibo apud homines, vt diuini Iudicis longè grauissimam effugiam, si cuiusquam delicti hâc Apologiâ aliâue re incurrissem reatum. Neque putarem me excusari læsæ Pontificiæ Authoritatis, si vel minimum mei, aut totius Ordinis quamlibet iustæ & necessariæ defensionis causâ, de re prohibitâ scriberem. Sed longissimè absum ab illo consilio: quin potius piam & probabilem opinionem vindicandam suscipio à Petri libris: quibus, cum videatur in speciem, & ex animo conetur confirmare probabilita-

tem, & augere reuerentiam, reipsâ labefactat: & quod peius est, ridendam præberet hæreticis, nisi præsenti remedio vindicaremus.

ARTICVLVS PRIMVS.

De statu & progressu piæ opinionis.

DE Conceptione immaculatâ Deiparæ acturo aduersùs Petri Nodos, aliquid delibandum est de peccato originali quo Augustinus ait *Nihil esse apertius ad dicendum, nec nobis ad intelligendum secretius, nihil ad veritatem aut salutem conducibilius:* Nam vt idem Augustinus, *in causâ duorum hominum, quorum per vnum venditi sumus, per alterum redimimur, propria fides Christiana consistit.*

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Quæ sit notio peccati generatim, & quis reatus originalis culpæ.

PEccati nomen ex Scripturæ vsu multiplex est variâ significatione, tum propriâ, tum metaphoricâ, & nisi diligenter distinguas, ambiguum maximè & periculosum: & sub huius vocabuli latebris suas sæpè insidias hæresis instruxit, quibus frequenter incautos peremit. Metaphoricas acceptiones omitto, quibus quandoque ad peccati causas & effectus, interdum ab obiectum, nonnunquam etiam extenditur ad sacrificia quibus expiatur: quo sensu Sacerdotes dicuntur *peccata populi comedere*, & Apostolus Christum innocentissimum asserit peccatum pro nobis fieri dignatum esse. Si vim nominis citrà Metaphoram expendas, duo præcipuè quæ ad rem nostram faciunt, ex Scripturæ ac Theologorum vsu, peccatum significat, nempe liberum voluntatis actum, quo lex infringitur, atque illum inimicitiæ cum Deo statum deterrimum, in quem actus peccati auctorem suum præcipitem agit: nec inde emergere potest,

donec reatus eluatur condonatione gratuitâ, vel condignâ satisfactione resarciatur. Nec dubium apud peritos, & verè Catholicos, quin vterquè peccati nominis vsus ad proprietatem pertineat : de actu quidem apertum est ex definitione Augustini ab omnibus receptâ, nempè *Peccatum nihil est aliud, prater dictum, factum, & concupitum contra legem Dei aternam.*

Nec minus de statu res est comperta : omnes enim consentiunt actu transacto aliquid eius auctori inhærere, quod verè peccatum sit. Vndè reus & peccator verissimè constituitur, donec resipuerit ; & veniâ dicitur peccatum deleri. Nec verò actum, statúmque peccati iunctum communi nomine sic diuellas velim, vt res disiunctas, vel omninò diuersas putes. Eandem potius intelligе, quæ alio atque alio modo & diuerso ordine sese habeat. A re familiari exemplum capiamus : calefactio & calor qui ab igne prodeunt, eandem diuersis vocabulis qualitatem exprimunt ; quæ in ipso transcursu dum fit & paratur, calefactio est ; dum hæret corpori, caloris nomen habet. Sic planè pecatum accipe, actio est dum patratur, status aut peccatum habituale est, dum animo reatus veluti labes aut vlcus inhæret.

Iam satis probatum existimo, quod omnes vltrò agnoscunt, hunc statum & reatum peccati huiusmodi nomen propriissimè sortiri ab actu libero, vnde prima origo omnium quæ hoc vocabulo censeri possunt, vt eleganter expressit Augustinus de verâ Religione capite 14. *Vsque adeò*, inquit, *peccatum voluntarium est, vt nulla modo sit peccatum, nisi sit voluntarium.* Quod adeo manifestum est, vt nulla Doctorum turba dissentiat. Aut ergo negandum est peccatum committi, aut fatendum est voluntate committi. Is ergo peccati status, si velis citra metaphoram loqui, non ita ab actu libero diuellendus est, quin ipsum vt originem & causam sui habeat, vel potius ipsius vices gerat. Id vero, quî fieri potest, nisi aliquâ ratione liber sit, & voluntarius.

Quamuis autem omnes hanc status actûsque cognationem peccatis, quæ vocant personalia, vltrò ascribant ; videntur tamen nonnulli eam negare peccato originali, quasi à priuatis hoc differat, quod nullâ ratione voluntarium sit, nec ab actu libero illius cui imputatur,

& inhæret, manare oporteat. Sed qui hoc discrimen statuunt, originalem labem peccati numero eximunt, solumque illi nomen seruant, quod maximè Pelagianis arridebat; atque hoc potissimum argumento vrgebant Augustinum, *in paruulis non est delictum, quia sine voluntate, quæ in eis nulla est, esse non potest.* Quid ad hæc Augustinus, & cæteri Patres ac Theologi, post tantum ducem, Catholicæ veritatis assertores? An communem peccati notionem, quæ libero ac voluntario constat, contra publicum generis humani sensum negant, vel in paruulis istâ tabe originali infectis, voluntatem quæ nulla videtur, contra proprium sensum agnoscunt?

Licet vtrinque difficultates & præcipitia vrgeãt; maluerunt tamen viri Sancti proprio sensui, quam communi obsistere. Atque in paruulis tacitam, & occultissimam introspexere voluntatem; ne vnquam peccati actum, & statum à consensu voluntatis diuellerent, vel originalem labem è peccatorum numero eximerent. Sed quæ in paruulo & homine mente capto, rationis experte, vel tot sæculis post præuaricationem Adami nato, esse potest ad illud primi hominis crimen vnde manauit, consensio? Vnus quidem peccauit; sed omnium nomine quorum iste parens & caput, præuaricatus est, suo & omnium consensu, quorum voluntates sua illigatas, & in eam veluti transfusas habebat, vi conuentionis, & pacti, quo Deus omnium posteriorum voluntates primi parentis voluntati eâ lege adiunxit, vt eius electio communis futura esset omnibus cum in seruandâ, & transmittendâ iustitiâ, tum in eâ amittendâ peccato, quod vnus admitteret suo, aliorúmque nomine, ac subinde illis imputaretur. Peccatum itaque originale si actum requiras, penès Adamum fuit, cum præuaricatus est in præceptum Diuinum suo & filiorum nomine, quorum personam, & causam agebat. Si statũ peccati quæras, ad omnes posteros pertinet ex Adami progenie natos & sãctitate quasi hæreditariâ, merito & in pœnã communis inobedientiæ spoliatos.

Satis de originali labe ad rem nostram dictum sit, cuius sanior & sincerior apud peritos recepta notio obscurissimam difficultatem illustrabit. Hinc enim constat, duo ad huiusmodi peccati labem contrahendam omnino necessaria: primo quidem tacitam propriæ cuiusque vo-

Digitized by Google

luntatis, cum istâ capitis seu Adami voluntate consensionem, vt illi possit præuaricatio imputari; deinde priuationem ad tempus, vel vno saltem instanti ex illâ conspiratione tacitâ deriuatam iustitiæ originalis transfundendæ, nisi peccato fuisset intercepta. Hinc euidentissimum est Angelos huius peccati immunes esse: quia nec Adamo vt capiti adhæserunt, nec ab illo nati, vel iustitiæ iacturam aut priuationem vllo instanti passi sunt. Hinc etiam apertius patet Christum minus peccato obnoxium: quia nec voluntate nec origine Adamo adhæsit, & primo instanti sanctitatem innatam habuit, iuxta illud: *Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei.*

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Duplex quæstionis pars, & responsio ad primam, quid fieri potuerit?

AD rem nostram propius accedamus. Quid de Deiparâ censendum? Disputationem per se obscurissimam hac distinctionis luce illustrabo; quid fieri potuerit? Quid re ipsâ factum sit? Si de iure Omnipotentiæ quæras, nullam existimo apud cordatos difficultatem esse ad quæstionem propositam. Quis dubitet Deo, quod libuerit, licuisse? Potuit sanè matrem communi malo eximere, potuit obnoxiam facere. Neque illi in vtramque partem, vel ius omnipotentiæ, vel consilium sapientiæ defuit. Nonne potuit matris voluntatem ab illâ communi conspiratione, vel eius originem ab Adamo parente seiungere, & suis ipse manibus illi corpus efformare, & mentem implere cælestibus donis? Illi vero sic institutæ, quid commune fuisset cum peccato originali, in eos tantum deriuando, qui voluntate & origine corrupto generis humani principio adhæserint?

Fortè immunem peccato dices fieri potuisse, & negabis obnoxiam. Immeritò sanè: & dum de Matre bene mereri te putas, malè consulis Filij omnipotentiæ. Audio illum iisdem tecum agentem verbis, quibus paterfamilias querulos vineæ operarios castigabat: *An non mihi licet, quod volo facere?* An tuis ratiunculis, veluti No-

dis adamantinis aut fato Stoico me vinciendum putas, & argumentis à congruo, & conuenienti repetitis, legem & ineuitabilem neceſſitatem mihi iniunctum iri exiſtimas? Scilicet ad tua commenta, rationes meas, & vim meæ potentiæ exigam, & componam. Quid tandem Deum ad eximendam originali debito & à lege communi parentem adigere potuit? Scio maximam eſſe Virgini cum Filio à maternitate cognationem, quæ Diuinitatis (vt verbis Diui Thomæ vtar) fines attingit: ſed quis neget ex vnione hypoſtaticâ longè maximam eſſe neceſſitudinem cum Deo, naturæ illius, quæ in vnum cum Verbo æterno, aut quâlibet aliâ perſonâ diuinâ ſuppoſitum coaleſceret? Etſi verò ſanioris & communis ſententiæ Theologi, naturam, dum ad eam dignitatem euehitur, vel in eo gradu ſeruatur, à peccato vindicent; nullus tamen quod ſciam, hactenus negauit, non repugnare, illam naturam, in ſe conſtitutam, vel antè huiuſmodi Deificationem peccaſſe, vel ſolutâ vnione, permitti vt in peccatum labatur. Minor ſanè eſt, vt dicebam, ex maternitate, quam ex vnione hypoſtaticâ cum Verbo æterno cognatio, ac proindè impar à peccato diſtantia. Igitur ſi naturam ad tantam dignitatem aſſumptam nihil vetat, ante aut poſt aſſumptionem ſibi relictam, alicuius noxæ conſciam eſſe, aut permitti, cur idem ius in Matrem, omnipotentiæ Dei neges?

Sed fortè dices cum Granado & Ruis (quibus diuerſam à communi Theologorum viam inire placuit) Deum non ſolum quicquam præter æquitatem non poſſe admittere: ſed etiam conuenientioribus aſtringi; quod vrgent exemplo hominis, & Angeli; quibus ea lex à Deo præſcripta eſt (quæ citra culpam aliquam, aut certè defectum nequeat prætermitti:) *amulanda eſſe chariſmata meliora*: & vbi locus ſit maioris boni, vitio verti electionem minoris. Quid ni ea lex, apud Deum valeat? ac proinde conuenientiora, nihilo minus eum, quam nos oportere ſectari? Sed Dei iura plane ignorat, qui eum conuenientioribus, perinde ac nos aſtringit: Niſi fortè conuenientius velis quidquid ad libitum elegerit.

Aliam verò Dei & noſtri rationem eſſe, triplex quod Deum inter & nos diſcrimen intercedit, apertè demonſtrat. Eligenda ſunt nobis conuenientiora vt Deo ita

Digitized by Google

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Responsio ad alteram quæstionis partem, quid re ipsâ factum sit? Catharini opinio, Scoti sententiæ antefertur.

SOluta priore quæstionis parte, ad alteram accedamus. Posse Deum quod libuerit, conuenimus omnes nullo quod sciam excepto: quid vero contigerit saluâ decretorum reuerentiâ inquiramus. Huius controuersiæ sensus & status, est veluti quædam appendix celeberrimæ illius difficultatis, quid futurum fuisset, eodem qui est rerum, & decretorum ordine constituto, hoc solum excepto, quod Adam non peccasset; veniſſetne ad homines filius Dei factus homo? Negat Diuus Thomas: asserit Scotus: dissensus causa est ex principiis, quæ sibi quisque illorum assumpsit, quibus suam adstruxere Theologiam. Diuus Thomas Verbum Dei scriptum & traditum sibi in regulam totius doctrinæ constituit: indéque sibi visus est colligere certissime, Incarnationis Verbi & redemptionis hominum, adeò arctam cognationem esse sanciendam, vt si peccatum & redemptionis remedium auferas, nulla sit futura Incarnatio. Et hoc habet immobilius cœlo terráque principium, eorum quæ à merâ Dei voluntate pendent, & illæsâ suæ sapientiæ regulâ quod libuerit licet, nihil comperti posse, nos habere ex solis conuenientiis, quæ apud Deum, minus quam apud nos coniecturæ vim habent: Atqui Deo liberum est hominis naturam induere: item Scriptura vbique indiuiduam Incarnationis & redemptionis societatem facit, eandem etiam apud Patres obseruauit rerum cognationem Sanctus Thomas: quare illi religioni fuit eam seiungere, & quæ Dei Verbum coniunxit, arcana, separare.

At contra Scotus ex Patribus antiquis nullum nisi forte ambiguè loquentem, nec ex Recentioribus suo sæculo vllum sequutus; vult quidem Verbum passibile corpus induisse peccati & redemptionis causâ; sed Incarnationem decretam, nullâ habitâ ratione culpæ permittendæ,

aut eluendæ : Imò ante vllum peccatum præuisum aut permissum etiam originale , incarnandum Verbum , etiamsi homo ab innocentia non excessisset, illi restituendus. Neque Scoto desunt argumenta verisimilia à conuenientiis : non videri speciem veri habere Dei præstantissimum , totius vniuersi summum decus , mysteriorum profundissimum , à quo totius naturæ & gratiæ pendet œconomia , à peccato vnius hominis , id est , à casu pendere , ordine omnino præposteto , vt summa imis inseruiant , vt finis ad media referatur , & vt homo Deus pusilli gregis , id est , paucorum hominum causâ sit , viuat , & moriatur.

Non negat quidem illorum gratiâ mortuum : sed non potest concoquere, illorum causâ solum naturam humanam induisse. Et ne videatur destitui Scripturæ testimoniis ; aduocat ad suæ opinionis patrocinium loca ex Prouerbiis quibus prædicatur sapientiæ increatæ generatio æterna , & eius in res omnes summum Imperium : eáque omnia interpretatur de increatâ sapientiâ , quam vult prædestinatam ante præuisum peccatum , ad vniuersi ornamentum , ad Dei creantis, non miserantis gloriam , ad sanctificationem Angelorum. Atque his decretis , quæ omnem casum hominis longe antecesserunt , adiunxit redemptionis opus , veluti quamdam accessionem.

Licet hæc omnia non essent ignota Sancto Thomæ, & viderentur etiam magnifica , & summè placerent humanæ menti ; non tamen iis ita capi potuit S. Doctor , vt à suâ tritâ viâ,& à constitutâ semel regulâ recederet. Non putauit ad se pertinere Dei decreta suo sensu ordinare, sed venerari , vt in Scripturâ & libris Patrum extabant, ibi est legere benignissimum Pastorem relictis nonaginta nouem ouibus , secessisse causâ centesimæ, quæ aberrauerat, & suis humeris in ouile deportasse. Et licet videretur fraudare Verbum incarnatum gloriâ vitæ æternæ tot Angelis comparatæ , & vniuersum summo ornamento , si hominis peccatoris redemptio vnus fuit tantæ molitionis fructus , & finis ; nunquam tamen potuit his rationum momentis de sententia Scripturæ vt Patribus magis consentanea deduci : neque putauit quicquam Diuinæ Maiestati & gloriæ hinc deperire : tum enim maximè

maximè ſplendet cum licet agnoſcere, & verbis Prophetæ exclamare: *Dixi domino Deus meus es tu quoniam bonorum meorum non eges:* cum de rebus quibuſcumque creatis liberrime ſtatuit, vt conſtet nulli bono creato addictum, vel obnoxium. Hanc verò ſummam laudem nunquam plenius conſecutus eſt, quàm cùm opus omnium maximum, nempe Incarnationem, viſus eſt vni hominum redemptioni addicere. Quaſi neque ſui, quia nihil opus habet: neque ipſius Myſterij præſtantiæ, quia nihil ad eius felicitatem confert: Sed ſolius hominis redimendi causâ, quia ſic placitum eſt & liberum, decreuerit peragendam.

Huius grauiſſimæ Diſputationis veluti appendix & corollarium eſt altera de Conceptione. Ex principiis etenim conſtitutis de Incarnationis decreto, vel Redemptioni alligato, vel ab illâ abſoluto & libero, quaſi neceſſariâ conſecutione profluunt diuerſæ ſententiæ. Ideò Suares inter recentes Theologos perſpicaciſſimus, cum præ cæteris è Societate pronior ſit in ſententias D. Thomæ, in hâc de decreto Incarnationis, Redemptioni adæquato, vt ſic loquar, vel ſuperiori, Scoto aſſentitur: Ratus eam ſententiam, quæ Verbo incarnato præter redemptionis opus adſcribit gratiam Angelorum, augere Filii gloriam, & Matris Conceptioni immaculatæ fauere. Et reuera ita eſt: Nam ſi Verbi incarnati merita ad vnam Redemptionem nolis arctare cum D. Auguſtino, & D. Thoma, ſed velis latiſſime patere, ad Angelorum omnium, ad ſtatus innocentiæ gratiam comparandam, tum maxime conuenit vberrimam illam gratiam in matrem deriuare: Non quæ peccatum eluat, vel illius contrahendi debitum occupet, ſed quæ innocentiam primi hominis retineat, aut potius ſuperet: hoc enim Myſterio Incarnationis ſemel conſtituto vt principio totius gratiæ cuiuſcumque ſit generis vniuerſaliſſimo, tunc valent illa Argumenta à Matris dignitate ſuprà primorum parentum, ſupra Angelorum ſortem repetita: nihil Matri negandum, eorum quæ vlli creaturarum conceſſa ſint.

Hinc ſubit laudare conſilium Catharini, qui non minus Scoti quam Diui Thomæ ſepoſitâ ſententiâ, nouam tentauit, quam modo inſinuauimus, ſine dubio magis

consentaneam ad Scoti principia, cum de Deiparæ agitur Conceptione, nullam prorsus mentionem esse faciendam, non solùm peccati iam contracti, sed nec etiam debiti illud contrahendi. Nam cum ex Scoto & ex Suare omnis Angelorum, & hominum quocumque statu sint, ab humanitate Verbi, gratia profluat duplici veluti aquæductu, quorum primus gratiam innocentiæ à peccato, aut saltem debito peccati largissime effundat, à quonam eorum canali vis Deiparam suam haurire: an ab innocentiæ, vel à redemptionis aquæductu? dices forte à neutro sed quasi à medio inter extremos meatu, Sed ad quid tot canales, cùm vnus, aut ad summum duo sufficiant? Et cum aliunde Deiparam velis non minus gratiâ & innocentiâ, quam dignitate supremas Angelorum mentes superare; cur illi canalem occludis innocentiæ, nec pateris redemptionis aquæductum illi influere, sed tertium singularem aperis: Quod si nolis reatu originalis peccati imputati, iam astringi, saltem credas imputandum occupari? Sed præterquamquod tres aquæductus immeritò constituis, cum facilius duo possint probari; certè non ita consulis sicuti Catharinus, Deiparæ honori & innocentiæ, quod euidentissimè demonstro constitutâ peccati originalis notione, quâ distinximus actum statumque. Tu à statu peccati vindicas Deiparam, sed actum imputas illi, qui maximè probro esse possit.

Peccatum originale duo habet, nempe primi hominis, & totius generis humani in parentibus, tum origine tum assensu collecti, conspirationem in præuaricationem legis. Hæc est prima peccati, & magis pudenda portio; vnde altera nempe labes peccati, seu iustitiæ priuatio originem suam & totam infamiam haurit. Nam cur, hæc gratiæ iactura dedecori est, & vitio nobis vertitur? Nempe quia ex præuaricatione primi hominis, & ex proprio in illam cuiusque consensu prouenit. Hæc itaque vel sola, vel certè præcipua infamia est, quam primi immaculatæ Conceptionis patroni, aliique plures, qui debito subiiciunt Deiparam, & inustam volunt, & secutam inde labem tollunt. Sed quid tandem hac sua opinione promouere? Nescio an satius fuisset hanc causam deserere, quam adeo infœliciter propugnare. Coniura-

tionis participem faciunt, in Adam peccasse, seu peccatum Adæ illi omnino imputandum censent, reatum incurrendum præuaricationis admittunt, statu tantum & priuatione iustitiæ eximunt : hoc est, vt iam diximus, quod magis dedecori est impingunt. An non poterat Dæmon obiicere, *Tu quoque ex illis eras*, qui præuaricationi assensserunt, vnde hæc nata labes, & meum in genus humanum ius & imperium Quare cum Catharino à debito exoluenda est, si velimus ita Innocentiæ consultum, vt Angelorum etiam superet puritatem.

Cum huius sententiæ Scoti progressum attendo, videtur mihi habere quid simile cum arte pingendi. Qui tabellas primi tentarunt, adeo rudi manu & pingui artificio deformabant, vt prototypum non liceret ex lineamentis agnoscere, sed ex ascripto nomine, *Hic lepus, hic canis est.* Sed ex huiusmodi inchoamentis, in eam solertiam, & peritiam euasit pingendi scientia, vt penè naturam assecuta sit. Sic planè Scotistarum opinionis de Conceptione, rudi manu posita lineamenta, propemodum nihil ab antiqua opinione aberant, in Adamo mortuam Virginem, eiusque factionis participem fatebantur, & solam ab illa coniurationis notam tollebant. At vbi hæc initia summo applausu excepta sunt, tum Scoti discipulis excussus est magistri timor : animus cum fælicitate creuit, & vltima manus & perfectio addita est opinioni, Authore Catharino, qui non solum à statu, sed ab actu peccati originalis omnino semouet, nec patitur dici etiam in Adamo mortuam, nec peccasse. Opinio eousque est deducenda, alias vix operæ prætium esset illam attigisse. Scoti tamen prudentia magis quam sententia ipsa laudanda est. Hominum sensus prius tentandus fuit, & huic opinioni assuefaciendus; atque vbi à statu peccati immunem probassent, tum ab aliis ab actu vindicandam relinquere.

Mira est sanè eius modestia 3. sent. dist. 3. q. 1. vbi præmissa triplici distinctione concludit, *Quid autem horum trium, quæ ostensa sunt esse possibilia, factum sit, Deus nouit, si authoritati Ecclesiæ, aut scripturæ non repugnet, videtur probabile, quod est excellentius Mariæ attribuere* Dum hæc verba legis, iurares modestiam ista dictasse ita suspensa vt dubium relinquat, an respondeat ad quæ

ſtionem, quid fieri potuerit, & quid reipſa factum ſit Sed præter has animaduerſiones, ex his verbis pauciſſimis, nec tribus lineis integris, quaſi in modico fonte videor mihi videre latum flumen largiſſimè exundans. Certè dum hæc ſcriberet, ſi Prophetiæ gratiâ fuiſſet donatus, vidiſſet ſe multorum voluminum paucis verbis materiam ſuppeditaſſe. Sed hanc opinionem quaſi catulum vrſi informem perfecere eius diſcipuli, & vnus poteſt dici abſoluiſſe Catharinus; quamuis non bene audiat apud Bellarminum, Suarem & Vaſquem, qui progreſſum putant vltra limites à Patribus præſcriptos. Sed reuera, quæ ipſe contulit ad hanc ſententiam exornandam, apertè conſequuntur ex principiis receptis apud omnes immaculatæ Conceptionis patronos; Deiparæ ſcilicet puritatem primi hominis, & Angelorum innocentiam ſuperare: Ergo non ſolùm à peccato, ſed etiam à debito eximenda eſt.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Petrum de Alua nocere plurimum piæ opinioni cuius causâ ſcripſit.

E Libris quos breui tempore edidiſti multos, Petre magnificis titulis, Nodos licuit tantum videre, & tranſcurſim hinc, inde, aliquid delibare; ex quibus facilè eſt coniicere, te eo animo & conſilio ſcripſiſſe, vt Deiparam inter, & Angelicum Præceptorem inimicitias concitares, quas mundi exordio poſt lapſum primi hominis, Deus monuit ſerpentem, ſe inter ipſum & mulierem poſuiſſe. Adeo enim cæcus, & iniquus es, vt non putes ſaluo Deiparæ honore, ſtare poſſe D. Thomæ doctrinam: Ideo libris ipſius atrociſſimum bellum indixiſti: ſuppoſititios contendis eſſe, & eorum qui nomine D. Thomæ circumferuntur, ne decimâ quidem parte legitimos eſſe eius fœtus. Teſtimonia verò quibus à Chriſto Deiparâ, à Summis Pontificibus probata ſunt, prodiiſſe vis omnia à Dominicanis, ab ipſis conficta, falſata, eo tantum nomine, vt probabilitati piæ opinionis de Conceptione totis viribus intercederent, & obſiſterent.

Digitized by Google

Mira sanè sunt quæ scribis, maiora, quæ moliris obtentu pietatis: Nam si exemplo Diui Apostoli velimus vno verbo complecti quæ nosti, poteris gloriari te nihil scire, nisi Virginem, & hanc Conceptionis immaculatæ. Laudandus sanè zelus si prudentiâ, & charitate condiretur. Sed quis credat ea sola controuersia, aut definitione, cuius causâ tot, & tanta scribis, summam religionis contineri? Et si concederemus rem ita se habere, alio sanè scriptionis, alio argumentorum genere tibi erat prosequenda, quam quod hactenus vsurpasti; adeo inuidiosum, & ab omni veracitate, & ab eo quod profiteris nomine alienum; vt causam sanè optimam videaris euertere, sicut paucis euincam; primò præiudiciis, deinde tuorum Nodorum solutione.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Præiudicia causæ ab Authoris stylo, & consilio.

EXPECTABAMVS Petre, te ex nouo orbe deportaturum ad nos aurum obrizum, non aurichalcum: & ex Limensi Prouinciâ cuius te filium gloriaris, & in ea D. Francisco nomen dedisse; ex nouâ, & recenti in his regionibus instituta Ecclesia, te Christi & Francisci spiritum tepescentem apud nos, & senescentem instauraturum. Sed expectationem omnium de te conceptam fefellisti: nihil dicam de titulis quos assumis, qui nihil minus resipiunt quam Francisci discipulum. Quid enim conuenientius nomine, & professione Minoris, quam vbique humilitatis significatio, & sensus intimus? Obstupui aliquando apud me reputans quod de se referebat encœniato (vt Augustini verbo vtar) D. Franciscus hominum humillimus: Namque fatebatur se veste noua & elegati (qualis potest confici ex panno interpolato, qui apud vos in vsu est;) non posse indutum videre, quin aliquo vanæ gloriæ sensu sollicitaretur, & ideo abiiciebat, & detritissimas ambiebat. Videreris sanè Petre, oblitus aut tuæ infirmitatis, aut exempli tui parentis. Ille vix vestem, si quid haberet nitidi, deferebat à vanitate intentatus: & tu tot titulis te ornas à Paterna, & à Materna, ni fallor no-

bili ſtirpe *Petrus de Aluâ*, *& de Aſtorga*; ab officiis quibus defunctus es; neque times iactantiam & vanam gloriam. Iſtum morem diuerſa aſſumendi nomina in ſæculari Hiſpano excuſarem; ſed in Cœnobitâ, in Minoritâ, in Conceptionis immaculatæ vindice vix ferre poſſum. Forte imitari voluiſti D. Ludouicum à Creſpi & Borgia, cui librum tuum conſecraſti, ne videretis illi magis nobilitate, quam zelo cauſæ communis decedere.

Sed leuis & fere nulla eſt culpa hæc, præ altera quam ſubiicio. Non eſt dubium (& hoc etiam à nonnullis fide dignis accepi) te infinitas propemodum expenſas feciſſe in peragrandâ Europæ maximâ parte, in excutiendis Bibliothecis,& manuſcriptis opera Amanuenſium exſcribendis, quibus probas veluti actis in foro iuridice prolatis, quæ D. Thomæ nomine edita ſunt volumina, vel quæ euulgata ſunt de eius doctrina à Chriſto, & cætera teſtimonia, eſſe commentitia; vel in edendis tuis libris optimo charactere, chartâ nitidâ, & eleganti, opus fuiſſe in his, aliiſque expenſis gaza Regia, quæ non aliunde, quam ex nouo orbe expectari poterat. Qua vero ratione hæc opulentia conueniat cum regulâ quam profiteris ex S. Franciſco, cui vim legis diuinæ aſſeris, quæ paupertatem altiſſimam ſancit, nec vnius oboli contactum, vel minimum ius ſibi permittit in res etiam vſu conſumptibiles. Sed hæc omnia loco ſacrificij ſunt, dummodo ſeruiant traducendis cum ſuo Præceptore Dominicanis.

Hæc minutiora ſunt, aut nimium priuata. His duobus præiudiciis tertium addam paulo grauius, aut quod certè magis ad controuerſiam faciat, & liberius ſit iudicium, quam de prioribus præiudiciis, quæ nolim quidquam mea ſententia Petri famæ nocere. Eum qui de rebus diuinis tractat, conuenit maximam ſuæ famæ, grauitatis, & veritatis curam habere; ne myſteriis quę alios docet fidem abroget, ſi contingat illum nugacem, mendacem eſſe, & abſurda proferre. Ea tibi Petre de Conceptione immaculatâ ſcripturo fuerat profecto cautio adhibenda; ſed longè abfuiſti à tam ſanâ cogitatione, & adeo abſurda (quorum aliquot iam attigimus) ſcripſiſti, vt nullus ſit, qui velit aut poſſit tibi fidem habere: adeo tibi ipſi abrogaſti libro illo quem inſcribis *Naturæ prodigium gratiæ portentum*, ſed verius dixiſſes mendaciorum & nuga-

rum. Videris nomine noui orbis, noſtro vicem voluiſſe reponere: quia ſicut hinc, eo deportata eſt Sanctiſſimæ Trinitatis, & Diuinæ prædeſtinationis fides, & prædicatio; ita inde nouam ad nos Triadem adduxiſti, eámque Franciſco, Ieſu, & Maria, componis, in quâ ſicut neque in æternâ, nihil eſt prius aut poſterius. Quam fidem à te dictorum es facturus apud eos, qui meminerunt te Sancti Franciſci Regulæ aſſeruiſſe vim legis diuinæ, & ad perfectam eiuſdem Diui cum Chriſto ſimilitudinem, numeraſſe horas, quibus ſtigmata paſſus eſt, vt illas guttis ſanguinis à Chriſto in mundi pretium fuſis, has vero lactis guttis, quas ex matre ſuxerat prorſus æquares: & ne Franciſcus in Ægyptum proficiſcens, ſtipatus vndecim fratribus ſuperaſſet comitatum Chriſti in Ægyptum fugientem cum Matre & Ioſepho, adiunxiſti ſeruos, & ancillas, bouem & aſinos. Licet vero eo libro beneuolentiam Dominicanorum videaris, captare, aſcito in partem meritorum D. Franciſci Dominico, dum pagina 218. aſſeris quotquot ab anno 1216. nati ſunt, vel ad finem mundi vſquam naſcituri ſunt electi debere acceptam referre ſuam vitam temporariam & ſalutem æternam Deiparæ, Franciſco, & Dominico: hanc tamen gloriam nomine Patris noſtri abdicamus, & ſoli Chriſto eximiam ſeruamus.

Præter hoc tertium à ſcriptis ſuperioribus, iſti præiudicium quartum addidiſti, quod propius ad hanc controuerſiam pertinet, & repetitum à causâ, quæ te in D. Thomam accendit, & illi ſimillima quæ Theophilum nobis implacabilem efficit. Vterque à Sacrá Congregatione damnati, putaſtis vlciſcendam cenſuram conuitiis Dominicanorum: quod ita ſtrenuè vterque feciſtis, vt dubium ſit, vter vtrum vincat. Hoc ſolum videmini differre, quod Theophilus vel præ ſenio, vel præ inopiâ, vel quia ſui iuris non erat, vel non licuit per Prælatos tot Regiones, tot Bibliothecas luſtrare, tot curare, aut eruere tranſcripta, quæ in nos citat, & iurat apud ſe habere Alua; nihilque penſi habet Theophilus probare quæ in nos ſcribit, ſed fidem exigit, quamuis aſtruat nullam. Alua vero nec labori pepercit, nec pecuniis, quas oportuit habere copioſiſſimas, vt innumera acta compararet, quibus veluti tabulis nos omnes plagia-

rios, interpolatores, & Diuorum maſtigas eſſe totis viribus probare molitur.

Sed dum nimium his armis fidit, quibus vult Eccleſiam, & Deiparam de ſuis aduerſariis victoriam debere, videtur cauſam omnino prodidiſſe; atque hoc eſt quintum, quo vno magis quam reliquis grauatur præiudiciis. A trecentis annis munita eſt, & quotidie roboratur cauſa Conceptionis immaculatæ variis argumentorum generibus, quæ primum è Scriptura, deinde à teſtimoniis Patrum, tertio à ratione, vltimo ab vſu Eccleſiæ antiquo petuntur: ſed illa Petrus non putat rem conficere, nec ſatis habere momenti ad definitionem controuerſiæ, quam proſequitur & vrget: ideo cenſet aliud quærendum eſſe præſidium validius, & fundamentum cui hæc definitio aſtruatur. Sed reuerâ, Petre! de te nemo dixerit, etſi maximè id ambias, *ſi Pergama dextrâ defendi poſſent, dextrâ hâc defenſa fuiſſent*. Duplex cauſæ vulnus infligis, ſubtrahis illi validiora argumenta, & eorum loco reponis futiliſſima. Prorſus diſſentis ab eo quo cum fœdus percuſſiſti. Dominus Ludouicus à Creſpi, rem definiri à Summo Pontifice contendit, non nouâ reuelatione (de quâ nihil apud ipſum legi:) ſed Sacræ Scripturæ locis ſolo ſenſu myſtico explicatis, qui non deſunt in hac controuerſia: vel ſi id definitionis genus nutet, aliud apponit fundamentum, nempe conſuetudinem, & traditionem Eccleſiaſticam, etiam vt diſtinguitur à Diuina. Tu vero hæc probationum genera parum aut nihil ad rem facere cenſes, & definitionem vis petendam eſſe à tuis Nodis. Expendamus an ſint definitioni propiores, quam argumenta quæ deſeruiſti.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Solutio Nodorum Petri.

TOTVM cauſæ præſidium locat Petrus in vnico argumento, quod per quindecim Nodos perpetuò verſat, cui me reſponſurum dixi eodem conſilio quo D. Thomas ſoluit argumenta quibus interdum Theologi veritatem ſola reuelatione notam ſuſcipiunt demon-

ſtrandam, cum Religionis contemptu, quem vt amoueat S. Doctor, monſtrat hæc argumenta eſſe infirma probandæ veritati cui aſſentimur ſola diuina authoritate, non humanâ ratione inducti. Ita Nodos Petri diſſoluendos iudicamus; Ne quis credat huiuſmodi nugas eſſe fundamenta opinionis piæ, quaſi meliora deſint quibus muniatur. Totus eius liber hoc vno ſyllogiſmo continetur. Non poteſt negari immunitas conceptui ventris, ſeu Deiparæ in vtero D. Annæ Matris conceptæ, quæ aſſeritur conceptui mentis, ſeu doctrinæ à D. Thomâ traditæ: ſed hanc æſtimant Dominicani ab omni errore immunem, quam puritatem negant conceptui ventris: Ergo potius eſt huic quam illi cõceptui immunitas vindicanda.

Vix dici poteſt quot vitiis laboret hæc argumentatio, quam tamen per ſummam cæcitatem, & incredibilem in ſuas affectum cogitationes, cenſet ineluctabilem, & nos, ac Summum Pontificem ita aſtringere, vt credat ab illo nos expedire & extricare non poſſe, nec Summum Pontificem vltimam rei definitionem negare, aut differre. Vnde non ſolum noſtri, ſed etiam ipſius causâ repellenda eſt hominis audacia & temeritas. Poſſumus imprimis omnes hos Nodos vnâ reſponſione ſcindere, quod ſolâ comparatione nitantur: eam vero probe inſtitui ad legitimas conſecutiones negat Ariſtoteles, niſi inter res eiuſdem generis proximi, & ſubordinatas ſub vnâ communi ratione & regulâ. Hinc fit vitioſas eſſe has conſecutiones, qui plus habet, & poteſt, neceſſe eſt eum habere & poſſe quod minus ſit: Atqui iuſtus poteſt vitare omne mortale peccatum quod maius eſt quam venialia: Ergo poterit immunis eſſe ab omnibus venialibus. Eadem forma: Atqui eſt quid maius ratiocinari, quam volare, & primum competit homini: Ergo & alterum. Et ad rem noſtram propius ſic poſſes infinita concludere: Deiparæ non eſt negandum, quod vlli creaturæ vnquam conceſſum eſt, ſi ad perfectionem pertineat. Atqui Euæ collatum eſt corpus manu Dei formatum, quod quidem purius eſt, quam fieri ex maſculo & fæminâ: Atqui Angelis primo inſtanti collata eſt rerum omnium cumulata ſcientia, & ſecundo, aut tertio felicitas conſummata: Ergo nihil horum, aut his ſimilium negandum eſt Deiparæ.

Digitized by Google

Certus sum te has omnes consecutiones negaturum, quod sint à rebus diuersissimi generis & ordinis: quæ vero conuentio, inter corporeum ventris, & spiritualem mentis conceptum? Fortè dices ab illis præscindi communem conceptus rationem vniuocam, nihilo minus quam entis à Deo & à Creaturâ: At si hoc exemplo nos vrgeas deseres vnicum tuæ causæ præsidium, nempe Argumentum ad hominem, quo nos opprimi putas. Volumus esse similem rationem ab vtroque Conceptu mentis & ventris præcisam, qualis est entis ad Deum, & ad creaturam communis: sed scis nos negare præcisam: & minus concedemusgenus esse proximum, quod Aristoteles requirit ad comparationem probam, & legitimas consecutiones: diuersos esse hos conceptus & infinitis propemodum parasangis distare non negabis.

Vnum, aut alterum discrimen attingam. In primis immane distat conceptus, qui fit in nobis sine nobis, idque vitæ primo instanti, ab eo qui fit in nobis & à nobis, idque adultâ, & prouectâ ætate. Nihil è primo imputatur nobis, fit lege communi, ad illud passiue nos habemus: iste verò à nostrâ industriâ est, nobisque agentibus. Frustra comparares res adeo disparatas: Et si ex huiusmodi comparatione contendas aliquid elicere, assentias oportet his qui quodlibet ex quolibet fieri asserebant. Si vellemus contra te vrgere hanc conceptuum comparationem, bonè Deus, in quæ te absurda compelleremus! Conceptus mentis D. Thomæ seu eius scientia (quam vis à Dominicanis asseri, ab errore immunem, vt inuidiam illis confles, quasi D. Thomæ concedant quod Deiparæ negant:) ex illorum sententiâ non est hanc immunitatem ab errore consecuta, nisi post longas lucubrationes, & multas ad Deum preces, nisi adultâ ætate, & postremis vitæ annis, nisi longam ignorantiam passus, & post plures retractationes: neque enim illum eximimus ab illâ regulâ quam statuit Seneca: *Nemo ad innocentiam peruenit nisi peccando, neque ad euidentiam rerum nisi per caliginem.* Visne his similia, aut putas, nos de Conceptu ventris sentire? Absit vt illa cogitemus: Ergo infinito interuallo vnum ab altero sejungimus. Cur ergo inuidiosè & nos illos æquare, vel conceptum mentis conceptui ventris nos anteponere calumniaris.

Digitized by Google

Hâc vnâ reſponſione ſolutis aut reſciſſis omnibus tuis Nodis, fruſtra laborarem illis iterum enodandis, aut ſecandis: ſed vt demonſtrem te aranearum telas texuiſſe, potiùs quam Nodos indiſſolubiles, primam reſponſionem hâc Argumentatione inſtauro. Vel tuis Nodis putas implicare omnes, vel ſolos Dominicanos? ſi hoc ſecundum mediteris tantum, aut effeceris, non promouiſti cauſam, ſed corrupiſti: alia argumenta ſubmouiſti, quibus fulciebatur vt tuo vnico niteretur. At illud, ſi valeat tantum in Thomiſtas, quos ad hominem premis, dum nos vis lucrari & piæ cauſæ adiungere, Chriſtianos reliquos perdidiſti. Quâ enim ratione illos ad bonam mentem reuocabis, quos ab eâ retraxiſti, aliis Argumentis (quibus perſuaderi poterant) reiectis aut debilitatis. Quid enim morantur, aut curant tuam illam comparationem conceptuum, quam perpetuò verſas, vel illam corruptelam D. Thomæ operum, quam vrges multo labore, & majore pecuniarum vi, tot manuſcriptis, tot tranſumptis, tot editionibus, quibus examinandis vix decem Parlamenta ſufficerent per plures annos. Sed ne his tricis implicer, & tui Nodi potiùs abrumpantur, quam ſigillatim ſoluantur: iterum & tertiò conueniam te.

Putaſne conceptui ventris etiam primo vitæ inſtanti nos negare, quod mentis conceptui aſſerimus maturâ & vltimâ ætate? Malè certè de nobis æſtimas, & ſenſus noſtros penitus ignoras, ſi ita ſenſeris. Sed quæcumque nobis de vtroque conceptu totis quindecim Nodis obiicis, & millies repetis, duabus diſſertationibus proximè ſuperioribus occupauimus. Si credas nos ita deſipere, vt certam fide teneamus immunitatem ab errore D. Thomæ, & ex eâdem fide falſam conceptus ventris immunitatem à peccato, toto cælo plane aberras. Nos contra aſſerimus, nihil eorum hactenus ad fidem, ſed ad piam probabilitatem pertinere: & adeo alieni ſumus ab illâ cogitatione quâ nos putas imbutos, quaſi nobis ſit perſuaſum, & id aliis velimus, certa eſſe ex fide quæcumque Doctrina D. Thomæ probata à Chriſto, & à Summis Pontificibus continet; vt ſi vellet in gratiam D. Thomæ id Pontifex ex Cathedrâ ſtatuere, primi omnium nos eius conſilio intercederemus. Vt tuam accuſâ-

Digitized by Google

tionem validè depellamus, cogimur fingere quæ nunquam accidere, nec possunt. Iterum dico si meditaretur Summus Pontifex definitionem de Conceptione immaculatâ sanciendâ, taceremus, nisi iuberet nos quæ sentimus loqui: si proferret sententiam, primi omnium pareremus. At si veniret illi in mentem (quod nefas est putare) idem de D. Thomæ doctrinâ statuere, quæcumque statuit fide credenda esse, nos ipsi reclamaremus: quia nostra non quærimus, sed quæ Iesu Christi, neque priuatum honorem Familiæ ambimus cum dedecore Ecclesiæ.

Scimus quæ sit penes Summos Pontifices, & Concilia Oecumenica definiendi potestas: nec credimus pertinere & porrigi ad Philosophica, aut etiam Theologica, ex reuelatis principiis probabiliter deducta, vt ea quasi fide certa, facere possint. Suis cohibetur finibus à Deo constitutis hæc potestas, quos nunquam prætergressuri sunt ij quibus credita est. Hic pene eadem est disceptatio, quæ de potestate Ecclesiasticâ in res temporarias, in Imperia, inter Politicos, Theologos, & juris Canonici consultos summa animorum consensione etiamnum agitata ac pene desperata. Iuris Canonici Doctores plurimi, plenam in totum orbem Summis Pontificibus dant potestatem, Theologi aliquot concedunt indirectam ad fidem propagandam, & propugnandam, alii vero nullam. Totidem de rebus Physicis & Theologicis etiam quæ principiis reuelatis probabiliter tantum cõnectuntur, statuendi facultate Ecclesiasticâ & Pontificiâ possunt esse sententiæ, perinde duæ extremæ, quæ vel nullum ius, vel plenum in hæc Physica, aut Theologica probabiliter deducta admittant. Sed tertia & media summè mihi placet: eamque sum secutus dissertatione superiori. Illi etiamnum adhæreo, & inde assumo solutionem ad omnia Petri Argumenta, quæ eodem vitio laborant.

Perinde agit in nos quasi vellemus, quæ ait, aut negat D. Thomas certa esse ex fide. Hæc est Petri calumnia, non nostra sententia. Id vnum contendimus Diui Thomæ scripta à Christo, & à Summis Pontificibus confirmata, non solum quod nihil habeant dissentiens à Fidei Mysteriis, sed etiam quod sit summè consentanea

illis explicandis, & defendendis.

Sed dices, si ita de conceptu mentis & de scientiâ D. Thomæ sentis, cur de conceptu ventris, seu de Deiparæ Conceptione negas? Vnde habes nos negare? Certe vltimâ dissertatione statuimus pium & probabile esse, Deiparæ Conceptionem non solum à peccato, sed etiam à debito immunem: quâ ergo re dissentimus? Nullâ quod sciam, nisi tu velis contentiosum funem ducere, & de verbis disceptare: vel obtendas rem esse de fide certam, sicut videris velle euincere tuâ illâ comparatione, quam ita confirmare potes. Major & certior est immunitas Conceptus ventris à peccato, quam conceptus mentis ab errore, sed hanc statuis & asseris D. Thomæ probabiliter: Ergo illa debet nobis esse certa ex fide. Non dubito quin hoc Argumentum credas indissolubile, quod controuersiam deducat proximè ad certam definitionem: quasi inter probabilia non dentur distincti gradus, quorum vnus major sit altero intra idem probabilitatis genus: quasi comparatio rerum diuersi generis quæ vix idonea est ad consecutionem probabilem, demonstrationem pariat: quasi ratio ex conuenientia sit Dei testimonium, aut illi æquiparanda, vt indubitatam fidem diuinam faciat.

Nec minus fidis Decreto Concilij Tridentini, quo Patres, sancitâ peccati originalis in omnes Adæ filios propagatione, addunt non esse suæ intentionis, Deiparam eo Decreto includere: ergo illam positiuè eximunt, ac proinde non minus certa est ista exceptio Deiparæ à peccato, quam ipsius in omnes propagatio, cum eodem tenore verborum vtrumque sanciatur. Addis his cultum Religiosum in Conceptionem immaculatam institutum, & à summis Pontificibus commendatum infinitis indulgentiis, priuilegiis, quorum tantam copiam in tuum librum conjecisti, vt videatur esse quoddam Bullarium, aut indulgentiarum promptuarium. Confirmas tandem hæc omnia pube testium quos ad sex millia numeras Scriptorum, qui piam opinionem docuere.

Merito me læsi Pontificij Decreti argueres, si his tuis Argumentis negarem euinci piam probabilitatem huius opinionis. Sed in te recidet hæc censura, si iisdem Argumentis putares te rem certam ex fide conficere. Quare

conſecrationem attollit manibus, & aſtantium oculis ſubiicit Sacerdos hoſtiam; licet non ſit omnino certum validè conſecratam fuiſſe, ſeu ſacerdoti ad hoc facultas & character defuerit, ſeu voluntas? Nec tamen hoc dubio (quod vocant ſpeculatiuum) ſuſpendenda eſt, aut conditionate adhibenda adoratio: multo minus anxie eſt in Sacerdotem inquirendum, an rite fuerit initiatus ſacris, vel in conſecrationem conſenſerit, vana enim eſſet, & improbanda hæc nimia ſollicitudo. Nonne etiam ſacellis plures addicuntur indulgentiæ ad commendandam, & augendam venerationem in Diuorum reliquias, eo loci ex piâ tantum & probabili coniecturâ repoſitas?

Quis neget quotquot Martyrologio inſcribũtur, poſſe coli & votis inuocari? Nec tamen puto Petrus contendet, omnium qui Martyrologio accenſentur, fide diuinâ certam eſſe ſanctitatem & gloriam. Hinc grauiſſimi Theologi cenſent Decretum, quo in Diuorum album Sancti referuntur, ad fidem diuinam non pertinere, ſeû ad certam ſpeculatiuam veritatem, ſed ad practicam, tantum & ad affectum pietatis, ad quem ſatis eſt probabilis, & prudens ratio, licet euidentia, & omnimoda certitudo deſit: maximè ſi dubium verſetur circa rei, & temporum circumſtantias, & aliquid compertum habeas quo pietas nitatur. Hoc fundamento poſito, tantum abeſt vt in re ſcrutandâ ſollicitum eſſe oporteat; quin potius ipſa inquiſitio vitio vertatur. Damnandus enim eſſet, qui nulli vellet eleemoſynam erogare, niſi prius excuſsâ arcâ, & domo, an fingeret ſe pauperem. Præſtat enim vni immerito hoc ſubſidium, vel quodlibet aliud officium per ignorantiam impendere, quam plures debito obſequio, & ope neceſſariâ fraudare.

Nec minus vera eſt & æqua hæc lex ad Religionis, quam ad vitæ humanæ officia implenda: imò interdum cum de rebus diuinis agitur, & de pietatis exercitationibus, ignoratio & caligo præſtat cuilibet ſcientiæ, & luci. Hinc illæ Sanctorum voces, quas Cardinalis Sirletus, non minus propriâ, quam diſcipuli Cardinalis Borromæi Sanctitate notus, dum animam ageret identidem repetebat. *Miſerere mei Domine, ſicut vis & ſcis.* Hinc illud Aſceticorum Patrum documentum, contritionem

eliciendam, & metiendam iuxta peccati malitiam Deo, non nobis notam. Nec ſolum affectus, & charitas, ſed interdum etiam fides obiecti alicuius ſecura, Dei ſcientiæ, rerum, & temporum circumſtantias permittit, nihil illarum ſollicita. Quid enim cum exactis Danielis hebdomadibus, & impletis Prophetarum vaticiniis aduentus Chriſti inſtaret, dubio tamen die, menſe, & forte anno? An tum fides nutabat, incerta momenti quo veniſſet Chriſtus? Parum id referebat. Si fides, quæ rei in ſe veritatem aſſequi debet, nihil eſt ſollicita de circunſtantiis; quid de Religione, quid de charitate dixeris? Viſne à momentis pendere, à quibus longè quàm fides abſtractiores ſunt? Vel de circùmſtantiis, aut ſingularibus motiuis ſollicitas, quibus cum plura ſuppetant ad cultum, ſi vnum, aut alterum deſit: alia vim ſuam ſeruant. Nec periculum eſt pietatem aliquando caſſam fore, tot motiuis ſuffultam.

Hæc ſunt quæ ſummâ quâ potui diligentiâ, ex toto longiſſimo libro decerpere Argumenta, vel quæ Argumenti ſpeciem habent. Quod vero ex Concilij Tridentini verbis contra eius apertam mentem repetit, iiſque gloriatur rem definitam, eſt omnium futiliſſimum. Nam cum Tridentini Patres peccati originalis ex Adamo ſancitâ in omnes propagatione, addunt non eſſe ſuæ intentionis Deiparam ſuo decreto, aut communi malo inuoluere; Quæro à te, Petre, an apertiora cenſeas huiuſmodi verba, iis quæ Chriſtus in ſimili causâ protulit, cum virum adulterij damnat, ſi relicta priori coniuge ſuperſtite, aliam ducit, *exceptâ fornicationis causâ*? Putáſne fornicatione vxoris matrimonium diſſolui, & aliam ducendi ius viro comparari? Id tamen videtur ſtatuiſſe Chriſtus his verbis *exceptâ fornicationis causâ*. Solue hunc Nodum, & tua reſponſione me expedies ab illo, quo ex Tridentini verbis putas me ineluctabiliter & indiſſolubiliter implicatum. An ignoras exceptionis Chriſti, & Patrum eundem ſenſum eſſe: ſicut à quęſtione ſubiecta diuortij ſemouet Chriſtus fornicationem, de quâ alias eſſet ſanciturus: Ita Patres Tridentini hoc decreto peccati originalis nihil de Deipara ſtatuerunt, quaſi de fide affirment certum alterutrum. Hanc interpretationem extra omnem controuerſiam ponunt ſequentia

quentia verba, quibus confirmantur Constitutiones Sixti IV. aliorúmque Pontificum, iisque cauetur ne alterutra partium erroris accusetur.

ARTICVLVS TERTIVS.

Breue examen totius Operis Nodorum indissolubilium.

FERVNT Socratem, lecto Heracliti, nomine Scotini, seu obscuri Philosophi libro dixisse, eorum quæ legerat, nonnulla se intellexisse, quibus nihil verius, & sanctius; & ex istis se colligere verissima, & mirabiliora, quæ capere non poterat. De Petri Nodis quid simile mihi dicendum occurrit: eorum, quæ in nos scripsit prope infinita, licuit ex Authoribus quos citat, expendere nonnulla, & comperi falsissima esse. Ex quibus euidenti argumento coniicio his similia esse reliqua, quæ nolui ad examen vocare; nec si vellem, potuissem vnquam; ad hoc enim opus esset homine Petro simili, id est otioso, & pecunioso, qui vellet totam vitam nugis transigere, aut carpendis aliorum dictis ac factis; vel cui infinitæ pecuniæ suppeterent. Narrant Aristotelem opus habuisse toto sui discipuli imperio ad conficiendos libros de partibus, & historia animalium, quæ iusserat Alexander, è toto orbe sibi subdito aut subacto, ad Magistrum deferri, explorandi causâ quidquid ad naturam animalium pertineret.

Diuersus longè, minúsque honestus, quam Philosophum ardor incessit Aluam, læsum censura portenti naturæ, quod ex nouo orbe in istum deportauerat; nam suspicatus, quas commeruerat pœnas, se Authoribus Dominicanis dedisse; id statuit vindictę genus sumere, cui opus fuit magna noui orbis Gaza. Nam quæ potuit pecuniæ vis sufficere, conquirendis sex mille testibus, quos è puluere & situ omnium Europæ Bibliothecarum in nos instaurauit, vt nos D. Thomæ plagiarios, & cælitum mastigas conuincat. Et ne quis rem à me in maius ad inuidiam augeri causetur, consulat primum Nodum pag. 120 vbi de Conceptione, cuius ante tria, vel quatuor

sæcula altum credebatur silentium, asseri[illegible] *plusquam centum septuaginta millia ingenia Sanctorum Patrum, Summorum Pontificum, Expositorum, atque Concionatorum defudasse, & scripsisse eâ de re solâ plures libros, tractatus, opuscula, quam litteras & apices habeat S. Thomas in suis septemdecim aut viginti tribus tomis.* Atque ex hoc librorum numero, quorum magnam partem collegit, & penès se habet, quasi ex præmissâ hanc conclusionem deducit, *incredibile videri, rem tot testibus confirmatam, reperiri hodie tantum sub quadam piâ credulitate.* Post ista quæ ex ipso retuli, quid opus est reliqua expendere? Cum facilè quisque coniiciat, quid ab eo scribi possit, de rebus quas apud se seruat solus, quorum fidem vult penès se esse, cum adeo incredibilia proferat, vt non tam videatur quasi Theologus disputare, quam vt miles Plautinus, aut Hispanus loqui, & horum omnium facilè verba ventosa vincat. Certè plurimum refert ad totius Ecclesiæ causam, ista non prætermitti sine aliquâ reprehensione, ne hæretici de nobis pessimè sentiant, quasi Catholici piam, probabilem opinionem non aliis rationum momentis librent, & metiantur, quam quibus Petrus reiectis aliis, quasi solis, aut certè præcipuis fundamentis fulcit, & sustentat. Actum esset de Ecclesiâ, nisi melior in hac, aliisve causis, vindex & defensor contingeret.

Nam vt de toto opere loquar modestissimè, liber diuisus per quindecim Nodos, sub cortice infinita falsa; sub virga, vera quidem sed parerga; sub singulis vero Nodis nonnisi paralogysmos habet, quos iam dixi similes esse acetabulis præstigiatorum. Si ludere statueras huiusmodi scripto, certè non erat tibi deligenda causa grauissima, cui dum videris velle (& credo te ex animo optare) venerationem & assensum apud Catholicos conciliare; risum, subsannationem hæreticorum in te & in piam ipsammet causam concitas: Quid enim de nobis statuent mordacissimi homines, qui fouda quæque ex Antiquitate deprompta carpunt; vbi audiuerint promitti plures, quam extent apices in septemdecim ingentibus tomis, libros de quæstione superioribus sæculis non admodùm agitatâ.

Sed ad rem nostram prætermissâ præfatione, de quâ nobis iam dictum est: quæro à te Petre, cur hæc disse-

Digitized by Go

rendi, & ſtabiliendæ piæ opinionis ratio prę aliis placuerit, quæ nihil ad rem confert? Putáſne legitima conſecutione concludi: Dominicani ſuppoſuerunt infinitos libros D. Thomæ, vt vix decimâ parte legitimi ſint eius partus, progreſſu temporis ita excreuere, vt cum Ægidius Romanus numeret ſeptem tantum ex illo libros, D. Antoninus augeat ad octo ſupra quinquaginta, modo ad ducentos accedant: multæ etiam confictæ, aut falſatæ ſunt probationes, nec fuit Religioni confingere reuelationes, & miracula, quibus Doctrina D. Thomæ confirmaretur: Ergo Conceptio immaculata eſt iam fide definita, aut definienda neceſſario. Putáſne res adeo diſſitas in vnam poſſe vlla arte logicâ demonſtrationem Theologicam coire? Si fateare non poſſe ex huiuſmodi præmiſſis eã deduci definitionem quam vrges ad bonum totius Eccleſiæ: cur pluſquam dimidiam libri tui partem (id eſt quidquid cuiuſlibet Nodi primo, & tertio Paragrapho habes) his duabus accuſationibus confirmandis impendis; quas etſi vltro concederemus, parum, aut nihil cauſam promouiſti? Putáſne, vel vulgatis quæ ſilentio charitas iuberet obrui, ſi vera eſſent; vel nullis aut leuibus, ſi quæ fuerint, culpis in maius ad odium auctis, vel interdum puris putiſque mendaciis, te Summorum Pontificum, Deiparæ, & piorum gratiam initurum, & quam efflagitas definitionem huiuſmodi malis artibus obtenturum?

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Vindicantur D. Thomæ ſui libri.

POSSEM parergis quibus librum referſiſti, annumerare quam moues de numero librorum D. Thomæ quæſtionem. Quid enim ad rem tuam (niſi velis tantum ſcribere vt mordeas viros illuſtres:) ſiue cum Ægidio 7. tantum libros D. Thomæ legitimos agnoſcas, ſiue 20. cum Petro Rogero in Summum Pontificem titulo Clementis VI. electo, ſiue 58. cum Sancto Antonino? ſiue 118. iuxta calculum eorum quos editioni Romanæ Theologorum præfecit Pius V. vel 170. iuxta aliorum ſenten-

tiam? Quidquid de re ipsâ sit, optassem hanc controuersiam quæ nihil ad causam tuam fecit, aut omisisses omnino, aut sincerius attigisses. Quis enim in te fidem non desideret, cum ex Ægidio vis certum constituere numerum librorum D. Thomæ, neque alios recipiendos præter 7. quos citat? Cum Ægidius non susceperit scribendum Catalogum librorum sui Magistri, sed eos tantum recensuerit, quos æmuli carpebant, & quos ille erat defensurus? Visne etiam Rogerium suâ illâ oratione in laudem D. Thomæ, exactum scripsisse librorum eius Catalogum? Sed ad minus inquies D. Antoninus Titulo 10. accurate inquisiuit, & iniuit librorum D. Thomæ numerum: neque recenset plures quam 58. & reliquos vult gratis fuisse confictos. Addis quasi ab ipso dictum, Commentaria in Ioannem nomine D. Thomæ edita esse Reginaldi, sicut in tres nocturnos Psalterij: Commentaria vero in Mathæum esse Petri de Andria.

Sed sic contra te expostulo, Antoninum à capite ad calcem à te fuisse corruptum pluribus mendaciis, quàm ex ipso verba retuleris. Inprimis vbinam legisti, ab Antonino dictum, quæcumque opera præter 58. à se enumerata D. Thomæ ascribuntur, gratis ficta esse? Ego sanè legi & relegi caput illud; neque potui inuenire, quæ illi gratis, aut potiùs per summam fraudem verba affingis. Deinde Antoninus enumerat 75. volumina, præter 12. quodlibeta; ac proinde non fuit tibi religioni quà vnius oboli furto te æternæ damnationis reum reputares, 37. volumina suo legitimo authori subducere; Atque huius furti conuinceris ex Antonino, quem in testem aduocaueras. Sed hæc duo mendacia leuia sunt præ aliis quibus summâ fraude Commentaria in Ioannem, & in Psalmos D. Thomæ eripis, & vindicas Raynaudo quasi authori. Cur D. Antonini locum & verba subticuisti? Ipse enim sic habet, *Scripsit quoque (Sanctus Doctor) postillam super Euangelium, maximè super quinque capita stylo proprio: residuum dicitur reportasse F. Reginaldus socius eius ipso legente: quod postmodum idem Doctor correxit & approbauit.* Idem refert Sanctus Antoninus de Commentariis in Epistolam ad Romanos, ad Corinthios, ad Hebræos, ad caput vsque vndecimum absolutis: reliqua vero super alias Epistolas dicit excepta ab eodem Raynau-

do, legente Sancto Doctore, & ab ipso correcta. Idem asserit de tribus Psalterij Nocturnis legente S. Thoma à Reginaldo exceptis. Idem habet de Commentariis in Mathæum, quos vult à Petro Andria exceptos, & editos, non suo, sed Sancti Doctoris veri Authoris nomine, cum ipse tantum à dictante excepisset.

Atque vt erudito lectori magis satisfaciam, quam calumniis Petri refellendis tempus teram, tria sunt distinguenda D. Thomæ sicut cæterorum Illustrium Virorum opera. Primæ classis ea sunt, in quibus summam sibi posuerunt: qualia sunt apud S. Augustinum polemica, de Ciuitate Dei aduersus gentiles; & de rebus fidei aduersus hæreticos. Ad hoc genus pertinent quotquot ex Ægidio indubitata censet opera D. Thomæ ipsemet Petrus: quæ tamen non est passus intacta abire à suis morsibus aut mendaciis. Duo habet luculenta, primum est Nazarium dubitasse de maiori parte summæ D. Thomæ, vult subindicare secundam secundæ; quasi aliorum dubitationem induci & refelli à Nazario, sit ipsummet dubitasse. Alterum est eandem Summam immaturâ D. Thomæ relictâ, morte absolutam fuisse Alberti à Brixia opera, quasi aliud operæ-pretium fuerit ipsius Alberti, quam quæstiones D. Thomæ in quartum sententiarum, ad complementum Summæ Theologiæ adhibuisse. Quid nobis narraturus es, Petre, de libris quos solus penes te habes; cum adeo audacter mentiaris, de his qui omnium manibus teruntur? Sed prosequamur reliqua.

Secundæ classis sunt Commentaria in Scripturam, & in Authores omnis generis, tum sacros, tum prophanos: in Dionysium, Boëtium, Aristotelem, librum de causis, quos omnes in Galliæ, & Italiæ Academiis, maximâ auditorum frequentiâ est interpretatus: partitis per singulos dies, lectionibus quas dictabat, interdum memoriter, & vix aphtographum, vel vllum exemplar seruabat. Tertij generis Tractatus sunt breuiores, Sanctorum Patrum Epistolis similes, quibus rogatus ab amicis, aut à Maioribus iussus, de rebus diuersissimis disserebat.

Petrus adeo in D. Thomam æquus est, vt alia non agnoscat D. Thomæ opera, quam quæ primâ classe recensui: quasi nullum Scripturæ sacræ librum, nullum Au-

thorem fuerit commentatus, quasi nullas aut raras in Academiis lectiones habuerit, quasi semper fuerit Bos mutus, nec vlli de rebus dubiis ipsum consuluerint, vel ipse nihil responderit, aut eius responsa, qui ambiuerant, lecta contempserint.

Quod vero huiusmodi secundæ & tertiæ classis à diuersis excepta, ab ipso vix seruata, non vno anno aut sæculo prodierint, sed progressu temporis; nisi sit liuore cæcus, esset modestiæ S. Doctoris, & diligentiæ Discipulorum eius, quam fraudi illorum aut præposteræ in Magistrum affectui ascripturus. Tanta exuberabat S. Doctor rerum diuinarum copia & scientia, vt per omnes Europæ Vrbes & Academias largissimè exundaret: (& sicut de eius Magistro Alberto Magno fertur;) adeo erat humilitatis & paupertatis tenax, vt quos scribebat aut dictabat libros, vix auderet secum deferre: quasi ad eorum, in quibus degebat conuentuum censum pertinerent, ipsis relinquebat, aut discipulis permittebat fruendos, aut si vellent edendos, eorúmque neque gloriam vllam neque etiam vsuram quærebat. Et hoc euidentius est de secundæ & tertiæ classis operibus, quorum nullum nisi apud auditores extabat exemplar: ideo incertior fuit & magis varia eorum editio & opinio Doctiorum.

Sed si inde vellet notha conuincere huiusmodi opera D. Thomæ; hæreticorum causam iuuaret Petrus I, quorum etiam armis in nos vtitur; dum è librorum D. Thomæ Catalogo vix decimam partem legitimam dicit, quod de reliquis multi dubitarint. Quo argumento hæretici è Canone Scripturæ semouent plusquam dimidiam librorum sacrorum partem, vt Iudith, Esther, Tobiæ, Machabæorum historias, Ecclesiasticum, Sapientiæ librum, Baruch integrum, Danielis partem, ex veteri Testamento: ex nouo Apocalypsim, Epistolas Pauli ad Hebræos, Iacobi Canonicam abstulerunt: causati Antiquorum Patres plurimos vel reiecisse omnino vt Apocriphos, vel de illis dubitasse. Quid aliud obiicit Petrus aduersus legitima D. Thomæ opera? Sed eius præposteræ iudicio liceat anteponere Criterium tot Virorum Illustrissimorum; qui certius D. Thomæ opera ex eius stylo nouerunt, quam possit quis hominem ex suâ loquelâ. Sed si coniecturis indulgere placeret, haberemus sine dubio Pe-

tre tuis meliores: id debemus tuæ æquitati, vt præter Catenam auream (quam vis ereptam vni è tuis) reliquos omnes fatearis esse Dominicanorum libros, vt Alberti Magni, aut aliorum è nostris eiusdem nominis cum D. Thoma, quæ causa erroris fuerit. Cur igitur Dominicani illos legitimis suis Authoribus eripuere, vt D. Thomæ asserrent? Certè nihil antiquius, aut prius nobis esse debet Familiæ nostræ bono & honore, quem hâc commutatione, diminutum potius, quam auctum contendo: quis enim neget satius fore Ordini plures habere Thomas summæ & paris eruditionis, quâm vnum? Hanc vero apud homines consequeremur gloriam, diuisione operum D. Thomæ in multos: ab eâ autem excidebamus, fraude, qua vis nos vsos fuisse

Quamuis D. Thomas agnoscerent Author tantum eorum librorum, quos illi ex Ægidio asseris, id est, vtriusque Summæ, Theologiæ, & contra gentes, &c. reliqua opera, aliorum nomine edita multos Thomas Ordini peperissent. Cur igitur gratuito mali fuissent Dominicani, & in suum damnum mentiti? Cur pro vno Thoma plures recusassent? Nempe vt nihil auctâ gloriâ Thomæ, totius Familiæ decus minuissent. Adeo-ne desipuissemus, vt nobis nocere putaremus plures habere Thomas, qui scholæ principatum dubium facerent, aut indiuidua obtinerent, tam tota omnium, quam singulorum?

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Responsio ad singulas partes libri Petri Alua.

QVISQVIS tuum naturæ, & gratiæ, Petre, legerit, & cum hoc postremo Nodorum libro contulerit, iurabit non potuisse vtrumque opus ab eâdem officinâ prodire; eiusdémque esse authoris, nisi ille sit quoddam portentum. Non dicam stylo adeo immane distare, & primum præ secundo, ita pingui Minerua scriptum, vt necesse fuerit istud ex opere operato, & alienâ manu atque industriâ confectum, vel toto tempore quod ab vno opere ad aliud effluxit, te grammaticæ studuisse; alias non potuisses non impingere frequenter in barbarismos, &

ſolæcos, quibus prior ſcriptio ſcatebat. Sed leuiora ſunt, hæc quam vt Theologo obiiciantur, vel portenti nomen tibi aſciſcant; eſt aliud dignum eo titulo, ad quod non dubito quin omnes obſtupeſcant, & portenti loco reponant. Quî enim fieri potuit vt in alios, & in teipſum, tuáque ſis adeo diſſimilis tui? Non ignoras, Petre! hanc primam nedum Chriſtianæ charitatis, & religioſæ, ſed etiam ipſiuſmet humanitatis legem, vt communi cum aliis iure viuamus, eadémque illis officia exhibeamus, quæ nobis præſtari velimus. Hæc eſt prima naturæ inſtitutio; ab illa quiſquis defecerit, iure nomen monſtri ſortietur. At quid ſunt duo tui libri, ſi inter ſe conferantur, niſi enormis, & perpetua à iure naturæ exerratio? Diuerſiſſimi ſunt generis, & argumenti hi duo libri: vno tuos, tuúmque parentem laudas, D. Franciſcum fere Chriſto æquas, & ex vtroque adiunctâ Deiparâ triadem efficis, in qua nihil ſit prius, aut poſterius; nihil maius, aut minus. Altero vero opere toto in D. Thomam, & in Dominicanos inueheris, eoſque diſcerpis crudelius, quo per ludum honoris titulos *Reuerendiſſimi, Doctiſſimi* maledicentiæ, & ſarcaſmis admiſces.

Sed dices, licet toto genere libri differant, tamen vtrumque ad artem oratoriam, qua vales, maximè pertinere: tum enim præſtantiſſima eſt, cum in vituperando perinde ac in laudando præſtat. Certè ſi ita ſit, Oratoriæ artis abſtuliſti palmam, & ferè ſpem omnibus te imitandi: nullus hominum magis vnquam te, gratiæ aut odio dedit, neque ſuis impenſius indulſit, eoſque laudauit; vel aduerſarios acerbius, & iniquius inſectatus eſt? Videris tibi perſuaſiſſe tuos ſenſus, tuáque, aut tuorum ornamenta ſummum bonum eſſe, ſummum vero malum Thomam, eiuſque diſcipulos Hoc fine ita conſtituto, illis attollendis, iſtis deiiciendis opportuna, licita & ſancta eſſe putas, mentiri, calumniari, &c. Vel ſi eo cęcitatis non es delapſus; ad minus in animum induxiſti, licet ex omnium ſapientum conſenſu, eadem ſit contrariorum lex, diuerſis tamen legibus tuorum encomia, & noſtrûm vituperia eſſe metienda. Si laudes Franciſcum, illud tibi identidem canis: *Quantum potes, tantum aude, quia maior omni laude*, &c. Parum eſt tibi D. Bonauenturam conſulere, & ab aliis tradita amplificare, tranſcendis ſydera,

Digitized by Google

librum vitæ ſcrutaris : & inde quaſi alter Paulus ad tertium cœlum raptus, narras ineffabilia verba, prædeſtinationem D. Franciſci tertio poſt Chriſtum & Deiparam folio legis, Apoſtolis ad quartum relegatis : & quaſi nuper è cœlo adueniſſes, velut iuratus teſtis Theſibus publicis doces quæcumque in aulâ cœleſti aguntur. Ibi Franciſcum ſummâ gratiâ valere apud Regem cœleſtis Hieruſalem, ibi ſolum audiri, Angelos illi miniſtrare, nec niſi ſalutato & adorato eius corpore, à Deo ad nos, vel hinc ad Deum remeare : & quaſi perpetuus, & indiuiduus comes Franciſci, & Chriſti, ſingulariſſima quæque ſoli Deo nota ita comperta habes, vt certo numerare poſſis, quot à Matre ſuxerit lactis guttas, quot ſanguinis effuderit : vt inde ineas horarum numerum, quibus Franciſcus ſtigmata Ieſu Chriſti in ſuo corpore portauerit.

Nonne conueniebat te ita indulgentem coniecturis, aut potius inſomniis, cum de tuâ Familia ſtatuis, mitius nobis cum agere, neque exigere vt quæcumque ſcripta, aut dicta legis de D. Thoma, tabulis publicis comprobaremus? Nonne, oportebat ſic tecum reputare; cur aliis negabo, quod mihi volo indultum? Quid ſi mecum agatur iiſdem legibus, quibus in alios cenſuram exerceo, nempe commentitia eſſe omnia quæ à Dominicanis de D. Thoma referuntur, niſi excepta ſint traditione perpetuâ, ab vltimo authore omni exceptione maiori ad primum vſque, qui rem à ſe narratam iuret ſe oculis hauſiſſe, & manibus contrectaſſe? In quas anguſtias te coniiceremus, ſi tuum exemplum imitati, exigeremus eorum argumenta, quæ ſcripſiſti? Eſt ne æquum quæcumque in mentem, aut buccam, aut calamum veniunt, chartis, & typis mandare, aliis nihil condonare, mendacij, & ſacrilegij arguere, ſi quæ proferant, quorum tabulæ publicæ non extent? Quam graue, quam atrox malum incurrit Dominicana familia, quod non fuerit (vt Tullij verbis vtar) *Litterarum conficientiſſima*, quod non retulerit in tabulas publicas Stephani Epiſcopi Pariſienſis, Vrbani V. Innocentij IV. Pariſienſis Academiæ litteras in commendationem D. Thomæ datas, quod verba à Chriſto è Cruce dicta *Bene ſcripſiſti de me Thoma*, quod Pauli Apoſtoli, quod Deiparæ, quod Sancti Franciſci reue-

Digitized by Google

lationes, ad eiuſdem Doctrinæ confirmationem incertis authoribus enulgatas, nequeant Codicibus rationariis, librariis, vel authoribus D. Thomæ coætaneis comprobare. Nam Petrus his præſidiis deſtitutos, pronuntiat *Falſarios, Temeratores*; *Sacrilegio* etiam grauat, quaſi hæc à nobis conficta ſint, eo animo, vt Deiparam inumbraremus. Quid poteſt hoc iudicio iniquius eſſe, ſeu ipſiuſmet Petri morem inſpicias, ſeu ipſiuſmet cauſæ momenta expendas? Quid à nobis de D. Thoma dictum, quod accedat ad centeſimam partem encomiorum de D. Franciſco, vel ineptiarum quibus ſuos libros referſit? Deinde quæ tyrannis, imponere aliis onera intolerabilia, quæ nolit digito mouere? Iubere ſibi quidquid libuerit, nullo adhibito teſte, aut argumento, dicenti credere; & alios vt ſacrilegos traducere, niſi faciant fidem ex ipſiſmet autographis.

Mirum quantum ſibi indulſerit, aut placuerit in illo Auguſtino & Ambroſio, vt creditur Authoribus, cantico ad Franciſcum transferendo, licentiâ pluſquam Poëticâ, quod omitto, vt hominis pudori conſulam. Is ipſe tamen qui nullum modum habet, nec finem ſui, ſuorúmque laudationum, Nodo decimo quarto refert, quatuor officia in laudem D. Thomæ apud Dominicanos iam ita antiquata, vt præter vnum, quod apud nos celebre eſt & vſurpatur, reliqua mihi prorſus ignota eſſent, antequam librum Petri attigiſſem: ea tamen, quaſi apud nos in vſu eſſent, expendit, & ita interpretatur; vt videatur imitari non elegantiam quidem, ſed licentiam Eraſmi in ſuis colloquiis, aut in ſua Moria cum de rebus Eccleſiæ ſacris ludit more Luciani. Condonarem tibi Petre, hanc Eraſmi imitationem, niſi tu plura ſcripſiſſes, quæ vberiorem illi iocandi materiam ſuppeditaſſent: & reuera ſi Spiritu Dei, & Charitatis agereris, non debebas huiuſmodi officia in tuos Nodos referre, quæ poteras ſcire ita à noſtris breuiariis exulare, vt ne minimum quidem illorum apicem, niſi apud te legerim, & ex te nouerim. Meminiſſe te oportebat, illud Sapientis *Pondus & pondus, menſura & menſura vtrumque abominabile Deo.*

Sed te diuerſis omnino lancibus propria & aliena ponderare, præter ſuperius à me relata, argumento eſt quod ſubiungo ex Nodo decimo tertio. Mirum eſt quam ſis

tui dissimilis, & quam diuersis ponderibus vtare, in reuelationibus aut miraculis probandis. Longè morosior es ipso Domino de Launoi in iis expendendis, quæ minus tuis præiudicatis opinionibus fauent. Nemo mortalium pronior aut promptior te est in iis confirmandis, quæ tuo affectui indulgent. Huius diuersi ponderis & ponderis, seu versatilis aut pertinacis pro tuo commodo, atque vt gratia vel odium suadent, iudicij, exempla plurima præbent omnes tui libri : vnum tantum in vtramque partem attingo. Alphonsus Fernandes suâ de Rosario historiâ retulerat ex grauissimo Patre Ioanne à Iesu Maria Carmelitarum Discalceatorum in Italiâ Præposito generali, Diuum Franciscum vni è suis filiis sub formâ aspectabili visum, suasisse vt Diuo Thoma Duce, dissolueret dubium quo torquebatur, additâ commendatione Doctoris Sancti. Sed Petrus suæ diffisus, Vadingi eloquentiam ad subsidium vocat, atrocitati rei parem. *Noui quidam recentésque authores indignas fabulas secuti, quasdam sparserunt regulas per quas ita Sancti Thomæ Doctrinam magnificant*, &c. Deinde vterque contendunt nihil tale dictum à Præposito Carmelitarum; sed omnia à Dominicanis conficta. Verum eius rei apud Ioannem à Iesu monumenta extare, accuratè demonstrat vnus Scriptor suâ ad Theophili Diatribas responsione, & nos etiam fortè aliquid attingemus, cum eò loci ventum fuerit.

Verum morosissimus hominum, ad examen reuelationum auidissime arripit, & nullo fere examine comprobat, quas videt à suis affectibus & opinionibus non dissentire : ideo non dubitauit grauissimæ rei, nempe celebritatis festi Conceptionis, à reuelatione admodum dubiâ & incertâ, factâ Helsino Abbati originem repetere, à sæculo Anselmi, quam dicit quatuor opusculis confirmasse, & inde per Angliam, Germaniam, Daniam, Normaniam percrebuisse festum illud & mysterium.

Iam pluries tota hac dissertatione dixi, & iterum moneo vt paream Pontificum monitis, quicquid dixerint antiqui aut recentes Thomistæ contra probabilitatem piæ opinionis, me improbare : neque etiam negare, quin sit definibilis : id vero vnum totâ hâc responsione contendo, & iam credo me euicisse, Petrum fiduciâ suorum

Digitized by Google

Argumentorum, reiectis communibus & melioribus, nocuisse potius, quam consuluisse piæ opinioni, ex eo maximè capite; quod præter morem & mentem grauissimorum Theologorum Scoti, Bellarmini, Suaris, Vasquesij & aliorum astruat reuelationi Helsino factæ, quatuor opusculis Diui Anselmi eâ de re, & vni Abaillardi contra Diuum Bernardum & institutioni eiusdem solemnitatis per quatuor aut quinque celebres Europæ Regiones. Ad hæc omnia non dicam etsi vera essent, tamen recentiora, fore quam vt fidei certitudinem huic piæ opinioni concilient. Id enim verissimè possum asserere; nullum esse Religionis articulum controuersum Catholicos inter & hæreticos, cuius origo nusquam reperiatur, donec ad Christi & Apostolorum tempora deuentum sit: & hoc maximum esse ad victoriam Ecclesiæ Catholicæ momentum & argumentum, quod de nullâ cum hæreticis veritate contendat, quam non probet antiquissimam; nec minus ratione temporum quam piorum consensu Catholicam. His omnibus prætermissis assero mihi incomperta videri, quæ ex Petro retuli multis nominibus; sed hoc maximè, quod quæcumque habet de quatuor Anselmi Opusculis, de quinque Regionibus, &c. ignota fuerint Bernardo qui tum viuebat, Scoto, Bellarmino, & aliis Theologis, qui nullam harum rerum mentionem faciunt, facturi sine dubio si aliquid verisimile haberent.

Quid opus est ad singula respondere, quæ Petrus quindecim Nodis scripsit, cum tot præiudiciis & adeo præposteto, de rebus suis alienisue iudicio, sibi omnem fidem abrogarit? Sanè non plus est periculi, persuasurum, quæ de nobis pessima ad inuidiam, quam quæ de suis magnifica commentus est. Trium, quibus totus liber constat partium, tertiæ, quæ cuiuslibet Nodi vltimum seu tertium Paragraphum implet, iam responsum est: habet pars illa centum sexaginta tres paralogismos ex comparatione rerum prorsus dissitarum, & diuersi generis, quas licet admittamus ad legitimam comparationem, euincunt quod omnes concedimus, quod Pontificia decreta exigunt piæ opinionis probabilitatem. Licet vi tuorum Argumentorum id minimè conficias, Petre, peccant enim formâ, materiâ, & vix vllam habent syllo-

gismi speciem; quia vbique rides, aut irascéris, & quodlibet aliud agis, quam rem à te propositam confirmare: si tamen aliud obtendas, quam quod indicant Pontificia decreta, habes ad quodlibet tuorum 163. sophismatum tres solutiones, id est. fere quingentas ad omnes.

Duo tantum supersunt quibus hic respondeamus, libro sequenti si quis sit dignus vindice Nodus, illum soluturi. Carpis passim per totum librum Patrem Turcum, eiusque dissertationem, aut potius libellum supplicem Innocentio X. datum dilaceras, Viri etiam grauissimi pios manes sollicitas. Ad hæc duo tantum dicam, scriptum Innocentio X. nulli suorum decessorum prudentiâ inferiori, ita placuisse, vt illi persuaserit id de quo agebatur; quod vero huic negotio immortuus fuerit, ego iudicia Dei venerari soleo, nec mihi permitto scrutari: non puto tamen Summi Pontificis iudicium fuisse diuino improbatum, & fortè ad suspicionem quamcumque à Viro Religiosissimo amouendam, Deo visum est, vtrumque contendentium, nempe Cardinalem à Ceuua & Turcum diem vltimum eodem tempore clausisse.

Postremum supereſt quod obiicis aliquâ responsione dignum. Vis quæcumque euulgata fuerint ad D. Thomæ commendationem testimonia, fuisse quasi indiuidua huic controuersiæ quam moues. Ad hæc duo dicam; primum me infinitis locis apud Capreolum, Caietanum aliósque Thomistas antiquos & recentes legisse, Stephani Episcopi Parisiensis, Vrbani V. litteras, &c. Sed apud nullum vllo loco obseruasse adhibitas ad hanc controuersiam: vt mirum sit, te velle hanc cognationem colligere, ex quatuor aut quinque locis, nullâ ratione habitâ infinitorum, quibus huiusmodi testimonia ad alias controuersias vsurpantur. His addo de huius controuersiæ origine, aut saltem progressu nos posse magis comperta, & veriora referre: certum enim est, natam vel auctam ex Concilio Basileensi, vbi stabilita est hæc opinio, & Pontificia authoritas valide impugnata à Gerſone, à Petro de Aliaco, & strenue propugnata à Card. Turre-cremata, & Ioanne à Monte Nigro. Nec hæc fuit contentionis meta, exarsit etiam inter Almainum, & Caietanum, inter Cosmam Morelles in Comitiis Generalibus 1611. habitis Lutetiæ, & Richelium. Hinc causa Concilij

Basileensis adeo arcte connexa fuit cum controuersiâ de Conceptione, vt Almaynus, Clictouæus, acerrimi Concilij Basileensis defensores, & Pontificiæ authoritati infensissimi, fide certam velint, quasi sancitam à Concilio Basileensi aduersus Dominicanos, cum ab ipso ad Eugenium desciuissent. Hinc Parisiensis Academia post Gersonem suum Cancellarium, Concilium Basileense muniendum censuit piâ opinione, cuius sacramentum exegit ab his quos sibi aggregabat Doctoribus. Vide igitur Petre, aliam rerum quam censeas originem esse, & cognationem. Sed de his satis.

ARTICVLVS QVARTVS.

Aliquot exerrationes P. Aluæ annotantur.

VTINAM Pater Alua, piam immaculatæ Conceptionis causam illotis manibus non attigisses: neque perinde rebus, ac sermone imperitus, & amaro sine scientiâ zelo, nedum solœcis, aliisque ex insciticâ erroribus, sed iisdem fœdasses sordibus ex originali culpâ natis, quas abstergere meditabaris. Conueniebat planè Deiparæ immunitatis à geniali culpâ vindicem magis intactum minúsque obnoxium huiusmodi contagio, cuius vestigia sic apud te, & in tuo libro voluisti extare; vt si quis adhuc Pelagianis de hâc labe naturæ congenitâ, supererat dubitandi locus, sustulerit hic liber, quem meritò dixerim inuictum huius mali argumentum, quo vno compactum videatur.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Tria exerrationum genera P. Aluæ.

TRIBVS hallucinationum generibus, hi quindecim Nodi, & omnes fere huius Scriptoris libri scatent, ex linguæ, ex solidæ Theologiæ insciticâ, & ex præpostero zelo natis: primi ordinis errorum nullum hactenus mihi attingere permisi; quia aquila non captat muscas, ne

que istas Grammaticæ minutias insectari passa est immanitas hallucinationum, contra principia solidiora scientiarum à Dialecticâ omnium infimâ, ad Theologiam vsque, cæterarum fastigium & apicem: quamuis, vt verum fatear, conueniebat puritatem Virginis, castiori dictione defendi, nec adeo lutulento, & pingui sermone fœdari.

Quis enim ferat Lectorem iam iubilatum, qui in omnes virgam censoriam sumpsit, qui Aristarchum agit, in summa Theologorum capita, Grammatices rudimenta nescire, & neglectâ, aut forte ignorata syntaxi, qua *Doceo* accusatiuum regit, ita de Aduersariis scripsisse, *qui docet rudimenta Summularum Lectoribus iubilatis*? Basilius Magnus Demostheni Valentis culinæ Præfecto Imperatoris minas, sibi pari linguæ & animi barbarie intentantis falsè reposuit, Imperitum Demosthenem vidimus. Qnid dicturum putas, si audiuisset emeritum scientiarum professorem, ipso Nabusarda, & coquorum principe pinguius, & crassius loquentem? Referebat plurimum ad huius argumenti dignitatem & gloriam, ab aliquo tractari scientiarum callentiore, qui in prima Logicæ elemenra idem tidem non impingeret; nec rogatus, qui sint tres syllogismi termini, responderet, esse positos in Maiore, Minore, Consequentiâ: cum tamen huius artis Tirones norint tribus syllogismi terminis, maius & minus extremum, & vtriusque medium significari.

Fortè non tam nesciuit hanc trium Argumentationis terminorum interpretationem, quam dissimulauit; ne cogeretur agnoscere quæcunque his quindecim Nodis coniecit, quibusque ad certàm fidei definitionem putat se quæstionem susceptam promouisse, sophismata, non Argumenta hâc, quam vocant, quatuor terminorum fallaciâ laborare: hoc enim vno omnia continentur; nulli Catholicorum negandum est partui ventris, seu Virgini ex Anna Matre, quod Thomistæ concedunt partui mentis, seu doctrinæ sui Magistri: Atqui huic post multas retractationes, longaque studia probabiliter asserunt immunitatem ab erroribus, maximè contra fidem: Ergo vindicanda est Deiparæ primo conceptus instanti, certâ fide omnimoda immunitas à geniali labe.

Digitized by Google

Mira est huius Argumenti apud Aluam vis & efficacia, apud artis peritos vix Argumentationis formam vllam habet; quia non quatuor, sed mille terminorum fallacia laborat. Referebat vero plurimum ad institutum Patris Aluæ, numerum terminorum Syllogismi, non vero sensu extremis duobus & medio, sed Maiori, & Minori Consequentiam metiri, ne frustra videretur, tot tantáque scripsisse. Quare lepide excepit quæstionem Patris Belgæ ex nostro Ordine Philosophiæ Professoris; *Lector ille Iubilatus, & à vobis sugillatus, scit quid sit Argumentum; & quod debeat constare tribus solum terminis, & non quatuor, scilicet Maiori, Minori & Consequentiâ: omnia ista à multis annis didicit, & docuit ille Lector Iubilatus Minor.*

Solutâ aduersarij quæstione, suam illi reponit, *desiderat vicissim scire Lector ille Iubilatus Minor à Professore isto Philosophiæ maiore, qui docet argumenta Summulatum Lectoribus Iubilatis, vt videlicet dicat, quot funiculos debeat habere nodus*; nescio an hâc subiectâ quæstione grauiùs in Priscillianum Grammatices Magistrum, quam superiori solutione in Aristotelem Dialecticis regulas dictantem peccauerit. Sed omissis his nugis, paulo altiora canamus.

Condonari forte, aut excusari poterant ista, quod incredili in Deiparam affectu abreptus, non tam quid posset, quam quid vellet attenderit: facile enim incautis imponit zelus in speciem bonus, cui scientia, quâ regatur, defuerit; vt mirum non sit in Controuersiâ obscurissimâ pluries cespitasse, velut ebrium, non à vino, sed nimiâ sui fiduciâ, & aliorum contemptu: Quî enim fieri potest, vt Scriptor nullis instructus præsidiis, rem omnium maximam effectam daret, cui etiam peritissimi, & eloquentissimi succumberent, aut inuiderent?

Quare indulgendum illi censeo, quidquid ex ignorantiâ, in his iuris quæstionibus difficillimis, à vero longe delapsus scripsit: cuius generis sunt fere errata, quæ hactenus collegi, & refutaui. Sed quæ duo è nostris Patribus Belgæ, Franciscus Iansens Elinga, Louanij Philosophiæ Professor, & Martinus Harney Sacræ Theologiæ in Academiâ Louanienſi licentiatus, ex primâ & alterâ eius Nodorum editione, suis eruditis Apologiis latè

prosecuti

prosecuti sunt, & castigauerunt hallucinationes, vix vllam veniam merentur: tùm quòd ad res facti, quæ sensibus etiam patent, & obuia sunt, pertineant; tum quòd monitus, nec deffendere posset, eâ incredibili pertinaciâ, noluit emendare, nouisque ac grauioribus erratis cumulauit; quæ eius institutum, quo vno excusari poterat, aut se tutari, prorsus euertit.

Mirum est quam præposterè causam per se sanctam Immaculatæ Conceptionis susceperit, & prosecutus sit. Nam cum omnino conueniret hanc à geniali culpâ Deiparæ immunitatem iis artibus asserere, quæ longè abessent à vitiis ex eâ communi corruptelâ in genus humanum deriuatis, nihilque resiperent illud genus mali, à cuius contagio Deiparam semouere vnum erat consilium & votum: Ille contra alieniſſimam ab hoc pio instituto vindicationis rationem iniuit, in quam, quidquid ex illo omnium malorum fonte in nos defluxit, passus est redundare, & totis viribus deriuauit.

Hoc vno fortè nescius, & imprudens, quam vrget causam oppidò iuuit, quod suis quindecim Nodis, mali ex parentibus, aut veriùs peremptoribus, à filiis excepti magnitudinem, grauitatémque suo exemplo voluit demonstratam: vt piaculum videri possit, post ista experimenta, velle Deiparam, vel vno instanti tot vitiorum origini obnoxiam fuisse. Hoc saltem commodi ad suum institutum suis potius malis, quàm Argumentis retulit, & emercatus est. Quid enim illius contagij immanitatem apertius euincat, quam quæ inde in illius scriptionem ex eo fonte promanarunt labes; nempe sui laudatio, & aliorum vituperatio perpetua; illud *Pondus & pondus* ex Sapiente Deo execrabile, quo res nostras, & alienas metimur, discrimine adeo iniquo; vt quæcunque ad nos pertinent, etiam modica & nulla, ampliſſima sint, & omni laude maiora; quæ vero alios ornant, pœnâ sint, quàm præmio digniora. Non potuit sanè aliunde quam ex eâ malorum communi origine, præposterum adeo iudicium proficiscì quod vbique exercet Petrus, vt nullum in amicis vitium, vix vllam in Aduersariis virtutem agnoscat; vt ex vero nihil, & ex causæ meritis, omnia vero hæc suo affectu constituta velit. Quid mos ille perpetuus alios sarcasmis & amaru-

lentis dicteriis lacerandi, dum videri vult laudare? Quid euidentissima quæque negandi licentia, & par incredibilia affirmandi fiducia? Quid in alienis leuissimis, aut nullis erratis, supra modum augendis, suisque grauissimis eleuandis solertia, aut defendendis pertinacia?

Dies me deficeret, si vellem singula huius scriptionis vitia percensere: cum ex modestâ monitione fere spem emendationis abstulerit, votis tantum cum illo agi posse vid eo: meliorem illi mentem optare nunquam desinam; sed vix ausim sperare: quandoquidem à duobus è Patribus nostris correctus, præterita mala visus sic auxisse secundâ Editione suorum Nodorum, vix apice mutato, eorum quo falsa inuictis Argumentis demonstrauerant. Quare cum vnus nobis superst locus ad vota, illis indulgemus. Vtinam te, Petre, nosque Deus respiciat, & potentissimâ gratiæ vi, depulsâ ex animis nostris cæcitate & peruicaciâ, sui docibiles faciat, vnius veri amantes, & legitimæ in Deiparam pietatis sectatores, & vindices? Vtinam quam attigisti causam sanctiùs tractasses? Atque vt voti mei tibi ratio constet, & omnibus probetur, paucis demonstrandum suscipio, quam iniuisti viam defendendæ causæ, parum adiumenti contulisse, & tibi non bonum nomen peperisse.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Incredibilia in Diuum Thomam conuitia Petri Aluæ, & paria de se encomia.

FREQVENS est apud Theologos multis enodandis difficultatibus opportuna distinctio rerum, quæ instant agendæ; partim operantis, partim operis statum & finem spectare, nec rem posse absolui, si quid ex illâ paraturâ operantem deficiat, aut opus. Hactenus probatum est, Aluam malè consuluisse dignitati, & fini operis, quod moliebatur; cum prætermissis, quæ pietatem Immaculatæ Conceptionis muniebant melioribus Argumentis, leuissima & futilissima suffecit. Sed multo grauius, vt iam significaui, & probatum eo, in aliud ca-

put, quod operantis, vt vocant, animum, finémque ſpectat, peccauit.

Toto plane cœlo aberraſti Petre, ab eo, quem Deipara ſuis clientibus affectum indicit: neque enim Virgo humillima poteſt non abhorrere ab encomiis, quamlibet eximiis in ſe collatis, quæ nimiâ harum laudum prædicatione & maiori in viros grauiſſimos & ſanctiſſimos maledicentiâ corruperis. At qui ſunt hi Nodi, ſi ex affectu quem vbique prodis, illos metiamur, quam colligationes iniquitatis, quibus tuas laudes, cum aliorum conuitiis, & contumeliis ſic nectis, vt non minus propriæ auidus, quam alienæ gloriæ impatiens videare? At neſcio, quam demereri vis, Sanctiſſima Virgo, quid horum peius auerſetur, cum humilitati, quâ de ſe ſentit demiſſiſſimè, parem in alios charitatem habeat, & omnibus eorum bonis, ac præ cæteris famæ, vitâ etiam precioſiori, conſultum velit. Verum has virtutes Virgini acceptiſſimas, quibus illius gratiam inire poteras, quam eius clientes conueniebat, negligentius habuiſti, ne dicam te grauiſſimè læſiſſe.

Quid enim apud illam inuidioſius cogitari poteſt, quam illud de te encomium, quod libello, cui Titulus Trutina Mariana, tuâ operâ, tuiſque expenſis edito Bruxellis, ſubieciſti legenda his verbis *P. F. Petrus de Alua & Aſtorga in ſuo libro nouiſſimè edito, ſub Titulo: Nodus indiſſolubilis de conceptu mentis, & de conceptu ventris, de quo tot merebatur Elogia, quot litteras habet.* Tolerari vtcunque poterat hæc in humilitatem culpa per ſe maxima, niſi illam cumulaſſes grauiore in charitatem, nec minus in Diuum Thomam conuitiorum, quam in teipſum encomiorum prodigus fuiſſes.

Sepone, rogo, paululum, qui in te perſtrepunt, affectus, & te Sancto Doctori confer. Crediſne ſaluâ modeſtiâ, paria cum illo te facturum, eruditione, & meritis in Eccleſiam, & ſi velis etiam in Deiparam? Si id tibi perſuaſeris, quod vix puto; nimium tibi fidis; ſi aliquod inter te, & ipſum diſcrimen agnoſcas, quâ conſcientiâ edi curaſti, te tot Elogia meruiſſe, quot extant litteræ opere benè longo, exorſus illud ab horrendo in Diuum Thomam conuicio.

Quid enim ſignificat illa quam ludis fabula Sabæ no-

mine filij Bochri Abelam profugi, incentoris turbulentissimi rebellionis in Dauid, & nomine Ioab ciuitatem obsidentis, & vnum Abelam depoſcentis ad mortem, promiſsâ Abelæ, quo confugerat, veniâ, ſi à ciuibus in manus ſibi traderetur. Quid iſtis ambagibus & figuris ſignificatum voluiſti, niſi te Reginæ cœlorum, vti Ioab Regis Dauid nomine, Diuum Thomam ad mortem inſequi, quaſi Sebam in Deiparam rebellem & ſacrilegum, vt quas commeruiſſe putas, tibi pœnas det læſæ-Majeſtatis Deiparæ: & ſi hunc rebellem dedamus tibi ſummo Virginis exercitus Imperatori in manus, te ciuitati Abelæ & toti familiæ Dominicanæ parcituram?

Hæc in Diuum Thomam cœlo receptum, & Sanctorum albo relatum, ſcripſiſſe Aluam, & ſupplicia damnatis digna, à Beato ſumenda, eò altius inclamare, quò fabulam legentibus interpretandam obuoluit alienis nominibus; quis non miretur & obſtupeſcat? Excuſarem hominis conſilium, ſi Diuum Thomam ſuſpicari poſſet criminis reum, quo illum grauat, quaſi author eſſet dogmatis, cuius causâ adeo inuidioſam illi perſonam imponit, & ſibi honorificentiſſimam aſſumit. Sed quid peccauit Diuus Thomas, quod communis Doctoris nomen ſortitus, à receptâ ſuo ſæculo opinione communi, præ modeſtiâ & humilitate, non ſit auſus recedere, nec nouam inducere? Nondum enim illi contigerat legere Libros & Tractatus de hoc Argumento antiquorum Scriptorum, quos P. Alua eruit tot & tantos, vt ſi illi fides ſit, numero facilè vincant, quas ſupra viginti operum voluminibus habet ipſe, etiam litteras & litterarum apices.

Si attendiſſet Petrus hæc omnia Diuo Thomæ incomperta, nec alios illi notos aut lectos Scriptores Eccleſiaſticos, quàm qui aliud ſentirent, fortè hanc culpam condonaſſet, aut certè minus graues exegiſſet, quam inter Beatos ritu ſolemni accenſitus, ſibi pœnas ſacrilegij daret, è cœlo in infernum deturbandus. Amarior ſanè hic zelus eſt, quam vt Deiparæ approbari poſſit, mitiúſque putat cum illo agendum, quem, ſi quid peccauit, excuſabat ſui ſæculi opinio communis, in quam nondum tot teſtes inſtaurauerat Petrus, vt poſſet reſipiſ-

cere: & si hoc crimen nolis, aut non possis, Petre, condonare, cur aliis immeritum grauas?

Omissis pluribus, ita in Diuum excandescis, vt nihil dubites scribere primæ tuæ Nodorum editionis Fol. 238. & secundæ 236. *Multo duriore nos funiculo implicitos, non posse clamare, imo nec mussitando dicere, doctrinam D. Thomæ quoad 222. Art. reprobatam & condemnatam, & sub pœnâ Excommunicationis exclusam à Scholis*; Catalogi vero damnatarum ex Diuo Thoma propositionum primam ais Deum non esse Trinum & Vnum, & huius damnationis nullam superesse ais dubitationem ex instrumentis authenticis, quæ penès te habes: Vis ergo Diuum Thomam Vnitatem naturæ diuinæ, Trinitatem personarum cum impiis, & atheis substuliſſe. Forte vt Sancti Doctoris similium consortio miseriam vtcunque leuares, Diuum Petrum illi adiunxisti, erroris & damnationis socium: sic enim habes tuorum Nodorum secundæ editionis, fol. 16. *Capiendo doctrinam Diui Petri de omnibus ad fidem pertinentibus, constat aliquâ sui parte erroneam, merito ab Vniuersitate Parisiensi, fuisse damnatam.* Fateor maximo fore solatio Diuo Thomæ, sibi communem damnationem cum Petro, cui vult cognomen Petrus Alua falso promissam à Christo fidem perennem, & incorruptam, *Oraui pro te Petre*, &c. & illi imprudenter Ecclesiam astruxisse super hanc Petram, &c.

Æquo & læto animo ferret Diuus Thomas, se damnatum 222. erroribus, ab eodem Actore, qui in Apostolorum Principem, similem hæresis dicam inscripsit. Leuior etiam erit altera accusatio; ex eodem Petro p. 553. *Hic obiter nota, Opuscula Angelici Doctoris habere aliquos errores magni momenti, & grauissimis scatere Opusculum contra errores Græcorum.* Aliam accusationem nectit. *Istius*, inquit, fol. 685. *errata pauca & parua sunt, respectu illorum, quæ inueniuntur vitiata in catenâ aureâ, in quâ nulla est authoritas Sancti, vel non Sancti, quæ non vnum, vel duos, sed plures habeat errores.*

Famelico nullus etiam lapidosus insipidus est panis, turbida aqua sitibundo ambrosia est: ita Petro calumniarum in Diuum Thomam auidissimo, in deliciis sunt calumniæ crassissimæ, de rebus quæ nullam speciem, vel leuissimæ

culpæ habeant, quæ ſummam laudem mereantur, quas veluti grauiſſimos errores traducit: atque hoc nomine duo nobiliſſima opera contra Græcos, & catenam auream infamat. Huius vero criminationis occaſione, quaſi in Diuum Thomam beneuolus, vult ab illâ accuſatione leuare, erepto ſibi vtroque opuſculo. Videtur illorum paraſitarum induſtriam imitari, qui inter conuiuandum, fercula delicatiora ſputis conſpurcabant, vt conuiuas ab illis contingendis deterrerent, & ſoli helluarent. Ita coniectis in catenam auream ſordibus, quadam commiſerationis ſpecie ſuo Authori eripit, ne eius famæ noceat, nec tamen dubitat ſic fœdatum vni è ſuis vindicare; nam Folio 45. ſecundæ Editionis, aſſerit tranſcriptam à catena magna F. Pontij Carbonneli Magiſtri ac Præceptoris Sancti Ludouici Regis Francorum, & ex Seraphicâ Familia: idque duobus Libris, quorum vnum; *Certum quid*, alterum, *iudicium Salomonis* inſcripſit, ait efficaciſſimè probatum.

An non liceat hic cum Ambroſio exclamare? *Quanta in vno facinore ſunt crimina?* Charitatem in D. Thomam ſimulat, vt calumniã tegat, & calumniæ legitimi ac nobiliſſimi operis furtũ & plagium adiungat. Vel à Carbonello tuo vis prodiiſſe opus à D. Thoma tranſcriptum, quale ſummâ humanitate illi abrogas corruptum, vt eius conſulas honori? Si ita ſentias, ergo ſordes à D. Thoma abſtergis, vt iudicio Salomonis in Franciſcanum regeras: vel ab iſto vis integram doctrinæ, ſceleriſque putam emanaſſe catenam, & à Diuo Thoma vitiatam? Si id contendas, dum videris Diuum Thomam excuſare ex fictâ charitate, tecum pugnas, & duplicis criminis, alieni operis corrupti, & ſuo Authori legitimo ſublati peragis reum. Quid potuit flagitioſius moliri etiam ſceleſtus in Sanctum, quam quod ſpecie charitatis Diuo impingis? Si iiſdem corruptelis vitiatum & editum cenſeas à Carbonello, quas in Diuo Thoma vis excuſare, tuo *iudicio Salomonis*, & libello *Certum quid*, Fratris accuſatorem agis, non eius gloriæ vindicem. Quis iſta capiat? Cur à te ipſo diſſentis? Vt tuas technas paucis aperiam, & diſſoluam, triplicis in Diuum Thomam criminis fictæ charitatis, veræ calumniæ, & furti conuiceris. Sed de hoc forte ſtatim plura.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Vindicatur Diuus Thomas à calumniâ erroris contra Aluam, & falsi contra Ioannem Launoium.

INfortunii genus reputo, impositam mihi contra hos duos sæculi nostri Aristarchos congrediendi necessitatem, quam eluctari non licuit; cum Alua grauissimorum errorum, Launoius falsi ex inscitiâ, aut malâ Fide nostræ Familiæ summum decus & quintum Ecclesiæ Doctorem, Diuum Thomam traducânt. Quamuis multis conueniant maxime illâ indole impatiente quietis, quâ nec se, nec alios frui sinant, & natiuâ prurigine sugillandi, quæ ex aliis à proprio sensu & affectu dissentiant, receptas opiniones futilibus Argumentis lacessendi, obloquendi de viris illustribus; nolim tamen Aluam, ingenio, eruditione, & stilo, aut etiam candore Launoio exæquare: vel hunc iisdem, aut pari gradu malis laborare, quibus ex geniali culpâ indicaui, & fusiùs persecuturus sum, Aluam obnoxium esse.

Nam cum sit antiquitatis longe callentior & forte naturâ ac studio ad morum ingenuitatem magis cõparatus, non eò audaciæ prouectus est, quod sibi singulare assumpsit Alua, vt euidenter falsa quæque asserat, aut aperte vera neget nullo verisimili argumento. Sed quisquis hominem priuatim, seu publicis scriptis intimius nouerit, etiam ex amicissimis, non abnuet meum de illo iudicium, aut verius votum. Optandum plane, ne mores ingenuos corrupisset nimio suarum cogitationum amore, & alios iure, vel iniuriâ carpendi, in naturam inductâ consuetudine. Vnde ad minus, vt cætera omittam, illud incommodi accidit, vt magnum potius, quam bonum nomen videatur ambire, & doctiores viros voluisse inumbrare, neque, vt conueniebat sapienti Theologo, satis cordi fuerit effatum illud medicorum, *malum bene positum ne moueto.*

Piura enim ab heroicis Temporibus communi piorum opinione recepta, quæ nihil Fidei aduersa, pietati

etiam opportuna, ausus est, longe debilioribus, quam niterentur Argumentis lacessere; nullo alio operæ pretio, quam ex summâ morositate comparati sibi nominis, & iustis possessoribus, saltem ex probabili opinione iuris plerumque inique erepti. Moderatissime de scriptis contra Diuum Thomam Epistolis in Authoris gratiam pronuntiauerim, si illius generis scriptionibus accenseam, à quibus nisi nimium sua adamaret, aut penes se esset scripturiendi Cachoetem cohibere, præstitisset supersedere, aut inter amicos pati vt tantum legerentur: quia magis promptum & iustius erat, Diuum Thomam ob tanti nominis, & maximorum in Ecclesiam meritorum reuerentiam defendere, quam illi quidquam impingere, præter maximi Theologi officium, aut Theologorum Principis dignitatem fuisse admissum. Nam si veris agere liceat, nec causa malignè inuertatur; aliud nihil potuit illi vitio imputari, quam quod Vrbano IV. iusta, id est, examen aliquot ex Patribus Græcis testimoniorum, præcipienti, sinceriſſime paruerit, semouerit ab illis locis, quæ aliquam erroris; aut vocis insolentis auribus Romanis speciem præferrent; nec quasi falsa proscripserit, quæ falsi conuincere non poterat, nec aliquâ similitudine veri carebant: sed suâ passus sit probabilitate frui, neque in maius à se aucta partium studio, nec nimiâ morositate (qualem vbique affectat Aduersarius) imminutâ.

Sic enim præfatur Sanctus Doctor *libellum ab excellentiâ vestrâ, mihi exhibitum, Sanctißime Pater Vrbane Papa, diligenter perlegi, in quo inueni quamplurima ad nostræ Fidei assertionem vtilia & expressa.* Et addit: *cum eius libelli fructus inde impediri posset, quod authoritatibus Patrum contenta quadam dubia viderentur contentionis dare occasionem, & calumniæ ideo; vt remotâ omni ambiguitate ex authoritatibus prædicto libro contentis, fructus purißimus capiatur, proposui quæ dubia esse videntur exponere, & postmodum ostendere, quomodo ex eis veritas Catholica Fidei doceatur, & defendatur.* Sed his dubiis & scandalis non annumerabat Sanctus Doctor Petri Primatum in totam Ecclesiam, ne exceptis quidem Apostolis, quos cum Bernardo Christi ouibus Petro creditis accensebat, quasi Pastori ordina-

rio. *Vt capite constituto*, ex mente Hieronymi, *Schismatis tolleretur occasio.* His etiam erroribus non reponebat, seruatum Petri primatum à Pontificibus Romanis perpetuâ successione, quasi ordinariæ potestatis, cum Apostolorum cæteri, nullam in se mutuò, & delegatam tantum in totum orbem hâc amplitudine in ipsis desinendam, nullo successore eo ambitu excipiendam, de quo statim plura.

Fateor dissimiliorem Launoio Diuum Thomam, quam vt conuenire possent instituto scribendi aut sentiendi genere: Nec dubito quin illi religioni fuisset, aut maximo sibi dedecori vertisset, quæ ad maximam sui nominis gloriam refert Launoïus, euulgasse. Permisisset haut dubie, Galios receptâ à Diuo Dionysio, tanquam Galliarum Apostolo, Fide frui, & gloriari. Non fraudasset Phocenses Diuæ Magdalenæ, eiusque familiæ appulsus ad suos portus, & apud se aliquot annis vitæ sanctissimæ transactæ, monumentis, in suæ gentis decus sempiternum. Non credo deturbaturum vnquam Carmelitas Patres conceptæ suæ originis ex Elia & Eliseo repetitæ, vel Scapularis Simoni Stoch à Deiparâ pro magno munere concessi piâ opinione: nec Monasteriorum plura à iuribus longâ nedum annorum, sed etiam sæculorum serie confirmatis depulsurum: quia habebat meliora scribenda, & subodoratus etiam, vt erat emunctæ naris, aliquid incerti, aut minus verisimilis, ex medicorum præcepto, malum bene positum noluisset primus mouere: atque ista longâ traditione rata & firma, quæ nihil obsunt fidei, prosunt etiam pietati, in disputationem reuocare, credidisset pertinere ad illius generis quæstiones ab Apostolo damnatas, quæ lites generant, non ædificationem.

Sed esto, aliquid horum sibi permisisset, quod nunquam concesserim; illud apud me omni certo certius est, dubia & in vtramque partem controuersa, quæ facilem habent interpretationem, in deteriorem partem assumpturum nunquam, multo minus suspecta alicuius falsi, quasi exertè falsa damnaturum, quandiu maioris, aut paris, vel si velis minoris probabilitatis contra, argumenta militarent. Nam si quando cuiusquam falsi, aut suspecti apud illum causa versaretur, Iudicibus in causa

capitis constitutam legem, sibi indictam ratus seruabat, ne quemquam publicis scriptis quâlibet Forensi sententiâ grauioribus, damnaret argumentis negatiuis, aut positiue probabilibus nec conuictum, nec confessum.

Vtinam Launoïus eâ cum aliis, & cum Diuo Thoma humanitate, & lege egisset, quam Diuus Thomas, nedum, in ipsum, seruasset, sed in Philosophos, vt Atheos disputanti sibi præscripsit. At quam longe abfuit ab illâ æquitate, cum Diuum Thomam quasi ex inscitiâ linguæ Græcæ, aut dogmatum Fidei, aut de industriâ, quæ ignoraret, scribentem, reum peragendum susceperit, Epistolis ad amicos scriptis, quas iuris publici fecit. Explicari plane oportebat, quæ fuisset huius Opusculi contra Græcorum errores occasio, quis scopus, & finis; quid illo præstandum sumpsisset. Neque ad hæc opus erat longâ indagine, cum Opusculi Prologus & Epilogus exerte ista doceret. Sed hæc omnia tacenda censuit, quibus enarratis, nullus accusationi, sed summæ laudi locus erat futurus. At Launoïo aliter visum, quia nolebat sibi perire ocasionem Diuo Thomæ, & Summis Pontificibus genuinum infigendi. Hanc vero captatam inique reprehensionem Diui Thomæ, in caput Authoris recidere, duplici demonstrabo argumento: primum ipsius sancti Doctoris instituto, deinde, Epistolarum Launoij breui & validâ confutatione.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Refelluntur Aluæ & Launoij accusationes, ex ipsa Opusculi contra Græcos instituto.

LIcet dissentiant plurimum Alua & Launoïus, in eandem tamen conspirant fugillationem Opusculi contra Græcorum errores, & videtur Launoïus secutus Aluam suorum Nodorum Fol. 684. dum ait: *Dogmaticum opus pertinere ad Fidei integritatem, & ita desiare Diuum Thomam à veritate his authoritatibus, vt omnes generatim sint vitiatæ, & aliqua omnino supposititiciæ, quia non extant quibus citantur locis, & vt plurimum*

discrepant in essentialibus ab originalibus. Quæ omnia vitio vertunt Diuo Thomæ, quasi negligentiâ, aut malâ fide peccauerit. Ità vterque, quos vix possis attentata in Diuum Thomam accusatione, malæ Fidei vitio liberare. Id aliquot obseruationibus in Opusculum euincam.

Quod Iansenii defensores, post primam Innocentii X. constitutionem causabantur, propositiones Pontificio examine discussas, & iudicio damnatas, nullo Authoris à quo circunferebantur depromptæ respectu, sed fidem rei penes Episcopos Galliæ, esse, qui ad Sedem Apostolicam retulerant, iudicandas; quodque alterâ Alexandri VII. constitutio præsidium abstulit, in Authorem, perinde ac in assertiones inquisitum pronuncians; illud ipsum pleno iure sibi vindicat, nullâ vitilitigatione Launoii eripiendum Diuus Thomas: nempe subiecta à Summo Pontifice Vrbano IV. ex Patribus Græcis varia testimonia, diligenter examinanda, vt referret quid veri, quid falsi haberent, aut virium confirmandæ Fidei Catholicæ, aduersus schisma Græcorum, attento magis ex contextu verborum, quem sensum haberent, quam quo ipsa Authores protulissent. Huic Pontificio imperio, vt iam relatis verbis luculenter testatus est, velim demonstret Launoius, quid Diuus Thomas Pontifici obsecutus peccauerit, contra legitimi Theologi officium: siue ex inscitiâ, siue malâ Fide, aut negligentiâ culpam natam esse velit.

Dices à me gratis confictum illud genus præcepti, quo Diuo Thomæ iniungitur, inquireret, quem sensum facerent testimonia, non quo protulissent authores; neque reuera imperatam diligentiorem inquisitionem, an ita Patres Græci haberent. Sed hanc vitilitigationem dispellunt prima Opusculi verba, quibus sanctus Doctor præfatur libellum Pontificis nomine exhibitum, quo hæc testimonia continerentur: perlata vero ad se horum Patrum volumina, vt legeret, & euolueret per aliquot menses, aut annos, illorum menti rimandæ, nusquam factum. Audio libellum missum, non Patrum Græcorum iniunctam lecturam.

At, inquies, hoc nomine, quo illum excusatum volo, damnari negligentiæ & temeritatis, quod inconsultis

Patrum locis pronunciauerit contra illorum mentem. Qui hanc accusationem vrgent, non attendunt se pugnantia obiicere Diuo Thomæ, hinc imperitum faciunt linguæ Græcæ, inde huius inscitiæ pœnas dare volunt, quod libros tantum Græcè loquentes non consuluerit: Mira est horum Aristarchorum sapientia: vt alicuius culpæ incusent sanctum Doctorem; tria capita illis probanda sunt, non libelli tantum à Pontifice missi, sed Græcorum voluminum examen iniunctum, vt Pontificem moneret, quo sensu essent interpretanda. Secundò si hanc diligentiam à Pontifice remissam adhibere voluisset sanctus Doctor, habuisse in promptu exemplaria Latinè versa: nam si Græcæ Linguæ ignarum velis, satis est hoc illi vitio vertere, & summæ fuerit iniquitatis, eam accusationem nouâ cumulare, quòd ignc â linguâ libros non legerit: quamuis verius putem, volumina vnde deprompta erant huiusmodi testimonia, plura, vel periisse, vel in Occidente fuisse desiderata.

Scio nonnullos è nostris ægre ferre, obiectam Diuo Thomæ Græcæ Linguæ imperitiam, & contra hanc accusationem audio longam & eruditam Apologiam parasse, à quâ abstinui, ratus me tantæ rei imparem esse. Duo tantum dicam Sixtum Senensem à Diuo Thoma hanc inscitiam non deprecari, eamque Diuum Augustinum de se vltro fateri; quæ sane si vituperanda sit, tanti viri consortio, excusabitur; maxime cum ab Augustino hoc Thomas differat, quod illius sæculo omnes fere, Diui Thomæ vero ætate, vix vlli Græce scirent, vt si inde aliquod velint in Diuum Thomam dedecus deriuare, maius sit in Diuum Augustinum redundaturum, quod aliquo suo, Diuus Thomas vero tantum sui temporis vitio Græcè nescierit, & gratissimum erit hâc leui notâ grauiorem redimere & delere, quasi alicuius falsi aut plagij hac testimoniorum relatione suspectus fuerit.

Iis præsidiis Diuum Thomam muniuimus, vt illum quisquis lacessere non desierit, canis latrator, non demorsor sit futurus: Vnum superioribus addam, quo expeditior sit nostræ disputationis progressus; triplex testimoniorum genus distingui oportere, quædam certa, alia falsa & commentitia, postremi ordinis & medij,

Digitized by Google

dubia & probabilia. Launoius, quæ Diuus Thomas ex Cyrillo, aliisque Patribus Græcis refert, ad secundam classem apertè falsorum reuocat : nos probabilibus & dubiis accensemus. Hoc vnum suscipio propugnandum contra Launoii Epistolas tres, quas breui refellam.

PARAGRAPHVS QVINTVS.

Confutatio primæ Epistolæ ad Antonium Faurum.

HOc habet incommodi nostra cum Alua, & Launoio disputatio, vt non liceat contingere, quid iuris habeat lis, quam quisque illorum prosequitur. Sed id tantum mihi permisi, vt quibus Alua imposturis Diuum Thomam falsi & plagii reum peragit, calumnias valide & modeste depellam. Non puto etiam mihi fraudi fore, si de primatu Petri, & Ecclesiæ Romanæ magis cum Bernardo, Perronio, Coeffetæo tribus immortalibus ornamentis Ecclesiæ Gallicanæ, & cum Græcis in Concilio Florentino Schisma eiurantibus, quam cum iisdem post Synodum in schisma delapsis, quam cum Marco Anthonio de Dominis, cum Philippo Mornæo, & Blondello, quos vbique sequitur Aduersarius, assentiar. Quæcunque enim habet argumenta, ex his Ecclesiæ Romanæ hostibus deprompsit : nos contra aduersus illius, & sociorum impetus præsidia ex nominatis viris clarissimis extruemus.

Launoius igitur, quæ ex Cyrillo pro primatu Petri, eiusque successorum refert testimonia Diuus Thomas, non solum incerta, quod vltro concedimus, aut suspecta, sed omnino comperta falsi probat : primo quod nullibi extent apud Cyrillum, opere, quod citatur titulo Thesauri : Ergo commentitia sunt. Confirmat Argumentum exemplo Diui Thomæ, qui subodoratus falsitatem ab illis citandis abstinuit 4. locis ex Summâ Theologiæ, cum plurimùm ad causam conferrent, & vno ex illis vsus est Iunior Commentariis in 4. Sentent. dist. 24. Adde omnino suppositititium esse, quod refertur ex Chrysostomo ad consulta Bulgarorum, quos cer-

tum est, fidem suscepisse 438. annis à morte Chrysostomi. His argumentationibus, aut potius Sophismatis infinita congerit, quibus putat falsitatis conuinci ea testimonia, quod toti antiquitati repugnent, quæ secus sentiat; quam quod Diuus Thomas Ciryllum loquentem inducat. Fateor priore illius argumentationis parte eleuari hæc testimonia, & ad probabilium classem pertinere: inter falsa autem reponenda, quod vnum contendit Launoius, pernego, & meis responsionibus euincam.

Primo quod ab illis citandis abstinuerit Diuus Thomas in Summâ, & semel, aut bis aliis Opusculis vsus fuerit: argumento est, non habuisse omnino comperta, quod vltro damus; & nisi Aduersarium innatus viros illustres carpendi mos, à recto deduxisset, Diui Thomæ sine dubio laudasset prudentiam; quod iis testimoniis vsus aliis operibus minus accuratis, à Summa semouerit, vbi è multis, quæ dici possunt ad rem, meliora seligit & validiora. Cæterum vt falsi conuincat testimonia, probandum est illi ex opere Cyrilli inscripto Thesaurus, nullam desiderari partem, quod hactenus nequidem tentauit, nec illi contigisse, quod commentariis in Ioannem eiusdem Cyrilli (ne longius exempla conquiram) quæ quatuordecim libris continebantur, & supersunt octo: nam reliquos Clictoueus ausus est supplere. Quis nisi temerè, certum asserat nihil ex Thesauro amissum, cum de illius operis partibus sit maxima dissentio? quidam vnum tantum conficiunt librum in 35. assertiones partitum; alij in quatuordecim diuidunt; alij duos tantum numerant, & hoc verisimilius puto: quorum primus, qui supereſt, 35. assertiones habet: alter, vnde deprompta puto testimonia, eundem passus est casum, cum quatuor libris in Ioannem, qui desiderantur.

Scio Launoium vix ista concocturum, quod ægre ferat sibi de Diuo Thoma, & de Sede Apostolicâ detrahendi ereptam occasionem: sed is est mos illi perpetuus, leuissimis coniecturis pondus demonstrationum asserere, vt certa & sancta conuellat. Sed, inquit, non potuerunt nisi per summam ineptiam Chrysostomo tribui consulta ad Bulgaros 438 annis post obitum Chryso-

Digitized by Google

ſtomi Chriſtianos Si quod Aduerſarius adhibet ingenij acumen in pungendis, & lacerandis viris ſapientiſſimis, perinde at defendendos admoueret ; commoda occurriſſet hæc excuſatio: Theophylactum , & Euthymium Græcorum ſcriptorum , vti Boëtium & Symmachum hominum Romanorum, vltimos , fuiſſe Chryſoſtomi ſtudioſiſſimos , & interdum illius breuiatores potius, quam Authores agere ſolitos : & cum Theophylactus fuerit Bulgarorum Archiepiſcopus , credibile eſt eo , quod à Diuo Thoma citatur , opere Chryſoſtomum induxiſſe loquentem , &-teſtimoniorum collectorem potius in Chryſoſtomum , quaſi Authorem , quam in breuiatorem Theophylactum retuliſſe.

Si æquo ſimus in viros bene meritos animo , auidiſſimè ab omnibus excipietur hæc defenſio: ſed vix credo ad guſtum fore Launoij , in ſiniſtras cogitationes pronioris ; & licet æquior ſit defenſionis , quam accuſationis conditio,& in illam charitas iubeat propendere ; paterer tamen , & boni etiam conſulerem omnes Launoij in viros eruditos cenſuras acerbiores , ſi vel minimum ad huius noſtræ defenſiois probabilitatem accederent.

Hoc primo argumento, quod decem paginis prioris Epiſtolæ proſequitur , & initio alterius inſtaurat , expedito , quo totius cauſę Aduerſarij robur continebatur , obuia& facilis eſt ſolutio cęterorum:id commune omnia habent vitium , vt ſchiſma Græcorum magis , quam cum Eccleſiâ Romanâ pacem initam Anthonij de Dominis , Mornæi & Blondelli reſipiant officinam ; neque enim alia habet , quam quæ inde depromit argumenta, cuius generis eſt ſecundum , quod lego primæ Epiſtolæ p.11.in Synodo Florentinâ Seſſione 11 *Fuit* , inquit, *qui palam dixerit, de primatu Petri , ſe habere multas ſententias: ſed longè ante omnes Cyrilli in Theſauris ; verum, inquit homo iſte Seſſ 25 obmutuit cum loqui debuiſſet etiam ſtentore clamoſior.* Hinc concludit , quæ geſta ſunt in Florentinâ Synodo euincere validiſſimè teſtimonia illa ſuppoſititia eſſe.

Ita ſanè apud Aduerſarium , qui argumentis negatiuis , aut veriùs ſophiſmatis , & fraude ſic agit vt præcipua cauſæ , quam inſectatur , præſidia taceat , & omnia velit eo contineri,quod ſe facile euerſurum putat,his ma-

lis artibus legitimo Theologo prorsus indignis: Ecclesiæ Romanæ primatum contra Græcos comminiscitur solo Cyrilli testimonio ex Diuo Thoma repetito munitum, & idemtidem quæritat, cur non fuerit aduocatus Cyrillus, & Thesaurus ille apertus. Sed hæc verba sunt otiosi hominis, aut sophistæ, non serio agentis. Aduersus Græcos suppetebant meliora iis testimoniis, quæ inter probabilia, non certa reposuimus: & cum Græcis certatum esse, quam credat, aut forte vellet pro primatu Ecclesiæ Romanæ feliciùs, demonstrat ab Imperatore Græco, & Episcopis, qui aderant summo consensu Pontifici Romano, vt totius Ecclesiæ aspectabili capiti præstita obedientia & fides, felix futura, nisi heu! nimium Græca fuisset: timeo ne Aduersarij sit melior, aut feliciorem exitum consecutura.

Tertium ex Cyrilli centonibus instaurat argumentum, quo primatum Petri in Apostolos, & subinde Summi Pontificis in Episcopos euersum clamat: quia nihil concedit Petro, quod aliis Apostolis neget. Vnde post relata per quatuor paginas hæc testimonia, concludit, *quot sunt in singulis locis commata, tot argumenta, quibus relata apud Thomam, Cyrilli testimonia, Cyrillo penitus abiudicantur, & illorum vindicationi fort ter interediturr.* Adiungit aliqua ex Petri successoribus, qui sublatâ omni prærogatiuâ, æqualitatem inducunt, & agnoscunt cum aliis Episcopis. Omitto hæc protrita esse ex Mornæi, Blondelli promptuariis precario emendicata, millies à citatis Authoribus profligata, & ne verbum quidem eorum solutionibus reponi. Ad id argumentum duo Respondeo: primum ex Cyrillo apertiora suppetere, quibus testimonia Diui Thomæ roborentur, iis quæ excerpsit, vt illa eleuet.

Non dubito, quin Launoius cum Blondello, & Mornæo, totis viribus intercessurus sit receptæ inter Catholicos sententiæ, Cyrillum in concilio Ephesino Celestini legatum, eius vice Concilio moderatum fuisse, vt probat Coëffeteau lib. 3. contra Spalatensem ex Euagrio libro 1. cap. 6. cuius *Celestini locum*, ait, *obtinuisse*, & ex Liberato cap. 5. testante *Celestinum dedisse vicem suam Cyrillo per Epistolam*, quæ ita habet: *Quamobrem nostra Sedis authoritate ascitâ, nostráque vice, & loco, cum potestate*

testate vsus eiusmodi non absque exquisitâ severitate sententiam exequeris. Hinc Prosper in Chronico ait, *Nestorio præcipue restitisse Cyrilli industriam, & Celestini authoritatem*; ex quâ Cyrillus Epist 26. ad Nestorium ait, *nonnisi ex præscripto Celestini Nestorium damnasse, & sacris ei interdixisse.* Hæc euidentius Romanæ Sedis primatum ipsa Cyrilli sententia, quam centones ex illo à Launoio consuti æqualitatem probant.

At, inquies, contra stant Chrysostomus, & ipsemet Celestinus, Siricius Papa ad Episcopos Illyrici, Pius I. post Petrum decimus Pontifex, qui Marcionem à Patre Episcopo ob constupratam Virginem, Ecclesiâ pulsum, abnuit restituere, *quia contra spectatissimum Collegam Patrem tuum nihil moliri possumus.* Ad hæc Respondeo: quidquid sit de aliis Apostolicæ Sedis iuribus, de quibus nolo hîc disputare; certissima esse duo superiori Paragrapho paucis perstricta, fusius Sect. 1. explicata, de bicipiti capite Ecclesiæ Romanæ; vnicum plane esse ex Petri potestate ordinariâ in totam Ecclesiam, ne exceptis quidem Apostolis, cuius successio indissolubili vinculo, morte à Petro obitâ Romæ, huic Ecclesiæ connexa sit, vt luculentissimè Bernardus differit de Consideratione libro 2. cap. 8. cuius verba omnes Launoij technas, & machinas infringunt, sic enim Eugenium alloquitur. *Qui es tu? Sacerdos magnus, Summus Pontifex, tu Princeps Episcoporum, tu heres Apostolorum, potestate Petrus, vnctione Christus: tu es cui claues tradita, cui oues credita sunt:* (& quasi præsagâ mente Launoij effugia occupaturus) *Sunt quidem*, inquit, *& alij cali ianitores, & gregum pastores, sed tu tanto glorioſius, quanto & differentius vtrumque præ cæteris nomen hæreditasti. Habent illi sibi adsignatos greges, singuli singulos, tibi vniuersi crediti, vni vnus.* Hinc progreditur ad potestatem Petri in Apostolos. *Nec modo*, inquit, *omnium, sed & Pastorem tu vnus omnium Pastor, vnde id probem quaris? ex verbo*, inquit Bernardus, *Domini: cui enim non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum, sic absolutè, & indiscretè commissa sunt oues? Si me amas Petre, pasce oues meas quas? Illius, vel istius populi ciuitatis, aut certi regni? Oues meas*, inquit, *cui non planum, non designasse ali-*

quas, ſed adſignaſſe omnes? Nihil excipitur, vbi diſtinguitur nihil.

Hæc non argumenta ſunt, ſed fulmina, quæ Launoij effringant præſidia: Poſſet forte Bernardus alicuius adulationis ſuſpectus haberi, niſi præter eximiam ſanctitatem, quæ id genus vitij ferre non poteſt, hanc calumniam libertimis admonitionibus non fuiſſet amolitus. Nihil ergo apud Bernardum certius illâ primatus Petri duplici dote poteſtatis ordinariæ, & amplitudinis in omnes, nullâ Chriſti oue exceptâ.

Sed antequàm ad alia progrediar, non poſſum audacem, & iniquam Aduerſarij in Diuum Thomam cenſuram præterire. Primo è quatuor locis ab illo notatis, quibus ſanctus Doctor abſtinuerat à teſtimoniis Cyrilli, non quaſi falſis, vt putat cenſor, ſed quaſi minus certis; quæſtione 1 art 10. ex 2.2. ad Summum Pontificem pertinere ordinationem ſymboli inde probat, quod illius editio facta ſit in Synodo generali, cuius congregandæ ius ſit penès Summum Pontificem. Hanc argumentationem Launoius his verbis carpit, *contradicentem inuolues, ſi Thomæ rationes ad Dialecticorum regulas exigantur.* Ego contra repono, maledicentem Diuo Thomæ, & Summis Pontificibus Launoium euinces, ſi eius cenſura ad certas Theologiæ regulas exigatur. Putat enim ex præiudicatis opinionibus, quæ omnino Mornæo, Blondello conſentiant, & à Bernardo, Perronio, aliiſque Eccleſiæ Gallicanæ Oraculis abhorreant, ſolam Summo Pontifici iure diuino Diuum Thomam authoritatem concedere, euocandi Concilium, non conficiendi ſymbolum: quod cum ſit ab eius mente, & à vero, atque vſu, & traditione Eccleſiæ alieniſſimum, vt multis demonſtrant Perronius, & Coëffeteau, nullam Diuo Thomæ contradicentiæ, ſed ſibi indelebilem moroſi & importuni notam inurit.

Quid vero ad iſta reponit Launoius? Meras nugas, & inentias. Pag. 16. contra Bernardum obnititur, nihil commendatione ouium, Petro ſupra cæteros Apoſtolos conceſſum; quia ex Chryſoſtomo hæc verba vni Petro dicta, ad ſacerdotum ſingulos dirigunturQuis non miretur iſta obiici quaſi inuicta argumenta tollendæ Petri ſupra Apoſtolos poteſtati; quæ ſi obtineant, ſacerdotum

minimus Episcopos exæquabit, cum illis sicuti Petro ouium curam indictam esse velit, sed an pari iure, & æquâ potestate?

Quid mirum si Patres Græcos contendat infensos fuisse Petri, & successorum potestati, cum euersam asserat ab iis, quibus maximè cordi esse oportebat, Pontificibus Romanis Siricio, Pio primo, Leone &c. Sed quid ista ad rem? Non quærimus an Petrus, eiusque successor sit solus, & vnus: Sed an summus, & primus Ecclesiæ pastor: relata testimonia illud prius damnant, aliud vel non attingunt, nec opus est primatum vrgeri, cùm de communi Pastorum officio aliquid sancitur.

Mirari subit hominis fiduciam; profert Syricij Papæ Epistolam, aliàs Ambrosij nomine editam, sed à Cardinali Francisco Barbarino suo Authori restitutam, & Alexandro VII. nuncupatam, *in quâ quòt periodi, quot versus, tot*, ait, *fulmina*, quibus suppositæ Cyrillo authoritates, id est, primatus Petri euertatur. Bone Deus! ita ne desipuit sapientissimus, ac religiosissimus Cardinalis, vt Alexandro VII. Epistolam sui decessoris dedicarit, quæ se deiiciat, tanquam fulmen à Sede, in quam se Dei prouidentiâ supra cæteros Episcopos promotum, certâ fide reputabat? Quam bene huius Epistolæ nuncupatione Summum Pontificem demeruit? Quis illud sacrilegij, aut insaniæ genus in tantum virum cadere crediderit? Recidat ergo, necesse est, in eum qui ista scripsit, hoc solum nomine, quod Pontifex nolit sibi licere rem à Synodo maturè discussam, & iudicatam pro suo arbitrio, nullo æquitatis respectu, ex plenitudine potestatis, non iustitiæ rescindere.

Eodem spectat repulsa Marcionis, quem inconsulto Patre, à quo fuerat loco motus, absoluere negat verè Pius Pontifex sibi licere: non quasi ius defuerit appellantem iudicandi, sed quod id honoris censuerit habendum Patri, & iudici, ne sententiam æquissimam rescinderet, quasi Paternâ charitate abdicatâ, filium durius castigasset, quam Ecclesiæ leges paterentur. Dum antiquitatis monumenta euoluit Launoius, vt Pontificum detrahat potestati, ex hoc inexhausto promptuario profert, quæ illæsâ authoritate, eorum sapientiam commendent. Quid enim æquius, aut prudentius,

quam noluiſſe Patrem crudelitatis accuſare in filium quaſi eâ perſonâ abdicatâ, iudicem præter fas egiſſet? Quare immortali prorſus laude digna eſt Pij modeſtia, & cautela, ne filium à Patre damnatum abſolueret, cum non poſſet dubitare veniæ prorſus indignum ſcelus tantæ atrocitatis, vt æquiſſimum patrem potuerit in filium exaſperare. Excute Launoi antiquitatem: plurimum tuæ diligentiæ debebimus, ſi his ſimilia æquitatis Pontificiæ exempla deprompſeris, & dum Apoſtolicæ Sedis ruinam moliris, præter tuam mentem immota eius perennitatis fundamenta ponis: docebis nos, quæ ignorabamus, Pontificum æquitatem poteſtati moderatam, & licet ſummam, multis partibus ſuperaſſe: id eſt, potuiſſe multa, nihil niſi quod iuſtum ſit, ſibi permiſiſſe; & Patris authoritatem contra filiorum expoſtulationes tutatos fuiſſe. Sed hæc longius, quam diſputatio patiatur.

Pagina 25. homo otioſiſſimus quærit, quo tempore fuerint cuſa hæc ex Cyrillo teſtimonia, *& quis eorum*, vt loquitur, *fuerit ſuppoſtor & malleator*. Ad nouas calumnias cudendas, opus eſt nouorum verborum opifice, & ſubinde in aliquot eiuſmodi teſtimoniorum verba, criticum agit, vt à Græcis Patribus aliena, nuper Diui Thomæ tempore, fabricata probet. De re incertâ, quæ coniecturas fruſtra exerceat, vitilitigatoris eſt longius diſceptare. Duo dicam: primum hæc teſtimonia videri elegantioribus verbis expreſſa, quam ferret tempus, quo ſcripſit Diuus Thomas, nec omnino abhorrere à ſæculo magis exculto. A me non diſſentiet, quiſquis ea expenderit acuratiùs, ſi Criterio valeat, nec affectu partium laboret.

Deinde in cenſore prudentiam, & æquitatem deſidero, quod Verba latina rigidius ad Græca exigat, quam adeo diuerſorum idiomatum ratio ferat. Sed ille ex pumice prius aquam extundet, & quidlibet ex quolibet eliciet, ne taceat, quod ſibi inconceſſum ſentit, & exclamet illud ſibi in ore frequentiſſimum, vtinam perinde cordi inſitum, *amicus quidem Plato, ſed veritas amicior*; quaſi aliis ignota, ipſi ſoli ſe conſpicuam præberet. Probarem hominis conſilium, niſi ex aliis probabilia quaſi apertè falſa damnaret, ſua vero, ne quidem veriſimilia iuberet

pro compertis haberi. Quis istud imperium, Pontificio, quod vult labefactatum, maius & grauius ferât? Nemo sanè ad libertatem natus, & veritatem, cui vni falso gloriatur se studere & litare.

Huc euocat Ioannis à Montesono longissimas cum Facultate Parisiensi contentiones, de quibus plura, maxime Gersonis lamentationes infra referam, sed parum sincere dicam, Ioannis à Montesono ad Sedem Apostolicam prætextam scribit solis ex Cyrillo testimoniis, quasi cætera iura deficerent, appellationem. Aduersario vsitatissimum est sophismatis agere, nullis legitimis argumentationibus: & cum fallaciarum loca in numerato habeat, omnium familiarissimus & perpetuus est illi, quod vocant, à non causâ, quasi perpetuâ & vnicâ rei, de quâ agitur, causâ. Sic hoc loco argumentatur, à lite Ioannis Montesoni, quasi ad Summum Pontificem appellandi incertis Cyrilli testimoniis potiora non haberet exempla Athanasij ad Iulium, & Chrysostomi ad Innocentium, ab Orientalium Episcoporum iudiciis confugientium. Antiquis exemplis recentissimum, & nuperum adiungere licet totius cleri Galliæ, Facultatis Parisiensis hinc, & inde Iansenij deffensorum, qui vno consensu Innocentij X. iudicio quinque famosas propositiones subiecerunt.

Dicet Launoius, hos omnes deceptos relatis ex Cyrillo testimoniis, quo vno nomine has appellationes sibi sedes Apostolicâ vindicarit. Ne causæ inuidiosissimæ, & æterno silentio sepeliendæ Ioann. Montesoni memoriam refricem; sat fuerit dixisse, omnium fidei & religionis grauiorum negotiorum iudicium ad Sedem Apostolicam reuocari posse, & aliquando debere, duo Ecclesiæ Gallicanæ lumina Perronius ad Regem Angliæ, Coëffeteau contra Mornæum & Spalatensem, apertius longâ Ecclesiæ traditione, & validius probasse, quam Launoij cauillis ius illud vel minimum lacessiri possit. Tolle inuidiosa nomina solius & vnici iudicis, & tum facessent hæreticorum, quas congeris, criminationes. Non dubito, si Launoius vixisset eâ tempestate, quin minus votum pacis Gersonis, quam Alliacensis contentiones esset probaturus. Intempestiua plane est, quam ex Lyrano, & ex Ochamo refert Ioannis XXII. vt priuati

Doctoris singularem opinionem, acrius à Dominicanis, quàm à Franciscanis impugnatam; quia isti procul, illi cominus interceſſerunt, nihil illius faciem reueriti, veritatis causâ.

Plurium est, maxime suo sensui pertinacius adhærentium morbus, à quo optarem Launoium remotiorem, vt icterio laborantium more, oculis & cogitationi perpetuo illis obuertantur, quæ animum res occupauere: & cum testimonia ex Cyrillo relata insectanda, & falsi conuincenda susceperit, nec dubiorum loco hactenus potuerit semouere; omnes eò refert discordias, aliunde sine dubio natas, vt sicut de Religione Lucretius, nihilo meliore successu, licet minùs impio, vt reor, consilio exclamet, tantorum hæc testimonia fuisse malorum causam.

Non puto veriora esse, quæ de se pollicetur, quâ Epistolam claudit expostulatione, quæ totum impleuit. Promittit, *si qui de se merito conquerantur, inuenturos Theologum, qui se dicto citius corriget, & correctoribus suis, vt amicis benefactoribus gratius aget, quam plurimas.* Non facile dicti fidem absoluet, nec credam etiam Augustini, quod sibi sumit, secuturum consilium; dum videro editum ab illo sancti Doctoris exemplo, librum retractationum: næ expectationem meam fallet, aut vincet, si hâc re imitetur Augustinum, cùm non magis exemplum modestiæ, & humilitatis, quàm de gratiâ sententiam Augustini, vnde ex humilitate natum est consilium retractationum, videatur probare, & sequi. Faxit Deus vt falsus sim, & falsi accusatum Diuum Thomam absoluat, vt se purget, & stet promissis.

PARAGRAPHVS SEXTVS.

Confutatio Epist. 2. & aliquot obiectionum, quæ ex priore supersunt.

CRambem bis coctam exordio Epistolæ obtrudit falsati Cyrilli, occasione loci à Diuo Thoma Catenâ aureâ in caput 16. Mathei ex Cyrillo relati, qui apud illum nullibi extet, nec eius conueniat principiis. Hoc

postremum nego. Digna sunt plane Legato Summi Pontificis, quas probauimus partes in Ephesino Concilio Cyrillum sustinuisse: atque eo nomine scripsit Epistola 10. ad Nestorium, & vndecima ad Clerum, populumque Constantinopolitanum, nisi intra terminum à Cælestino Papa Romano præscriptum, hæreses suas reuocet Nestorius, ab omnibus, vt excommunicatum, & depositum vitari debere; & Epistola 18. à Cœlestino, quem Sanctissimum Patrem appellat, petit sibi significet, num velit cum Nestorio adhuc ad tempus communicari, vel deinceps ab omnibus vitari.

Superioris Paragraphi primum argumentum hinc repetit Launoius. Nostræ responsioni addo: bonam fidem videri ad Aduersario exulare, nec vnquam bonis artibus agere. Cur nomen illius Græci tacet, quem Sessione septimâ referebat sic Patres Concilii allocutum, *habemus multas alias hâc de re sententias*: sed longe ante omnes Cyrilli in Thesauro. Is vero fuit Andreas Colossensis Episcopus, cui nullus Græcorum intercessit. Forte dicet Græcos suam causam omnium silentio, & vnius pollicitationibus corrupisse à se vindicandam. Bene est: quare homo alienigena, qui vix litteras Græcas à limine salutauit, nec Latinam Mineruam admodum excoluit; melius nouit res domesticas Græcorum, doctissimis illius gentis Episcopis: vt non dubitarit aliquot ex ipsis reclamantibus, hæc quæ improbat testimonia non magis apud Cyrillum, quam apud Virgilium, vel Hesiodum esse posse.

Prioris Epistolæ pagina 9. & secundæ prima Bellarminum inducit, quasi consilii inopem, præcluso, quo se recipere parabat, effugio, & secum pugnantem; quasi testimonia Cyrilli vno loco certa, alio dubia esse velit. Sed non aduertit, quod iam monui, tres esse testimoniorum classes, quibus certa à falsis seiungantur, & inter hæc media reponantur probabilia. Bellarminus à se non dissentit, nec more Aduersarii pro causæ commodo res inuertit; sed suo quæque loco reposita seruat; probabilibus hæc testimonia accenset, de quibus dubitare liceat, illorum probabilitate illæsâ: loco perfugii, quod illi à se præclusum putat, locum tutissimum parauimus diuisione Thesauri in duos libros, quorum pri-

mo continentur triginta quinque assertiones : alter apud nos desideratur, vnde probabilius est, deprompta esse testimonia, quæ apud Diuum Thomam extant.

Bellarminum fidei Catholicæ inuictum pugilem nunquam desinit lacessere. Quam cordi illi est heterodoxis gratificari, & quæ à Bellarmino lethalia vulnera excepit vlciſci. Carpit illum, quod integrum ex Diui Thomæ cathenâ locum Cyrilli non repræsentarit, quasi puderet retulisse adeo compertæ falsitatis. Sed hæc merum sophistam, & vitilitigatorem resipiunt : quasi non potuerit Bellarminus dimidiatum locum referre, non quod falsum reputaret, sed breuitatis & grauitatis causâ, quas parum ipse curat dotes, insinuasse locum eodem consilio, quo diximus Diuum Thomam ab illo citando in summâ abstinuisse; quod non certam, sed probabilem tantum fidem faceret, & facile à peruicacibus eludi, & eleuari posset, desiderato, vnde depromptus erat, libro. Sed cum inde probat Aduersarius falsum esse hoc testimonium, & volumen, vnde sumitur, suppositititium; perinde argutatur, ac si quis neget Tullium de Republicâ scripsisse, aut Liuium pluribus Decadibus totam historiam Romanam complexum fuisse, quod non nisi fragmenta supersint eorum qui censentur periisse, librorum, ac si huiusmodi Authorum fragmenta indubitata non sint, operum, quæ desiderantur monumenta. Qua ratione efficiet Launoius suppositititia esse ex Cyrillo testimonia, quasi nequeant esse fragmenta librorum, quæ perierint : aut immunis fuerit Cyrillus ab infortunio, & naufragio scriptorum omnium, quo plura absorpta sint illorum monumenta quam supersint?

Seposito, & quasi deiecto Bellarmino, ipsa testimonia ad examen vocat, & singula vellicat verba : hæc nouitatis, illa barbariei, multa erroris, omnia falsi incusat Quibus vero argumentis, quod verba Græca à Latino Interprete non fuerint fere Græcè reddita. O Critici morositatem ! quid eius virgam censoriam effugiet? Bellarmino vexato, textu verborum torturâ luxato; Patrem Nicolaïum aggreditur, vt se gratuito rixosum probet : iamdiu virum sapientissimum, & doctissimum, quâcunque non datâ, sed quæsitâ, & interdum nullâ, non tam ad litterarium, quam conuitiorum certamen

Digitized by Google

prouocat, ratus ſibi quamuis infauſtum, non inglorium fore, cum tanto Aduerſario congredi etiam vincendum.

At ille ſuæ famæ ſecurus apud Doctos, nihil moratur ſibi in Patribus verſatiſſimo, & antiquitatis callentiſſimo, Cyrillum inexploratum, & ignorum priſcæ Eccleſiæ ſtatum improperari. Vnde in illum concluditur, *ſi quæ Cyrillus de Petro, & de Petri ſucceſſoribus, &c. docuit, inſpexiſſet vel leuiter: ſi Eccleſiæ ſtatum, qui tum erat, contemplari dignatus eſſet, dixiſſet rectius, nihil tale in Cyrillo reperiri.* Hæc verba eſſe præſidentis hominis probant, quæ ſuperiori Paragrapho dicta ſunt: nec dubito meliora repoſiturum Patrem Nicolaï, niſi modeſtiâ, ſilentio, & grauitate, hominem cui male cum his dotibus conuenit, deiicere maluerit. Fortè Aduerſarius experietur vim læſæ patientiæ: & ſin iniuriarum ſuarum ſenſu affici ſe non patiatur, eaſque nolit vlciſci Pater Nicolai, ſpero commotum iri aliquando fidei communis, & Eccleſiæ Catholicæ in ſuo capite atrociſſime violatæ contumeliis.

Ex hâc ſecundâ Epiſtolâ, vnam, aut alteram refellendam ſuſcipio commentationem. In hęc duo verba ex Cyrillo, *inquaſſabiliter ſolam regnare Petri authoritatem ſucceſſione Sedis Romanæ, & Apoſtolicæ.* Et quærit, quo ſenſu ſola regnet, aut regnauerit, ſaluâ totius Eccleſiæ Orientalis & Catholicæ communione in vnam Fidem & Eccleſiam, *vel ſtabilita inquaſſabiliter*, ſteterit, Liberi, Felicis, aliorumque Pontificum erroribus concuſſa, & euerſa. Reſpondeo ſolam regnaſſe prærogatiuâ poteſtatis, quâ nulli obnoxia, reliquas infra ſe poſitas habet, & quotquot Chriſti ouium nomine cenſentur, curæ ſuæ creditas, & authoritati ſubiectas, vt ex Bernardo probatum eſt. Si hoc gradu regnet ſola; non video, cur falſos dicat Imperatores Gratianum, & Valentinianum, Hieronymum, & Cyrillum, qui poteſtatis Eccleſiaſticæ, & communis Fidei reliquas orbis Chriſtiani Eccleſias conſortes cum Romanâ volunt, ne ſola regnet. Vnde concludit: ad hæc omnia reſpectum non habuiſſe, qui Cyrillo apud Sanctum Doctorem relatum ſubiecit teſtimonium. Et opinatur Launoius, *niſi ille fidem cum fronte amiſiſſet, dicturum nunquam, Apoſto-*

deficeret orantis, & pollicentis se Petro astructam Ecclesiam aduersus portas inferi immotam seruaturum. Impleuisse vero promissum, & pro suâ reuerentiâ fuisse exauditum, ac proinde, quod inuidiosissimè traducit Launoius, Catholicum, & verissimum esse, Ecclesiam Apostolicam Petri, solam regnasse aliis gradu maiorem, & saluâ fide antiquâ, ipse rerum euentus, inuicto est argumento: cum Orientalibus præcipuis, quas Patriarchales vocamus, Imperio Turcico oppressis, & quod peius est, in schisma, & hæreses apertas, quas nequeat Launoius deffendere, vel certe non ausit delapsis, sola Romana *stabilita inquassabiliter*, & inuicta regnet; quod non posse dici siue eiuratá fronte & fide, nescio an his bonis saluis potuerit ipse scribere.

Nisi velit per summam impietatem falsis Christi pollicitationibus nos deceptos, vel cassas fuisse apud Patrem æternum filij preces, negare non potest in Ecclesiâ Romanâ, & Summo Pontifice seruatam authoritatem, & illi indiuiduam aut incorruptam fidem, velut promissionem veritatis, & efficaciæ orationum Christi testimonium, pignus & monumentum æternum: quod dum audacius arrodit Launoius, totius Religionis ruinam imprudentissimè molitur. Quid enim ex Euangelio supereſſe possit certi, si nedum dubia, sed falsa etiam, & hæretica esse contendas, quæ de perennitate incorruptæ fidei Petri, eiusque successorum, illique astructæ Ecclesiæ, non solum expressa verba Christi testantur, sed ipse euentus comprobat Christi fidem *inconquassabiliter intra Romanam Ecclesiam regnare*, & à cæteris Ecclesiis orbis Christiani præcipuis hæresi depulsam periisse; quam si obtineas Launoi, quod totis viribus contendis, perinde à Romanâ, atque à cæteris Patriarchalibus exulasse; quid superest, nisi vt promissorum Christi veritatem eiures, aut cum hæreticis ad Ecclesiam inuisibilem confugias?

Eò sane tuis disceptationibus nos deducis: & dum Pontificum, vel Liberii ignauiam, vel Fœlicis ambitum honorum, vel Ioannis XXII. singularem opinionem, non solum quasi priuatorum hominum culpas, sed Ecclesiæ capitum hæreses traducis, nonne promoues Calui nistarum causam, & iter ad perfugium Ecclesiæ

Digitized by Google

inuiſibilis munis: niſi malis nos in atheorum voraginem præcipites dare. Periere quotquot in Oriente floruerunt Eccleſiæ Patriarchales: vna in occidente Romana ſtat victrix ſæculorum, & hæreſum: Euentus pollicitationes Chriſti confirmat, & hanc poſt iſta, ægerrime fers, *inquaſſabiliter regnare ſolam*, cum reliquæ occiderint. Quò confugiam, quò me recipiam prorſus ignoro: niſi loco Petri eiuſque ſucceſſorum, te ſufficias, aut velis à te vno ſolo repeti, quam in Romanâ Eccleſiâ deſideras fidem incorruptam. Non videris omnino abhorrere ab illâ prophanâ cogitatione: perinde enim ſcribis, eâque fiduciâ, ac ſi ſublatam Eccleſiæ Romanæ infallibilitatem tibi aſſerueris.

Quas de Liberii, Felicis, Ioannis 22. poſt Morneum, Spalatenſem, inſtauras accuſationes, validiſſime refellunt Catholicorum innumeri, quorum reſponſa taces, quaſi crederes non audiendos poſt hæreticorum vociferationes. Docuiſſent te, à Liberio, & à Felice, ſicut à Petro non errore fidei, ſed conuerſationis, vt loquitur Tertullianus, & ex ignauiâ, atque ambitu dignitatum ſaluâ fide peccatum fuiſſe, quod animo minus forti tormenta tulerint, aut dignitates ambiuerint. Sed malles hæreticos omnes eſſe, quam te nimiæ audaciæ, & temeritatis incuſari.

PARAGRAPHVS SEPTIMVS.

In tertiam Epiſtolam breues obſeruationes.

AB inſtituto Apologiæ longius abduceret, ſi reliquas vellem Epiſtolas etiam decurrendo, recenſere & expendere. Sat fuerit nonnullas obſeruationes eruditi Lectoris iudicio ſubiicere, Aduerſarium imitatus, qui ex longâ diſputatione Caietani cum Almaino nonnulla excerpſit diſcutienda. Eadem methodo, ex eius Epiſtolis quædam ſingularia annotabo, quæ à communi Theologorum ſenſu ac methodo videntur abhorrere.

In confutatione Caietani, Almaini causâ, ſelecta verba lego, elegantem orationis circuitum: ſolida au-

gumenta desidero : mallem Theologum egisset , quam oratorem. Quid enim habet, quod impugnet Cajetani ad Almainum responsa. Almainus ex Epistola quadam Ambrosij operibus inserta , & nonnullis inscripta Damaso , quasi negaret sibi licere rem à Concilio Capuano iudicatam , ad examen vocare & rescindere ; inde infert Summum Pontificem subesse etiam priuatis Concilij nationalis Decretis. Respondet Cajetanus his Epistolæ verbis , non negare Damasum sibi potentiam deesse , sed minime conuenire iuxta illud Apostoli , mihi *omnia licent , non omnia expediunt.* Inde confirmat Cajetanus , Pontificem illud iudicium detrectasse , non quia potentia deesset , quâ valide iudicaret , sed minime conuenisse, idque exemplo Pij I. negantis Marcionem à Patre damnatum absoluere , confirmatum est.

Quid affert Launoius , quod hunc Cajetani obiectum obicem effringat ? videtur quæ refellenda suscepit, suis argumentis confirmare , & inuicta probare. Sic enim te conuenio. Aut negas in totum id genus distinctionis , vt quædam liceant , non expediant; valide fiant , non inculpabiliter : vel quamvis legitimam , & vsu frequentissimam infinitis difficultatibus enodandis hanc rerum partitionem oportunam agnoscas , à subiectâ quæstione vis excluſam. Si primum obtendas ; stant contra te omnes Theologiæ , & iuris consultissimi , quibus nihil hac distinctione familiarius , nihilque certius rerum quæ valide fiunt plures culpa non carere. Ita efficax est administratio Sacramentorum , validum pactum venditionis , licet neutrum culpa interdum vacet. Si legitimam concedas hanc operationum distinctionem , sed locum habere nolis in causâ Damasi ; qua ratione id probas , nisi apertâ petitione principij ? Neque enim aliud apud te lego , nisi conuitia in Cajetanum , Encomia Almaini , denique Thesim ipsam in probationem assumptam. Diserta vbique habes, non fortia.

Aliam insinuat Caietanus distinctionem, legis cogentis, & dirigentis : quas ferunt Concilia , vel ipsi Pontifices, ligare concedit conscientiam directionis vi , non pœna cogentis. Quare Caietanus remotissimus ab a-

dulatione Principum docet : *minime decere Summum Pontificem determinationes Concilij Prouincialis, multo minus Generalis ſoluere* : atque inde infert, *ſecundum ſacros Canones, ad Romanum Pontificem ſpectare maxime, ſeruare ſtatuta Patrum, ſicuti propria*, directionis vi, ſeu ſtudio virtutis, non coactione, & metu pœnæ. Quid habet Launoius in hanc Caietani diſtinctionem, quam nec quidem verbo indicauit, rethoricari, aut conuitiari contentus, aut loco argumentorum cenſuras proferre. Sic enim iterum te conuenio; vel hoc duplex munus legis dirigentis & cogentis, negas, quæ vim dirigendi exerceat in authorem, cogendi etiam in ſubditos, vel legitimam agnoſcis, ſed malè à Caietano adhibitam improbas. Primum apertè falſum eſt omnium Theologorum, & iuriſconſultorum conſenſu: ſi alterum velis, quæro à te argumenta, neque enim vllum occurrit totâ Epiſtolâ, quo hæc diſtinctio, vel illius vſus laceſſatur : Ergo, quæ ſcribis, gratuita ſunt, & nullius roboris, aut vtilitatis, & eruditionis modicæ, quę doctioribus non ſatisfaciant, licet acerbiori caſtigatione authorum, quæ aliquid libertatis reſipiat, placere poſſint moroſioribus.

Verum ſi vana ex veteri prouerbio eſt ſine viribus ira, ineptæ prorſus ſunt, & ridiculæ acerbiores priuatorum ſcriptorum animaduerſiones in alios ſe Catholicos magis, & doctiores, nullo munitæ argumento. His cenſuris, aut verius conuiciis ſcatent duæ Launoij, tertia ſcilicet, & ſexta Epiſtola in Caietanum ſcriptæ. Hic author minus purpurâ, quam ingenio, pietate, & in Eccleſiam meritis eminens & illuſtris, de ſubiectâ controuerſiâ, quam vndecim Epiſtolis Launoius verſat, nullo ordine, tres benè longos edidit tractatus, qui primo Tomo Opuſculorum ad calcem Commentariorum in tertiam partem D. Thomæ extant. Ex iis libris vnum tantum caput, nempe decimum ex ſecundo ad Almaini impugnationes libro, refutandum ſuſcepit ne quidem parte dimidiâ, ſed ex ſeptem, quas ſoluit obiectionibus, ſecundam & tertiam delibauit, ac vix perſtrinxit : & quaſi totum opus profligaſſet, Caietanum tantum non triumphat : Cui hoc vnum reponam, quod Laco ille prudenter filium iuueniliter ferocientem monuit : aut magnos illos ſpiritus compeſce, & minue aut vires & robur au-

ge. Ita dico remittendum Aduersario de acerbitate, & ferociâ verborum, ac minarum; vel fortioribus agendam argumentis: nisi enim validiora adhibeat, se doctis ridendum præbebit.

His duabus solutionibus à Launoio lacessitis, tria sibi Caietanus extruxit præsidia, de sacramentis, iudiciis, pactis, &c. validè interdum, & illicitè peractis: alterum de vi legis solâ directione, vel interdum pœnis, & coactione ad rem constitutam vrgente: & de lege diuinâ, aut Ecclesiasticâ solo iure humano positiuo à Summis Pontificibus, vel à Conciliis constituta. Concedit Caietanus lege diuinâ, vtroque nomine directionis, & coactionis summos Pontifices ligari, nec ab humanâ vel Ecclesiasticâ à se, vel à decessoribus, vel conciliis iustè prudentérque sancita eximi, saltem quoad vim directiuam, quæ salua conscientiâ lædi nequeat. Hos quibus se Caietanus munit, obices prærumpat oportet Aduersarius, quæ hactenus ne verbo quidem tentauit, seu ex inscitiâ, seu ex conscientiâ suarum virium, quas his solutionibus refellendis impares esse nouit, & si contra eniti, aut eluctari velit, non conuitiis, sed argumentis, ipsemet Caietanus sese tutabitur, aut certò sciat non defuturum defensorem, si disputationem reuocet ad veras Theologiæ leges, nec vitilitigationibus agat, quæ otiosi hominis sit refellere aut morari.

PARAGRAPHVS OCTAVVS.

Ex superiori obseruatione breuis, Responsio ad septimam, & octauam Epistolam.

QVamuis triplici distinctione Caietani legum iuris diuini, & Ecclesiastici, quæ directione in Auctores, coactione in subditos agant, & validè susceptа, illicita efficiant; his, inquam, responsionibus conuulsa sint, & deleta, quæ longissimis Epistolis 7. ad Hieronymum Sambœuuium per 15. paginas & 58. ad Ludouicum Cusinotum nummariorum Iudicum præsidem scriptis congerit, & millies repetit, de vi canonum in Summos Pontifices testimoniis; pauca tamen, vt eruditioribus satisfa-

Digitized by Google

ciam, visum est addere, eâ cautelâ, ne in vitium prolixitatis alieno coarcter vitio.

Illud enim imprimis animaduerto, quod Bartholomæi à Martyribus Lusitano idiomate edita narrat historia, è tribus illius gentis, qui Concilio Tridentino interfuere Episcopis, hunc multa paucis, alterum multa multis, tertium pauca multis solitos explicare: hic postremus Launoio caracter nescio an placeat, certè genuinus est, & conuenit. Cũ multa his vndecim Epistolis probanda suscepisset, & mediocri volumine id potuisset efficere, aut certè niti debuisset; contra totus est in parergis congerendis, quæ nihil ad institutum conferant, vel iisdem exemplis & argumentis millies obtrudendis. Primâ Epistolâ iam discussâ, responsum est ad argumentum ex Epistolâ falsò ascriptâ Ambrosio, & verius ab Almaino Damaso attributâ, tandem vindicata Siritio; & ab appellatione Marcionis à paternâ damnatione ob constupratam virginem ad Sedem Apostolicam. Vtrumque argumentum prosequitur singularibus Epistolis priore longioribus, additis propemodum infinitis testimoniis Patrum, & Pontificum, quæ Canonum sanctiones commendant, iisque se obnoxios Summi Pontifices profitentur: quis nostrum hoc vnquam negauit, seu ex directione, seu ex coactione, seu ex vtroque capite hoc conscientię onus & vinculum existat?

Dum hæc congerit venerandæ antiquitatis monumenta apud omnes obuia, molem Epistolarum auget, non vim argumentorum: & illum pictorem imitatur, de quo in statuam Veneris coniecto auro dictum est, cum non posset facere pulchram, diuitem feciſſe. Mallem pauca, & selecta infringendis Caietani solutionibus idonea, & validiora scripsisset, obmissis quæ ex historiâ Theodoreti, ex Epistolis Ambrosij, & Pontificum Romanorum conglobat, nihil prorsus ad rem facientia, nisi vt prolixior, & fortè molestior Epistola euadat.

Non dicam Cardinali Perronio emunctioris naris homini, Theodoreti de Flauiano Antiochenæ Ecclesiæ, id est suo Patriarcha, in quem proinde propensior erat, fidem magis suspectam, quam Socratis & Sozomeni, qui à partium studio aberant, quorum historiam verio-

rem

rem cenſeri contra quam ſentit Launoius, quod ex Theodoreto, quam ex Socrate Damaſi Summi Pontificis in orientales Eccleſias ſummæ auctoritatis obſcuriora depromantur argumenta, quæ vna & ſumma lex atque ratio vltima eſt Launoio de ſingulis ſtatuendi: neque enim dubium relinquit apud Lectores, quamlibet diſparibus rationum momentis res vtrinque diſceptentur, quin in eandem partem toto impetu feratur, cæteris præſidiis deſtitutam; dummodo Pontificum iuribus aduerſetur.

In ea Flauiani cum Paulino, eiuſque ſucceſſore Euagrio de Patriarchatu Antiocheno, quæ orientem multis annis vexauit, contentione; cuius ſopiendæ causâ, habita eſt in Oriente Synodus Capuana, innumera ſuppetunt pro Petri primatu argumenta, quæ Cardinalis Perronius replica ad Regem Angliæ à paginâ 97. accuratiſſimè & elegantiſſimè proſequitur; quales ſunt frequentes iuſſiones, quibus Imperator Flauianum vrgebat, vt quamprimum Romano Pontifici Damaſo ſe tanquam legitimo iudici ſiſteret, quibus ex Theodoreto reſtitit Flauianus ſenectam, incommoda itineris hieme ſuſcipiendi, nunquam vero, quod vnum ſuggerit Launoius, cauſatus, nihil in ſe iuris habere Romanum Pontificem. Plura eruditiſſimus Cardinalis in eandem rem, ex eâdem hiſtoriâ congerit argumenta validiſſima ex ipsâmet, quam refert Launoius, Epiſtolâ Ambroſij, in Euagrium, quam in Flauianum propenſioris; quod illius cauſam, pro quâ ſemper ſteterat Romanus Pontifex, iuſtiorem reputaret.

Has omnes Perronij argumentationes nihil moratus Launoius, ex verbis Ambroſij pagina 11. inquirendum cenſet, cur cum tantâ ſollicitudine & cura rerum Pontificis Romani Ambroſius ſatagat, vt Theophylum moneat, referendum negotium ad Sanctum Romanæ Sacerdotem Eccleſiæ, quoniam præſumimus ea te iudicaturum, quæ etiam illi diſplicere nequeant. Huius Ambroſij ſollicitudinis futiles cauſas comminiſcitur, nihil penſi habet ſolidiores: vult ab Ambroſio habitam eſſe rationem Romani Pontificis, quod abeſſet à Concilio, & abſentium curam habendam eſſe. O nugacitatem! Cum omnes occidentalis Eccleſiæ Epiſcopi Paulino, &

Euagrio adhæsissent, infensi Flauiano, & pluries à Concilio Capuano abessent; cur cæteris omissis, quibus ex absentiâ, & vnitate sacerdotij idem quod Romano Episcopo vindicat iuris, ad hunc solum monet Ambrosius referendum, & approbandum iudicium? Sanè cum ista lego, rideámne, aut succenseam, planè ignoro: incertus futiliora ne sint, an magis ex præposteto, & prauo in Summos Pontifices affectu profecta.

Nam quas addit coniecturæ, aut nugæ, Ambrosium consultum voluisse, vt factum Romani Pontificis in Euagrium malè ordinatum affecti benignè acceptaretur: conuelluntur postremâ Cardinalis Perronij argumentatione; nihil Euagrij ordinationis vitio detecto obmissum à Flauiano, vt in Damasi gratiam rediret, eâque de causâ missos Romam legatos, Chrysostomum pro Flauiano intercessisse, nullum denique à Patriarcha, & ab amicis prætermissum officium, quò Damasum iustè iratum delinirent.

Sed hominis criterium mirare, & quàm mereatur iudicis, quod sibi arrogat munus, inde agnosce: si quæ occurant ex ipsis, quas præ manibus habet, historiarum monumentis commendandæ Pontificiæ authoritati; aut tacet omnino; vel futilibus deterit argutiis, & minutissima quæque aucupatur, quæ in speciem eius consilio faueant. Aquila non captat muscas: hanc prædam araneis remittit. Ab illarum non longè telis (de veneno absit vt quidquam pronuntiem:) absunt futilissima, quæ leguntur pagina 12. Bonosum post delegatorum iudicum sententiam, ad Ambrosium Capuanæ Synodi præsidem scripsisse, non ad Siricium Romanum Pontificem. Quasi res in Synodo Capuana dirimendæ ad illum nihilo magis, quam ad alios, qui aberant, Episcopos pertinerent. Quantâ inopiâ solidiorum argumentorum premi oportet eum, qui totus his nugis & siliquis captandis inhiat. Quæ pagina 13. scribit de Flauiano, & Synodo Capuanâ validè expuncta sunt à Cardinali Perronio.

Quæ ex Epistolâ Siricij elicit argumenta, vt institutum probet, quamuis validiora sint aliis, vix tamen ad coniecturas accedunt. Ipse se remittit ad Epistolam tertiam, cui responsum est argumento superiori: quare ab his supersedeo. Tacere tamen non possum, quod eiusdem

Epistolæ pagina 23. habet plagium Epistolæ Pij secundi ad Carolum VII. Regem Galliæ, quâ sic eum monet: *Vnum à te petimus charissime fili, vt detractoribus Sedis Apostolicæ semper non credas, multa illorum passionibus tribuens*: at Launoius, vel ex crassâ insciticâ, vel excæcâ ad detrahendum libidine locum corrupit & interpolauit, voci detractorum suffecto Doctorum vocabulo: quasi Summus Pontifex curare velit vt doctoribus Sedis Apostolicæ minor, quam eius detractoribus fides habeatur. Relatum mihi est, priuato colloquio Launoium à viro eruditissimo corruptelæ huius loci conuictum, diu tergiuersatum, nihil tamen respondisse, quod vel insciciam, vel culpam apud homines doctos, qui intererant, excusaret.

Vbique Bellarminum, ac Peronium allatrat magis, quam mordet. Postremum hunc pagina 24. ait, *Epistolam*, de quâ agimus, *censuisse non esse Ambrosij, quamuis inter eius opere extaret, sed cuius esset quærere neglexisse*: quod huiusmodi diligentiam intelligeret, sibi & Annalium suorum scopo vehementer incommodatutam. Conueniebat te, Launoi, dum alienam famam auidius insectaris, saltem tuæ minus esse prodigum: nam cū irrito conatu, & morsu inani vitos celeberrimos appetis, nullo verisimili argumento damnas; quid aliud lucraris, quam iniqui censoris nomen? Quid mali Romano Pontifici ex illâ Epistolâ, vni ex suis decessoribus assertâ existere possit, Tu solus vides scintillantibus aut caligantibus oculis ex nimio in præiudicatas opiniones affectu: at, inquies, Syricius totâ eâ Epistolâ negat ad se pertinere earum rerum iudicium, quæ in Capuanâ Synodo constituta, & sancita sint. Ita est sanè; quia ad iudicia legitimè peragenda præter auctoritatem opus est infinitis partibus; nempè rerum diligenti examine, inspectione tabularum, & aliis id genus, quæ cum in se desidetari agnosceret Siricius, merito illud iudicis munus sibi abdicauit.

Nisi afferas apertiora, quæ hanc potestatem deiiciant, quam quę apud te lego, longâ illâ serie testimoniorum, vtrâque Epistolâ contexta, oleum & operam planè perdidisti. Probas impensissime, quod vltrò asserimus, legibus diuinis & Ecclesiasticis omnes astringi, ne exce-

ptis quidem Summis Pontificibus : sed plane erras, & his legibus parem inter se, aut in omnes vim esse contendas : si nullo discrimine Ecclesiasticas diuinis exæques, & paris velis esse roboris ac perennitatis, nec magis Ecclesiasticas, diuinis vlli relaxationi obnoxias esse.

Eadem responsione refellitur 8. Epistola : quia de eadem controuersia iisdem argumentis, & testimoniis pugnas. Hoc vno differunt, quod testimoniorum congeriem, quæ Canonum commendant obseruantiam Epistola 7. Siriaci testimonio, quæ altera Pij I. Papæ Marcionem absoluere recusantis, repulsæ astruis. Vbique morositatem prodis. Illius Epistolæ pagina 6. doctissimo, & accuratissimo scriptori Bellarmino pueriliter ἀβλεψίαν improperas; quasi alienis, non suis oculis Epiphanium repulsam Marcionis referentem legerit : alias supersessurum ab allegatione, quæ consilio eius obesse poterat, non prodesse.

Chamierius & mordacissimus, &, vt existimo, hæreticorum doctissimus, cum Bellarmino te Launoi humanius disputat. Sin huius heterodoxi facundiam, & eruditionem æquare non poteras, certè non debebas pati, te Catholicum ab Hæretico in Cardinalem æquitate vinci. Quis non credidisset post hanc grauem obiurgationem actum esse de Bellarmino, crassæ supinitatis accusato? At ne quidem Bellarmini attigisti argumentum ex appellatione Marcionis ad Sedem Apostolicam. Nemo dixerit peritiam rerum Ecclesiasticarum, aut ingenium defuisse hæresiarchæ isti, & si ex Launoio Orientales Patriarchæ, & Episcopi Romanum, iure in res ex Ecclesiæ legibus iudicandas longe vincant, & illi pares sint Episcopi Occidentis ; cur Marcio neglectis Ecclesiæ Orientalis Episcopis, qui præsto aderant, Romanum conuenit, nisi ad illum ex traditione Apostolica iure appellari credidisset? Adeóne longi itineris se laboribus confeciſſet, & obiectasset periculis ; nisi Marcion ex communi fidelium sensu aliud didicisset, quam quod de primatu Ecclesiæ Romanæ scribit Launoius? Mortalium stolidissimum appellauerim, illa appellatione futili, qua nullo commodo sese tot laboribus confecerit.

Hoc est Bellarmini argumentum, quod quisquis ἀβλεψίαν dixerit, oculis & mente captus sit oportet. Sed promptius est arguenti insultare, quam respondere argumento. Ad contextam huic exemplo Marcionis seriem testimoniorum, Respondeo: id vnum probare, quod vltro agnoscimus, antiquissimam fuisse Summis Pontificibus legum diuinarum, & Ecclesiasticarum auctoritatem, nec sibi etiam in summa potentia constitutis, quidquam sine causis legitimis detractum illis voluisse: & hoc ad summam eorum laudem pertinet, quod solo æquitatis respectu, nullo pœnarum metu se huiusmodi canonum obseruantissimos, & vindices acerrimos præbuerint; ac proinde dignissimos, quibus summam auctoritatem Deus permitteret, cui ex pari æquitate moderabantur. Hoc vnum probant congesta à Launoio in vtramque Epistolam testimonia, iisdem verbis pluries, mediocri volumine dimidiâ sui parte breuius futuro, nisi pluries eadem repetiisset.

PARAGRAPHVS NONVS.

Obseruationes in 6. Epistolam ad Raymundum Formentinum.

AD finem Epistolæ 3. in Caietanum scriptæ narrat Aduersarius, à Sacrâ Facultate Parisiensi datam Prouinciam Iacobo Almaino respondendi Caietani libro, pro auctoritate Pontificia aduersus Gersonem scripto, quem Gaufridus Boussardus Parisiensis Cancellarius nomine Pisanæ Synodi ad Facultatem misit, vt refelleretur, eoque imperio Almainum Theologiæ Magisterio donatum superioris sæculi anno vndecimo, & decimo sexto immatura morte sublatum, tantâ ingenii præstantiâ fuisse defunctum, vt eius liber in frequentissimo Theologorum audientium, & approbantium consessu recitatus sit, & omnium ore laudatus.

Non crediderim has Launonij Epistolas, de eodem ferè argumento, sacræ Facultatis iussu scriptas, vel consensu editas, & confirmatas esse: quia licet ætate prouectior, nec forte antiquitatis peritiâ inferior sit Al-

maino ; aliis tamen dotibus imparem puto , & longè à grauitate , modeſtia , & humanitate Almaini abeſſe. Mallet vero Sacra Facultas in iis , qui ſuo nomine delecti loquuntur , magis eloquentiam , & eruditionem, quam æquitatem , & prudentiam deſiderari. Has verò Scriptionis laudes dolent probi omnes ab Aduerſarij libris longe exulare. Mirum ſane eſt Gerardum , Voſſium , Groſſium , ac ſimiles ex Hollandia , aliiſque regionibus Scriptores , etiam hæreticos , Cajetani , Bellarmini , Baronij vix meminiſſe , niſi cum honorificentiſſima tantorum nominum prædicatione ; quæ tamen Launoius vbique contemptim proferat , ac penè traducat innumeris conuiciis , quod diuerſa à ſe , & quid maius ſentiant de primatu Petri , eiuſque ſucceſſorum, tanquam Eccleſiæ Romanæ Palpatores infamat : ſic enim Zozimi Papæ verbis abuſus *obſiſte* , inquit , *ſuperbiæ & arrogantiæ venienti*, (ex Romanę curiæ palpatoribus :) id eſt , ex Caietano , Bellarmino , Baronio , quibus tres alios addere poterat ex Eccleſia , Gallicana iam à me nominatos , Bernardum , Perronium , & Coeffeteau.

Pudet ſingula referre , quæ in hos pietate , eruditione, & ſapientia , quam dignitate & purpura viros eminentiores conuicia ſcribat : ſed obmiſſis Perronio , & Coeffeteau , quos nunquam nominat , licet eadem cum Bellarmino & Baronio de Primatu Petri nedum ſentiant , ſed etiam latiſſimè ſcripſerint (ſi ea excipias quæ Eccleſiæ Gallicanæ iura attineant , extra cuius pomœria latiſſimè vagatur Launoius:) hoc vno ſilentio illa Galliæ lumina atrocius , quam ſuperiores apertis conuiciis , & cenſuris videtur damnare : quaſi nullo loco habeat , & nequidem audiendos , aut nominandos putet , niſi inter Romanæ curiæ palpatores. Quis credidiſſet quemquam iſta auſum ſcribere , niſi quæ à nobis fidei & pudoris ait amiſſa , peius bonis conſuluiſſet ? Quiſquis in poſtremæ ſuperioris , & primæ partis huius ſæculi hiſtoria Romana hoſpes non fuerit , ignorare nequit , mortalium nullos ab adulatione & ab aliis id generis vilis , & ſordidi animi vitiis remotiores his tribus , Bellarmino , Perronio , & Baronio , qui in conſeſſu Purpuratorum Patrum , in electione ſummorum Pontifi-

cum ſupra omnem ſpem, & metum, omni humano affectu intactos, & maiores ſeſe toti Europæ probarunt. Et hos, ſi ſuperis placet, Launoius Romanæ Curiæ Doctoribus, aut palpatoribus accenſet, qui dignitates proditione veritatis emant, & aucupentur.

Petronium, & Coeffeteau nullibi apertè, Bellarminum, & Baronium obiter mordet, Cajetanum duabus Epiſtolis tertia & ſexta laceſſendum, & lacerandum ſuſcepit: ſed ſcio nihil moraturum has contumelias. Nam ſecundi libri exordio ita habet *charitas Ieſu Chriſti, ſanctaque eius Eccleſia cogit, me virum periculoſum, enervatorem Eccleſiaſtica poteſtatis, falſarium, adulatorem, atque blaſphemum, ad hæc quidem exemplum illius ſequi, qui cum malediceretur, non maledicebat*: atque hæc præfatus accingit ſe reſponſioni ad obiectiones Aduerſariorum, à quibus laceſſitus, nedum à conuiciis reponendis abſtinet, ſed ne videatur perſonas inceſſere, magis quam ſenſa; nullius nomen, eorum quibus cum diſputat, memini me apud illum legiſſe. Vt rem inuidioſiſſimam abſoluam; miror dum ſapientiſſimis viris adulationem, & deformè obſequium in Summos Pontifices improperat Launonius, non timuiſſe præruptæ audaciæ crimen, à quo ſine dubio propius abſit, quam Cajetanus, & Bellarminus ab adulatorum & palpatorum vitio.

Sed ad rem veniamus; Launoius Epiſtola 6. Almaini argumentum inſtaurat contra Cajetanum ex Canone 21. octauæ Synodi, quo cauetur, *vt vniuerſalis Synodus cum conuenienti reuerentia exortas de Romanâ Sede quæſtiones audiat, & eas promoueat, non tamen audacter ſententiam in Romanum Pontificem pronunciet*: qua cautela concilium ex Almaino de Romana ſede & Pontifice iudicium legitimum credit ſemoto vitio audaciæ, & ſalua illius reuerentia.

Ad hæc tria reſpondet Cajetanus. Primo male eo loco diſtingui ab Aduerſario iudicium in Pontificem ab audacia, ſed vnum in aliud recidere, nec vitium audaciæ prohiberi tantum à ſententia in Summum Pontificem, cum abeſſe debeat à iudicio etiam in plebeios ſuſcepto, ſed iudicio in totum interdicit eodem ſenſu, quo de occultis cogitationibus vetat lex diuina quidquam ſini-

ſtri temere ſtatuere. Neque enim temeritas tantum iudicij de occultis damnata eſt, ſed ipſummet iudicium vitio non caret. Hinc tandem concludit Caietanus, eo Canone concedi expoſtulationes audiendas in Pontificem, abſtinendum eſſe à ſententia, niſi in apertam hæreſim prolapſus illi pertinaciter adhæreat: tum enim velſemouendum omninò, aut verius ipſius hæreſis confeſſione pertinaci pontificatum cenſet ſibi abrogaſſe.

Sed contra Launoius inſurgit. Primùm conuiciis, deinde argumentis, *Reſponſionem* ait *nihil habere ſolidi, expreſſi, aut eminentis, iacere in futilium argutiarum fatore, & litigioſam eſſe totam ſolutionem qua recitato Synodi Canone ſua ſponte diſſiliat.* Conuicia hæc, ſurda aure prætereo, Caietanum imitatus, id tantum mirari ſubit, quod cum hanc artem longiſſimo vſu didicerit Launoius, barbariem nondum potuerit exuere. Fœtor ex corruptela conſequitur, vtrumque vitium rebus craſſioribus adnaſcitur, male cum argutiis, cum rebus ſubtilioribus, & minutioribus conuenit, quæ in fumum, & in nihilum faceſſunt. Iis ſane non fœtor adhæret, & obiici ſolet: ſed Aduerſarius adeo eſt conuiciorum auidus, vt inſociabilia turbinis more conuoluendo iungat.

Verum ad rem: videndum an luculentius argumentetur, quam ſit conuiciatus. Contendit eo Canone de iudiciis commune ius ſtatui Romano Pontifici, & omnibus Patriarchis: & cum non poſſit Cajetanus obtendere omnes Patriarchas à conciliorum auctoritate exemptos, neceſſe eſt, patiatur Romano Pontifici æquo iure cum aliis viuendum, & obnoxium eſſe conciliis. Hic non diſputo, an res ita habeat: ſed an ex illo Canone id euincat argumentum Launoii: non expendo jus Pontificium; ſed vim reſponſionis Aduerſarij, quæ reuera rem propoſitam non efficit. Quatuor habet illius Canonis editiones Aduerſarius, prima ex Almaino ſolius pontificis Romani meminit: altera etiam ex Græco breuior illius tantum mentionem patriarchis omnibus tacitis facit. Tertia fuſior ex Anaſtaſio, licet ex Patriarchis aliquid attigerit, ſingularem tamen habet clauſulam de Summo pontifice ſenioris Romæ (vt vocat) in quem prohibetur audacter ſententiam dici.

Digitized by Google

Si disputationem exigamus ad has tres editiones legitimas, planè concidit argumentum Launoij, quod inuictum putabat: quia sensus Canonis legitimus est censendus, qui singularem habet clausulam de Summo Pontifice. Quare si quid virium insit argumento Aduersarij, totum est à Gratiano Canonum collectore, non admodum accurato, qui priuilegio de Summo Pontifice simile de aliis inferciuit Episcopis & Patriarchis: Sed quæro an Editioni græcæ, Almayni, & Anastasij sit tribus minus standum, quam vni Gratiano: & cum nullus sit dubitandi locus, quin plures à doctis interpretibus editiones vni à Gratiano parum accurato Collectore, aut callente Græcarum litterarum præponderet; quærendum est aliud Launoio præsidium, vt argumentum fulciat, & solâ lectione Canonis responsio Caietani dissiliat.

Sed quid argumentationi ad hominem, quâ vrget Launoius Caietanum? Dat ille ius Conciliis in Pontificem dubium & hæreticum: Ergo malè negat in Pontificem reum cuiuscunque criminis, quo abdicationem tantæ dignitatis commeruerit: qualia sunt prope infinita, imo quodlibet minimum, si ad lethale peccatum accesserit. Vt hanc consecutionem, sine dubio periculosam submoueat Caietanus; cohibet iudicium intra schismatis & hæreseos metas: id est, dubiæ electionis ex contentione competitorum, aut vnius apertæ hæreseos conuicti. Si dicas hos limites gratis & immeritò præfigi; hoc non obiici debuit à Launoio, sed oportuit impugnari plurima, quibus Caietanus has metas tutatur: nec locus est hic disputandi, cum Aduersarius censuris tantum agat, nullis argumentis. Addo duo, quæ vellem à Launoio refelli.

Primum ex traditione, aliud ex ipsiusmet Aduersarij documentis. Illud quidem ita habet: nulli Pontificum dicam à Conciliis scriptam, nisi hæresis Honorio, & apostasiæ Marcellino, vel dubiæ, id est nullius electionis, quamdiu euidentibus argumentis res dirimi non potest. Huic grauissimo ex traditione argumento aliud adiungo perinde efficax ad hominem. Adeo immane & atrox visum est, & Pontificiæ dignitati infensum crimen hæreseos, vt illius compertum Episcopum Epistola 4. pagina 24. ex Iulij Epistolâ ad Faustum eiici ab vnoquoque, &

damnari posse, vt mirum non sit, quod ex Caietano Conciliis generalibus in Romanum Pontificem hæresis conuictum ius singulare comparatum est. Atque ex his dissiliunt, quæ in Caietanum congeruntur. Ad ea, quæ fusissimè referuntur de Honorij casu, nihil opus pluribus respondere, cum omnia vnâ solutione occupata sint.

PARAGRAPHVS DECIMVS.

Ex obseruatione in superiorem Epistolam breuis responsio ad Nonam.

HANC ad Claudium Santeulium scriptam Epistolam superiori adiungo, quia idem versant argumentum, hoc solo discrimine, quod sexta Epistola Aduersarios impetat Launoius, ista se tutetur.

Nam cũ duæ sint fortitudinis partes, vna imprimat, altera sustineat impetum; & potior sit ratio fortitudinis ad defensionem, quam ad aggressionem comparatæ; in aliis lacessendis audaciorem, quàm validiorem aliis Epistolis, istâ in se tutando ignauum, & debilem experiemur; non marte, sed arte hic pugnat. Suppetunt quædam opinioni lacessitæ à Launoio, ex mediâ inter primam Ecclesiæ, & nostram ætatem monumenta quibus inustæ palpatoribus Romanæ Curiæ erroris temeritatis, & nouitatis notæ elui videntur. Quid non tentat totâ hac Epistolâ, vt iis testimoniis intercedat? Pudet referre, quæ ille corrumpendis ex antiquitate monumentis sit molitus: nulla est ex Neustrio seu gentilitio cælo insita, aut longo litigandi vsu, & studio comparata fraus & solertia, quam his testimoniis eleuandis non adhibuerit.

Satius sanè fuerat dicere Ennodio Auito, & Synodis Romanis duobus ita visum, *Romanum Pontificem extra iudiciorum aleam aut Conciliorum iudicium*, sed malè, & præter maiorum morem, præter scripturarum auctoritatem: sed maluit litigare, & falsis interpretationibus tria testimonia deprauare. Rem & disputationis statum paucis perstringo: Concilij Romani sub Symmacho

Papâ, Episcopi à Theodorico Rege, aut verius Tyranno Italiæ, & Arriano aduocati, ad Symmachi apud ipsum ab æmulis atrocium criminum læsæ-Majestatis accusati causam iudicandam, duo contestati sunt: primo malè indictum Concilium ab illegitimâ potestate principis sæcularis & hæretici, quod non posset, nisi ex ipsiusmet rei iudicandi nomine congregari: sic enim sancta Synodus: *Memorati Pontifices suggesserunt ipsum, qui dicebatur impetitus, debuisse Synodum conuocare; scientes, quia eius sedi primum Petri Apostoli meritum, deinde secutâ iussione Domini, Conciliorum venerandorum auctoritas, singularem in Ecclesiis tradidit potestatem, nec antedicta sedis Antistitem minorum subiacuisse periculo.*

Meminit forte Aduersarius illud Virgilianum sibi obiiciendum,

Vane ligur nequicquam patrias tentasti lubricus artes

Duo relatis verbis iura Papæ vindicare videntur Patres Synodi: primum congregandi Concilia, idque ex triplici capite confirmant: ex primatu Petri, ex institutione diuinâ, & auctoritate Conciliorum; alterum, quod inde consequitur ius immunitatis à minorum iudicio, id est, vt contextus videtur præferre, ab ipsomet Concilio; sed pessimè habent Launoium iura hæc, quibus conuellendis nihil non molitur.

Primo incusat Patres, quod nullo Theologiæ, id est Scripturæ, & Traditionis, nullo iuris Ecclesiastici principio, congregandorum Conciliorum, Summis Pontificibus asserant authoritatem Hic nolim disputare, probéne, an secus Synodus senserit; sed an re vera crediderit hæc duo ad Episcopum Romanum pertinere. Quoad primum ius licet liberalior in principes sæculares etiam hæreticos, quam in summos Pontifices Catholicos, istis auferat, illis vindicet ius congregandorum Conciliorum: hic tamen quasi puderet adeò enormis erroris, eo disputationem reuocat, *an nullo vnquam euentu possit Synodus & similis quâ de agitur, praterquam à Romano Pontifice congregari.* Sed quidquid sit de hac metaphysicâ hypothesi, satis est ius statum & ordinarium ad successores D. Petri spectare.

Sed hâc controuersiæ parte breui expeditâ, grauior impendet de alterâ specie iuris, quo Romanæ sedis Antistitem negat Synodus minorum subiacere iudicio: Launoius pagina 4 contendit, minorum nomine, intelligi senatum, clerum, populúmque Romanum, à quibus perperàm ait tentatum iudicium in Summum Pontificem Symmachum, quem tamen negat subduci posse à iudicio Episcoporum, quos Symmachus, eiusque successores, *Collegas*, *Fratres*, *Consacerdotes*, *Comministros*, vocant. *Hanc ait veritatem argumenta non quærere*, sed tantum oculos, qui Ecclesiastica legere possint monumenta, vbi vel oscitantibus, vel dormientibus id occurrat.

Sed mira promittit Launoius, & modica, aut verius nulla præstat. Conspicuæ veritati, quæ argumenta non quærat, probandæ tenebras ingerit, & Auerrois insaniam singularem, intellectum, seu numero vnum per omne humanum genus diffusum & impartitum somniantis, in Ecclesiam inducit, constitutâ vnitate de singularitate sacerdotij, quod inæqualitatem graduum non patiatur: id est, pares authoritate Episcopos Summo Pontifici faciat. Quidni se ipsum, & singulos sacerdotes, eâdem consecutione Episcopis exæquet? Cum vnum per diuersos Antistites, id est, sacerdotio initiatos sit sacerdotium, minus distinctionis patiens, quam indiuidualis vnitas, ex Auerrois insomniis, per omnium indiuiduorum generis humani infinitam multitudinem & seriem, sine partitione diffusæ rationalis animę.

Sed argutatur Aduersarius, Synodi Romanæ Episcopos Symmacho non dixisse, *iudices tui non sumus*: nec Symmachum Concilij præsulibus, se ab illorum iudicio liberum & immunem esse denuntiasse; nec Theodotico obiectũ in alienam messem falcem misisse, sacrilegâ manu thuribulum attentasse, & auctoritatem congregandorum Conciliorum Pontificibus Romanis eximiam sibi arrogasse. Ita est: sed quid illo silentio euinci putat? Omnia, quæ probanda suscepit. Ita est apud illos, quibus argumenta negatiua omnium loco sunt demonstrationum: quamquam nec silentium seruasse, sed omni tubâ vocalius, & altius obrupisse censendi sunt Patres, & Pontifices memorati, relatis verbis, quibus vtrumque

ius à Launoio controuersum, tribus argumentis videntur asseruisse.

Quod ad Symmachum attinet; silentium post has voces meritò putauit sibi tutum fore, satisque suæ authoritati cautum interceſſione totius Concilij, cui si suam apud Theodoricum adiunxisset, visa fuisset intempestiuior, quasi conscius criminum, quibus grauabatur, iudicium detrectaret, magis metu pœnæ, quam prærogatiuâ Sedis. Adde Auitum, quem tertium testem aduocat Launoius omni exceptione maiorem, amouisse omninò periculum, quod fingit, vt inde aliquod argumentum arripiat; sic enim scribit ad Faustum, & Symmachum Senatores Vrbis, quorum nomine totum Senatum, populum, Clerúmque Symmacho infensissimos, eiusque accusatores, non iudices, vt fingit Launoius eleuandis & eludendis aduersæ sententiæ argumentis, ita compellat.

Perlata est sollicitudini nostræ ex Italia in exemplaribus sacerdotalis formæ decreti quam de Papa Symmacho, apud Vrbem collecti, Italiæ Antistites ediderunt: quam constitutionem licet obseruabilem numerosi, reuerendique Concilij reddat assensus; intelligimus tamen Sanctum Symmachum Papam, si sæculo primùm fuerit accusatus, Consacerdotum suorum solatium potius asciscere, quam recipere debuisse iudicium. His verbis maximè postremis, Auitus, omnésque Galliæ Episcopi vnius calamo, & ore loquentes, Aduersarij machinas, & technas dissoluunt.

Quis enim primum non videat, cuius meminit Auitus iudicium, non ad Senatores, sed ad Consacerdotes Symmachi pertinere: *à quibus*, ait, *solatium*, id est, innocentiæ testimonium asciscere oportuisse, non debuisse, iudicium recipere? Cur ista? Quia ex mente Patrum synodi, non putabat *Primæ Sedis Antistitem minorum subiacere iudicio*. Et cum Aduersarius hæc dicta interpretatur pagina 18 de modo iudicandi, quem improbat Auitus, non de re, id est de iudicio disputare: hæc thesis controuersa est, non tua vlla probatio. Quia ais tantum, non confirmas: sicut nec vim argumenti habent quæ subiungis, de silentio Symmachi, quod mirari potius debueras, quam trahere in noxam Pontificiæ auctoritatis.

Neque enim poterat quidquam prudentius, aut san-

ctius facere præsertim, cum eius nomine, aut saltem causâ, satis interceſſiſſet tota Synodus poteſtati ſacrilegæ Theodorici illotis manibus ſacra attrectantis. Patrum Concilij voces, Auiti Epiſtola explicatæ, non exigebant, vt Symmacho conteſtarentur, *iudices tui non ſumus, te ipſum iudica, &c.* quia ſub Tyrano Arriano quò breuior, eò efficacior & opportunior aſciſcendo inſonti Papæ ſolatio erat illorum conteſtatio, debuiſſe accuſatum conuocare ſynodum, nec iudicio ſubiacere: ex hâc enim reſponſione prudens lector intelligit, quo paucioribus rem magis perſtringebat, eò validius Aduerſarij diuinationes potius, quam argumenta refellere.

Nec felicius ſeſe expedit Launoius à ſecundo teſte, quem ipſe inducit, ab Ennodio inquam Papienſi Epiſcopo, qui Apologiam pro Symmacho, & ſynodo edidit, contra libellum hoc titulo inſcriptum, *Aduerſus ſynodum abſolutionis incongruæ*: Patrum vero interceſſionem his verbis confirmat: *Aliorum fortè hominum cauſas Deus voluerit per homines terminare.* Sedis iſtius præſulem ſuo ſine quæſtione reſeruabit arbitrio: voluit Beati Petri Apoſtoli ſucceſſores cælo tantum debere innocentiam, & ſubtiliſſimi diſcuſſoris indagini inuiolatam exhibere conſcientiam. Eam, quæ Patres pronuntiarunt, ipſe effert, & interpretatur apertius, & elegantibus verbis, quantum patiebatur illa ætas, cuius Ennodius Demoſthenem, & Tullium agebat.

Vitilitigat Aduerſarius, eum, qui ſcribit pro ſynodo & Papa, ſupra ſynodum & Papam ſapere non debere; quod putat factum, ſi poſtrema verba, vt ſonant, intelligantur. Sed meliùs Launoio mentem ſuam nouerant Patres ſynodi, quibus vt ſcribit Sirmundus ſuis ad libellum pro ſynodo notis, adeo probatus eſt liber, *Vt eum ſynodus altera, quâ poſt conſulatum Auieni habita eſt, ſuffragio ſuo confirmauerit: atque inter quartam & quintam ſynodos Symmachianas collocari, decretique vim obtinere ſuſſerit.* Hæc validè præcludunt Launoij argutationes.

Hæc ſcripta ab Ennodio in Galliâ, aut Liguriâ nato, tum tantum triginta annorum minus callente rerum Eccleſiaſticarum & ignaro, quid actum fuiſſet in causâ Damaſi, & Sylueſtri eodem, quo Symmachum accuſationum genere appetitorum, à quibus ſe apud Impera-

torem purgare non detrectarunt: nihil horum neſciebat Ennodius, ſed non ſentiebat cum Launoio, iis, quæ de Damaſo, & Sylueſtro refert, pugnare interceſſionem Concilij pro auctoritate, & innocentiâ Symmachi, cui à ſe aſcitum volebant calamitatis ſolatium, & innocentiæ teſtimonium, non latam in obnoxium ſententiam. Summæ profecto fuiſſet imprudentiæ, iunioris Oratoris declamationes voluiſſe inſertas ſynodi decretis, quæ magis ſenſu, quam ſtylo, ab illius ſententiâ abhorrerent.

Hic Launoio Rethoricâ opus eſt, ad purgandum, quod Synodo factum imputat: nullâ cautelâ, nullâ caſtigatione adhibitâ, decreuiſſe, vt Ennodij Apologia inter acta reponeretur, ne quidem his verbis exceptis, quibus Launoius putat nedum ſua, ſed etiam omnium Conciliorum decreta labefactari. Quis iſta capiat? Solus Launoius: quem, boni conſulam ſuo ſenſu abundare, eâ lege, vt patiatur, de his ſuo quemque frui.

Quid contra tertium teſtem poſſit excipere, Auitum dico, nomine omnium Galliæ Epiſcoporum loquentem? Qui nedum ſuperioribus aſſentiant, ſed quas Launoius ipſe eorum verbis aſſuit, interpretationes diſpellant: Nam imprimis non ſuo tantum, ſed totius etiam Eccleſiæ Gallicanæ ſenſu, & nomine iſta ſcripſiſſe apertis his verbis Auitus teſtatur. *Quamprimum ſupplici prece poſco, ne celeberrimo Ordini veſtro pagina hæc aliquod moueat, quaſi ab vno dictata faſtidium: quoniam à cunctis Gallicanis Fratribus meis, ad hoc ipſum, non minùs per mandata, quam per litteras oneratus, quæcunque à vobis omnes ambimus, vnus ſuggerenda ſuſcepi.* Quid vero nomine totius Eccleſiæ Gallicanæ Senatui, Clero populóque Romano referendum habeat, ſupra retulimus: *A ſynodo Romanâ ſolatium ſymmacho aſcitum, non conſtitutum iudicium, in laceſſito Epiſcoporum vertice nutare omnium ſtatum.*

Hæc putat diſſolui Launoius diſtinctione iam inſinuatâ, modi iudicandi, & iudicij: iſtud probatum ab Eccleſiâ Gallicanâ, damnato altero: ſed qui Caietano *argutiarum fætorem* improperabat, viderit ne ipſe in eodem, & graueolentiori luto profundiùs infixus hæſitet: nec enim more Caietani, ſuam diſtinctionem aliquâ luce aut

eruditione locupletat, contentus nudis verbis modum, à iudicio; huius probationem, ab alterius damnatione diuiſiſſe.

Sed quâ ratione, ait, Patribus Synodi Auito, & Ennodio probatum iudicium illud, quod à capite ad calcem damnabat, quia à Rege, à Tyranno, ab Arriano indictum eſt, in hominem ſuæ permiſſum, nulli humanæ poteſtati obnoxium? Eoque collimat Auitus, ita certo & indeflexo verborum, & ſenſus tenore, vt nulla vi & arte Launoij alio detorqueri poſſint. Hoc enim ſine dubio ſignificant relata ex ipſo verba: dum ait, *in laceſſito vertice nutare omnium ſtatum, quos vna criminatio percuſſura ſit ſine inuidiâ multitudinis, ſi ſtatum principis obruerit.* Id eſt, nihil fore tutum ab aleâ iudiciorum, abrepto præter morem ad iudicium eo, qui nulli, niſi diuino ſubiiciebatur.

Hunc ſenſum quæ ſequuntur verba confirmant, *non datur facile intelligi, quâ ratione vel lege ab inferioribus eminentior iudicetur.* Gratis vero, & præter Auiti mentem interpretatur Launoius hoc, ſicuti ſuperius ſynodi dictum de Senatu, Clero, populóque Romano, in Symmachum contumacibus: neque enim Iudicum, ſed accuſatorum apud Principem & ſynodum partes egerunt; nec niſi magnâ horum vocum corruptelâ dici poteſt Symmachus à teſtibus, & actoribus perperam indicatus, quia nullâ lege cautum eſt, *ne eminentior ab inferioribus accuſetur.*

Eò etiam ſpectat Auitus, argumento quod vocant, à Minori ad Maius: ſi ex præcepto Apoſtoli accuſatio in Preſbyterum recipi non debeat; quis non abhorreat in Summum Sacerdotem, & in caput Eccleſiæ tentatam ſententiam; inde etiam Synodo fere ſuccenſet, quod in Symmachum inquiſierit: id enim ſignificant hæc verba. *Quod Synodus ipſa venerabili, laudabili conſtitutione proſpiciens, cauſam, quam (quod ſaluâ eius reuerentiâ dictum ſit:) pene ſuſceperat inquirendam, diuino potius ſeruauit examini. Perſtringens tamen prout breuiter potuit, nihil vel ſibi, vel glorioſiſſimo viro Theodorico Regi, de his, quæ Papæ dicebantur obiecta, patuiſſe.* Videtur iudicium à Synodo ſuſceptum excuſare ſolâ charitatis, & humanitatis

humanitatis lege, quæ iubet afflictis, & insontibus succurrere.

Ad consequentias Launoij verè inconsequentes, inde effici Synodum Papam sibi obnoxium agnouisse; quod eius causam diuino iudicio permiserit, nihil Respondeo: quia mihi sunt occultiores, quam iudicibus culpæ Symmachi diuino iudicio permissæ. An non sentit hæc dicta à Synodo, ne videretur, cum maximo Ecclesiæ periculo, Theodoricum famæ & boni Principis studiosissimum damnare, & apertâ innocentiæ Symmachi sententiâ, in se, & in omnes Catholicos, callidissimi & Arriani Tyranni iram accendere; quasi insontem nullius etiam occulti peccati, vel minimè suspectum in discrimen capitis vocasset?

Bonifacij secundi retractantis, quod obtenderat ius sibi defuncto successorem sufficiendi, consilium laudo: Sed quid ad causam faciat, aut quo pertineat, non intelligo. Gregorij primi exemplum ab omnibus corripi, & emendari animo parati, & optantis humilitatem, & modestiam commendat: sed hoc nihil ad thesim de iudiciariâ castigatione, nisi tot velit Summis Pontificibus iudices constituere, quot debent, aut possunt fraternæ charitatis officium præstare, quod omnibus licet, & à Christo iniunctum est Adrianus secundus non detractauit, nec rescidit sententiam sextæ Synodi in Honorium decessorem, latam ob hæresis crimen, in quod si contingeret Summum Pontificem prolabi, à prærogatiuâ Sedis Apostolicæ ex Caietano monuimus esse casurum.

Ad finem disputationis hanc à Launoio æquitatem efflagito, vt minus acerbe in eos qui à se de Primatu Petri dissentiunt, & moderatius agat, remittátque erroris, (aut si id à se obtinere non possit;) saltem noui erroris notam; cum quantâ, quantâ valet loquentiâ & subtilitate, ab Ennodij, ab Auiti, & eorum, qui in Galliâ tum florebant, Episcoporum, & à Patrum, qui duas Romæ Synodos generales habuerunt, non potuerit sententiâ, ad minus probabilitatem aliquam abstergere. Eos omnes in hunc errorem consensisse patiar à te errorem vocari: dummodo hoc condones, ne Bellarminus, Baronius, Caietanus, aliique plures noui erroris quasi cuso-

res audiant. Atque hoc nomine quasi palpatores Curiæ Romanæ traducantur, cum præsidio Antiquitatis non destituantur.

PARAGRAPHVS VNDECIMVS.

Obseruationes in Epistolam quartam Paulo Ratuyno scriptam, & in duas postremas.

QVARTA Epistola eodem, quo duæ omnium primæ responso refellitur. Duodecim, quæ refert, & expendit sigillatim Launoius testimonia ab Vrbano IV. Diuo Thomæ missa, vt post serium examen ad se referret, quem sensum facerent, verumne ac Catholicum, an falsum, & erroneum; non quo sensu authores ea protulissent. Neque enim sapientissimus, & æquissimus Pontifex impossibilia præcipiebat: & cum testimonia libello contenta non meminissent sigillatim locorum & capitum, sed vniuersim notarent libros & authores, vnde deprompta significabantur, nec illa volumina nisi græca lingua sancto Doctori ignota, vel omnino non extarent, inique exegisset Pontifex si voluisset ad se referri sensum Auctorum, quos consulere non posset.

Quid igitur sanctus Doctor? De singulis mentem suam aperuit, testatus sibi visa vera & Catholica, semotis iis, quæ falsi aut erroris suspecta, aut comperta legerat. Quid ergo compendij ex longo horum testimoniorum examine captat Launoius ad suam causam? Putátne plagij conuictum D Thomam, quod citata testimonia iis non extent libris, vnde exscripta dicebantur? Non fuit hoc illi Pontificio imperio iniunctum, nec sibi assumpsit, quia nec potuit, nec debuit illud examen obire iis de causis quas iam retulimus. Si velit in hæresim lapsum, quòd illis assensus sit; quasi certis dogmatibus, hæresim non detrectabit.

Et si ipse quæras vera ne sint huiusmodi testimonia, aut Catholica fide credenda, vel damnanda; duo respondeo, nullius erroris Diuo Thomæ fuisse suspecta, neque Launoium vlla ratione verisimili id probasse, seu ipsa causa hoc non patiatur, seu qui hoc munus susce-

pit, eo male ſit defunctus. Aliud addo, ſi quæ his teſtimoniis aſſeruntur, licet non extent aut legantur apud illos auctores vel libros, quibus adſcribuntur, eo ſaltem tenore verborum, quo citantur, non facere rem indubitatam, ſed non deeſſe ex eiſdem, vel aliis auctoribus loca, quæ iſta confirment.

Vnus Bernardus omnia complexus eſt relatis ex ſecundo de Conſideratione Libro verbis, & vt cæteros obmittam, de his diſſerit Cardinalis Peronius libro primo Replicæ ad Regem magnæ Britanniæ capite 25. & 26. eâ eloquentiæ & eruditionis copia, vi, & vbertate, vt in his duobus capitibus refellendis Blondellus in hiſtoria Eccleſiaſtica hæreticorum doctiſſimus ingenti volumine poſt octodecim annos ab obitu Perronij edito allaborarit, &, vt credibile eſt, toto eo tempore elucubrato; vt non credat Launoius ſe vna aut altera Epiſtola falſi, & erroris hæc teſtimonia conuicturum, vt quiſquis contra ſenſerit, fidem cum fronte amiſiſſe iure pronuntiare poſſit.

Communis opinio eſt Abbatem Sancyranum, antequam in arce Vincenna detineretur, meditatum, & aggreſſum etiam vindicias Cardinalis Perronij aduerſus heterodoxorum plures, qui in virum iam mortuum inſurrexerant, vlturi quas viuus ſibi plagas inflixerat, & ſuſcepiſſe defendenda quæ Cardinalis immortalitate dignus ſcripſerat de Euchariſtia, & de primatu Petri ab hæreticis maxime laceſſita. Id cum obaudiſſet Cardinalis Richelius, fertur ad id opus, quem currentem putabat, inciraſſe, & pollicitus ſi inchoatam apologiam vellet proſequi, curaturum, ne quidquam librorum, & ſubſidiorum deeſſet, quæ ad abſoluendam vellet, aut forent neceſſaria; ſed excelſo animo reſponſum à Sancyrano non conuenire Eccleſiæ dignitati, illius caput, & myſteriorum maximum ab homine accuſato, qui ſui iuris non eſſet, defendi.

Non eſt dubium, quin vir acerrimi ingenii, & profundiſſimæ eruditionis hoc operæ pretium molitus, totus à Launoio diuerſus fuiſſet, quia Blondellum Perronio infenſus ſectari videtur; & ſi voluiſſet, poterat multa ab illo mutuari; id feciſſe crediderim, quamuis non auſim aſſerere, quia Blondellum obiter tantum attigi,

Verum certus ſum vbique à Perronio diſſentire, & ſtare à Blondello. Infinita vno capite Cardinalis complexus eſt argumenta, & ne longius abeam ab huius Epiſtolæ examine, à damnatione Chryſoſtomi ad Innocentium appellantis; illius capitis pagina 100. plurima depromit argumenta pro primatu Petri, & Sedis Apoſtolicæ, quæ Launoius totis viribus hac Epiſtola nititur eleuare iiſdem cauillis, quos Perronius validiſſime depellit, quales ſunt Chryſoſtomum non ad Innocentium, ſed ad Concilium generale appellaſſe, cuius congregandi, cum nulla ſpes alluceret, appellaſſe indiſcriminatim ad omnes Occidentis Epiſcopos, & quas ſcripſit, & quæ extant ad Innocentium Epiſtolæ, quibus rogat, *vt reſcindat* contra ſe acta præter leges, ex Palladio Dialogo de vita Chryſoſtomi poſt finem hæc ſubnecti *ſcripſimus & iſta ad Venerium Mediolanenſem & Chromatium Aquileienſem Epiſcopum*, nec conqueſtum de Chryſoſtomo Innocentium, quod prius ad Synodum generalem, & eodem tempore, iiſdemque Epiſtolis, ne mutato quidem apice, ſolâ variatâ inſcriptione nominum, ad quos litteræ mittebantur, ad illos appellaſſe.

Hac vero ex Palladio vocula *ſcripſimus iſta ad Venerium*, in qua totum ſuæ cauſæ præſidium ponit, ita exultat & triumphat, vt pagina 27. omnibus à ſe diſſentientibus his verbis inſultet, *hic exorietur variarum diſtinctionum Theſaurus, quarum auxilio perſpicaces & acuti homines ſibi videntur efficere, vt & dictum & factum ſit, quod nec dictum nec factum eſt, &c. vt fuerit quod nunquam fuit, &c. vt quod non eſt, nec forſan eſſe poteſt eſſe incipiat, & figmento applaudatur ab imperita plebe:* & poſt alia eiuſdem furfuris concludit, *ex propriis monumentis, non ex alienis Apoſtolicæ Sedis authoritatem defendimus, & periculoſis Romanæ Curiæ aſſentatoribus veram ac ſimplicem illius Sedis traditionem vt murum aheneum opponimus.*

An non miraris, Lector, verba hæc ſupra Plautinum militem ventoſa? Duo aut tria attendas velim, cuinam tot dicteriis inſultet, non Cardinali Bellarmino, qui ieiune admodum & obiter hoc ex Chryſoſtomi appellatione argumentum attigit, ſed Cardinali Perronio, qui

totis illud viribus vrget. Sed vndenam tanta fiduciâ & inuictissimo religionis athletæ insultandi audacia? Iam monui ex hoc vno Chrysostomi apud Palladium verbulo *ista scripsimus ad Venerium*, quo reperto crediderim quasi alterum Archimedem vix sui compotem, reperta quam anxiè quærebat, demõstratione Mathematica, abreptum per plateas concursasse hac voce εὕρηκα reperi telum quo Perronium, omnesque Romanæ Curiæ palpones confodiam.

Ad huius exercitationis calcem non prætermittam, quod exordio, & progressu lectionis harum Epistolarum passim obseruaui, Launoii panopliam duplici armorum genere constare, immeritorum conuiciis quos atrociter lacerat, & argumentis negatiuis aut debilissimis, quæ deuinationis aliquid habeant, vix ad coniecturas accedant, quas vult nos habere demonstrationum loco, & sibi parendi & assentiendi necessitatem indicit. Hoc scriptionis genere quandam videtur affectare Dei *Omnipotentiæ*, sicuti loquitur Augustinus, *tenebrosam similitudinem* vti apud Deum tota ratio facti est virtus facientis, & soli nihilo inædificatum orbem tribus digitis appendit, & ex Propheta Regio fundauit terram supra suam, id est nihili stabilitatem, operaque gratiæ aliqua creationis similitudine peragit, & nihil nisi forte pœnas commeritis veniam, aliaque infinita dona largitur. Non longe videtur Aduersarius à præposstera hac imitatione rerum & operum Dei, quæ mirari conueniat, non affectare, aut æmulari omni virtutum genere celebertimos viros non desinit incusare supinitatis, ignorantiæ, negligentiæ, adulationis.

Nullum scriptoribus, maxime historicis vitium grauius potest obrepere, aut improperari, quam quod obseruauimus Launoium septimæ ad Sambœuuium Epistolæ pagina 24. impingere Baronio Annalium Ecclesiasticorum parenti, ipso immensi ac prope infiniti operis limine, proposito sibi fine & scopo non inquirendi & narrandi veri, sed Romanis Pontificibus adulandi, quam dignitatem suffragiis purpuratorum Patrum sibi iam impendentem totis viribus diu eluctatus & amolitus est & hic, si superis placet, inter Summorum Pontificum Launoij suffragio palpatores primus repo-

nendus Annales ſcripſit, quas hac ſua cenſura, quaſi delapſo è monte lapide Babylonicam ſtatuam omnino euerſurum ſe putat, forte heterodoxis gratificaturus, ſufficiat centurias Magdeburgenſium. Annalibus Baronij meliores quod longius à Romanorum Pontificum adulatione, quam ab aperto odio abſint.

Immanitatem huius calumniæ, ſi vlla maior & iniquior fingi queat, auget futilitas accuſationis: inde enim ſuſpectum, aut verius compertum adulationis notat Baronium, quod Epiſtolam millies obtruſam Ambroſio abdicatam neglexerit quærere, à quo eſſet auctore, veritus, ne ſi Damaſo & Siricio aſcriberetur, iura Sedis Apoſtolicæ ab ipſo aſſerta euerteret: cum tamen ſi ſepoſito omni peruerſo affectu in Sedem Apoſtolicam, legatur, nihil prorſus detrahat Romanorum Pontificum auctoritati; ſed argumento tantum ſit luculentiſſimo, qui iſta ſcripſit Pontifici ſummam affuiſſe, & omnibus neceſſariam eſſe tanto muneri adminiſtrando æquitatem, quæ ampliſſimæ poteſtati moderaretur. Viderit Launoius, an inde iuſtam habuerit cauſam, tantum dedecus Baronio, & adeo atrocem eius Annalibus noxam importandi.

Nec æquior eſt in Perronium Gallicana Eccleſiæ decus æternum, qui præter cætera in Eccleſiam merita prope infinita infortunium & dedecus Poſſiaci colloquij fœlicitate Fonte-belleaci reparauit & deleuit: hunc vero perpetuo in his controuerſiis ſilentio videtur abiicere, quaſi ſal adulatione infatuatum, quod adnihilum valeat vltra, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Non potuit occurrere luculentior, aut opportunior locus viri cum laude memorandi, aut argumentis refellendi, quam hac quartæ ſuæ Epiſtolæ ex Palladio annotatione. Chryſoſtomum illa, quæ ad Innocentium ſcripſerat ne mutato quidem apice, ſed ſola inſcriptione Epiſtolæ variata monuiſſe Venerium Mediolanenſem, alioſque Occidentis Epiſcopos ſe præter Canones & leges Eccleſiæ damnatum ſingulorum auctoritate, qua æquo iure valerent, abſoluendum eſſe & reſtituendum.

Hunc Aduerſarij cauillum validiſſimè Perronius loco citato deiecit, demonſtrauitque harum *vocularum ſcripſimus, & iſta ad Venerium, &c.* ſenſum eſſe eorum

quæ in se perperam gesta erant præter Innocentium, alios Episcopos certiores feciſſe ſuis Epiſtolis, vt cuiuſque dignitati & gradui conueniebat, non tamen eâdem verborum formulâ, nec omnes rogaſſe vti Innocentium *ne confuſio hæc omnem, quæ ſub cælo eſt, nationem inuadat, obſecro, vt ſcribas, vt hæc tam iniquè facta, & abſentibus nobis, & declinantibus iudicium non habeant robur, ſicut nec natura ſua habent.*

Et dum Aduerſarius contendit eundem prorſus fuiſſe tenorem Epiſtolarum Chryſoſtomi ne mutato quidem apice, atque inde depromit argumentum, quo gloriatur ſe *variarum diſtinctionum Theſaurum exhauſiſſe, &c.* præter quod iſta magis meram diuinationem, quàm vllam legitimæ argumentationis ſpeciem reſipiant, vt taceam quod iam monui, illum diſputationes ſuas ſolere rebus nihili aſtruere, malè mihi omninò videtur de Chryſoſtomo meritus quod virum inexauſtæ eloquentiæ, & vbertatis ingenij infinitæ ſuo modulo metitus ſit, quaſi præ nimia ſiccitate, qualem ipſe præfert, non potuerit ſtylum, formamque Epiſtolarum, ſicut nec ipſe ſuarum variare, cum hoc mediocri volumine pluries Epiſtolam Syriaci & repulſam Marcionis obtrudat, & Argumenta repetat nulla figurarum, aut rerum varietate iornata. At toto cœlo aberrat, ſi Chryſoſtomum crediderit aliqua ſui ſimilitudine eadem pluribus ſola nominum mutatione ſcripſiſſe, quoad cætera nequidem apice mutato. Atque huic quaſi fundamento immoto aſtructis argumentis à ſe diſſentientes damnat, quaſi cæcos aut deformi obſequio palpatores: hoc ſcribendi genus, ſi veris agere liceat, ariolari & conuitiari, aut quiduis aliud quam diſputare dixeris.

Sed parum eſt leuibus argumentis quaſi inuictis demonſtrationibus fidere: quid grauius in diſputandi leges peccat. Nam vt cauſæ inſeruiat, aut vt difficultates ſibi inſuperabiles declinet, nihil eſt adeo abſurdum, quod refugiat. Synodi Romanæ ſub Symmacho, quam Sirmundus palmarem ait cognominatam, referente ipſomet Launoio Epiſtola 9. Patres iura Sedi Apoſtolicæ ſingularia, ex triplici fonte, à primatu Petri, ab inſtitutione diuinâ, à ſanctionibus Conciliorum repetebant, quos Bernardum ſecutum ſupra audiuimus; & Perro-

nium pluries indicauimus idem argumentum eloquentissimè versantem. Verum Launoius nihil ista moratus primæ Epistolæ pag. 15 an ex crassâ insciti â, an fraude nolim iudicare, sed differendi ratione perito, aut sincero Theologo prorsus indigna, Leonem IX. & Nicolaum I. adeò stolidos, suorumque iurium ignaros facit, vt ille suæ sedis auctoritatem vni Constantini gratiæ & donationi, alter abdicationi Polychronij Hierosolymorum Antistitis, qui nunquam extiterit, ascribant; & his tantum duobus ambo referant accepta.

Sed audi ridicula magis, aut pejora; nullum contendit ius Sedi Apostolicæ diuinâ institutione conuenire, cuius eodem gradu singuli Episcoporum, immo & Sacerdotum (cum vnicum velit esse Sacerdotium) non sint consortes: idque putat demonstrari Epistolâ Iulij Pontificis ad Faustum IV. suæ pagina 24. relata his verbis; *Euphemium verò miror, si ignorantiam suam ipse non perspicit, qui dicit Acacium ab vno non potuisse damnari.* Atque hic statuit Chrysostomum Orientalium Episcoporum Synodo, cui interierant, aut assensi fuerant Epiphanius, Cyrillus, aliique plures sanctitate celeberrimi ius absoluendi seu cognitâ, seu indiscussâ causâ fuisse non solum penes Innocentium (quod ab ipso factum vix negare poterat,) sed penes minimum Ecclesiæ Occidentalis Episcopum, & Sacerdotem, quia omnes paris sunt ex Launoio cum Summo Pontifice institutione diuinâ authoritatis, & si quæ sint iura Ecclesiasticæ potestatis, quæ Episcoporum singulis citra impietatem, & insaniam nequeat asserere, quale est munus congregandi Concilia, quod nec etiam ipsismet Conciliis vindicare magis potest, quam vlli creaturæ sese producendi facultatem. Ne hæc prærogariua à Conciliis, & singulis Episcoporum excluſa cedat Episcopo Romano, ad principes laïcos Epistolarum vltima contendit pertinere, nequidem exceptis hæreticis: cum Synodum Romanam Symmachi causâ congregatam non sit causatus illegitimam, quamuis à Theodorico Arriano Italiæ Tyranno indictam voluerit.

Quid nos ad ista? vt paucis mentem meam aperiam, dico me non mirari Epistolæ septimæ pag. 23. interpolata Pij II. ad Carolum VII. Epistolæ verba, & loco

detractorum Sedis Apostolica vt mens Auctoris, & genuina lectio habet, ab Aduersario suffectum τὸ *Doctoribus* vocabulum. Vti enim aliàs de Theophilo obseruaui, Launoio hunc locum legenti idem prorsus accidit, quod solet camelo profluens lympidum trananti, aut ebibenti, vt vel aquam conturbet, vel in rabiem agatur, quod turpissimum sui aspectum, quem aqua pellucida subiicit, ferre non possit. Relatis Pius II. verbis videtur graphicè Aduersarium deformasse, & delineasse. Verissimè enim detractoris Sedis Apostolicæ, nomen à Pontifice positum, aut grauius, eum commereri dixeris, qui omnia iura Ecclesiastica paria velit; sacerdotibus singulis ex institutione diuinâ, & vnitate impartibili sacerdotij, aut si quæ nequeant ad singulos sacerdotum, aut ad Concilium pertinere, vindicet sæcularibus & hæreticis, ne reliqui quidquam faciat Petri successoribus: Sed cum sui imaginem paucis his verbis subiectam ferre non posset; in illam exarsit, & inauditâ interpolatione corrupit; quasi non ad se, sed ad Perronium, ad Baronium, ad Bernardum, aliosque ex institutione diuinâ plurium Sedis Apostolicæ iurium vindices referretur.

Præter communia his omnibus conuicia Palpatorum Sedis Apostolicæ Bellarminum epistolâ decimâ lacessit, & arguit supinitatis, quod elumbi, vt loquitur, disputandi modo originem controuersiæ de potestate Pontificiâ cum Conciliorum authoritate collatâ quasi recentem repetat à Concilio Pisano anno 1409. sub Alexandro V. quam vult ipse longè antiquiorem fuisse: Arguit etiam malæ fidei & fraudis, quòd Doctorum pro Concilio contra Pontificem stantium imminuërit numerum: cum infiniti suppetant, pauciſſimos recensuerit. Videtur hâc censurâ aduersarius cum Amasio Caluinistarum in Hollandia Magistro vindice conuenire, qui in Bellarminum scripsit controuersiarum volumen hoc titulo *Bellarminus Eneruatus*, quod in elumbis nomen recidit à Launoio impositum fortissimo Catholicorum Athletæ. Sed quid peccauit, quòd nouam dixerit quæstionem Bellarminus à nullo Patrum, aut Theologorum constitutam, aut agitatam? Nihil hâc obseruatione verius esse demonstrant omnium Scholasticorum quotquot ante

illud Concilium libri editi ſuperſunt, in quibus ne verbum quidem legas de hac controuerſiâ, non tacituri, ſi res ad diſputationem vocata fuiſſet, cum Scholaſtici minuta etiam quæque accuratè proſequantur.

Monſtret Launoius antiquorum monumentorum indefeſſus, & diligentiſſimus Scrutator apud Albertum Magnum, Alenſem, D. Thomam, cæteroſque Theologos comparationem ſummi Pontificis vſquam initam cum Concilio Acephalo, id eſt à capite ſeiuncto, nec Pontificis nomine congregato, nec definitione confirmato, nec per ſe, aut per Legatos celebrato: oſtendat an collatione, & diſputatione ſic conſtitutâ vllus Theologorum expreſſis verbis definiat, vtra, vtri præſtet duorum auctoritas. Cum igitur hac de re altiſſimum fuerit apud antiquos ſilentium, cur elumbem vocat diſputandi rationem Bellarmini, quod à Concilio Piſano ortam velit controuerſiam; cum nullum afferat monumentum diſputationi elumbi refutandæ eâ Synodo antiquius?

Hanc nouitatem nititur depellere ingeſtis, & millies repetitis ex Epiſtolâ Pij & Siricij teſtimoniis, aliiſque id genus, quæ ſingulis eius Epiſtolarum paginis occurrunt: atque hoc repetitionum vſu ſibi familiariſſimo, magnam à ſe probi ſcriptoris partem laudum abrogat. Quis enim legat, aut ferat toties eadem ſcribentem (& quod caput eſt) quæ nihil ad rem faciant, in quibus nec antiqui, nec recentes viderint quæ lynceis oculis ſe ſolum introſpicere gloriari poſſit? Latebat fortè hæc, quæ Bellarminum, pluresque alios effugit controuerſia aut aſſertio in his locis, quæ refert, velut ignis in ſilice, nec potuit inde emicare, dum ipſe ſummi ingenij ſubtilitate, cui conſpicua, quæ clam reliquos mortalium ſunt, admotâ velut è puteo Democriti hanc veritatem eliceret.

Nec iuſtior eſt altera reprehenſio, ex priore conſecuta, fraude, aut nimiâ negligentiâ Bellarmini, diminutè recenſeri Doctores, qui pro Concilio ſtant contra Summum Pontificem, quos longa ſerie innumeros, refert Launoius. Sed Bellarminum defendit mos receptus in ſcholis, & apud Scriptores, eos tantùm recenſendi, qui ex profeſſo libris editis rem tractarunt. At quos

conqueritur Launoius omiſſos (ſi duos excipias, Cartuſianum, & Maiorem, quos tacitè notauit Bellarminus) cæterorum nullum vſus diſputandi exigebat, aut patiebatur nominari. Vide Launoi quâ prudentiâ res tuas peragas; graues illuſtrium virorum reprehenſiones temerè ſuſceptas, nihilo meliori progreſſu vrges, & proſequeris. Bellarminum carpis, quòd detraxerit de numero Scriptorum, qui ſtant pro Concilio; & accuſationem ordinis à Ioanne Victorino, qui memoriale hiſtoriarum ſcripſit nondum editum. Subjungis omiſſos Barones Galliæ apud Mathæum Pariſium, qui aliquod verbum hac de re muſſitant. Non eſt exordio fœlicior proceſſus; & ridiculus eſſem, ſi excuſandæ Bellarmini negligentiæ decurrerem alios, quos pro hac ſententiâ poſſis fortè in numerum teſtium inducere, non Scriptorum, aut Theologorum, quos tantum citare potuit, aut debuit Bellarminus.

Hinc facile agnoſcas, nullos magis iuſtis reprehenſionibus obnoxios eſſe, quàm cuſores reprehenſionum: idque exemplo confirmat Launoius, qui accuſationum æſtu abreptus, grauiſſima peccat, quorum numerum non ſit facilè inire: & ſi poſſem, abſit vt vellem, in gratiam viri aliàs laudandi & humaniſſimi; Nam ſi hanc alios carpendi libidinem tollas, nullus mortalium Launoio melior fuerit, eóque magis dolendum, quod egregias dotes vno vitio corrumpat. Nam præter quòd qui peccat in vno, omnium reus euadit; illo contradicendi impetu in infinita prope mala delabitur. Nonnulla obſeruata ſunt, præter omne genus officiorum Theologi & ſinceri hominis admiſſa; ſed multò plura prætermiſi: quia charitas operire nos iubet multitudinem peccatorum.

Quid enim, ſi quo animo & ſtylo alios inceſſit, & fodicat immeritos, in illum hoc ſolo nomine, etiamſi cætera deeſſent, acriora commeritum ageremus? Et ne iam obiter præſtricta repetam, cum non deſint noua, illum impotentiori æſtu, qui ſuum ſe eſſe non ſinat, tranſuerſum ferri Epiſtolæ quartæ pag. 29. heu nimis certum & indubitatum facit, dum nonnullos Theologos, qui argumentum ex Petro à Collegio Apoſtolorum Samariam cum Ioanne miſſo, eleuant diſtin-

ctione Missionis quadruplicis imperio, consilio, precibus, vel origine, qualis in Verbum à Patre mysterio Incarnationis, & Spiritum Sanctum ab vtroque, infusione charitatis, vi emanationis ad nos delapsos cadit; eos inquam Theologos hac distinctione vsos incessit isto versu

Gens ratione furens, & mentem pasta chimeris.

Nemo negauerit hoc impotentius dictum, & vix vlli potuisse excidere, nisi ex vero morbo, quem aliis affingat.

An eam reprehensionem commereantur ij, quorum interpretatio, seu distinctio, tum diuinis ex Scripturâ, tum humanis ex communi vsu exemplis munita sit, quam plurimùm referat ad fidem contra antiquos & recentes Arrianos, seu Socinianos propugnandam probari? Quid vetat quin dicam, medicum ad locum balnei celebrem, ægrum principem, consilio & valetudinis gratiâ, amicum precibus, filium & seruum imperio negotiorum causâ misisse? An qui ita distinxerit, vnique vocabulo plura subiunxerit significata, rebus personisque accommodata, accensendus sit genti ratione furenti, &c. An adeo atroci censurâ dignum putares, qui à comitiis Cleri Gallicani diceret, missum Præsidem apud Regem illius nomine oraturum, idque precibus, non imperio referret, quod liberum illi sit id muneris obire? Addam quod iam insinuaui, hâc missionis ex imperio, consilio, origine, distinctione infringi, longè validius contra Verbi & Spiritus Sancti Diuinitatem Arrianorum quam quod Launoius in eos Theologos intorquet argumentum; nec minùs Socinianos illi repositurum, *gens ratione furens*, vt inde agnoscas in Launoio desiderari æquitatem, aduersus eos, quibus cum disputat, quam, vt audio, cęteris hominum præstat: quia si nimium scripturiendi, & carpendi alios æstum, & quæ illi annascuntur vitia, excipias, cæteris ferè intactus est; vt optandum sit, à disceptationibus litterariis omnino abstineat, quasi à veneno: vel sibi moderetur, maiorémque fidem & reconditam eruditionem abiectâ vulgari, protritâ, semotis conuitiis argumenta adhibeat.

ARTICVLVS QVINTVS.

Quæ ſuperſunt ex Aluâ vitilitigationes in D. Thomam, eiuſque diſcipulos depelluntur.

AD Aluam redeamus, à quo videmur longiùs receſſiſſe, hac in Launoium exercitatione; quæ digreſſionis vitio non careret, niſi ambo pluribus ſimillimi in damnationem Opuſculi Sancti Doctoris contra errores Græcorum concordes incurriſſent in eius Auctorem. Non poſſum benigniùs interpretari, quàm vitilitigationis nomine, quæ ex Aluâ ſuperſunt refellenda: alij, qui minus illi vellent condonatum, æquiſſimè damnarent contumaciæ, in apertam veritatem renitentiæ, ſacrilegij, impietatis. Multa enim occurrunt, quæ vix poſſis etiamſi maximè velis, à grauioribus notis eximere, qualia ſunt imprimis, quibus elogia Sancti Doctoris à Chriſto, à Summis Pontificibus auctoribus euulgata, in dubium reuocat, ridet, arrodit, cauillis, fraude, ſarcaſmis, & omni deniqne conuitiorum genere, à quorum nullis etiam atrocioribus videtur abſtinuiſſe.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Defenduntur encomia Alexandri VII. de Sancto Doctore.

EXORDIOR has vindicias ab elogio omnium recentiſſimo & progreſſu', vix quidquam ex me ipſo depromam, contentus paucis perſtringere, quæ fuſius duo nominati ex Belgio Patres Harney & Ianſſens in Aluam ſuis apologiis ſcripſerunt. Ne aliena potiùs ſubripere videar, quam grato animo mutuari; methodum tantum breuitatis & commodiorum reſponſionum causâ inuertam, & quam illi ab antiquioribus elogiis minùs interdum ratione temporis indubitatis aggreſſi ſunt, à recentioribus, Apologiæ capiam exordium, magno compendio & fructu, ne ſuperſit vllus Lectori locus du-

bitandi, ſolo veri contemptu, & litigandi æſtu antiquã elogia Aluam arrodere, cum à recentibus & nuperis omninò indubitatis maximo bonæ fidei diſpendio abſtinere non potuerit.

Quid apud illum ſanctum & certum putes, *qui tamen certum quid ſuis libris in titulum inſcribit?* Qui Breuis Alexandri VII. ad Louanienſem Academiam commendandæ DD. Auguſtini, & Thomæ doctrinæ, ſcriptum præter mentem Summi Pontificis, contra apertum verborum ſenſum auſus ſit interpretari, aut verius cauillis inceſſere? Quid enim ad hæc diplomatis expreſſa verba? *De reliquo non dubitamus quin vos pro ſingulari ſcientiæ pietatiſque ſtudio, ſanam & incorruptam, quàlem tot Apoſtolicæ ſedis declarationes requirunt, doctrinam, ſemper amplexuri, &c ſitis: necnon præclariſſimorum Eccleſiæ Catholicæ Doctorum Auguſtini, & Thomæ Aquinatis inconcuſſa, tutiſſimáque dogmata ſequi ſemper (vt aſſeritis.) & impensè reuereri velitis; quorum profectò Sanctiſſimorum Virorum, penès Catholicos vniuerſos ingentia, & omnem laudem ſupergreſſa nomina, noui præconij commendatione non egent.*

Non dicam hac noua laudatione Sancti Doctoris, antiquas commemorari, ac ſubinde confirmari, cum has in causá eſſe dicat, cur ſuis non egeat: ac proinde contra ſenſum Summi Pontificis, ab Aluâ, quaſi commentitias traduci, cum præ hoc poſtremo elogio, quod omnium complexionem & ſigillum dixeris, cætera, quæ nimia contendit Alua, penè ſordeſcant. Quid enim ad illa, quod Stephani Epiſcopi, & Academiæ Pariſienſis circumfertur elogium; nihil ſenſiſſe, aut ſcripſiſſe, quod ſanæ fidei, & bonis moribus aduerſetur? Quid noui habet Bulla Vrbani V. ad Academiam Tholoſanam, præcipientis D. Thomæ doctrinam tanquam veridicam & Catholicam ſectentur? Quid Innocentij VI *Commendatio doctrinam S. Thomæ præ cæteris exceptâ Canonicâ, habere proprietatem verborum, modum dicendorum, veritatem ſententiarum*, &c.

Pater Harney ſacræ Theologiæ licentiatus pro ſuo munere, vt moris eſt in Academia Louanienſi, orationis in D. Thomæ laudem habendæ, occaſione editionis Nodorum Patris Aluæ in Belgio peractæ, mutandum ge-

nus & ſtylum cenſuit, & ſemoto panegyrico, inſtituendam Apologiam aduerſus Patris Aluæ calumnias. Oratione itaque recitatâ 28. Ianuarij anno 1663. dicam fraudis, & doli inſcripſit Aduerſario, quod memoratum Breue Apoſtolicum anno 1660. 7. Auguſti miſſum, & anno ſequenti Bruxellis typis datum, & 7. Martij D. Thomæ ſacro ad valuas affixum, omnino prætermiſerit, primâ editione ſuorum Nodorum anno 1662 inchoatâ, & abſolutâ, cui ementitum ſuperiorem annum inſcripſerit.

Quid ad hæc Pater Alua? Fraudem occultam manifeſtâ aut falſi cõuictioni opportuniori cumulauit, cum grauiſſimâ bonæ fidei noxâ reſpondit, nec dolo, nec malo animo à ſe omiſſum Breue, quod Bruxellis anno 1663. euulgatum, non poterat niſi dono Prophetiæ reſcire, cum anno ſuperiori primam editionem Nodorum adornabat. Hanc igitur obmiſſionem defendit excuſatione ipsâ culpâ grauiori; tota mendaciis, quorum reuinci poſſit, conflata eſt reſponſio, eâque vnâ omnem ſibi fidem apud cordatos abrogat, dum ait, ſe latuiſſe Breue Pontificium Bruxellis anno ſequenti poſt ſuos Nodos primum in lucem datum. Condono illi plura apertè falſa, quorum Pater Harney reum peragit.

Quî enim fieri potuit, rerum omnium, quæ ad D. Thomam pertinent, aucupem auidiſſimum, eáque de causâ per totam Europam errantem, Bibliothecarum ſcrutatorem indefeſſum, ignoraſſe in Belgio, quod omni tubâ vocalius, & tonitru altius inſonuit, Breue Apoſtolicum Louanium per latum. Crediderim hoc fulgure percuſſum, quo ſuos nodos non tam ſolui aut ſcindi, quàm conflagrare ſentiebat, vix potuiſſe ad ſe per annum redire: atque ita, dum Deum & homines conteſtabitur ſibi ignotum Breue velim iurato haberi fidem. Sed quâ veri ſpecie editionem ſuorum Nodorum inchoatam 1662. retrahit ad annum ſuperiorem? Obſeruat Pater Harney ex eâ mutatione, & retroceſſione anni tria commoda captaſſe, primum, vt prætendere poſſet ignorantiam Breuis Apoſtolici ad Louanienſes, & Conſtitutionis de immaculata Conceptione, eodem, quem ementitum ſuæ editioni inſcripſit, anno 1661. datam, quâ cauet Sanctiſſimus grauiſſimis pœnis indictis, ne

quiſquam erroris, aut peccati mortalis aduerſam opinionem accuſet: & cum pertinaciter conſtitutum eſſet Aluæ, hanc cenſuram ferre, *quaſi immediatè intentioni Concilij Tridentini, & Spiritus Sancti aduerſaretur*, D. Thomas, ſenſit plurimum referre, ſi huius Conſtitutionis ignorationem poſſet hac mutatione editionis obtendere, vt graues pœnas effugeret. Aliud etiam commodum ex eâ fraude ſperabat; quæ res, cum ſit paulò implicatior, omittam; nec diutiùs Lectorem morabor. Sed hîc exclamare liceat verbis Ambroſij paululum mutatis, vt hominis pudori parcam, quanta in vna defenſione, aut excuſatione ſunt peccata! Sed hæc omnia indulgeamus, nec enim dubium eſt quin his technis, ſe hominum damnationem effugiſſe crederet, niſi ſuomet ore argui, & reuinci poſſet. Sed antiqui moniti oblitus, mendacem oportere eſſe memorem; ipſemet refert folio 724. ſe non latuiſſe Breue Pontificium anno 1660. Leodij typis datum. Quam poſt iſta putat apud homines ſui opinionem excitatum iri?

Sed nondum exhauſtæ ſunt hominis artes. Cum ignorantiam obtendere nequeat Breuis, illud apertè impetit, nihil facere contendit, ad commendationem S. Thomæ, quod Pontifex non ſuis, ſed Academiæ verbis, & ſubinde illius, non ſuo ſenſu pronunciet *Inconcuſſa D. Thomæ dogmata*; quia ſtatim interſerit, vt aſſerit is parentheſim quaſi Academia petierit nouam doctrinæ Angelicæ probationem, eamque negauerit ſanctiſſimus, illa duo lumina, Auguſtinum & Thomam non egere nouâ commendatione. O miræ hominis artes! & ſi daremus perinde vera, ac falſiſſima ſunt, quæ aſſumit, nec probat, Summum Pontificem reſpondiſſe ex Academiæ ſenſu inconcuſſa eſſe D. Thomæ dogmata, non mediocris foret eius doctrinæ commendatio: maximè cum Sanctiſſimi aſſenſu confirmata ſit, reſcindenda ſine dubio, niſi veriſſimam putaſſet, aut falſi ſuſpectam habuiſſet. Sed quod omni demonſtratione validius Aluæ effugium præcludit, nullo loco Epiſtolæ Louanienſium hæc leguntur verba, vt poterit ipſe Alua explorare ex apographo Epiſtolæ in acta Facultatis relatæ.

Cum nihil ſuperſit refugij, quaſi in deſperationem actus, vlciſcendæ noxæ causâ, in facultatem Louanienſem,

ſem, quæ Breui ſibi infauſtiſſimo occaſionem dedit, inuehitur, *& machinationis diabolicæ incuſat*; & quod miretex ipſomet ſcripto, quo Pontificis laudes meruerunt, Ianſeniſmi iniquiſſimâ accuſatione grauat: dicetes Aluam, quaſi rupem de monte delapſam, magno impetu in abſurdiora ſe dare præcipitem; dogmata D. Thomæ inconcuſſa dici patitur, quia negare non poteſt, niſi in faciem reſtiterit Summo Pontifici, à quo definitionem de immaculata Conceptione fide diuinâ recipiendam expectat: Sed id roboris negat habere problemata, à genere dogmatum omninò diuerſa, quòd adiunctam habeant interrogationem. At quid apud D. Thomam interrogationibus caret? Nonne quærit, an Deus exiſtat? An ſit Trinus? Si ergo velis iſta poſſe labefactari, quia à dogmatibus diſtinguntur, quibus Pontificium decretum aſtruet inconcuſſam firmitatem; nihil planè ſupererit apud D. Thomam dogmatum, atque ita ex Patre Alua nihil vetat quin dubitemus an Deus ſit, an ſit Trinus, an ſit incarnatus, quia hæc expendit additâ interrogatione, qua à dogmatibus ſemouet, & ad problematum ordinem depellit, quidquid diſputat, aut ſtatuit S. Doctor.

Non deſinit cauillari Aduerſarius, & Breuis Apoſtolici verba ſugillare: ſed timendum eſt ne infortunium ſerpentis incurrat, quem fabri ferrarij officinam ingreſſum, & limam morſibus appetentem rident fabulæ, quòd irrito illo labore vni ſibi perniciem machinetur, dentium aciem obtundente & hebetante ferro, cuius duritiem vis illa non infringat: haud magis auſpicatò Alua ad laudes D. Thomæ abolendas, & conficiendas toto impetu irruit; ſed quid eo conatu effecit? Suum animum ſeu liuore, ſeu alio præpoſtero affectu concitatum prodit, in tuto poſitis, quæ arrodit, encomiis.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Defenditur elogium Pij quinti.

FVSIVS hoc poſtremum encomium tutatus ſum, quod cæterorum ſit robur, & ſignaculum; & quibus

ab Alua impetitum est, cauillis, agnoscat Lector, quid ab homine, qui euidentissima quæque negat, nec minori audaciâ profert quæque falsa, expectare possit de reliquis antiquioribus, quæ magis obnoxia sint exceptionibus. Illi aliud adiungo Pij quinti nihilo minus Aluæ molestum, vel cauillis oportunius. Sanctissimus Pontifex D. Thomam nouo honore quintum Ecclesię doctorem aliis accensiturus, narrat decessorem suum Ioannem XXII diuinorum albo retulisse D. Thomam duabus potissimùm de causis, nempe miraculorum signis, quibus serui sui Thomæ perpetua veræ pietatis opera nobilitare voluit, *& inexhausta Dei benignitas, & certissimâ Christianæ regulâ doctrinæ, quâ S. Doctor Apostolicam Ecclesiam infinitis confutatis erroribus illustrauit.*

Nisi expressum nomen Summi Pontificis præferret hæc Bulla, non dubito, quin in illam excandesceret Alua, & hæresis, atque impietatis damnaret, exemplo Theophili qui ob assertum doctrinæ D Thomæ nomen, *certissimæ fidei regulæ*, tacito Papâ, in quem cadebat hæc damnatio, Dominicanos grauissimæ hæresis accusauit. Hanc Amici responsionem non ausus tentare Alua, ne Summis Pontificibus auferret necessariam infallibilitatem ad Immaculatæ Conceptionis definitionem, ait hæc verba, *certissima Christianæ doctrinæ regula*, referri ad canonisationem D. Thomæ, quasi ad secundum argumentum, quo Ioannes XXII. probauit D. Thomam cælo receptum.

Ne summum Pontificem hæreticum pronunciet, ridiculum & insanum inducit. Quid enim sibi vult si illis verbis, *certissima regula*, canonizationem, non scripta & doctrinam interpretemur, cum ait, *eâ regula S Doctorem Apostolicam Ecclesiam, illustrasse infinitis confutatis erroribus?* Quis ista credat hominem sobrium, & sanæ mentis potuisse scribere? Quasi S. Doctor non scriptis, sed canonizatione post eius obitum 49. annis celebrata hæreses confutasset? Vinci potest Alua; sed vix est resipiscentiæ spes. Non desinit cauillari, iniurius magis in Summum Pontificem, quam in D. Thomam: si confutauit errores, vnde tot & tanti progerminant noui, antiqui surpunt, fiúntque viuaciores Supersedere poterat ab illa reprehensione: Neque enim adeo rudis est

quin viderit recidere in illud, quod de Virgine cantat Ecclesia: *Cunctas hæreses sola interemisti*: si huic elogio veritas constet, inquirendum est cum Aluá, quomodo tot errores pestiferi orbem occupent; & si dicat suum de D. Thoma cauillum, *non habere solutionem*, censet de Deiparâ argumentum insolubile.

Adde Pium V. dixisse errores non extinctos, sed confutatos, quia vi argumentorum D. Thomæ victæ sunt hæreses, non sublatæ, sed post victoriam sunt superstites: plurimum enim distant, hi tres gradus, vinci hæresim, conuinci hæreticum, & conuerti, atque ad bonam mentem redire. Esto vicerit hæreses S. Doctor, conuicerit hæreticos; more Ægypti Magorum plures in tertio signo deficiunt, & primum illique proximum gradum emensi, ad tertium non assurgunt, vt conuicti hæresim eiurent.

Sed nullus est cauillorum finis & modus. Quî fieri potest, inquit, doctrinam D. Thomæ antiquas & nouas hæreses confutasse, antequam existeret? *Ad hoc nullam*, inquit, *solutionem inuenio, nisi recursu ad præuisa merita D. Thomæ.* Quid facies isto homine, qui nolit intelligere, ne à cauillando, & calumniando cesset; nec attendit has nugas, cum Summum Pontificem impetant, non nugas esse, sed blasphemias? Quasi doctrinæ D. Thomæ sicut Redemptionis Christi præuisa merita statuat; cum præterea apertum res sensum habeat, antiquas hæreses adhuc superstites, scriptis D. Thomæ validè confutatas esse

Duriora hæc elogia expertus, quam vt posset arrodere, toto eo suorum Nodorum decimo, nugatur initâ D. Thomam inter & Bonauenturã comparatione, & multis de causis D. Bonauenturam anteponit, hancque nouam, vt præcipuam laudat, ex quâ de cæteris iudicaturus est Lector. Præstat, inquit., Bonauentura Thomæ, quod precatio, quæ eius die festo vsurpatur, ita habeat. *Deus qui Ecclesiæ tuæ Beatum Bonauenturam Doctorem mirabilem tribuisti* Cui decedit, quæ recitatur die festo D Thomæ. *Deus qui Ecclesiam tuam Beati Thomæ mira eruditione clarificas.* Egregiam sanè regulã statuit metiendis Diuorum meritis, precationem ex pio affectu Auctoris ad arbitrium conceptam. Præterea quid eximij habet vna

præ alterâ, cum vix differant, *mirâ eruditione, & doctorem mirabilem?* Adde precationem D Thomæ communem esse toti Ecclesiæ, & hoc singularissimum habere, quod nulli legitur contigisse, vt Ecclesia pro summo beneficio efflagitet sibi dari, quas docuit S. Doctor, rerum intelligentiam consequi; quam verò refert Alua ex S. Bonauentura, apud Patres Minores tantùm recepta est: communis enim Pontificum adhibetur ad S. Bonauenturæ festum.

Sed quid in his nugis tempus terimus? In causâ est Pater Alua, qui nos suis Nodis, aut veriùs aranearum telis implicitos, quasi cathenis ferreis crederet, nisi effringeremus. Sed aliquid grauius & ferreum magis eo Nodo meditatur in Dominicanos vniuersim, & nominatim in Magistrum Generalem Turcum, quem per ludibrium alio loco Magnum Turcam vocat: illos quidem vanæ & ridiculæ iactationis incusat; quod in D. Thomam congestis omnium generum prærogatiuis velint ex Austriacâ familiâ natum. Gloriationem hanc insulsam putat se demonstrare, breuiario sub Patre Becaria à Mõte Regali edito, in quo ait ita legi: *Beatus Thomas de Austri prosapiâ comitum de Aquino.* Non dicam, ad quamcumque familiam Diui originem referamus, plus illi gloriæ allaturum, quam inde possit accersere; non addam Aquinatum prosapiam ætate D. Thomæ fortè Austriacam æquasse: sed quasi post datum orbi, & Ecclesiæ D Thomam, non posset eius gloria augeri, oportuit illam minui, & alteram excrescere: Sed quid opus his ad depellendam vanæ iactantiæ calumniam, cum nata sit ex ridiculâ supinitate accusatoris? Sic enim habet nostrum Breuiarium, *D. Thomas de illustri prosapia, &c.*

Ab hac hallucinatione gradum sibi facit ad nouam calumniam Patri Turco inferendam, quæ recidat in caput Auctoris. Iustissima est eorum pœna, qui immeritos iniquè insectantur, & falsi criminis incusant, vt in grauiora ipsi delabantur. Si huius æquissimæ Legis dubitatio supererat, eam sustulit, quam in Patrem Turcum huic decimo nodo inseruit, grauissima ironia, quales sunt Patri Aluæ frequentissimæ, dum alios videri vult laudare & reuereri. Criminatur Patrem Turcum calumniam instruxisse toti familiæ Minorum, quasi commenta sit

Pij V viuæ vocis oraculum anni 1569. editum, quo copiam ipſis faciebat recitandi officium Conceptionis à Nogarola compoſitum. Iſta, ait Alua, Turcus falſi putabat ſe reuincere, duobus libellis inter Dominicanæ familiæ tabulas repertis, quibus continebantur officia ſingularia Franciſcanæ familiæ, primúmque editionis præferebat annum 1564. alterum eiuſdem ſæculi annum 1585. vtrique additum erat Pij V. indultum.

Inclamat Alua apertam eſſe Turci in Patres Minores calumniam, cum libellus prioris editionis anni 1564. ſit ſuppoſititium, falsúmque teſtimonium: quia nonniſi biennio exacto, Pius V. ad Pontificatum euectus eſt, cuius proinde nomen & oraculum Pontificium iniquè in eo priori libello deſideratum aſſumitur in argumentum falſati indulti Pontificij. Sed ipſemet in laqueos Turco paratos ſeſe induit, & in hallucinationem impegit, Generali noſtro obiectam. Sic enim habet vir ſapientiſſimus. *In archiuio Religionis Dominicanæ duo exemplaria habentur huius libelli feſtorum Ordinis Fratrum Minorum, vnum impreſſum anno* 1574. *alterum impreſſum Pariſiis anno* 1585. *vtrumque inſignitum eodem oraculo viuæ vocis Pij V. anno* 1569. Qui Turco obiecerat *vno orbum oculo, altero non rectè videre*, contumeliæ & conuicij pœnam & accuſatori atque cenſori pudendam hallucinationem paſſus eſt, affixo prioris editionis libello anno 1564. cum Turcus ex ſinceris actis annum annotaſſet 1574. quâ obſeruatione euaneſcit accuſatio, & recidit in caput autoris.

PARAGRAPHVS TERTIVS

Deffenduntur encomia Clementis VIII. Pauli quinti & D. Franciſci, & Concilij Tridentini.

DVo certiora præmiſimus iis quæ ſuperſunt antiquioribus, aut medij temporis, præſidio futura aduerſum Aluæ impetus. Extat luculentiſſimum elogium Clementis VIII. quod Nodo vndecimo implicat infinitis cauillis & nugis. Sic verò habet. *Doctrina D. Tho-*

ma teſtis eſt ingens librorum numerus, quos ille breuiſſimo tempore, in omni ferè diſciplinarum genere, ſingulari ordine, ac mira perſpicuitate, ſine vllo prorſus errore conſcripſit. In quibus conſcribendis, interdum ſanctos Apoſtolos Petrum & Paulum colloquentes, locóſque illi quoſdam Dei iuſſu enarrantes habuit: & quos deinde conſcriptos, expreſſa Chriſti Domini voce comprobatos audiuit. Audiſti Petre, Summum Pontificem, nedum ſuum ſymbolum ad D. Thomæ laudes conferentem, ſed alia duo celeberrima Chriſti, ac Principum Apoſtolorum confirmantem. Non dubito quin ad iſta ringaris.

Ideò excipis primò dubiæ eſſe fidei, & forte ſuppoſititium elogium: ſed extat Annalium Bzouij Tomo 14. in ordinationibus capituli generalis Romæ habiti anno 1612. ex quibus locis plures alij deprompſerunt; nec vllus ante te ſuſpectum habuit hoc Clementis teſtimonium. Quare huic primæ reſponſioni diffiſus, excipis ſecundo ad minus addita decreto hæc verba, *ſine vllo prorſus errore*; vti Salmaticenſes inſeruerunt iſta. Tantúmque aſſecutus fuit myſteriorum ſacrorum, quantum quiſque mortalium aſſequi poterat. Sed vana eſt hæc coniectura: cum apud omnes ſuperiora verba, poſteriora tantum apud Salmantieenſes legantur, immeritò ex iſtis ſtatuitur illa eſſe addititia.

Iis duabus exceptionibus diffiſus, tertiam addit aliis longè deteriorem, decretum relatum aliud nihil habere ſingulare, quàm quòd teſtetur libros D. Thomæ carere apertis hæreſibus obfirmato animo ſcriptis, eo ſenſu, quo Auguſtinus dicebat: *Errare potero & hæreticus non ero*; licet multis alterius generis, etiam formalibus ſcateant. Quis iſta capiat, aut ferat? Ergo falſus eſt Pontifex, dum aſſeruit libros ſine vllo prorſus errore ſcriptos, cùm indomitâ pertinaciâ innumeris contendat Alua erroribus infectos: vel nos fefellit: nam quod ſcripſit, haud dubiè nobis perſuaſum volebat: niſi dicat Pontificem à ſe ipſo diſſenſiſſe.

Non dubito quin hoc D. Thomæ elogium eodem ad minus loco habeat, eodémque ſenſu interpretetur, quo iſtud Poſſeuini de Scoto teſtimonium, vt ipſe vocat, *grande, quod eius libri abſque vllo erroris nexu vſque ad hunc diem trecentis circiter annis in œcumenicis Conciliis*

inuiolati permanſerint Quid enim de hoc teſtimonio ſentis Petre ! putas ne iiſdem obnoxium exceptionibus, quibus Pontificium eleuaſti : aut Poſſeuini indubitatum, Clementis nullum eſſe ? Non dubito, quin hoc poſtremum reſponſum tibi magis arrideat ; nam ſic comparatus es, vt tua mireris, in aliena deſpuas. Sed ipſe videris, an tutò & ſaluâ reuerentiâ in Sedem Apoſtolicam, potior ſit tibi vnius priuati hominis, quàm Eccleſiæ Capitis auctoritas.

Certe ſi à te obtinere non poſſumus, vt Clementem Poſſeuino præferas, ad minus vtrumque eodem loco repone : ſi Pontificis verba *ſcripſiſſe D. Thomam ſine vllo prorſus errore*, contendas ſtare non poſſe ſaluâ Scripturæ authoritate, & harum propoſitionum generalium illæſa veritate, *omnes errauimus, omnis homo mendax, &c.* Ergo Pontificem inducis à Scripturâ ſacrâ diſſentientem. Et ſi nullam habeas Pontificis authoritatis rationem, cum tuo repugnat ſenſui ; quid reſponſurus es ad Poſſeuinum idem de Scoti libris teſtantem ? Scio te nullis commoueri rerum & rationum momentis, niſi tuo priuato affectui indulgeant, & faueant commodo.

Inde etiam vrgeo te : cum Poſſeuino immunitatem *ab errorum* etiam *nano* fidem habeas tuo Scoto vindicanti, nec putes Scripturæ verbis repugnare illud elogium, aut eleuari ; videris, quâ æquitate Scripturam à Clemente idem de D. Thoma atteſtante violatam crimineris. Si nequeas adeò immane diſcrimen fingere Poſſeuinum inter & Clementem, vt hic in laudando D. Thoma falſus ſit, ille in prædicando Scoto à vero non receſſerit ; ergo tuus Scotus ſcatet erroribus formalibus, ne nutent generales Scripturæ propoſitiones, *omnes errauimus, &c.*

Dum ad hæc tua reſponſa præſtolamur, vide, num in ſummum Pontificem cadat tuus in Ignatium Galuam Sarcaſmus : *ingens prodigium ! nunquam in tot libris fuiſſe lapſum D. Thomam* : ita inquis cum aliquâ impietatis ſpecie, *ingens prodigium D. Thomam non fuiſſe lapſum in ſchola pauimentum.* Sic illudis Summis Pontificibus, eoſque demereris, à quibus cum ambias definitionem, quæ ad fidem pertineat ; videris, an nedum eorum dignitati, ſed etiam tuis rebus conſulas huiuſmodi

ſacrilegis dicteriis. Nec à meliori, aut ſinceriori animo profecta eſt (ne quid grauius dicam,) cauillatio in D. Thomam, immeritò à Clemente dictum diuinæ voluntatis interpretem, cum id nomen Bellarminus, quo fidei rudimenta docet Catechiſmo, inſtitus ſit D. Thoma conſecuturus; quòd ille neceſſaria ad ſalutem, & credenda vno libello ſit complexus, D. Thomas verò totus ſit in quæſtionibus metaphyſicis, quæ magis ad ſalutem impedimento ſint, quàm adiumento. Quaſi D. Thomas omiſerit quidquam credendorum, quæ ad ſalutem, & fidem pertinent explicare, & aduerſus impios propugnare.

Iſtane auſus es ſcribere? In nullam ſine dubio ſancti Doctoris noxam, quia ille in tuto, & in alto poſitus eſt; nec eò linguæ tuæ flagellum accedit: ſed in tuum æternum dedecus, & Eccleſiæ hoſtium gratiam, quibus perinde ac tibi odio eſt S. Doctor, & eodem, quo tu eleuas teſtimonium Summi Pontificis, nomine infamant; quaſi ſubtilia, aut futilia tantùm ſcripſerit: illiſque gratificari mauis, & aſſentiri, quàm Summis Pontificibus, qui nos iubent D. Thomam tanquam diuinæ voluntatis interpretem audire: tu contra tui operis titulo & progreſſu ad pœnam, & ad mortem depoſcis, tanquam perduellem Sebam, & vis vt quaſi nugacem auerſemur, vix legendum, aut attingendum, ſi noſtræ ſalutis curâ tangamur: quia ad illam, & ad fidem impedimento eſt, tum nugis & tricis futilium ſubtilitatum, tum erroribus formalibus, cum ad hæc duo capita reuoces, quæcumque eius ſcriptis continentur; vt minus tot voluminibus, quam Bellarminus vel vnico Catechiſmo, mereri potuerit titulum interpretis diuinæ voluntatis. An non intelligis te in vno Thoma, Auguſtinum, Dionyſium, alioſque Eccleſiæ Patres damnare, cum ea ipſe complexus ſit, & explanarit vno volumine, quæ ipſi prope infinitis proſecuti ſunt, nec ſenſu, rebus, & argumento, ſed ſtilo, & methodo differat ab illis? Et poſt iſta miraris tuos in Hiſpaniâ, & Romæ damnatos libros, quos ad hæreticorum ſenſum, & guſtum, & ad Catholicorum, quibus S. Doctor probatur inhonorationem edidiſſe videris?

Nec reuerentiùs habes Paulum V. Nodo tuo duode-

cimo: ægerrimè fers quibuſdam litteris hæc de S. Doctore ſcripſiſſe; *ſplendidiſſimi Eccleſiæ Catholicæ Athletæ Thomæ Aquinatis cuius ſcriptorum Clypeo militans Eccleſia hæreticorum tela feliciter eludit; honores & venerationem in dies magis, magiſque augeri, plurimùm in Domino gaudemus* Præter dicteria, & ſarcaſmos tibi familiares, in hunc Clypeum telum vibras; *quo*, inquis, *hæretici impugnare, imò & expugnare volunt Eccleſiam Catholicam.* Quodnam verò id telum eſt? propoſitio, inquit, iſta: Virgo fuit concepta in peccato originali: & inquirit an inter ſcripta S. Thomæ ſit aliquis Clypeus contra telum iſtud.

Reſpondeo illo telo fidem minimè peti; quia hactenùs, dum, quam vrges, definitio acceſſerit, ad fidem non pertinet hæc propoſitio: atque ita præter infinitos, hoc telum depellunt fortiſſimi duo Eccleſiæ aduerſus hæreticorum furorem Propugnatores Bellarminus, & Perronius. Non puto te adeò tibi ignotum eſſe, vt his duobus Cardinalibus te ingenio, eruditione parem credas; vel meritis in Eccleſiam & victoriis ab hæreticis reportatis, nec de tuis Nodis dicturi ſunt hæretici, quod de his duobus inuictis Athletis, ipſimet prædicant.

Si Pergama (id eſt Eccleſia Romana) *dextrâ,*
Defendi poſſent, dextrâ hâc defenſa fuiſſent.

At illi duo viri ſupra omnem comparationem & laudem poſiti, eo, quod hæreticorum nomine Petrus vibrat telo, fidem nullâ ratione impeti docent. Cur ergo intempeſtiuè omninò (ne quid aliud dicam) in Clypeum manu Summi Pontificis porrectum, & obiectum hæreticorum telis, quo ſe tutetur Eccleſia, laceſſis & laceras controuerſiâ, quæ ad pietatis exercitationem, non ad fidei ſubſellium pertineat? Et ſi eò euectam velis, vti contendis eodem Nodo, indulgentiis à Paulo V. ad venerationem Conceptionis immaculatæ conceſſis, adeóne rerum Theologicarum rudis es, vt ignores illud genus teſtimonij probabilitatem piæ opinionis, non indubitatum fidei diuinæ aſſenſum ſancire, aut exigere; nec deeſſe S. Doctori, cùm à Pio V. addictæ ſint indulgentiæ ſacello, quo Neapoli imago Crucifixi colitur, quam pia fert hiſtoria vocalem factam, orantem

coram se Deum, certiorem fecisse D. Thomam, *benè scripsisti de me Thoma*? Nec tamen pateretur Alua, hoc argumento ab indulgentiis in fidei indubitatæ testimonium, aut fide diuinâ credendum euasisse, quod ipse totis viribus quasi commentitium reiicit à Christo vnquam dictum, *benè scripsisti de me Thoma*.

Cæterùm vana est hominis solicitudo, cùm subiungit, si stet Pauli V. de Thoma elogium; quid denique dicturi sint hæretici, nisi quòd è vomeribus Catholicis facturi sint enses, quibus nos feriant? Quid enim mali nobis aduenire potest, si D. Thomas Ecclesiæ sit loco Clypei, quem ipsimet hæretici suis telis impenetrabilem experiuntur? Sed hâc inutili curâ depositâ, ne quidquam detrimenti capiat Ecclesia ex scriptis D. Thomæ, longè iustior, magisque necessaria illi capescenda esset, ne ipse suis libris sit offendiculo hæreticis, quibus ridendam præberet Ecclesiam; cum adeò ineptis argumentis, & malis artibus piam Ecclesiam defendat: nec dubium, quin pessimè de Ecclesiâ Catholicâ sentiendi causam haberent, nisi adeò imperitos & ineptos, & sanctis, ac summis Pontificibus iniurios libros Hispania, & Roma proscripsissent.

Sed Nodo 13. ferre non potest à Parente suo D. Francisco summè commendatum S. Doctorem cuidam è suis filiis nomine Eleutherio, graui difficultate de rebus sacris & theologicis laboranti, cui euincendæ cum aliud non superesset, quàm orationis remedium, eò & ad suum Parentem confugit: oranti verò præsto adfuit humanissimus Pater, seque filio visendum præbuit comite D. Thoma, illumque digito demonstrans; sic Eleutherium allocutus est. *Crede huic, quia eius doctrina non deficiet in æternum.* Nec vana fides fuit, aut visione illusus Eleutherius; nam vbi se ab illâ recepit sui Parentis consilium secutus, D. Thomam consuluit & statim, vt Augustini verbis loquar, *omnes ab eo dubietatis tenebræ diffugerunt*, & ne ingrati animi in Diuos notam, ac pœnas incurreret, miraculum, & beneficium hoc prædicauit. Falsum verò post Vvadingum, & Theophilum Raynaudum inclamat Petrus à Dominicanis huiusmodi fabularum peritis artificibus inuectum.

Sed plurimum debemus duobus cum laude memoratis

Patribus Belgis, qui nos ab hac calumniâ vindicarunt conquiſito egregio, certoque teſtimonio cuiuſdam Canonici Regularis, ex Monaſterio Rubeæ Vallis ad Bruxellas nomine Ioannis Gielmans, qui primo è quinque manuſcriptis voluminibus ingentibus, quibus, vt inquiunt, exſcribendis vix bene longa hominis vita ſufficeret, & in eodem Monaſterio quaſi pretioſo theſauro aſſeruatis, horum, inquam, primo volumine, folio 297. cap. 86. hiſtoriam à nobis perſtrictam fuſiùs deſcribit, & Aluam in Belgio commorantem, prouocant nominati Patres ad fidem comprobandam hiſtoriæ à ducentis annis conteſtatam, quam anno 1620. calumniatur Aduerſarius à Dominicanis confictam; huiuſque ſacrilegij conuictos putabat, quod nullis ſcriptorum monumentis rem comprobare poſſent. Conſulat Ioannem Gielmans fidem noſtram liberaturum, & calumniam in Auctoris caput depulſurum.

Ex Tridentino tria accerſuntur teſtimonia ad commendationem D. Thomæ, quæ ordine referam: primum ex Baronio, notis ad Martyrologium Romanum die 7. Martij D. Thomæ ſacræ: *vix vllus enarrare ſufficeret, quot vir ſanctiſſimus atque Doctiſſimus, Theologorum præconiis celebretur, quantumque illius illibata doctrina* (quam Alua erroribus grauiſſimis ſcatere ſcripſit) *à ſanctis Patribus in ſacro-ſancto Oecumenico Concilio Tridentino fuerit acclamatum.* Aliud teſtimonium eſt à Didaco Paiua Luſitano, Tomo ſecundo Concionum de Sanctis ſermone 2. de D. Thoma: vbi refert cum parati eſſent Patres ſancire, Apoſtolos ſacerdotio initiatos fuiſſe, quibus nocte Cœnæ Chriſtus illos compellauit verbis; *hoc facite in meam commemorationem*, Epiſcoporum vnus monuit videri D. Thomam ſecùs ſentire: tum ſuſpenſa fuere ſuffragia, iuſſumque eſt deferri D. Thomam, vt conſuleretur locus, & cum aliquid præferret difficultatis, in ſequentem diem dilata eſt definitio: nec quidquam ſtatutum eſt à Patribus, donec omnibus conſtaret, à ſanctione non diſſentire D. Thomam.

Hæc omnia ſpernit Alua, & illiberalibus iocis irridet, ipſe reuera miſerandus: quem enim commiſeratio hominis, aut in illum indignatio non tangat, cum de-

prompta ex D. Thoma interdum verba, quibus ſuos Canones ſanciunt Patres, ait eo referenda, quòd veteres Theologos complexus ſit ſuâ Summâ, quâ vix inconſultâ quidquam poſſet ſanciri, quaſi de eſſent alia compendia à pluribus ſcriptoribus edita poſt D. Thomam, & ipſe Breuiatoris, aut compilatoris nomen, non Auctoris laudem eſſet conſecutus. Nec parcit Theologo, qui nomine Concilij die feſto D Thomæ orationem habuit panegyricam coràm ampliſſimo conſeſſu. Notat illum nomine, quo priùs D. Thomam donauit, Fratris cujuſdam communis ex ordine Prædicatorum, quamuis à Rege Hiſpaniæ Theologus, adiuncto ſibi altero perinde Theologiæ conſulto, miſſus ad Concilium audiretur, vt ſolebant Iuris-Canonici, aut Theologiæ conſulti.

Notant ſcripturæ Interpretes, Saülem odium & liuorem in Dauidem pluribus argumentis, maximè illâ ſugillatione, & contemptu nominis filij Iſay prodidiſſe: faxit Deus ne Petrus vti Saüli, affectu & animo, ita exitu & fine conueniat. Quid enim aliud reſipiunt illa, quæ ſcribit verba, fol. 629? *Cum omnia ſint prorſus gratis dicta de laudibus* D. *Thoma, non erit proteruia, illa negare, aut in aliquo labefactare gloriam D. Thoma, ſed Religionis cauſam oſtendere, euellendo à tritico doctrina Catholicæ introducta bolia*, id eſt, quæ circumferuntur laudes D. Thomæ, *fictas, falſas, aut dubias, & incertas, nullam, vel rariſſimam veram, & illam in multis vitiatam.*

Sanè quibus ſtudium litigandi, alioſque carpendi charius eſt ipsâ virtute, & veritate; qualem ſe vbique prodit, & hîc maximè Pater Alua; nihil penſi habent à grauiorum virorum ſenſu, & ab omni ſpecie veri longiſſimè recedere. Niſi ita comparatus eſſet Pater Alua, reueritus ſine dubio fuiſſet Baronij Annalium Eccleſiaſticorum parentis iudicium, & teſtimonium grauiſſimum, & ad minùs totius Concilij Tridentini in S. Doctorem ipſe priuatus ſibi imitandam potius, quam ſuo exemplo damnandam ſuſcepiſſet ſummam obſeruantiam.

Quid vero ad hæc Alua? Contrà pertinaci animo contendit, Synodi definitione de peccato originali hæreſis notam D. Thomæ inuſtam, idque totis viribus nititur

demonſtrare argumento, cui jam reſponſum eſt. Sed cum ſenſiſſet hoc audax conſilium caſtigandum grauiſſimis pœnis vltimâ conſtitutione Alexandri VII. datâ anno vno ante primam Nodorum editionem, quâ ſeueriſſimè cauetur, ne peccati mortalis, aut hæreſis notaretur ſententia D. Thomæ; vitiauit editionem Nodorum anno 1662. anteoccupato, & per fraudem operi inſcripto anno ſuperiori; vt poſſet obtendere, id à ſe factum ignoratione Conſtitutionis Pontificiæ, quæ omnibus cenſurâ D. Thomæ interdicebat pœnis grauiſſimis. Verum Alua cum ſui impos abſtinere non poſſet, à damnando S Doctore, anticipauit annum editionis, non ſolum vt impunè D. Thomam traduceret quaſi hæreticum, ſed etiam vt ſe impenſiſſimè laudaret,

Hominis profundam calliditatem aperit Pater Harney loco aliàs citato. Certum eſt, vt ipſe comperit eodem anno 162. circa menſem Septembrem, curante Aluâ ſub prælo ſudaſſe Bruxellis Nodos Aluæ, & trutinam Maraccij: qui *Petrum Aluam*, tot meruiſſe elogia, ſuorum Nodorum libro, quot litteras haberet, magnificentiſſimè prædicabat, illud verò elogium attribui non poterat Maraccio in Italiâ degenti, cum Alua Nodos eodem tempore, eodemque loco typis daret, quo Marraccij trutina edebatur: ergo in ipſum Aluam referendum erat elogium; ridendum planè, quòd ita impensè ſe laudaſſet. Quid igitur? Auertendæ huic infamiæ ad mendacia confugiendum fuit, & annus impreſſionis præuertendus, aut nodos à Marraccio ex ipſo falſo ſupputo potuiſſe legi, iudicaret Lector, atque ita à Marraccio, non à ſe ipſo laudatus fuiſſe Alua videretur.

Sed vt rem moleſtiſſimam paucis abſoluam, hoc vnum te velim, Chriſtiane Lector, vt apud te ſtatuas, quæ fides habenda ſit homini, qui tot nectit mendacia, vt ſuas fucare poſſit laudes? An putas ſinceriùs D. Thomam reprehenſurum, quàm ſe commendet? Aut quo loco eum repones, qui adeò altè de ſeipſo ſentit, adeò demiſſe, & abiectè de D. Thoma, vt ſe quidem plura meruiſſe elogia, quam ſatis grandis liber litteras habet; vel de ſe primus dixerit, aut paſſus ſit dici, & adminus edi curauerit? De D. Thoma verò, quæ circumfe-

runtur encomia, *absolute falsa quædam, alia dubia, paucissima vera*, longo opere probandum suscepit?

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Alia sex Elogia D. Thomæ defenduntur generatim.

HActenus sex encomia tutati sumus: totidem supersunt propugnanda. Sed quæ præmisimus, præsidio sunt futura secuturis; idque duplici nomine; primum quòd cum Petrus superiorum examine fidem Græcam compertissimam nobis fecerit, ius non habeat à nobis exigendi, vt credamus, se in posterum meliorem adhibiturum. Deinde relata Pontificum testimonia vniuersim, & interdum nominatim elogia antiquiora cum laude memorant, ac subinde confirmant. Quare methodo, quâ solet omnis probè instituta disputatio, à compertis ad minus certa progressi sumus, infringendis Aduersarij machinis validâ & conuenienti. Duplici enim fraude elogia D. Thomæ aggreditur: vel in totum tollit, & negat vsquam data: vel, si id nequeat prætexere, eleuat, & nihil contendit habere eximium & singulare. Recentiora erant, quæ retulimus monumenta, quam vt posset inficiari, aut traducere, quasi à nobis conficta, cum indubitati essent Authores. Quare totus fuit in vitilitigando, & in aucupandis verbulis, & litterarum apicibus, vt posset adulterare sensum. Sed contra antiquiora encomia primam admouet machinam.

Pronunciat esse commentitia, & in orbem inuecta à Bandello vnius immaculatæ Conceptionis odio. Si quæras quibus id probet argumentis? Præter negatiua aliquot, hoc vno positiuo, folio 258. id putat confectum, *Bandellus qui priùs introduxit in litteraturâ Ecclesiasticâ, author est, qui in suis libris nullam veritatem obseruat, nec in toto, nec in parte*; igitur falsa sunt hæc elogia. Probabilis, non necessaria consecutio, etiam si præmissæ sint certæ: Quia mendaci potest interdum aliquid veri accidere. Sed quâ ratione probas viro grauissimo, & totius Prædicatorum Ordinis Generali Magistro impo-

ſitum Falſarij, Sycophantæ, & Impoſtoris nomen ac crimen? Non aliam apud te lego probationem, quàm quòd iſta elogia primus in orbem importarit. An non vides te in circulum vitioſum delabi? Antea arguebaris ſyllogiſmos, quatuor, aut pluribus terminis, collatione partûs ventris & mentis confeciſſe; cum legitimi, nec plures tribus admittant, nec pauciores patiantur. Nunc ab hoc vitio in aliud nihilominùs graue impingis; vno, aut altero termino tantum ſyllogiſmos conficis, identicis propoſitionibus conflatos. Quid hoc mali eſt, vt quidquid ſcribas, ſemper à ratione exerret? Nunc à diſparatis argumenta in infinitos diffindis terminos; nunc identicis ludis, & merâ poſitione principij theſim in argumentum ſumis.

Mendax, inquis, eſt Bandellus: ergo quas inuexit primus commendationes D. Thomæ prorſus abiiciendæ ſunt; vnde probas mendacem? Quia has merces primus intulit. Vt obmittam te falsò hoc poſtremum aſſerere, operâ P. Bandelli primum hæc orbi encomia innotuiſſe; Egregiè rem propoſitam conficis: in argumentum arripis, quod tibi probandum ſuſceperas; atque his ineptiis Nodos tuos nectis. Atque inde laceſſis retractationem Epiſcopi, & facultatis Pariſienſis eorum, quæ ſuperioribus cenſuris viderentur vllâ ratione D. Thomæ doctrinam notare. Idem eſt neruus, & robur Nodi ſecundi contra Vrbani V. bullam ad Archiepiſcopum, & vniuerſitatem Tholoſanæ ciuitatis, quâ iniungit, *vt D. Thomæ doctrinam tanquam veridicam, & Catholicam ſectentur, eámque ſtudeant totis viribus ampliare.* Iſta, & his ſimilia euulgauit Bandellus: ergo commentitia ſunt. Et cum ferè ſemper contingat illa confirmari, antiquiore & potiore teſtimonio quale eſt SS. Vincentij, & Antonini, qui propiùs Bandello ad D. Thomæ ætatem acceſſerunt; argumentum negatiuum adhibes à D Thoma ad hos authores, cum plus vno ſæculo temporis effluxerit, cauſaris toto eo ſpatio deeſſe teſtes coætanæos D. Thomæ, qui iſta referant, vnde apodicticè concludis conficta fuiſſe à poſteriotibus. Et cum aliud non ſuppetat telum, quod intorqueas in D. Thomam; ne quid in illum laudis redundet, nihil dubitas, eodem cum Bandel-

lo crimine mendacij DD. Ferrerium, & Antoninum notare, & inuoluere.

Non dicam genus huiuſmodi argumentorum negatiuorum, quibus totam tuam diſputationem munis, incertum ſemper, plerumque etiam infidum, & periculoſum eſſe quod inde quæritur ſubſidium, vt luculenter contra Launoium probat benè longa, & eleganti exercitatione Ioannes Baptiſta Thiers, quo vno verbo cadunt, & reſcinduntur omnes tui Nodi. Debueras habere aliquam rationem tot illuſtrium teſtium, tot Pontificum, qui rebus à te falſi accuſatis, ad minus validiora tuis argumentis teſtimonia præbuerunt.

Mirum eſt non timuiſſe ne in te recideret, quo omnem Bandello fidem abrogas, argumentum; quia author iſte, inquis, in ſuis libris nullam veritatem obſeruat. Medice cura te ipſum, legem à te conſtituram ſubeas ipſe, oportet; *nullam fidem habendam authori, qui in ſuis libris, nec in toto, nec in parte, vllam veritatem obſeruat.* Non recuſabis eâ te lege iudicari, quâ de Bandello ſtatuis; hoc vnum inter vos diſtatis, quod tu illum mẽdacij accusâris; probâris nunquam. At ne id vitij noſtra reponſio, aut recriminatio incurreret, tumet cauiſti, ſuppeditatâ propè infinitâ colluuie falſationum, quibus tuos Nodos implicuiſti, quarum ex infinitis aliquot tibi ſyllabum dabo. Imprimis ipſomet operis limine pſalmi 57. falſaſti hunc verſum, *alienati ſunt peccatores ab vtero*; nec additamento, τὸ *omnes*, notæ vniuerſalis, timuiſti, quas Deus intentat, grauiſſimas pœnas iis, qui ſuo verbo vllum addiderint, aut detraxerint. Neque plagium excuſant, quæ aduocas ſimilia in ſpeciem Scripturæ verba, ſenſu omninò diuerſa; *omnes declinauerunt, &c.* pſalmo 113. cum iſtis, & ſimilibus locis ſcriptura de enormibus ſceleribus; à te verò corrupto de errore doctrinæ agatur, & ſi ſuperiora velis in D. Thomam, & Sanctos quoſlibet cadere; innocentiſſimum tuum Patrem Franciſcum lethalis criminis per totam vitam expertem, pluréſque Sanctos eâdem gratiâ donatos, iniquiſſimè immanium flagitiorum peragis reos.

Non recolo hallucinationes iam obſeruatas, qualis eſt mentitus editionis tuorum Nodorum annus 1661. Cùm ſequenti tantum fuerit adornata; Qualis eſt obiecta Dominicanis

minicanis vana gloriatio repetitæ ab Auſtriacâ familiâ originis D. Thomæ, quaſi noſtro breuiario ſcriptum eſſet natum D. Thomam *de auſtri familiâ*, cum legatur *de illuſtri*. Eodem ſpectat, quod à viginti annis criminabaris, Dominicanos confinxiſſe Sancti Franciſci commendationem doctrinæ D. Thomæ nunquam defecturæ; quæ tamen à ducentis annis manu ſcripto Canonici Regularis extet, & legatur. Eò pertinet hallucinatio Patri Turco impacta, quæ in tuum caput recidit; quaſi librum protuliſſet Pij V. viuæ vocis oraculo munitum anno 1664. id eſt biennio antequàm in Pontificem eligeretur Pius, typis datum: cùm in teſtimonium aduocet librum anno 1574. poſt Pij Pontificatum editum.

Et ne videar iſta repetere neglectæ ſinceritatis argumenta, quaſi noua nos deficiant, quibus probemus in te cadere dicam falſi Bandello ſcriptam; tui Libri folio 71. incuſas Choquetium, quaſi primus Spiritum Sanctum columbæ ſpecie affinxerit ad aurem D. Thomæ dictantem, quæ ſcriberet, aut doceret. Sed contra te pro Choquetio proferuntur tapetes ab anno 1540. acu elaborati, & imagines ab anno 1497 picti, quibus eâdem formâ columbæ Spiritus Sanctus ad aurem Diuo Thomæ dicenda ſuggerit. Tui operis folio 117. ſcripſeras *nihil abſurdius in re ſcholaſticâ, & à doctrina D. Thoma deuia, huc vſque excogitatum fuiſſe, quàm quod P. M. Leonardi Dominicanus dixerat, interdum à D. Thoma ſolui argumentum, quod vocant, ſed Contra*, id eſt, præuium ad aſſertionem Articulo probandam: *Eam verò reſponſionem vocas inauditam inter Thomiſtas, nimiumque diſtare à veritate, & miraris quomodo ſui permittant, id eſt, Dominicani ab illo impunè dici*; quaſi non extarent apud D. Thomam argumenta, ſed contra, quibus reſpondet, quaſi aduerſis ſuæ ſententiæ articulo confirmatæ. Sexdecim huiuſmodi ſolutionum exempla relata ſunt à Patribus Belgis, quibus vinci potuiſti, non reſipiſcere, nec poſteriore editione accuſationem priore perperam ſuſceptam retractare.

Si iſta cauſeris leuiora eſſe, & magis ſeria ſcribenti potuiſſe per incogitantiam obrepere; nec creari inde vllam ſuſpicionem neglectæ à te veritatis: præter quod multò minutiora captas ex nobis, quæ veluti ſcelera in minus

dum abiectam veri curam, vbique prodat, sed pœnè etiam pudorem, aut metum excussum, ne falsi conuincatur. Hoc vno præiudicio euersa sunt, quæ à Nodo secundo ad octauum vsque fusissimè scribit. Placet tamen aliqua excerpere refellenda.

PARAGRAPHVS QVINTVS.

Refelluntur obiectiones præcipuæ contra antiquiora elogia Diui Thomæ.

VERBA à Christi Crucifixi imagine D. Thomæ dicta Neapoli, *Bene scripsisti de me Thoma*, iam muniuimus Pij V. collatis indulgentiis sacellum vbi hæc colitur imago, adeuntibus, item & Clementis VIII. atque Alexandri VII. commendatione confirmauimus: quibus adde testimonium Sixti V. Franciscani æquioris Petro Alua in D. Thomam; quem in secretiori Bibliothecâ Vaticanâ cum D. Hieronymo pingi curauit, sinistrâ manu Ecclesiam gestantem, dextera vero, quâ scripsit, ingentem luminis splendorem euibrantem, cum hâc inscriptione: *Sancti Thomæ de Christo scripta, à Christo Crucifixo confirmantur.*

Quid ad ista Petre, nedum à Summo Pontifice, sed à Franciscano tui instituti profecta? Sed nihil hæc moratus, falsi historiam accusat, argumento negatiuo, quod rem, si vera sit, contingere oportuerit ante annum 1274. quo D. Thomas vltimum diem clausit, nec vllus tamen scripserit ante annum 1387. nec qui referunt concordant. Verum, si ad certam rerum fidem requiras æqualium, vel subparium Scriptorum libros apud nos superstites, nutabit rerum pœne infinitarum persuasio, nec tuta erit Deiparæ corporis in cœlum assumptio: conuellentur innumera, traditione apud omnes recepta, quæ nominatus Author Thiers longâ serie recenset. Deinde cum in D. Vincentium referat Alua hanc historiam; vel contendit à se inuentam, vel ab aliis exceptam euulgasse. Non arbitror eò audaciæ progressurum, vt primum responsum tentet, & Diuum Catalogo Sanctorum

aſcriptum, adeò enormis impoſturæ accuſet, vt quem Deus dignatus eſt huiuſmodi beneficiis, & miraculis, falſa mentiatur: ab aliis ergo recepit ſine dubio fide dignis; niſi in illum velis cadere ſapientis verbum, *qui cito credit, leuis eſt corde.*

Sed iterum vrget Alua, ſi orbi innotuerat hæc D. Thomæ commendatio; cur obmiſſa fuit à Monteſono ad ſuam cauſam vtiliſſima? Semper negatiuis agit: quaſi Monteſonus omnia ſciret, vel omnium meminiſſet? quid ſi ab illâ hiſtoriâ abſtinuerit, quòd ad manus non haberet acta, quibus rem contumacibus perſuaderet? Si dicas D. Vincentio non conuenire cum D. Antonino eadem referenti. Sed leuiſſima eſt diſſentio de circunſtantiis, quas ſaluâ rei veritate contingit res certiſſimas narrantibus variare; & ſi ſatis idonea ſit ad dubitationem inducendam huiuſmodi coniectura Aluæ, multa nutabunt ex annalibus Franciſcanorum. Mirum quantum apud illos Authores rerum certiſſimarum dubiæ ſint circunſtantiæ Si dicas iſta narrari à ſolis Dominicanis; quot & quanta ex Patrum Minorum hiſtoriâ, à ſolis ſuæ familiæ ſcriptoribus celebrantur, tacentur ab extraneis? Exemplo ſit ſanctiſſima Elizabeta Hungariæ Regis filia, quam ſuis Diuis accenſent annales Fratrum Minorum, quod tamen tacet vita à Surio ſuæ hiſtoriæ inſerta, primùm ſcripta à Contado, qui Diuæ à confeſſionibus fuit, primus ex noſtro ordine Germaniæ Inquiſitor. Putatne Alua, hoc vno ſilentio, ſeu argumento negatiuo eripiendum Franciſcanæ familiæ tantum decus? Adde falſum hanc hiſtoriam à ſolis Dominicanis referri, illam ſcripſit memoratus Ioannes Gilemens Canonicus, ſuiſque operibus inſeruit.

Calumniis calumnias congeminat, quæ ſacrilegio non careant. Audiuimus D. Vincentium obliquè incuſatum impoſturæ, D. Thomam innumeris fædatum erroribus; quæ omnia non ſolum crimine vacare putat Alua, ſed eximiæ etiam pietatis, & ſanctitatis operibus accenſet. Satis ipſe ſuam mentem aperit folio 575. *Falſiſſima eſt*, inquit, *impoſtura; quia Chriſtus non approbauit doctrinam D. Thomæ, nec dixit illud benè ſcripſiſti de me Thoma.* Cur ita cenſes contra tot Pontificum, ne quid ex excepto Sixto V. ſententiam? *Quia* (vt inquis barbarè)

quando, id est (licet) *esset certum, & infallibile, quod Virgo Maria contraxit peccatum originale, filius eius non reuelaret; quia aliàs Christus esset alter Cham filius Noé, frangendo præceptum, quod ipse seueriſsimè imperauit, Leuitici cap. 8. Ego dominus turpitudinem patris tui, & turpitudinem matris tuæ non discooperies: mater tua est, non reuelabis eius turpitudinem.*

Non mirum est; Aluam implacabili animo D Thomam insectari: cum ne quidem Christo se condonaturum testetur hoc grande piaculum, etiamsi res ita haberet vllius Adæ contagij Deiparam fuisse participem, quod non putat ab ipsomet Vnigenito Virginis potuisse dici, nisi effracto, quod omnibus, sibique imposuit, præcepto, ne turpitudo Patris, aut Matris à filio discooperiatur: & si hanc etiam fide credendam veritatem docuisset, Christus Chami maledictionem in se asciuisset. Inde etiam folio 623. eodem animo scribit *nimis durum, imprudens, & infidele videri matrem laudare filium, dominam seruum, Magistram discipulum, & in eâdem re, materiâ, & puncto filium, seruum, ac discipulus diffamet matrem, dominam, ac magistram.*

Id velim ab Alua rescire, an illud ex Leuitico præceptum, quo vno D. Thomam reum peragit impietatis & blasphemiæ, cuius venia indignum pronuntiat Christum fore, etiamsi verum diceret, an re vera interpretandum censeat ad litteram, vel tantùm accommodatitio sensu, & per metaphoram referat ad subiectam quæstionem? Si primum contendat, ridendum se præbebit, nedum hæreticis, sed etiam doctis omnibus; quibus nunquam venire potuit in mentem, eo loco ad verum, ac genuinum sensum explicato prohiberi, ne parentes nostros in Adamo mortuos, & cum originali peccato natos fuisse mussitemus; aliàs cum Chamo maledicendi, quòd parentum nostrorum turpitudinem detexerimus. Si tantâ absurditate deterritus, dicat hunc locum de originali peccato explicatum, Christum duntaxat præcepto illigare: ineptior est priore interpretatione hæc restrictio, quasi soli Christo fini legis, eius aduentu, & morte abolendæ, legalia præcepta sint constituta. Vt hæc absurda, & impia euadat, Petro confugiendum est ad alteram responsionis partem, metapho-

ricè locum ad ſubiectam quæſtionem ſpectare, & accommodari.

Sed perfugium iſtud præruptum, & præcipitium eſt; & hæc poſterior interpretatio, ſin ineptior, longè periculoſior eſt priore: neque enim dubitamus, quin hæc metaphorica conuenientia Petro ſit demonſtratio neceſſaria, & veluti aheneus nodus, quo nedum nos, ſed ipſummet Deum liget, tanquam naturali lege; cum verbis relatis teſtatus ſit, etſi reuerâ Deipara communi naſcentium ſorte in lucem prodiiſſet obnoxia labi, & id Chriſtus aperuiſſet; non euitaturum Chami reuelantis pudenda Noé, crimen, & quam inde incurrit maledictionem patris. Huius etiam loci ex Leuitico metaphoricâ interpretatione, putat Conceptionem immaculatam idoneam fieri vltimæ definitioni; quam totis viribus vrget, cuiuſque causâ totum orbem peragrat, tot & tanta molitur in D. Thomam præter officium & omnem veri & æqui ſpeciem, quæ tamen tam piæ cauſæ obtentu, putat quamlibet perperam facta gratiſſimum eſſe Deo & obſequium, & ſacrificium. Nec dubitandi locum ipſe relinquis Petre, quin hæc tota ſit tuorum conſiliorum ratio, & vnicus tuorum librorum finis.

Sed vide mi Petre, quàm longe à vero ipſe aberres, & alios velis abducere, ſi his metaphoricis interpretationibus Scripturæ credas omnia tibi licere, vel à Summis Pontificibus poſſe definiri. Putabam omnia argumentorum tuorum vitia exhauſta eſſe, duobus notatis, quorum vno ſyllogiſmum in plures tribus terminos findebas, altero in pauciores compingebas; ſed tertium addis ſuperioribus deterius. Cenſes accommodatitiis locorum Scripturæ interpretationibus res idoneas effici definitionibus nouis, quæ ad fidem pertineant. Quid enim certius & euidentius, quàm illud ex Leuitico præceptum, à peccato originali alieniſſimum eſſe? Inde tamen vrges definitionem de Conceptione immaculatâ. Sic enim Summum Pontificem alloqueris. *Nodum inexplicabilem præ manibus habet Sanctitas veſtra, variis aſtrictum vinculis, qui nec ratione, nec viſu percipi poteſt, quo currus ſententiæ pia ligatus manet, ne cum aliis rotet in fidei throno.* Hæc verò vincula tu diſſolui,

aut reſcindi putas præcepto Leuitici, *turpitudinem Patris, &c* quo Chriſtus ipſe ligetur, & quo vno cætera, quæ mendacia, calumnias prohibent præcepta, tolli, ſin verbis, certè factis ſignificas ſe reputare.

Vt rem inuidioſiſſimam concludam; audi Petre, quam vrges definitionem fundamentis à te poſitis conceptu mentis, & ventris, & ex Leuitici præcepto, tu ſolus ex Catholicis optas, & Eccleſiæ Romanæ hoſtes tui voti & conſilij conſortes habes & ſocios, & ſi quæ proſequeris (quod abſit, & horret animus cogitatè) conſequereris, vt metaphoricæ verbi Dei interpretationi res fide diuinâ credenda inædificaretur, actum eſſet de Religione Hæretici tecum votorum rei & compotes inſultarent Eccleſiæ Catholicæ, ſi adeo caducis & ineptis, ne quid aliud dicam, fundamentis, à te toto tuo libro ſubſtratis, ſuas definitiones aſtrueret, & immoliretur. O cælites, talem auertite peſtem: ſed fruſtra hæc timemus. Indolendum magis eſt cæcitati Aluæ, qui hâc vnâ metaphoricâ vnius legalis præcepti interpretatione, ſe exolutum putat à legibus iuris diuini legitimo ſenſu explicatis, ne mentiaris, &c.

Hunc Paragraphum claudam, aliâ paris cum ſuperiore momenti obſeruatione. Dum opuſculum contra errores Græcorum grauiſſimis poſt Launoium erroribus ait ſcatere, non animaduertis, Petre te conſilium tuum labefactatâ authoritate Pontificia prorſus euertere: neque enim vllius erroris poteſt argui hic liber, quàm quòd ex Launoij opinione deceptus B. Thomas vel malâ fide Cyrilli teſtimoniis, quæ apud illum hodie non extant probet, iure diuino toti Eccleſiæ eſſe præpoſitum Summum Pontificem, ad quem eodem iure, rerum fidei definitio pertineat: Tres verò, de primatu Petri & Summi Pontificis ſententiæ occurrunt hîc diſtinguendæ, extremæ duæ, & tertia media. Prima opinio cui videtur adhærere Launoius, nullum Petro, eiuſque ſucceſſoribus inſtitutione diuinâ ius concedit in alios, niſi Epiſcopis, & ſacerdotibus omnibus commune in Laïcos: altera extrema ſententia ſummum, & plenum ius Papæ propugnat, etiam in Eccleſiam collectim, & in Concilia Oecumenica: tertia inter extremas media ius illi inſtitutione diuinâ in Eccleſias diuiſim, non collectim.

di cupiditate ; illâ inſontibus grauia quæque, & falſa affingendi licentiâ, vel moroſitate in leuiſſimis ſupra modum exaggerãdis culpis, & in tuis quamlibet apertis, & immanibus cæcitate & pertinaciâ ? Horum verò malorum in tuo ſcripto frequentiora & manifeſtiora extant veſtigia & exempla, quàm nos tuæ ſalutis ſoliciti vellemus, aut in quibus libet, etiam nobis amicis excuſare poſſimus. Id tantum dubium relinquis, temeritatene magis in affingendis D. Thomæ, eiuſque Diſcipulis falſiſſimis, & atrocibus erroribus, vel moroſitate in augendis leuibus, ac nullis culpis, an pertinacia in his omnibus defendendis ac nunquam retractandis grauiùs, aut frequentiùs peccaueris.

Videris his tuis Nodis tragicomœdiam inſtituiſſe, ſeria & immania miſces cum ridiculis : vt pro conditione cujuſque Lectoris, quibuſdam riſum, aliis indignationem, ſed re verâ melioribus tui commiſerationem excites : vt dolendum planè ſit, vnius bonæ cauſæ prætextu tot & tanta mala potuiſſe tibi permittere quaſi honeſtarentur, cum æterna ſit lex immota, *nunquam facienda mala, vt eueniant bona.*

Credebam, te vnum D. Thomam depoſcere ad mortem, vti Sebæ tuo operi præfixo nomine ſignificabas, quaſi alter Ioab in hunc vnum perduellem ſæuiturus, & cæteros omnes humaniùs habiturus. Sed nulli parcis, omnes ſpirans minarum & cædis inſequeris, apud quos perfugium putas poſſe habere S. Doctorem. Hinc in totam familiam Dominicanam atrociſſima hæc accuſatio fol. 532. *Pro vno fratre ſequuntur veſtigia vnius Matris Eccleſiæ, & pro* tres ſainte Vierge *aſpernantur & contemnunt tres matres, & tales matres, Mariam in Cælo, Eccleſiam in terrâ, & vniuerſitatem Pariſienſem.* Iam monui te, grauia ridiculis, & immania ludicris permiſcere ; vt tragicomœdiam conficias, & ſimul nos ludibrio, & execrationi omnium deuoueas : Nec ſine cauſa Ioabi ſupremi Ducis exercituum Regis Dauid perſonam induiſti ; eo conſilio, vt ſicut Imperator ille ſub Dauide Iſraelitarum militiæ tribus lanceis perduellem in Patrem, & Regem confodit Abſalonem ; ita tibi aſſumas totam Familiam Dominicanam triplicis Matris con-

temptu vnius Fratris causâ, quasi mucrone diro triplicis lanceæ perimendam.

Quid nos ad ista? exhorrescimus, & obmutescimus: sed nobis tacentibus, quas iniquissimè criminaris contemptas & cæsas, matres contra te inclamant nos ab iis sacrilegiis insontes, &, si obfirmato animo nolis credere, obtestantur nostram innocentiam suis in nos effusissime, & certatim collatis beneficiis, tanquam suæ in nos beneuolentiæ immortalibus monumentis.

Sed cùm trium matrum, in quas nos læsæ maiestatis, & pietatis reos peragis; quæ in cælo residet, potestate & munificentiâ alteram in terra militantem Ecclesiam, vti ipsa iisdem dotibus superat vniuersitatem Parisiensem ex Dominicanis satis copiosâ sobole fœcundam, materna etiam vbera Deiparæ vberioribus, quàm alterius, & huius, quàm tertiæ nos beneficiis lectarunt: Et quidquid calumnietur Petrus, nos à sui contemptus atrociſſimâ calumniâ tot testimoniis & Apologiis D. Thomæ Scholam liberant, quot extant antiqua & recentia omnium ætatum in Magistrum & Discipulos immortalia beneuolentiæ monumenta; quæ non dubito apud cordatos omnes inualitura aduersus Petri calumnias, & inconditas vociferationes.

Vbi omnes generatim variis locis inuasit Dominicanos, infensiùs præ cæteris incurrit in Turrecremataram, quem cum Petro à clausa valle post D. Thomam, se maximè testatur odisse. Quam verò ob causam, vix alia occurrit, quàm quod in Concilio Basileensi omnes, illius sæculi testantur scriptores tantâ animi constantiâ pro Eugenio egisse, vt inde iam memoratos honoris titulos sit consecutus. Hunc tamen Petrus apertâ calumniâ scripsit folio 635. Eugenij causam prodidisse, cum omni certo sit certius, acerrimè propugnasse pro Eugenio contra Ioannis à Segobia Franciscani impetus. Sed Petro licet pro suo summo in omnia iure personas mutare, & quas ex suâ opinione pœnas Segobia commeruerat, à Turrecremata deposcere: Hinc post exercitam in illum summam crudelitatem ob crimen confictum, vult etiam suam experiri morositatem: Iam obseruaui, duplex esse calumniandi genus; vno immania & falsa insontibus affingi, altero leuissima & futilissima in ma-

jus ad odium & inuidiam augeri. Vtriuſque generis calumniarum inſignia voluit extare in Turrecrematam exempla: primi id eſt affictorum falſo immanium criminum iam dedimus: audi Lector, alterius rationis accuſationem.

Quinque vitia capitalia incurriſſe ait Turrecrematam folio 158. quòd locum D. Thomæ ex 3. d. 3. ſemel vſque ad minimum apicem tranſcriptum, alio loco vt moris eſt Scriptorum, inuariato ſenſu ſex voculis paululùm immutatis recitauerit, & cùm textus D. Thomæ habeat, *non potuit eſſe*, poſuerit, *non fuit, nec eſſe potuit*: En duo priora capitalia vitia; tertium eſt vox *decenter* obmiſſa, ſufficientiſſimè ex iis, quæ præeunt, aut conſequuntur, ſignificata: quartum eſt quòd, *præſeruaretur*, dixerit, vbi alia lectio habet *conſeruaretur*: quintum denique quod pro *incurreret culpam*, dixerit *contraxiſſe*. Hæc iudice Alua ſunt quinque vitia non qualiacunque, ſed capitalia. Sed vti Pater Harney huic peremptorio Aluæ iudicio adiungit, iuxta eos, quos nec dum planè excæcauit affectus, & qui ſaltem *vident homines, ſicut arbores ambulantes*, ne vitia quidem ſunt.

Eadem ſeueritate tota illi Academia Salmanticenſis dat pænas grauiſſimas, ob ſimiles culpas, id eſt prorſus nullas. Suo iuramento Academia nulli in toto orbe Chriſtiano ſecunda, retulerat ex S. Antonino hiſtoriam allocutionis, quâ Apoſtolorum Principes ſe dignatos S. Doctor ſocio ſuo Reginaldo cum fide iuramenti aperiebat; & cùm elegantiæ causâ, vel libertatis honeſtæ ab omnibus vſurpatæ ſine vlla noxa, Sapientiſſimi viri verba Antonini immutaſſent, ſenſu prorſus inuariato; ſic in illos quaſi Plagiarios ſeueriſſimè agit Alua fol. 588. *In vna authoritate habente viginti quatuor dictiones Latinas, in additis, derelictis, ac mutatis inueniuntur plura, quàm quadraginta vitia & ſi aliquis de hoc dubitauerit, enumeret: & hoc*, inquit, *non eſt factum antiquitùs, ſed modò; neque in aliquo angulo terræ, ſed in inſigni Academiâ Salmanticenſi; nec denique ab aliquo ignoto Scriptore, ſed à nouem præclariſſimis Magiſtris, in iudicio contradictorio, & quando nitebantur excludere ab illâ inſigni vniuerſitate omnes Eccleſiæ Doctores.* Quæ verò

illa vitia sint ipsemet aperit nimirum, pro *τῷ rogauit, τὸ* *sciscitatur*; pro *autem* dixerunt *verò*, idemque de aliis triginta octo iudicium esto.

Sed parum erat, nisi & S. Thomas illâ Salmanticensium accusatione grauissimâ per parenthesim carperetur; dum enumerat quadraginta vitia, *Quarto*, inquit, *perueniendo ad authoritatem formalem, vbi S. Antoninus vtitur verbo rogauit, Salmanticenses excogitarunt aliud aqualitatis, scilicet sciscitatur*: Et addit Petrus, *nam S. Thomas non rogat* scilicet Apostolos, *sed sciscitatur*.

Quid nos ad ista? Videris mihi Petre, in te, Tuosque, & in Aduersarios eodem discrimine & animo comparatus, quo Caluinistæ Deum in Catholicos quasi in reprobos, & in suæ sectæ homines, comminiscuntur affectum. Istorum parricidia, incestus, quasi veniales culpas habet, & ad nullam imputat pœnam: nostras verò labeculas, motus etiam indeliberatos, quasi enormia scelera, & lethalia peccata æternis suppliciis castigat. Ad hanc iudiciorum normam tua componis, Petre: hinc tantâ crudelitate excepti à te Turrecremata, & Salmanticenses, ob aliquot vocularum immutationes, quasi ob enormia peccata. Si tibi particula, *autem*, mutata in *verò*, *præseruare* suffectum in *custodire*, & alia his similia, sunt capitalia vitia, quæ tandem leuia tibi sunt futura? Quæcumque ipse enormia admiseris prætextu piæ causæ insontibus, & de Ecclesiâ benemeritis traducendis.

Magnam de te excitasti expectationem, aduocatâ ad tuum tribunal Salmanticensi Academia; sed vix poteris sustinere, quin ridiculus euadas, aut quid peius. Scribæ olim sectæ Principes magnificentissima legatione, cum maximâ pompâ ad Christum in remotis regionibus degentem, miserunt accusatum Apostolos grauissimis de rebus, quòd Seniorum traditiones impunè transgrederentur. Quas verò tandem? Nempe quod inopiâ & fame oppressi illotis manibus excussa ex spicis ad messem maturis comederent grana omni alio obsonio destituti.

Non dissimiles sunt tuæ in nos Petre, accusationes; promittis, aut intentas capitalia peccata te probaturum,

& profers inepta & ridicula. Faxit Deus, vt à meliore animo prodeant; nec infælicem habeant exitum, quàm Sycophantarum in Apoſtolos criminationes ſortitæ ſunt, in ſpeciem graues, affectu malignæ, re ipsâ ridiculæ, & ſuis authoribus exitiales. Timendi tibi eſſent illorum caſus; à quorum imitatione non videris abhorrere.

Sed omnem ſtuporem ſuperat tua in his malis cæcitas, cui ſecunda tuorum Nodorum editione pertinaciam addidiſti; eáque omnem, nobis quidem tuæ reſipiſcentiæ ſpem, tibi verò horum excuſationem abſtuliſti. Mirum planè eſt, te in alieno oculo feſtucam deprehendere, nec in tuo trabem ſentire. Et cum tuis, quibus laboras, indolendum, & medendum eſſet malis grauiſſimis, illa foueas, tueris, qui aliena etiam leuiſſima nec ferre poſſe, nec excuſare, & in infinitum augeas. Puto in te cadere commune illud Philoſophorum effatum de elementis, vbi ſuum locum occupauere, nullo innatæ leuitatis, aut grauitatis pondere ferri & impelli. Sic amor, & admiratio tui, aliorum neglectus, ne contemptum, & odium dicam; & quæ inde prorumpunt, cæcitas & ignoratio ſui, opinionum præiudicatarum impotens æſtus, & alia id genus vitia, quaſi innata, te inducto ſtupore effugiunt, tibique ſunt inſenſilia.

At fortè putas piæ cauſæ zelum, quidquid præter fas moliris, honeſtare; ſed neſcis damnari ab Apoſtolo zelum cæcum ſine ſcientia, & à Sanctis Patribus amarulentum, quem charitas non condierit. Nec vides has dotes in eo, quem obtendis, zelo deſiderari; nec quamlibet ſanctę & iuſtæ cauſæ ſtudium, ne dicam immanes falſationes, à quibus non videris abhorrere, ſed etiam tot morositates, & vitilitigationes perpetuas nec pati, nec excuſare. Si cui aliquid religionis & conſcientiæ ſit reſidui, quatuor ſuppetunt ad reſipiſcentiam, & ad bonam mentem remedia, nempe peccati & erroris, in quæ impegerit, aperta & inexcuſabilis damnatio, deinde atrocitas ſceleris, quæ ſtupidos etiam percellat; præterea priuatæ amicorum correctiones, aut obiurgationes inimicorum, caſtigationes tandem, & pœnæ maiorum, quibus in nos ſit nedum authoritas, ſed etiam imperium.

Quid horum tibi Petre, defuit, vt eorum quæ primâ editione perperàm, & apertè atque immaniter falsa scripseras, secundâ deleres, aut certè, vti omnes mirantur, & dolent te feciſſe, non augeres? Poteras causari piæ causæ studio tibi impositum, te aliorum relationibus deceptum, multa per incogitantiam non malo animo scripsiſſe (quamuis ægrè ad omnia quæ euulgasti, possit hæc excusatio pertinere;) hæc tibi ficulneæ folia, quibus exemplo protoparentum nuditatem tegis, abstulerunt suis apologiis Patres Belgæ. Cur non emendasti? Aut saltem non excusasti prope infinita, quæ apertè falsi conuicerunt? Vt argumenta quæ vocamus, sed contra præfixa articulis nunquam à D Thoma solui.

Si ista hisque similia, quorum aliquot tibi supra subiecimus, leuiora videbantur, quàm vt tuæ famæ noceres solemni palinodiâ, aut vt excusare ad tuam salutem interesset; cur Turrecrematæ proditionis causæ Eugenij per summam calumniam traducto, adhuc secundâ editione falsi conuictus ineluctabilibus argumentis, genuinum acrius infigis? Si leuior etiam tibi sit hæc accusatio, an eo genere repones, quod scribis, doctrinam D Thomæ 222. errorum in Angliâ, & in Galliâ à Parisiensi, & Oxoniensi facultate, & ab Episcopis censurâ damnatam, à scholis proscriptam fuisse anno 1216. idque ais *constare actis authenticis, hodie etiamnum subsistentibus?* Hincque nodum nectis longissimum à paginâ 161. vsque ad paginam 257. atque inde concludis passim; *quomodo autem Christus Dominus hanc doctrinam approbauerit, cum non sit errorum approbator Deus, non habebit adeò expeditam solutionem.*

Quam falsa sit hæc criminatio; omitto dicere, cùm errorum his censuris damnatorum vix vllus extet apud D. Thomam, si vnam vel alteram propositionem excipias, quæ sensum Catholicum admittant; cùm eo, quo lata fertur censura anno, vix suæ ætatis secundum attigisset D. Thomas. Deinde cum eiuranda omninò esset, & execranda adeò falsa, & atrox criminatio, vitilitigat Aduersarius folio 167. & ait vitio præli annum 216. suffectum anno 1277 excuso mendum. Sed eandem à Petro gratiam exigo, licet non ausim sperare; simile ex prælo erratum contigit ad elogium ex Vrbano V. & loco anni

1379. ſeptimi Pontificatus Vrbani, appoſitus fuerat anno 1377 Ad hæc Alua, folio 293 prorumpit in huiuſmodi verba. *Tene me amore Dei, vt ex ore meo me iudices?* Et huic exordio conſentanea adiungit, quibus nos nedum falſi, ſed pene ſacrilegij reos agit, cum in promptu eſſet excuſatio, quâ ſimile, & grauius erratum vult ſibi condonari, id eſt mendum ex prælo contigiſſe.

Sed quid his leuioribus, ac pene nugis collatione aliorum, quæ hic caſtiganda ſunt, longiùs detinemur? Patres Belgæ vrgent Aduerſarium; Cedo, inquiunt, *illa teſtimonia authentica, & originalia vſque in præſentem diem ſubſiſtentia*, quibus folio 2;9. ais, *omnem tolli dubitationem* de doctrinâ D. Thomæ, ſub pœnâ excommunicationis quoad 222. articulos, vt erronea in fide condemnata & prohibita. Ad hæc reſpondet folio 192. hos 222. errores damnatos in Angliâ, ab Archiepiſcopo Cantuarienſi, & Pariſienſi in doctrinâ *D. Thomæ inuentos vt referebatur*, atque hæc tandem eſt tota tua defenſio, quæ venditabas teſtimonia authentica, &c. in vagum vulgi à te confictum rumorem faceſcunt.

Ex vno crimine diſce omnes.

Poteráſne Petre, hac 222. errorum ex doctrinâ Angelicâ cenſurâ aut delatione maior, grauiórque, quàm à te ſuſcepta ſit, inſtitui accuſatio? Et cum teſtimoniis deſtitueteris, quibus prædicabas munitam; poteráſne magis pudendâ, aut puniendâ perfidiâ, ne vel minimo retractationis aut pœnitentiæ dato ſigno, quàm vulgi rumoribus eam tutari, & excuſare? Poſt iſtud omninò profligatæ fidei argumentum, fruſtra tibi de aliis litem moueam. Addam etiam, quod te vtcunque leuare & ſolari poſſit, dictum de viro linguæ petulantiâ apud omnes peſſimè audiente: Quidquid in alios effutiret, videri culpâ carere, quod nullam fidem faceret: vereor ne de ſe ita ſentiant boni omnes, verum ſi nec aperta calumniarum falſitas & immanitas, nec priuatorum monitiones te à tam tetrâ editione poterant deterrere: debueras ad minus abſtinere poſt quartum, & vltimum ad reſipiſcentiam remedium; nempe poſt damnatos Romæ, & in Hiſpaniâ tuos libros.

Nam ſi à falſationibus adeò manifeſtis, quibus pudor ſuffundi poſſit deploratis, & cõſcientia quãlibet dura velli-

cari, vnum ſupererat ex tot malorum naufragio reliquſ, quo cauſæ piæ prætextu tibi blandiebare, hoc adeo acre tuum ſtudium non diſpliciturum Romæ, & gratum futurum Hiſpaniæ, quæ præ cæteris Chriſtiani orbis regionibus impenſiùs fauet piæ opinioni, & vtramque boni conſulturum quidquid in D. Thomam, & in nos ſcriberes relictâ penès te dictorum fide. Sed cùm illud ſolatij, & excuſationis tibi præreptum ſit cenſurâ tuorum librorum latâ Romæ, & in Hiſpaniâ, quibus te probatum iri ſperabas; Quid ſupererat, niſi vt iudicio æquiſſimo acquieſceres, palinodiam caneres, aut ſaltem deſineres inſontes vexare? Sed nouiſſima prioribus peiora facta ſunt, & tuæ in nos ſæuitiæ, ne procacitati dicam, in maiores contumaciam, & in malis pertinaciam addidiſti.

Iam monui te ementito primæ editionis anno, fraude illuſiſſe conſtitutioni vltimæ de Conceptione; vt prætextâ illius ignorantiâ, quod cauebat ſapientiſſimus Pontifex, in nos ageres, quaſi impios & ſacrilegos. Sed quo nomine excuſabis tuas ſatyras & inſectationes, cùm Romæ, & Hiſpaniæ execrationi ſint, quibus te gratificaturum ſperabas? Quid tu ad has vndequaque ingruentes cenſuras? Libro à te Hiſpano idiomate edito, illas ſolo halitu diffias, quaſi quaſdam atomos, quæ ſolem veritatis à te ex nouo orbe inuectum obſcurabant, tuumque conſilium ſatis hac inſcriptione conteſtaris, *Soplos contra algunes atomos, que ſe han leuantado, y opueſto aqueſtos dias al ſol de la verdad: por F. Pedro de la Concepcion Religioſo minimo entre los Menores el menor. Con Licencia delos ſuperiores impreſo en Paylona anno de* 1661. *por Iacobo*, Brigh. omnia immutas, & ſus déque euertis, modo *Petri à Conceptione*, modò veterani militis Flandriæ perſonam aſſumis, vt bellum indicas tuis maioribus, illiſque inſultes ventoſis Plautini militis verbis, eoſque omnes vno tui oris halitu euertas. Si optandum nobis fuerat ab vllo aduerſario laceſſiri; poterâtne felicior contingere aggreſſio, quàm ab illo, qui vt Eucherij Lugdunenſis verbis vtar de morte differentis; cuius inſigne tibi aſſumis: *nulli cedo tendens in nos quaſi reos, incurris in iudices dominatus ſeruis & clientibus, exardeſcis in dominos: ſauiens in priuatos homines, proſiliſti in Summos Pontifices,*

Pontifices, quorum iudicia veluti atomos dispellis.

Huius dissertationis finem faciam monito omnium grauissimo: iniquiùs & impotentiùs nobiscum agis Petre, dum congestis omnium generum erroribus, & criminationibus in Familiam Dominicanam; addis illi congenitam in malis pertinaciam, & Scripturæ sacræ, sacrorum Conciliorum contemptum præ doctrinâ D. Thomæ cui pag. 159. per dirissimam ironiam ais *Summum Pontificem hoc illi priuilegium dedisse, vt Scriptura sacra & Conciliis præponatur.* Atque hinc tuo, *certum quid*, aliis Nodis, in 16. inserto dicis, *D. Thomam qua sanctum posse, non pudere retractationis errorum quos commiserit, sed vt Dominicanum nunquam retractaturum, quia Dominicani nimis adhærent suæ opinioni, & pluris faciunt illam, quàm authoritatem Ecclesiæ, & Doctorum.*

Ad ista Pater Harney. *Hæc tu dicis Pater Alua, & adhuc vis de modestiâ commendari?* Aliquam tuis dictis fidem haberemus, si vel vnum Dominicanum proferres, qui tibi ad hanc in supremam Ecclesiæ potestatem contumaciam præiuisset, aut te imitatus fuisset contradicendi audaciâ. Absit verò vt tibi vicem reponamus, tuaque priuata mala in aliquod matris tuæ Familiæ Franciscanæ conuertamus dedecus, quasi illud præposteri, & amarulenti zeli genus, & in nos odium, congenitum tibi sit, vbi primum hanc vestem induisti.

Horret animus ista etiam cogitare. Scio te sanctissimè institutum ad modestiam, ad humilitatem & charitatem, eóque te sanctissimi Parentis exempla, & leges Seraphici Ordinis vocare; sed indolem non admodum sequacem sortitum, aliò te tui affectus deduxerunt: vnde hoc maximè tuam peruicaciam auget, & cumulat, quod nedum infinita apertè falsa, & atrocia, nedum castigatus priuatâ monitione, sed publicâ etiam censurâ majorum, tui etiam instituti, quod ad omnem humilitatem & modestiam effinxerat, oblitus, secundâ tuorum Nodorum editione peccaueris; & adhuc Dominicanis contumaciam retractationis impatientem, & contemptum Ecclesiasticæ potestatis obiicies, quasi mala instituto nostro congenita? Posses aliquâ specie veri id inuidiæ, & infamiæ nobis creare,

si aliquis nostrum cum Occhamo dialogos in Ioannem XXII. scripsisset, aut cum Ioanne à Segobia Eugenium IV. totis viribus impugnasset; si ex nobis prodiissent pauperes Lugdunenses, qui odio in Sedem Apostolicam Luthero, & Caluino prolusissent.

Sed absit vt hæc priuata nonnullorum Franciscanorum crimina in totam familiam regeram, tuæ calumniæ depellendæ etiam necessitate adactus. Scotus, Occham, Aureolus ex professo D. Thomam aggressi sunt: Nostri eorum impetus intra inculpatæ tutelæ fines sustinuerunt. Sed quis Dominicanorum corruptorium Scoti molitus est, quale D. Thomæ vnus è tuis statim post sancti Doctoris obitum edidit; cui nobis tacentibus Ægidius Romanus correptorium apposuit? Modestiâ nostrorum Patrum tua conuicia excipio; & cum vniuersim Dominicanam Familiam, quasi communi crimine, nullius etiam priuati culpâ traducis: ego Familiam Franciscanam pronuncio immunem, & innoxiam ab his, quæ tu, tuique similes in nos, & Summos Pontifices grauissimè, & frequentiùs peccastis.

ARTICVLVS VLTIMVS.

Plagij librorum D. Thomæ tria genera refelluntur.

INexplebili ardet Alua Dominicanos insectandi cupiditate, quæ vno genere conuitiorum cum satiari nequeat, omnia arripit, quamuis inter se pugnantia: vt vnam videatur captare voluptatem in D. Thomam, eiusque discipulos sæuiendi. Hinc nihil pensi habet à se ipso dissentire, dum nos traducat. Imponit quæ simul stare nequeant. Primo impetu D. Thomam aggressus, deinde eius libros incessit. Nullum, nequidem Summam Theologiæ contendit genuinum esse illius opus; sed omnia vult supposititia esse, & aliis authoribus plagio subrepta. Hanc accusationem totis viribus diu prosecutus, deserit, ratus se nihil promouisse, & à Magistro in discipulos arma vertit. Quos sentit se non posse eripere Sancti Doctoris Libros, criminatur à nobis interpolatos & falsatos: nec hactenus est insectationum meta

nouam inſtaurat: Demus, inquit, quæ circumferuntur opera D. Thomæ legitima eſſe, nec à diſcipulis temerata; ſi hodie ſuperſtes eſſet S. Doctor, illa retractaret. Itaque tribus inſiſtit gradibus, & vrget nos impoſturis, quæ in Authoris reſiliunt caput.

Quæro, Petre! vel quod probandum ſuſcepiſti, putas confectum, & quæ aſcribuntur D. Thomæ opera aliena eſſe; vel ſentis, te oneri ſuccubuiſſe: ſi hoc tibi poſtremum acciderit, fateris te calumniarum artificem: ſi primum contendas; ad quid vellicas diſcipulos, & arguis corrupiſſe Libros Magiſtri, qui nihil ad illum pertineant? More Achilleæ haſtæ, & ſcorpii ſanas vulnus quod inflixiſti. Standum enim erat primæ accuſationi, ſi veram cenſebas: ſed dum huic alteram addis, & iſtam tertiâ cumulas, priores poſterioribus deles, & te plagiarium prodis. Poteram hac breui, & validâ refutatione eſſe contentus, & tuo operi hunc verſum inſcribere. *Statuerunt conſilia, quæ non potuerunt ſtabilire.* Sed placet ſingula expendere, vt alterum eiuſdem Prophetæ verſum apponamus, *exinanite vſque ad fundamentum in ea.*

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Summa Theologica, & ſingulæ eius partes vindicantur D. Thomæ aduerſus Aluam.

NVllum eſt homicidij, & furti genus, lege ſeuerius domeſtico caſtigatum, quòd niſi cohibeatur ſæuitia, & iniquitas contubernalium, nullum ſit contra perfidiam perfugium, & tutiſſima quæque obnoxia ſint prædæ, & latrociniis. Nullum opus ſuo authori magis aſſertum, & tutum fuit, quàm D. Thomæ Summa Theologica, ab eius obitu millies edita, omnium diu noctuque detrita manibus. Placuit tamen Aluæ hunc partum & theſaurum S. Doctori præripere, ſeu vt cupiditati detrahendi nobis indulgeat, ſeu vt Academicorum more, monſtret, nihil adeò indubitatum, de quo non ſit litigandi locus, ſeu fortè veriùs, vt Lectorum, pro cuiuſque affectu riſum, commiſerationem, aut iram

prouocet, quorum hæc disputatio, cum vberrimam materiam præbeat, vnum tantum dubium relinquit, quid horum iustius, consilium Petri, & argumenta mereantur.

Videtur Zoilo inuidere, quem in Repub. litterariâ occupat locum Homeromastigis, seu ex liuore arrosoris virorum illustrium: nisi fortè ambiat illo genere superiorem. Homero Poëtarum principi honores pene diuini ab antiquis delati sunt, quòd artis Poëticæ vnus fundamenta posuerit, & supremum culmen sit consecutus, cui adeò ingenita, & singularis erat poëmatis admiranda illa elegantia, vt priùs Herculi claua, quàm Homero vel vnus versus præripi posset. Quo inter Poëtas Homerus, eodem inter Theologos loco D. Thomas reponitur. Sed an Zoilus Homero fuerit iniquior, quàm Alua D. Thomæ, non ausim dicere; hoc solùm nomine possùm excusare, quæ Zoilus solo liuore in Homerum scripserit, hunc zelo amariore, quàm charitatis suauitas patiatur, fuisse meditatum. Sixto V. seuerior, Christo non parciturus; sed Chami loco habiturus esset, si re verà communi ex Adamo lege natæ Matris labem contractam verbo aperuisset. Quid putas in D. Thomam sibi permissurum, id falsò scribentem, cuius causâ adeo durè Christum esset vexaturus, & in illum etiam vera dicentem anathema maranata pronunciaturus?

Hac tantùm ratione Zoilo meliorem Petrum existimo, quoad cæteta Zoilum planè assequitur, nisi velis vicisse; quòd hic principem Poëtarum, Alua principem Theologorum perpetuò arrodat. Ille Homerum suâ Iliade, & Odissea frui passus est, hic D. Thomæ nihil suorum operum reliqui facit. Sed rem difficilem aggreditur: prius enim Herculi clauam, Homero suos omnes versus, quàm D. Thomæ Summam, vel suorum operam minimum eripuerit: habet enim, vt loquitur Innocentius VI. *eius doctrina, præ cæteris, excepta Canonica, proprietatem verborum, modum dicendorum, veritatem sententiarum*, vt qui hoc singulari charactere, ac certissimo criterio, & omnium sæculorum voce asserta opera neget genuina D. Thomæ, inuidiosius Zoilo nomen sit apud posteros habiturus.

Digitized by Google

Nihil tamen hæc moratus Alua, per omnia compita inſcripſit *certum quid* aduerſus Angelicum Doctorem. Quid verò illud eſt? Nimirum Summam Theologicam ad D. Thomam nihil pertinere, *idque efficaciſſimè* (vt loquitur) à ſe confectum putat his quatuor argumentis, quorum duo priora vniuerſim totam Summam impetunt, poſteriora partibus oſtendunt Summam, pleraque alia opera aliena eſſe ab eo. Primò ex Morelles, *in editione Romana inter opuſcula, aliqua dubia, quæ plurimorum Doctorum conſenſu D. Thomæ doctrinam non referunt, ſunt excuſa*: Quidni his dubiis operibus Summam annumeremus? Deinde non conſtat, an iuuenis, an ſenex ſummam conſcripſerit: ergo ex eius officinâ non prodiit. Hactenus velitatum eſt; ad Thomistarios pugnam deducit hoc argumento: Tertia pars D. Thomæ ab antiquis Thomiſtis Eymerico, qui anno 1395. latiſſimum Tractatum ſcripſit, & à Girando Renerio anno 1471. de eodem Conceptionis argumento diſputante tacetur, & à Bromiardo, qui floruiſſe videtur anno 1290. refertur quæſtio ex tertiâ parte 17. in qua verba relata non extant hodie. E quibus mira dialectica tum argumento negatiuo, tum poſitiuo infert Alua tertiam partem dubiam, ac proinde in totam Summam, cuius eſt pars, à D. Thoma alienam eſſe.

Quartum argumentum rem omninò conficit opinione Aluæ: ſecunda ſecundæ tota collecta eſt à Vincentij Bellouacenſis ſpeculo morali, qui Author cum ex Garzia obierit anno 1240 vel ex Sixto Senenſi anno 1256. quo vix D. Thomas ætatis annum vigeſimum ſextum attigerat, nec tum prima lineamenta Summæ poſuiſſet, non ab ipſo Bellouacenſem, ſed à Bellouacenſi Thomam mutuatum eſſe hanc partem chronologica ratio demonſtrat. Aliunde Bellouacenſis profeſſus ſe Compilatoris, non Authoris munere defunctum, à quo potuit hanc partem locupletiſſimam colligere, niſi ab Alenſi, vt collatione huius Authoris cum D. Thoma poſt Patrem la Haye contendit Alua, qui his argumentis putat, ſe Sapientiam Salomonis æquare?

His argumentis, velut quadrato agmine nos Alua aggreditur; ad quæ nos dicimus generatim, omnibus duo

ineſſe vitia, falſi vbique antecedentis, & ſi vera daremus, aſſumi, fallaces omnino eſſe, quæ ex illis præmiſſis deducuntur conſecutiones Eſto, Petre, de aliquot operibus D. Thomæ dubitatum ſit ex Morelles, an eſſent legitima, incertum ſit quo tempore Summa ſit ſcripta; quâ ratione inde infers hæc dubia recidere in Summam omnium operum D. Thomæ certiſſimam? Eſto aliquid controuerſiæ de vnâ, aut alterâ parte ab otioſis aut malè feriatis hominibus ſit excitatum, quid inde tibi iuris comparatum præſumis, vt integrum opus D. Thomæ abroges, quaſi parte aliquâ detractâ, vel ambiguâ non poſſit ſibi, ſuóque Authori conſtare?

Nullus eſt auri argentique theſaurus, libris veromentis, facultatum præſtantiſſimæ, partui comparandus, nec ſubinde furti, & latrocinij genus plagio execrabilius, quo legitimi Authores ſuis lucubrationibus fraudantur. His adde ab orbe condito nullum hactenus opus, ſi Annales excipias, quo Tacitus inertem molem appellat, magnitudine, argumenti dignitate, ingenij contentione, temporis & laboris impendio maius, aut par Summæ D. Thomæ ſuſceptum legimus, aut ad nos vſque ſeruatum; nullum pluribus, & certioribus titulis ſuo Authori aſſertum Summâ Angelicâ, quam his quatuor futiliſſimis argumentis gloriatur Alua, tanquam quid certum ſe D. Thomæ abſtuliſſe. Nec adeò immanis plagij, & latrocinij iniquiſſimi vllo ſcrupulo percellitur.

Quam vana & præpoſtera eſt huius hominis religio! cum ſit regulæ S. Franciſci, cui vim legis diuinæ alio loco aſſerit, obſeruantiſſimus; non dubito quin illi religioni foret, non dicam vnius nummi furtum, quod laxioris conſcientiæ ſæculares fugiunt, ſed etiam vſus inſcio prælato, vel contactus, quem Seraphici Ordinis conſtitutiones prohibent. Sed qui iſta timet, & cauet, nihil dubitat D. Thomam rei omnium pretioſiſſimæ, cuius collatione vileſcant, & ſordeſcant omnium regum theſauri, & infinitis titulis aſſerta, ob cauillos, neſcio quos, iure deiicere. An non timenda illi eſt reprehenſio Euangelica, *colantes culicem, camelum glutientes?* Sed adeò valida illi viſa ſunt, quæ ex eo retulimus argumenta, vt nedum conſcientiæ remorſus compeſcant, quos iniquiſſimum rei pretioſiſſimæ ſuo legitimo poſſeſſori

erepte latrocinium, & plagium ingerere debuerat; vt sibi etiam applaudat, quasi hoc iudicio, æquitatem, & sapientiam Salomonis superarit; vt meritò dixerim, his suis Nodis copiosissimam præbere, vel risus, vel commiserationis, aut indignationis materiam.

Sed pressiùs tecum ago, Petre: Nihil afferre te dicam certi, aut probabilis, quod ad legitimam argumentationem, quæ *certum quid* concludat, aut probabilem assertionem: nihil assumis, quod vel ineptum vel apertè falsum non sit, & sæpius vtrumque, quàm alterum seorsim. Quam alieno à mente Morelles sensu, eius verba primo argumento ad tuam trahis thesim! Celebriorum Authorum nomini inscripta sunt triplicis generis opera; nempè certa & genuina, vt Virgilio Æneis, D. Augustino Libri de Ciu. Moralia in Iobum Gregorio, de Consideratione, & in Cantica Bernardo.

Ad id genus pertinet vtraque Summa D. Thomæ Theologica, & contra Gentes. Secundæ classis sunt incerta, non tamen omnino aliena ab Authorum, quibus attribuuntur, eruditione, & grauitate, vt sermones de operibus Christi Cardinalibus Cypriano attributi. Hoc loco reponerem inter opera D. Thomæ de regimine Principum, Ægidio verisimilius Authore. Tertiæ classis sunt Libri omninò nothi, quales sunt inter opera Augustini, homiliæ ad Fratres Eremi, & miracula D. Hieronymi Augustino falsò ascripta. Celebris hæc librorum partitio omnibus magni nominis Authoribus contigit, vt verba Morellis relata ab Alua, significant; vnde mira est hominis vel ridenda, vel stupenda, aut miseranda supinitas, vt ex operibus Nothis postremæ, vel incertis secundæ, consecutionem velit legitimam esse ad opera primæ classis, quo Criterio, vt modestè dicam, totius Litterariæ reipublicæ, & Librorum tum prophanæ, tum sacræ sapientiæ œconomiam, & fundamenta conuellit. Sed, quod omnem superat stuporem, illa consecutione putat se iudicium protulisse Salomonis sapientiâ dignum.

Non minùs absonum, & falsum est, quod secundo argumento assumit; dubium est, quo tempore scripta sit Summa, an à D. Thoma iuniore, aut prouectæ ætatis, ergo est supposititia. Quæ consecutio? Si dubiæ cir-

conſtantiæ, quibus variatis nihil depereat rei, incertam faciant; quid tandem indubitatum relinques? Ne quidem Euangelia; quia infinita continent, quibus nihil certius: licet quo tempore contigerint, & de aliis circonſtantiis diſputare in vtramque partem integrum ſit cuique. His adde aſſumptum omninò falſum, & Summam inter poſtrema opera elucubratam eſſe: præter ſtyli maieſtatem, ſententiarum pondus, aliud etiam certius ſuppetit argumentum, nempe retractatio nonnullarum aſſertionum, quas aliis libris docuerat, & Summæ quaſi poſterioribus cogitationibus emendauit.

Intricatiora ſunt, ſed nihilo meliora duo alia argumenta ad vigilitigandum, quàm ad theſim efficaciter probandam opportuniora: totum argumentum negatiuum eſt, & præter ingenitam infirmitatem falſa vbique aſſumuntur. Antè Eymericum tacentem tertiam partem Summæ meminit Ioannes à Monte-ſono, libello ſuo ſupplici ad Summum Pontificem, aliquot annis ante Eymerici opus euulgato: ante Girandum eiuſdem, quo floruit, ſæculi 1400. exordio quoties non citat tertiam partem Capreolus? Præterea citatione Authorum certiora ſuppetunt Criteria de Authoribus, quibus aſſerendi ſint libri, ex ſtylo, methodo, principiis, antiquis exemplaribus manuſcriptis, aut typis editis.

Quid verò horum deſideratur in hac tertiâ parte ſeruandâ D. Thomæ, de qua litem mouet gratis Aduerſarius? Non eſt ouum ouo ſimilius, quàm hæc poſtrema pars ſuperioribus conſentit; vt iurare poſſis hoc ſolo indicio „ab eâdem omnia officinâ prodiiſſe. Deinde cum infinitâ in bibliothecis extent exemplaria tertiæ partis inſcripta Sancto Doctori, idque inuicto argumento confirmet ſilentium Petri, hactenus ab illo idem (hoc ſublatâ comparationis inuidiâ dictum velim;) quod Iudæorum pertinax perfidia præbet Euangelio indubitatæ veritatis teſtimonium: ideo Auguſtinus capſarios Eccleſiæ, & librorum ſalutis baiulos vocat Iudæos; quia ab inimicis noſtris excepimus vaticinia Prophetarum, quibus nunciantur, quæ Euangelium exhibet impleta; ne cauſentur Ethnici hos libros à nobis confictos.

Idem argumentum à Petro depromimus: omnes ferè Europæ bibliothecas luſtrauit; maximo pecuniarum,

Digitized by Google

&laborum impendio, manuſcripta euoluit, atque excepit, non tam eruditionis ſibi comparandæ causâ quàm doctrinæ D. Thomæ corrumpendæ, quacumque id ratione poſſet: occurrerunt illi infinita exemplaria, omnium temporum, tertiæ & ſecundæ partis Summæ Angelicæ. Si vel vnum reperiſſet, ne dicam diuerſi Authoris nomini inſcriptum, ſed quod vel D. Thomæ nomen tacuiſſet, per totum orbem cum Archimede inclamaſſet, *inueni* quod quærebam, id eſt argumentum negatiuum, & meâ opinione inuictum, quo D Thomæ pluſquam dimidiam partem Summæ eripiàm. Sed profundum Petri hac in re ſilentium, omni tubâ & tonitru altiùs inclamat, nihil tale repertum in totâ Europâ, ac proinde inſertam omnibus exemplaribus à primo ad vltimum inſcriptionem nominis D. Thomæ, illi aſſerere tanquam genuinum opus totam Summam Theologicam, & Petrum hac ſuâ lite quid peius cauillatoris, & veteratotis nomine commereri.

His tamen nondum acquieſcit Aduerſarius: ſed argumento negatiuo adhuc ineptiori vrget ex Ioanne Bromiardo, à quò plus noxæ, quàm adiumenti ſit percepturus. Intricata res eſt, hinc illi gratior, quia Nodos tantùm quærit; ſed plane infidum à Bromiardo auxilium futurum eſt, quo eius conſilia euertantur; videtur illum aduocare, vti febre laborantes gelidam expetunt, & ebibunt, quæ ſitim, & æſtum ad tempus temperet, ſtatim intolerabiliorem factura: Bomiardus, inquit Alua, Author ſubpar D. Thomæ, ejuſdem ſæculi Summa prædicantium ſcripta circa annum 1290. refert nonnulla de ſanctificatione Deiparæ, ex tertiâ parte quæ non extant in eâ, quæ hodie legitur, vt ſanctificationem Deiparæ factam nec ante, nec poſt animationem, ſed in ipſâ coniunctione animæ cum corpore: vnde duo commoda captat Aduerſarius, corruptum eſſe locum quæſtionis 27. ex 3. parte, & ipſammet commentitiam eſſe, & falsò D. Thomæ aſcriptam.

Hac argutatione vnum neſciens, & imprudens demonſtrat Aduerſarius, ſuo exemplo, & damno, nihil impotentius eſſe, & in maiores laqueos inducere præjudicatæ opinionis ſtudio, & piæ opinionis prætextu. Nihil clarius, & apertius loco Bromiardi; nihil ineptius,

& ab omni similitudine veri alienum magis consecutionibus, & assumptis Aduersarij, quæ stupendam, nec vllo modo ferendam præferunt cauillandi libidinem. Quis fuerit Bromiardus incertum facit nomen multis commune: probabilius est plures fuisse eiusdem, aut similis nominis, & subparem D. Thomæ, quem consultum iuris faciunt nostri Historici, diuersum ab illo, qui Summam prædicantium scripsit, post D. Thomam Cathalogo Sanctorum relatum: quia vbique sanctum nominat, quod summâ cautelâ tacuit Petrus: quia inde sibi sensit perire multa commoda; hinc enim euanescit totum argumentum à testimonio huius scriptoris, quasi antiquissimi, qui primus hanc partem retulerit; cùm Capreolus qui vnus infinitis Bromiardis præponderet, millies hanc partem citet.

Præterea quem non capiat indignatio, aut commiseratio hominis, cum ita argumentatur: verba ex Bromiardo relata non reperiuntur in tertiâ parte: ergo ea, quæ nunc extat, non est D. Thomæ? Magnâ, fateor, oportet munitos esse patientiâ, quibus cum hoc scriptore disputandum. Bromiardus vbique D. Thomam Sanctum compellans, posterior est Thomistis eandem partem referentibus, & ipse concionatores instructurus, negligens verborum, sollicitus sensus, & breuitatem captans, triplicem distinctionem sanctificationis, ante animationem post factam vnionem, & in ipsâ coniunctione, in duo membra contrahit, & secundum cum tertio, vt contingere solet, ad alia properantibus, in vnum compingit. Quid potest hinc expiscari certi Aduersarius? Inde demonstratum putat inuicto argumento, suppositititiam esse totam Summam, falsarios & interpolatores esse Dominicanos, denique quid non? O mortalium fœliciſſimum! dum de his consecutionibus sibi applaudit, triumphum extruit, & parem Salomonis sibi arrogat sapientiam: Quid aliud dicam? Non dissimilem videri illi, qui quotquot appellebant portum Athenarum naues, opibus refertissimæ, ad se pertinere somniabat, & ægerrimè tulit curatione morbi, hoc perenne gaudium sibi ereptum; non puto me ingratiorem operam Aluæ hac nostra responsione nauare, quamuis ad meliorem mentem reuocandus sit, nisi deli-

riis, & his chymeris pasci pro summâ fœlicitate ducat.

De secundâ secundæ parte acriorem pugnam instaurat Alua. Sed è plurib⁹ argumentis de librorum criterio, & à quo sint Authore, omnia stant pro S. Doctore: vnum in speciem tantum Aduersario fauet ab incerta, aut verius falsâ chronologiâ. Si obtineret opinio Garciæ, Bellouacensis mortem ad annum 1240. vel Vascij, & Sixti Senensis ad annum 1253. adnotantium, quos sequutus est Bellarminus, non potuit Bellouacensis hanc partem exscribere ex S. Thoma, cum iuxta priorem chronologiæ rationem, sexdecim tantum annos, & iuxta posteriorem viginti sex natus, adhuc Summæ Theologiæ prima lineamenta vix posuisset. Hæc ratio temporum apud Aluam certa, omni demonstratione certius rem ex illo conficit, D. Thomam hanc partem à Bellouacensi, & hunc ab Alensi mutuatos: sed Bellarminus *nullo modo credibile* reputat, quod venditat Alua quasi certum *S. Thomam, Summæ suæ secundam partem, eamque nobilissimam, ex alio Authore scripsisse.* Quare censet Speculo morali Bellouacensis, quasi posthumum additamentum, ab alio hanc partem insertam, vel Speculi moralis non eundem esse Authorem, qui cætera compilarit. Denique quiduis aliud placet sapientissimo viro, quàm quod certum scribit Alua.

Sed nihil opus eò confugere. Ex chronologicâ argumentatione, nedum incertâ (quod sufficeret euertendo consilio illi Salomonico,) sed etiam apertè falsâ: indubitatum enim est Bellouacensem diutiùs opinione Garciæ, & Vasci vixisse. Claruit quidem anno 1240. vt scribit Trithemius, & hinc fortè Garzias intulit eodem tempore obiisse. Sed ipsemet testatur se multis annis superstitem, cum Speculi naturalis lib. 32. cap. 101. meminerit sancti Ludouici à Saracenis capti, & dimissi anno, vt notat, 1250. & speculi historialis liber 33. totus est de rebus post illum à Garzia suæ mortis notatum annum gestis, ibique narrat S. Petrum Martyrem ab Innocentio IV. Diuorum albo relatum, quod eiusdem sæculi annò 58. contigit. Constat etiam peruenisse ad annum 1260. quia tum primogeniti filij defuncti morte S. Ludouicum afflictum solatus est Epistolâ, cuius Annales nostri meminerunt. Quid si addas, quod

tradunt multi, inchoata illa & prouecta opera S. Ludouici munificentiâ, absoluisse liberalitate Philippi paternæ potentiæ & virtutis hæredis, qui Patri succesſerit anno 1270? Et cum eo tempore superstes fuerit Bellouac. quis dubitet non potuisse hanc partem mutuari à D. Thoma? Et si potuit, non oportuisse? Nam, si Bellarminus recensendis libris S. Doctoris, eodem, quo Hieronymus S. Cypriani opera prosequitur elogio, scripsit, *sole clariores esse, vt superuacuum videatur eorum indicem texere* (quem Alua incertissimum asserit) non passus est hanc partem ab aliis seiungi, quasi ab alio, quàm à sancto Doctore censeret non potuisse scribi ob rerum dignitatem, & summam cum aliis partibus cognationem, quæ ab eadem manu exaratas omnes, etiamsi cætera tacerent, latrat, vt Lucretij verbo vtar: quid dicturum putas, si chronologiam attentius exploraſſet?

Hinc obiter Aluæ fraudem obserua, qui Bellarminum pro se stare gloriatur, quo nullus illi capitaliùs aduersatur, cùm etiam errore ex chronologiâ deceptus, inducere in animum non potuerit, hanc partem à D. Thoma non prodiisse; multoque æquior Alua maluerit, toto speculo morali Bellouacensem fraudare, quàm vel minimùm suspicari D. Thomam quidquam à Bellouacensi mutuatum fuisse. Nouerat, vir Sapientissimus (& vt paucis eius elogium complectar) eruditione, candore animi, aliisque dotibus, Aluæ dissimillimus, minùs D. Thomæ, ne dicam partem ex Summâ insignem, sed vel vnum articulum eripi posse, quàm Herculi Clauam, aut Virgilio Æneidem, Iliadem Homero.

Quare sic disputo: non est dubium, quin à D. Thoma hanc partem Bellouacensis mutuo acceperit, si chronologiæ ratio id patiatur: cum cætera omnia id persuadeant, & euincant; atqui iam demonstratum est chronologiam consentire, & probabilius etiam sit, Bellouacensem vixisse D Thomæ superstitem: quid ergo vetat quin à D. Thoma hanc partem mutuam suo inseruerit speculo morali, cum plurima testetur se à D. Thoma excepisse relato ipsius nomine lib. 26. speculi naturalis c. 74. nec solùm ex cõmentariis in sententias; sed etiam quæstionibus disputatis post commentationes in sententias, paulò ante summam elucubratis? Et cum speculum

naturale, quo hæ diſputationes citantur, primum videatur opus à Bellouacenſi editum, aut certè præiuerit ſpeculo morali; videtur Bellouacenſis eodem ferè ordine cum D. Thomæ libris ſua ſpecula cudiſſe, eóque ferè tempore illum ſpeculum naturale, quo D. Thomam quæſtiones diſputatas molitum, & procedente labore ſpeculum morale adornaſſe, cum D. Thomas Summæ partes aliquot elucubrauerat. Hinc Theologi Vedaſtini ex familiâ Benedictinâ, de republicâ litterariâ & de Eccleſiâ optimè meriti, editione Bellouacenſis, Aluæ etiam ſicuti Bellarminus diſſimillimi annotant, *ſiue dubio primam partem, & ſecundam longè ante obitum D. Thomæ, inter diſcipulos eius communiter habitam*: vnde addunt *Herueum, & Ægidium eius auditores ex his partibus quadam adducere, ſicut alij æmuli qui doctrinam eius etiam ipſo ſuperſtite impugnarunt.*

Videntur ſapientiſſimi viri alludere ad Guillelmum Lamarenſem Authorem corruptorij, cui diximus Ægidium correptorium appoſuiſſe. Ille viſus, ſui inſtituti Aluæ præiuiſſe ex 2. 2. ſexdecim loca impugnauit; ſed nondum illi in mentem venerat plagij, cuius D. Thomam accuſat Petrus, quamuis cum recentiſſimum eſſet opus, oportunius erat accuſationi, ſi illius furti reum ſuſpicatus fuiſſet Lamarenſis. Atque hoc ſilentio damnat Petrum, quaſi ſe longe audaciorem, qui litem moueat, dubia ferat, aut potiùs certa, & indubitata ad noxam in controuerſiam, D. Thomæ vertat, quæ ilius deceſſor, & prodromus in hoc munere, Thomæ maſtigis in tuto poſita, quod voluiſſet maximè, ſe non poſſe arrodere ſentiebat, tum cum prætexti à Petro, & ſuâ opinione certi plagij; ſi verum credidiſſet, in promptu haberet argumenta, quibus probaretur.

Sed contra Bellouacenſis, cuius prætexitur ius in hanc partem, quaſi furto ſublatam læſum, accuſationem ſui causâ ſuſceptam depellit, cum fatetur pluries, ſe non authorem agere, ſed collectorem, & ideò cap. 9. prologi in ſpeculum naturale ait, *tertiâ parte ſpeculi moralis non potuiſſe vitia deſcribendo omnium librorum moralium, etiam quæ in promptu habebat, omnes flores in vnum colligere* & alibi, *audiat me Lector, non per modum authoris, ſed excerptoris vbique procedere*; ergo præter ipſius men-

tem Alua facit Authorem huius partis, quæ ſtylo, & eruditione Bellouacenſis reliqua opera longè vincit. Quod verò ad ſuſpicionem attinet, hanc partem ab Alenſi elucubratam Bellouacenſem, & ex illo D Thomam excerpſiſſe, vt tanti operis decus ad ſuos deriuet Alua; vana omnino eſt iactantia & gloriatio, quam fucat potiùs, quàm confirmet à Ioanne De la haye, collatio aliquot locorum Alenſis cum D Thoma adeò improbabiliter inita, vt Lectorem, qui hæc expenderit, admiratio ſubitura ſit huius conſilij, & conatus, ſuos Authores non puduiſſe. Sed quid non tentat liuor, aut gloriæ cupido, ſi præter vim ſibi inſitam accedat fucus ex causâ piâ, cuius prætextu putat Petrus ſibi omnia licere, & honeſtari quidquid in D. Thomam, quem Chamo deteriorem habet, molitus fuerit? Quid non mortalia pectora cogis zeli & famæ ſacra fames! quamuis futiliſſima ſint, quæ hactenus in hanc rem protulit Alua, non dubitat tamen ſcribere folio 521. *Nihil affirmamus niſi quod demonſtramus, nihil dicimus, niſi quod oſtendimus, nihil perſuadere nitimur, niſi quod conſtat ex inſtrumentis authenticis*; debuerat certè aut pauciora polliceri, aut plura præſtare.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Catena aurea, aliáque opera minutiora D. Thomæ vindicantur.

CErtum quid & *iudicium Salomoni* ſeorſim & tacito Authore contra Angelicum Doctorem editum; deinde 16 loco Aluæ nodis 2. editione inſertum, catenam aurea à D Thoma manifeſto plagio ereptam contendit *Pontio Carbonello Franciſcano, præceptori S. Ludouici Regis Francorum*: idque inclamat Alua, non quomodocumque, *ſed efficaciſſimè probatum.* Verum præter plura, quæ diſputationem pro ſecunda ſecundæ muniebant, & hanc etiam iuuant, nempe conſenſus præteritorum cum noſtro temporum vnanimis, monumentorum, & exemplarium, quæ in omnibus Europæ Bibliothecis huius Catenæ antiquiſſima extant conteſtatio; duo hîc ſuppetunt ſingularia argumenta, primùm à Chronologiâ, quæ in

ſpeciem ſuperiori diſputatione fauebat Aduerſariis, hîc pro nobis tota ſtat, cum ex Alua Garbonellus totis triginta annis, quatuor nonagenario maior mortuus anno 1290. ſuperſtes fuerit poſt abſolutam Catenam à D. Thoma ad minùs in Euangelium Mathæi, nuncupatam Vrbano IV. anno eiuſdem ſæculi 64 viuis exempto, quam proinde à D. Thoma Carbonellum potuiſſe mutuam ſumere, rario temporis euincit.

Ità verò factum omni demonſtratione efficacius probat ipſamet præfatio S. Doctoris ab Vrbanum IV. quem ita alloquitur ac compellat: *veſtræ Sanctitati placuit mihi committere Mathæi Euangelium, exponendum: quod iuxta propriam facultatem executus ſollicitè, ex diuerſis Doctorum libris prædicti Euangelij expoſitionem continuam compilaui*: & in alios Euangeliſtas, quam mortuo Vrbano proſecutus fuerat, expoſitioni, præfixâ dedicatoriâ Epiſtolâ ad Cardinalem Hannibaldum ait, *ſe ad id operis inductum mandato Vrbani IV. & cum eo ex hac vitâ ſubtracto tria Euangelia exponenda ſupereſſent; ne opus quod obedientia inceperat, negligentia imperfectum relinqueret, cum multo labore diligens adhibuiſſe ſtudium, vt quatuor Euangeliorum expoſitionem compleret; atque vt integra eſſet ſanctorum expoſitio, curaſſe, vt quædam è Patribus Græcis in latinum transferrentur.* Potuitne D. Thomas ſaluâ veritate, nec niſi grauiſſimè læsâ, ne dicam ſanctitate, ſed etiam modeſtiâ & conſcientiâ, ita præfari ad opus alienâ induſtriâ elaboratum, & quaſi à ſe elucubratum falsò obtruderet venditare? Sed parum penſi habet Petrus, D. Thomam nedum à legitimo in ſuas elucubrationes iure, ſed etiam à certâ ſanctitatis opinione, & quaſi à cœlo ad infernum deiicere, virumque ſanctiſſimum, vt ſæpius loquitur, nugiuendidulis accenſere, dum ſuo zelo indulgeat, & falsò ſcribentem de Conceptione Deiparæ vexet, qui Chriſtum vera etiam dicentem, ſi D. Thomæ accineret, reponendum Chami loco ſcribere non dubitarit folio 575.

Ad hanc ex præfatione ſecundam argumentationem, niſi D. Thomam inter reprobos reponamus, non video aliud poſſe reſponderi; quàm præfationem commentitiam eſſe. Sed contra illud effugium præter infinita catenæ exemplaria antiquiſſima, ſtatim poſt obitum S. Do-

Doctoris ſocio ſit inſerta. Cur igitur rem inexploratam ita temerè aſſeris, vel, ſi conſulueras Raynaldi cathalogum, potuiſti ne ſaluâ conſcientiâ, & veracitate, negare ante Antoninum à nullo Catenam auream fuiſſe inter legitima D. Thomæ opera annumeratam?

Sed iſtud tibi condono erratum; do etiam extare, quæ refers, tria exemplaria, quibus Carbonelli, non D. Thomæ nomen præfixum ſit; *prius mel de Petrâ, oleúmque de ſaxo duriſſimo elicies*, quam ex illo aſſumpto probaueris ſubreptam à D. Thoma Carbonello catenam ex eo opere laborioſiſſimo in totam Scripturam exarato: quaſi non potuerit ſuo marte, & exemplo D. Thomæ hanc commentationem in Scripturam contexere, illique adiungere catenam in Euangelia abſolutam D. Thomæ operâ, qui ſe hoc labore leuarit, & animum addiderit, vt in vtriuſque teſtamenti libros reliquos idem commentationis genus proſequeretur. Sed non conuenit, inquies, ſenem à iuniore doceri; quaſi annis metienda ſit eruditio, & ſcientia: nec D. Thomas *ſuper ſenes intellexerit*, & paucioribus annis plura ſcripſerit Carbonello, nec ex illo theſauro inexhauſto potuerit Carbonellus mutuari hanc catenam, quæ ad eius inſtitutum maximo vſui futura erat.

Quid ergo habet Alua, quo ſibi applaudat de iudicio Salomonis, quaſi Regis ſapientiſſimi, vindicata Carbonello cathena aurea, æquitatem ac prudentiam ſuperarit? At contrà paucis demonſtro, nullum eſſe iudiciorum vitium, quo expers ſit illud quod tanti facit, vt ſibi inſcribat, *& ecce pluſquam Salomon hic.* Iudicium eo iniquius nullum eſt, cui legitima deſit facultas iudicandi, ſi partium ſtudio laboret, maléque apud omnes audiat, quaſi omnia gratiæ, & odio, nihil det æquitati. Conuenio vos Petre Alua & Pater Gueuara! quis vos conſtituit iudices in hâc causâ grauiſſimâ; & quam obtenditis poteſtatem, à quo excepiſtis? Deinde quamuis daremus, vos iudiciariâ authoritate, quâ omninò caretis, munitos; quis non ſuſpectos habeat in eâ causâ, quæ inter vnum è veſtris & D. Thomam agitatur? Si præterita tempora, & exempla recolatis, meminiſtis è veſtris vnum D. Thomæ vix adhuc terris erepto, & in cœlum recepto, dicam multarum falſitatum libello, cui corru-

ptorii titulum dedit, inſcripſiſſe, quam alij longa nec interrupta vnquam ſerie ſunt proſecuti, & vos tandem excepiſtis; & in hac cauſa actores, partes, teſtes, delatores, non poteſtis, niſi abdicatis per ſummam iniuriam iuris ſolemnibus, iudicis perſonam ſuſtinere, aut munere defungi.

Et ne videar ad cauillos & apices iuris veſtro iudicio detrectando confugere; quis non videat vos in hac controuerſiâ omnia iura conuellere? Vnicum aut alterum exemplar catenæ aureæ ſolo veſtro teſtimonio notum, cui deſit nomen S. Thomæ, aſcriptum ſit Carbonelli è ſitu & puluere bibliothecæ neſcio cuius oſtentatis ad pompam, nec reipſa monſtratis, quod vnum infinitis vultis præponderare, quæ D. Thomæ, nedum nomen præferant, ſed habeant etiam præfationem ipſius S. Doctoris, quâ conteſtetur à ſe ſummâ diligentia elaboratum opus: nec contenti hunc manuum ſuarum fructum præripere; ſi ſtent veſtra iudicia, non Sanctum, ſed, Sycophántam fuiſſe probatis: nec poſt iſta dubitatis hoc veſtrum iudicium Salomone dignum, aut eius ſapientiâ maius. Non puto vobis cæteros hominum aſſenſuros; & iam video diuerſiſſimas fore de hoc veſtro iudicio ſapientum opiniones: multi riſu & cachinnis excipient, alii vix ferendum, & cenſuris grauiſſimis caſtigandum dicent; reliqui lachrymis & commiſeratione proſequendum eſſe pronuntiabunt. Poſtremo huic iudicio aſſentior, nec dubito quin omnes mecum qui vel ſapiunt, vel ſtudio & voto pacis his Eccleſiæ diſſidiis indolent, & torquentur.

Vti ex verſibus Ennii, quaſi ex ſtercore margaritas Virgilius legere ſe dicebat, ita ex Aluæ inconditis, ne quid aliud dicam, ſermonibus aliquod excerpimus commodum. Gloriatur paſſim ſe magnum ipſe librorum helluonem, ſe Europæ bibliothecas ferè omnes rimatum, & manuſcripta deprompſiſſe cudendis armis, quibus D. Thomam, eiuſque diſcipulos, quaſi quibuſdam tormentis quatiat, ad deditionem cogendos, & niſi victoris nos permittamus arbitrio, extrema quæque denuntiat eſſe experturos. Pluribus nos impetit manuſcriptis, quæ apud ſe habere gloriatur magno pretio comparata, quorum proinde fides ſit penes ipſum actorem, iudi-

cem, teſtem omnia denique. Quam verò fidem mereantur, quæ *vt quid certum*, venditat nec nobis comperta eſſe poſſunt, aut nota, niſi eius ore & teſtimonio; ipſemet docet nos luculento exemplo cuiuſdam manuſcripti, quo munitus, ita ſcribit, *Expoſitio ſupra ſalutationem Angelicam nullo modo eſt S Thomæ, neque ſupra Orationem Dominicam, & idem dico de Opuſculis, de articulis fidei, de Eccleſia Sacramentis, atque ſuper ſymbolum. Hæc enim quinque Opuſcula ſunt Innocentij Papæ III. qui mortuus eſt antequam Angelicus Doctor naſceretur.*

Vnde verò tibi Petre, ius arrogas D. Thomæ abdicandi hæc Opuſcula, omnium opinione, & editionibus innumeris operibus D. Thomæ accenſita, & Innocentio III. vindicas, quorum tamen inter illius Sanctiſſimi Pontificis opera nullum extat veſtigium, & aliunde ſtylus hoc ipſum inclamat? Iudicium hic Salomonis audiamus, omnibus reclamantibus, quod pronuntiauit Alua, *conſtat*, inquit, *ex quodam originali manuſcripto apud D. Martinum Louanii, littera O num.* 7. Quæcunque manuſcripta illi originalia ſunt, ſi eius affectui faueant, & ſtudio detrahendi S. Doctori: leuiſſimæ, & futiliſſimæ coniecturæ ſunt illi demonſtrationes inuictæ, ſi inde incautis & ignaris illudere poſſit aut imponere. Et ne quis hominis laceſſendi causâ à me gratis dictum ſuſpicetur; exemplo & argumento ſit totum huius iudicij momentum ex hoc manuſcripto. Sic enim inde argutatur; ad eundem authorem pertinent ſeptem, quæ vno codice, & volumine continentur Opuſcula, cui illorum primum aſcribitur: at primo loco, & voluminis limine extat interpretatio in ſeptem Pſalmos pœnitentiales authore Innocentio III. cui ante Pontificatum Lotharij nomen inerat, ipſi codici inſcriptum: cætera ergo, quæ conſequuntur, Opuſcula Innocentij Authoris ſunt, & falsò D. Thomæ aſcripta.

Plurimùm debemus Patribus Belgis, qui hoc manuſcriptum explorarunt, & plagium, quod inde molieba-tur in nos Alua, in ipſius caput detorſerunt, adeò manifeſto argumento fraudis, vt meritò dicant, hinc de dolo, & malâ fide conuictum Aluam, nullam in poſtetum mereri ea quæ narrat de libris à ſe viſis, cùm de hoc

Martiniano codice Lectoribus manifestè impositi
Certum quidem est, vno volumine septem Opuscu
contineri, quorum primum, nempe Commentarius
septem Psalmos præferat Innocentij, seu Lotharij no
men, cætera nullum omninò designant authorem, ne
vllâ ratione ad Innocentium possunt referri, nisi h
leuissimâ coniecturâ quòd hi omnes Tractatus eoden
codice inuoluantur, quo primus, qui sine dubio ad In
nocentium pertineat: sed hanc diuinationem potiùs
quàm argumentationem vanam, & falsi conuinc
penultimus in Orationem Dominicam Tractatus, qu
S. Thomæ ipso limine nomen præfert his verbis, *Pater Thomas de Aquino, non Dominus, quia amari appetit, non timeri.*

Hinc colligere est, quo animo sit excipiendum, quod Alua scribit secundâ editione, *ego qui manuscripta exemplaria Madritense cum aliis, quæ in Belgio sunt, contuli, aliquam fidem præstare possum.* Poteras sine dubio, vti debebas, præstare sinceriorem, sed re ipsâ vbique nihil Græcâ, & punicâ meliorem præstitisti, vt demonstrat Pater Harney pag. 49. ex ipsomet loco de quo tibi credendum suades. Meministi tantùm secundâ editione manuscripti Madritensis, illud sanè primâ non taciturus, si vidisses; cum etiam non visa, & falsa obtrudas, nec primam inter, & secundam editionem, quod intercessit, tempore Belgio discessisti. Quâ ergo ratione potuisti Madritense manuscriptum cum Belgicis conferre? Nullam ergo fidem potes exigere, cùm eadem, qua te præstare posse gloriaris, collatione à te facta exemplarium suspicio sit vehementissima, ne quid aliud dicam, tibi non admodum religioni esse læsam veracitatem.

Sed hæc sunt leuiora; ad Martinianum codicem redeamus, cuius vnius fide, quod septem complectatur opuscula, quinque ex illis aufert D. Thomæ, hâc solâ coniectura futilissima, quòd consequantur ad primum ordine, cui Lotharii nomen inscribitur: sed cum eodem codice, quo propiora primo obuoluatur interpretatio in orationem Dominicam, quæ D. Thomæ eripi nequeat, cuius nomen præfert; viderit Alua, quo iure certum asserat, nihil ad D. Thomam, quæ antecedunt,

Digitized by Goo

pertinere. Viderit etiam, quam fidem mereatur de iis, quæ eminus positæ sũt Bibliothecis, quas ait se explorasse, nec à nobis comprobari possint: cum de his manifestè imponat, quæ sunt ad manum, quorum indagine possit apertæ fraudis peragi reus. Ipse quidem folio 629. contestatur: *Cùm quæ de D. Thoma circumferuntur elogia, vel ipsi ascribuntur volumina, sine vllo fundamento excogitata sint, proteruia non esse, illa negare, aut in aliquo labefactare gloriam D. Thomæ, sed religionis causam ostendere, dum omnibus vnicuique quod suum est, iustitiæ zelus tribuit, euellendo è tritico doctrina Catholicæ introducta lolia.*

At si illo, quod obtendis, religionis & iustitiæ suum cuique seruandi ius studio temeraris; nonne tibi religioni esset, non modò futilissimis coniecturis (quod satis graue contra iustitiam peccatum fuerit) sed crassissimis etiam mendaciis certissimâ tot librorum possessione D. Thomam deiicere, iudicio, quod, licet tot vitiis corruptum, audes Salomonis iudicium appellare? Dum excutis bibliothecas, si occurrat codex manuscriptus, aut typis editus, qui vel minimam dubitationem ingerat, quâ D. Thomæ gloriam obscurare possis, auidissimè arripis. & tibi demonstrationis loco est, & omnibus iubes esse. Occultas verò, &, si tibi liceret, flammis absumeres quidquid eius nomini fauet; & hæc tu zelum iustitiæ vocas? Negabis te ita affectum. Sed Pater Harney apertiùs id demonstrat, quàm vt tergiuersari possis. Cur tacuisti, quæ sine dubio Martinianæ bibliothecæ libros excutienti, & rimanti angulos occurrerunt littera E. num 7. quæstiones quodlibetales, & tota Summa, id est, quas ereptas volebas, secunda secundæ, tertia pars, ad cuius quæstionem 90. adduntur hæc verba, *explicit Tertia Pars Summæ S. Thomæ de Aquino, quam ipse morte præuentus incompletam reliquit, Deo aliquid melius de eo disponente: quam Petrus de Auernia Doctoris Sancti sequens vestigia ex quarto scripti eius super sententias consummauit. Deo laus.*

Quid Petre, vnquam iudicio, ne dicam Salomonis, sed hominis frugi, & Ethnici, es de D. Thoma constituturus, cum contendas non solùm Tertiam Partem, sed neque etiam Supplementum illi additum quidquam

tatem, & ſapientiam arrogarit cum iuſtitiæ zelo. Videndum, an ſecundo Plagij genere veriùs, ac ſinceriùs agat.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Vindicantur Thomiſtæ à ſecundo Plagij genere, ſeu à falſatione librorum Diui Thomæ.

PLAGII nomen & crimen à gemino ſenſu, iniuriæ homini ſuiiuris in ſeruum vendito aut empto illatæ, vel domino, cui vernæ & mancipia vi, fraude, aut qualibet alia ratione inuito præter fas ſubripiuntur, ad libros tranſlatum, accommodatitio perinde ac genuino ſignificatu multiplex eſt, & varia vitiorum genera complectitur, flagro & pœnis ſeruorum digna, vnde commune Plagij nomen habent. Horum omnium Dominicanos Alua accuſat; & vbi S. Doctorem grauiſſimo notarit, id eſt Furto librorum, quos ſuis Authoribus ereptos ſibi per ſummam iniquitatem, & parem impudentiam vindicaſſe contendebat, diffiſus ſe tanti ſceleris virum ſanctiſſimum etiam ſuſpectum feciſſe, potius quam immanitate adeò execrandæ accuſationis deterritus, noui Plagij accerſit diſcipulos, quaſi Magiſtri, quos tentauit, nec potuit eripere, librorum temeratores & interpolatores, in vnius Conceptionis immaculatæ odium; neque enim aliud diu noctu illius animo obuerſatur. Si id ab vllo noſtrum tentatum ſit, non ſolum Plagij, ſeu Flagri conſtitutas ſeruis pœnas, ſed nec rogum, & ignes, condignum impiis ſupplicium deprecamur. Verum ipſe viderit Petrus, quid commereatur, ſi falsò inſontes ſit criminatus, nec, quæ obiicit enormia, euicerit.

Quâ verò ratione Dominicanos Plagij reos probas? ipsâ, inquis, confeſſione Dominicanorum, quos Pius V. præfecit editioni operum D. Thomæ Romanæ, qui hæc præfantur verbis, quæ velis auro exſcribi, quaſi huic ſceleri probando tuâ opinione efficaciſſima, *Curauimus itaque* (hi ex Alua temeratores & Plagiarij) *vt quam emendatiſſimè omnia, amotis etiam ex iiſdem commen-*

tariis, atque expunctis omnibus locis iuxta nostri Ordinis sanctiones, qui post decreta Tridentina Synodi, lectorem poterant detinere dubium, aut suspensum: quos videlicet, vel ipsemet commentator (Caietanum hoc nomine significant) *viuens emendauerat, & si viueret, emendasset; vel, vti diximus, falsariorum, & impiorum perfidia temerauerat.* Ne cuiquam dubium supereſſet, aut vitilitigandi anſa eriperetur Aluæ, hæc de Caietani commentariis, non de D. Thomæ textu ſcripta, adiunxerunt exemplum loci peſſimè deprauati, & à ſe reſtituti ex commentario in articulum 4. quæſt. 122. ex 2.2. Quamuis apertiſſimus ſit horum Theologorum ſenſus, & videantur omnes Aluæ cauillos quaſi præſagâ mente præcluſiſſe; ipſe tamen triumphat, quaſi hac præfatione nihil ſuperſit reliqui D. Thomæ ſuorum operum, quæ certò ſibi poſſit vindicare, vel ex textu ab eius diſcipulis non temeratum.

Mirum eſt ſanè Dominicanos tantum ſcelus nedum auſos tentare Romæ ipſo Summo Pontifice ſpectante, ſed etiam conſcio ac iubente admiſiſſe; & quæ ſanctiſſimus Pius V. regiâ liberalitate ad augendam Sancti Doctoris reuerentiam & maieſtatem curauerat edi opera, illis omnem abſtuliſſe fidem, & authoritatem. Quis non malit Aluam moroſiorem, & litigioſum, ne impoſtorem dicam, credere, quàm adeò malè Summum Pontificem ſuo, & S. Doctoris honori conſuluiſſe; & tam immane Plagium eius conſenſu & iuſſu molitos viros doctiſſimos, & Religioſiſſimos, teſte toto orbe Chriſtiano, & quorum correctioni præfecti fuerant, libros deprauaſſe corruptelis grauiſſimis, quarum tot teſtes contra ſe ſtare non dubitabant, quot D. Thomæ nedum editiones præceſſerant, ſed infinita manuſcripta omnibus Chriſtiani orbis bibliothecis ſeruabantur? Certè ſi iſta impunè ferat Alua, neſcio quid tandem falſarij crimen commereatur, aut ſit daturum pœnarum. Viri Sapientiſſimi aliud nihil teſtantur relatis verbis, quàm quod reipſa præſtitere, & quæ omninò curant, qui editiones adornant quorumcumque librorum etiam ſacrorum, vt quæ irrepſerunt menda, & errata prioribus editionibus, ſeu ex prælo, ſeu Correctorum negligentiâ, ſeu ſciolorum temeritate, quantâ fieri

Digitized by Google

poteſt diligentiâ virorum eruditorum, & collatione recentiorum exemplarium cum antiquis, emaculata fiat editio.

Si hæc vocet Petrus Plagium, & corruptelam librorum, vnde inferat nihil operum D. Thomæ ſupereſſe certi & genuini, nouerit, ſe eandem calumniam importare omnibus omninò libris ſanctorum Patrum, & vtriuſque Teſtamenti; quia certum eſt non alia ratione eorum editionibus allaboratum eſſe ab iis quibus à Regibus, Summis Pontificibus demandata eſt, & à viris doctiſſimis, & integerrimis ſuſcepta eſt cura, non corrumpendis, ſed emaculandis, & certæ fidei faciendis librorum editionibus. Quod verò Alua de Caietani commentariis veriſſimè dictum detorquet ad ſenſum & textum D. Thomæ; adeò manifeſta eſt horum verborum deprauatio, vt ſi aliud nihil peccaſſet, omnibus ſuis Nodis hâc ſolâ interpretatione, poſſet ſibi vitilitigatoris, & quodlibet aliud grauius nomen & crimen parare, cùm ipſimet Theologi mentem ſuam explicârint, tum commentatotis nomine, quod in Caietanum cadit, non in D. Thomam horum librorum verum Authorem, tum exemplo correctionis commentarij in vnum ex 2. 2. articulum.

Explicatâ mente, & ſinceritate generatim vindicata eorum qui editioni Romanæ operum D. Thomæ præfuerunt, cadunt aceruatim falſationes nobis affictæ, & horum verborum falſæ interpretationi aſtructæ. Conqueritur grauiſſimè eâ editione ſublatam ex lect. 6. in cap. 3. ad Gal. quæ decem editionibus poſt annum 1529. inſerta erat exceptionem Deiparæ ab originali contagio, & eadem fraude eraſam à commentario in illud Romanorum 5. *Omnes in Adam peccauerunt*, & ab Opuſculo in Salutationem Angelicam; vnde infert Petrus ab his tribus libris ſublatâ exceptione potuiſſe ſimili ſacrilegio in tertio ſentent. diſt. 3. & in quæſt. 27. 3. partis hanc clauſulam intrudi, nec antè, nec in ipsâ infuſione factam Sanctificationem: quod tamen Bromiardus aſſertum ex hac 27. quæſt. retulit.

Dum obſcurandæ S. Doctoris gloriæ totis viribus ad-

laborat Petrus, omnes excutit bibliothecas, & editiones inquirit, mirum in modum illam auget. Si libris, & authoribus vix maius possit decus accedere, quàm ex editionum frequentiâ, plures commentariorum D. Thomæ in Paulum ab anno 1529. adornatæ sunt, quàm Scoti à quatuor sæculis; & cum Aluam pessimè habeat, D. Thomam omnium manibus teri, vbique terrarum illi præla insudare: suos vero *Nodos*, aut *Solem Veritatis*, & *Naturæ portentum*, &c. nunquam, nisi suis expensis, typis data, aut danda esse: hinc ira, hinc lachrymæ. Sinceram, & accuratam editionem operum D. Thomæ molituri, hi Patres noua exemplaria inter se, & cum antiquis, & vetustis MSS. contulerunt, & cum exceptio inserta esset editionibus nouis aliquot, quarum antiquissima esset anni 1529. & ab antiquis omnibus abesset, vti à MSS. quæ potuerunt explorare, hinc eradendam sibi persuaserunt. His conuellitur diuinatio potiùs, quàm coniectatio, aut veriùs calumnia, iniectam negationem sanctificationis primo instanti commentariis in tertium sentent. & in quæst. 27. 3 partis. Idque primum à Spina tentatem editione quam moliebatur anni 1554.

Hæc omnia accuratè purgant pari diligentiâ Ianssens & Harney: hic vltimus addit elegantiam antiquo styli, & planè Lipsiani, quem gentilitium, vel à naturâ, vel studio, & imitatione viri clarissimi sibi Belgæ effecerunt. Legendus omnino est à paginâ 51. ad 60. vsque, & obmissis cæteris, quæ perinde diserta sunt, ac fortia, mirè & æquissimè exagitat quintum Aluæ argumentum, quo Dominicanos falsarios probat ex Petro à Clausa valle Diatribâ 6. Cosmam Morelles quasi corruptorem D. Thomæ 1. sentent. dist. 44. his honorificis Epithetis compellante: *teneo te, falsarie effrontissimè adulterator, impudentissimè; sic D. Thomam dehonestas*, vt puriſſimam Virginem violes? Miratus Alua tot conuiciis pulsari Morelles immeritum, *quia editio Antuerpiensis ab Morelles curata integra est, & conformis antiquis originalibus*; consuluit Petrum à Clausa valle *amicum suum, sicut*, inquit, *doctissimum ita integerrimum, vt sciret, quo fundamento hoc scripsisset: & respondisse se hoc non ex proprio capite dixisse, sed sic delatum comprobatúmque iuridicè in Curiâ Romanâ.*

Sed quî id fieri potuit, ſi Morelles editio integra fuerit, & omnibus antiquis conſentiens? Niſi velis (quod fortè Petrus à Clausâ-valle obliquè obtendebat traducendæ Curiæ Romanæ, & cenſuris ſuorum librorum vlciſcendis) quæ perinde, Petrum à Clauſa-valle, ac Morelles inauditum & inſontem damnaſſet: nec fraus illa in Curiam Romanam occulta, & aperta in Morelles calumnia deterrere potuit Petrum Aluam, quin ipſammet calumniam arriperet in quintum, & poſtremum, id eſt omnium validiſſimum argumentorum, quo Dominicanos reos faceret falſationum: nec, compertâ hac Petri à Clausâ-valle ſycophantiâ, dubitauit *integerrimum, vti doctiſſimum*, de bonâ fide, ac ſinceritate in ſuperlatiuo collaudare, adeò, inquit Harney, *nihil ſinceri nihil integri eſt à ſimilibus expectandum*. Contra calumniam etiam in Spinam importatam, quaſi primus omnium falſarit Articulum 3. diſt. 3. ex 3. ſentent. ablatâ exceptione, Patres Belgæ referunt manuſcriptum ex Abbatiâ Parcenſi anni poſt S. Doctoris obitum octaui, id eſt 1282. ita habere ex diſtinct. 3. art. 3. a. 1 quæſt. 2. *Sanctificatio B Virginis, non potuit eſſe decenter ante infuſionem animæ: quia gratia nondum capax erat. Sed nec etiam in ipſo inſtanti infuſionis, vt ſcilicet per gratiam tunc ſibi infuſam conſeruaretur, ne culpam originalem incurreret*, &c.

Huius manuſcripti vetuſtiſſimi fides, quam ſine dubio explorauit Alua, firmata manu publica Notarij, omnes Aluæ cauillos conuellit; ſic enim argutatur, ſi exceptio ſublata fuit è tribus D. Thomæ locis contra decem editionum teſtimonium; quidni potuerunt eâdem manu, & fraude irrepere in 3. ſententiarum hæc verba: *ſanctificatio non potuit eſſe decenter ante infuſionem animæ?* Sed vt primùm ad aſſumptum, ſeu antecedens reſpondeamus, cur taces, aut diſſimulas, Petre, antiquiores editiones, & manuſcripta omnia illam habere? Quamuis Patauinum neſcio quod & Sfortianum aliud diſſentire ab aliis obmurmures; quid enim duo incerta, id eſt tuo tantum teſtimonio nota, ad tot & tanta compertiſſima, & multis bibliothecis ſeruata? Adde editionem, in quâ primùm legitur hæc exceptio, adornatam fuiſſe anno 1529. quam ſecutæ falſatam aliquot poſteriores non poſ-

nullum hactenus verisimili aliquâ ratione, ne dicam probare, sed ne fucare quidem potuerit; & aliunde innumera, quæ improperat, compertissimè falsa esse demonstrauerimus?

PARAGRAPHVS VLTIMVS.

Tertia criminatio Aluæ depulsa, & totius Sectionis conclusio.

HOc differt maximè accusatio in flagitiosos, boni publici causâ, & iustitiæ zelo susceptа, ab eâ, quam ex liuore, vindictæ cupiditate, aliisque turbidis affectibus in insontes moliuntur mali; vt eundo vires acquirat, & grauia crimina grauioribus cumulet: altera verò progressu minuatur, & tandem euanescat, aut in caput authoris redundet. Hunc habuit exitum magno boatu, & hiatu susceptа in D. Thomam, eiúsque scholam criminatio Aluæ. Contendebat primùm omnes D. Thomæ libros supposititios, & aliis fraude abreptos; sed æstu, & impetu primæ accusationis remisso, secundâ quatuor aut quinque ex illis selecta sunt loca, quæ corruptelæ vel comperta, vel certè suspecta esse volebat. Sed cùm ne id quidem á se confectum nisi apertâ fraude sentiret; tota accusationis moles in hanc tandem suspicionem recidit; multa ex libris D. Thomæ legi retractanda, quæ, si viueret, ipsemet corrigeret. Postrema accusationum minima, cùm maximam esse oporteret ex criminationum, seu calumniarum lege, cæteras refellit, monstrátque nihil in D. Thomæ scriptis potuisse acerrimum Aduersarium bono animo, aut etiam vllâ veri specie carpere.

Illud satis mirari non possum; cum omnium nostrum sit mos, aut morbus, vt alios nostro modulo metiamur, & pro suo quisque affectu de singulis statuat: Aluam sibi persuadere, D. Thomam, si licuisset per tempus, emendaturum multa, quæ scripsit; cum ipse, ne dicam dubia, & incerta, sed ne quidem falsi apertè conuicta propè infinita, quæ priori editione (sciens, an imprudens, nolim iudicare) effutierat; alterâ editione noluerit, aut

fortè non potuerit præ nimiâ in præiudicatis opinionibus pertinaciâ reuocare : quamuis ad hoc insuperabilia vrgerent rationum momenta : & nunc omnium retractationum ipse impatiens, pronum ad retractationem futurum, aut esse oportere D. Thomam, sin qua Dominicanum quòd illius instituti velit omnes deploratæ salutis ex pertinaciá in malo, saltem qua Sanctum, inclamat. Optimum sine dubio bonæ & sanæ mentis est argumentum, nedum resipiscentia à peccato, & errati ingenua confessio & emendatio, sed multò certius, ad meliora & certiora contentio, relictis minùs bonis, aut minùs certis, quibus adhærebat : in D. Thoma hoc etiam postremum admirari licet, sed in Petro vtrumque desideramus hominis frugi operæ pretium.

Equidem S. Doctor, graues & crassos errores, quales Petro innumeros obrepsisse demonstratum est, retractare non potuit, cum nullos illius generis vnquam incurrerit : sed si quando veritas illi clariùs, aut, quid melius eluxit, quæ priùs scripserat, posterioribus curis emendauit. Atque huius modestiæ singularis plura extant exempla, etiam de rebus minimis, quæ suâ vtrinque probabilitate non carerent ; atque ita quam secutus fuerat in 1. dist. 11. art 4 opinionem : duos spiratores, perinde ac duos spirantes, Patrem & filium dici, & constituere, retractauit primá parte quæst. 36. art. 4. ad 7. *Sed melius*, inquit, *dicendum videtur, quod sint duo spirantes, non duo spiratores.* Eadem modestiâ in 4. distinct. 5. quæst. 1. art. 3. assensus Magistro Sententiarum admittenti creaturam vt instrumentum ad creationem, primâ parte quæst. 45. art. 5. in aduersam sententiam discessit.

Hoc etiam exemplum præbet Theologiæ tertiâ parte quæst. 9. art. 4. correctâ, quam in 3. distinct. 14. art. 3. docuerat, opinione : Christum nullam sibi propriis actibus scientiam comparasse : eiusdem partis quæst. 70. Item corrigit, quod de Circuncisione in 4. distinct. 1. quæst. 2. art. 4. scripserat : gratiam Circuncisione collatam nihil iuuisse contra concupiscentiæ motus ; *sed diligenter considerans*, inquit, *apparet hoc non esse verum.* Item in 3. dist. 14 quæst. 1. art. 2. & 1. 2 quæst 68. art. 4. hoc inter dona Spiritus Sancti constituerat discrimen, vt intelle-

Digitized by Google

ctus, & sapientia speculatiuam rationem, consilium verò, & scientia practicam partem perficerent. *Sed diligenter intuenti* (inquit 2. 2 quæst. 8. art. 6.) *donum intellectus non solùm se habet circa speculanda, sed etiam circa operanda.* Ex hoc vltimo retractationis exemplo elegans eruit argumentum Pater Harney paginâ 39. quo euincit Bellouacensem excepisse à D. Thoma secundam Theologiæ partem, quia refert quod habet D. Thomas loco citato ex 1. 2. lib. 1. parte 4. distinct. 1. ad 4 & deinde eâdem parte distinct. 6. ad 3. retractationem ex 2. 2. inserit, quod potuit contingere Vincentio exceptoris & collectoris tantùm munus obeunti, D. Thomæ nunquam; quia cum Authorem ageret, vno loco non posuisset, quod altero videbat eruditionem.

His exemplis præter eruditionem non contemnendam, agnoscere licet tum modestiam D. Thomæ, quem tantum abest, vt pudeat, quin glorietur etiam à se dicta reuocare, tum seueram in sua scripta censuram, ac pænè nimium rigorem, cum probabilia, quæ excusari possent, castiget, nec velit audienda esse minùs probabilia, cum primùm probabiliora illuxerint. Atque hinc refellere licet audaciam Petri in lacessendo S. Doctore, & in suis malis pertinaciam. Conueniebat certè magis imitari, quàm insectari D. Thomam. Ille verisimilia, nec falsi comperta è suis libris volebat deleta, cùm probabiliora innotescebant. Petrus verò nequidem errores, quos nisi cæcus, & vecors excusare nequeat, etiam monitus, etiam correctus nec vult, nec præ nimiâ contumaciâ potest abiicere, multo minus autem scripto reuocare. At si D. Thomas in suos libros adeo sollicitè inquisiuit, & deletum omninò voluit, quidquid minùs probabile secundis cogitationibus censebat; quis credat, vel ausit scribere, nisi Petrus Alua, & à Clausâ-valle, reliquisse errata, quæ neglexerit corrigere, ad quæ cæcutierit, & quæ emendaturus, si licuisset, erat? Emendauit leuissima; quî fieri potest, vt grauiora prætermiserit? Id mihi certissimè persuasum est, nunquam id facturum vllis vtriusque Petri argumentis: leuiora enim sunt, quàm vt illa tantus Doctor moraretur.

Atque hæc est tandem meta longissimæ sectionis, in quam plura videmur coniecisse, quàm breuitas & con-

ueniens differendi ratio patiatur. Excusare possem prolixitatem hanc, & à scopo exerrationem æmulorum importunitate, qui cum in accusando S. Doctore nec finem faciant, nec modum habeant, terram denique cœlo, & infinita genera diuersissima misceant: hi suum mihi vitium affricuerunt. Quamuis hactenus dicta non sint omninò aliena ab huius sectionis scopo de fide & reuerentiâ in Deiparam: nam cum Alua (quod vnum contendit tot libris) vtramque à nobis criminetur grauissimè læsam, vindicatione opus fuit, quæ à sectionis huius fine non recedebat. Sed vtinam hoc vno, aut certè præcipuo nimiæ prolixitatis argueret, longè grauioris criminis me reum puto Quodnam verò id est? Retulisse quæ vterque Petrus horrenda, & immaniter falsa in D. Thomam scripserunt. Neque enim non potest non vergere in maximum Ecclesiæ & Religionis dedecus, hæc adeò enormia à Religiosis & Theologis in Diuos scripta: vt penè me puderet referre etiam necessariò refutanda. Sed quid facies istis hominibus, qui nec laboribus, nec expensis parcant, edendis, spargendis his calumniis, quas videaris maiori scandalo agnoscere, nisi refellas?

Hic ad finem duo addam: memini me Capreolum nescio quo ex quæstionibus in primum sentent. loco legere, soluto quodam argumento Aureoli, quo ad grande aliquod impium, & absurdum ex falsâ interpretatione nostræ sententiæ rem deduxerat; hæc modestè adiunxisse Capreolum: ex nostrâ responsione patet hanc obiectionem Aureoli profectam esse ex *peruerso intellectu, quidquid sit de affectu.* Hoc dictum volo, atque eâ moderatione accipi, quidquid hactenus vel in posterum Aluæ responsum fuerit; de affectu nolim iudicare, de intellectu ne Capreoli verbis vtar, iurarem, quæ profert, non esse digna titulo quem sibi vindicat, *certum quid, iudicium Salomonis*, & apud me ita à vero, à sensu communi & à regula hominis frugi aliena esse, vt credam Ecclesiam & Religionem, sed ipsammet rationem, & naturam graue inde damnum, & dedecus pati; meúmque laborem ipsâ necessitate iustæ defensionis excusari non posse, quin apud Deum me grauissimi sceleris reum peragendum crederem, nisi ex animo vouerem, vt huius

ius mei libri post decennium nullum omnino supersit vestigium; ne posteri vnquam doceantur Theologum, & Religiosum piæ causæ, aut alicuius boni prætextu tot mala ausum scribere, & cudere; vt videri possit omnem fidem & pudorem, omnem veri, & honesti curam eiurasse.

Atque in hanc rem mihi maximè placent, quæ ante me vsurpauit Pater Harney verba: *Nolite annuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Ascalonis, ne forte lætentur filiæ Philisthim, nec exultent filiæ Incircuncisorum.* Quid enim dicturos putas hæreticos, & impios, cum ista legerint ab Alua conficta, & obiecta nobis, quæ æquo & forti animo ferremus, vel aspernaremur semel, aut iterum dicta; sed cum superioribus sæculis cusa, & millies reposita, nostro Potza instaurarit; à cuius imitatione, nec censuræ Romanæ grauissimæ in illum latæ, nec responsa Grauinæ, aliorúmque Scriptorum doctissima deterrere potuerint Petrum à Clausâ-valle, quin eadem, & noua, atque iniquiora protulerit, nec huius pœnæ à foro sacro, & sæculari indictæ Petrum Aluam moderatiorem effecerint, quin portentosa in nos congerat, & iteratis editionibus euulget, & spargat; si his calumniis referendis, aut refellendis desipuimus, quod præ atrocitate calumniarum non negamus: culpam eluet aut eleuabit Apostoli verbum, & exemplum, *Insipiens factus sum, vos me coëgistis.*

SECTIO TERTIA.

Fides, obseruantia, & Pietas Dominicanorum in sedem Apostolicam vindicantur à calumniis secundæ Diatribæ.

PRIMIS secundæ huius Diatribæ verbis, magno hiatu in Dominicanos latrat Petrus, & vrsorum more, quos gentilitios ac penè collactaneos in syluis & montibus Sabaudiæ habuit, præsentem videtur mortem, aut

quid peius morte, hæresim scilicet, vel saltem hæresi proximum errorem, nobis minari, & intentare. Sed bene est, quod suæ infirmitatis, vel nostræ innocentiæ conscius mansuescat, & post obiectam hæresis accusationem, quam se posse ne dicam conficere, sed ne quidem prosequi diffidit, asserat, Dominicanos minus grato & reuerenti animo in Summos Pontifices fuisse. Gratulor nostro Theophilo, & gratias habeo, quod nonnullam bonæ mentis & resipiscentiæ spem præbeat, & aliquam palinodiæ speciem canat. Ab hæresis nota absolutis aliquam ingrati animi labem aspergit. Galliarum annales referunt summum maris Præfectum exclusum gratia, qua apud Franciscum primum maxima & diuturna valuerat, Regi, conscientia seruatæ fidei, liberiùs respondisse; se hunc casum nec meruisse, nec timere, si in suam vitam inquiratur. Hac fiducia & animi constantia offensus Princeps, permisit illum iudicio Cancellarij, qui post exactam inquisitionem, cum nihil morte vel pœna dignum inuenisset, ne videretur omnino absoluere contra Principis sensum aut voluntatem, sententiam in illum tulit, non tanquam rebellionis aut proditionis reum, sed quasi beneficiorum regiorum immemorem. Hæc damnatio fuit rei defensio, omnium sapientum sensu, qui nouerant in ingratos hæc iudicia non exerceri. Theophilus ius vitæ & mortis in Dominicanos, & supremam iudicis aut Cancellarij Ecclesiæ authoritatem sibi arrogat, & odio actus, inuidiæ oculis in illos inquirit: sed quamuis his affectibus caliget & cæcutiat, adeo tamen aperta veritas & accusatorum innocentia in illos incurrit, vt coactus sit mutare, aut mitigare sententiam, & ad mortem damnatis tantum ingrati animi notam inurere: illam tamen facillimè mox diluemus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Summa Diatribæ, consilium Authoris, & breuis refutatio ipsius.

SED id primum moneo, non tam nostram quam Pontificum causam agi, in quos Petrus (an scien-

Digitized by Google

& prudens nolim iudicare) certe per ſummam cæcitatem, aut temeritatem, huius accuſationis inuidiam deriuat. Si vera ſunt quæ de nobis narrat Petrus, profectò vecordes, rerum ſuarum & totius Eccleſiæ ignari, & negligentiſſimi fuerunt; quod Dominicanos nedum beneficiorum obliuioſos, ſed infidos, proditores, ineptos, & ridiculos, non minus quam improbos, ad grauiſſima quæque negotia adhibuerint, vt præter officia ſtata Inquiſitorum, &c. creauerint ex illis 50. Cardinales, pluſquam 600. Archiepiſcopos; Epiſcoporum verò (vt quidam ſcriptor Franciſcanus ait) vix numerus iniri poſſit; & præter iſta officia Ordini, aut ſingularibus perpetuum addicta, legationes honorificentiſſimas, & difficillimas ad Reges, aduerſus hæreticos & Turcas obire iuſſerint Dominicanos. Prodigij omnium maximi fuerit, tot Pontifices ſapientia, ſanctitate illuſtriſſimos, non potuiſſe per 500 annos reſipiſcere, conſulere ſedis Apoſtolicæ dignitati, reiectis Dominicanis, muneribus indigniſſimis, quibus præficiuntur, & in Summos Pontifices ſacrilegis. Sanè ſi vera ſint, quæ obiicit Petrus, nulla maior fuit vnquam cæcitas tot Pontificum, qui adeo præpoſtero affectu, & iudicio immeritos Dominicanos fouerunt, & promouerunt; ſin verò falſa narret, nulla eius calumniæ, par eſſe poteſt.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Aperitur conſilium Petri & euertitur.

CYriaci inquit, *priores in donis, maiores in imperio, præcipui ſunt adminiſtri Pontificum in pleriſque tribunalibus, non abſque pingui annuo cenſu, & ſpe inſularum aut purpuræ, inſignibus prærogatiuis exornati, ſupra omnes religioſos; ac etiam ſupra clericos. Quare videtur eſſe extra dubium, quod Cyriaci debuerint ſtare ſemper prò ſede Apoſtolica.* Eâdem Diatribâ parum abeſt, quin infallibilitatem, quam vbique probat, abſtulerit à Ioanne XXII. quod nimio in Dominicanos affectu Ochamum impulerit in ruinam, & multa Eccleſiæ mala crearit. Horum tamen beneficiorum videntur Dominicani obliti,

longè à reuerentia, & obsequio in sedem Apostolicam recessisse : Imò illi etiam conflasse inuidiam, iniquâ librorum censurâ, vel inquisitione crudeliùs exercita, vel inuentis fabulis, qualis est illa*, inquit, Martini Poloni de Ioanna Papissa : vnde ad finem diatribæ concludit (quod totius libri vnicus scopus est ;) *malos male perdendos esse*, & quæcunque per quadringentos, & amplius annos, quasi hæreditario iure à Patre nostro excepimus, & seruauimus officia; qualia sunt Magisterij sacri Palatij, inquisitionis in hæreticos, aut in libros malæ, vel suspectæ doctrinæ, ad alios transferenda esse, qui *ferant fructum temporibus suis.*

Verum adeo aperta est, mi Theophile, tuæ sententiæ iniquitas, vt nullum, ne quidem te ipsum iudicem recusemus, dummodo per affectus, qui continuo perstrepunt tuis auribus, liceat nos audire. Religio Dominicana sic à Parente suo est instituta, vt is ipse qui fundamenta iecit, penè absoluerit, & patrimonium reliquerit ampliſſimum, quod filij seruarunt tantum, non auxerunt : Quid enim habemus, quod Parens noster in suum Ordinem non induxerit, si vnam excipiamus Angelici Præceptoris doctrinam? Quare vt omnia paucis complectamur etiam illis donis quibus ægre fert Theophilus, nos aliis anteponi, Dominicana familia à suo Authore instituta, & à Thoma ornata, videtur aliquam Paradisi terrestris imaginem præferre : Nam vt ille locus deliciarum vno fonte rigabatur in quatuor fluuios copiosissimos diuiso; sic planè Prædicatorum Ordo, capite, & institutione vnus, partibus quadruplex, Rosario, Magisterio sacri Palatij, inquisitionis officio, & sanctissimi Thomæ doctrina, veluti quatuor fluuiis, totum ambit, & irrigat orbem Christianum, & qua potest, fœcundat. De singulis dicere nihil attinet, certum est, quod de Rosario sapientissimus & piissimus dixit Doctor Martinus Nauarrus, *patrimonium esse Ordinis Dominicani*, idem nomen reliquis partibus conuenire. His ergo veluti quatuor elementis coalescit Religio Dominicana, atque his ad Paradisi similitudem accedit. Longius me comparatio hæc abriperet, nisi in materia copiosissima mihi temperarem.

Sed istis obiter notatis, ad nostra veniamus. Quâ de causa, mi Theophile, hac Diatriba, & reliquis omnibus,

Digitized by Google

ita imporenter in Ordinem Dominicanum inueheris ? Quare ad finem tui operis concludis , auferenda nobis, quę apud Summos Pontifices officia obtinemus ? Nec dubium eſt (id enim ſatis apertè præ te fers) quin , ſi per te ſtaret, Religio noſtra humiliatorum loco eſſet. Verum compeſce paululum iram, & odium, quo in nos flagras , & illos affectus, ſemoue , qui te ita excœcant , vt æquitatem inſpicere nequeas. Itane indignè fers , tuum *propeſte de martyrio* librum improbatum , vt in illius pœnam delicti , cuius immunes ſumus, velis nos expelli à patrimonio , laboribus , & meritis in Eccleſiam à Parente noſtro , & ab eius filiis comparato ? Demonſtra mihi, ſi poſſis , nedum in Eccleſia , ſed etiam in toto orbe poſſeſſionem ab vllâ familiâ iuſtius initam , aut diutius, vel moderatius , ſine vllo detrimento, vel augmento ſeruatam ? Tardius , mi Theophile ; è Sabaudiæ montibus delapſus es , vt ius illud antiquiſſimum poſſis conuellere. Inſpice originem, attende perennitatem.

Dubitas ne Dominicum ſuis in Eccleſiam meritis ſibi, & filiis hæc officia comparaſſe ? Diceſne ad illa artibus nuperis , eius ſæculo ignotis , corruptela , & ambitione obrepſiſſe ? Vel immoderata Summorum Pontificum gratiâ euectum fuiſſe ? Neutrum ſanè potes aſſerere, quin diris deuoueare , vt ſacrilegus , aut vt inſanus omnium cachinnis excipiare. In vna familia tot ſæculis hæc miniſteria ſeruata , cur ad alios peruenient ? At , inquis, læſerunt Dominicani reuerentiam ſedi Apoſtolicæ debitam, non fuerunt grati in eos, qui ſe tot beneficiis deuinxerunt ; fateor , mi Pater , te nos eadem prorſus ratione tibi demeruiſſe , qua ſibi Herodes , quos trucidauit , infantes aſtrinxit ; plus odio profuiſti nobis , quam poſſes vnquam obſequio. Sapienter ille , qui ad emendationem, vel ad gloriam , aut optimum amicum , aut acrem, & peſſimum inimicum requirebat ; ita Dominicani Ordinis hoſtem infenſum te toto tuo opere profiteris ; vt illius , & meo nomine tibi gratias immortales agam , quòd cùm totis viribus conatus ſis non ſolum nos inumbrare , ſed etiamſi licuiſſet , ab Eccleſia delere , verè tua opera inclareſcimus. Profer mihi, ſi poſſis, è toto orbe familiam , quæ quadringentis & amplius annis Regiæ, aut Pontificiæ dignitati inſeruierit , & quæ leuius , aut

ratius peccarit, quam noſtra, etiamſi admitteremus vera eſſe, quæcunque in illam collegiſti: quamuis omnia, vel futilia ſint, vel falſata, id eſt te collectore, & te authore digna.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Summa calumniarum quibus generatim reſpondetur.

ATQVE vt propius ad rem accedamus, Dominicani in his officiis, quæ te præ liuore rodunt, duo ſibi obſeruanda maximè ſtatuerunt, ne ſcilicet à Patris exemplo, & à Summi Pontificis fide, atque obſeruantiâ recederent; & hoc egregiè præſtiterunt, quod ex te ipſo probo; quamuis enim corrogaris vndequaque quidquid in nos fingi poteſt, quid tandem affers, quod hanc receptiſſimam de Dominicanorum in ſedem Apoſtolicam obſeruantia opinionem, vel minimè lædat.

Pro magno ſcelere reputas, Sotum montem pietatis improbaſſe, & aliqua labe, aut ſuſpicione vſuræ aſperſiſſe, licet Leo X. in Concilio Lateranenſi confirmarit. Nec minus tibi videtur graue, quod idem Soto, & Cano cum aliquot è Thomiſtis negent abſoluendum moribundum, qui nullum doloris ſignum editit licet edidiſſe teſtentur alij. Tertio Pater Combefiſius, & Riccardus auſi ſunt caſtigare Martyrologium Romanum à Baronio correctum, & à Gregorio XIII. approbatum. Quarto Thomiſtæ aſſerunt, nec Conceptionem immaculatam, nec quicquam aliud contra D. Thom. definiri poſſe: cum tamen de voto ſolemni, & de irregularitate ex homicidio, ſecus quam ſentiat, ſit à Gregorio XIII. & à Bonifacio VIII. ſancitum. Quinto Canus in confirmandis Religionum Ordinibus negat Summis Pontificibus infallibilitatem, & in illis deſiderat prudentiam.

Sexto cum pertineat ad honorem Summorum Pontificum, etiam vt priuatos homines immunes eſſe ab omni hæreſi, Combefiſius, & Canus illos multis implicant erroribus: ac proinde, ſi cuiquam Pontificum vt priuato, aliquis per ignorantiam error obrepſit, idem accide-

re cuique poteſt. Tandem Dominicani inique agunt, & perſonam potius, quam meritum cauſæ inſpiciunt, quia vni homini Germano grauiſſimam litem mouerunt, quod theſi publica negarit de fide habendum, vt Chriſti vicarium hunc, qui ſedes ſingularem Pontificem, quam opinionem Turrecremata, aliique Dominicani plures, editis libris docuerunt.

Hæc ſunt veluti capita ſeptem Hidræ, quam Theophilus nobis obiicit, & quam debellandam ſuſcipio. Fateor primo, nos plurimum debere diligentiæ; & odio huius hominis, quod è tot ſcriptoribus noſtris, in quos acriter inquiſiuit, qui per quadringentos annos ſuas lucubrationes ediderunt, & nullam ſacræ doctrinæ, qua latiſſime patet, reliquere partem intactam, è plurimis pauciſſimos in re nullius momenti, quæ omnia, præter ipſius ſenſum ad fidem non pertinent, proferre potuerit. Reſpondeo ſecundo, niſi ſola defenſione contentus, expoſtulandi, vel accuſationem reponendi facultatem mihi abſtuliſſem, duplo, & decies plura poſſem è Societatis Scriptoribus repræſentare, qui longè magis aliena ab obſequio Summi Pontificis, & à communi pietatis ſenſu docuerunt. His addo Dominicanorum plures, quos traduxit, hoc ſolum nomine peccaſſe, quod prophetiæ dono caruerint, nec potuerint ſcire, quæ futuri Pontifices decreta eſſent edituri, longè eorum ſcriptis poſteriora, quæ ad ius poſitiuum pertinent, & ad arbitrium Pontificum quotidie nihil mutari vetat, interdum etiam ratio, & vtilitas Eccleſiæ requirit. Dico tandem nihil eorum quæ affert, ad dogmata credenda ſpectare, quæ certis fide regulis conſtituantur, ſed ea, in quibus ordinandis ipſimet Pontifices ſolis probabilibus ducuntur, & aliis liberum probabilitatis vſum, & iudicium permittunt: imo boni, & æqui conſulunt, Theologos aliquando à ſe diſſentire. Verum Theophilus hæc omnia confundit, aut per ſummam ignorantiam aut malignè, vt imponat, & illudat incautis, & calumniis, quas noſtris hominibus inſtruit, aliquam mali ſpeciem affingat. Sed dum ipſe omnia, quæ Pontificis nomen præferunt, vult nos habere nullo diſcrimine quaſi regulas, & fundamenta fidei, ipſam fidem, & authoritatem Pontificiam fundi-

tus euertit. Itaque, vt quas ille tenebras offundit, dispellamus.

Id diligentissimè notatum velim, Religionem à Christo institutam his tribus partibus, nempe Legibus diuinis, Sacramentis, & Dogmatibus constare; Leges agenda præcipiunt, dogmata, quæ sunt credenda, continent, Sacramenta vires præbent, quibus mysteria credamus, & prescriptas leges impleamus. Præ multis dotibus, hæc est eximia singularum partium, quod omnes sint origine diuinæ: Nec vllum Angelorum aut hominum, sed Christum vnicè authorem habeant; ipse vnigenitus Patris, quæ ex sinu ipsius hauserat, mysteria nos docuit; ipse Leges diuinas sanciuit, & Sacramenta instituit. Quid iuris, quid potestatis dedit in has Religionis partes Petro, & Summis Pontificibus, qui auctoritatem Apostolicam sortiti sunt? Dum vis, Theophile, Dominicanos conuincere, contemptæ potestatis Pontificiæ, nisi calumniatorem agas, hæ, quas recensuimus partes Christianismi, erant tibi diligenter expendendæ, & monstrandum quid in quamque possent. Verùm illi nunquam id sibi assumpserunt, vt Sacramenta condere, Leges diuinas statuere, aut mutare, vel noua dogmata facere putarent se posse, aut vellent. Quid igitur sibi à Christo datum agnoscunt? Quod omnes pij fatentur, nempe summum Pontificem posse instituere Sacramentalia, non Sacramenta, interpretari legem diuinam, non sancire, posse scribere Canones, non libros Canonicos, nec dogmata condere, quæ noua reuelatione egeant, sed ea deducere, & declarare, quæ verbo Dei, aut scripto, aut traditione excepta, implicitè, aut virtualiter continentur. Has sibi metas præscriptas nouerunt, & præ se tulerunt Concilia œcumenica, & Summi Pontifices.

Hæc sunt Religionis Christianæ elementa. Si illa ignores, Theophile, non es dignus ne dicam Theologi, sed nequidem Christiani nomine: si noris, & dissimules, aut confundas, inique agis. Quidnam illorum, quæ confusissimè proponis ad fidem pertinet? An omnia certa? An omnia probabilia? Aut partim hoc, partim alterum putas? Tu, vt nobis inuidiam pares videris omnia fide certa statuere, hoc solo, quod Pontificis nomen

Digitized by Google

præferant, etiam in Rituali. Sed qui ita temere omnibus fidem aſtruit, omnibus abrogat, & qui vbique vult habere, nullam habet. Poſſem iure meo à te exigere, vt antequam ad hæc capita reſponderem aperires nobis, quo loco ſingula reponeres. Sed hoc à te fruſtra expeterem. Quia reuera melius Luciani Dialogos, & Satyras ſcribere noſtis quam, ne dicam D. Thomæ, quem nullo loco habes, ſed neque Auguſtini, neque Eccleſiæ Theologiam. Certè, Theophile, tacuiſſes ex iis plurima, quibus librum tuum inferſiſti, niſi hæc ſolidiſſima principia, quæ in tuto ponunt, quos gratis laceſſis, te latuiſſent.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Cultus Dominicanorum in Sedem Apoſtolicam ſincerus & perpetuus.

NON miror, Petre, te adeo infenſum Dominicanis: Cauſa eſt in promptu; nempe ſumma morum diſſenſio. Illi æquitati ſtudent; tu nihil, niſi gratiæ & odii cauſa agis; ideo ipſi maiores ſuos, & Summos Pontifices colunt obſequiis legitimis & ſinceris, quæ longiſſime abſunt (vt monebat ethnicorum prudentiſſimus) à deformi obſequio, & à prærupta audacia: tibi vero cum ignota vbique ſit, media illa ſedes virtuti propria, iis duobus vitiis te laborare argumento ſit Pater Nicolaus Riccardi, quem ſingulis tui libri paginis mordes & dilaceras, quem alio à ſapientum ſenſu Monſtrum, harpiam &c. eiuſque verba baubatus vocas: is ille eſt, quem Magiſtrum ſacri Palatij, adhuc ſuperſtitem, dum Romæ degebas (vt à fide dignis accepi;) præ metu, & fictâ reuerentiâ, demiſſis in terram oculis, vix audebas adire.

Digitized by Google

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Exempla obsequij Dominicanorum.

NOn *sic* Dominicani, *non sic*, quos suus pater exemplo, & institutione supra omnem spem, & metum posuit, quos docuit vno Deo contentos, *vnâ gloriâ*, nempe *testimonio conscientiæ sui*; quos Sedi Apostolicæ, à qua tot beneficia, & ornamenta receperat, æternum addixit, hoc quasi voto, vt nullum ipsius causâ detrectarent, periculum & obseruantiam exhiberent, qualem infra Deum summa dignitas exigebat, *rationabilem*, legitimam, sinceram, quæ non minùs ab assentatione, quàm à temeritate abesset.

Hoc non solum Familiæ nostræ, sed Ecclesiæ Annales singulis sæculis prædicant: neque vllum tempus potest Petrus designare, quo huiusmodi officiorum exempla apud celebres autores desiderentur. Omissis propemodum infinitis, quis vnquam atrociùs & periculosiùs Ecclesiam infectatus est Federico II. & Ludouico Bauaro? Vndenam grauius malum Pontificis authoritati impendit, quam à Concilio Basileensi, quod supremam sibi potestatem in Ecclesiæ Caput arrogauit? At his omnibus fluctibus, qui naufragium naui Petri minabantur, se se intrepide obiecerunt Dominicani, vt ab Ecclesia depulsi in proprium caput redundarent; & pro summa gloria duxerunt perire incolumi sede, naui, & authoritate Apostolica: cuius causa, Federicus II. quotquot intercipiebat Dominicanorum, capita, in crucis figuram dissecabat: quod contra se belli sacri præcones vexillum Crucis sustulissent. Nihilo mitior Ludouicus Bauarus omnibus suis ditionibus Dominicanos expulit, eorum domus euertit, & bona diripuit. Nec minus intrepido oportuit Dominicanos animo esse aduersus Concilij aliquot Basileensis; qui vbi sessione trigesima tertia Eugenium in ordinem coegere, sequenti sessione, quâ licuit, in Dominicanos sæuierunt. Neque præter antiqua exempla, recentiora desunt, vt Seraphini à Porecta, cuius inuicta in Sedem Apostolicam fides emicuit, tum

cum Reſpublica Veneta in Paulum V. bellum meditabatur: ſed Apologiam ſcribo, non hiſtoriam; ideò à pluribus exemplis referendis ſuperſedeo: nam quæ commemorata ſunt, ſatis demonſtrant inuictos aduerſus omnia pericula & mala Dominicanos, pro Sedis Apoſtolicæ defenſione vſque ad ſanguinem decretaſſe.

Sed fortè infracti metu, in deforme obſequium delapſi ſunt, & aſſentationibus hunc cultum corruperunt. Verum non pauciora in hanc partem, quam in alteram extant veræ libertatis Chriſtianæ exempla. Multi noſtrorum Theologorum, vt Turrecremata, Ioannes à Monte nigro, Caietanus, aliique Scriptores acerrime pugnarunt pro Monarchia Eccleſiaſtica, penès Petrum eiuſque ſucceſſores à Chriſto conſtituta & ſeruata, pro iure definiendi res fidei controuerſas: ſed nulli etiam liberius, & ſincerius limites à Deo huic poteſtati præſcriptos deſignarunt: aut ſicubi inde receſſerunt, maiori libertate, ac reuerentia monuerunt. Nonnulli Doctorum, bono fortè animo vtramque Petro, eiuſque ſucceſſoribus hæreditariam, in totum orbem nedum Chriſtianum, ſed etiam Gentilem poteſtatem pleniſſimam datam contendunt. Atque hinc Hiſpaniarum Regem totius Indiæ Orientalis dominum ab Alexandro VI. iure conſtitutum fuiſſe. Sed Bannes quamuis Hiſpanus & ſummè Catholicus, non putauit ſibi licere Regi ſuo & Pontifici hac in re adulari. Itaque negauit re ipſa datum hoc Imperium à Pontifice in Ethnicos, aut iure dari potuiſſe, illique Bellarminus, aliique Theologi maxime ex noſtra Schola aſſentiuntur vni veritati addicti; neque inclamant *vocem hominis, vocem eſſe Dei*, nec quicquid pronuntiatum fuerit, vel approbatum de quæſtionibus facti, aut iuris naturalis, aut Philoſophiæ moralis, quæ reuelatis non continentur, nec illis connectuntur, niſi fortè aliqua conſecutione probabili, aut humana coniectura, nec certo ſciri poſſunt vlla antiquarum reuelationum, niſi noua accedat: horum inquam à me relatorum, quidquam hactenus fide definitum fuiſſe, nec eorum definitionem tentatam eſſe, nec poſſe dari, ſentiunt plures Theologi, idque boni conſulunt optimi Pontifices, qui magis ſibi cauent à deformi

obsequio aulicorum & adulatorum, quàm à præruptâ audaciâ hæreticorum.

Certè si cui Pontificum gratificari & assentari oportuisset Dominicanos, is erat maxime Ioannes XXII. non minus prudentia, aliisque animi dotibus, quam diuturnitate Pontificatus paucis decessorum aut successorum inferior; quem vbique carpit Petrus, & accusat nimij in Dominicanos affectus; quos quamuis demeruisset innumeris beneficiis, relato in Diuorum album sancto Thoma, assumptis tribus ad purpuram Dominicanis & toti Ordini his duobus verbis *lucere & ardere* in insigne datis; obtinere tamen non potuit, vt à traditione recepta in eius priuatas opiniones abirent Dominicani aut fauerent, si vellet suum sensum antiquæ Patrum sententiæ anteponere. Hinc illa Durandi Episcopi Meldensis, hinc Thomæ Valdensis (quem vbique carpit Petrus) inuicta constantia, & libertas, qua Pauli exemplo, sicut hic Petro, ita ipsi restiterunt successori Petri, quod vterque reprehensibilis esset; neque ab hoc officio deterreri potuerunt tot beneficiis, & ingrati animi suspicione, neque metu carceris, quo iniectus est Valdensis; atque hanc Dominicanorum libertatem, non solum boni omnes probarunt, sed ipsorum etiam hostis acerrimus Ludouicus Bauarus, non potuit non laudare & admirari. Nam forte suspicatus Dominicanos sibi infensos fuisse & Sedi Apostolicæ addictos spe præmiorum; vbi audiuit, neque etiam Ioanni XXII. à communi Patrum sensu aberranti peperciisse, exclamasse fertur, Ordinem Prædicatorum, *Ordinem esse veritatis*, cui vni se deuouit. Assentires huic Imperatori, Petre, nisi te maior cæcitas, quam ipsum & acrius odium in nos transuersum agerent.

Nec dicas recentiores Dominicanos discessisse ab auita illa virtute: recole animo, quæ à Bartholomæo à Martyribus, quæ à Pio V. sub nomine Cardinalis Alexandrini dicta, gestaque celebrantur à florentissimis omnium gentium & linguarum scriptoribus; maxime historia Gallico idiomate nuper edita Bartholomæi à Martyribus, quæ omnium manibus excipitur, omnium ore laudatur, & vix secundo postquam euulgata est anno, quarta eius editio adornata est: adeo illius Domini-

Digitized by Google

cani virtus primis Ecclesiæ sæculis, quam nostro propior; adeo libri stylus elegantissimus, *omnium iudicia rapuit*; quod maius censet Seneca, *quam meruisse*.

Sed quis ab illo Lusitaniæ Primate sanctissimo, in Concilio Tridentino, vel Romæ dicta, ab omni adulatione remota cum summâ in Sedem Apostolicam reuerentiâ, non miretur? Agebatur in illo consessu Patrum de moribus omnium Ecclesiæ Ordinum corrigendis nec vllus audebat Cardinalium gradum vel vno verbo attingere. At Bartholomæus à Martyribus, omnibus tacentibus & trepidantibus, in hanc vocem nunquam perituram Apostolicâ libertate erupit, *Illustrissimi & Reuerendissimi Cardinales vti loco supremo sunt, ita omnium primi egent Illustrissimâ & Reuerendissimâ reformatione, ad quam veluti ad exemplar reliqui Ordines instaurentur*: Quæ & quanta Pium IV. sua sponte & consilio sanctissimi sui nepotis Borromæi in se propensissimum, eorum quæ ad officium Summi Pastoris pertinent, sepositio omni humano respectu admonuit?

Deduxerat illum Pius ad hortos Pontificios visendi causâ locum amæniſſimum & magnificentissimum Palatium, quod ab aliquo decessorum inchoatum, absoluebat: quærenti Pontifici, an huiusmodi Palatia Bragæ extrueret, Respondit Bartholomæus, *se non esse iis natalibus, aut eo loco, vt se Palatia decerent; & si forent sibi paranda, nunquam passurum extrui bonis alienis, multominus spoliis pauperum exornari.* Vrgente Pontifice quid de toto ædificio censeret: *Meum est*, inquit, *Beatissime Pater, operis, quod dignaris mihi ostendere, artem obseruare, nihil vero de illo statuere aut iudicare*: cum vero instaret Pontifex, suum sensum aperiret, & præ se ferret sibi placiturum, quicquid diceret: *Quandoquidem iubes, Beatissime Pater, quæ sentio aperire, ne libertate mihi concessâ abutar, dicam sinceriſſime ita me comparatum, vt nequeam cogitare de ædificiis, quæ tempus vel Dei Filius vltima mundi conflagratione absument. Poterit forte illud Palatium summâ arte confectum architectum commendare: sed nihil ad tuam laudem confert, neque te dignum puto, quia Deus te præfecit viuis ædificiis sibi parandis, quæ vltimo mundi incendio non sint conflagatura; picturas etiam nihili facio,*

niſi quæ deletam peccato ex animis Dei imaginem & ſimilitudinem inſtaurant. His humaniſſime exceptis, repoſuit Pontifex ſe primum hæc ædificia non fuiſſe molitum, ſed ab aliquo deceſſorum inchoata proſequi mediocribus expenſis: & ſibi viſum minus mali eſſe abſolui, quam imperfecta, impedimento magis eſſe quam vſui. Tum ſubdidit Archiepiſcopus. *Non dubium, Beatiſſime Pater, quin abſolui conuenientiſſimum ſit & neceſſarium, quæ inchoari oportebat: ſed non auſim aſſerere Deum hoc ædificium accenſurum bonis tuis operibus, quæ æternâ mercede compenſabit. Iam video*, inquit Pontifex, *mirè tibi cum Nepote meo conuenire, & vtrumque nihil penſi huiuſmodi res habere, nec diſſimilia fore ædificia, quæ tu Braga, ille Mediolani moliemini.*

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Alia hujus cultus exempla.

HÆc quidem ſummâ ſapientiâ & grauitate dicta fateor, & ſcio illius vitæ libro nuper Gallico idiomate elegantiſſimè ſcripto, cum omnium applauſu & admiratione fuiſſe excepta. Verum ſi voti reus fuiſſem, & quod vrgebam, obtinuiſſem, vt quo prodierat ſtilo Bartholomæi à Martyribus, eiuſdem inſtituti ſcriberetur vita Pij V. agnouiſſet prudens Lector Bartholomæum à Martyribus non minus Pio V. virtutibus & rebus præclare geſtis, quam Braccarenſem Romano Pontifici Sedis dignitate decedere; nec longe ab inſtituto aberrabit duorum Dominicanorum eâ de re, quam præ manibus habemus, comparatio paucis perſtricta.

Ex Bartholomæo relata video zelum planè Apoſtolicum reſipere, & Lectoris potius rapere quam meteri iudicium. Verum decidet aliquid illorum admirationi, ſi Cardinalis Alexandrinus (ſic enim ante Pontificatum Pium vocabant:) in conſeſſu purpuratorum Patrum audiatur. Multa de hoc argumento collegit elegans & pius ſcriptor Ioa. Antonius Gabutius libri primi vitæ Pij cap. 7. cui hunc titulum inſcripſit, *de ſenatoria ipſius in dicenda ſententia libertate.* Hoc primum videntur

distare hi duo Dominicani, quod Bartholomæus compertum haberet, quæ à se dicebantur, non fore ingrata Pontifici, qui se prouocabat vt sensum suum sine vllo fuco aperiret. At Cardinalis Alexandrinus multis experimentis nouerat, suam in ferendâ sententiâ libertatem eidem Pio IV. molestissimam, odiumque parituram veritatem, à qua tamen euulganda, ac defendenda, nullis vnquam minis aut pœnis deterreri potuit.

Ex multis quæ referunt historici inuicti animi exemplis, hoc vnum attingam. Mantuæ & Etruriæ duces suum quisque filium, adhuc teneræ ætatis pueros, in Cardinalium cætum adoptari ambibant, eorumque votis annuebat Pontifex. Anniuersario itaque die suæ in Sedem Apostolicam electionis, post grande conuiuium, quo Ecclesiæ Principes & legati Principum quolibet anno excipiebantur, (quem morem Pius V. abstulit, erogatis in pauperes mille nummis, qui in huiusmodi sumptus conuiuales expendebantur :) Pontifex ratus opportunam occasionem, Cardinales qui eo conuenerant, de his pueris Principibus suo collegio aggregandis, sententiam rogauit. Quamuis omnibus nedum tempus electionis post prandium, sed ipsa de pueris facienda summe displiceret: omnes tamen in speciem repugnante conscientia eam, laudabant; nec vllus ausus est illi intercedere, præter Cardinalem Alexandrinum.

Vbi enim ex ordine dicenda fuit illi sententia; nihil eorum qui se præcesserant, orationem moratus, omni humano affectu, aut respectu sepositò, grauissimè disseruit, gratificandum quidem Principibus, qui loco clypei & teli sint Ecclesiæ; non tamen seruiendum more mancipiorum, quasi eorum quæ rogant vel ambiunt, etiam minus iusta & honesta, non sit ius aut locus recusandi. Hanc puerorum in cætum sacrum inaugurationem, nec ipsis quorum causâ petitur, nec eorum parentibus, nec Ecclesiæ, nec tempori, nec Collegio grauissimo conuenire: Eò aduocandos ex toto orbe Christiano Sapientissimos, non pueros ignaros & ineptos, fraudaturos Ecclesiam suffragiis hominum prudentissimorum, quorum præmia & locum occuparent.

Digitized by Google

Inde anſam hæreticis dandam, decreta Romana quaſi puerorum ridendi & traducendi. Hanc creationem nedum hæreticis ludibrio, & piis ſcandalo, ſed maximè Tridentinæ Synodi Patribus adhuc congregatis iniuriæ dedecori & offenſioni fore grauiſſimæ, quod decreta de diſciplina Eccleſiaſtica, de Paſtorum eligendorum ætate & moribus ſancita ipſis ſpectantibus, ſubſannantibus hæreticis, conuellantur tam præpoſtera & intempeſtiua puerorum electione. Eccleſiam Paſtoribus & Patribus egere, non pueris: nihil dilatione ad maturiorem ætatem creari iſtis damni, quia non ſunt illis defuturæ dignitates, ſi natalibus merita adiungantur & reſpondeant; ex illâ verò feſtinatione, præter obſeruata, plura damna & pericula impendere. Et illud præ omnibus timendum ne immaturæ ætatis in biuio poſitæ, & ad malum quam ad virtutem magis pronæ, purpuram vitiis maculent, aut cum aliquo contemptu abiiciant, vt contigit Cæſari Valentino, aliiſque eadem ætate promotis. Addebat non conuenire legendorum Cardinalium locum, qui ex more in eorum publico conſeſſu legi conſueuerant; nec tempus, quoniam cum illicò ſit à prandio (quod plurimum exaggerauit,) maximos hominibus ſermones id daturum erat.

Hæc ab Alexandrino inuictâ conſtantiâ dicebantur, cum indignatione paucorum, cum cæterorum omnium admiratione audiebantur: vnde ſolutâ concione, hæc vox excidit Cardinali Sancti Angeli, pudendum plane, inter tot proceres ſummo loco natos, auſum neminem verbum hiſcere, præter hunc nouum hominem, quem non dubitabat Deum breui largè remuneraturum, & ad ſupremam Sedem prouecturum, quâ ſe vnus dignum probauerat: & ſummam viri libertatem ardenſque ſacræ diſciplinæ ſtudium admiratus, dicere ſolebat ſe libenter quemcunque vel pretioſiſſimum theſaurum habere vnquam poſſet, impenſurum, ſi huiuſmodi, quæ nemo alius dicere auſus fuerat, ipſi ad Pontificem verba facere datum fuiſſet.

Audiſti, Theophile! quâ libertate, quâ grauitate, & omnium Sapientum admiratione, agere ſoleant Dominicani cum Principibus ſummiſque Pontificibus: quâ tantum abeſt, ſicut tu falsò criminaris, vt læſerint reuerentiam

reuerentiam Sedis Apoſtolicæ, quin potius eâ ſe dignos omnibus ſapientibus, etiam æmulis comprobarunt, & iis veluti gradibus ad id faſtigium conſcenderunt. Nec credas velim, Pium V. recuſaſſe, aut ægrè tuliſſe, aduerſus ſe exercitam, quàm in commonefaciendis Pontificibus præ ſe ferebat opinandi libertatem. Exemplo ſit ipſemet Pontifex, qui Cardinalium nullos honorificentius habebat quam qui ſuæ aduerſarentur ſententiæ: & domeſticorum vno coram ſe impenſe laudato ob egrègias dotes, adiunxit illi deeſſe ſibi omnium gratiſſimam, quod nimio placendi ſtudio ſuæ ſententiæ numquam obſtitiſſet.

Rem feciſſes, Theophile, tibi honeſtiſſimam, & omnibus vtiliorem, gratioremque, ſi à Dominicanis ſapienter dicta factaque collegiſſes, quorum copioſiſſimam meſſem notiſſimæ ſuppeditaſſent hiſtoriæ, quam illa farragine gerratum, ineptiarum, quas ipſe commentus Dominicanis affingis. Si illis excidiſſent, non conueniebat cartis mandare; cum id genus ſtultiloquiorum, ſpongiâ egeat non ſtilo. Quis igitur excuſet iſta ſuo ingenio fingentem? Quis hæc ſua commenta ridicula ferat alĩs falſo aſcribentem? Quis omiſſis quæ ſuppetebant prope infinita, acute ſapienterque dicta, condonet libros nugis referciſſe?

Si dignior Theologo labor placuiſſet, poteras ſeriem longiſſimam texere huiuſmodi Apophtegmatum, exorſus à Iordane II. poſt parentem Dominicum Ordinis Præpoſito Generali; cuius innumera memorantur dicta, de quibus dubites acutius ne, & amoenius ingenium, an ſanctum & intrepidum viri animum reſipiant. Præluxit ille Bartholomæo & Cardinali Alexandrino, liberâ & acri caſtigatione Imperatoris Federici: ille huius nominis ſecundus, multas magnaſque dotes imperatorias maioribus vitiis corruperat; & licet Herode forſan nihilo melior, eodem quo iſti Ioannes Baptiſta, Iordanes erat illi loco & venerationi, qualem eximia virtus & ſanctitas ab improbis & aduerſariis interdum extorquet. Itaque Cæſar humaniſſime & honorificentiſſime Iordanem ſe adeuntem habuit. Sed vir ſanctus iſtâ humanitate non magis à corripiendi illius conſilio deductus, quam minis & ſæuitiâ deterreri potuiſſet,

Prophetæ Nathan Dauidem increpantis solertiam imitatus, post aliquot colloquia, mitor inquit Cæsar, te rerum quæ toto orbe geruntur adeo incuriosum, vt nihil illarum quæras à me, qui possim certissima narrare, & compertissima, ac visa mihi visitandi Cœnobia Ordinis causâ, per varias Prouincias decurrenti.

Respondit Fredericus, se omnia excipere per cursores veredarios,& quos haberet legatos apud Principes. Tum Iordanes: quamuis omnia ex vero noſces, (quod vix crediderim, cum ministri Principibus blandiantur & imponant:) conueniebat te Christum imitari, quem licet nihil lateret, sciscitabatur tamen à Discipulis, quem se homines esse dicerent & crederent. Si quid simile à me quæreres Cæsar, non ita promptum esset, rem expedire: quia innumera & immania sunt quæ de te euulgantur. Audis enim quasi hostis non filius Ecclesiæ, quasi bonorum prædator non Princeps legitimus. Diceris causam Reipublicæ Christianæ prodidisse turpi cum infidelibus fœdere, permissâ illorum tyrannidi Hierosolyma, quam poteras vi recuperare: ferunt te omni vitiorum genere laborare, & fauere Sarracenis, à nulla superstitione, ab auguriis, & magicis incantationibus non abhorrere. Hæc Iordanes apud Federicum nedum libere & fortiter; sed etiam impune, & cum ipsius Imperatoris stupore, qui satis mirari non poterat hominis constantiam, & charitatem: Sed ex illis erat de quibus scribit ex Euangelio Augustinus, *mirabantur & non conuertebantur.*

Ita Dominicani exemplis domesticis imbuti, agunt cum Principibus. Sed quos induxi ea summâ libertate & constantia sententiam ferentes, pretiosum nouerant à vili separare, mores à dignitate, vitia à potestate secernebant, & increpatis acriter vitiis Principum authoritatem ex animo reuerebantur. Posterioris huius virtutis non aliunde repetenda sunt exempla, quam vnde superiora assumpsi. Duo pulcherrima præbet Bartholomæus à Martyribus, quæ historia Lusitana referuntur. E Synodo Tridentinâ cum Romam pergeret reuerentiæ Summis Pontificibus præstandæ causâ, vbi ab aliquot milliaribus primùm in conspectum venit ciuitas, delapsus equo, totoque corpore humi prostratus, cum omni

comitatu & famulitio, obortis & fluentibus præ ſenſu pietatis lachrimis, cæpit altâ voce compellare Sedem Summorum Pontificum, quibus ipſe Hiſpaniæ primas ſe obnoxium conteſtabatur: *Salue*, inquit, *parens, ſancta Chriſtiana religionis magiſtra, columna & fundamentum veritatis: vnde ortum eſt lumen toto orbe diffuſum, quo mortalibus verum numen, ſummumque bonum innotuit. Salue pulcherrima Ciuitas, cuſtos fideliſſima ſacratiſſimarum Apoſtolorum Principum reliquiarum, qua te altius, quam imperatorum victoria extulerunt.*

Hæc aliaque plura locutus, ſe ſe erigens, reliquum itineris pedes proſecutus; ſuos ſic inſtituebat: ingredimur filij Ciuitatem ſanctam, Caput Chriſtiani orbis, totius doctrinæ & ſanctitatis originem, vnde & mundus hauſit decreta Fidei & Religionis quam profitemur, & exempla virtutum. Quam calcaturi ſumus, terra ſancta eſt, & pluſquam ter centorum millium martyrum ſanguine conſecrata: ſi ille ſit numerus martyrum, quis & virgines, quis & confeſſores recenſeat? Recogitemus, nos vbicunque veſtigia ponemus, Martyrum & Sanctorum cineribus imprimere, & ſi offenſa in Deum vbicumque admittatur, grande ſit piaculum, quis caperet quam immania futura ſint peccata, ſi quod abſit à nobis, vllum in hoc ſanctiſſimo loco perpetraremus.

Sed aliud illuſtrius reuerentiæ in Summos Pontifices, pari libertati adiunctæ, refert eadem hiſtoria Luſitana. Bartholomeo è Tridentinâ Synodo ad ſuos reuerſo, nihil prius aut potius fuit, eo decreto quo Primatibus & Archiepiſcopis indicit ſancta Synodus, quam primum ad ſuas Eccleſias redierint, Concilia habeant prouincialia: atque vti primus omnium, litteris Pontificiis Epiſcopos ex toto orbe Chriſtiano Tridentum euocantibus, paruit, eoque inter primos licet remotiſſimus acceſſit; eâdem feſtinatâ obedientiâ Epiſcopos ſuæ Sedi adiunctos aſciuit, & decreta Synodi Braccarenſis condidit, plurium, non omnium conſenſu: quæ à diſſentientibus quaſi ſeueriora apud Pium V. ex multis capitibus impugnabantur. Ea vero Pontifex diſcutienda tradidit Epiſcopo Cameracenſi.

Vbi hoc reſcriptum reſciuit Bartholomeus, Epiſtolam ſcripſit ſe dignam, in quâ eminent dotes, quas in

Dominicanis desiderat Theophilus, quasi totis vel ad præruptam audaciam ex insolentiâ, vel ad deforme obsequium comparatissimi. Calumniam depellunt Dominicani litteræ ad Dominicanum, in quibus nescias quid prius mirere, an scribentis animum intrepidum, an reuerentem, an in dicendo libertatem, an obsequium promissum & præstitum. Quid liberius & generosius his Epistolæ verbis, *Rescripto tua sanctitatis, quo totius nostri concilij examen vni committitur Episcopo, turbatus sum, & obstupui quasi dubio mihi penitus incredibili. Quî enim fieri potuit vnquàm à feruentissimo pastore, huiusmodi decretum in manifestam Synodorum Prouincialium exauthorationem, ne dicam vilipendium, emanaturum?* Et post multa. *Absterge maculam hanc à tempore tui Pontificatus.* Quid illis verbis liberius? Sed quid etiam iis quæ adiungit, demissius & in Sedem Apostolicam reuerentius? *Nostri Concilij expurgationem ad tuam limam reuoca: sub tuâ expurgetur, mutiletur, & si dignum sit, in totum abrogetur. Tamquam enim de cœlo allatam vt par est, tuam censuram qualemcumque excipiemus.*

Ita Bartholomæus in Sedem Apostolicam domesticâ disciplinâ institutum se probauit, id est, reuerentem & intrepidum, perinde ab adulatione, & à temeritate alieniſſimum. De Pio V. referre quid attinet, quæ in Sedis Apostolicæ reuerentiam egerit, cuius, virtutibus eximiis omnium gentium, aut venerationem aut terrorem ingessit? Exemplo igitur huius paris Dominicanorum, eiusdem ætatis & virtutis, agnoscat Theophilus Dominicanos duplici spiritu à suo parente donatos, libertatis & obseruantiæ, vt quos officij causâ reuerentur, nec ex adulatione colant, nec vllius periculi aut damni metu.

Sed alio illustriori exemplo, diuersæque virtutis genere, aperuit sanctissimus Pontifex, quam immane authoritatem inter & mores, seu priuatam & publicam Principum personam, discrimen constitueret. Bona mens non minus subtilitatibus distinctionum, quam acuta abundat & indulget: vtramque dixeris vim habere fulminis, quod illæsâ vaginâ ferrum infringit, & integris ac ferè intactis carnibus comminuit ossa, & subtilissimo mortis genere exanimat. Hoc differunt Scholæ

& virtutis ſubtilitates, quod illæ aptę ſint acuendis ingeniis, & indagandæ veritati, iſtæ opportuniores ſint ad eximia virtutum opera.

Ne te diutius morer, erudite & pie Lector, mirare id diſtinctionum genus à Pio noſtro adhibitum. Eius Pontificatus initio, nebulo quidem euulgato maledico carmine ipſum petulanter inceſſerat, & ſubinde comprehenſus, ac in quæſtionem traditus, criménque confeſſus, ex lege ab aliis Pontificibus præſcriptâ, ſeueriſſimo mortis genere pœnas daturus erat. Antequam iure in illum ageretur, iuſſit Pius coram ſe ſiſti, & carmen ſuum recitare: quod vbi agnouit in ſe vt priuatum hominem ſcriptum, hanc æquiſſimam ſententiam tulit: ſi tu mihi vti Summo Pontifici maledixiſſes, non ferres impune; at verò quia in Fratrem Michaëlem, in Monachum humilem in Cardinalem Alexandrinum conuicia iactaſti, ab liberi quo velis: ego humilitatem generis, vitæ, & habitus mei ſemper animo retinebo & præ me feram, eróque vilis & abiectus in oculis meis: & ſi quid vnquam à me minus rectè factum obſeruaris, mone me, & ad emendationem paratum comperies. Has in Familiâ S. Dominici & D. Thomæ ſcholâ edoctus diſtinctiones, ad vſum reuocauit, & in exemplum omnium. Ita Dominicani ſolent libero & reuerenti in Principes, & in omnes ſeuero & beneuolo, cùm æquitatis ratio patitur, animo eſſe.

PARAGRAPHVS VLTIMVS.

Concluditur argumentum.

HISTORIAM ſcriberem, non apologiam, ſi referre vellem quæ legimus à Dominicanis eiuſdem generis geſta, dictáque, à probis omnibus ſummè laudata, quæ ſummis etiam Pontificibus placuerunt; qualia ſunt ipſamet, quæ damnat Petrus quaſi ab ingrato animo & contumaci, profecta, vel hæreſi proxima. Quid enim impij & ſacrilegi tuo iudicio, Petre, futuri ſunt Dominicani, quod aſſerant & ſcribant, probabilia, quæ ad Philoſophiam naturalem pertinent, Eccleſiæ & Sum-

morum Pontificum definitionibus non esse idonea, & rationibus debere expendi, non decretis sanciri? Hæreticos ne putas, quod ad idem genus reuocent quæstiones facti, & multa alia, quæ Martyrologio, Rituali & Catechismo Romano continentur? Dominicanorum mores longè ab adulatione absunt, & Bartholomæi à Martyribus, Cardinalis Alexandrini, Thomæ Valdensis sin assequuntur, saltem imitantur constantiam; neque vnquam vitia palpant, vel erroribus, aut minus tutis opinionibus assentiuntur.

Vnus è Summis Pontificibus postremis, multis sanè virtutibus, & præ aliis prudentiâ & moderatione singulari commendandus, sibi à confessionibus delegerat Franciscanum vnum à suo Patre minus degenerem. Is cum animaduerteret affectum Pontificis in suos cognatos singulis diebus exardescere, & illis ditandis magis, quam ferret æquitas & ratio incumbere, conuenit ipsum, & his verbis de vtriusque communi periculo admonuit: *grauis noxa foret mihi, Beatissime Pater, si aternum damnarer, nec minus dolendum, si ipse eamdem damnationem incurreres: sed omnium grauissimum puto, si vterque nostrum in communem casum, & ruinam pariter præcipites nos daremus. Igitur vt hoc maximum & impendens periculum à nostro capite auertam, denuncio effusissimas in tuos largitiones bonorum Ecclesiæ me suspectas, periculo plenas, atque illicitas habere.* Nihil hâc libertate offensus Pontifex, admonitionem gratissimam habuit, & cum hinc huiusmodi largitiones essent illi religioni, & aliunde ab illis ægrè posset abstinere præ innato in suos studio, aduocauit ad consilium Theologos celebriores, qui Confessarij monitũ expenderent: sed visus est nonnullis paulo morosior, ac conscientiæ strictioris, vel forte angusti iudicij: Et post longum examen, sin saniori, certe maiori parti placuit hæc sententia, licere Pontifici dare in singulos annos cognatis trecenta millia aureorum. Quidam ex ipsis Theologis celeberrimus (cuius nomini parco;) rationem adiunxit ipsa definitione deteriorem; adeo graue & intolerabile, administrationis Pontificiæ onus esse, vt nullus sit illi ferendo humeros subditurus, nisi posset, aliquâ suos ditandi voluptate laborem hunc leuare.

Certè nihil dici poterat à Theologo alienum magis,

Digitized by Google

puduiſſet Epicurum ita ſentire. Memini apud Tullium de finibus bonorum, & malorum, Manlium qui Epicuri partes agit, & ſententiam explicat ſanioribus conſiliis imbuere Principes & Magiſtratus. Iubet enim eos ad Rempublicam accedere, eamque adminiſtrare ſemoto omni alio emolumento, præter voluptatem de omnibus bene merendi. At Theologus ille ad ſuſcipiendum aut leuandum munus Pontificium nullo loco reponebat animarum ſalutem, obſequium Chriſto exhibitum, virtutem ipſam, quæ ſibi eſt maxima merces, neque vitam æternam, quæ nos manet. His enim cogitationibus, & præſidiis inſtructos, cenſebat non poſſe ferre laborem Pontificiæ adminiſtrationis, niſi ſuos locupletandi voluptas accederet.

Iſta nunquam docuerunt Dominicani: neque prætermiſiſſet Theophilus, ſi ab illis tradita legiſſet. Bene eſt, quod nos nullius aſſentationis ſuſpectos, ſolum morosos arguat, quod probabilia, quæ interdum eligunt Pontifices, non excipiant vt indubitata, & fide certa: quod Martyrologio, & Rituali Romanis non aſſerant vim librorum Canonicorum, quod negent Summum Pontificem definire quæſtiones facti, vel iuris probabiliter principiis reuelatis tantum connexas, vt fide certiſſimas, nec debeant, aut poſſint, ſe ſolis, inconſultis Doctoribus, & Theologis, non expensâ controuerſiâ nullo Scripturæ, & traditionis examine res dirimere, & ſancire; quaſi his opinionibus, ne videamur in deforme obſequium delabi, abripiamur in præruptam audaciam. Sed iam demonſtrauimus nos vtroque vitio carere, quod ſequentibus reſponſionibus ad ſingula accuſationum capita euidentiſſimè patebit.

Articvlvs Secvndvs.

Reſpondetur ad tria accuſationum capita.

Licet quæ vniuerſim ad totam Diatribam dicta ſunt ſuperiori Articulo, omnes depellant Pe[illegible] accuſationes de læsâ reuerentiâ ſedis & Maieſtatis Pontificiæ; ne tanti criminis vel minimâ ſuſpicione laboremus, ſi-

gillatim singulis capitibus respondebo. Esto vera sint quæ quæ obiicis tribus prioribus Articulis de Monte pietatis Vsuræ accusato à Dominico Soto perperam, de absolutione negandâ moribundo contra Ritualis Romani decretum; Esto malè Combesisius: quid inde contra totam Scholam, & Familiam Dominicanam infers incommodi, & absurdi, quasi in verba Soti, & aliorum iuraueri-mus, quasi singulos Dominicanos assereremus immunes ab omni errore? Quamuis peccauerint hi priuati Doctores, cur communem vis nobis omnibus esse illorũ singularem lapsum? Si velles nos eiusdem erroris conscios esse, tibi probandus erat omnium nostrum consensus in illam Soti, & Combesisij sententiam. Hæc dicta sint per summam indulgentiam; etiamsi, quæ vis improbata à Thomistis perinde certa essent, ac illa, quæ reuelatione, & traditione diuinâ accipimus. Sed longissimè absunt ab illo certitudinis gradu; nam pleraque eorum ad quæstionem facti pertinent, qualia sunt quæ Martyrologio continentur: quæ verò de absolutione moribundi Rituale Romanum statuit, vel de pecuniâ mutuo acceptâ ex Monte pietatis (de qua Leo decimus) hæc omnia spectant ad ius naturale, de quibus nihil certum fide sanciri potest, citra nouam reuelationem*, quam nusquam Concilia, aut Pontifices legi obtendisse se habere vt controuersa cum hæreticis, aut dubia apud Catholicos dirimerent. Sed ea omnia decreuere ex verbo Dei scripto, & tradito, nec alium eis asseruerunt, aut voluerunt à nobis adhiberi certiorem assensum, quam iuxta connexionem cum reuelatis necessariam, aut probabilem, vt paragrapho sequenti accuratè imus demonstratum.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Distinctio quæstionum facti & iuris.

VT ex intricatissima disputatione de iudice controuersiarum, & iure rerum definiendarum in Ecclesiâ delibemus, quæ necessaria sunt soluendis obiectionibus prioribus; id apud omnes receptum est, rerum quæ ad

fidem pietatémque Christianam pertinent, duas posse quæstiones institui, nempe facti & iuris, easque definiendi, vt materiæ ratio patitur, aut requirit vtilitas Ecclesiæ, collatam à Christo Conciliis œcumenicis, & Summis Pontificibus, non minus plenam quam necessariam facultatem. Præterea eorum decretis, seu iuris, seu facti quæstiones dirimant, parendum esse summâ reuerentia: hoc tamen discrimine, quod cum res iuris ad doctrinam spectent, & sint vtplurimum reuelatæ, aut reuelatis necessariò iunctæ, vbi declaratæ, aut sancitæ sunt, certum à nobis assensum exigant; & ipsa dubitatio si voluntaria sit, errore, aut erroris periculo non careat. Res vero facti, cum magis ad sensum pateant, quam reuelatione diuinâ innotescant, si quid de illis statuatur, reuerentia & obsequio sic prosequenda sunt earum decreta, vt dubitationem omnem non excludant.

Rem obscurissimam hoc exemplo illustrabo, cum à Deo rerum omnium auctore, & sub ipso à parentibus originem & vitam hauserimus, adeo arcta inter ipsos cognatione principij, vt quidam parentes, à quibus primo geniti sumus, eleganter vocent *Deos nostros aspectabiles*, Deum vero *Patrem inaspectabilem*, ac subinde Theologi vnam specie virtutem, nempe pietatem constituant, quâ vtrumque vitæ nostræ principium æternum, & temporarium colamus: id tamen discriminis est vt certissima sit origo à Deo, & si quis dubitet, se ab illo existere, Atheus omnino sit: à Patre vero natiuitas paucis comperta est, neque de illa dubitatio officium pietatis lædit, aut minuit. Quis neget patri parendum & obsequendum; etiamsi dubites de tuis ex illo natalibus? Eodem animo, eodémque discrimine rerum facti, aut iuris decreta à Summis Pontificibus profecta excipere, & distinguere nos oportet. Peccamus semper contra officium, nisi ea reuereamur; etiamsi factum, de quo statuis, sit incertum, & de illo iure, sicut interdum de natalibus dubitemus.

Hæc decretorum & quæstionum distinctio depellit quas Petrus offudit tenebras de Monte pietatis vsuræ accusato à Soto, de Martyrologio Romano, quod Baronius accuratè correxit, & Gregorius XIII. probauit, & Combefisius arrosit. Sed putásne Baronium, & Gre-

gorium potuisse has tabulas Ecclesiasticas ita suo labor & decreto emendare, vt omnia sint indubitatæ fidei cum res facti, quales sunt res fere omnes, quæ illo libro continentur, non exigant certitudinem fidei, nec etiam patiantur? Si licuit Baronio, quod præteritis sæculis in Ecclesia Romana legebatur Martyrologium à Summis Pontificibus probatum, infinitis prope locis emendare cur hæresis aut temeritatis arguas Antonium Caraccio lum è Theatinorum familia, quod integrum opusculum scripserit eorum, quæ in Martyrologio limam & correctionem requirunt? Certè si quod sit crimen, eius particeps est Sacra Congregatio Rituum, quæ quotidianas Martyrologij Romani emendationes edit.

Et adhuc post tot exempla Combefisius audiet, quasi temerator aut sacrilegus, quod aliquando Baronij aliorúmque in edendo Martyrologio diligentiam requirat? Potuitne modestiùs loqui, quam cum ita scribit? *Nullâ Ecclesiæ Romanæ, vel Pontificum culpâ, sed eorum tantum, qui ad huiusmodi libros componendos ab Ecclesiâ adhibiti, vel præ scientiæ tenuitate, vel præ humanæ industriæ inefficacitate cespitarunt: vnde nouæ subinde correctiones affulgente pleniore luce, aut maiore examine adhibito.* Putâtne Petrus, quemcumque librum extra aleam positum, nec posse vllâ ratione, aliquâ sui parte improbari, aut corrigi, si præferat aliquod diploma Pontificium? quandoquidem hoc solum nomine ponis in tuto Martyrologium Romanum, quod à Gregorio XIII. probatum sit. Fateor, si nullius nomen in hos sacros fastos referretur, nisi prius in vitam & mores cuiusque eâ diligentiâ & curâ fuisset inquisitum, quam solent adhibere Summi Pontifices, cum aliquem Diuorum catalogo ascribunt Canonisationis ritu, certè tum reputarem temerarium dubitare de sanctitate, aut æternâ fœlicitate cuiusquam eorum, quos Martyrologium celebraret; quia multi existimant (licet alij contra sentiant;) huiusmodi solemnibus decretis Diuorum sanctitatem fide sanciri vt certam; sed quotus quisque est, quos Tabulæ Ecclesiasticæ nominant, qui eo examine & ritu, in huiusmodi fastis relatus sit, maxime ex antiquis Martyribus, qui Martyrologio ascripti sunt, manu & fide alicuius Notarij, quem non est dubium fallere & falli potuisse?

Digitized by Google

Neque adeo grauis & pudendus error eſſet, ſi Martyrologio Prædicatorum Euſebius Cæſarienſis obrepſiſſet, (quamuis nullibi apud nos extitiſſe probet Theophilus,) cum pari negligentiâ in Martyrologium Romanum immiſſa fuerint nomina Luciferi Caralitani, & Fauſti Regienſis, qui hæreſis ſuſpecti aut comperti erant. Nec verius eſt, quod ad finem illius accuſationis de fide Martyrologij Romani à Combefiſio eleuatâ, addit illi impactum colaphum à Nicolao Riccardio repudiante, quod in illis tabulis 28. Februarij traditur de Martyrio Sanctorum Alexandrinorum, qui miniſterio peſte laborantium immortui ſunt. Hæc querimonia eſt ex ſui per peſtem Martyrij cenſurâ, quam non potuit hactenus concoquere. Sed adeo Riccardius abfuit ab eâ, ſi quæ ſit, culpa, vt huiuſmodi Sanctis Alexandrinis aſſeruerit gloriam martyrij, hoc ingenioſo argumento, quod obſequium peſte languentibus tum temporis impenſum, eſſet quædam fidei Chriſtianæ publica profeſſio, cum hoc charitatis exemplo Tyrannis probarent ſe Chriſtianos eſſe. Hæc de Martyrologio Romano: Inde vero videntur inualeſcere duæ priores ex Monte pietatis, & ex Rituali Romano repetitæ accuſationes: nam ſi ea ſit iuris & facti quæſtiones inter differentia; vt harum definitiones aſſenſum pium exigant, non certum & indubitatum, qualem videntur requirere iuris definitiones; quâ ratione excuſamus Sotum, alioſque Thomiſtas, qui Pontificum & Conciliorum decreta carpunt, quibus ſtatuunt Montis pietatis inculpatum eſſe commercium, & moribundo impertiendam abſolutionem; qui votum Confeſſionis teſtatus ſe habere, confiteri non potuit; hæc enim ad quæſtiones & definitiones iuris pertinent, quibus non ſolum reuerenti animo parendum; ſed etiam indubitato aſſenſu diximus eſſe adhærendum?

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Triplex genus quæstionum & definitionum iuris; vnde respondetur ad primum caput ex Rituali, & ex Monte Pietatis.

SVPERIVS argumentum vrgeret maximè Thomîstas, si vno tantum genere iuris quæstiones, & de illis Pontificiæ sententiæ continerentur. Verum diuersæ & propemodum infinitæ sunt earum quæstionum species, quas, vt disputatio sit expeditior, ad tres classes reuocamus: prima sit rerum omnium, quæ sub immediatam Dei reuelationem cadunt pari gradu, sed dispari euidentiâ; huius generis sunt libri omnes in Canonem relati, quamuis de quibusdam nulla, de aliis aliqua interceserit contentio & dubitatio: eâ tamen Ecclesiæ decreto submotâ, paris sunt omnes libri sacri apud pios authoritatis, quod vi eiusdem diuinæ reuelationis immediatæ recipiantur. Ita Euangelium Ioannis, & Apocalipsis eodem sunt apud nos loco, etsi primum opus indubitatum vbique fuerit, de altero acriter sit disceptatum.

Ad idem genus pertinent, quæ communibus Scripturæ verbis, vt singularia speciei notione continentur. Si certum fide sit, Christum causâ omnium hominum fuisse passum; certum est singulos hominum eo numero comprehendi, nec quenquam saluâ fide excipi posse. Ad eam primam classem nonnulli satis commodè reuocant assensum de sanctitate Diui alicuius, cœlitum catalogo solemni Ecclesiæ ritu ascripti, vel de electione Pontificis hodie sedentis. Hæc enim asserta putant esse Catholicæ, & indubitatæ fidei, & sub immediatam Dei Reuelationem cadere, quod contineantur, vt singularia sub ambitu harum propositionum, quas reuelatas aut traditas putant, verè Sanctum & Beatum esse, quemcumque cœlitibus Ecclesia solemni iudicio accenset, aut legitimum esse Pontificem quemcunque vniuersalis Ecclesia agnoscit, vt ritè electum; Atqui hæc concors sententia Ecclesiæ in electionem suppetit Alexandro VII.

ſicut ſolemne iudicium Beato Thomæ à Villa-noua : ergo fide certa eſt beatitudo huius Diui, & illius Pontificis authoritas legitima.

Secundi generis, & huic primo proximæ ſunt eæ quæſtiones iuris, quas Theologi neceſſariâ conſecutione ex principiis reuelatis deducunt, veluti concluſiones ex præmiſſis, effectus à cauſis, proprietates à ſuâ eſſentiâ. neque enim eas immediatè reuelatas dixeris : ſicuti cum quis herbam medicam digito demonſtrat, non cenſetur vim illius medendi aperire, niſi mediâ eſſentiæ rei ſignificatione, vnde quâdam conſecutione deducitur. Ita plane de rebus à Deo reuelatis diſtinguunt Theologi. Quædam à Deo immediate reuelantur, alia vero remote & in causâ, vnde deducuntur : atque hæc duo rerum genera primæ & ſecundæ claſſis pleno iure ad Conciliorum & Summi Pontificis definiendi facultatem pertinere conueniunt omnes Theologi, aliquo tamen diſcrimine, quod maxime ad rem noſtram facit, & diligenter obſeruari velim.

Soto, Vaſques, & alii cenſent, veritatem ex rebus reuelatis conſecutione neceſſariâ & euidenti deductam, fide credi oportere ab eo, qui vim conſecutionis capit; alii verò negant, huiuſmodi veritatem fide diuinâ credi poſſe, ſi priuato tantum diſcurſu eliciatur ; ſed ad id opus eſſe definitione Pontificiâ, aut Concilii, quâ ſemel adhibitâ, contendunt propoſitionem ſecundæ claſſis, ſeu remote reuelatam in causâ prouehi ad primam claſſem, & accenſeri Articulis fidei Catholicæ beneficio definitionis. At contra contendunt Molina, Granado, & alii, nulla Eccleſiæ definitione propoſitiones ſecundæ claſſis poſſe inde ad primam transferri; ſed ſtare ſemper ſecundo gradu, nec eum, qui definitam veritatem negauerit ; ſi ab immediatâ reuelatione abſit, hæreticum eſſe, ſed ad ſummum temeritatis, & erroris damnandum. In hâc acerrimâ Theologorum, & dubia atque ancipiti diſceptatione, ipſemet ſuſpenſus hæreo ; & licet pronior in ſecundam ſententiam, alias ſane improbare non auſim ante iudicium ſummi Pontificis.

Sed quidquid ſit de hoc ſecundo quæſtionum iuris genere, quæ fidei proxime attingunt aut ingrediuntur fines ; tertii generis longe remotiores ſunt, & probabi-

lium opinionum classem constituunt, quod salua veritate eorum, quæ reuelatione tradita sunt, illis assentiri possis aut dissentiri. Hæc vltima classis omnium est ampliſſima, quod rerum dubiarum maximus sit ambitus, certarum vero, & euidentium anguſtiores sint fines.

De his ergo rebus probabilibus, certum est Concilia & Pontifices, si quid vnquam statuerunt, nunquam à probabilium ordine ad secundum aut tertium evexisse. Non est quidem dubium, quin maximum pondus addant opinioni, quam è multis probabilibus elegerunt; sed aliunde certum est, nunquam effeciſſe, nec obtendisse, nisi præcesserit Traditio, aut Reuelatio, vel ex Reuelatione necessario consequantur, vt Articulis fidei accenserentur, vel fide Diuina ab omnibus exciperentur. Certe si Molina non patiatur propositiones secundi generis, id est fidei, Articulis necessario connexas, vllâ definitione Pontificia, aut Conciliorum, prouehi ad primam classem Articulorum fidei; vix æquo animo ferret opiniones tertij generis, quas saluâ Reuelatione, & Traditione antiquâ ad arbitrium propugnare aut impugnare valeas, eò posse vnquam conscendere. Sed quidquid sit de sententia Molinæ, nullum Theologorum vidi, qui propositionibus tertij generis eum concedat ad primam classem ascensum, quem Molina etiam 2. Ordinis veritatibus negat.

Hoc vno verbo dissiliunt, & in fumum faceſcunt, quaſcunque 2. Diatriba in nos congerit, calumniæ, quasi Summi Pontifices, ſicubi in aliquam huius tertii generis opinionē inclinauerint, hâc ipsâ significatione ad primū genus euexerint; & quidquid in gratiam contrariæ sententiæ scriptum fuerit, hæresim resipiat. Quàm longe abes, Theophile, à mente sapientissimorum Pontificum, quam præpostere eorum dicta interpretaris! Certe si eam sibi authoritatem vindicarent, vt quæcunque probabilia eligunt, aut sequuntur, aliis indicerent excipienda vt fide certa; quotquot scriberent Canones, aut libros, librorum Canonicorum vim, & locum obtinerent; quandoquidem eorum dictis, & scriptis par auctoritas constaret. Nihil hâc consecutione euidentius, iuxta tuam, Petre, arguendi, aut potiùs calumniandi artem. Nihil magis à veritate, aut Pontificum mente

alienum & tuummet argumentum in te, tuoſque validius retorqueo, quam in nos contorſeris.

E totâ illâ ſerie probabilum opinionum, nulla grauior, & momentoſa magis, nulla quam plus eſſet è re Chriſtiana definiri, quæ propius accedat ad certas fidei regulas, cui impenſius fauerint, quam apertius & frequentius commendauerint, eâ, quæ ex infinitis prope locis vt iuris canonici dignitas indubitata circumfertur; *In dubiis partem tutiorem eſſe eligendam*: certè ea Pontificum ſententia (vt Senecæ verbis vtar) *apertior eſt, quam vt interpretanda, diſſertior, quam vt adiuuanda ſit*; nam millies interrogati de rebus dubiis, hinc, & inde probabilibus, vnde ſaltem ab opinione quæ ſtabat pro libertate humanâ contra officium, & legem Dei impendebat, peccandi, ac ſubinde damnationis æternæ periculum; quid ad iſta Pontifices? Reſponderunt conſtantiſſime *tutiorem partem eligendam*, quæ pro lege, pro honeſto ſtaret contra libertatem, & commodum, ac ſubinde careret omni periculo offenſæ Dei, & damnationis: hanc tamen adeo apertam, certamque Summorum Pontificum ſententiam, tot Canonibus repetitam, in dubium reuocant Recentiores fere omnes, (ſi vnum Comitolium excipias,) vel falſi, & nimij rigoris arguunt, aut quod peius exiſtimo, alienis interpretationibus deprauant, vt videre eſt apud Merendam Fagnanum & Mercorum parte 2. Baſis Articulo 9.

Quid, licere tibi tuiſque putas in re omnium grauiſſimâ, quæ ſit Baſis totius Theologiæ Moralis, & cardo negotii animarum, Reſponſa Summorum Pontificum, aut potius oracula, vel aperte impetere, vel oblique deprauare, & ſacrilegij argues Thomiſtas ſi quanda dubitent de his, quæ vt probabilia proferuntur à Pontificibus, vel à priuatis Doctoribus, qui nomine, & iuſſu Pontificum Ritualem, Martyrologium, Breuiarium Romanum edenda curauerint? De probabilium opinionum vſu, & delectu fuſe diſputatum eſt alio loco, vnde duo tantum delibabo ad huius diatribæ calumnias depellendas omnino neceſſaria. Primum ad rem ſacramentariam pertinet, & eo loco quadruplicem diſtinguimus materiæ, aut formæ ſacramentalis ſtatum, aut gradum, vt primo indubitatum ſit materiam validam, & licitam, altero extremo

Digitized by Google

esse prorsus nullam 3. validam quidem, sed extra necessitatem illicitam, vltimo tandem dubiam. V. g. aqua elementaris est materia certa Baptismi, vinum est nulla, aqua paululum lutosa valida est materia, sed illicita si sit copia limpidæ, aqua rosacea, aut ex vite profluens est incerta, & dubia.

His quatuor gradibus constitutis, de duobus extremis nulla est apud Authores contentio: omnes assentiunt materiam certò licitam, & validam vbique esse adhibendam, nunquam vero vti licere inualida, siue nullâ. De materia media, quæ ad alteram extremarum partem accedat: hinc ad certam cùm valida est, sed illicita, vel ad nullam, qualis est dubia; vtraque hoc commune habet, si instet mors pueri nondum baptizati, & desit omne genus aquæ, nec alterius liquoris sit copia, quam vini, non esse adhibendum baptismum cum materia certissime nulla: si adsit aqua lutosa, & rosacea, illam isti præferendam; quod valida sit, & periculum salutis pueri licitum faciat eius vsum, & necessarium. Si suppetat tantum copia rosaceæ, licet dubia sit, & subinde incertus illius fructus; eâ tamen vtendum est, cum hoc tamen discrimine, vt si puer mortis periculum euadat, aqua rosacea baptizatus, sit iterum elementari aqua baptisandus; secus vero si fuerit aqua lutosa lustratus, quia huius, non illius baptismi certus est fructus, & ideo rosaceæ aquæ, non lutosæ iterandum est baptisma. Ita Theologi omnes nullo excepto. Neque aliud statuunt, neque aliud possunt decernere Concilia, & Pontifices.

Atque hoc exemplum baptismi mire illustrat controuersiam de absolutione, quam vult Rituale Romanum impendi moribundo, qui nullum confessus est peccatum. Eadem est huius absolutionis, & baptismi ex aqua rosacea vis & ratio. Vtrumque sacramentum hoc modo administratum accedit ad quartum gradum nullius & inualidi, & ad summum tertio gradu reponendum est, vt dubium, ac proinde nunquam citra extremam necessitatem vsurpandum, eaque transacta, iterandum: id est, adultus rursus absoluendus est, puerque rebaptizandus, si mortis periculum euaserit. Quid ergo sacrilegij admiserunt Thomistæ quod absolutionem dubiam in dubium reuocauerint, & probabiliter nullam esse censuerint?

At

At contra, inquis, Pontifices & Concilia scripserunt. Sed hoc aperte falsum est; dissentirent à Pontificibus, si suis decretis iussissent adhiberi absolutionem, vt omnino certam, & prohibuissent repeti transacto periculo. At vtrumque longissime abest à mente Pontificum; quia permittunt absolutionem impendi reo vt dubiam, & si liceat per tempus iterandam, sicut de Baptismo ex aqua rosacea concedunt omnes, vrgente necessitate conferendum, & iterandum cum aqua elementari, transacto periculo; itaque si dubium sit vtrumque sacramentum, id status controuersiæ exigit, vt in vtramque liceat partem disputare.

Certe si Pontifices, quam illis liberalissime indulges, putarent sibi concessam facultatem dubia cuiuscunque generis dirimendi, omnia apud nos controuersa, vno verbo indubitata facerent; ad minus definirent certo sacramentum Baptismi, & Absolutionis iam explicatum, vel nullum omnino, vel certum: ac proinde non esse adhibendum, qua inane est, vel non esse iterandum, quia validum fuit. Sed non ita exertè pronuntiant Sapientissimi Pontifices; quia quamlibet illis blandiantur assentatores, potestatem datam nulla lege, nullis metis coërcitam, ad libitum in promptu in consulto Dei verbo, dubia cuiuscunque generis vno verbo dirimendi, non dubito quin huiusmodi voces auersentur. Id certum est, his lenocinijs tyrannorum sæuitiâ, & dæmonum artibus longe periculosioribus non potuisse corrumpi, nec à legitimæ potestatis sibi diuinitus concessæ vsu & regulis, vel latum vnguem recessisse.

Aliud ex eadem disputatione decerpo necessarium ad huius loci calumnias depellendas; nempe quatuor esse librorum genera, Martyrologium, Rituale, Breuiarium, & Catechismum Romanum, omnes fere eiusdem authoritatis, quæ nomen Summi Pontificis præferant, quasi eius iussu scripti, & consensu probati; At Theophilus Catechismum licet aliis superiorem, non solum elegantia, & delectu verborum, sed etiam grauitate sententiarum, vbertate & securitate doctrinæ, vt aliàs demonstrauimus; nullo tamen loco habet, tanquam ab vno Dominicano scriptum, à Manutio latinitate donatum, & quod grauius est, putat scatere erroribus.

Certe si Catechismum Romanum tot dotibus præstantem sibi permittit Theophilus lacessere, & stabilitas ab illo sententias conuellere, absoluit à suis accusationibus Thomistas, si quæcunque Rituali, Breuiario & Martyrologio Romano continentur, non habeant loco articulorum fidei; & dum vult omnia excipere, quasi ex Cathedra dictasset Summus Pontifex, iniuriam prorsus illi facit. Certe Dominus Fagnano huius sæculi Didymus, & cæcus oculatissimus à quinquaginta annis omnium quotquot sedere Pontificum administer & consiliorum particeps, nihil dubitauit à Ritualis Romani opinione recedere, cum imminente mortis periculo, si adsit approbatus Confessarius posse ait moribundum à quibuscunque censuris & peccatis absolui à quolibet sacerdote, id negat Dominus Fagnanus, suamque opinionem contra Rituale confirmat iudicio sacræ Congregationis Concilij. Vide quo recidant Theophili accusationes, sed de hoc argumento plura alibi.

Quæ hactenus disputata sunt de variis rerum Theologicarum gradibus, liberoque probabilium vsu, & sensu à Summis Pontificibus concesso, Sotum vindicant à Petri calumniis, quibus quasi læsæ Maiestatis Pontificiæ reum peragit, quod ausus sit aliqua vsuræ labe maculare Montem pietatis à Leone X. & à Concilio Lateranensi probatum innoxium. Vno verbo hæc machina dissoluitur, Sotum attigisse tantum ex commercio illius Montis, quæ ad ius naturale, & morale pertinent, quæ rationibus ex Philosophia potius, quam decretis expendenda sunt, quæ probabilium iure gaudent, vt possint in vtramque partem disputari citra cuiusquam offensam, idque etiam boni consulunt Summi Pontifices à Theologis factum, vt de Baptismi & Pœnitentiæ, sacramento iam insinuauimus. Soti vindicationem fusiorem vide Disp. I. contra Amad. II. Part. nostræ Ethicæ Disp. I. Sect. II. Art. II. Paragr. IV. Hic addo potuisse verius alicuius errati Theophilum Sotum incusare, quod dissertationem de Monte pietatis Tomo Opusculorum Caietani insertam ab illo, Leonis X. Pontificatu ad annum 1515. crediderit post Concilium Lateranense editam, cum ipse ad calcem annotet à se scriptum anno 1498. Sed forte illum Soti leuem lapsum

dissimulauit, quod eo sentiret suam accusationem eleuari; vnde ipse Soto sibi minus vitio verti posse putauit, si quid improbaret ex huiusmodi pio commercio, in quod ipsemet Caietanus tempore Concilij Lateranensis, à quo fuerat permissum, non nulla in disputationem vocarit: eius itaque exemplo suas cogitationes in tuto ab omni censurâ positas existimauit Soto.

Sed defensioni ex lapsu chronologiæ minus fidæ, & firmæ, possumus hanc validiorem, & æquiorem sufficere. Quod cum Leo X. decreto Sessionis decimæ Concilij Lateranensis asserat, de nullo vltra sortem, sed moderato tantum pro indemnitate Montis lucro capiendo sententiam probatam fuisse quinque suorum decessorum, & Caietanus sui Opusculi cap. 6. testetur Montem pietatis à Sede Apostolicâ probatum, seclusis illius capitulis, & cum hâc clausulâ, *quatenus sacris canonibus non aduersantur*; manifestum inde est decretum Leonis eâdem cautelâ interpretandum, quam antiquioribus Bullis scribit Caietanus se appositam legisse: quamuis addat in nonnullis editionibus desiderari, nec innoxiè citra culpam fuisse hanc clausulam deletam, *modo sacris canonibus non repugnent*: quid ergo mirum, aut quid peccauit Soto, si eâ Pontificum castigatione muniendum, & aliquâ fraude destitutum commercium habuerit suspectum?

ARTICVLVS TERTIVS.

Responsio ad reliquas quatuor accusationes.

SOLVTIS tribus prioribus argumentis frustra videbimur in refellendis quatuor, quæ ex diatribâ secundâ supersunt, calumniis allaborare; cum iisdem exceptionibus retundantur, nihil eorum, quæ tanto apparatu obiiciuntur, pertinere ad fidem, sed ad opiniones probabiles, quarum vsum, & delectum arbitrio cuiusque permiserunt Summi Pontifices multò liberaliores, & æquiores Petro.

Sed duo nobis importunissimè obtrudit, quia putat

ſummè inuidioſa, de infallibili poteſtate definiendi Summis Pontificibus collata, & de Conceptione immaculatâ; quaſi hanc poſſe definiri contra mentem Diui Thomæ, negent eius diſcipuli, & malignè facultatem definiendi, ad certam materiam, certiſque legibus contrahant. Sed imprimis hîc fidem, & diligentiam Petri requiro; vellem quas refert ſententias ex Thomiſtis, notaret, apud quos authores legiſſet: ſed nullo, vel vno tantùm Combefiſio citato profert has ſententias, quaſi ſcholæ noſtræ communes. Verum eſto aliquid eorum exciderit Thomiſtis, certè ſi vel minima tibi eſſet veri cura; aut tacuiſſes, aut bono ſenſu (qualem patiuntur) interpretatus fuiſſes.

Putáſne nos malè conſulere dignitati Summorum Pontificum, ſi hac parte prædeſtinationis æquemus? Communis eſt totius Eccleſiæ ſenſus, quos Deus dignatus ſit ſingulari beneficio ſuæ prædeſtinationis conſcios facere (quod Paulo aliiſque Apoſtolis collatum Patres ſcripſerunt:) nunquam ſibi deeſſe, nec ſolùm accuratè & diligenter, ſed etiâm anxiè, & cum tremore ſuam ſalutem operari; & perinde ſollicitos eſſe bonorum operum, & fugæ peccati; ac ſi nullum haberent ſuæ ſalutis pignus certum. Quia eadem prædeſtinationis ratio, & efficacia, quæ vitæ exitum felicem ſtatuit, & indubitatam gloriæ conſecutionem, è mediis ad hunc finem paratis, præcipuum exigit ipſummet damnationis, timorem, fugam peccati, & ſollicitam perſeuerantiæ curam. Ita planè de facultate Pontificiâ ſentiendum: eſto demus indeflexam à recto & à vero, & à metis, quas Chriſtus præfixit; certum tamen eſt, prouiſa ad hoc media, nempe precationes ad Deum, ſapientum conſilia, verbi Dei examen, inquiſitionem Traditionis, conſenſum Eccleſiarum.

Si dicas ab his omnibus minimè pendere huius definiendi facultatis vſum, & ſi omittantur preces, conſultationes, &c. nullum fore periculum erroris: hoc perinde eſt, ac de prædeſtinatorum certâ ſalute neglectis bonis operibus, vel de rerum repugnantium copulâ: vnde deduci ſolet vtriuſque partis contradictoriæ aſſertio. Si ponas hominem incorruptum, Leonem fieri, quid inde conſequetur? plura abſurda, & repugnantia: eſſe

rationis compotem, cum ponas esse hominem, & esse rationis expertem, cum fingas esse leonem. Eadem fiunt de prædestinatis sophismata; si des in peccatum labi, nec vnquam resipiscere prædestinatum, iunges quidem pugnantia: sed si velis stare hanc cognationem prædestinationis, & in malo pertinaciæ; quid inde deduces? Saluum fieri hominem, quia certa est prædestinatio, nec irrita aut cassa esse potest; & damnari, quia lex est nota, quem suæ culpæ non pœniteat, damnandum? Eisdem sophismatibus vexare nos potest Petrus, aut potiùs se ridendum præbere de infallibili potestate res ex Cathedrâ definiendi.

Ex scholæ nostræ sententia assero hanc potestatem à Deo constitutam, suisque præsidiis munitam; qualia sunt consensio cum antiquâ Ecclesiâ, Scripturæ & Traditionis examen, cognatio necessaria rerum definiendarum cum reuelatis principiis; quid, si ista desint, aut consulto omittantur? Respondeo id non magis fieri posse, quàm prædestinatum curam bonorum operum abiicere, & nunquam à peccato resipiscere. Quid si fingamus omitti? Certè repugnantia comminisceris. Quid si admittatur? Tunc idem erit saluus, & damnabitur. Ita ad tuum argumentum Petre, respondeo; ergo, inquis, nutat hæc potestas, si necessaria sint ad definiendum huiusmodi auxilia: certè non magis, quàm prædestinatio, quòd nequeat impleri nisi fugâ, & pœnitentiâ peccati.

Sed antequam ad singula veniam: quæro à te Petre, cur hanc Pontificiæ authoritatis defensionem susceperis? An illius studio, vel potius nostri odio, id est vt illius iura tuteris, aut nos calumnieris? Certum est hanc secundam dilemmatis partem inficiaturum; aliàs te sycophantam profitereris: si verò te vna in Sedem Apostolicam charitas vrgeat; cur quæso, omissis criminibus, leuiora, aut nulla insectaris? Ignoras ne quæ ex variis authoribus de hac potestate retuli? Qui magis iam in ordinem cogunt, & coarctant? An Molina, an illi, qui negant ex opinione probabili nec proximè, nec remotè reuelata quæ impugnari, & defendi possint saluis rebus, quas docet Scriptura, non posse fieri articulum fide certum, non potentiæ Pontificæ vitio, sed conditione hu-

ius rei, minimè ſecundum leges in Eccleſia conſtitutas ad definitionem idoneæ & opportunæ? An illi, qui id fieri poſſe negant, cum res eſt neceſſariâ conſecutione iuncta myſteriis à Deo reuelatis? Atque ita ſentit ex tuis Molina, & Granado, ex noſtris vero (quod ſciam) nemo hoc ſcripſit.

Cur ergo tuis prætermiſſis, qui huiuſmodi poteſtatem coarctant, nos inſectaris, qui eam longiùs, latiúſque protendimus? Molina abrogat Pontifici, quod Vaſquez concedit cuique fidelium, & Theologorum, vt ſibi indicant fide diuina credendum, quod ratione naturali viderint neceſſario reuelatis connexum, licet non fuerit reuelatum. Hoc non permittunt Molina, Granado Pontifici, quæ ſibi viſa fuerint iuncta rebus fidei præcipere aliis, vt eadem fide credant.

Hæc certè ſi quæ ſit iniuria in ſedem Apoſtolicam (nolo enim Molinam damnare;) multò grauior eſt his omnibus, quæ Thomiſtis obiicit Raynaudus; nempe quòd negent eas opiniones definitionibus in fidei articulos opportunas, quæ poſſint aſtrui, & negari ſaluis rebus immediatè reuelatis. Hic eſt meus ſenſus, quem Eccleſiæ iudicio ex animo, & humillimè ſubiicio, ne occultare meum nomen quis putet, vt liberius loquar, neque enim opus habeo meas cogitationes ſilentio comprimere, aut verbis ambiguis fucare. Sanè quidquid ipſe ſentio, velim ab omnibus ſciri, maximè ab his, quibus de me iudicandi Deus contulit poteſtatem, retractaturus, quæ ipſi improbauerint.

Sed ad argumenta redeamus. Quid cenſes, Petre, ex doctrinâ D. Thomæ damnatum eſſe, aut poſſe damnari? de Conceptione immaculatâ taceo ob decretorum reuerentiam, & aliunde quidquid eâ ſaluâ in hanc rem dici poteſt, à nobis ſcriptum eſt ſuperioribus ſectionibus: vnum tantùm addo ad querimoniam de corrupto à Coſma Morelles in editione Antuerpienſi D. Thoma primi ſententiarum diſt. 44. quæſt. 1. art. 2. ad 3. quaſi hæc editio à Romanâ diſſentiat. Certiſſimum enim eſt vtramque conuenire, & eo loci nihil habere D. Thomam ab aliis diſſonum. Quare gratis nullo fructu corrupiſſet Morelles D. Thomam, cum nihil ſententiæ communi noceat illa reſponſio quæ ita habet, *dicendum quòd puri-*

tas intenditur per receſſum à contrario, & ideo poteſt aliquod creatum inueniri, quo nihil purius eſſe poteſt in rebus creatis, ſi nullâ contagione peccati inquinatum ſit, & talis fuit puritas B. Virginis qua à peccato originali, & actuali immunis fuit. Hactenus D. Thomas. Sed audiamus Doctiſſimum Patrem Nicolai annotatione ad illius loci marginem, *immunis fuit à peccato per exemptionem præſeruatiuam, quoad peccatum actuale, quod non commiſit; vel per ſubſecutiuam liberationem, quoad originale, quod iuxta mentem D. Thomæ incurrit. Nam hoc etiam ſenſu immunem Grammatici appellant, qui ab obligatione præcedenti liberatus eſt, & ipſemet D. Thomas alibi immunem ab originali culpâ vocat eum qui per Baptiſmum purgatus eſt, ac multo magis cum eſt plena etiam reliquiarum culpæ purgatio qualem fuiſſe in Beatiſſimâ Virgine profitetur diſtinct. 7. vnde fruſtra putatur à quibuſdam aliud hic ſenſiſſe, quàm aliis locis paſſim docet.*

Paragraphvs Primvs.

Reſponſio ad quartam obiectionem de voto ſolemni, & ſimplici.

De voto ſolemni & ſimplici vult Petrus à Bonifacio VIII. & Gregorio XIII. damnatam eſſe D. Thomæ ſententiam his tribus capitibus, quòd votum ſolemne contendat eſſe iuris diuini, eóque ſolo conſtitui Religioſum, & nullâ Pontificiâ, aut creatâ poteſtate diſſolui. At contra repugnant Conſtitutiones Pontificiæ, quæ differentiam voti ſolemnis, & ſimplicis repetunt à iure humano; vtrumque diſpenſatione diſſolui, vt vſus Eccleſiæ probat; vtroque Religioſum conſtitui vt Gregor. XIII. ſtatuit de Patribus Societatis, licet rei ſint voti ſimplicis tantùm.

Hoc Argumentum putabat ineluctabile doctiſſimus ille P. Ieſuita, cuius in paræneticâ memini; ſed nodi indiſſolubilis duplex occurrit ſolutio. Imprimis quid vetat, quin totam hanc diſputationem ad leges probabilium opinionum reuocemus cum Vaſquez, aliiſque doctiſſimis Societatis Theologis, quos cum Magiſter Spilla,

Digitized by Google

qui Theſes ſuſtinebat Tholoſæ, obieciſſet arguenti, reſpondit *ſe nec Vaſques, nec alios morari, aut curare*, ſed tantùm vrgere ſe argumentum à Conſtitutionibus Pontificiis : Sed lepide repoſuit alter, nos plurimùm veſtros Theologos curamus, quia *ſalutem ex inimicis non recuſamus*. Igitur nihil incommodi video, ſi cum Vaſque, & aliis, hanc voti ſolemnis, & ſimplicis differentiam expendamus ad leges opinionum probabilium. Quid verò inferri poteſt contra D. Thomam? Nihil prorſus, niſi hoc vnum; eum ſcilicet de voto ſolemni non habere certam & euidentem apud omnes, ſed probabilem opinionem, cui potuit Pontifex contrariam Canoniſtarum ſententiam anteferre. Sed quis inde, niſi inſanire velit, ſententiam D. Thomæ eſſe damnatam aſſeret? Non certè magis, quàm dum in opinionum probabilium occurſu, & conflictu, vna aſſumitur alterâ relictâ, ſed nullâ ratione, vllâ cenſurâ notata.

Nemo dubitat quin Chriſtus potuerit ſtatuere diſcrimen inter votum ſolemne, & ſimplex, quale omnes agnoſcunt intercedere venditionem inter initam agri, ſolis oppignoratis fructibus, ſeruatâ proprietate, & venditionem agri perfectam dominii tranſlatione. Primum venditionis genus multis nominibus differt ab altero, ſed hoc maximè (quod ad rem noſtram confert;) vt ager venditus oppignoratis vni fructibus, poſſit validè, quamuis illicitè vendi alteri emptori. Hoc exemplo ſententiæ Canoniſtarum & Theologorum maximè D. Thomæ de voto ſolemni, & ſimplici diſcordes illuſtrantur. D. Thomas, vt inquit Soto, votum ſimplex cenſet eſſe veluti fructus agri venditos, ſeruato dominio; ſolemne vero eſſe quaſi venditionem agri, dominio cum fructibus in ius emptoris omnimodè tranſlato, quia hoc voto ipſe vouens, & eius fructus, & opera Dei obſequio mancipantur, & nouo iuris & conſecrationis genere eius accenſentur poteſtati

Hac differentiâ quaſi eſſentiali conſtitutâ, reliquæ conſequuntur. Hinc enim colligitur apertè (ſeruatâ rei cum exemplo ſimilitudine) votum ſimplex diſpenſari poſſe, nec repugnare matrimonio, ſicut nec oppignorati fructus vni, prohibent agri dominium in alterum transferri; ſed ſi voto ſolemni fiat illa mancipatio vouentis, &

Digitized by Google

perum in Dei obsequium, iam quod de prædestinatis Christus asserit, competet voto solemni consecratis; *nemo rapiet illos de manu mea*. Extra omnem controuersiam positum est, Christum hoc discrimine potuisse vtrumque votum sancire; An verò reipsa instituerit, D. Thomas ita censet, quia iudicat, Christum Religionis statum plenum cumulatum constituisse, cùm Dei perfecta sint opera, & illud maximè, quod præ aliis vim, & nomen obtinet perfectionis; quare credibile est voluisse vouentes se, suáque opera Deo in totum dedere.

Hæc est vera mens D. Thomæ. Quid ad ista Canonistæ & ex antiquis plerique Theologorum & Recentiorum? Plurimi negant illud discrimen à Christo fuisse institutum, & illud à solâ authoritate Ecclesiasticâ repetunt. Certum est opinionum neutram deduci necessariò ex vllo principio è scripturâ, & traditione recepto. Manet ergo discrimen illud per se anceps, & quasi suspensum. Quid ad hæc Summi Pontifices? In re incertâ id certum est, liberum fuisse illis alterutrius sententiæ delectum, iuxta affectum cuiusque vel temporum, vel rerum rationem. Ferunt Pium V. addictissimum D. Thomæ, & statui Religioso, cui se ab infantiâ deuouerat, rogantibus à solemni voto dispensationem, respondisse se id non posse; quia censebat discrimen à D. Thoma constitutum probabilius esse, & iuxta veriorem regulam certiora sectabatur. Aliis aliter visum est. Canonistis adhæserunt aliqui Pontifices in hac re, si tamen verum est eos à voto solemni Religionis dispensasse.

Quid ergo? Inducimus Pontifices inter se digladiantes? Ne id quidem; sine vllâ mentis dissensione quisque vsus est iure suo, nulli negata libertate, ne dicam Pontifici, sed ne priuato quidem, vt quisque sequeretur, quod sibi probabilius visum foret. Igitur inquies, iam damnata est D. Thomæ sententia decretis Pontificum. Non magis certè, quàm à Pio V. sententia Canonistarum; cum id se posse negat, quod asserunt illi licitum fuisse. In his enim quæ ad vsum, & quæ ad agenda inter homines pertinent euidentia, aut certitudo fidei, nec exigitur nec comparari potest: hanc de voto solemni obiectionem etiam aliâ solutione statim mox diluemus. Sed ad S. Thomæ defensionem hæc ex Soto mihi visa est ex-

peditior, & latè ad multa patere, quæ possumus inoffenso pede decurrere, & in speciem dissentientes Pontifices conciliare; quisque in re probabili, cuique suum permisit arbitrium.

Aliam viam init Ioannes à S. Thoma, quæ non longè à nostra abest. Votum solemne nihil est aliud, quàm sui in Dei obsequium, & ad perfectionem consiliorum mancipatio, quodam consecrationis ritu peracta, acceptáque Dei nomine ab eo, qui illius vicem gerit. Hæc voti solemnis descriptio est veluti summa quædam, & complexio, atque commentarius omnium, quæ variis locis tradit S. Doctor de voto solemni. Equidem 2.2 q.88. a.7. ad illud requirit quandam consecrationem spiritualem ex institutione Apostolicâ ad nos deriuatam, vt habet D Dionysius c.2. de Eccles. Hierarch. & eodem loci adiungit conuenienter adhiberi solere huiusmodi apparatum, & ritum, cum rei alicuius fit traditio, aut mancipatio. Hinc veluti nuptiarum solemnitas, quæ est signum, & ornamenti mutui coniugum consensus, quo vltrò citróque se dedunt, suique inuicem potestatem, & copiam faciunt. Alio loco addit hunc ritum consecrationis indiuiduæ voto solemni spiritualem esse, & ad Deum pertinere, quia solemnitas accommodari solet rei, quæ peragitur. Vnde alia est militiæ, alia nuptiarum solemnitas; illa fit concursu, & apparatu nobilium, & armorum, ista sponsi, & sponsæ ornatu, atque amicorum, cognatorúmque conuiuiis.

Et cùm votum promissio sit, quâ nos Deo astringimus; conuenit ritum consecrationis spiritualem, & à Deo auctore esse, illo saltem genere institutionis, quo dicimus ieiunia, orationes, aliáque pia opera à Deo esse, quia vniuersim illa præcipit, & commendat, licet humano præcepto statutis temporibus, & locis tum ieiunia per quadrageſimam, aut festorum peruigiliis, tum precationes cum certâ verborum formulâ fiant. Ita etiam Dedicationis, aut Consecrationis ritus, quibus res Deo mancipantur, à Deo generatim, deinde Ecclesiasticâ authoritate sub determinatâ specie constituuntur, & si absint huiusmodi cerimoniæ, nullum est, inquit S. Doctor, votum solemne: non quòd reuera in huiusmodi consecratione posita sit vis, aut pars voti so-

Digitized by Google

lemnis, sed quod nequeat rata esse professio religiosa, nisi huiusmodi consecratione adhibitâ, iure Ecclesiastico institutâ, non solùm in signum & apparatum affectus interni, quo nos Deo deuouemus, sed etiam vt hac significatione rata sint vota, & accepta Dei nomine ab Ecclesiâ.

Hinc cautè dixit S. Doctor, voti solemnitatem attendi debere secundùm illum Spiritualem ritum, qui ad Deum pertinet, non tamen in eâ sitam esse: quia ex illâ vt dispositione, aut conditione firma vouentium in Dei potestatem, & obsequium mancipatio, quâ vnâ constat voti solemnitas, & vis, & vinculum indissolubile, quacumque authoritate, aut dispensatione Ecclesiæ. Sicut enim, inquit S. Doctor, calicem consecratum, quandiu est integer, non licet ad prophanos vsus adhibere, quamuis consecrandi ritus, & formula sit authoritatis Ecclesiasticæ, aut iuris humani; quia vbi ritus ille consecrationis est celebratus, res ita censetur addicta Deo, vt nequeat aliò transferri. Hinc illud Leuitici vltimo, *quod semel est Domino sanctificatum, non potest in alios vsus commutari.* Hinc Leuit. c. 27. Animal, quod potest Domino immolari, *si quis vouerit Sanctum Domino, & mutari non poterit,* nec melius malo, nec peius bono. Nihil ergo iuuat ad dissoluendum dispensatione humanâ votum solemne, aliquid Ecclesiastici iuris admiscere, quo ratum sit, vt insinuat Bonifac. VIII. neque D. Thomas negat. Vnde non infert Papa, permissam Ecclesiæ dispensationem, sicut nec rem Deo sacram in vsus communes assumere licet, quamuis sit Deo consecrata ritu ab hominibus instituto.

Addit S. Doctor eiusdem q. a. 11. solemne votum castitatis religioso statui iunctum, ab illo quod Clericus emittit, dum sacris Ordinibus initiatur, differre multis nominibus: sed hoc maximè, quòd illud statum Religionis efficiat, & constituat, alterum vero accidat Ordini sacro, & ab eo nihil repugnet seiungi authoritate Ecclesiasticâ, quâ solâ illi fuit annexum: secus est de Religionis statu, cuius votum continentiæ pars est, non accessio. Certum quidem est ius vtrumque votum probandi, & ratum habendi ad Ecclesiam pertinere. Nam

Digitized by Google

D. Thom. in 4. dist 38. q. 1. a. 2. ait nullam esse professionem Religionis, nisi fiat, vt iura præscribunt, maximè si à Prælato Religionis, quam quis profitetur, non fuerit excepta. Hoc tamen discrimen est votum castitatis, Religionis inter & Ordinis, quòd istud accedat homini sacris initiato, & addatur Ordini instituto authoritate Ecclesiasticâ, quâ seiungi, & dissolui potest.

At de statu Religioso secùs est, vbi enim semel illum quis ingressus est, nihil opus habet nouo statuto ad perpetuam castimoniam astringi; quia huiusmodi onus ineſt illi necessariò, sine vllo nouo Decreto annexum: alia quippe est Religiosi, alia Clerici ad rem subiectam ratio. Hic consecratur ad Altaris ministerium, cui conueniens est castimonia, non prorsus necessaria, ideo Ecclesiastico iure, totum illi quasi additamentum, & ornamentum adiungi debet, & potest auferri; Religiosi vero vna ratio, vnus finis est castè viuere, sicut Calicis consecrati Christi sanguinem conseruare. Vnde habet Ecclesiæ consensu vt vota sint rata, non autem nouo statuto, quod exigat castitatem ab eo, qui vouit hoc vnum, cum ad professionem admissus est.

Nulla igitur Diui Thomæ à Summis Pontificibus est in hac re dissentio: concedit enim, quod Bonifacius sancit, nempe à Iure Ecclesiastico esse voti solemnitatem, quia nulla foret, nisi Ecclesia votum approbaret, & nisi fieret legibus ab illâ præscriptis: Sed vbi semel acceptum est, multò perennius est, & minùs reuocabile, quàm ius in Calicem consecratum, aut illius ad res diuinas vsus.

Dices hac re ad minus à D. Thoma Bonifacium dissentire, quòd votum quodcumque solemne, siue Ordinis, siue Professionis, & perfectionis religiosæ asserat, solo iure Ecclesiastico matrimonium dirimere, cum tamen D. Thomas velit saltem Religionis votum seipso, aut iure diuino eam vim habere; atque hinc negat vllâ dispensatione Ecclesiasticâ, posse hoc impedimentum Religiosæ professionis tolli: sed gratis dicitur à Bonifacio assertum, quodcumque votum solo Ecclesiæ statuto irrita & nulla matrimonia facere: Nam eo capite de voto, & voti redemptione non dicit sibi eam quæstionem

Digitized by Google

propoſitam diſſoluendam, quo iure votum ſolemne dirimat matrimonium, an Diuino, an Eccleſiaſtico: ſed ita reſcribit ſe interroganti.

Nos conſulere voluiſti quod votum debeat dici ſolemne atque ad dirimendum matrimonium efficax. Et quæſtionis ſolutionem ſic proſequitur. *Declarandum duximus oraculo præſentis ſanctionis, illud ſolum votum debere dici ſolemne quantum ad poſt contractum matrimonium dirimendum, quod ſolemnizatum fuerit per ſuſceptionem ſacri Ordinis, aut per profeſſionem expreſſam, vel tacitam factam alicui è Religionibus per Sedem Apoſtolicum approbatis; reliqua vero vota etſi quando matrimonium impediant contrahendum, non tamen reſcindere poſſunt matrimonium poſt contractum.* Ita Bonifacius. Quo loco id vnum vult explicatum, quæ vota dirimant matrimonium; nec curat ex quo capite hanc vim habeant, an ab Authoritate Eccleſiaſticâ, an à Diuina; de hoc enim ne verbum quidem.

Sed inſtabis; Pontifex vtriuſque voti ſolemnitatem vult repeti ab Eccleſiaſticâ conſtitutione: Ergo vis dirimendi matrimonium non inerit voto Religionis à iure diuino: quæ ſententiæ D. Thomæ eſt conſecutio, votum eſſe indiſpenſabile; verum priorem conſecutionem contra hanc poſtremam, & doctrinam D. Thomæ, nullam eſſe demonſtrat exemplum Calicis conſecrati rebus ſacris addicti Iure Diuino, & irreuocabili, quandiu ineſt conſecratio, licet hæc orta ſit ab authoritate humanâ. Neque Bonifacius VIII. Decretum condit, quo ſtatuat votum Religionis matrimonium ſequens nullum facere: id enim plures Canones antiqui habent, & Innocentius III. cap. *Cum ad Monaſterium* apertiſſimè ſententiam D. Thomæ habet his verbis: *Abdicatio proprietatis, & cuſtodia caſtitatis adeo annexa eſt Regulæ Monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere.*

Atque hoc Decreto Innocentij D. Thomas quæſt. 88. citata art. vlt. veluti muro æneo ſuam de voti ſolemnis vinculo nullâ potentiâ creatâ ſolubili munit, & aliorum interpretationem acriter refellit: imò quod præ ſummâ eius modeſtiâ mirandum, ignorantiæ accuſat

iurisconsultos, quòd asserant Summum Pontificem posse ex professo Religionem facere, non Religiosum. Id enim, inquit, non magis potest, quàm ne sit Sacerdos, qui est Sacerdotio initiatus. Neque ad arbitrium Prælatorum Ecclesiæ quod est sanctificatum, amittit sanctificationem etiam in rebus inanimatis, vt Calicem consecratum desinere esse consecratum, si maneat integer; multo minùs potest efficere aliquis Prælatus, vt homo Deo consecratus, quandiu viuit, consecratus esse desistat. Et tunc subsumit, *solemnitas autem voti, in quâdam consecratione, seu benedictione vouentis consistit, quæ perfectam in Dei obsequium mancipationem trahit irreuocabilem, licet quidam Iuristæ ignoranter contrarium dicant.* Vbi Franciscus Syluius commentario ad illum Articulum, ex illâ reprehensione insolitâ sancto Doctori modestissimo,& reprehensionum parcissimo obseruat; *quam serio, & quàm arcto assensu huic sententiæ adhæserit iam grandior ætate*, quamuis iunior contrariam fuisset secutus.

Ad istud etiam caput spectant duo longe leuiora, quæ obiicit Petrus, nempe à D. Thoma assertum 2. 2. q. 189. a. 2. voto solemni tantum hominem constitui Monachum. At Gregorius XIII. sanxit Patres Societatis, emissis votis simplicibus verè Religiosos fieri. Item 2 2. q. 64. a. 7. ex antiquis Canonibus irregularitatem ait incurri ex homicidio ob iustam sui defensionem secuto: quam sustulit Clementina V. Dum hæc obiicit Theophilus D. Thomæ, incredibilem calumniandi sitim prodit: vitio illi vult verti, quòd Theologum egerit, non Prophetam, quod Pontificum, qui se præcesserunt Decreta secutus, non præuiderit, quæ multis post sæculis erant Pontifices definituri. Velim scire à Petro an D. Thomas peccauerit, & sit virgâ censoriâ castigandus, quòd cum Summis Pontificibus & eo iure, quod tunc temporis vigebat, docuerit, solo voto solemni fieri Religiosum, & irregularem homicidam sui defensionis causâ, vel rectè secutus sit doctrinam suo sæculo receptissimam? Si hoc vltimum respondeas Petre, quare illum cædis? Quare à Pontificibus damnatum calumniaris? Si verò falsa scripsit; cur illi errorem imputas, quem à Conciliis, à Pontificibus hau-

sit, in quos importas quam in D. Thomam moliris calumniam.

Certè D. Thomas moderatiùs locutus est ad mentem Gregor. XIII. quam antiqui Pontifices, qui disertè asserebant *non posse cum effectu Religiosum censeri, nisi solemni voto astrictum.* At D. Thomas ab hoc verbo, *non posse*, abstinuit, & tantum pronunciauit *non fieri Religiosum, quam per vota simplicia*, quasi ex vi innatâ; ipsis, licet non negauerit fieri posse, addito votis simplicibus Decreto Pontificis, ad quod viam potiùs aperuit, quàm occluserit q. 53. a. 2. Supplem. ad 3 p. vbi licet neget votum simplex ex suâ vi innatâ dirimere matrimonium, insinuat tamen posse sanciri, & assumi in impedimentum dirimens matrimonium: atque ita nihil illi deerit adiuncto Decreto Pontificio ad constituendum Religiosum. Ad id enim summè necessaria est quasi perennitas status, quæ ex voto simplici facile poterit repeti, si decreto Pontificio fiat obex perpetuus matrimonij. Atque hoc genere Religiosorum: per vota simplicia præter patres Societatis à Gregor. XIII. institutos Alexander VII. Ecclesiam ornauit, & locupletauit Patribus Doctrinæ Christianæ Institutore Beatissimo Patre Cæsare de Bus, quos aliis Ordinibus accensuit, licet sola vota simplicia emittant.

Paragraphvs Secvndvs.

Responsio ad quintam, & sextam objectionem, vbi vindicia Cani, Bzouij, & Combesisij.

QVamuis assiduitate miranda cuiuscumque sint generis, vilescant, & ad malum aut bonum, etiamsi summa sint, desinamus commoueri, si quotidiana sint & frequentia; & aliunde tot & tanta vitia hoc vno Theophili libello obseruauerim: fateor tamen, Lector erudite, me horum malorum frequentia, & atrocitate in quemdam deductum esse stuporem, vt cum has calumnias lego, vix mei compos sim; vix oculis meis credam: & putem me monstra fingere, & insomnia.

Quis enim sibi persuadeat, nedum Christianum, Sacerdotem, Religiosum & Theologum rerum diuinarum

ſcriptorem, ſed vel hominem paganum, cui reliquum ſit aliquid humanitatis, auſum eſſe ſcribere adeo craſſa mendacia; qualia ſunt hæc ex infinitis pauca, *Canum libro 5. de locis c. 5. aſſerere, qui negauerit, erraſſe Pontificem approbando aliquod Religioſum inſtitutum, imprudentia, vel etiam ſtultitiæ nomine, iure optimo ſummis rationibus eſſe arguendum: Bzouium verò ad annum 1371. multum eſſe in notandâ erroris grauiſſimi inſtitutione Franciſcanorum; nec exhorruiſſe ſcribere artificem omnis doli Sathanam, perſuaſiſſe Minoritis, ſpectare ad perfectionem nihil habere, & omni Dominio carere etiam in communi, hancque Bzouij cacochymiam eſſe ipſammet VVicleſi deliration em damnatam Seſſ. 8. Conc. Conſtantienſis: Martinum Polonum Ordinis Praedicatorum authorem eſſe fabulæ Ioannæ Papiſſæ, vt bene ſtatuit Trithemius* (ipſiſſima ſunt verba Theophili) *libro de ſcriptoribus, &c.* Reliqua minutiora mendacia omitto, quæ ſtatim refellam.

Quis non obſtupeſcat ad hæc tria, quæ neſcio an atrociora ſint, an apertiora? Si Deum non reuereris Petre, nec iudicia eius, & pænas poſthumas, quæ manent mendaces & calumniatores, cur ad minus homines non reuereris, neque curas omnem apud illos bonæ fidei opinionem perdere? Quid enim ſtatuturos putas de te, cum eorum, quæ de Cano, de Bzouio, & Martino Polono refers ex Trithemio, compererint ne vllum quidem verbum extare? Quam tibi fidem habituros exiſtimas de his quæ nullo teſte refers; ſed vis errata correcta poſterioribus locorum Cani editionibus; cum ea, quæ illorum oculis ſubiicis, comprobauerint à te peruerſiſſime conficta, aut falſa eſſe? Sed quid conqueror, quòd huiuſmodi mendacia ſcribas, quaſi poſſis quidquam aliud agere? Certè ſi Ouidius de ſe teſtatum reliquit: *quidquid tentabam dicere, verſus erat.* De te veriùs aſſeram quidquid tentas ſcribere, mendacium reſipere & calumniam.

Sed ad rem, quidquid non ſolum charitas præcipiebat tacere, & excuſare apud alios, ſed ipſamet æquitas iubet boni conſulere, & probare, in calumniæ & inuidiæ argumentum rapis. Iam ſæpius dixi, & pluries, quam vellem, me cogis repetere, hoc vnum noſtris

Theologis

inſediſſe conſilium & ſtudium, vt ingenitam à Religionis incunabulis in Summos Pontifices reuerentiam, colerent incorruptam integerrimè, nec vllâ ſpecie adulationis adulterarent, nec ipſiſmet hæreticis ſuſpectam facerent. Quare cum non dubitarent ſe in eo, quod pro Sede Apoſtolicâ non ſolùm aduerſus hæreticos, ſed etiam contra Catholicorum nonnullos certamine ſuſceperant, ſpectaculum factos eſſe Deo, Angelis, & hominibus, id maxime adniſi ſunt, vt omnem Aduerſariis anſam auferrent ſuſpicandi, ſe aſſentari Summis Pontificibus, & magis eorum gratiam, quàm veritatem curare. Ideo viſum eſt illis è re fore Eccleſiæ Catholicæ nullum ius, nullam poteſtatis partem aſſerere Sedi Apoſtolicæ, quàm inuictis argumentis ex Scripturâ, & ex Traditione non eſſent probaturi. Sed iniuriam facerem Cano, ſi eius cauſam, aliis quam ipſiuſmet verbis agerem.

Ille igitur vere inter Theologos Tullius Chriſtianus lib. 5. cap. 5. ita habet ad calcem. *Quid tandem aduerſus hæreticos diſputando ille proficiet, quem viderint, non iudicio, ſed affectu patrocinium authoritatis Pontificiæ ſuſcipere; neque ita agere, vt diſputationis ſuæ vi lucem ac veritatem eliciat, ſed vt ſe ad alterius ſenſum, voluntatémque conuertat? Non eget Petrus menàcio noſtro, noſtrâ adulatione non eget. Ordines igitur vel probare vel reſellere, quoniam non è ſcientiæ id ſolum, ſed etiam è prudentiæ pendet, non ad ea pertinet, in quibus Summus Pontifex errare nequit.* Ita ſummâ eloquentiâ, & pari ſapientiâ Canus. Deinde pluribus Conciliorum, & Summorum Pontificum teſtimoniis probat aboleri oportuiſſe diuerſos Ordines confirmatos: & ad finem apponit verba, quæ ſummâ fraude interpolauit Theophilus. *Noſtro verò*, inquit, *ſæculo tam multæ ſunt Religiones à Pontificibus confirmatæ, vt qui eas omnes tueri voluerit, vel vtiles, vel neceſſarias; hic imprudentiæ, ne dicam ſtultitiæ nomine, iure optimo, ſummiſque rationibus arguatur.* Vbi ſunt, Theophile, verba à te ex Cano relata, *eos qui negent Pontificem errare poſſe, & reipſa errare ſtultitiæ nomine eſſe arguendos*: quaſi idem ſint verba à te falſata, & à me ſinceriſſime ex Cano relata? Sed ipſemet Canus calumniam Petri quaſi præſcius vidiſſet,

occupat, & vno verbo refellit, *eos qui Summi Pontificis omne de re quacumque iudicium temere, ac sine delectu defendunt, hos Sedis Apostolicæ authoritatem euertere, non firmare.*

Non puto, Petre, ita contentionis funem te velle, non solum aduersus hæreticos, sed etiam Catholicorum plurimos trahere, vt Summis Pontificibus in legibus, aut articulis fidei condendis ex Cathedrâ non sis contentus infallibilem potestatem asserere; sed etiam in quæstionibus facti, vel priuatis iudiciis, quæ ad Fidem nihil pertinent, non patiaris posse falli, aut aliquando prudentiam in illis desiderari; quandoquidem ipsimet Pontifices, & maximè Innocentius III. referente Cano, eodem loci dicit, *iudicium Dei veritati quæ non fallit, nec fallitur, semper inniti: iudicium autem Ecclesiæ nonnumquam opinionem sequi, quàm & fallere sæpe contingit, & falli: propter quod* ait, *interdum contingere, vt qui ligatus est apud Deum, apud Ecclesiam sit solutus: & qui liber est apud Deum, Ecclesiastica sit sententiâ innodatus.* Hæc Innocentij dicta interpretanda sunt ex Cano de iudiciis, seu facti quæstionibus, quæ magis à prudentiâ pendent, quàm à scientiâ, qualia vult esse idem Cano ea iudicia, quibus nonnunquam Ordines ab Ecclesiâ admittuntur inutiles potius, quàm pernicioſi: & sane nisi ad hanc Cani sententiam confugiat Petrus, vix ipse hæresis notam euadet illâ Ioannem XXII. & Clementem VIII. carpendi licentiâ, quos vult ita deperiisse Dominicanos, vt parum abfuerit, quin vnus Molinam, alter vero Minoritas quosdam (vt mox videbimus) Sanctos, & Catholicos hæresis damnarit, & supplicio vltimo permiserit. Hic error longè periculosior, & grauior est, eo quem in approbandâ inutili Religione admitti posse, concedit Canus. Quis enim neget maioris esse periculi insontes damnare, quàm improbos non conuictos impunitatem obtinere?

Sed vt rem accuratiùs expendamus, & tua Petre, à Cano, & Combefisio calumnia depellatur; Putas ne, te felicius pro Sede Apostolicâ pugnaturum, si contendas quasi pro fidei veritate Pontificem, nequidem in quæstionibus facti, aut vt priuatum Doctorem decipi posse, vel in iudiciis priuatis quidquam dare gratiæ, aut odio,

Digitized by

quàm Canum, & Combefiſium, qui iudicia doctrinæ, & ſcientiæ, à iudiciis prudentiæ, quæſtiones iuris & facti, & in ipſo Pontifice duas quaſi perſonas, Paſtoris communis, & priuati hominis diſtingunt, atque ab illis, non ab iſtis ablegant omne periculum erroris, quorum diſtinctioni & ſententiæ plures Catholici conſentiunt? Quare igitur hos duos tantùm Dominicanos laceſſis, cum tot habeant ex aliis Ordinibus authores eiuſdem opinionis? Quare in re dubiâ non iudicas ex æquo & bono? Quare non permittis in probabilibus quemque ſuo ſenſu abundare?

Si dicas nihil concedendum hæreticis eorum, de quibus contendunt nobiſcum, & cum illis perinde ac cum Dæmone in malo pertinaci agendum; contrà alij cenſent, Hæreticos non eſſe exaſperandos, quia non eo loco ſunt, quo Dæmones, quin poſſint reſipiſcere, & aliquid eorum pertinaciæ indulgendum, vt ſenſim ab errore ad veritatem deducantur. Eſto, nolint admittere, nullum vnquam Pontificem, vt priuatum hominem erraſſe, & in priuatis iudiciis lapſum; feliciſſimè cum illis, & nobiſcum agetur, ſi hoc illis concedas vltrò, & viciſſim ab eis obtineas, rata & vera eſſe Decreta, quæ vt Eccleſiæ ſupremi Paſtores ex Cathedra pronuntiant.

Cur apud nos damnas, quod apud vos receptiſſimum eſt; nec mediocriter res veſtras promouit? Nempe conuenientiſſimum eſſe, veſtros Doctores quaſi incertos ſtudia in contraria ſcindi, quoſdam laxiores opiniones, nonnullos in re morali rigidiores ſectari: quia cùm varia ſint hominum ingenia, & multis rebus capiantur, quibus offenduntur alii; iſtis tutæ ſententiæ ad Euangelij amuſſim conſtitutæ, aliis placeant liberiores; optimum viſum eſt & aucupij, & prudentiæ genus, abundare huiuſmodi lenociniis, quibus quemque allicias ea, quâ ſcis trahi voluptate. Patere igitur etiam apud nos non vnam omnium eſſe ſententiam, cum de probabilibus agitur; quia vix vlla eſt, quæ non ſit opportuna ad aliquod Eccleſiæ bonum, ſi tempeſtiuè adhibeatur, ſicut factum eſſe contendo ab his authoribus, quos vis minùs reuerenter habuiſſe Sedem Apoſtolicam. Innumera ad illius dignitatem augendam, &

authoritatem confirmandam dixerat eo capite noſter Canus, quibus ægrè fidem præbuiſſet Lector, niſi ad calcem illius capitis eâ libertate teſtatus fuiſſet, ſe ab omni aſſentatione alienum ſcribere vno veritatis ſtudio.

Eadem defenſionis ratio in tuto ponit Combefiſium, quòd Summum Pontificem vt priuatum hominem non exemerit ab omni errore: Nam præter quod in re apud Catholicos controuerſa, ſecutus eſt communiorem ſententiam, cui è Societatis Theologis plures adhæſerunt, eam cenſuit non ſolum expeditiorem, ſed etiam opportuniorem, ad frangendam Hæreticorum contumaciam, eorumque animos aliqua indulgentia deliniendos, & occultâ vi ad ſalutem, & veritatem deducendos.

Verùm ſi hoc humanitatis officium noluiſti Combefiſio & Cano, vel fortè non potuiſti præ nimio in illos æſtu exhibere; debueras ad minùs reſpondere argumentis & exemplis, quibus ſuam probant ſententiam: vel ſi te imparem huic rei ſentiebas, aut fortè abreptus criminandi ardore malebas illi indulgere, quam honeſto, & vtili Eccleſiæ labori incumbere, oportebat profecto, abſtinere à falſandis, & detorquẽndis eius verbis, vt illum in inuidiam traheres: quaſi ſtultitiæ damnaſſet eos, qui negant reipſa erraſſe Pontifices in approbanda aliqua Religione. Debebas etiam ſinceriùs de opere Cani, quod Cardinalis Pallauicinus Doctiſſimi Auctoris *opus aureum* vocat, iudicare, quàm vt omnino pereat ob labeculas aliquo, tcum rei litterariæ, & Theologiæ grauiſſimo damno. Multa quidem dicis fuiſſe inſerta primis Cani prioribus editionibus, quæ velis noſtrorum hominum curâ, & ſummâ charitate Terentij Alciati, aliorumque ſocietatis eraſa, & correcta, ne eius Lectio prohiberetur.

Hæc refers, te ſolo teſte, ſed cum te ita apertè eiuſdem libri & capitis, plagiarium & corruptorem probauerim; quam tibi fidem habebimus de his quæ nullo teſtimonio probas? Certè mendacij conuictus donandus es mercede mendacium, quibus nec vera dicentibus creditur. Vnum tantum extat apud Canum eorum quæ refers lib 4. cap. 2. in illa verba Corinthiorum 1. *Fidelis Deus, per quem vocati eſtis in Societatem filij eius. Qua*

inquit Canus, *Societas, cum Ecclesia Christi sit, qui titulum illum sibi arrogant, hi videant, an Hæreticorum more, penes se Ecclesiam existere mentiantur.* Fateor hoc liberiùs dictum, non tamen vt mereatur dici *glossa Canina*, vt inquit Raynaudus, neque ob illud vnicum verbum perire opus immortalitate dignum oporteat.

Non dicam eam Cani animaduersionem fuisse sensum, non modo priuatorum hominum; sed etiam Academiæ Parisiensis; cuius in hanc rem decretum refert Orlandinus lib. 15. historiæ Societatis; & Thuanus libro item 15. primi tomi idem habet. *Iesuitæ*, inquit, *postea nouo, atque vt plerisque visum est, superbo nomine appellati sunt.* Certè non adeo grauis offensa fuit improbatum illud nomen, quod subiunxit Cano, se non morari, vt debuerit eius liber in eadem esse damnatione, cum tuo, Petre, de Martyrio per pestem opusculo, & librorum prohibitorum numerum augere, vt quadam infortunij societate dolorem qui te discruciat, aliquantulum delinires.

Ferunt Perdices cauea incluſas, amissam libertatem, & aliis seruatam ægrè ferre, & vocem fingere vt liberas inducant in laqueos, & suam captiuitatem eiusdem mali consortio solentur. Non longè mi Theophile, abes ab illâ indole: Ita enim te comparatum vbique prodis, ita te liber ille tuus damnatus, diu noctúque agitat; vt non dubitem, quin ad tormentorum tuorum leuamen aliquod velles, opus Cani de locis, & quos-libet alios adiungi Cathologo librorum damnatorum; vt sensum, & dolorem tuarum miseriarum iniquo hoc remedio leuares. Sed præ omnibus velles maximè Canum damnatum, quia caligantibus oculis, non potes ferre micantissimum splendorem illius operis, quod non solum tua opuscula obscurat; sed etiam omnium, qui hactenus de locis Theologicis scripserunt exarguet.

Sed vide, quàm immane distes à generosissimâ Cardinalis Pallauicini indole. Ita illum dicam ad modestiam, ad humanitatem genere, naturâ, & studio comparatum, vt in toto Concilij Tridentini Historiâ vix passus sit aliquod verbum asperum sibi excidere, etiam contra iuratos Ecclesiæ hostes. At tu nullo conuitiorum genere abstines, etiam contra grauissimos, & religiosissimos vi-

ros. Quæ contra Canum ſcribis, confer cum Cardinalis Pallauicini de eodem Cano elogio, & iudicio; Pallauicino Canus author doctiſſimus vno loco, & altero ſelectæ, & copioſæ eruditionis. Tibi vero vt ais, Canis rabidus, & moloſſus eſt. Pallauicino opus aureum ſunt vbique loci illi Theologici; Tu ſpumas rabientis potiùs, quàm voces dicis efferati moloſſi. Dicam quidem te ex eadem matre, Religione ſcilicet eadem cum Pallauicino natum; ſed hoc diſcrimine, quod ille loco ſit Iacobi electi; tu Pilos Eſau imaginem præferas. At ineptirem, ſi te diſſimilem genere & moribus cum ſapientiſſimo & nobiliſſimo Cardinali conferrem.

Sed contumeliæ in Canum leuiores fient comparatione illarum, quas in Bzouium importat; adeo abreptus Dominicanorum odio, vt parum abſit, quin Beguardos, Pauperes Lugdunenſes notâ hæreſis eximat; vt illam inurat Ioanni XXII. aliiſque Summis Pontificibus, qui huiuſmodi errores ſuis decretis damnarunt. Hoc enim vnum crimen eſſe potuit Bzouij, & Eymerici, quòd huiuſmodi decreta in Annales Eccleſiaſticos & in directorium inquiſitorum tetulerint.

Quidquid huic narrationi addit Theophilus, mendacium eſt, aut calumnia; vt nulla veritas eius accuſationi conſtet. Sciens aut imprudens neſcio, malè citat Bzouium ad annum 1371. vbi ne verbum quidem, nec toto illo anno de hac re, ſed ad annum 1318. & plurib⁹ ſequentibus, atque his verbis illius anni, & huius hæreſis hiſtoriam exorditur: *Si quo vnquam alio, hoc præſertim tempore, impletum eſt in Eccleſiâ Orthodoxâ illud ſolemne Propheticum; qui manducat panem meum, leuauit ſuper me calcaneum ſuum. Quidam enim ex Ordine Fratrum Minorum, cum omnium bonorum Religionis ſua dominium Romanæ Eccleſiæ attribuerent; nec ſe alios, quàm vſufructuarios rerum tam mobilium, quàm ſtabilium eſſe profiterentur; comedentes panem (ex illorum ſenſu) Eccleſiæ, contra Eccleſiam inſurgere, & tum ſchiſmati viam aperire, materiam miniſtrare, tum hoſtibus Apoſtolicæ ſedis occaſiones non modicas ſuppeditare cœperunt.*

Deinde refert ad verbum Ioann. XXII. decretum in huiuſmodi Apoſtatas ex Ordine Franciſcano; de quibus ne ſuſpecta ſint, quæ dicam, nolo quidquam ex Bzo-

uio decerpere ; ſed aduoco in teſtes duos grauiſſimos ſcriptores Annalium Eccleſiaſticorum, Spondanum, & Odericum Raynaldum ex Oratorij, id eſt ex Baronij familiâ, qui nihil deterritus Bzouij, & Spondani labore in proſequendis, & abſoluendis Baronij Annalibus, vltimus omnium idem opus aggreſſus eſt, & putauit Annales Baronij, quaſi iure familiæ ſibi abſoluendos eſſe. Ille itaque egregius & ſinceriſſimus Author, necnon Spondanus ad annum 1318, grauiora, quàm Bzouius de huiuſmodi Apoſtatis narrant ; & omiſſo Spondano, qui videri poterit, ita habet Raynaldus.

Signifer horum hypocritarum extitit Henricus à Cerâ familiæ Franciſcanæ Apoſtata, atque hæreſiarcha, qui plures ex eo Sacro Ordine infecerat. Deſciuerant ij adeo à B. Franciſci inſtitutis, quibus reuerentiam in Chriſti Vicarium, Cardinales, &c. imperauerat, atque in eum ſuperbiam viri impij proruperant, vt duas fingerent Eccleſias, alteram diffluentem opibus & deliciis, obſitámque ſordibus, cui præeſſet Romanus Pontifex ; alteram humanarum rerum inopiâ diuitem, ac virtutum omnium genere exornatam quâ ipſi ſoli continerentur, negarent Præſulis vllâ, vel ad ius exercendum, vel diuina conficienda authoritate pollere, virtutem Sacramentorum à Sacerdotis ſanctitate pendere, Chriſti Euangelium extinctum olim in ipſis reuixiſſe, & florere effutiebant.

Addit idem Author Ioannem XXII. Bullâ quæ incipit : *Fratrum Minorum ſacer Ordo, &c. Huiuſmodi nefandas hæreſes vt elideret ſingulas cumulatis diuinæ ſcripturæ Oraculis refutaſſe.* Præterea tantarum hæreſeon calumnias his Pſeudo Minoritis contendere Authorem recentiorem, (Dermitium intelligit ;) quibus adde Vvaddinghum, & Theophilum, ex inanibus coniecturis huiuſmodi Franciſcanos à ſodalibus contra fas accuſatos, eo quod *obſoleſcentem*, inquit Dermitius, *ſancti Franciſci diſciplinam ſuo ſplendori reſtitui cuperent, & maximè Petrus Ioannis, qui ſub Nicolao IV. incurrit aliquorum, quibus vita laxior placuit, indignationem ex ſtudio veræ diſciplinæ.*

Sed contra Dermitium ita proſequitur Raynaldus. *Crediderim authorem hunc ignoraſſe Petrum Ioannis inſignem Hypocritam, plurium hæreſeon inuentorem, iudicio-*

riâ ſententia damnatum; neque aduertiſſe, quàm longè abſit à ſedis Apoſtolica in condendis decretis maturitate, dignitateque, ob leues obtrectatorum ſuſurros, ita Chriſtianum orbem commouere. Hæc ad Theophilum pertinent. Addit efficaciora eius calumniis refellendis, cum refert huiuſmodi Apoſtatarum ſectam contaminatam hæreſibus, Cœleſtino Pontifice germinaſſe, in eam Bonifacium VIII. Benedictum XII. Clementem VI. leges diſtrinxiſſe, quod inter alia confingerent, omnem Eccleſiæ authoritatem in ipſos refuſam; Pontifices vero illius inanem vmbram, & laruam præferre: neque excuſari poſſe huiuſmodi Pſeudo-Minoritas, quòd percuſſi anathemate authoritatem ſoluendi peccata ſibi arrogarint; ob quam, & ſuperiorem hæreſim illis rogi parati fuerunt, & Maſſiliæ quatuor flammis addicti propter hæreſim de paupertate, vt habet manuſcriptum Vaticanum: Ita Odoricus.

Nolim negare Franciſcanorum nonnullos paupertatis ſtudio, in hos errores fortè incautos fuiſſe abreptos. Id enim primum contendebant, abdicationem omnis proprietatis in bona priuata, vel communia pertinere ad perfectionem paupertatis Euangelicæ, quam ſuo exemplo Chriſtus, & Apoſtoli nos docuerunt, & ſuâ regulâ S. Franciſcus ſuis filiis præcepit. Hactenus hæc vera, & ad minus probabilia ſunt, nec hæreſim reſipiunt. Sed ab eâ vix excuſare poſſis quæ ſubiungebant, hanc abdicationem dominij in quodcumque bonum, ſeu priuatim, ſeu in commune poſſeſſum, à Chriſto vſurpatam & ſancitam, ita certum eſſe, vt qui negauerit, hæreticus ſit, vel qui paſſus fuerit aliquod in commune bonum, non ſolùm à perfectione regulæ Franciſcanorum deficiat; ſed etiam ab exemplo Chriſti, & à lege Euangelij.

Hinc veluti rupes è monte abſciſſa in varios errores præcipites abierunt; à quibus Theophilus vult immunes fuiſſe; vt Dominicanos, & Bzouium grauet odio, & inuidiâ paupertatis, & perfectionis Euangelicæ profligatæ; eoſque participes faciat impietatis Vviclefi, *in Concilio*, inquit, *Conſtantienſi damnati, quòd docuerit Fratres debere victum quærere labore manuum, non mendicitate*: quaſi vnica ſit mendicitatis, ſeu paupertatis Euangelicæ ratio indiuiſa, expers dominij in quodlibet bo-

Digitized by Google

num: quasi possessio quæcumque bonorum, quæ in commune habentur, paupertatem Euangelicam prorsus dissoluat.

Quid ergo tibi voti paupertatis reo? Quid aliorum Ordinum, qui bona in commune possident Religiosis fiet? Excludendi sumus omnes à Mendicantium, & Euangelicæ paupertatis Professorum catalogo, ac proinde priuandi mercede à Christo promissâ iis qui sui causâ omnia reliquerunt, & ipsum sunt secuti? Quis hæc absurda & impia non videat necessariâ consecutione deduci, si semel vnica sit mendicitatis species à Vviclefo proscripta? Si ita sit, vt tu ponis & fingis, Vviclefitæ fuerunt Pontifices à Raynaudo recensiti, qui hanc tanquam præcipuam hæresim, & reliquarum originem damnarunt in pseudo-Minoritis; quòd paupertatem Euangelicam vnius gradus indiuisi agnoscerent, non minùs positam in bonorum possessorum in commune, quàm priuatim abdicatione. Quis ferat Theophile, tuam in permiscenda sacra prophanis audaciam? Quis numerum inire possit mendaciorum, quibus hanc contra Bzouium vix semipaginæ accusationem conflasti? Non satis tibi fuit ipsi improperasse, vt sacrilegium, *quòd non exhorruerit scribere artificem omnis doli Sathanam persuasisse Fratribus Minoritis spectare ad perfectionem nihil habere, & omni dominio carere etiam in communi.*

Omitto quod apud Bzouium nullum horum verborum extat. Non dicam potuisse citra vllam culpam his verbis damnare illam vnicam mendicitatis speciem à Summis Pontificibus explosam. Parum tibi visum est nos Vviclefi asseclas fecisse; & Bzouium incurrisse excommunicationem ob damnatum Fratrum Minorum institutum, quasi excommunicationem commeruerit relatis decretis Pontificum in hæreticos; quasi non aliud sit Franciscanorum institutum, quàm quod fingebant iurati hæretici, & veri Pontifices profligabant.

Non es contentus hac colluuie falsationum; voluisti hanc cum Minoritis concertationem, vel accusationem Bzouij tribus additis nouis plagiis adornare, & cumulare. Initiò huius operis monui, vix nos posse tuo scripto respondere, quin eius vitiis inficiamur, quia co-

gimur referre, & refellere quæ tu futiliſſima, & falſiſſima ſcribis. Primo de Dominicano, cui vis cognomen eſſe Ioannis, cuiuſdam Epiſcopi paraſitâ, mendicitatem religioſam in gratiam Epiſcopi ſcommatibus proſcindente, quem vis obmutuiſſe cum rubore obiectis Sancti Dominici vltimis verbis, quibus filiis ſuis paupertatem hæreditariam relinquebat, & intorquebat maledictionem in eos qui prouentus in Ordinem à ſe conſtitutum inducerent. Hæc quæ inter pocula narras dicta geſtaque, magis ad ſimpoſiaca, ſeu ad Lutheri conuiualia colloquia pertinent, quàm ad ſeriam diſputationem; niſi forte maledictionem paternam intentes in Dominicanos qui annuos cenſus habeant, quaſi authoritas Pontificia, quæ ex te poſſit votum ſolemne diſſoluere, nequeat in tuto ponere eos, quibus huiuſmodi cenſus non ſolum permittit, ſed iubet etiam ſeruare, aut vetat vel minimùm minuere.

Multò futilius eſt ſecundum, quod addis: negata ab vno concionatore Dominicano Opaniæ in Morauiâ ſtigmata Diui Franciſci quæ ſoli hæretici negant: his eodem contextu, & mendaciorum filo aſſuis ab Eymerico ſecunda parte directorij viſum, hæreſeos damnare accommodationem iliorum verborum ex Apocalypſi. *Vidi Angelum aſcendentem* Franciſco olim à Sancto Bonauentura factam. Quam longè excurris, Petre, per varias orbis regiones, per ſuperiora ſæcula, vt vndequaque comportes varia in Dominicanos teſtimonia ſine vllo iudicio, aut delectu, aut fide, atque hoc vnico fructu, vt malum tibi nomen nouis titulis aſſeras, & confirmes. Quid enim ille concionator, notus tuâ relatione, qui nonniſi commenta fingis contra tot illuſtres teſtes, tot viros graues, qui Diui Franciſci ſtigmata credunt, & venerantur?

Ignoras Benedictum XI ex Ordine Prædicatorum ad Sedem Apoſtolicam aſſumptum Authorem fuiſſe Feſti ſtigmatibus ſacri? Quod etiam apud nos celebratur die 17. Septembris, nec vllus, quod ſciam, ex noſtro ordine hoc decus Diuo Franciſco negauit, niſi velis Diuam Catharinam Senenſem eiuſdem gloriæ, & gratiæ conſortem fieri, perinde eſſe ac Franciſcum hoc miraculo fraudare: quaſi inter diuos apud quos regnat charitas

Digitized by Google

ſumma, interſit hæc æmulatio, etiam apud homines pudenda, vt nihil ſuum putent; niſi habeant ſingulare, & eximium, idémque ſit alicuius boni iure excidere, ac quemquam illius vſuræ conſortem habere.

Eadem fide, & conſcientiâ accuſas Eymericum amaro zelo efferbuiſſe in accommodatitium ſenſum verborum Apocalypſis, *Vidi Angelum*, in laudem Diui Franciſci. De Rege illo fertur inauraſſe, aut potiùs in aurum ſolidum commutaſſe quidquid contingeret etiam lutum; tibi vero nihil ſanctum, nihil verum quod non arripias in calumniæ argumentum. Eymericus ſecunda parte directorij quæſtione 15. Begardorum erroribus enumeratis, hunc 50. recenſet, viros ſpirituales, quales ſe reputabant, & Euangelicos quorum operâ extincto Antichriſto fundanda erat Eccleſia 12. tribubus Iſraël prædicaturos, ex qualibet tribu 12. millia electorum conuerſuros in milites aggregandos Angeli manibus habentis ſignum Dei viui, id eſt Franciſci ſtigmatibus Chriſti vulnerum inſigniti, & hos milites ſignatos pugnaturos cum Antichriſto, eúmque occiſuros ante aduentum Eliæ & Enoch. Hæc inſomnia Beguinorum damnabat Eymericus ex Apocalypſi deprompta; non verba in Franciſci laudem accommodata: quæ potuiſſent ſine dubio excuſari, niſi tot fuiſſent erroribus corrupta.

Quem putas, Theophile, hæc tua quæ aperio, commenta ſtuporem lectoribus incuſſura? Vel quid tibi ſenſus futurum ſit, ſi vnquam iſta legeris, neſcio. Certè ſi quis probus tot calumniarum conuinceretur, non puto ſuperſtitem futurum huic accuſationi, ſed dolore, aut pudore animam exhalaturum. Verum de te nihil tale timendum, aut ſperandum. Imo ſicut ſitibundo turbida aqua ſuauior eſt ambroſia; famelico nullus panis eſt inſipidus: ita tibi calumniarum in Dominicanos inexplebili ſiti flagranti nullum non placet conuitiorum, aut mendaciorum genus. Ita enim cæco impetu in nos ageris, vt ſomnies Dominicanum eſſe quidquid Sedi Apoſtolicæ aduerſatur.

Hæretici, inquis, *ad Pontificum ſubſannationem vix aliquid crebriùs ructant, quàm narrationem de Ioanna Papiſſa. At primus orbi has merces intulit Martinus Polonus*

Ordinis Prædicatorum, vt benè statuit Trithemius libro de Scriptoribus.

Quis ad tuam Petre proiectam nos traducendi audaciam non obstupescat, aut cohorrescat? Id enim à te quæro, cum Trithemium voces in tuæ accusationis testem; cum duo asseras, Martinum Polonum Dominicanum fuisse: deinde primum euulgasse Ioannæ Papissæ fabulam; in quam vis accusationis partem adsciscere testimonium Trithemij? An in vtramque partem, an quod fuerit Dominicanus, vel fabulæ Auctor? Certum quidem est Trithemio Martinum esse Prædicatorum Ordinis, scripsisse præclara opuscula, qualia sunt tabula decreti, & Chronica succincta. Sed vbinam benè statuit, primum orbi Ioannæ Papissæ commentum aperuisse?

Dices inde haberi, quòd Chronicam succinctam teste Trithemio scripserit, in quâ licet hoc taceat Trithemius, legitur huiusmodi fabula, & hoc potes hoc argumento confirmare. Vnus est tantum scriptor Martinus Polonus nomine, isque Dominicanus, qui teste Trithemio scripsit Chronicam, in quâ extat huiusmodi fabula; ergo vnus Dominicanus primus omnium euulgauit Ioannam Papissam. Quid ad istas tuas consecutiones? Minabaris nobis antè maledictionem paternam, quòd paupertatem Euangelicam nobis in hæreditatem à Diuo Patre Dominico relictam dilapidauerimus, admissâ in commune bonorum possessione: ego tibi contrà repono ex cap. 5. Isaiæ certiorem maledictionem, quam in tuum caput aduocasti hac consecutionum, vel potiùs mendaciorum cathenâ, *væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum.*

Tria assumis incerta, aut potiùs falsa: primum dari tantum vnum Martinum Polonum; contra te sentiunt innumeri doctores, qui duos distingunt, Cistercienſem vnum, Dominicanum alterum. Deinde sit vnus tantùm; Bellarminus, Possevinus eiusdem tecum Societatis, moribus dissimillimi asserunt Monachum Cistercienſem, non Dominicanum. Quidquid sit, certum est tertiò fabulam non extare in Chronicâ Martini Dominicani, sed Cistercienſis. Vltimo tandem, quamuis

Digitized by Google

extaret; inuictis argumentis, & teſtimoniis manuſcriptorum demonſtratur Beroldum Typographum Baſileenſem hac fabula auxiſſe Chronicam Martini Poloni, quæ cum pluribus aliis figmentis deeſt manuſcriptis, quæ extant in diuerſis bibliothecis, maxime Pariſiis apud Gabrielem Nanderum eſt vnum exemplar in membranis exaratum valde diuerſum ab impreſſo, in quo nulla fit mentio Ioannæ Papiſſæ, Teſte Labæo in bibliotheca noua.

Ita ex Seuerino Bino, ex Suffredo refert Carolus de Viſch, in bibliotheca Ciſtercienſi: ſed eadem habet Aubertus Mireus multoque fortiora ad refellendas Theophili fraudes, in ſua rerum Belgicarum Chronicâ pag. 142. *Inter Leonem IV. & Benedictum III. indocti quidam & male feriati homines, mediam Ioannam Papiſſam inſeruerunt apud Sigebertum Gemblacenſem, Marianum Scotum, & Martinum Polonum, qui nihil vnquam tale ſcripſerunt, aut ſomniarunt, vt probant in primis Sigeberti exemplar authographum, aut illius ætate ſcriptum Gemblaci aliaque plura manuſcripta; in quibus nihil prorſus de Ioanna illa ſcriptum, ne ad oram quidem librorum reperi.*

Quod ad Marianum Scotum attinet, Chronicon eius in Pergameno charactere vetuſtiſſimo ipſius, Sigeberti ætate, vt videtur, exaratum, in eadem bibliotheca Gemblacenſi aduerſatur, in eo nulla Ioannæ Papiſſæ fit mentio: Martinum Polonum nihil tale ſcripſiſſe teſtatur is, qui illius Chronicon Agrippinæ annis ſuperioribus edidit. Ex quibus liquet Sigebertum, Marianum, & Martinum Polonum tanquam fabulæ huius authores, & aſſertores à Baronio, aliiſque iniuſte accuſari.

His omnibus à me relatis, conuenio te P. Theophile, cur auſus ſis hæc verba ſcribere; *Primus orbi has merces intulit Martinus Polonus Ordinis Pradicatorum*, vt benè ſtatuit Trithemius lib. de ſcriptoribus? Vt taceam nihil tale ſcripſiſſe Trithemium, nec ex illo poſſe erui huius tuæ accuſationis vllum argumentum, niſi *funiculis vanitatis*, niſi incerta & falſa pro veris, & compertis habeas. Vel ſciebas quæ ex Bellarmino, Poſſeuino, Mireo, Carolo de Viſch retuli, aut duos eſſe Martinos Polonos,

aut vnum Ciſtercienſem, eiuſque Chronicon corruptum ab hæreticis, poſteriorem eſſe ætate Sigeberto, & Mariano Scoto, quorum libri eaſdem corruptelas paſſi erant, vel hæc omnia ignorabas?

Poſtremum iſtud nec fateberis, nec ſi velles, credi poſſet de te, tanto librorum helluone: ſi verò primum vltrò agnoſcas, quâ fronte, quâ conſcientiâ ſcripſiſti tamquam rem compertiſſimam, & benè à Trithemio conſtitutam, Prædicatorum Ordinis ſcriptorem inuexiſſe primùm fabulam Ioannæ Papiſſæ? Quaſi apud omnes eſſet certiſſimum, quod negant Poſſeuinus & Bellarminus Martinum Polonum eſſe Dominicanum; quaſi Sigebertus, & Marianus Scotus, apud quos eadem fabula legitur, Martinum Polonum, vno aut altero ſæculo non præceſſerint.

Dices forte iſtorum, non Martini Poloni interpolatos fuiſſe libros à Plagiariis, & illis inſertam fabulam Ioannæ Papiſſæ: Non dubito quin præcluſo omni alio perfugio, iſto te recipias: qua vero id ratione queas ipſe videris, cum iidem Authores teſtentur hos tres hiſtoricos eandem ab hæreticis iniuriam paſſos. Sed ipſe nullam cauſam admittis, quæ Dominicanos apud te excuſare poſſit.

Famem Antiqui eleganti epitheto *Maleſuadam* vocabant, quòd homines quos premebat, ad horrenda quæque voranda, & ſi cætera deeſſent, ad ſe ipſos mandendos cogeret. Quo te Petre non adigit, non auri, ſed calumniæ Dominicanis inferendæ ſacra fames? Parum eſt quòd obuia quæque futilia, falſa, & minùs ad deterendam noſtram famam, quam quæ ad alendam vitam fame enecti deuorant, opportuna arripias, Te ipſum etiam videris prodere, & omnem probi hominis de te opinionem profligare; cum adeo enormia, quæ facillime falſi conuincantur, nihil dubites comminiſci: in tuum erit æternum dedecus, has duas lineas cum dimidia ſcripſiſſe, *Primus orbi has merces intulit Martinus Polonus Ordinis Prædicatorum, vt bene ſtatuit Trithemius libro de ſcriptoribus*: quibus plura deprehendimus mendacia, quàm extent litteræ, aut ſyllabæ: & poſt iſta adhuc Velaſco iudice, audies tanquam *totius ſapientiæ compendium*; veriùs dixiſſet omnis plagij, aut ſi

quod grauius nomen occurreret. Sed ad reliqua progrediamur.

PARAGRAPHVS VLTIMVS.

Responsio ad septimam obiectionem & ad postremam Diatribæ partem.

QVod ex Diatriba 2. supereſt, ſimile eſt ſuperioribus, niſi deterius dicas, ſicut ſolet cuiuſque rei malæ finis pars eſſe peſſima. Verè dixeris *arenam eſſe ſine calce*, aut fabularum & conuitiorum colluuiem, quæ nullam nec veri ſimilitudinem, nec ſpeciem habeant argumenti; quia nihil probant.

Huius generis primum eſt illud, quod dicis à nullo atrociùs dehoneſtatum Bonifacium VIII. quàm à Ptolomæo Lucenſi Ordinis Prædicatorum, eidem affingente hæreſim, quà litteris ad Regem Galliæ ſcriptis ſibi vindicabat dominium rerum omnium, non ſolum ſpiritualium, ſed etiam temporalium, tanta aſſeueratione; vt hæreſis damnaret, qui dominium hoc ampliſſimum vel minimùm minuerent. In primis nullum huius accuſationis Teſtem, niſi teipſum habes; nec citas quo loco, aut libro hæc Ptolomæus de Bonifacio ſcripſerit, & quid mali fuiſſet retuliſſe, quod eo ſæculo vulgatiſſimum erat: at tu iniquus es in Dominicanos, vt à ſimplici narratione hiſtorica rei compertiſſimæ, putes atrocius habitum à noſtro Ptolomæo Bonifacium VIII. quàm à Nogareto, qui illi armata manu alapam impegit, quam à Sara Columna, & aliis, qui Ananiæ, quaſi captiuum detinuerunt, quam ab his, qui maligne ſcripſerunt ingreſſum vt vulpem, &c. adeone tibi atrox viſa eſt, in Bonifacium iniuria, retuliſſe ex vulgi rumore eam opinionem ſecutum, quam è Societate Theologus Santarellus, vt veritatem Catholicam ſcripto libro propugnauit?

Ptolomæi Lucenſis ante tuas Diatribas erat mihi prorſus nomen ignotum; ex Poſſeuino didici ſcripſiſſe hiſtoriam Pontificum vſque ad Cæleſtinum V. deceſſorem Bonifacii; ergo non attigit Pontificatum Bonifacij.

Quo ergo libro de Bonifacio egit ; cum præter hiſtoriam Pontificiam, quæ in Cæleſtinum V. deſinit Poſſeuinus multò te exactior & fide dignior nullum ſcripſiſſe librum aſſerat. Tui muneris eſt probare præter hiſtoriam, aliud opus edidiſſe ; vnde tuam adeo, vt putas, atrocem accuſationem hauſeris.

Addit 2. Raynaudus etiam à Iacobo de Voragine, & Claudio à Rota Dominicanis fabulas multas obtruſas eſſe pro actis ſanctorum : ſed quid tum ? Negligentiores fuerunt, magis vitio ſæculi, quam ſuo Iacobus de Voragine, & Claudius à Rota Dominicani in conſignandis Legendis, quas vocant *aureas*, & Theophilus cum Ludouico Viues plumbeas cenſet appellandas. Emunctioris naris homines Melchior Canus, & Franciſcus Combefiſius has Iacobi de Voragine, & Claudii à Rota, nec non aliorum legendas optarunt magis emendatas, & conati ſunt emaculare ; ſed magis tibi Theophile, horum acre iudicium, & diligentia diſplicuit, quàm ſuperiorum ſupinitas. Malè conſultum eſſet Dominicanis, ſi penes te foret illorum ſors.

Vis dicam, cur benignior ſis in Iacobum de Voragine, quàm in Canum, & in Combefiſium ? Non dubito quin mihi aſſentiant ſapientes, qui tuum morbum norunt ; quod hi duo poſtremi, non ſolum tecum (quod illis decus non eſſet ;) ſed etiam cum doctiſſimo quoque, & huius, & ſuperioris ſæculi in rebus ſacris tractandis, eloquentia, & eruditione certent. Te aut tuos, primos, aut ſolos in re litteraria putas, vel certe velles. Sed cum non ſit, vt inquit Ariſtoteles, *noſtræ facultatis opinari*, tot, & tantæ in Cano, & Combefiſio dotes extant, vt ſi eas aſſecutum te putes, cæcus omnino ſis, & tibi nimium indulgeas. At animaduertant omnes, quàm leuia, quàm falſa ſint, quæ Combefiſio opponis. Nam vt illi detraheres, voluiſti ad fidem pertinere, quæcumque continentur Martyrologio ; & putaſti, nullum errorem potuiſſe obrepere, nullâ vltrâ opus eſſe inquiſitione. Certe non debuit Theophile, ita acerbe à te vapulare Pater Combefiſius ; quòd aliqua in Martyrologio iudicauerit animaduerſione digna, vel quòd lapſu calami ſupparem Baronio fecerit Surium. An ita cæcutis ad

prima

prima Religionis elementa ; vt nescias hæc ad fidei dogmata non referri.

Addis 3. Dominicanos conclamasse , & inflammasse Innocentium X. in miselli Teuthonis caput , qui vulgarat conclusiones de virtute fidei , & iudice controuersiarum ; quia inter eas vna fuit , non esse de fide , tunc singularem Pontificem nunc sedentem esse Christi Vicarium ; & tamen hanc eamdem doctrinam fuisse explicatissimè traditam à Turrecremata , Caietano , & Cano Dominicanis.

Non attendis Theophile , dum Dominicanos lacessis , te in Summos Pontifices crudeliùs sæuire. Quid enim vis à Dominicanis Innocentium X. fuisse inflammatum in Teuthonis caput , vt persuadeas Ecclesiæ hostibus , ita solere circumagi Summos Pontifices , eorumque prauis affectibus indulsisse magis , quàm bonum & æquum inspexisse ? Vide quot & quanta importes mala in Sedem Apostolicam ; dum cæco in nos impetu ruis. At Turrecremata , inquis , & Caietanus senserunt negatam à Teuthone Propositionem non esse de Fide , eâque saluâ liberum esse opinari , & disputare cuique , in quam libuerit partem.

Quid inde ? Alii plures Dominicani secus , opinati , sunt nec potest negari , sententiam , quæ asserit esse de fide , hunc singularem Pontificem nunc sedentem esse Vicarium Christi , fauere fidei Catholicæ , vt ex Cardinali de Lugo tract. de fide. Disp. 1. Sect. 13. constat. Quid ergo vis tueri opiniones minùs consentaneas fidei Catholicæ , & iuribus Summorum Pontificum , & Dominicanorum erga rem Catholicam zelum inuidiæ insimulare ; eo quod germanus ille è vestris discipulis esset ? Eo temeritatis deueniſti , vt asserere audeas, *Hæresim Lutheranam ex cupiditate nimiâ Dominicanorum omnia ad se trahentium progerminasse.* Parum abest quin Lutherum in totum absoluas , vt Dominicanis crees totam malorum inuidiam.

Lege historiam Concilij Tridentini ab Eminentissimo Cardinali Pallauicino conscriptam , Part. 1. lib. 1. cap. 3. vbi comperies indulgentiarum promulgationem in Germania tunc arbitrio creditam fuisse Alberti Archie-

piscopi electoris, qui hac in re sponte suâ vti voluit, opera Ioannis Tetzel inquisitoris Dominicani, simili delegatione pro Equitibus Teuthonicis paulò antè fæliciter perfuncti, cuius proinde eo in munere obeundo prudentia, atque integritas apud omnes manifesta erat. Quòd autem Lutherus tunc Augustinianus hoc ægrè tulerit, & æmulatio aliqua inter Dominicanos, & Augustinianos intercesserit; non ideo ortus hæresis Lutheranæ tribuendus est Dominicanis, qui ab Electore ad promulgandas indulgentias accersiti fuerant.

Quid ergo Theophile, hæresis Lutheranæ initia Dominicanis attribuis? Adeo iniustus es in Dominicanos, vt ipsam infallibilitatem, pro quâ acriter in speciem pugnas, paratus sis Pontifici abrogare, si contra tuum sensum illis faueat. Hac de causâ parum abest, quin Ioannem XXII. in dubiorum Pontificum ordinem releges. *Tanta*, inquis, *Ioannis in Cyriacos inclinatio animi, ita vt ab eis ad nutum circumageretur: quanta mala in Ecclesiam per illud tempus induxerit, nemo ignorat.* Animaduerte Lector, quâ temeritate, de Ioanne XXII. ob cum loquatur hoc loco Raynaudus, Dominicanos iniurioſos esse Pontificibus, asserit & Ioannem XXII. multa mala induxisse in Ecclesiam ex nimia in Dominicanos inclinatione, & ab iisdem etiam circumactum esse.

Multa deinde addit commenta; inter quæ illud palmare, quod Minores per Ioannem à Cyriacis concitatum malè habiti sint. Constat autem, vt iam diximus, aliquot Minores tunc temporis incidisse in multas hæreses, vt videre est in Annalibus Ecclesiasticis ab Odorico Raynaldo conscriptis loco supra citato: quare non à Dominicanis in fratres Minores concitatus fuit Ioannes XXII. sed ex Pontificis munere debuit in hæreses lapsos compescere; & nisi correxisset, in officium Pastoris peccasset.

Theophilus ita in Dominicanos furit, vt Summis Pontificibus iniurioſus sit, & hæresum patrocinium suscipiat; quod multo grauius est ipsa hæresi; nam vt in eadem causâ Pseudo Minoritarum, quidam Cardinalis relatus à Raynaldo sapientissimè, *atrocius est errantis crimen, errorum vindiciis.* Sed videat Theophilus, quàm dissimiles sibi, & hominum huius sæculi fuerint Dominicani; dicit Ioannem XXII. maximè Domini-

canis fauiſſe : ſed vt agnoſcat, Dominicanos omni humano affectu intactos, aut maiores : ſciat, nihil illis antiquius veritate fuiſſe, ideoque eidem Ioanni XXII. conſtantiſſimè reſtiterunt, quod viſionem beatam ad finem ſæculorum differret, & animabus extra corpus poſitis vſuram beatitudinis negaret.

Sed te inetſabilem prodis Theophile, dum accuſas Dominicanos, *concredita de fide Inquiſitionis munus, tam dirè præter Pontificum ſæpe numero mentem obiiſſe, vt populorum à Pontificibus abalienationem, & Religionis à tam auſteris miniſtris defenſa horrorem multis ingenerarint. Pontifices, mandata miniſtris ſuis præſcribere, non dare prudentiam poſſe; itaque*, inquis, *homines claustro, & vepribus ſcholaſticis aſſueti, rudes apicum iuris, & à ſale, quo omnia negotia, vt prudenter obeantur, condienda ſunt, malè conſtituti feralitate ſuâ, ſimplices facile tercellunt, non abſque graui Religionis detrimento, vt non immani publici boni, & Eccleſiaſtica Hierarchia ſauciatione deprehenſum eſt in inferiori Germaniâ.*

At hæc Raynaude, ſunt tui cerebri figmenta, & vera calumniarum portenta Quam enim adeo atrocis accuſationis fidem facis? Quo teſtimonio probas? Scilicet vnius Eleutherii Niſſeni hominis ignoti. Sed hic ſuperum, & hominum fidem imploro, & te calumniatorum deterrimum demonſtro, quòd nullâ conſcientiâ, nullo pudore, (vtrumque enim prorſus eiuraſti) Dominicanis velis imputare Geuſiorum in Belgio ſtrages, & tragœdias inquiſitionis odio natas. An ignoras, in Belgio, inquiſitionem Hiſpanam, non Dominicanam, quæ omnino diuerſæ ſunt, fuiſſe conſtitutam? Sed tu nullâ fide vtramque confundis, vt omnium malorum, quæ vel hæreſis, vel metus Inquiſitionis his Florentiſſimis Prouinciis intulit, Dominicanos authores facias.

Neque æquius iudicium, aut maiorem fidem demonſtras in cauſâ Ianſeniſtarum, quam vbique obtrudis, ſed tuis artibus falſatam. Putaſne nos ignorare, etiamſi pertinaciſſime taceas, huius ſucceſſus felicitatem vnice Thomiſtis deberi? Vbi nam è toto opere Ianſeniano quinque propoſitiones primum ad Examen vocatæ ſunt? Nonne Pariſiis in ſcholâ Sorbonicâ, vnde ad Epiſcopos Galliæ delatæ, & ſubinde Sedis Apoſtolicæ iud i-

cio ſubiectæ ſunt ? Sed cuius beneficio primam victoriam, vnde reliquæ conſecutæ ſunt retuliſtis contra ſeptuagi ita acerrimos defenſores ? Nonne Patris Nicolai Dominicani Theologi operâ ; qui fama eruditionis reliquis non ſolum Thomiſtis, ſed etiam aliorum Ordinum Theologis ſibi adiunctis, ſuffragiorum numero vicit Ianſenianas partes ?

Nonne conuentum eſt, & ſanctè iuratum non agi de DD. Auguſtini & Thomæ Doctrinâ, quam ſartam & ſaluam volebant omnes ; ſed totam pugnæ, aut iudicii aleam verti in Ianſenium Thomiſtis perinde, ac Moliniſtis infenſum ? Cur hæc Pariſiis, & Romæ peracta diſſimulas ? Si neſcias, cur ignota tibi adeo fidenter tractas ? Si noſti : cur tot mendaciis rerum fidem corrumpis ? Quale eſt illud *Patris Generalis exquiſitum*, vt tu loqueris *capiti lauium à Pontifice, quod huiuſmodi errorum omni conatu damnationem impediret :* cum certiſſimum ſit conueniſſe cum tuis, nec ipſum, nec Ordinem huic iudicio reclamaturum.

Nec minus commentitiæ ſunt illæ litteræ, quas dicis Pariſiis ſcripſiſſe ; vt noſtri Theologi pugnarent pro Ianſenio ; cum certiſſimum ſit, eius conſilio, aut potius imperio omnes contrà ſtetiſſe, & plures etiam in ipſum calamum diſtrinxiſſe. Nec minùs à vero aliena ſunt, quæ garris de Patribus, Nolano, Reginaldo, & Dufour. Patris Nolani detenti cauſam ignoras, ſi Ianſeniſmo defenſo adſcribas ; ſi quæ cauſa fuerit ſubiti diſceſſus Româ Patris Reginaldi ; certo ſcio non fuiſſe diſſenſum à cenſurâ. Non ſuſcipio Patris Dufour defenſionem, cuius ipſe partes ita pro dignitate impleuit, vt Aduerſariorum ora obmutuerint. Theſim, ad S. Honoratum defendendam adeo falſum eſt Patres noſtros probaſſe ; vt ipſe Vicarius Generalis primus proſcripſerit, & Cancellarii, atque Nuncij Apoſtolici authoritatem aduocarit.

Atque hæc de Ianſenianâ cenſurâ ſemel dicta ſufficiant, ne videar tua vitia imitari, qui multoties nullo ordine, nullo iudicio eadem repetis, vt videaris magis temerè, quàm conſultò ſcribere. Nam quod de Ianſenii conſenſu cum Thomiſtis toties obſtrudis ; adi Patrem Bernardum Guiard Prouincialem Pariſienſem, adi Sibyllam, & innumeros alios Thomiſtas, qui libris editis

Digitized by Google

demonſtrant, quàm immane diſtet ſchola noſtra à Ianſenio: adi ipſum Ianſenium, qui nihil ſibi vult eſſe commune cum Thomiſtis; repete memoriâ, quam non potes ignorare expetitam à vobis nobiſcum, & factam concordiam.

Quoad mentem Diui Thomæ circa B. V. Conceptionem nos ſæpius arguis, tanquam Diui Thomæ plagiarios, & interpolatores. Magnâ, fateor, opus eſt patientia, vt importuniſſimi huius hominis moleſtias feramus. Modo inueheris in nos quaſi cæcos, & nullius, aut præpoſteri iudicij, quod ſeruum Dei eius matri anteponamus; quod nobis antiquior ſit Thomæ, quàm Mariæ gloria, & illius doctrinæ defendendæ causâ, huius innocentiæ aduerſemur Subinde traducis nos tanquam Thomæ corruptores, & loca, quæ de Conceptione agunt, à nobis deprauata cum Pineda contendis.

Antequam ad hæc reſpondeam, vnum te rogo, ne à te ipſo diſſentias. Scis comprobatam Suſannæ caſtimoniam diſſenſione accuſantium. Non mirum duos teſtes ſeorſim interrogatos diuerſa, & contraria reſpondiſſe. At quis non miretur, vnum à ſe ipſo diſiungi? Meminiſti dictum ab antiquis, virtutem conſtare conuenientiâ: ſed ea magis neceſſaria eſt ad vim teſtimoniorum: ſi diuidantur, euaneſcunt: Quo iudicio, & quo ſenſu nobis improperas, corruptum Thomam, & Deiparæ antepoſitum? Non ſunt magis hæc contra nos, quam quæ Chriſto obiiciebantur, conuenientia teſtimonia: ſi interpolauimus, ſi corrupimus Thomam; ergo non ipſum Dei Matri præferimus, ſed noſtrum ſenſum, quem hac corruptelâ confirmauimus. Quicquid ſit, non poteſt vtraque accuſatio ſtare, nec debemus vtriuſque inuidiam ferre, oportet ſaltem nos ab alterutrâ leuari.

Quoad ſtigmata Sancti Franciſci, iam diximus à Dominicanis nunquam fuiſſe negata; & cum hæc commenta ſcribis, videris exemplo inimici hominis zizania ſeminare diſcordiarum inter duos nobiliſſimos Ordines, neque enim hoc decus præripit Franciſco, qui illud aſſerit D. Catharinæ, vt legere eſt in officio ſacræ Virginis à Sacrâ Congregatione Rituum confecto, & approbato; in cuius lectionibus habetur, *ex Domini Crucifixi vulnerum cicatricibus quinque radios ad quinque loca corpo-*

ris D. Catharinæ descendisse, eosque radios D. Catharinæ precibus, colorem sanguineum mutasse in splendidum, & in formâ puræ lucis peruenisse ad manus, pedes, & cor eius.

Eiusdem furfuris, vt tuis verbis vtar, est quod addis ex Æneæ Syluio (sed hoc loco omisso, vt soles, ne mendacij conuincaris,) quemdam Theologum nomine Nicolaum Burgundionem ex Ordine Prædicatorum, acriter impugnasse causam Eugenij. Sed præter quod dubium mihi est, an ille fuerit Dominicanus, quia iam comperimus te ad libitum hac veste donare quoscumque reperis malè affectos in Summum Pontificem. Quid mirum? si ex omnibus Christiani orbis partibus contra Eugenium coniuratis vnus repertus fuerit Dominicanus? Sed cur taces in eodem Concilio tantâ constantiâ Sedem Apostolicam à Turrecremata nostro fuisse propugnatam; vt à Summis Pontificibus *Defensoris Fidei* glorioſissimum nomen promeritus sit. Concilium Basileense præ cæteris Oecumenicis ab Ordine nostro instituto habitis, Theatrum fuit longè celeberrimum, vnde Dominicanorum virtus, per totum orbem Christianum latè effulsit. Hoc singulariſſimum habet, nec cum aliis commune; quod in eo primum contra hæreticos Hussitas, vt mos est synodorum œcumenicarum ferè perpetuus, acerrimè, & feliciter Dominicanorum maximè operâ pugnatum sit: deinde quodam illius temporis infortunio & inimici hominis arte, tota belli moles in caput Eugenij IV. versa est. Quid inter has rerum vices, & grauiſſima certamina, ac pericula toti Eccleſiæ impendentia Dominicani? Intrepido & inuicto animo contra hæreticos, & pari constantiâ pro Eugenio stetere.

Primâ dimicatione quatuor grauiſſimis Theologis, qui in hæreticos agerent, à Concilio delectis, præiuit Ioannes Raguſinus Ordinis Prædicatorum procurator generalis, & totis octo diebus vnus cum Hussitis spectante Concilio, & sedentibus Patribus, manus conseruit: certamini succeſſit per quatuor dies Decanus Cameracensis; tertius totidem diebus disputationem prosecutus est ex nostris Henricus Kalteisen hæreticæ prauitatis Coloniæ inquisitor. Hæc Dominicani in hæreticos.

Quid verò in causâ Eugenij, si fides sit Æneæ Syluio scribenti historiam Concilij, cui à secretis erat, Pontificibus Romanis tunc infensissimo, & illius interpreti Theophilo, vnius Nicolai Burgundionis industriâ videtur Eugenius causâ cecidisse. Ad illud caput accusationis in Dominicanos ex relatione apud me dubiâ responderam coniecturis; quia nihil comperti habebam, nec diligenter euoluenti historiam Æneæ, ipsum nomen Nicolai Dominicani occurrerat. Nunc reperto apud ipsum aliorum potiùs, quàm meâ diligentiâ loco, quo huius Nicolai meminit, comperi malâ fide (vti solet) Theophylum, & præter Syluij mentem Dominicanum illum falsò accusatum ab aliis; qui Eugenium validissimè propugnabant, defeciſſe.

Neque enim id significant verba Syluij: & ideo locum subticuit Theoph. vnde calumniam depromsperat, ne ex illius loci lectione fraus euanesceret. Deinde Turrecremata dux strenuissimus aciei pro Eugenio stantis, Burgundionem absoluit: Narrat enim eò deductam Eugenij causam; vt quidam hæreticum, nonnulli relapsum pronuntiarent, reliqui ab vtroque eximerent, id est omnes, si nouem excipias, qui nec sibi consentiebant. Ex his verò septem erant Episcopi, cœnobitæ duo Episcopatus spe in aduersas Eugenio partes allecti.

Dices nostrum Nicolaum ad hunc postremum ordinem pertinere. Quo id teste probas, cùm verba Syluij alium sensum habeant? Neque Turrecremata id tacuisset, neque alij eiusdem instituti Patres passi fuissent id impunè Burgundionem tentasse: Nam is est mos Dominicanorum, teste locupletissimo Eminentissimo Cardinale Albitio (qui id se ab Vrbani VIII. felicis memoriæ, Summi Pontificis ore excepisse asserebat;) si quis Dominicanorum à fide in Deum vel Summos Pontifices, vel minimùm deflecterent, nullos habere qui se priùs, vel acriùs ad pœnas ipsismet Dominicanis deposcerent.

Tuam hanc secundam Diatribam concludis plaga, quam Cyriacos asseris *honori Pontificum inferre, per iniustam perſape librorum damnationem Roma per eos factam, vel curatam: de quâ*, inquis, *tot querela verbo, ac ſcripto pridem inſonuerunt ab hæreticis; nec rarò à Catholi-*

cis se iniuriâ oppressos videntibus. Doleo Theophile, te adeo inordinato erga tuos libellulos, à Sacra Congregatione Indicis iustissimè damnatos affectu transuersum agi; vt hæreticorum patrocinium, & partes suscipias.

Itaque non est hæc causa priuata Dominicanorum; sed publica totius Ecclesiæ; dum improbas censuram in libros hæreticorum & Catholicorum malos, à Sacra Congregatione Cardinalium Eminentiss. iustissimè latas. Quasi sapientissimi Principes nullam in iudiciis ferendis æquitatis rationem habeant; nec expendant, quæ à doctissimis consultoribus proponuntur: & nullo delectu, aut examine obductis oculis sinant se circumagi ab vno Congregationis Secretario, quem ignarum linguæ latinæ, vno verbo Arcadium Opilionem vocas incredibili audaciâ, & contumeliâ, quæ tota in Sacram Congregationem, atque illius Præsides Cardinales redundat. Quid de illis iudicas, aut ab aliis iudicandum relinquis, quos vis ab vno homine, quasi ab Arcadio Opilione duci?

Hinc tuus in huiusmodi censuras contemptus, quem litteris postridie Kalendas Maij anni 1662. Lugduni datis, apertissimè testatus es: Dum Amico ita scribis. *Plurimum humanitati tuæ debeo, & vellem nancisci tempus, quo liceret meum in te animum gratum, & benevolum re ipsa testari: nescio quibus verbis vltimâ Epistolâ meam tibi mentem aperuerim, de censurâ à Dominicanis in Librum Cyriacorum intentatâ: horum minas nihil moror. Certè boni viri in Hispaniâ minore, suâ opinione gratia valent. In Galliâ vero minùs, quam in Hispaniâ; Romæ nihil propemodum possunt. Si qua enim Romæ censura, ab alio, quàm à Summo Pontifice ex Cathedrâ proferantur, risu, & cachinnis sunt excipienda; & uno contemptu abiguntur. Caterum liber vbique placet, & omnium teritur manibus, nollem secundam in Hollandiâ editionem adornari; antequam libro plura addantur ab Authore parata.*

Hâc Epistolâ familiari suos intimos sensus, de Summi Pontificis, seu, quod perinde est, de Administrorum eius, & Congregationum ab illo constitutarum censuris, ita aperuit; vt verissimè reum agnoscas criminis Læ-

fæ-Maieſtatis Pontificiæ : cuius nos per ſummam iniquitatem falsò totâ hæc ſecundâ diatribâ accuſauit.

De Nicolao Burgundo, cum ex Syluio Æneа hæc retuliſſet, *hæc* (id eſt in Eugenium Pontificem lis mota) *circa medium menſis Aprilis initium ſuſcepit, induſtria quidem ac ſolertia cuiuſdam Nicolai Burgundionis, ex Ordine Prædicatorum, viri acuti, & longe maioris animi, quam corporis.* Hactenus Syluius: ſequentia ex ſuo penu addit Petrus, *qui nec diſputationum nec congregationum aures vnquam perſonare obmiſit, donec res capta & conſummata eſt.* Locum ex Syluio diu quæſitum, cum non reperiſſem, ſuſpicatus ab aduerſario rem confictam, in inuidiam noſtrûm ; reſponderam nihil mirum videri, toto orbe in Eugenium coniurato, ſi quis Dominicanorum ad plures, paucitate, relictâ acceſſiſſet : ſed reperto à diligentioribus loco, euanuit calumnia, & in Authoris recidit caput.

Duo enim comprobata ſunt : primùm Æneæ verba interpolata ; deinde, ſi quid mali Nicolao noſtro importent, non à Syluij teſtimonio, ſed à verbis quibus Theophilus authoris mentem corrupit, poſſe exiſtere. Ea citat Spondanus ad annum 1439. num. 22. quæ ita obſcura ſunt, vt Oedipo, aut Delio natatore opus habeant ; veritas tamen & Nicolai innocentia elucebit, ſi obſeruet Lector Spondanum ex Syluio referre, ſynodum de causâ Eugenij in 3. ſciſſam ſententias : quidam quaſi hæreticum, alij etiam veluti relapſum damnandum cenſebant : alij denique ab vtroque reatu immunem abſoluebant. Poſtrema hæc ſententia ſuffragiis longè duas priores vincebat. Qui Concilio intererat cuiuſque magna pars fuit Turrecremata, ita teſtatur : & qui Eugenij damnationem promouerent, nouem tantum recenſet, Epiſcopos ſeptem, & duos, quorum nomen tacet, qui tædio vitæ Cœnobiticæ Epiſcopatus titulum vacuæ Eccleſiæ ambiuerant.

Hinc aliqua lux affulget ad noſtri Nicolai innocentiam comprobandam, quod inter Eugenij profeſſos hoſtes non recenſeat Turrecremata, non taciturus ſine dubio : nam is eſt mos Dominicanorum perpetuus, ſicut, comprobaui Eminentiſſimi Cardinalis Albizij & Vrbani VIII. teſtimonio, Dominicanos adeo infen-

Digitized by Google

sos erroribus, vt si qui suorum in eos labantur, primi deferant ad tribunal puniendos: quare non leuis est coniectura nonnullorum, Nicolaum Burgundum cum videret plures ab Eugenio, quam contra stare, ratum, opportunum tempus causæ Eugenij, eam promouisse ad iudicium, sed euentum eius spem fefelliſſe: vnde euanescit criminatio Theophili.

SECTIO QVARTA.

Dominicanorum in sanctos Pietas vindicata à calumniis tertiæ Diatribæ.

HÆc supereſt pars vltima primi libri vindiciarum Pietatis Dominicanæ familiæ, Diuorum cultus, venerationis, & imitationis studioſiſſimæ; vt demonstratum eo responsionibus ad Petri calumnias huius Diatribæ.

ARTICVLVS PRIMVS.

Diatribæ summa, cui generatim respondetur.

OMNIA sus déque miscet Petrus, vt Dominicanos odio, & execrationi generis humani deuoueat. Non vnum aut alterum priuatim, sed vniuersim omnes accusat, bellum Deo primùm, deinde Sedi Apostolicæ, tertiò diuis omnibus intuliſſe. Quæ de Gigantibus in cælum, & in superos arma mouentibus fingunt Poëtæ, asserit reipsa Dominicanos tentasse.

Primâ Diatribâ probauit eos esse Theomachos; quo successu iam vidimus: iuratos hostes esse Summorum Pontificum secundâ Diatribâ annixus est probare: Nunc quasi Agiomachos; & Diuorum Mastigas traducit, & longo ordine recenset conuicia congesta, primùm in Beatam Virginem à toto Ordine, deinde à Patre Reginaldo, & Combefisio; secundò recenset

Paulum à Nicolao Ianſenio per ludibrium habitum : tertiò D Stephanum, Hieronymum, Gregorium Magnum à Cano læſos grauiter ; quartò Chryſoſtomum, & Martinum Summum Pontificem acerbè à Combefiſio reprehenſos : quintò totum Ordinem Carthuſianum à Iacobitis laceſſitum ; & ab iiſdem impugnatas acriter B. Birgittæ reuelationes, in odium illius de Conceptione immaculatâ cælitùs habitæ. Hæc eſt Agiomachiæ Dominicanæ à Petro deſcriptæ ſumma, vt nos ſacros & inteſtabiles faciat, quaſi ſuperum & hominum hoſtes, & igne, & aquâ interdicat, ob interdictum *de Martyrio, & communione librum*. Tanti eſt offendiſſe Petrum, & in eius indignationem incurriſſe ; vt videatur, quaſi alter Aman ob recuſatam à Mardochæo ſalutationem nos omnes ad mortem depoſcere.

Vniuerſim ad tuam Diatribam reſpondeo : deinde per partes ſingulis ſatisfacturus. In primis alieniſſimus es à ſenſu omnium bonorum, maximè Cardinalis Baronij; Quem enim Agiomachum, & Diuis infenſum calumniaris Ordinem, vir ille immortalitate dignus vocabat ſeminarium Sanctorum, & re ipsâ erat demonſtraturus, ſi licuiſſet abſoluere Annales, quos ad Natiuitatem S. Dominici tantum deduxit, morte præuentus. Poterat id ſcire Petrus, qui à ſuis alter Petrus Comeſtor, & Helluo librorum dicitur.

Verum timeo ne nimia hęc librorum lectio eum exerrare magis faciat quàm ſapere. Nõ poterat ignorare Ordinem Dominicanũ, ſi numero Religioſorum metiamur cum Franciſcanis decimâ parte minorem, ſanctis inferiorem non eſſe, ſemotis, quos ex ſtatu ſæculari in tertium Ordinem adoptant. His addo omnium accuſationum, quibus nos grauat, hanc tertiam falſiſſimam & iniquiſſimam eſſe ; cum totius orbis Chriſtiani teſtimonio compertum ſit, nullum in Eccleſia Ordinem efficacius, & felicius noſtro populos ad cultum in Deiparam; & in diuos omnes promouiſſe.

Quid de ſanctiſſimâ Virgine dicam ? Si aliud operæpretium Ordo Dominicanus præter Roſarium non protuliſſet, poſſet cum quocumque ordine contendere : quia diuinum hoc inuentum, eſt quaſi Manuale Euangelicum, & Euangelij complementum, aut ſupplementum;

Digitized by Google

& Alphabetum paruulis, est profundior liber sapientibus, est ex Martino Nauarro *Patrimonium Ordinis Dominicani*, quo Ecclesiam ditauit; quo non tantùm Albigensium hęresim extinxit, sed etiam per trecentos annos orbem Christianum purgauit hæresibus, & nullam passus est diu, aut longiùs grassari. Hunc ergo Ordinem de Deiparâ, de diuis omnibus, de Ecclesiâ bene meritum, hæresibus fatalem, Petrus (si superis placet) appellat Agiomachum, quasi reliquorum Ordinum, & totius generis humani hostem. Videat ne in illum conueniat, quam nobis molitur inferre, calumnia.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Responsio ad singulas Diatribæ calumnias.

LICET quæ breuî perstrinximus superiori articulo, quæcumque Petrus obiicit contra Dominicanorum in Diuos pietatem, & Religionem profligarint; ne tamen vel minimæ calumniæ suspicio supersit, & in Authoris caput moles accusationis recidat, singulis obiectionibus respondendum est.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Salua Decretorum Pontificiorum Reuerentiâ, satisfit obiectioni primæ.

TOTIS quinque prioribus paginis Diatribæ, verbosissimè versat argumentum ex immaculatâ Conceptione repetitum, eo consilio, vt iam monui, quod sciat non licere nobis hanc quæstionem exactè tractare. Excusarem fraudem ipsius, nisi alia belli, alia duelli esset conditio: in bello locum habet sine vllo vituperio illud Poëtæ, *dolus, an virtus, quis in hoste requirat.* Sed duella, vix fraudes, aut disparia arma patiuntur citra infamiam illius qui negat æquo marte certare. Si quis Aduersario curet in singulari certamine manum dexteram ligari, & permittat tantum sinistrâ de genu pugnare:

Digitized by Goog

ipſe vtraque validus & liber, ſicarium magis, quàm ſtrenuum militem agit.

Hoc qualecumque certamen, quod cum Petro ineo, non bellum eſt, ſed duellum: quia poſtquam ipſe claſſicum cecinit, vt bellum accenderet, pacem cum ſuis Generalis noſter iuſſit eſſe religioſiſſimè colendam; quam ego ſeruo etiam cum graui diſpendio cauſæ, quam defendo. Non ergo bellum, ſed ſingulare certamen cum Petro gero, eâ conditione, quam ipſe præſcribit; quia delectum armorum habet, vtraque manu liber, vix vnius mihi vſum permittit. Sed vellem te probare generoſum, & pro gratiâ, quâ vales Theophile, obtine nobis facultatem loquendi, ac reſpondendi tuis accuſationibus: Nam præ ſummâ in Pontificias Conſtitutiones reuerentiâ non auderemus hæc quatuor attingere; niſi nobis loquendi veniam impetraueris.

Primò quid felicis memoriæ, & ſummæ ſapientiæ Pontifex Vrbanus VIII. quaſi viuæ vocis oraculo reſponderit Magiſtro Generali Ordinis Patri Rodulpho à ſe quærenti, quo ſenſu eſſet interpretanda Conſtitutio in hanc rem edita à Gregorio XV. & quâ ratione vellet obſeruari à Dominicanâ familiâ, paratâ ad vnguem, & toto rigore verborum eam religiosè implere. Secundò quos ex Sanctis omnibus, ſeptem Deipara habeat chariſſimos, & quaſi ſeptem ſpiritus throno ſuo aſtantes, & quis illorum fuerit hac de re ſenſus. Tertiò, in qua poſitus ſit verus Deiparæ cultus eique gratiſſimus. Quartò, quo motiuo, quo fine non patiantur Dominicani ante decretum peremptorium Pontificis deduci ab illâ opinione; quamuis inde tot incommoda exiterint, & plura impendeant.

Sed ſaluâ decretorum reuerentiâ, ad depellendam, quam importas calumniam læſi Deiparæ honoris, puto mihi licere, hæc tria reſpondere, quorum duo ad quæſtionem facti pertinent, poſtremum ad quæſtionem iuris. Dum in Hiſpaniâ degerem, hanc à fide dignis hiſtoriam excepi; Ducem & Cardinalem de Lerma Philippo III chariſſimum, pro ſuâ in Regem reuerentiâ, & in noſtrum Ordinem incredibili benevolentiâ ſummè oppreſſe, vt relictâ opinione D. Thomæ, communiorem amplecteremur, & grauiſſimos Caſtellanæ Prouinciæ Ma-

giſtros aduocaſſe Matritum ; vt hac de re in commune conſulerent ; ſed nullâ ratione adduci potuerunt , vt in hoc amiciſſimo Principi , & Protectori morem gererent. Dum hæc agebantur, Patres Societatis huius conſilij euentum expectabant auidiſſimè , parati ſuſcipere defenſionem D. Thomæ , ſi Diſcipuli Magiſtrum deſeruiſſent. Quid tum mi Petre, contigiſſet ? Quam diuerſæ ab his, quas modò audiuimus , voces perſtrepuiſſent ?

Quod ſecundo addo , excepi ab ore Archiepiſcopi Ciuitatis inter orbis Chriſtiani pietate, & celebritate præcipuas : Cardinalem Toletum , qui primus hanc dignitatem in Societatem inuexit , ad eam ſibi variis dotibus viam muniuiſſe : maximè concionibus per decem octo annos in Palatio habitis, quas Cardinalis Rupifocaldius curauit ex loquentis ore excipi ab Amanuenſi , eaſque duobus Tomis collectas , nominatus à me Archiepiſcopus tranſcriptas ſuâ Bibliothecâ dignas iudicauit. Argumentum Concionis de Conceptione illud erat , quænam duarum opinionum plus honoris Deo , aut Deiparæ conferret. Non puto intra ſexaginta annos ita mutata tempora , vt vitio vertatur referre , quod ſummo totius aulæ applauſu ab Authore exceptum eſt. Controuerſiâ ergo doctiſſime & elegantiſſime à Toleto more ſuo vtrimque diſcuſsâ ; tandem iiſdem ferè verbis , & eodem ſenſu concluſit , quo Auguſtinus comparationem Zachæi Chriſtum inuitantis domum , cum centurione in ſuam ingreſſum deprecante.

Quis Toletus fuerit, ſuperfluum puto commemorare: cum eius opera demonſtrent , præter applauſum , ex concionibus per tot annos habitis, præter commentaria in Lucam, & Ioannem ; quo præcipuam harum concionum partem congeſſit , & Beſæ , ac Caſobono fuere admirationi , ſe ipſo maior euaſit illa iudicii incorruptiſſimi libertate , quâ ſupra ſpem, & metum, ſupra carnem, & ſanguinem , natione Hiſpanus , cum res Eccleſiæ poſtularunt , ſtudio Gallus fuit , & meruit ſibi ab Henrico IV. gratias agi , & columnam Pariſiis erigi pro ſuâ cum Eccleſiâ reconciliatione.

Ille ergo vir , omni laude ſuperior , non mihi videtur Petre, minùs quàm Cardinalis Pallauicinus tui diſſimilis, ne quid grauius dicam. Ad minus ille nos liberaſſet notâ

Inhonoratæ Virginis, quâ tu totum ordinem Virgini addictiſſimum voluiſti perſpergere. His duobus tertium adiungo, nempe communem de Conceptione immaculata opinionem, quæ Virginem à peccato Originali liberat, debito obnoxiam facit, quam ſolam Bellarminus, & Suares tutam putant, parum diſtare ab antiqua, vt diſſertatione contra Petrum de Alua demonſtratum eſt.

Tu vero, Theophile, qui Pontificias conſtitutiones vrges, ne opinioni Conceptionis immaculatæ detrahatur, incidis in pœnas eiſdem conſtitutionibus præſcriptas contra eos, qui contrariæ opinioni notam aliquam inurunt; dum ais eos, qui ſententiam oppoſitam ſuſtinent, impiè ſentire de Beatâ Virgine. Certè ſi Summi Pontifices opinionem de ſanctificatione B. Virginis ſecundo inſtanti impiam cenſuiſſent, aut improbabilem: non reliquiſſent arbitrio cuiuſque; vt quam vellent, ſequerentur. Nec ſancti Patres, qui eandem ſententiam docuere, minus pii dicendi ſunt erga Beatam Virginem aliis, qui oppoſitum dixerunt. Vide quæ dicit Aluarus Pelagius Franciſcanus lib. 2. de planctu Eccleſiæ cap. 12. nec dicas ea à Dominicanis Authori Franciſcano addita fuiſſe; hoc enim eſt ridiculum, nec ipſi Franciſcani negant ea in Aluari Pelagii operibus ſemper extitiſſe, & vltro fatentur, Aluarum in eâ fuiſſe ſententiâ.

Sed audi Doctiſſimum Cardinalem Auguſtinum Oregium Tractatu de Incarnatione. cap. 12. vbi ſic ait: *Vtinam minimam ſaltem partem habeam illius deuotionis; quam virtutes Virginis imitando, Angelicus habuit Doctor, præclaræ eiuſdem Religionis virorum illuſtrium ſequutus exempla, quæ ita adhuc in obſequium Virginis illibatæ vigent, ac ſi ſummo ſemper ſtudio laborarent, vt patrimonium à prædeceſſoribus ſuis relictum, religione ſumma cuſtodiendum poſteri recepiſſent.* Hactenus vir ille Eminentiſſimus, cuius vtinam humilitatem, modeſtiam, & pietatem omnes Aduerſarij ſancti Doctoris, ac Dominicanæ Religionis imitarentur.

Quod narras de edito à P. Reginaldo contra Conceptionem immaculatam libello, ab illo negatum eſt; ſatiſque ſe purgauit, ideoque Senatus conſultò Parlamenti Tholoſani, atque decreto Vniuerſitatis reſtitutus eſt

officio Professoris Theologiæ, quod per decem octo ferè annos cum summâ eruditionis famâ, atque incredibili Discipulorum frequentiâ, & vtilitate exercuit. Sed ille victor voluit cedere inuidiæ æmulorum, & accessit Prulianum, primum à Diuo Dominico sacrarum Virginum Monasterium institutum, quod à primâ suâ origine per quatuor & vltrà sæcula nunquam interrupta, magnâ Religionis obseruantiâ, nobilitas præcipua illius Prouinciæ, & totius Regni florentissimum in hunc diem seruauit.

Ibi P. Reginaldus victis Aduersariis, totum se litteris & otio, & sacratum Virginum ministerio deuouit: vt inuidiæ morsus euaderet. Sed id frustra meditatus est, nam illum acerrime lacessit Theophilus, magis suo, quàm ipsius P. Reginaldi damno: vt depulsâ valide à Petro à Vincentia, & ipso Patro Reginaldo calumniâ dem onstratum eo.

Certe rogandus esset Theophilus, vel Maiorum, & Pontificum imperio cogendus, ne causam Conceptionis Immaculatæ piissimam contingeret: Nam cum possit optimis argumentis comprobari, ille nonnisi sophismata, & falsa testimonia adhibet: quasi putaret tuituram, nisi suis eam mendaciis fulciret. Non dicam quod ab alio obseruatum est, illud argumentum, quod ex Valentiâ assumptum putat Petrus Dominicanos conuincere impietatis, & esse formæ legitimæ, reuera peccare contra leges artis syllogisticæ, quæ præcipiunt argumentationes primæ figuræ in *Darij* (quo loco suam reponit Petrus) præmissarum priorem habere vniuersam affirmantem; alteram vero cum conclusione singularem etiam affirmatiuam.

Si ad illam regulam expendamus argumentum tuum, Petre, dum formæ legitimæ esse contendis; vel regulas Dialecticæ ignoras, vel illis consultò abuteris. Nam illud confecisti ex vniuersali affirmante, seu (quod idem est) indefinitâ propositione primâ & secundâ negante; vnde infers conclusionem singularem affirmantem. Sed his tricis, aut nugis non immoror, habeo aduersum te grauiora, quæ expostulem.

Duabus superioribus Diatribis existimabam omnem calumniandi artem à te exhaustam, neque posse quamlibet

libet proiectam ad mentiendum audaciam quidquam comminiſci par iis, quæ iam ex te maxime de Bzouio, & Martino Polono refelli. Sed omninò deceptus ſum; nam de libro Petri à Vincentiâ, cuius vis Tholoſæ editionem curaſſe P. Reginaldum, quæ ſcribis adeo atrocia & falſa ſunt, vt præ illis leuia ſint, quæ hactenus in Dominicanos conuitia conieciſti. Superiora erant ſine dubio ſupra fidem; iſta vero ſunt etiam ſupra ſtuporem: & ſi præteritis calumniis cæteros omnes ſuperaſti, videris hac nouâ te ipſum viciſſe.

Accuſationem tuam paucis perſtringo, illius deinde falſitatem ſimul cum atrocitate omnium oculis ſubiiciam: dicis *non inani dubitatione pleroſque pulſatos eſſe ne illud opus Tholoſa editum operâ Patris Reginaldi*, & ab ipſomet fabricatum, an laciniâ maledicti operis per Bandollum contra Deiparam editi: in illo autem hæc legi affirmas pag. 15. *Beatam Virginem vſque ad momentum incarnati in ea Verbi fuiſſe contaminatam peccatis actualibus.* pag. 13. *æſtu flagranti carnalis concupiſcentiæ arſiſſe, & omni vitiorum ſorde fuiſſe maculatam.* pag. 67. *in peccatorum puluere fuiſſe conculcatam.* pag. 77. *fuiſſe ſuccenſam fomite peccati.* Si contineantur ea præpudia libro Petri à Vincentia iuſtiſſimè exclamas, *Vah ſcelus! & qua tantum libri portentum inferna vomuerunt*; immo ipſummet librum cum ſuo Authore, & illo, qui curauit edi, pronuntio flammis eſſe abſumendum.

Sed vide, mi Petre, ne ſi huiuſmodi blaſphemias piis & inſontibus impoſueris; vere contra te ipſum ſint retorquenda tua verba. *Vah ſcelus! & qua tantum calumniarum portentum, diriſque omnium deuouendum, &c.* Conſului librum Tholoſæ editum: quem habes, verè habeo, iterum atque iterum legi paginas à te deſignatas; & ſi penultimi loci vnum verbum alio nomine prolatum excipiamus, nihil prorſus eorum quæ refers, nec quo ad ſenſum, nec quoad verba vllibi comperi extare.

Quid ad iſta Petre? Quâ ratione efficies: vt quam aliis molitus es damnationem, & totius generis humani execrationem, euadas? Contendes forte falſa eſſe, quæ nos de libro teſtamur, & omnia à te ſincerè verbatim relata; ſed libri copiam facturi ſumus, ſi ad examen

placeat rem deducere. Fortè mendacii conſcius iudicium hoc detrectabis, & dices te diuerſæ à Tholoſanâ, editionis libro vſum fuiſſe; ſed hanc viam tibi præcluſiſti; cùm merito dixeris dubitatum eſſe, an Pater Reginaldus eſſet operis author: ergo non potuit aliunde ad te, quàm Tholosâ deferri, nec legi aliud, quàm quod à Patre Reginaldo non ſolùm editum, ſed etiam ſcriptum ſuſpicabaris. His pulſus perfugiis, fortè tertium tentabis, te non verba libri retuliſſe, ſed ſenſum qui illis locis extabat per æquiualentiam, vel inde per conſecutionem deducebatur.

Sed *ne quicquam ſolitas tentaſti lubricus artes*, ſi æquiualentia, non eadem verba eſſe volebas, cur diuerſo charactere exarari curaſti, quaſi eſſent ipſiſſima Authoris? Deinde cur diſſimulaſti Petrum à Vincentia toto libro inducere Patres & Theologos, ſuis verbis ſuóque ſenſu loquentes, & vix quicquam è ſuo addere, niſi copulas, quibus eorum loca nectat? Sed quid opus ſingula expendere. Prouoco Theophilum ad paginarum quas notat lectionem: contendo ne per ſomnium quidem quicquam illis ineſſe rerum aut verborum, quæ quaſi propria Authoris exſcribit; & ne Lectorem fatigem inutili refutatione calumniarum Theophili, nullo operæ pretio, aut fructu eruditionis, dum nouas eius fraudes detego, reconditam D. Thomæ è ſanctis Patribus hauſtam explicabo doctrinam.

Certum eſt ex mente S.D. duos in Deiparam diſtingui oportere illapſus Spiritus Sancti, ac ſubinde duos ſanctificationis gradus, vnum, cùm in vtero Matris Annæ concepta eſt, alterum, quo tempore ipſa verbum concepit. Primo illo ſanctificationis in aluo materna inſtanti, & illapſu Spiritus Sancti ligatus eſt fomes, ſecundo eſt omninò extinctus; & vtroque omnis peccati actualis occaſio ſemota eſt, hoc tamen diſcrimine; quod primâ ſanctificatione datum ſit illi poſſe non peccare, & re ipsâ non peccaſſe; alterâ verò ſanctificatione multo copioſiore conceſſa ſit dos beatarum mentium, nullo modo poſſe peccare.

Hâc diſtinctione duplicis ſanctificationis Deiparæ, illapſus in ipſam Sancti Spiritus, & fomitis primum ligati, deinde extincti copiâ & vbertate gratiæ, veluti face

quâdam omnes tenebras depellimus calumniarum Petri, omnia illi perfugia ſic præcludimus, vt ex hâc accuſatione peſſimum nomen referat, & ſanctorum Patrum loca ad eorum mentem legitimam interpretemur; nam Magiſter ſententiarum inductus pagina 1[illegible]. Beda pag. 33. Andreas Cretenſis pag. 67. Ciſtercienſes Theologi pag. 77. aut expreſsè habent, aut certè ſupponunt, vt receptiſſimam, apud Patres omnes, & Theologos duplicem illam ſanctificationem, ante partum Annæ, & cùm primùm verbum concepit; vtramque autem per ſummam fraudem permiſcet, & confundit Theophilus, vt tot blaſphemiarum accuſet Petrum à Vincentia, quaſi voluerit ex Patribus demonſtrare Deiparæ ſanctificationem dilatam fuiſſe vſque ad Conceptionem & Incarnationem Verbi Diuini: & totâ, quam vixit, præteritâ vitâ, non habuiſſe fomitem ligatum, vno verbo fuiſſe contaminatam peccatis actualibus, &c.

Nihil occultum eſt, quod non ſciatur, neque abſconditum, quod non reueletur; Theophili fraudes è tenebris in lucem meridianâ clariorem eruimus. Quid opus eſt verbis factum amplificare? Nam præter quod, ſcelus eſt ſupra auxeſim verborum, ipſummet Authorem ſatis prodit & caſtigat. *Maxima*, inquit, Seneca, *& prima peccantium eſt pœna, peccaſſe: nec vllum ſcelus, licet illud fortuna exornet muneribus ſuis*, (quale ſuum forte putat Theophilus Magiſtri Sacri Palatij infortunio;) *impunitum eſt: quoniam ſceleris in ſcelere ſupplicium eſt.* Vnde non eſt quod noſtram, ſed magis ipſius Theophili, & Societatis, atque Eccleſiæ vicem doleamus, nam quod ad nos attinet, quid ex calumniis adeo craſſis, & apertis, mali poteſt nobis accidere? Sibi verò æternam inde infamiam comparauit; ſed præ omnibus doleo quod Societati & Eccleſiæ grauiſſimum vulnus inflixit, incredibili illâ mentiendi & calumniandi licentiâ, quam paſſim, ſed maximè hoc loco vſurpaſſe conuincitur.

Antiqua eſt hæreticorum in Catholicos omnes, & maximè Patres Societatis accuſatio, non minùs frequens, quàm periculoſa, eos docere nullam inimicis fidem ſeruandam etiam iuratam, & integrum eſſe cuique ad ſuum commodum mentiri, calumniari, & peierare. Quid vero promouiſti Theophile, tuâ in Petrum à Vin-

centia & in Reginaldum impoſturâ ? Hæreticorum opinionem, & calumniam confirmaſti, neque enim adeo atrocia & falſa te comminiſci vmquam auſum putarent, niſi id tibi, ac ſubinde aliis licere ſaluâ conſcientiâ, & ſalute compertiſſimum haberes. Quo quid pernicioſius tibi, & toti Eccleſiæ excogitari poſſit, certè non video.

Sed nomina mille, mille nocendi artes tibi ſuppetunt; & quamuis nullam audaciæ metam ponas, *voces ea, quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt*; tamen tum licentiùs imponis, cum nulla, aut rara putas eſſe librorum, quos adulteras, exemplaria (qualis eſt Petri à Vincentiâ Tholoſæ editus:) vel illa loca, quæ annotas, ſunt ampliſſima, & vaga, neque putas tantum otij fore Lectoribus, vt occaſione duorum verborum, librum integrum relegant. Sic audacter (& id tutum ſibi fore putauit:) Theophilus Petrum à Vincentia notatis etiam paginis corrupit, ratus nullum ſupereſſe, aut difficulter repertum iri aliquod exemplar editionis Toloſanæ.

Eâdem fiduciâ, vel audaciâ adulterauit theſim *in regione*, vt ipſe loquitur, *Sancti honorati ad diſputandum propoſitam*: Ita enim ipſe refert diſtincto charactere quaſi eſſent ipſamet verba theſis, *ad merendum, & demerendum non requiritur libertas à neceſſitate, ſed tantum ab omni coactione.* Idque ſummâ fraude tentauit vt *Ianſenianâ leprâ contaminaret* theſim his verbis conceptam. *Ad merendum, vel demerendum non requiritur libertas à quâcumque, vel omni neceſſitate*: quod veriſſimum eſt, nedum apud Thomiſtas, ſed etiam apud Aduerſarios ad minus de neceſſitate *infallibilitatis & ſuppoſitionis*, quam omnes vltrò concedunt nihil nocere merito, aut libertati.

Cur ergo eſt proſcripta theſis non quia falſa, & multo minùs hæretica, aut diſſentiens ab Innocentij conſtitutione, damnante eos, qui ad meritum non requirunt libertatem *à neceſſitate*, ſed volunt ſufficere libertatem *à coactione.* Damnata eſt *igitur theſis* occaſione temporis, quo ſuſpectum erat quicquid vel minimùm ſpeciem Ianſeniſmi reſipiebat. Magis ergo intempeſtiua, quàm falſa theſis, quæ legitimo ſenſui patebat, admiſsâ *infallibilitatis* neceſſitate ad meritum, exclusâ tamen abſolutâ, & antecedenti.

Hanc verò corruptelam inuexit Theophilus eâdem fiduciâ, quòd exemplaribus non posset impostura reuinci: nam præter quod huiusmodi scriptorum genus non est nisi ad diem, aut ad breue tempus; compertum habebat istarum thesium ob infelicitatem euentus, nullum exemplar seruatum, omnia periisse, ac proinde suam fraudem tutam fore.

Ad aliud corruptelæ, vel fiduciæ genus spectat, quod paginâ 40. improperat scriptum à Cano, libro vndecimo de locis capite sexto Summorum Pontificum vitio historiam Ecclesiasticam esse multo deterioris fidei, & corruptiorem, quàm à Suetonio, aliisque Authoribus paganis scriptam, & distincto charactere quasi essent verba Cani hæc apposuisse verba. *Eorum* (scilicet Pontificum) *hac in parte prudentiam desiderari.* Nempe sciebat Theophilus Cani morem esse capita librorum conficere quasi *promptuaria*, Prophetæ, *plena exundantia ex hoc in illud*; & plus eruditionis vno capite complecti, quàm multis eius libris contineatur.

Opportunam itaque putauit, hanc Cani libertatem suis calumniis; & nihil dubitauit ex illo verba notare, distincto etiam charactere, certus lectores ob vnum aut alterum verbulum longissima capita non esse emensuros. Legi ipse, vt hoc labore lectorem beneuolum leuarem, & nihil reperi verborum, quæ Cano adscribuntur, aut quod posset calumniæ, vel in speciem fauere.

Eiusdem fiduciæ, & fraudis est, quòd paginâ 46. refert ex Æenea Syluio, nec libro, nec capite vllo notatò, solertiâ Nicolai cuiusdam Burgundionis in Concilio Basileensi promotam damnationem Eugenij IV Nulli labori, neque alij pepercimus decurrendis libris, & capitibus ex Syluio Æenea, quæ vel minimùm facerent mentionem Concilij Basileensis: nec vnquam reperire fuit illum virum, teste Æneâ, maioris animi, quàm corporis: fortè eâ de causâ nostris oculis subductus est, quod parui, & anguſti, aut fortè veriùs, nullius sit corporis. Certe illius nomen apud nostros historicos non legi. De hoc supra.

Iudicet ergo Lector prudens, quid sibi permissurus sit Theophilus, de his comminisci, quæ nullo scripto, & voce tenus peracta narrat, cum adeo licenter agat, de his quæ libris consignata sunt, & tabulis publi-

cis, quibus eum falsi, & imposturæ reuincas. Hoc præiudicio refellimus, quæ Patribus doctissimis, & Religiosissimis Vincentio Candido, & Gregorio Donato prorsus incredibilia imponit. De Vincentio Candido refert, teste Hipolyto Maraccio, ordinis Clericorum Regularium eiusdem fidei, & paris authoritatis: Cum ad illum suum Opus, cui titulus est *Bibliotheca Mariana*, detulisset, ad exorandam edendi facultatem: vbi vidit in eo opere signari Authores pro Immaculata Conceptione, sublato in altum clamore, dixisse. *Eya tot Authores pro Immaculatâ Conceptione, etiam bestiæ concipiuntur sine peccato originali.*

His relatis, quorum fides est apud ipsum, & Maraccium, aliqua addis eruditioni ostentandæ, & maledicentiæ exercendæ, vtriusque cupidissimus. Sed in eo est totum controuersiæ caput, veriúsne ista à Patre Candido viro compertæ sanctitatis etiam miraculis confirmatę, loquendi ita parco, vt testentur multi numquam se ab illo verbum inane audiuisse, hæ bestiales voces prolatæ sint, An à Scriptore miro calumniarum, & mendaciorum artifice confictæ? Pronunciet in hanc rem æquus, & prudens lector.

Incredibilius est secundum quod subiungit, Patrem Gregorium Donatum iussisse expungi ex opere ascetico Ludouici à Ponte titulum illum puritissimæ Matris, qui in Litaniis Lauretanis per vniuersam Ecclesiam summâ consensione vsurpatur. Hoc dicit indubiis testibus compertum. Cur ergo ab illis citandis abstinet, quasi ad fidem rebus astruendam satis sit retulisse? Certè non ita de te sentiunt, qui te nouerunt; & verissimum est, quod de te ita scribit R. P. Guillelmus Camerarius Scotus, Congregationis Oratorij Epistolâ ad Lectorem præfixâ operi, cui titulus, *Antiquitatis de nouitate victoria*, vbi ita habet.

Theophilus ad me perlatus est. Legi hominem, nullámque in eo argumentationem inueni, quam non soluissem; aut quam non posset quiuis nostræ opinionis non penitus ignarus dissoluere. Cæterà, quæ maximam operis partem faciunt, aut virulenti scriptoris conuitia sunt, aut tumidi sophistæ importuna loquacitas. Vbique ineptias, ignorantiam, virus doctrinæ, temeritates, hæreses, & alia id genus

*obiicit. Vbique dum simplicitatem styli scholastica declinat, in barbariem nescio cuius praerupta, & horrida orationis pueriliter ruit. At hoc illi condonemus. Videtur enim plus affectare declamatoris, aut Satyri laudem, quàm Theologi; ac diligentiùs legisse Apuleium, quàm D. Thomam. Sed quid dico Apuleium? Si à simplicitate locutionis scholastica alienus est hic nouus Theologus, multo minus elegantissimi huius Authoris stylum, & latinitatem sapit: vbi ille maiestate masculà orationis assurgit, hic conuiciator in ampullas fadissimè tumet; vbi ille verba illustria exprimendis rebus aptissima seligit, hic nullo delectu, prout quaque vox in buccam venit, eam auidè arripit, & peius locat; vbique denique ille aequabilis sermonis fluxu, vbique elegans, vbique est floridus; hic, inaequali textura, omnia orationis vitia complexus, alibi turget, alibi repit, alibi Lectori suo nauseam parit. Vide quaeso, mi Lector, quam modestè, ac leuiter se gerat hic disputator, qui pagina libri sui 13, scribit se cum charitate arguere velle, & pag. 23. iniurijs aure surda exceptis, (cauet ne dicceret ore tacito) & tamen iniurijs, & contumelijs maximis respondet, &c. De me vero (*pergit Guillelmus*) sic humanissimus Sabaudus scribit inter alia pag. 354. quod Gibieufo Symmistà meo suffragatus sim; quod libri à me editi gerra sint; quod ex Collegio quodam Apostolico per posticum ad aliena castra, & pultes Scoticas, quas gentilem meum Pelagium praegrauasse querebatur Hieronymus, Apostatice transfugerim, & quidem ipso die Cana Dominica, vt ad plenam Iuda germanitatem nihil deesset. O Theophile haec cine monstra cogitationum ascendunt in cor tuum, & non elidunt frontem tuam? Quot hic verba, tot mendacia. Mene ausus es Apostatam vocare? Qui optime nosti, quod apud me habeam Generalis tui litteras? Tu, inquam, id ausus es? Qui toties Iesuiticis castris derelictis, ad Franciscanorum, & Augustinianorum castra transfugisti. Primo quidem, vt sub fratris Simonis Æmouerij Franciscani nomine aquiuocationum causam liberius ageres, ac in eam defensionem librum scriberes, quem non te puduit, splendorem veritatis moralis inscribere, rectius obnubilatam veritatem inscripturus? Item sub fratris Petri de la Riuiere Augustiniani nomine damnatum librum scriberes,*

cui titulus, Caluinismus Religio bestiarum. Verum vt ordine tecum agam. In primis, quæro, quotiure, qua Christiana modestia, Collegia vestra Apostolica dici possint? Vosne Apostoli estis? Certè dum tuam animi impotentiam, & effrenem, ac insolentem maledicendi licentiam mundo prodis, omnibus satis ostendis Iesuitas non esse Apostolos, &c. Videat, qui voluerit alia curiosa, quæ de nostro Theophilo dicit Guillelmus in epistolâ dictâ. Sed ad nostra redeamus.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Vindiciæ Combefisij, & Nicolai Iansenij.

LICET multis vitiis laboret Theophilus, cæteris prætermissis, quæ nihil ad nostram defensionem faciunt, non possum duo dissimulare, nempe fingendi & calumniandi morem in naturam inductum, & tyrannidem intolerabilem censoris morosi, qui supremum in omnes scriptores ius sibi vindicet ab aliis dicta quamlibet reconditæ eruditionis, aut sanæ doctrinæ nauseabundus contemnat, aut censoriâ virgâ castiget. Putes penes ipsum esse omnium scriptorum sortem; sed bene agitur cum Combefisio, & Cano huiusmodi imperium non magis perenne, & firmum esse quam æquum & vnâ eius opinione niti: leuis vtriusque pœna foret isto iudice, si eorum cum libris nomina in totum perirent.

Quàm morosum, quàm iniquum in hos Theologos vbique se prodit! Eius tantùm puto criminis reos, quod hanc gloriandi causam abstulerint de eruditione in rebus Theologicis & elegantiæ adiunctâ, quasi dote sibi eximia, ac singulari, nec cum vllo extraneorum communi. Sed quidquid de hoc sit. Combefisius venerandæ & eruditæ Antiquitatis scrutator indefessus, traditionis Ecclesiasticæ tenacissimus, quâ vnâ fides nititur, & constat, recentes Theologos cum Patribus antiquis sicubi videantur dissentire, pro virili conatur conciliare, ne hæretici in nos regerant quæ illis merito improperamus; nempe eorum fidem temporariam esse, & annuam in

dies mutari ad arbitrium cuiuſque : denique nihil habebere commune cum fide antiquæ Eccleſiæ, & à mente, & conſenſu antiquorum Patrum recedere. Obſeruauerat Combefiſius poſt Sixtum Senenſem Bibliothecæ ſanctæ annotatione 138. Origenem, Chryſoſtomum, Auguſtinum, Theophylactum duriùs, aut alio ſenſu, aut certè diuerſis verbis de Deipara ex conſpectu filij patientis, & morientis doloribus locutos, quàm moderni Theologi ſentiant, & exiſtimaſſe ad abſoluendam fidem illius dicti à Chriſto ; *omnes ſcandalum patiemini à me hac nocte*, & illius Simeonis vaticinij ad Virginem *doloris gladius tuam ipſius animam pertranſibit* ; aliquid eorum oportuiſſe ad Deiparam peruenire, quæ vix referre auſim. Adeo ſunt aliena à communi opinione, quæ hodie apud fideles inualuit, quaſi aliquid ſcandali, aut dubitationis paſſa eſſet.

At Combefiſius in gratiam Sanctorum Patrum, & in reuerentiam Beatæ Virginis ſcripſit, eam tempore mortis Chriſti non laboraſſe aliquâ dubitatione, aut infidelitate, niſi ad ſummum negatiuâ, quam ſitam eſſe *in ſola inconſideratione ab abſorbente dolore poſuit, ita Deo permittente, ad auctiorem cruciatum, ac meriti cumulum : ſic enim negatiua huiuſmodi infidelitas, videri poſſet nec Mariam dedecere, per quam illam œconomiam ſuam ad ſuum Martyrium acerbiſſimum compleret.* Hæc Combefiſius. Et reuerâ eſt quoddam genus Martyrij perinde innoxium, ac intolerabile, Dei à nobis vt ſolis abſceſſus, quo ipſemet Deus filium ſuum dignatus eſt, cum de illo etiam quaſi conquerentem audiuit iſta proferre ; *Deus, Deus, vt quid me dereliquiſti?*

Hunc fortè Dei à Matre, ſicut à Filio ad tempus abſceſſum, quo nihil vetat credere, & aliquo momento ſuſpenſam eius mentis, & fidei operationem, durius à Sanctis Patribus ſcandali gladium, aut dubitationis vocabulum mitigauit Combefiſius quodam nomine negatiuo. Quare ſi quid dignum ſit cenſurâ, in D. Auguſtinum, & Chryſoſtomum recidit, non in Combefiſium ; quin potius videatur laudandus, quod Sanctos Patres excuſare ſit annixus, eoſque ad ſenſum hodiernum Eccleſiæ trahere, & accommodare. Id enim ſæpius à me obſeruatum eſt eos, qui in Sanctorum Patrum lectione,

Digitized by Google

in controuersiis aduersus hæreticos assidui, & exercitati sunt, nec methodo, nec interdum sententiis omnino conuenire cum iis, qui se totos scholasticæ dedunt, eamque spartam sibi curandam assumunt.

Hinc videas dotes Scriptorum diuersissimas, nihil interdum frigidius aduersus hæreticos, illis qui ad miraculum subtiles sunt, & acres in scholæ disputationibus: quasi alia esset scholæ, alia controuersiarum Theologia; illa ad pompam potiùs, quàm ad pugnam, nisi sub vmbrâ, & ludicram; hæc verò ad legitimum certamen parata sit & instructa: eoque discrimine, & interuallo ab inuicem distent, quo videmus exercitatissimos ad palæstram, ad decurrendum stadium, ignauos & ineptos ad veram cum hostibus dimicationem.

At certe non ita Diuus Thomas, & qui vere illius methodum & doctrinam ad omne genus pugnæ aptant & opportunam sectantur: neque enim arma expedit, & argumenta suppeditat cõmoda aduersus Catholicos, & noxia atque infesta, si cum hæreticis agas; qualia sunt plura, quibus Theologorum nonnulli, & maxime Petrus de Alua vtuntur: Quæsibi soluenda putarunt Bellarminus l. 3. de cultu Sanctorum cap. 16. & Perronius Cardinalis, illo felici Ecclesiæ Catholicæ & hæreticis infausto apud Bellacũ colloquio, quod Pissiaci infortunium compensauit.

Sed ab his referendis abstineo, ne mihi fraudi sit commemorasse, quæ illa duo purpuræ ornamenta, Ecclesiæ lumina, & præsidia inuicta censuerunt, ad communem fidei causam necessaria, in D. Thoma vix excusant ab errore: adeo sunt diuersa consilia, & arma Petri de Alua, & Bellarmini, ac Perronii: ille dum impetum facit in Catholicos vnicè vrget, & totis viribus contendit vix alio fine institutum Conceptionis Deiparæ festum, quam eius immunitati à communi labe, & debito, in fidei articulum sanciendæ, Illi dum hæreticorum impetum sustinent, negant hanc Ecclesiæ mentem esse: sed asserunt institutam festiuitatem, celebrando communis Redemptionis, quod inde sumptum est exordio: sed de his satis.

Progrediamur ad aliam tuam accusationem, quæ satis manifestè demonstrat, quàm anxie, quàm infeliciter, quàm auidè collegeris quæcumque potuisti, non dicam inuenire, sed etiam fingere, ad creandam Dominica-

Digitized by Google

nis inuidiam : nam ad hoc putasti Theophile, opportunum esse vnum Nicolai Ianseníi verbum in sensum ab Authoris mente alienum & te dignum interprete detortum. Dicit Dominicanus ille, Paulum in Thomæ scholam fuisse ingressum ; igitur facit Apostolum Thomæ discipulum. Quæ consecutio ? An non potuit ingredi etiam vt Magister ? Spiritus Sancti in animas iustorum per gratiam illapsus à sanctis Patribus, & à Theologis toties decantatus, nihil aliud est, quàm intimus in mentem intra essentiæ terminos ingressus ; ergo venit Spiritus Sanctus, non vt Magister, sed vt Discipulus ? Quis hoc ferat ?

Non minùs inepta est tua de Paulo ingrediente scholam Thomæ, quàm de Spiritu sancto in mentes illabente interpretatio. Adeo alieni sumus ab illo, quem affingis verbis nostris, sensu ; vt agnoscamus D. Thomam Dionysii & Augustini Discipulum, quorum vterterque Paulum Magistrum habet. Discipuli est agere Magistri interpretem, non Magistri Discipulum commentari ; at Thomas non solum Paulum, sed etiam Dionysium eius Discipulum interpretatus est.

Verum quid moror in his nugis refellendis ? Si scriptura docet nos, otiosi verbi in iudicio reddendam esse rationem, timendum mihi esset, ne quæcumque scribo contra te, huic iudicio materiam suppeditent ; cum videatur ad res adeo ridiculas responsio inutilis esse, & otiosa. Sed duo me excusant, primò iustæ defensionis Ordinis nostri contra iniquissimum accusatorem necessitas ; secundò, quod interdum ex stercore, vt dicebat Virgilius, margaritas lego, id est, occasione tuarum nugarum, & calumniarum, huic Apologiæ misceo plurima obseruatione, & scitu non indigna ; quale est illud, quod modo subiicio, scilicet Doctrinæ Catholicæ cognationem, Homeri catenâ aureâ de cælo in terram demissâ, quæ supera mediis, & hæc inferis connectit, conuenienter repræsentari.

Nam gratiæ & prædestinationis œconomia à Paulo in cælum abrepto, ex Diuinitatis visione hausta, in Dionysium & Augustinum, ac subinde ab illis in Thomam, & ab hoc extremò in nos deriuauit ; ergo à Paulo, vt à fonte, per Thomam & reliquos, quasi per riuos, & canales defluxit, quidquid horum arcanorum scimus, &

Digitized by Google

ſapimus ; & illi acceptum referimus vt Magiſtro. Ab illo didicimus, *quid habes, quod non accepiſti ; quis eſt qui te diſcernit ?* ab illo totius prædeſtinationis negotium hauſimus ; ille enim altè inclamat, *antequam quicquam boni facerent : an non figulus habet poteſtatem, &c. O altitudo diuitiarum, &c.* En quâ de causâ Paulus ingreditur ſcholas Thomæ, nempe vt illi hæc arcana reuelet eius ore nobis reuelanda.

Sed non aduerteram Theophilum hunc Pauli in Scholam Thomæ ingreſſum bicorni argumento impetiuiſſe. Vel Paulus adiuit Thomæ ſcholam vt auditor, & Diſcipulus, & hoc iam cornu fractum eſt, vltro concedimus non acceſſiſſe vt auditorem, ſed vt Magiſtrum. Tum vero alterâ ſui Entymematis parte, & cornu illæſo impetit nos Theophilus. Si ſecundum dicas, nempe ingreſſum Paulum vt Thomæ Magiſtrum ; fatendum erit Thomam eſſe Doctorem Canonicum, cui eadem fides habenda ſit, quæ Sancto Paulo hæc dicenti haberetur. At hoc non modò delirum, ſed etiam hæreticum. Ita Theophilus argumentatur.

Sed mirum, ne delirum, aut hæreticum dicam argumentorum artificem, & conſecutionum concinnatorem! Omitto Magiſtrum quidem Diſcipulo ſuperiorem eſſe ; Diſcipulum verò ne parem quidem eſſe oportere Magiſtro ; vt nulla ſit conſequentia Petri, eandem Diſcipulo Thomæ fidem habendam, quæ eius Magiſtro Paulo debeatur. Non addam ex Melchiore Cano lib. 2. cap. vlt. ad calcem (quem locum crudeliſſimè dilacerat Petrus hac 3. Diatribâ ;) nos omnes nedum à Paulo, ſed etiam à Chriſto, & Spiritu ſancto edoctos ; nec tamen nos conſecutos eſſe, aut mereri fidem, quæ habenda eſt Magiſtro Spiritui ſancto ; (quod euinceret argumentatio tua, ſi bona eſſet.) Imo diuerſiſſimo gradu idem Spiritus aliter in Chriſto loquitur, aliter in Prophetis & in Apoſtolis, aliter in Stephano, & Ambroſio : & certè per hos omnes loquebatur. Per Concilium generale Deus Eccleſiæ loquitur, per Paſtores etiam, & per ſanctos veteres Patres. His tamen omnibus non conſtat eadem authoritas infallibilis, quæ Apoſtolis eorum Magiſtris : neque Apoſtolis, quæ Chriſto, & Spiritui Sancto qui illos docuerunt.

Sed his omnibus prætermiſſis te conuenio, Theophile: Putaſne veram & legitimam conſecutionem; Paulus eſt ingreſſus Scholam Thomæ illum docendi causâ: ergo fecit illum paris ſecum authoritatis? Si ita ſit, quid ſtatues de D. Dionyſio? Negabis ſine dubio cum Laurentio Valla, & Eraſmo fuiſſe Pauli Diſcipulum, ne iuxta tuas leges arguendi, cogaris agnoſcere vt Authorem Canonicum, & eius libros accenſere Canoni Sacræ Scripturæ. Sed quid proderit hoc effugium Eraſmi, cum eodem argumento ſis obruendus de Ignatio, aliiſque Apoſtolorum Diſcipulis, qui ſcripſerunt: quos neceſſe eſt admittas in numerum Authorum Canonicorum?

Quid dices de Chryſoſtomo, Ambroſio, Gregorio Magno, Franciſco, Bernardo, aliiſque Theodidactis, quibus omnibus ſcriptores fide, digni produnt, Spiritum Sanctum ſub ſpectabili forma, Paulum alioſque Diuos affuiſſe, dictaſſe quæ concionabantur & ſcribebant? Quid ad hæc Petre, iuxta leges à te conſtitutas? Vel huiuſmodi hiſtoriæ ſacræ ſunt tibi apocryphis & fabulis annumerandæ, vel tibi his omnibus Diuis eſt aſſerenda eadem cum ſcriptoribus Canonicis authoritas; & eâ forte de causâ amiciſſimus tibi Petrus de Alua regulæ Minoritarum, nomen, & vim legis Diuinæ vindicat, quod legatur diuinitus dictata D. Franciſco. Eodem loco planè tibi habendi ſunt libri Sanctorum, quos recenſui diuinitus edoctos; vel abiicienda eſt tibi, & perneganda tua conſecutio, non ſolum vt delira, ſed vt hæretica. Vide in quas anguſtias te redegeris, dum vis aliquod negotium nobis faceſſere.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

De Stephano, Hieronymo, Gregorio, Beda per Canum, de Chriſoſtomo, & Martino Papa per Combefiſium reprehenſis, & de D. Thoma impenſius laudato.

SEd tertio loco acrius inueheris in Melchiorem Canum, quod in Concione ſancti Stephani ad Iudæos habitâ, & à Luca relatâ notauerit aliquot lapſus, quos

cum defendere non posset, nec aliis Scripturæ locis conciliare, dixit post grauissimos Viros Bedam, & Rabanum, Stephanum zeli, & disputationis ardore abreptum memoriâ labi potuisse. Hanc Cani interpretationem mirè exagitat Petrus. Sed cum censoriam virgam assumit in Virum Doctissimum, & sapientissimum, ipse multò plura & grauiora, & acriùs castiganda admittit. Primum quis ferat, illum contemptum, quem vbique verbis præfert, dum grauissimum virum, & vt Ribadenerii verbis vtar, *deposito Episcopatu venerabilem*, *fraterculum vocat?*

Non potuit apertiùs demonstrare se hæreticorum spiritu agi, quàm quod illorum verba continuò eructet; putat se quasi in nihilum deiecisse Viros, qui in Ecclesiâ, & in Doctorum cœtu prima loca occupant, si *fratercu-los* per conuicium appellet. Adeo ne cæcutis Petre, vt non videas ista tibi infamiam parare, non illis, qui sunt extra tuorum conuiciorum, & telorum iactum longissimè positi. *Non accedet ad illos malum nec flagellum* linguæ tuæ liberioris ad illos *appropinquabit.* Hoc obiter dictum sit, non solum de Cano, sed etiam de reliquis Dominicanis, quos continuò, more, stylo, & animo hæreticorum *Fratres* per contemptum vocas.

Sed ad rem veniamus. Vbique fraude, & mala fide agis; nam vt Canum lacerare posses impunè, inducis illum quasi solum, & primum huius interpretationis authorem, cum tamen habeat viros grauissimos, qui præeant, & qui sequantur; & qui subinde præsidio illi sint contra tuos impetus. Quare taces à Beda, & à Rabano suam interpretationem hausisse? An ignoras Petrum de Lorca Theologum Cistercienſis Ordin. Complutensem Professorem celeberrimum, sequi & approbare mentem Cani? Quâ ergo fronte scripsisti, ferendam nullo modo esse, nec ab alio inter Catholicos, quàm ab infrunito Cani calamo exarari potuisse? Ista fc ·e sciebas, sed existimasti è re tuâ fore si ab aliis nescirentur, vt posses tragædias excitare.

Sed mitius, quàm exigat tantæ culpæ atrocitas, & adeo proiecta audacia, tecum actum est, vt demonstrem, te nullum in nobis traducendis modum habere, nullis hanc licentiam metis cohiberi, sed quamlibet

enormibus calumniis, & commentis gradum facere ad atrociora: Dum ſcripſiſti primum, & ſolum Canum ea, quæ ex ipſo refers de Stephano tradidiſſe; vel Canum inauditum, id eſt, non lecto eius libri 2. capite vltimo ad calcem, damnaſti, vel re ipſa accuratè legiſti, & expendiſti ſingula verba; ne minùs iniuſtam, quàm atrocem ſententiam pronuntiares. Si primum fateare; te Canum damnaſſe ad nullum examen vocatum, nec lectum, nec auditum, te prodis iudicem iniquiſſimum.

Si legiſti, quâ ratione, quâ conſcientiâ potuiſti illum hâc præſumptâ à te impietate quaſi primum authorem grauare, cum ipſe ita habeat, & mentem ſuam aperiat. *Hoc igitur loco mihi Bedæ opinio placet, cui & Rabanus aſſenſus eſt*, & ſubinde illorum verba exſcribit. Beatus Stephanus, vulgo loquens, vulgi magis in dicendo ſequitur opinionem. Sed quid tandem obiicis Cano, quod ipſe non diluerit? Cum ſubiungit Apoſtolorum priuilegium eſſe vt nullus eorum in docendo erret, nec Stephano hoc priuilegium, rationem concedere. Et ne hanc Apologiam longiorem, & moleſtiorem faciam congeſtis vndéquaque aliorum dictis, placuit Lorcæ verba tantum referre, qui neruoſiſſime & breuiſſime tuas calumnias, & tuorum, maxime Deltii obiectionem refellit 2. 2. poſt quæſt. 16. in Appendice ad tractatum de fide Diſput 2. membro 3. num. 24. vbi ſic ait.

Tertiò obiicitur narratio Stephani Act. 7 in cuius explicationem libenter amplecterer reſponſum ſapientiſſimi Magiſtri Melchioris Cani lib. 2. de locis. cap. vltimo, Stephanum præ celeritate ſermonis, & feruore Spiritus, aliò intentum pauca illa tranſmutaſſe, vt pro Iacob Abraham, pro Patre filium, &c. dixerit. Nam ſi id dicamus, primò in ſcriptura nullum mendacium admittitur: ſcriptura enim non illo modo refert hiſtoriam: ſed refert, Stephanum ita loquutum. Deinde nec Stephano aliquid detrahitur: nam leues illæ immutationes hiſtoriæ, facile, & abſque omni culpa contingere potuerunt. Quin potius ſcriptura veritas maximè commendatur, qua referens viri Sancti ſermonem, prout ipſe protulit, punctim, & verbatim narrauit; non omittens illa etiam, in quibus memoria lapſus eſt. Quæ ſolutio abſque omni nota, & ſcrupulo admitti poteſt.

Tum, quia primò tradita est à S. Beda, & Rabano in commentariis loci: Tum etiam, quia si quid contra obiici potest, illud est, quod Stephanus ante, & post illam narrationem plenus Spiritu Sancto dicitur; in eo autem, qui Spiritu sancto plenus loquebatur, nefas est, admittere non solum mendacium, sed nec lapsum aliquem memoriæ, aut linguæ, in quo à veritate deuiet. Hoc tamen non vrget, quia Stephanus dicitur plenus Spiritu sancto, quatenus plenus erat gratia, & sapientia, non tamen quia Spiritu sancto mouente, omnia & singula loquutus fuerit. Neque est verbum quo hoc modo per Spiritum sanctum loquutum fuisse conuincatur. Et certè solutio hæc omnem difficultatem euacuat, & infidelibus plus satisfaciet, qui calumniari non poterunt, aliquid gratis excogitatum esse ad fugam argumenti.

Vide Petre, quàm diuersus sit alterius Petri à tuo sensus, vt bonam censuerit solutionem Cani, & expeditiorem tuâ iudicauerit, ad amouenda impiorum scandala. Nec longe abest ab eâdem mente præter Emanuelem Sa, Ioannes Mariana eiusdem societatis, Vir acerrimi, & liberrimi iudicii, qui nec Domesticorum defectibus interdum pepercit; nihil ignorabat eorum, quæ dixerunt Martinus Delrius, & alii. At præstaret, inquis, fateri suam cum illo ignorantiam: id necessarium esset, si de mysteriis ageretur, quæ rationi incomprehensa sunt; secus est in rebus facti, quæ sub sensum cadunt, maxime si superfit alia expedita ratio ad has difficultates amoliendas, qualis est illa, quam ex Lorca subieci.

Quod ex Vielmio refers, Concilia œcumenica Diuum Thomam cuivis veterum Patrum parem authoritate feciſſe, & quod addis ex Delrio de interpretatione animalium Ezechielis in gratiam D. Thomæ ita te in furorem vertunt, vt extra propositum afferas Vincentium Lirinensem, & alios. Illi enim agunt de authoritate PP. non seorsim, vt priuati Doctores sunt, sed coniunctim, vt communi consensu testes sunt Traditionis, ad quam vnam regulam vult omnes controuersias exigi & resolui; & si cuilibet Sanctorum seorsim D. Thomam quis æquauerit, non adeo erit grande piaculum, vt statim exclamemus, *Blasphemauit.*

Nam

Nam id vnum certum est, amplitudine rerum, ordine, methodo, & forte profunditate, aut subtilitate alios superasse; quia nulli vniuersam Theologiam complexi sunt, qualem nobis mirâ methodo plenissimam dedit. Superior etiam fortè est, doctrinæ sinceritate, quia vix vllus est reliquorum; qui aliquando non impegerit. At potes totam Doctrinam D. Thomæ inoffenso pede decurrere, qui vt dicit Clemens VIII. *sine vllo prorsus errore in omni genere scientiarum plurimos libros scripsit*; Nec debes, Petre, fatuo, vt loqueris, in ipsum amori nostro ascribere, si post Summum Pontificem puritate Doctrinæ cuilibet Patrum æqualem fecerimus. Nec admodum nos tua premunt verba cum ais. *Cedo, quæ sunt illa Oecumenica Concilia, sanctum Thomam Patribus, æquantia?* Do omnia quotquot ab eius fœlici obitu sunt habita, maxime Florentinum, & Tridentinum, vt præter Baronium, alioſque, testatur Thomas Aleram ex Theatinorum familia libro de politiâ Ecclesiasticâ.

Sed mira est tua, Petre, cæcitas, & indulgentia in tuos, nec minor in nos durities, & iniquitas. Vis ad seueriſſimas leges, & ad rigorem Theologiæ exigere quæcumque dicuntur in Panegyricis, & Laudibus Sanctorum, in quibus fuit semper honesta quædam libertas & loquendi licentia. Quid si iisdem legibus tecum ageremus, quibus nos damnas? Scio à quodam Hispano concionatore in laudem sancti Ignatii vsurpata fuisse hæc verba ex Hebræorum cap. 1. *Multifariam, mu[illegible] e modis, &c.* Et Diuum illum omnibus qui præce[illegible]re Patriarchis antepositum.

Noui alterum, qui in eiusdem Diui festo sanctissimam D. Pauli gloriationem totam transtulit in D. Ignatium: *In quo quis gloriatur, & ego. Hebræi sunt & ego.* Nullum miraculi genus, seu ad depellendos morbos, seu ad mortuos è sepulchro ad vitam reuocandos prætermisit, nullum gratiarum genus, quas gratis datas vocant, nullum denique priuilegium, seu raptus, seu prophetiæ vlli Sanctorum datum contendebat, [illegible] parenti negatum, quo reliquos omnes non superaret, aut certe non æquaret. Hæc de illo, cum tamen vir [illegible]osissimus & indiuiduus Diui comes illi superstes [illegible] Ribadeneira vitam fidelissimè scripserit, & nil i[illegible]r[illegible]at; imo

memini me legisse caput illud, quo exemplo D. Augustini, & Ioannis Baptistæ probat ad sanctitatem miracula, & huiusmodi priuilegia minimè necessaria. Vnde constat posthuma esse, quæ de sancto Ignatio præcipua miracula celebrantur.

Si hæc attenderes, Petre, vtereris eâdem in nos indulgentiâ, quâ vestra sæpe nos interpretari oportet. Quod si vellem è tuorum scriptis in sanctos Patres reprehensiones iniustas, nec sine graui modestiæ, & reuerentiæ illis debitæ noxâ colligere tuo more, non vnam vel alteram diatribam, vt tu è nostris facis, sed volumina conficerem; non ex omnibus; ex vno vel altero tantum, vt Vasquez, & Maldonato.

Memini me legisse apud Patrem Richeomum de gradibus humilitatis Maldonatum conuersatione & humilitate agnum fuisse, in disputatione verò contra hæreticos, Leonem egisse. Sed re vera idem non solum in hæreticos, verum etiam in sanctos Patres ita rugit, vt aliquam dederit occasionem Scaligero acerbius ipsum excipiendi, & vocarit *pecus maledicentissimum*. Iniquius hoc dictum reputo, libenter hoc nomen Maldonato condonabo, dummodo in te cadat, nam hoc solo libro tibi hunc titulum asseruisti. Quidquid sit; si conferas, quæ liberius scribunt in sanctos Patres hi duo Scriptores à me nominati, & quos illis errores falsò apponant, conferas, inquam cum his, quæ ex Cano, & Combefisio in Hieronymum, in Chrysostomum & alios dicta refers, stillam aquæ oceano comparaueris.

Carpis Canum, quod ab Hieronymo carpendo non abstinuerit, & vocarit illum, *Capitosum & in fide adhibendâ morosum*. Vbinam legis, Petre, hæc verba à Cano in Hieronymum? Ferenda sane non est tua in mordendis viris sapientissimis libido, & cupiditas effrenis. Canus lib. 2. ad examen vocat locum Theologiæ ex historia humanâ, & vt vim eius experiatur, ac probet, cap. 3. decem & octo argumenta proponit; & octauo attingit traditionem de Adami in monte Caluariæ sepulchro, ab Augustino Epiphanio, & Cypriano confirmatam, & ipsomet Hieronymo Epistolâ Paulæ ad Marcellum cap. 5. responsioni ad illud argumentum præmittit hæc verba.

Nòn debuit ſane tantopere ridere Hieronymus Adami in loco Caluariæ ſepulturam, nec nos, viri licet ſanctiſſimi exemplo, hiſtorias huiuſmodi ridere debemus; potuit ne modeſtiùs loqui in gratiam opinionis receptæ, & Patrum, quos retuli ſuffragio approbatæ? Vbi ſunt, Petre, verba *Capitoſi & Moroſi?* Et adhuc te patiemur optimum quemque tuis mendaciis fœdantem?

At quarto loco vapulat acerrimè tuâ ferulâ Combefiſius, quod dixerit à Chryſoſt. diſſimulari, aut leuiùs haberi potuiſſe plura, quàm vt tantam viro ſancto conflarent inuidiam; & quòd ſolutior fuerit ſancti Chryſoſtomi lingua, & incomparatus zelus in Eudoxiam. Vnum te volo, Petre, qua re grauat Chryſoſtomum Combefiſius? Leuiſſimâ culpâ, à quâ D. Petrus non fuit immunis; cuius causâ Paulus illi in faciem reſtitit; & & quam Tertullianus vocat elegantiſſimè errorem conuerſationis, non fidei. Hoc tantum notat Combefiſius in Chryſoſtomum, quòd potuiſſet moderatiùs agere, ne exaſperaret animum mulieris nullo alio fructu, quàm qui ſequutus eſt.

His addo alterum quo iſta tua obiectio, & ſubinde altera in ſanctum Martinum euaneſcit. An adeo grande piaculum reputas, Combefiſium admiſiſſe, quod in Chryſoſtomo, & in Martino animaduerterit ſimilem culpam illi, quam in Petro Paulus reprehendit.

Dices forte, Combefiſium non eſſe paris cum Paulo authoritatis. At ego reponam nec Chryſoſtomum, nec Martinum Petri æquare ſanctitatem; neque enim ſaltem de Chryſoſtomo dictum eſt, *Orauì pro te, Petre. Tu es Petrus*. Maximè cum non ſolùm Theophilus, quem tu ſuperbiæ accuſas, ſed etiam Epiphanius inter iudices Epiſcopos ſederit, & in Chryſoſtomũ tulerit ſententiam, cui acceſſit nepos Theophili Cyrillus Alexandrinus Chryſoſtomo, ſicut nec Epiphanius, ſanctitate & eruditione inferior. Pater Combefiſius apparatu ad concionatoriam Biblioth. ſuo de ſancto Chryſoſtomo iudicio inter Pontifices Diuo infenſos Principem ponit Porphirium Gazæ Epiſcopum virum ſanctiſſimum Eudoxiæ chariſſimum, cuius authoritate, & fauore vſus eſt fœliciter exſcindendâ ſimulachorum ſuperſtitione, ac Chriſtianæ Religionis cultu adaugendo. Ex quibus duo apertè conſtant,

primò te falsò dixisse, qui tricati sunt circa sancti Chrysostomi relationem in Dyptica non fuisse nisi dyscolos, & rebelles homines & diem hominis desiderantes.

Vide quomodo Lectori imponas, aut quibus Epiphanium, Cyrillum & Porphyrium annumeres, qui fuere inter aduersarios Chrysostomi. Vnde secundum, quod moneo, euidentissimum est, Combefisium summâ laude dignum, quod leuis culpæ vnum accusauerit, vt duos Diuos ab atrocissimi criminis notâ vindicaret. Quî enim Epiphanium, & Cyrillum excusare possis, si, ne quidem in speciem, aut leuiter Chrysostomus peccarit? Sed tu nihil pensi habes causam Chrysostomi. Id vnum moliris, vt Dominicanus audiat, quasi Diuis infensus.

Iterum te conuenio: Censes ne grauiùs Chrysostomum à Combefisio læsum, imposito errore leuissimo conuersationis, quàm à Vasquez, qui contra omnium Theologorum etiam suæ Societatis mentem, contra expressa Chrysostomi verba grauissimam illi hæresim affingit, quâ totius Christianismi, totius gratiæ ordo funditùs euertitur? Contendit enim acerrimè, quasi pro aris & focis pugnaret, Chrysostomum Deum facere mentibus creatis inuisibilem, ac proinde visionem beatam, *quæ*, vt dicit Augustinus, *est tota merces Christiani, tota nostra fælicitas*, esse impossibilem; sicuti comprehensionem Diuinitatis, soli Deo eximiam: nec tamen apud te Vasquez quidquam mali admisit. Adeo æquum iudicem agis. Tu certè eum te probas vbique, qui nullum vitium in amicis, nullam virtutem in inimicis agnoscas.

Sed fortiùs tecum ago; putasne Combefisium excessisse, si eo loco Chrysostomum, quo ipse Chrysostomus Beatissimam Virginem reposuerit, si mitiùs cum eo egerit, quàm cum Deiparâ Chrysostomus? Quid ad ista, Petre? Ignorasne Chrysostomum sanctissimæ Matri non vno loco notam aliquam peccati inussisse? Quid ad illud D Tho. 3. part quæst 27. art. 4. ad tertium. *Respondeo quod in verbis illis Chrysostomus excessit*, vtcumque tamen excusat, *vt intelligatur in Deipara cohibuisse non inordinatum inanis gloriæ motum, quantum ad ipsam, sed id quod ab aliis posset existimari.* Ad illam responsio-

nem S. Doctoris hæc verba habet Caietanus: *Considera reuerentiam, modestiam, sapientiamque S. Doctoris: Inuenit Chrysostomum in hac materiâ contrarium Augustino rationique; non clamat accusando, exaggerando (vt hodie faciunt multi) modestissime dixit, excessit, sapientissime subiunxit verba ipsa reduci posse ad sanum sensum, quidquid author senserit, subtinens.* Vide quæ adiunxit Caietanus, vt inde agnoscas Petre, nos Dominicanos aliosprorsus esse, quàm tu, tuique similes animo, & te per summam calumniam obiicere Sanctos Patres à nobis castigatos, cum multo reuerentius eos habeamus, quàm tui, & quàm ipsemet Chrysostomus Dei param habuerit.

Sed quàm bellè causam odij in Chrysostomum Dominicanorum ais esse, negatam ab illo prædeterminanem Physicam. In primis ille, in quem agis, ita totus est in legendis, vertendis, commentandis Sanctis Patribus maximè Græcis (in quo genere nullum superiorem, nec fortè parem fide, & eruditione hoc sæculo habet) vt de scholæ contentionibus parum cogitet. Deinde Chrysostomus apertissimè gratiam efficacem confirmat; dum âllius defectu peccasse asserit Petrum. Tertiò ad illa, quæ ex Chrysostomo refers pro tua contra nos opinione, facillima & obuia est responsio apud Salmanticenses, qui notant verba ex hom. 16 in Ioannem: solâ persuasione nobiscum Deum agere, non extare in Græco, & apposita fuisse à Pelagianis; quia etiam secundum tuos verè Pelagiana sunt: ac proinde etiam à te tuisque respuenda.

Te Theologum non serio agere iamdiu probaueras multis argumentis, verum aliquam Grammatistæ hactenus opinionẽ seruaueras, sed ab illâ planè excidisti, probatione ex his verbis Apostoli, *quando visum est Deo, me segregauit ex vtero, &c.* Quâ vis scientiam tuam mediam ex Paulo eruere; quasi visum est Deo, non sit eo loco idem ac placuit Deo, aut sic statuit. Nil mirum dum temerè potiùs scribis, & impetu in nos inueheris, quàm consilio, & meditatus agas, lapsus tuos numerum verborum superare. Responsione ad accusationem de Chrysostomo responsum est etiam pro Martino, quem male habitum conquereris à Combefisio,

Sed si Petrus peccare poterat nimia indulgentia, quid mirum est Martinum in aliud extremum vitium delapsum? Hæc à me dicta fuerunt, dum meliora à Combefisio expectabantur, & promissi fidem absoluit, dum scripsi eum non passurum, se impunè lacessitum fuisse per Summam iniuriam à mordacissimo sene, perinde auido spargendorum, quæ longo studio collegit, conuiciorum, sicuti senes solent esse congregandæ pecuniæ, & seruandæ tenaces. Quæ vero ad sui nominis defensionem scripsit fusiori stylo suo illo apparatu titulo sancti Ioannis Chrysostomi paucis perstringam. In primis quàm alienus fuerit semper à liuore detrahendi Chrysostomo, & quanti sit illi hoc nomen, testes vult haberi suas in illum lucubrationes & tot monumenta illius, vel ex tenebris eruta, vel illustrata. Vnde censet, illius liuoris nomine, nulli potuisse esse suspectum, nisi Theophilo, qui Apostolicum ipsum symbolum multiplicis erroris insimulauit.

Quæ verò de sancto Chrysostomo, & Martino Pontifice ex historiæ Monothelitarum paragr. 14. suscepit carpenda, non aliud vitii habere possunt, quàm quòd Chrysostomi magnam seueritatem sibi quidem sanctam, scripserit non perinde vniuersis in Oriente per hæc tempora fuisse probatam, etiam viris sanctis, vt Porphirio, &c. Quod ad Martinum Papam pertinet, illum cum Vitaliano Pont. Rom. contuliisse, & vnum eumdemque spiritum in vtroque varium suspexisse lenitatis, & seueritatis, neutri detraxisse: sed indicasse tantum quid alterutri commodi, aut incommodi subesset. Et hæc est arrox illa in Chrysostomum, in Martinum Papam, orbemque Christianum iniuria, cuius accusat Theophilus Combefisium, & quasi sacrilegum peragit: quamuis non sit dissimilis, aut grauior, quàm si quis miratus ortam contentionem inter Paulum, & Barnabam Marci causâ, se nescire profiteretur, Barnabæ lenitas, vel Pauli seueritas magis ad Euangelii progressum conduxisset.

Hæc præfatus eleganter Combefisius ad suam causam asserit, & multis probat in eâ Chrysostomi historiâ, vnde calumniandi se ansam arripuit Raynaudus, totidem commenta & mendacia protuliisse. Et in primis quod ex

Theodoreto libro nono historiæ refert, Innocentium I. noluisse communicare cum Ioannis aduersariis, nisi nomen eius in Dyptica referrent, falsissimum est. Nam præter quod pauciores Theodoretus historiæ libros scripsit; libri quinti cap. 34. vbi de hac controuersia nominis Chrysostomi in tabulas Ecclesiæ publicas referendi agitur, ne verbum quidem de Innocentio, sed de Orientalis Ecclesiæ Episcopis, Chrysostomo aut beneuolis, aut infensis: nec dissidium, quo totus Oriens flagrauit, extingui potuit nisi Chrysostomo in Cœlum assumpto, eiusque paulatim memoria populis, ipsisque Episcopis Sancta habita. Et hæc erudite prosequitur Combefisius stylo opportuno calumniis Theophili depellendis.

Cæterùm Christi gratiæ ad singulos actus necessariæ facultate arbitrii integrâ assertorem Chrysostomum agnoscit, saluo semper altiori Dei vocantis, & excitantis consilio. Vnde tantum abest, vt hoc nomine Chrysostomo infensior sit, vt hanc potiùs gratiam singulariter olim coluerit, & colat. Tandem concludit longius Theophilum à Chrysostomi obseruantiâ abesse, & ipsum penè irridere, cum hæresis infamet, quod ex communi Patrum traditione censuerat Beatam Virginem desponsatam fuisse Ioseph, non eius coniugem, cum Spiritu sancto obumbrante concepit. Placuit ex Combefisio colligere quæ ob singularem eruditionem non dubito fore grata Lectori. Ad nostra redeamus.

Vindicias parat Petrus pro Gregorio Magno, & pro Beda contra Canum quòd in illis desiderauerit maiorem delectum, & diligentiam in scribendis quibusdam miraculis, quæ minùs certa haberi possent. Verba Cani lib. 11. cap. 5. vbi multa dixit pari sapientiâ & eloquentiâ, & vtrâque summâ, qualem in Theologorum nullo hactenus vidimus; subiungit. *Quæ ego eadem de Beda, atque, Gregorio iure fortasse, ac verè dicere possum. Quorum illo in historiâ Anglorum, hic in Dialogis quædam miracula scribunt, vulgo iactata, & credita, quæ huius sæculi Aristarchi incerta esse censebunt.* Potuit ne Canus modestiùs, & reuerentiùs loqui de summis illis Viris? Potuitne acerbiùs Petrus cum illo agere?

Verum vt rem totam prudentis Lectoris iudicio subiiciamus, placet referre, & comparare vtriusque verba;

Cani in Bedam & Gregorium; Petri in Canum. Nam hic ita prosequitur. *Sed quoniam modeste, & circumspecto iudicio de tantis Viris pronuntiandum est, ne in his quidem duobus reiicienda sunt plurima; pauca enim in eis arguere possis, quamuis historiam Ecclesiasticam reuocare ad seueriora iudicia contendas. Ac si necesse est in alteram partem peccare, omnia eorum probari legentibus, quàm multa reprobari malo.* Verum idem Author monstrat se remotissimum ab illo, quod in Petro iam notaui, vitio; vt sua, suosque adoret, licet erroribus scateant, & corruptissimè scribant; in extraneis ne minimos quidem nævos pati possit. At contra noster Canus humanissimus in extraneos, summâ reuerentiâ in antiquos Patres; cum suis suique Ordinis, id est, cum Vincentio Bellouacensi, & D. Antonino, quasi cognatio, & necessitudo, ius daret liberiùs & seueriùs iudicandi; quasi de se sic de illis liberè iudicat. *Vterque*, inquit, *horum non tam dedit operam, vt res veras, certasque describeret, quàm ne nihil omnino praeteriret, quod scriptum in schedulis quibusdam reperiretur. Quamobrem boni licet, ac minime fallaces viri, qui tamen nec authores eos, à quibus suos exscripsere libros, diligenter examinarunt, nec res iustis libratas ponderibus memoriæ prodiderunt, apud criticos graues atque seueros authoritate carent.*

Hoc Cani iudicium de Gregorio, & Beda primum, deinde de Vincentio, & Antonino. Censesne, erudite & Christiane Lector, dedisse iustam Petro expostulandi causam, & conquerendi, quod opus illud Cani, non fuerit damnatum, & flammis absumptum? Dubium plane relinquit scriptor ille iniquius ne damnet Cani libros, & velit prohibitis annumerari, an suos defendat, & homines Superosque accuset, quod inter prohibitos legantur, quasi vt ipse inquit, non minor sit iniuria, quàm quòd Christus inter duos latrones fuerit cruci affixus.

Sed vt ad rem redeam, mi Lector charissime, dum Cani, & Petri verba confers, nonne tibi videris audire hinc Cygnum canentem, inde Cauem crocitantem? Hinc hominem humanas voces proferentem, inde bouem reboantem? Colligamus aliquot ex eius viridario floscules. *Sed redanti uat Canus; Bedam Canus ruditatis*

& aucupii fauorum vulgi insimulat, quasi egenum, & triobolarem. His quæ retulimus verbis, quasi furore actus addit; *Res est profecto dignissima admiratione, talia scriptis de Gregorio, & Beda ausum committere Canum. Nec minus stupendum est talia scripsisse hominem religiosum, & impunè tulisse; ita vt nullus iudex publicus, de libro adeo petulans de sanctis scriptoribus iudicium continente proscribat, aut supprimendum esse, aut corrigendum.* Et subinde effunditur in laudes D. Gregorij, & maximè Dialogorum eius, quasi Canus eas non agnouerit. Subiungit eumdem Canum, *damnasse Zachariam Pontificem Dialogorum è Latino interpretem, Quasi tempus male collocasset, gerris narrationum indiscussarum ad lenocinandum vulgo, & indulgendum plebecula sine maturo iudicio contextis ad Græcos Græcè transmittendis.* Vbi, Petre, hæc Canus? Profectò stylus monstrat non esse sensum ipsius, sed tuas calumnias; perinde enim facile est stylum eius à tuo distinguere, ac voces humanas à ferinis.

Non immoror in his refellendis quæ Cano obiicis; reprehendisse immerito Gregorium, quod loco Theodoreti Sozomenum citarit, quod è catenâ D. Thomæ locum è Nazianzeno citatum negarit huius authoris esse. Etsi vera demus, quæ obiicis, quid ad tuæ Diatribæ argumentum? Anne quia Canus memoriâ lapsus est, aut totum Nazianzenum non habuit in numerato, Dominicani traducendi sunt quasi hostes Diuorum? Addo Canum occupasse quæcumque Theophilus ex se, vel ex Bilio obiicit. Nam quoad Sozomenum dicit plures fortè, quàm ad nos peruenerint, libros scripsisse; vnde potuerit Gregorius haurire, quæ desiderantur in his, qui supersunt libris Sozomeni. Quoad obiectionem ex Nazianzeno, iniquior est censura Theophili improperantis nobis hallucinationem præfidentem. Sic enim habet Canus libro 12. cap. 14. paulò ante solutionem argumentorum; Græcus, quem refert sæpe D. Thomas in catena, quamuis hoc loco vitiosa sit lectio, & tribuatur Gregorio Nazianzeno. Certe his verbis non negat vllibi extare apud Greg. Naz. quod ex illo citat D. Thomas de incremento sapientiæ Christi.

Digitized by Google

Sed omissis nugis aliquid magis serium ex hac disputatione tibi, erudite Lector, subiicio. Hæc ex Cano fusiùs retuli, cum vt rem, quam præ manibus habemus, vrgerem, & Canum vindicarem à calumniis, quibus homo importunissimus illum vbique fædat; tum etiam vt hâc demonstratione, quæ mathematicas euidentiâ superat, refellerem in antecessum, quæ ipse infra falsissimè scribit de dissensione Cyriacorum à suis, cuius principium à Cano, quasi Authore repetit, & natam dicit ab hâc triplici causâ, à superstitione, à barbarie, à liuore.

Non te pudebat, dum hæc scriberes, calumniæ ab omni specie veri alieniſſimæ? Quis hominum Cano ab his tribus vitiis remotior? Quis illo in iudicando liberior? Et magis abhorrens à fucatâ pietate? Quis inter Theologos Catholicos illi Tullianâ eloquentiâ comparandus? Quæ illi causa inuidiæ, in societatem adhuc tenellam, adhuc in cunabulis positam, & vix balbutientem? Ac non tunc tantummodo, sed nec hactenus aliquis vestrorum Scriptorum prodiuit, qui in Theologicis elegantiâ Canum superet; certè numquam vidi parem, aut qui fælicius Thomam Tullio iunxerit. Et audes per summam improbitatem scribere ab illo natam ex barbarie Dominicanorum cum tuis discordiam? An non verùs asseram, te similem illis qui ictero affecti colorem croceum affundunt his quæ intuentur; ita tu aliis affingere soles morbum inuidiæ, quo grauissimè laboras.

Quod de fascinatione dixerunt philosophi in plures diuidunt species, & vnam naturalem agnoscunt quæ maximè insit hominibus, & mulierculis turpibus, & vetulis, cuius vim per oculos exerant acriùs in paruulos, qui præ teneritudine opportuni sunt iniuriæ, & in pulchriores, quòd suæ turpitudinis pudore, & alterius pulchritudinis inuidiâ exacerbati, spiritus vehementiores commoueant, & per oculos validissimè vibrent, & eiaculentur in eos, quos execrantur maximè, quòd sint sui dissimiles, & eorum collatione, fœdi & aspectu intolerabiles appareant.

Quis tu, mi Petre, præ Cano nisi saga vetula, & Medea, selectæ & formosissimæ Virgini collata? Hinc tuus

in illum liuor perpetuus, hinc in pulcherrimum eius opus toto loquacitatis ſpiritu debaccaris. Sed quis indè exiſtit fructus? Cani laus, & tua infamia æterna, quòd vt dixi, caligantibus oculis, tantum lumen ferre non poſſis. Neque enim tu Gregorij reprehenſionem, quæ modeſtior eſſe non poterat, vis vlciſci; ſed diuinum opus ferre non potes, quòd tibi hanc ridiculam gloriationem abſtulerit, quaſi ſentes Theologiæ, vt dicis, amænaueris, & ſolus è tuis, vel certè ſoli tui Eloquentiam Tullianam adiunxeritis rebus Theologicis. Sed hanc laudem (quòd tu concoquere non potes) tibi abſtulit Canus; hinc liuor. Incidiſti in manus medici, qui probè morbum tuum nouit, & cenſet eius progreſſum aliquo cauterio cohibendum.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Satisfit objectionibus reliquis diatribæ de Beati Xauerij Apoſtolatu, inſtituto Carthuſianorum, de Reuelationibus Sanctæ Brigittæ, & nimiis laudibus D. Thomæ.

EX omnibus Dominicanis, Magiſter ſacri palatij Ricardius poſt Canum ſecundus eſt, quem maxime Theophilus allatrat: quia illi accedebat, diuersâ tamen indole & eruditione; vterque parem adepti laudem, vt pares ingenio; ſic tamen, vt vnus impetu, alter iudicio, ille extemporaneâ eloquentiâ, & acutè dictis in promptu, hic ſtylo valeret.

Nicolaus igitur Ricardius toties his diatribis diſcerptus inuidit ſancto Xauerio titulum Iapponum & Indiarum Apoſtoli Adeo ipſe, & nos omnes ab inuidia abſumus, vt exclamemus: vtinam tu ipſe, vtinam reliqui omnium veſtrum eſſetis Prophetæ, eſſetis Apoſtoli (vno verbo) eſſetis Xauerij. Vtinam Xauerij ſpiritus numquam deferbuiſſet in cordibus eorum, qui eius labores excepere: ſtaret nunc Eccleſia Iapponenſis olim florentiſſima eius extructa manibus & Sudoribus coagmentata, quam nunc penitus euerſam lugemus.

Poterat vir ille Diuinus, ſi per humilitatem licuiſſet,

de se vera loqui ac dicere, quod, vt ait Tacitus lib. 2. historiæ, Otho Cæsar vltroneam mortem sibi illaturus nepoti consuluit; ne omnino obliuiscceretur se Patruum Cæsarem habuisse, nec nimium meminisset. At nos vt plurimùm majorum, qui præiuere virtutibns, & gloriam nobis compararunt, obliuiscimur ad imitationem; & recordamur tantum ad iactantiam: vndè fit, vt plerumque degeneres ab eorum moribus, quæ ipsi perfecere, euertamus. Pro summo beneficio reputo eum, qui me primus instituit, Magister Nouitiorum Iaponas ornasse sanguine suo, & martyrio longe crudelissimo; nam inter cætera tormenta, quæ recensere longum esset, transfixi fuerunt digiti omnes subulis, & corpus bis mille vicibus aqua, quasi vter, tumidum vi per omnes meatus electa eadem aqua, cruciatum fuit multis diebus.

Sed ad rem nostram; Conquereris, Petre, Magistrum sacri Palatij audito nomine Iaponum Apostoli, Xauerio dato, veluti harpyam illico inuolasse in illud cognomen, & erasum voluisse. Quam modestè agis vbique, nunquam occurrit tibi Pater ille Monstrum, quin videaris in furorem agi: P. Riccardius non dubitauit, quin Xauerio titulus ille deberetur. Sed scis Romanas aures non facile pati nouitates vocum.

Quid mirum si Pater Monstrum, pro sui officij ratione voluerit causam tituli explorare? Nihil illorum, quæ affers, ignorabat Riccardius ab excessu, & sublimitate sapientiæ monstrum appellatum; sed nolebat fieri vulgarem Apostoli titulum: & ideo iustissimam habebat maturandi potiùs, quàm festinandi causam. Sed tu ita putas tibi tuisque omnia deberi, vt iniuriam tibi fieri credas, si vno momento differantur tua vota aut imperia.

Ceterum malâ fide historiam corrumpis, sicuti soles, Theophile. Post hæc scripta, & semel edita comperi, datum sancto Xauerio titulum primi Indiarum & Iaponum Apostoli. Quod, cum minimè verus esset & legitimus, & sanctus Thomas Apostolus, pluresque alij posterioribus sæculis eò nauigassent, Euangelij prædicandi causâ, noluit hanc laudem illis præripi, concesso nomine primi Indiarum Apostoli D. Xauerio;

licet Apoſtoli vel primi etiam Iaponum nonnegaſſet. Sic vbique Theophile, veritatem tuis fraudibus, quaſi ſolem caligine obuoluis.

Grauas etiam Patres noſtros nouâ accuſatione, quod reuelationes ſanctæ Brigittæ in odium illius de Conceptione immaculatâ improbarint, quamuis Bonifacius nonus poſt maturum Theologorum examen edi permiſerit. Vbique ignorantiam, & malam fidem prodis. An ignoras has D. Birgittæ reuelationes Turrecrematæ Cardinalis noſtri ſapientiſſimi cenſuræ fuiſſe permiſſas à Summo Pontifice, eius lima purgatas, & ſuffragio munitas prodjiſſe, etiam retentâ illâ, quam objicis de Conceptione Immaculata? Adeo alieni ſunt noſtri homines ab illorum indole, qui ex Sanctorum Patrum libris eraſa volunt, quæ à priuatis ipſorum placitis diſſident. At Turrecremata, qui de argumento Conceptionis ſcripſit in gratiam Diui Thomæ, intactum reliquit in libro eius arbitrio permiſſo, quod ipſius ſententiæ minùs conueniebat. Adeo antiquis moribus, & ſincerâ fide viri iſti probi, & ſapientes res ſuas peragebant: & tu audes, Petre, vitia huius ſæculi illis omnino ignota imponere.

Cæterùm indubitatum eſt, D. Birgittæ reuelationes non eſſe habendas vt Propheticas, & quæ in ſacrâ ſcripturâ habentur, ab Eccleſiâ item fuiſſe approbatas, ſeu potiùs permiſſas, *quatenus nihil continent, quod intellectum habeant aduerſum ſacra ſcriptura, aut doctrina ſanctorum Doctorum ab Eccleſiâ approbatorum, aut ita alienum ab exemplis Sanctorum ſit, quod piae valeat offendere aures*: ait Cardinalis Turrecremata in prologo dictis reuelationibus præfixo: & Gabriel Vaſquez tom. 2. in 3. part. q. 17. diſp. 117. cap. 6. num. 77. ſic ait. *Neque vero dicendum has reuelationes ita ab Eccleſiâ probatas fuiſſe, ſicut reuelationes Prophetarum in ſacrâ ſcripturâ probantur; ſic enim tamquam de fide inuiolabiliter credenda eſſent; ſed quia tanquam pia, & abſque ullâ ſuperſtitione prudenter à populo recipi poſſint, & obſeruari?* Hoc fere idem voluit Bartholomæus Sybilla. Nec adeo graue piaculum fuit, hujuſmodi reuelationes ad purè humanas cogitationes, hoc eſt, non ad cogitationes à Spiritu ſancto infuſas

reuocare ; quidquid Delrius magicis inquisitionibus assuetus , & nimium credulus reclamet.

Non tibi satis fuit asserere Dominicanos alicui Sanctorum seorsum infensos fuisse : vis etiam Diuorum turmis indixisse bellum, id est toti Ordini Carthusianorum, quam meritò dixeris amplissimam sanctorũ societatem, quæ in terris degit , vt Beatorum vitam cælestem imitentur & nobis spectandam & admirandam præbeant.

Accusas nostros Theologos statutum illud Ordinis Carthusiani de abstinentiâ à carnibus , etiam cum vitæ dispendio obseruandum impugnasse , & Arnaldum de villa-noua fuisse acerrime tutatum , vt ipse gloriatur contra Iacobitas , id est secundum tuam interpretationem, contra Dominicanos. Nisi tibi gratissimum esset , & auidè arriperes quidquid minùs fauet Dominicanis, suspecta tibi fuisset relatio Arnaldi Medicorum sui sæculi facile Principis , sed Theologi pessimi : & cum eius nomen hæreticorum Catalogo sit adscriptum , poteras dubitare , num hæc scripsisset in odium illorum, qui fortè in eius errores inquisierant.

Deinde hæc disceptatio Dominicanorum cum Arnaldo de statuto Chartusianorum ad Philosophiam potius pertinebat , quàm ad fidem , & Theologiam moralem : nam , vt sapienter notat noster Arauius , quæstio hæc grauissima de abstinentiâ à carnibus , etiam cum vitæ dispendio , aut periculo seruanda multiplex partibus est , & secundùm tres status agitari potest. Primo cum Carthusiano ægro , aut sano, cui desunt ad seruandam vitam cibi omnes præter carnes ; secundò cum supperit omne genus ciborum præter carnes , paris virtutis ad propellendum morbum, vel vires instaurandas , quales dari posse contendebat Arnaldus , quod negabant Dominicani. Atqui in hoc sita erat illorum dissensio quæ ad Carthusianos nihil spectabat. Tertiò denique cum cibi adsunt : quos tamen agnoscas minus vitium habere , quàm carnes ad mortem depellendam. Hoc triplici controuersiæ statu posito , mens Dominicanorum interprete nominato à me Theologo primario Professore Salmanticensi, & responsio communis est , si desint omnino alij cibi præter carnes , istis vtendum Carthusiano ne sit homicida sui:

ſecundò verò caſu omnes vno conſenſu à carnibus abſtinendum conſentiunt: Tertio paulo difficiliori ſtatu diuiſi ſunt Theologi, ſed Dominicani omnes ſtant pro Carthuſianis. Nam Victoria, Soto, & alij cenſent, abſtinere poſſe, ſaluâ conſcientiâ Carthuſianos à carnibus, non tamen debere. At ego cum Arauio cenſeo, ſi poſſint, etiam debere; quia quidquid licitum eſt, præcipi poteſt, & fieri ſtatuto neceſſarium ad boni communis incolumitatem. Hæc noſtrum omnium de Inſtituto Carthuſiano ſententia eſt.

An cenſes, Petre, illis aduerſam eſſe, & nos huius cauſâ poſſe à te accuſari, quaſi ſanctiſſimi inſtituti hoſtes? Sed fruſtra moliris Dominicanos à Carthuſianis ſeiungere, quibuſcum ſunt longiſſimâ & perpetuâ amicitiâ, & neceſſitudine arctiſſimè deuincti. Si originem huius cognationis repetas, inuenies, initam à Sanctiſſimo Patre Dominico, qui cum in ſuis monaſterijs, nullam ſtudio paupertatis cellam haberet, voluit póſſidere quaſi iure hoſpitij apud Carthuſianos, vt fatigatum laboribus & prædicationibus animum eò aliquando ſe recipiens contemplatione recrearet, & miniſterio Marthæ adiungeret otium Mariæ.

Inchoatam à Parente Noſtro amicitiam cum Carthuſianis quaſi partem Patrimonij noſtri diligentiſſimè coluimus, & perpetuam ſeruauimus, tum beneficijs vltrò citroque receptis, tum ſimilitudine morum & inſtituti, quod ferè eiuſdem generis eſt, eaſdem penè leges de ieiunijs per ſeptem menſes, de abſtinentiâ à carnibus perpetuâ, de ſilentio & de reliquis diſciplinæ partibus, quæ adeo intimè vtrumque ordinem iunxerunt, additis etiam ferè eiſdem veſtibus, vt Dominicanus videatur eſſe Cathuſianus, qui Charitatis causâ paululùm à ſolitudine ſecedit; Carthuſianus etiam Dominicanus ſit, qui actione intermiſsâ totum ſe contemplationi tradit. Et ne quidquàm deſit ad Inſtitutorum ſimilitudinem, & fraternam concordiam, acceſſit etiam ipſa veſtis ſimilitudo.

Quid beneficia mutua referam? Quid ornamenta ab Ordine Dominicano collata Carthuſianis? Nonne ab illo habuerunt Ludolfium illum ſanctitate, & libro de vitâ Chriſti in totâ Eccleſiâ celeberrimum? Inde Surius

huius ordinis ornamentum accuratiùs & elegantiùs vitas Sanctorum Noſtrorum ſcripſit, quaſi ad Carthuſianos pertinuiſſent: & ideo comitia noſtra generalia ſcriptis nomine totius Ordinis literis, gratias egerunt maximas pro hac ſingulari in Dominicanos beneuolentia, quam teſtatam voluit effuſis illis laudibus in viros noſtros ſanctitate illuſtres. Ipſe etiam Pius V. pro ſuis in Ordinem, & in totam Eccleſiam meritis laudauit, & ad proſequendam hiſtoriam hortatus eſt. Quid igitur diſcordiarum ſeminator, inter fratres ſapientis iudicio non ferendæ, Ordines amiciſſimos, moribus & inſtituto ſimillimos, affectu arctiſſimè iunctos ſollicitas ad diſcordiam? Quamuis rumpas, amicitiam mutuis beneficijs æternùm ſeruabunt.

Concludis tandem tuam de violatâ ſanctorum veneratione à Dominicanis cauſationem, ipsâ D. Thomæ inhonoratione, quem læſum, præ nimio affectu nobis improperas, & vis conuincere quatuor argumentis, aut injuriarum generibus. Primò aſſeris malè meritos de Thoma Dominicanos multis ſcriptorum eius iocis corruptis, & deprauatis audaciſſimè à Coſma Morelles, & à Thoma Lemoſio. Secundò adiunctis illi, & adiudicatis quaſi legitimis filiis multis operibus ſpuriis; tum vt eius nomine eſſent vendibiliora, tum vt mole voluminum Scoti lucubrationes ſuperarent. Tertium iniuriæ genus Dominicanorum in Thomam aſſeris eſſe laudationes illas inſulſas, quibus ſanctus Thomas putidè extollitur ſupra illud omne, quod dicitur doctum, quæ, vt inquis, non tam extollunt D. Thomam, quàm deprimunt, non tam colunt, quàm infamant. Quartò, inquis, inhonoramus D. Thomam affictis illi falſis opinionibus iniurioſis tanto Doctori, quales ſunt de prædefinitionibus æternis, de præmotionibus temporatiis, quæ omnem auferunt libertatem, & in Caluiniſtarum tandem hæreſim ita apertè delabuntur, vt D. Thomæ, & Thomiſtarum ſenſum gratulentur & Bataui & Geneuates Theologaſtri. Hæc, vt ipſe inquis, attingis magis, quàm proſequeris, ideò etiam ego te imitatus ſtrictim delibabo. De corruptelis locorum D. Thomæ aliquid nobis dictum eſt ſuperiùs: plura de his inferiùs, quò recurret eadem accuſatio refellenda: de

variis

variis elogiis, quibus dicis nos fœdare D. Thomam aliquid attigimus, sed iniuriæ atrocitas plura à me extorquet, quàm vellem, & quàm tuis rebus conueniret.

Videmur tibi adeo impotenter in D. Thomam ferri, vt censeas nos. simiis non dissimiles, qui paruulos, dum nimio affectu arctiùs stringunt, strangulant; verùm vt hanc calumniam, cum tuo dedecore refellam; vnum te volo. Credis-ne D. Thomam ab vllo tuorum superatum omni laudum virtutumque genere, nempe splendore natalium, vitæ innocentiâ & sanctitate, summo ingenio, eruditione reconditâ, scriptorum genere & ampliſſimis in Ecclesiâ meritis? Licet fortè adeo amans tui sis, vt non solum tuorum præstantissimos, sed te ipsum illi anteponas, quamlibet præceps sis, tuum sensum non auderes euulgare. Puto te pluries iam euoluisse illum Auctorem qui sub titulo Anni sæcularis panegyricum scripsit tui instituti, & eorum, quos tulit & educauit. Quid par habet laudatio D. Thomæ à nostris instituta, illi, quam de tuis prosequitur orator ille, cuius fragmenta tantum vidi? Nam virum grauem è vestris, quem rogabam, mihi illius copiam faceret, certè testatus est non obscurè, se pudere mihi dare legendum.

Quis vmquam Narcissus de suâ pulchritudine ita complacuit sibi, vt scriptor ille de suorum hominum dotibus, eruditione, & celebritate plaudit, exultat, triumphat? Vt hominis Christiani, & religiosi fastum & philautiam non ferres in philosopho, quem D. Hieronymus gloriæ mancipium vocat, nec in Ethnico, qui omnia ad ostentationem refert Sordescit D. Thomas auxesi laudationum à nobis ornatus, præ illis heroibus, quos illustrat ille Annus sæcularis. Nec dubito quin apud te reputes totam hanc tuorum laudationem, quæ nostram D. Thomæ multis partibus superat; iacere infra meritum instituti tui, & eius alumnorum. Saltem illud exemplum effusissimarum laudum in tuos, si saperes, poterat te deterrere à reprehensione adeo acerbâ Dominicanorum, quasi blasphemantium, cum D. Thomam longè disparem, & inferiorem faciunt loco, quo tuos reponis.

Poteras etiam, si sapuisses, abstinere ab alterâ calum-

niâ, quòd auxerimus legitima opera D. Thomæ ſpuriis auaritiæ & ambitionis causâ, vt venderentur chariùs, & ſupra Scoti opera excreſcerent volumina D. Thomæ. Vbique prodis te tui ſimilem: ſi vellem tuas opinationes & coniecturas paſſim per totum opus ſparſas Lectori vno conſpectu repræſentare, demonſtrarem tua iudicia, dum vigilas, abſurdiora eſſe dormitantium ſomniis, aut phreneticorum illuſionibus: quale eſt illud tuum de adulterinis operibus D. Thomæ adſcriptis Criterium.

Cur imputas tanquam vnicæ cauſæ, fatuo, vt loqueris, amori Dominicanorum in Thomam, quod in Diui vergit dedecus, quod eſt in tormentum diſcipulorum, quod denique cuilibet nobiliorum ſcriptorum contigit? Nonne Auguſtino? Nonne Ambroſio? Nonne & Doctorum cuique adſcripti ſunt ſuppoſititij libri? An non idem Thomæ potuit accidere, etiamſi in eius diſcipulorum mentem non veniſſet ridicula illa cogitatio augendi molem voluminum D. Thomæ ſupra Scoti opera? Quis vnquam negauit D. Thomam librorum multitudine Scoto eſſe ſuperiorem, vt dolo opus fuerit ad hanc victoriam comparandam? Verè oſtendis, te nec corticem operum Scoti vidiſſe. Certè ſola D. Thomæ ſumma excedit molè opera omnia Scoti, qui de Theologiâ tantùm ſcripſit ſuper quartum librum Sententiarum, & inde alium librum; quem inſcripſit Reportata Pariſienſia, & præterea, quæſtiones quodlibetales; alia vero quædam exigua opuſcula ipſius Philoſophica ſunt, non Theologica.

Veriſſimè dixi, te non ſcribere cogitationes hominis vigilantis: An ignoras hos ſpurios libros torturam eſſe Thomiſtarum, vt concilient cum his, quæ continent opera indubitata? Neſcis in editione Romanâ iuſſu Pij quinti, alio charactere à legitimis fuiſſe impreſſa? Plus ergo moleſtiarum diſcipulis indè infertur, quàm poſſit magiſter laudis decerpere. Sed affingunt Thomæ opiniones, quæ in totum libertatem auferunt, quas Bellarminus, & Thomas Valdenſis à D. Thoma longè amoliuntur, quas Ferrius, & Ameſius auidè excipiunt tanquàm vera Caluini Magiſtri ſui ſenſa. Dominicus Soto conqueritur aliquos, qui ſe Thomiſtas dicunt, & non ſunt, contendere in potentiâ agente

esse aliquem actum primum distinctum à substantiâ, & potentiâ operatiuâ.

Hâc obiectione parasti tibi viam ad quartam diatribam, quâ D. Thomæ & eius discipulorum doctrinam exagitas: huic difficultati, quam omnibus paginis ingeris, satisfaciam sequenti examine tuæ quartæ diatribæ, quantum breuitas apologiæ patietur. Sed quia fortè non occurreret locus respondendi testimonio Soti: Dico eum nihil obesse sententiæ receptæ apud Thomistas de præuio concursu, quia ea quæstione Sotus disputat, an operatio transiens, qualis est calefactio, in igne sit, an in ligno. Hoc vltimum asserit Sotus, & primum negat contra nonnullos Thomistas Caietanum, Flandriam & alios qui actionem in agente ponunt, & suam sententiam quibusdam D. Thomæ locis confirmant, quod improbat Sotus. Sed longe diuersa est ab hâc de prædeterminatione controuersia ex Soto.

ARTICVLVS VLTIMVS.

Dictorum ad hanc Diatribam, & toto hoc libro Epilogus, & Confirmatio.

HACTENVS pro rectâ in Deum fide, pro sincerâ in Deiparam, & in Diuos omnes, & in sedem Apostolicam Dominicanorum religiosâ obseruantiâ pugnatum est à nobis contra Theoph. Quo successu, iudicium sit penès æquos lectores, ex aduersarij malis omnibus artibus quòd vbique vel morosum Censorem egerit, vel apertum calumniatorem.

Si quid graue, & alicuius momenti obiecit, falsi manifestè conuictum est, si quid veri calumniis admiscuit (quod solet etiam ipsemet mendaciorum pater) vel nihil ad rem faciebat, vel adeo erat leue, & futile, vt in huiusmodi minutijs aperiendis, aut carpendis morari, & totum esse, non solum otiosi, sed verius sit parum æqui Scriptoris: Præter hæc duo Aduersarij vitia, nempe malam fidem, & morositatem, quorum obseruatio ad iustam defensionem mihi omninò necessaria est, reliquis omnibus peperci, aut si cuiusquam alterius generis

à me ſubnotatus eſt, reuocatum volo.

Cæterùm quod ad fraudes attinet, nullam videtur prætermiſiſſe: ſed illa omnino inexcuſabilis eſt, quâ propius ad hæreticorum plagiarias artes erudito opere à Patre Cothono detectas accedit; niſi fortè eas ſuperauerit. Hæreticis huius ſæculi, qui à Luthero, quaſi à Tauri putrido cadauere muſcarum examina, nati ſunt, frequens eſt vox, & gloriatio; ſe extra ordinem mirabili Dei prouidentiâ nullo tamen miraculo confirmatâ, miſſos, Eccleſiæ iam à ducentis ſupra mille annis collapſæ in grauiſſimos errores à caſu erigendæ, & inſtaurandæ vno Dei verbo, eoque ſcripto, ſemotis quibuſcumque aliis argumentis, & à Traditione & conſenſu ſæculorum, & Patrum, à conciliis &c. Sed dum illos rogamus impensè aut vrgemus, ſtent promiſſis, errores noſtros coarguant, & emendent puro, & mero Dei, & ſcripturæ verbo.

Quid ad hæc hæretici? Cum expreſſa deſint ex libris ſacris loca: tùm tricari, & rixari, tùm ad ſuas interpretationes, aut conſecutiones confugere, vel (quod omnium deterrimum eſt,) locorum ſcripturæ corruptelas moliri, addendo, demendo, immutando. Non tamen eò deuenere audaciæ, quo prorupit Theophilus: nam quas Scripturæ à ſe in linguam vulgarem verſæ admiſcent, & aſſumunt gloſſas, interpretationes, vix eodem quo textum charactere edunt, quaſi eſſent expreſſa Spiritus ſancti verba. Sed frequentiùs diuerſis & minuſculis litteris ea ſcribunt, vel ſubnotant ad marginem.

Sed longè liberior, & minùs ſincerus, quàm hæretici, Theophilus; quæ numquam Canus, & Petrus à Vincentia dixerunt, aut etiam cogitarunt, quæ illis per ſummam, & apertam fraudem imponit, ſingulari charactere, & à ſuo diuerſo edi curauit, quaſi non ſolum eorum ſententiam, ſed etiam ipſamet verſa referret. Nec mirum plus ſibi indulſiſſe in hominum dicta factaque, quàm in Scripturam Sacram ſibi permiſerit Geneua plagiaria, quàm vt à me nominatus P. Coton, & cum laude ſemper memorandus obſeruauit interdum, ſuos errores tentauerit ſancire, & conſecrare adhibitis cum Dei verbo ſimilibus characteribus; ſed minùs licenter & rariùs, magis repugnante ſtomacho, aut recla-

mante conſcientiâ, quàm Theophilus egit.

Sed quid tandem his artibus, & fraudibus promouit? Dicam: ſuæ ipſe conſcientiæ malle, ſaluti apud Deum conſulunt, ſuam apud homines profligauit famam, noſtram potiùs illuſtrault & auxit, quâm vel minimùm læſerit, aut inumbrarit: quia cum ad nos traducendos, & diuerſorum criminum accuſandos acceſſerit omnibus inſtructus præſidiis, ſummâ rerum peritiâ, librorum lectione, vindictæ cupiditate flagrans, innato odio, & rancore in nos à multis annis exacerbatus, tanto apparatu, & molimine, tàm longâ & anxiâ indagine in libros, & mores noſtros, non potuit ex tenebris eruere niſi conficta aut ridicula, niſi minuta, & futilia, aut apertiſſima mendacia. Nam exceptis paucis huius poſtremi generis, etſi daremus vera, quæ tanto labore congeſſit; quid tandem confecit?

Hoc vnum tantùm, nempè Dominicanorum quemlibet, non eſſe à Deo donatum impeccabilitate, & aliquam culpam poſſe illis obrepere, cuius dum ludi magiſtrum agebat, vix reos diſcipulos flagro, aut ferulâ caſtigaſſet. Vide Theophile, quem fructum tuorum laborum colligas? Euaſiſti ridiculus cum vera narras, & futilia, & maledicus cum rem ſupra verum auges, ſycophanta cum imponis.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Diſtinguntur varia Sanctitatis genera quæ non deeſſe demonſtratur Dominicanis.

CÆTERVM ſi ſanctiſſimo Iobo Vxoris, & Amicorum iniuriis appetito, ſi Apoſtolo Paulo æmulorum fraudibus circumuento, & maledictis laceſſito, licuit ſuas dotes, & laudes non omnino tacere; vix credo nobis vitio vertendum, ſi tantorum Virorum exempla imitemur; præſertim cum non vnius, aut alterius cauſa agatur, ſed ampliſſimæ familiæ per totum orbem propagatæ famam, iura, doctrinam vindicandi neceſſitas incumbat. Non dubito quin probi homines magis Pontificum conſtitutionibus, quàm Theophili Satyris

sint fidem habituri. Quid vero Romani Pontifices de Dominicanis?

Certè adeo aliena sunt ab his quæ Theoph contendit persuadere, eos esse Diuorum hostes, in sedem Apostolicam rebelles, hæresum Authores,& (vt verbis Tullianis Theoph. vtar) mangones : vt necesse sit, aut ipsum, aut Summos Pontifices mentiri. Audiamus vnum Alexandrum IV. Virum Sanctissimum, in paupere munificum, Dei gloriæ studiosissimum reliquorum nomine; *Cœlestis*, inquit, *Agricola sacrum Ord. Prædicatorum, quasi lignum fertile Paradiso Ecclesiæ inseruit, vt delectaret amanitate, vbertate satiaret, & fructuum suauitate muleeret. Hoc lignum imbre superno irrigatum plurima poma profert, quorum odore, & sapore conualescunt debiles, languoribus detenti liberantur, carnis infirmitatibus prægrauati, pabulum salutis inueniunt; & internam recipiunt sospitatem. Hæc est illa plantatio, quæ ramos suos vndique expandens, flores honoris, & honestatis profert, & virtutis, & odorum conuersationis, longè latéque diffundit. Hic est Ordo honestate floridus, præclarus scientia, virtute fœcundus, conuersatione purus, à sede Apostolicâ meritò appellatus. Huius Ordinis fratres sacrarum Litterarum studijs incumbunt, animarum profectibus, Diuinis officijs incessanter intendunt, Prædicationi ardenter insistunt, & lumen doctrinæ vbique diffundunt.* Hæc Alexander IV.

Nec dicas ab eius sæculo omnia pessum iuisse. Certè licet (vt de Sapiente Scribit Seneca) non omnes eodem gradu, eádem tamen viâ maior, aut sanior pars ad sanctitatem progressi sunt. Atque vt encomia, quibus eos Summi Pontifices dignati sunt, confirmemus, & defendamus : id obseruo. nullum Ordinum, quibus ornatur ac veluti præsidiis munitur Ecclesia, Dominicano, propriùs ad illius similitudinem accedere, eiusque dotes præcipuas, maximè Corporis vnitatem sub vno Capite, vel Capitis incorruptam fidem, vel partium, quibus constat, Sanctimoniam fuisse assecutum.

Quod ad primam, & alteram dotem pertinet, videmus Ordinum plurimos, qui sub eâdem regulâ Deo militant, neque habere, neque ambiuisse hanc Ecclesiæ

Catholicæ ſub vno Summo Pontifice, quaſi totius corporis ſub vno Capite vnitatem; & in varias familias ſponte, vel aliâ ratione quacumque diuiſas ſub multis præpoſitis Generalibus degere. At Dominici, non minùs, quàm D. Petri ſucceſſor ſemper vnus fuit, Vnus totius Ordinis FF. Prædicatorum Magiſter Generalis; & quod nonnulli obſeruarunt, nec omittendum puto, ſicut è tot Petri ſucceſſoribus in eius reuerentiam, eorum qui ipſius loco ſederunt, nullus eſt Petri nomen ſortitus, vel poſt electionem auſus ſibi ſumere, aut ſeruare; ita ex Magiſtris Ordinis, qui Inſtitutoris Dominici vices gerunt, ſedem occupant, nullus nomine Dominicus ad eam hactenus aſſumptus eſt.

Vnde cum Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Auenionenſi Magiſterium Ordinis quidam congratularentur, ad quod certo certius votis Electorum erat poſtridie admouendus; reſpondit ad Electionem ſe habere impedimentum, nempe Dominici nomen, quod ex Magiſtris Ordinis nemo obtinuiſſet: & ita contigit: Nam ab eius electione, in quam pedibus, & manibus erant ituri, Pontificio decreto inhibiti, & in Patrem Turcum conſenſere. Sed nomina nihil moror, niſi fortè diuino conſilio, ad rerum occultarum ſignificationem delecta, euentus, & experientia demonſtret: neque etiam illa deeſt ad rem præſentem: Nam ſingulari Dei beneficio conceſſum eſt Ord. FF. Præd. vt ex ſeptem ſupra ſexaginta prope quos habuit, Generalibus, vix vnus degener fuerit à Patris indole, ideſt à boni communis ſtudio, & obſeuantiæ regularis, cuius inſtaurationem omnes ad vnum promouerunt.

Non ita Patres Franciſcani ſecum actum ſuis Annalibus teſtantur: nam qui ſecundus à B. Franciſco Miniſtri Generalis munus excepit Elias, Sanctiſſimo Patriarchæ diſſimilis, eius inſtitutum funditus euertiſſet, niſi D. Antonius, & Bonauentura ruentem Ordinem validè ſubſtinuiſſent. Has duas dotes Eccleſiæ, reliquæ ſunt conſecutæ. Quid enim à corpore incolumi, & indiuiſo ſub vno Capite & ſano non ſperes? Hinc illa totius Ordinis cum Magiſtris Generalibus concordia, duplici quaſi vinculo, nempe filiali in Patrem obſeruantiâ, & Patrum pro filijs curâ, ſollicitudine, atque arctiſſimo

vtrinque amore perpetuum ſancita, & ſeruata, adeò ſanctè, & religiosè, vt auditum numquam fuerit corpus inter & caput vllum diſſidium.

Et cum Capitulis Generalibus per leges noſtras conceſſa ſit in Magiſtros Generales poteſtas eos abſoluendi ab officio, ſi illi deeſſe, aut impares viderentur; nullum tamen legimus, hâc pœnâ ab Ordine vnquam mulctatũ fuiſſe. Verum quidem eſt Patrem Munio à Nicolao IV. Sixtum Fabri à Xiſto S. Pontificibus Minoritis, Martialem Auribelli à Pio II. & Nicolaum Rodulphium noſtrâ ætate ab Vrbano VIII. fuiſſe ab officiis amotos; ſed inuito, & reluctante Ordine, qui illorum cauſam acerrimè egit, totis viribus eorum amotioni interceſſit, & cum licuit, Magiſterio reſtituit, vt Auribellium defuncto Pio II. qui abdicauerat. Idem in Rodulphium obſeruantiæ, & pietatis officium collatura erant comitia Generalia, niſi pridie cum eſſet iterùm eligendus, mors illum aut votis omnium præripuiſſet, aut ſubduxiſſet oneri.

Quid à corpore incolumi, cui bene ſemper fuerit ſub ſano, & Sancto Capite, ſub Generali digno ſucceſſore Sancti Dominici, & illius ſpiritus, æquè ac authoritatis participe non expectes? Si fides ſit iis quæ hactenus ſcripſit tribus diatribis Theop. hæreſum, & vitiorum ſentina, nihilo minus, quam Lutheranorum, & Caluiniſtarum ſecta, Deo Diuiſque omnibus, & ſedi Apoſtolicæ bellum indixit. Iſta potuit primus Scribere Theophilus, quis verò non videat eum reclamare IV. ſæculorum Annalibus? Ab illa ne familiâ hæreſes prodiere, quæ hæreſibus domandis inſtitutione, & ſtudio tota incubuit, quæ plures extinxit, & omnium ſine dubio quæ ab eius primâ inſtitutione graſſatæ ſunt progreſſum intercepit? Atque illud ingenitum odium à Patre ſuo hauſit, & perpetuâ ſerie ad poſteros tranſmiſit.

Nam vt paucis hanc belli ſacri à Dominicanis præclarè & fœliciter geſti hiſtoriam delibem, ipſe Patriarcha Sanctus Dominicus in Palentinâ Academiâ Theologiæ Magiſterio donatus, & inſtructus armis, Abbatis Ioachim, & Almerici errores, in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. & in Tholoſatium regionibus Al-

bigenſium hæreſim profligauit. Subinde Hugo Cardinalis in Concilio Lugdunenſi primo ſub Innocentio IV. Summorum Pontificum iura acerrimè propugnauit contra Federici II. tyrannidem, & eius Cancellarij Petri à Vineis Capuani, quantùm illa ſæcula ferebant eloquentis libros.

Concilio Lugdunenſi II. quod Gregorius X. habuit 1274. præter D. Thomam, dum eò pergeret in itinere defunctum, interfuere 3. Cardinales, 30. Epiſcopi ex Ordine aſſumpti, & ingens, ac valida Theologorum turma, ſub Magiſtro Generali Ioanne Vercellenſi, qui eodem loci & temporis comitia Generalia celebrabat. Hos inter eminebat Petrus à Tarantaſia, tum Cardinalis, mox Pontifex creatus nomine Innocentius V. qui Seſſione quintâ Concilij, Regis Tartarorum Legatum ſolemni ritu baptiſauit, & Albertus Magnus ab illo ſecundus; atque hoc potiſſimùm duce victi fuerunt Græci, & abdicatis erroribus, & ſchiſmate, Romano Pontifici ſe ſubiecererunt. Neque in Concilio Viennenſi ſub Clemente V. defuere Dominicani: nam Eymerico Placentino & Berengario ex noſtrâ familiâ Theologis, Begardorum, & Beguinorum errores confutati ſunt.

Sed non minùs merito, quàm dignitate ſupra hos duos in Concilio Conſtantienſi Sigiſmundi Imperatoris curâ extinguendo Pontificum Schiſmati, & damnandis Huſſitarum & Vuiclefi erroribus anno 1414. ſplenduere Archiepiſcopus Raguſinus, & Ioannes Dominici Cardinalis duo Ecclefiæ ornamenta, & præſidia, qui eam à tot malis vindicarunt.

Quid de Concilio Senenſi dicam, cui Martinus V. Legatum præfecit Magiſtrum Ordinis Leonardum Statium? Quid de Baſileenſi ab eodem Summo Pontifice indicto? In eo pugnarunt acerrimè contra Huſſitas, & pro Eugenij causâ, & omnium Pontificum authoritate Bartholomæus Texerius Magiſter Ordinis, Ioannes Nider, & Turrecremata, tùm Magiſter Sacri Palatij.

In Concilio Florentino pro Eccleſiâ occidentali aduerſus Græcos pugnarunt Bartholomæus Lapacius Coronenſis Epiſcopus, & Ioannes à Monte nigro celeberrimâ diſputatione coram Eugenio Pontif. & Impera-

Digitized by Google

tore Constantinopolitano, Græcis ad bonam mentem, & ad concordiam, atque obsequium in Sedem Apostolicam reuocatis. In Lateranensi Concilio, quod Leo X. 1615. habuit, suam in authoritate Pontificiâ aduersus Pisanum Conciliabulum propugnandâ, eruditionem, & sapientiam Caietanus tum Magister Ordinis approbauit, & viam sibi strauit ad purpuram; imo ad thiaram, quo vt, inquit Possevinus, vota omnium vocabant, & promouissent, nisi mors præripuisset.

At recentior est Concilii Tridentini historia, quàm vt opus sit commemorare nomina, eruditionem, zelum, sex Archiepiscoporum, 17. Episcoporum, & octo supra viginti celeberrimorum Theologorum ex Familiâ Dominicanâ, qui in eo consessu amplissimo damnarunt hæresiarcharum Lutherum pessimum, contra quem Dominicanorum primi Tetzelius, Francofordiensis Inquisitor, Conradus Koelim profundissimus Theologus, Siluester, Caietanus, Hogostratus calamum distrinxerunt, sicut Grauina contra Marium Antonium de Dominis ex Societate & Archiepiscopatu Spalatensi Apostatam.

Ex his quæ pauca, in hanc rem ab infinitis selegimus, resipiscat oportet Theophilus, eumque suarum calumniarum pœniteat; atque ex animo agnoscat, omnibus Dominicanis pro suo in Ecclesiam studio magis acre in hæreticos odium, quàm canibus in lupos pro ouilis salute esse ingenitum. Quid verò de Sanctorum cultu & imitatione? Quid de studio sanctitatis? Petrus contendit, ea omnia a nobis exulare, & solam impietatem, & superstitionem regnare; sed non facile persuadebit, nos, quam reliquis dotibus, hac etiam Ecclesiæ esse dissimiles, & ab illa quæ omnium præcipua est abhorrere.

Inter illustres Ecclesiæ à Christo institutæ notas, reponitur sanctimonia: quam variis notionibus, & interpretationibus explicat Bellarminus: vult enim Ecclesiam dici Sanctam à sanâ doctrinâ, iustisque legibus: quod de Deo, nihil nisi supremo numine dignum, de moribus perfectiora nos doceat: deinde vult dici sanctam, quod exemplis documenta cumulet & impleat, nec tantum bonis institutionibus, & legibus imbuat, sed etiam in mores inducat; id est perinde plures efficiat

ſanctos, ac omnes iubet viuere ſanctè: tertio denique vult Eccleſiam dici Sanctam, quod omni ſanctitatis genere, omnibus argumentis (qualia ſunt Prophetiæ, Miracula) nullo ſæculo non abundarit.

Sed quam harum ſanctitatis notionum, quodnam ad ſanctitatem præſidium, vel ad Diuorum cultum adiumentum deſideras, Petre, in Dominicanis? Si dicas nobis deeſſe legem, & Conſtitutiones Sanctas, reclamabunt Pontifices, qui approbauerunt, maximè duo, vterque nomine Clemens, vterque ſapientiſſimus: quorum primus, nempe Clemens IV. collatione initâ inter Dominicanos & Franciſcanos, pares ferè facit vbique, nec quod iſtis profundiorem paupertatem, illis ſanctiorem diſciplinam, ex opinione communi vindicat; Clementi IV. aſſentiebat Clemens VIII. & eodem ſenſu aſſerebat ad Religioſum ex Dominicanâ Familiâ in Diuos ſolemni ritu, & iudicio referendum, ſui loco omnium miraculorum fore exactam ſuarum conſtitutionum obſeruantiam. Adeo ipſi ſancta videbatur diſciplina Dominicanorum.

Fortè reſpondebis præcepta apud nos perfecta quidem ſed minime impleri, & deeſſe nobis ſanctitatis exempla. Fateor pleroſque noſtrum longè abeſſe ab eâ, quam profitemur vitæ perfectione. Sed non reliquit nos Deus vnquam ſine ſemine, neque defuerunt viri ſancti, quos imitaremur. Vnde illi octo in ſanctorum album, quinquaginta in Beatorum numerum Eccleſiæ iudicio relati, præter quadringentos ſupra bis mille Martyrii laureâ donatos alioſque innumeros ſanctitate & miraculis claros. Sed non omnia huc conferre conuenit: aliis locis cogemur hoc de ſanctitate argumentum attingere; vt eius calumnias repellamus, demonſtrandum erit nobis ad commendationem Pii V. aliorumque illuſtrium virorum non eſſe confingenda miracula, cùm veris abundemus.

by Google

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Reuerentia in SS. Patres.

SEd longius excurri per omne genus ſanctitatis extra diatribæ ptopoſitum, quæ de ſolo Sanctorum cultu, & contemptu agebat. Fateor eò Theophili totam accuſationem verti: ſed cum nihil magis ſit alienum à contemptu Sanctorum eorum imitatione, & ſanctitatis ſtudio, ac ſimilitudine, non potui validius amoliri calumniam læſæ Diuorum reuerentiæ, quàm ſi demonſtrarem apud Dominicanos ſanctitatem vbique coli, & ſeruatam ex legibus, vitâ, moribus, miraculis, ſcriptis. Inſipiens factus ſum in commendanda noſtrorum hominum ſanctitate: ſed præter quod poſſum excuſare cum Apoſtolo, illius ſtultitiæ genus, quod iſta dicere me coegerit Aduerſarius; duo addam: in primis huiuſmodi viros ſanctos datos Ordini, ne (vt in re ſimili loquitur Seneca) exemplum nobis deeſſet, & conuicium: id eſt vt imitari liceret noſtros Patres, & niſi illos ſequeremur; ignominia nos maneret & pæna; eorumque virtutes non in laudem, ſed in iudicium nobis vergerent, & opprobrium ſempiternum.

Deinde agnoſco Societatem his omnibus ſanctitatis partibus & dotibus abundare; vtinam nos & cæteros omnes vincerent; inde enim nihil mali in nos, ſed plurimum gloriæ in Deum, & boni in Eccleſiam redundaret. Neque adeò malignus ſum, vt nullâ boni noſtri iactura, ægre feram aliorum ſanctitatem augeri & floreſcere. Quid enim de legum Societatis ſanctitate dicam? Quamuis ignorarem à Sede Apoſtolicâ probatas, & impensè laudatas, non poſſem dubitare totius Euangelicæ perfectionis regulam eſſe & compendium, niſi innotus mihi eſſet Tomus Suareſij de Religione 3. qui totus eſt in commentandis Conſtitutionibus Societatis: vnde etiam Rodrigues haurit quæcumque ſuis libris aſceticis tradit documenta virtutis Chriſtianæ.

Scio etiam, & plurimum in Domino lætor, vitam ferè omnium conſentire legum ſuarum ſanctitati, &

omni genere virtutum præstare. Vna tantùm re non decedemus, & nos Patribus Societatis superiores prædicabimus, nempe sincerâ in Sanctos reuerentiâ & in antiquos Ecclesiæ Patres, eorumque doctrinam cultu & obseruantiâ, idque ex ipsomet Theophilo euidentissimè demonstro. Quàm anxiè, quàm infeliciter omnibus diatribis quæsiuit ex nostris libris argumenta, quibus nos hæreseos, & violatæ Sanctorum reuerentiæ, & læsæ Potestatis Pontificiæ accusaret? Nec potuit quicquam ex tot historiis excerpere, quod vel minimam veri speciem haberet: nec retulit nisi vnum aut alterum locum ex Combefisio, & Cano adulteratum. Adeò altè insedit Dominicanorum cordibus inserta & innata in Sanctos Patres obseruantia.

At non ita de vobis, Theophile, nos sentire sinunt tot propositiones ex vestris authoribus collectæ, sanctis Patribus & præ omnibus Augustino parum honorificæ, ne dicam prorsus contumelioſæ, quas Inquisitio Hispaniæ Generalis Madriti anno 1659. mense Martio die 18. & Vallisoleti eodem anno mensis eiusdem die 28. damnauit. Deum immortalem! quas in nos tragœdias excitasset Theophilus, si apud nostros Authores legisset censuras, quas quidam Societatis Authores in venerandæ antiquitatis Patres tulerunt.

Memini me legisse in disceptatione quâdam P. Rigordi, celebris olim è Societate Concionatoris & Theologi; Caluinum implesse votum Caligulæ: Imperator ille summè optabat, haberet vnum caput Roma quod posset vno ictu obtruncare. Sed pessimæ voluntati defuit facultas. Verum quod Romanæ Ciuitati frustra imprecabatur malum, Ecclesiæ Romanæ intulit Caluinus: omnes Sanctos Patres in vno collegit Augustino, quem *fidelissimum antiquitatis testem* vocabat, vt in vno omnes pessumdaret. Eò mihi videtur Catholicis omnibus, Augustini nomen habendum religiosiùs, quò ipsius contemptu ex Religioso Societatis Theologo, propiùs accedit ad consilium Caluini, & ad iniuriam Augustino, aut potiùs Antiquitati ab ipso pessimo hæresiarcha illatam. Quare non possum non ægerrimè ferre, quas subiungo propositiones.

Augustinum fuisse Doctorem, perinde ac alium quem-

piam ex modernis : nec eius dotes naturales , aut infusas fuisse altioris ordinis , quàm Doctorum Scholasticorum; & nisi post Augustinum fuisset Christianæ eruditionis facta accessio Scholastica Theologia , penitus rejiciendam fore. Augustini authoritatem non plus valere , quàm rationes, quas adhibet , probent. Augustini authoritatem interponentibus , reponendum esse Ecclesiam suis filiis in dies crescere eruditioribus. Vnde non rectè dici , illud ab omnibus tenendum , quod asseruit Augustinus , nec retractauit: imo non admodum referre , vtrum Augustinus sentiat, quod sentimus ; & ab illo peti posse , vndenam sua sententiæ certitudinem hauserit. Addunt etiam alij, quid atrocius. *Augustini vestigiis non esse insistendum ; sed aliter philosophandum , & miseram fore Ecclesiam , si Augustini placitis obstricta maneret*: vnde censent, *ab eius tutelâ & Pedagogiâ esse vindicandam. Superbia eorum qui oderunt Augustinum ascendit semper* : volunt eius dogmata ab Sede Apostolicâ in terminis esse damnata. Vnde Petauius dissertatione priori Trident. c. 8. dicit, *Non pauca, neque contemnenda Augustini dogmata, vel Ecclesia vniuersa , vel Theologorum , aut omnium , aut multorum , nec infimi subsellii iudicio reprobari : & Concilium Tridentinum non nullis necessario additis fecisse Catholica :* & disceptatione posteriori. cap. 5. dicit *Augustini non pauca quæ nec Catholica sunt nec haberi Synodus vlla Oecumenica voluit.*

Volunt etiam hi Censores, *Augustinum à Pelagianis, & Semipelagianis victum , & causâ cecidisse* : vnde asserunt *Iuliani Pelagianistæ argumentis non satisfeciſſe ; nec qui assentiunt Iuliano posse conuinci rationibus Augustini : nec Ecclesia de Pelagianis triumpharet , si Augustini posterioribus scriptis niteretur :* quia censent, *eius Theologiam de Originalis peccati traduce esse rusticanam , & inducere in sententiam Pelagij.* Hinc Vasquez in primam 2. disput. 132. ait *Augustinum difficultate rei oppressum nihil inuenisse , in quo essentiam peccati Originalis constitueret.*

* Si Augustinum hi Theologi velint cum Iuliano aperto hæretico de Originali labe, id est pro dogmate Catholico pugnasse marte ancipiti, imo inclinante in Iu-

lianum victoria, niſi eam ſuis argumentis validioribus Auguſtinianis præripuiſſent, quid dicturos ſperamus de Caſſiano, Fauſto, & Maſſilienſibus Semipelagianis contra Auguſtinum, Proſperum, Fulgentium, Hilarium Arelatenſem decertantibus? Pater Sirmundus Semipelagianos ſtudio partium pro hæreticis habitos ſatis aperte ſignificat Hiſt. Præd. cap. 8. his verbis.

Difficile non erat condemnationem librorum Fauſti Rhegienſis ſperare ab Afris Epiſcopis (inter quos erant Fulgentius, pluresque D. Auguſtini Diſcipuli) apud quos nata Prædeſtinatianorum hæreſis in multorum adhuc mentibus hærebat; quare Mariana libro 3. de morte cap. 8. ait, *quæ à Caſſiano dicta ſunt omnia de Gratiâ, & libero arbitrio à viris eruditis noſtrâ ætate defendi quaſi pietati conſona, neque deflexa à fidei regulâ ſanctâ. Bene conſultum eſſet Triadi Patrum Auguſtino, Fulgentio, & Proſpero, ſi perinde Catholici haberentur, ac Caſſianus, Fauſtus, aliique Maſſilienſes.* Sed ſi fides ſit his Theologis, iſti Catholicis, illi hæreticis annumerandi ſunt: idque adeo apud illos certum eſt, vt Ripalda libro contra Baianos ex Proſperi carmine de ingratis obiectiones Semipelagianorum aſſumat, in argumenta quæ ipſemet Proſper ſoluit.

Cum Semipelagianos, ſeu Maſſilienſes inter ac Auguſtinum & eius Diſcipulos tota controuerſia in eo ſita eſſet, quòd illi communem tantum ſalutis omnium hominum Dei voluntatem, & ex illâ communem perinde gratiam prodire vellent, quæ daret poſſe ſaluari, & prædeſtinari; atque hoc ſenſu interpretarentur verba Apoſtoli, *vult omnes homines ſaluos fieri*; diſcrimen verò electos inter & reprobos naſci ex ſolo vſu illius gratiæ omnibus hominibus, nequidem infidelibus exceptis, vel infantibus in vtero materno defunctis communis, quâ quiſque ex innatâ libertate ſe diſcerneret, & quaſi prædeſtinaret, ac ſaluum faceret, & gratiam illam communem faceret efficacem: atque illo vſu, & conſenſu præuiſo Deus quemque ſaluandum prædeſtinaret: Contra verò Auguſtinus contenderet præter communem ſalutis omnium hominum voluntatem (quam vocamus antecedentem;) Deum habere præ-

lectionem ſaluandorum, & propoſitum efficax ſaluandi, vnde proficiſcatur ſimilis gratia efficax ex ſe ipſa, quæ non ſolum debet poſſe, ſed re ipsâ bene agere, ſanctè viuere, & perſeuerare. Quid in hac diſputatione celeberrima iſti Theologi, quorum ſenſum retulimus? vbique ſtant, contra Auguſtinum, Proſperum, pro Caſſiano, Fauſto Semipelagianis.

Et in primis quod ad ſenſum verborum Pauli attinet, dicunt Auguſtinum ſacrarum authoritatem ſcripturarum ſuâ expoſitione eneruare, & ludibrio infidelium exponere: quod maxime cadit in illam Pauli verborum interpretationem de ſingulari voluntate ſalutis electorum vltra communem, & antecedentem; quam Molina quæſt. 19. art. 6. diſput. 2. ait, *vel ipſo primo aſpectu peregrinam, & extortam apparere*, Louanienſes Societatis dicunt, *non videri ſecundum intentionem Apoſtoli*, Octauius tomo primo libro 10. cap. 3. aſſerit *excogitatas eſſe ab Auguſtino huiuſmodi expoſitiones ad eludendum Apoſtoli locum.*

Quod ad reliquas controuerſiæ partes pertinet, vbique Auguſtini ſententia de propoſito efficaci prædeſtinationis ante præuiſa merita, vel ſaltem præuiſum ſub conditione conſenſum ad communem gratiam reiicitur, *vt parum conſentanea Scripturis ſacris, ſicut loquitur*, Molina diſp. 5. citata, *imo vt error in fide, qua tollat libertatem, præbeat hominibus occaſionem deſpondendi animo, ne dicam deſperandi, qua exhortationes, & obiurgationes nomine Dei factas in ſcriptura impiè vertat in fictiones, & irriſiones, potius quàm veri animi ſignificationes*: quod aſſertum dicit, *non ſolum indignum Diuina voluntate, ſed etiam blaſphemia plenum.*

Hinc alii ſententiam illam D. Auguſtini de prædeſtinatione ante præuiſionem meritorum, aut ſaltem conſenſus futuri dicunt, *non mirum iudicari duram nimis, & indignam Diuinâ Bonitate, fidelium non paucos turbaſſe, qui & Auguſtini authoritate perculſi in Pelagianiſmum declinauerunt: & Auguſtinum quaſi in caligine conſtitutum ad veritatem à recentioribus inuentam non attendiſſe*, quam Molina quæſt. citata, membro vltimo non dubitat, *ab Auguſtino, & cæteris Patribus vnanimi*

vnanimi consensu comprobatum iri, si eis proposita fuisset.

Hinc Vasquez primâ parte disput. 47. gratiam illam communem omnibus, vt supra explicatum est, *etiam pueris ab ortu extinctis concessam, quæ ad fidem & salutem æternam nihil præter liberum consensum aut vsum creaturæ exigat, vt qui illâ potest salvus fieri, re ipsa fiat, fert ab Augustino negari*, & vltra illam requiri quid aliud ad salutem reipsa consequendam. Vnde *ab Augustino*, inquit, *& aliis, qui id docuerunt, petere possumus, vndenam huius voluntatis Dei certiores fuerint effecti.* Mariana verò libro citato cap. 6. *Quid hoc aliud*, inquit, *ex antecedente Dei beneplacito suspendere, quàm hominem fati necessitati subiicere, non ex stellis, sed quod validius, ex Diuinâ sententiâ, vnde nulla sit ad maius tribunal provocatio, nec quis consilio & arbitrio locus?*

Omitto plura in Augustinum, eaque grauiora à Patre Adamo libro Gallicè scripto contra Caluinum de Augustino eiusque discipulis irreuerentiùs scripta, quæ tamen minùs curanda sunt, quia non est paris cum superioribus Theologis eruditionis. Ipsemet Theophilus hanc disputationem claudat. Ille igitur in censurâ inofficiosæ censuræ scribit, *sancto Fulgentio familiare, Augustini placitis ita mordicus adhærere, eoque rigore, vt non sit sollicitus sententiam duriorem mollire benigna interpretatione, & quamuis illius, & Augustini opinio de obduratione Pharaonis videatur dura, non tamen ipsi placet asperiore censurâ percellendam.*

Benè omninò & prudenter, Theophile, vellem vbique illa æquitate ageres, nec dubito quin tibi displiceant, quæ ex tuis in Augustinum retuli. Certè cum notissima tibi essent, debuerant te deterrere ab accusatione Sanctorum contemptus. Quis enim nostrum vnquam ita per summum contemptum de Sanctis scripsit, & iudicauit?

PARAGRAPHVS VLTIMVS.

Cura, & felix ſucceſſus Dominicanorum in promouendâ pietate populari.

TVam non poteras, Theophile, cauſam futilioribus argumentis proſequi; & ſi ſtatueras præuaricari, apertè conſilium tuum impleſti, & gloriæ Dominicani Ordinis fauiſti, quem adeò ab omni errore alienum probaſti: vt ne vel minimam ſuſpicionem collectis vndequaque argumentis, erroris notam, aut potiùs vmbram illi conflare, aut affingere potueris.

Hanc ergò immunitatem ab omni cenſurâ debent Dominicani non gratiæ, ſed æquitati Iudicum, quia ſciunt, Thomam, eiuſque diſcipulos vnam ſequi Traditionem, quam ſibi omnium ſuorum iudiciorum regulam conſtituerunt. Hinc damnatum martyrium per peſtem, quia antiquitati ignotum, & etiam Traditione viſum eſt tanquam ſpurium, & adulterinum. At longè verius, & magis legitimum pro traditione martyrium conſequuntur, aut merentur Dominicani, quàm ſit illud nuper per peſtem conſtitutum: ſi quid enim hactenus patimur variis Chriſtiani orbis locis, vel imperitorum, vel æmulorum fraude, id propter vnum Traditionis diuinæ ſtudium patimur, pro quâ parati ſumus priùs emori, & ab hominum gratiâ excidere, quàm ab illâ vel latum vnguem recedere.

Probare conatus eſt Theophilus, nos Diuis iniurios, cum tamen pro Diuis ſemper pugnauerimus: id certiſſimè aſſerendum, nullum in Eccleſiâ Dei Ordinem pietatis Chriſtianæ exercitia, & ex his maximè in Deiparam, & in Diuos omnes, cultus fœliciùs, & impenſiùs Ordine Dominicano promouiſſe. Cum enim ad id tria potiſſimùm ſuppetant præſidia, efficaciora, nempe frequentes conciones, libri ſpirituales & inſtitutiones ſodalitatum, quinam illo triplici genere mediorum diligentiùs, & operoſiùs incubuere Dominicanis, pietati, & venerationi in Diuos inſerendæ, & augendæ inter populos Chriſtianos? Quinam ad hoc Dei opus

vbique terrarum feruentiores habuere conciones Diuo Vincentio, aliisque innumeris eiusdem familiæ viris Apostolicis? Quinam vtiliùs libros spirituales ad animarum conuersionem, ad progressum in omni genere virtutum scripserunt?

Sed vt hæc duo subsidia prætermittam; de tertio, quod magis populare est, & efficacius; nullus ordo potest cum Dominicano contendere: fateor cuilibet suas esse institutiones, & sodalitates, & licet omnes colam, ipsi tamen spontè sodalitatibus decedant Rosarii à sancto Dominico in Galliâ primùm, deinde per totum orbem, Nominis Iesu à P. Victoriâ ad cohibendas blasphemias Maurorum in Hispaniâ, & Eucharistiæ à Diuo Thoma Officii eiusdem diuinissimi Sacramenti authore institutis; quibus omnibus veluti inuentis, aut thesauris quibusdam cœlestibus Ecclesiam locupletarunt, & mirum in modum pietatem Christianam, frequentiam Sacramentorum, cultum religiosum in Diuos in populo Christiano auxerunt, & promouerunt vsque ad inuidiam, vel potiùs reliquos ordines ad laudabilem æmulationem excitarunt.

Dominicani enim primi fuere, qui auctore suo Patriarcha, Religiosos, ac Cænobitas è claustris & solitudinibus euocarunt ad celebritatem vrbium, vt proximorum saluti vacarent, contemplationi actionem adiungerent. Illi fuere primi, qui conciones quadragesimales induxerunt, & motem salutandæ Deiparæ ad exordium concionis: vnde meritò illis Prædicatorum nomen adhæsit, & ne cuiquam operam suam negarent; quos non poterant verbo instruere, scriptis docuerunt. Et ne quidquam omitterent, quod conferre posset ad omnium vtilitatem, diuina Sodalitatum inuenta excogitarunt; vt quodam modo certarent cum improbitate impiorum. Sicut enim isti Dæmonem Magistrum professi singulis diebus, noua vanitatis, & improbitatis genera pariunt, & in lucem proferunt; ita nostri homines Spiritu diuino animati non passi sunt se à Ministris Satanæ superari, & summè laudandâ æmulatione noua pietatis Christianæ genera, & cultus religiosi in Sanctos & in Deiparam, in Angelos & in Cælites omnes inuexerunt. Et hos Theophilus persuadere vult fuisse in.

Diuos iniurios, & ſacrilegos. Sed certè fidem non faciet apud illos, qui nouerunt, quot bona Dominicani intulerint in Eccleſiam illo triplici genere præſidiorum à nobis enumerato.

His diuinis Dominicanorum inuentis ad fouendam, promouendamque populi Chriſtiani pietatem efficaciſſimis addam & aliud nihil ſuperioribus inferius, pia-rum nempè Iconum, & ſacrorum numiſmatum frequentiſſimum, & iuxta vtiliſſimum vſum; cuius originem, aut ſaltem incrementum, & inſtaurationem in Pium V. refert eius vitæ Scriptor libro 6. cap. 2. occaſione perduellium Belgij, quos Geuſeos inde vocarunt.

Nam cum in Regiam Poteſtatem, & auitam Religionem conſpirationis veluti teſſeram præter veſtem, mendici, æreum ſeu plumbeum numiſma ſibi fundi curaſſent; cuius in alterâ facie Regis effigies erat expreſſa, ipſorum manibus in fidem iunctis cum his verbis: *Regi fideles vſquequaque*, ex alterâ parte mendicantis hominis ſpeciem bulgaſque vel ſacculos à tergo geſtantis deformaſſent adiectis verbis *Regi fideles vſque ad bulgas*: his ſimulachris collo appenſis veſtibus cinericij coloris induti procedebant. Illarum inde gentium Catholici, vt certo Religionis ſymbolo ab hæreticis ſecernerentur, æreas, aut argenteas ad collum circumferebant imagines, quæ Chriſtum, & Deiparam repræſentarent: Eas Pius V. ritè benedixit & conſecrauit, geſtantibus ſacra Apoſtolicæ indulgentiæ præmia conceſſit: quæ Religio ſic inualuit, vt vbique gentium Catholici diuinis hiſce muneribus locupletari, & præſidiis muniri ambiant & glorientur.

Neque huiuſmodi pietatis adminiculis, & inuentis populo Chriſtiano commendandis defuerunt è cælo teſtimonia: quale eſt illud, quod libro 5. recurret militis Catholici quem cerea agni cæleſtis effigies à Pio ritè conſecrata, quam collo appenſam geſtabat, aduerſus hæreticorum ſclopos ita muniuit, vt non potuerit niſi eo præſidio detracto interimi aut cædi. Frequentibus experimentis comprobatum eſt vim habere huiuſmodi res ſacras incendiis extinguendis; nec minùs in aquas, quàm in flammas valere. Nam ipſo Pio ſuperſtite & imperante, vnus orbiculus cereus intumeſcenti

Tyberi,& iam extra alueum defluenti cum maximo vrbis periculo iniectus, impetum & vim aquæ repreſſit,cohibuitque. Sed quibus teſtibus comprobata ſunt Pij miracula? 65. hominum omni exceptione maiorum ſecundum iuris formulas recepta ſunt teſtimonia , è quibus ſex erant Cardinales , vnus Patriarcha , alter Archiepiſcopus, Epiſcopus item & Abbas vnus , ſex Canonici , vndecim Cœnobitæ diuerſorum inſtitutorum, tres ſacerdotes, quinque Adminiſtri Summi Pontificis, nouem Doctores Iuris,octo nobiles , aliquot Medici , & Chirurgi. Poſt hanc teſtium turbam gregatim , & ſigillatim exceptorum , ne criminetur Petrus ad inaugurationem Pij in Diuorum numerum opus eſſe teſtibus mendacibus & ſuppoſititiis miraculis.

Nihil difficilius , quàm abreptum pietatis impetu ſe continere , & moderari intra prudentiæ præſcriptas metas. Vt enim generoſum , & fortem equum meliùs agnoſcas , dum ſe ſubito cohibet in medio curſu , quam ſi illum diu , & concitatiſſimè proſequatur : ſic plane veram ac genuinam pietatem à falsâ & fucatâ certiſſimè diſtingues , ſi te tui ita compotem ac potentem faciat ; nec ſinas te illius ardore adeò ad curſum concitari , vt non poſſis inhibere , ſi opus ſit , nec patiaris te extra terminos ferri , quos tibi Patres antiqui , quos tibi mos Eccleſiæ & Traditio conſtituere. Huius characteris & huius generis ſemper fuit Dominicanorum pietas. Arſit illa quidem , ſed ſempor luxit; feruori prudentiam adiunxit , nec vnquam illi ſe ita permiſere;quin ſemper ſui iuris eſſent , quin ſe continerent & tenaciſſimè antiquæ Eccleſiæ adhærerent. Si hanc moderationem & reuerentiam in antiquos Patres , ſi nouitatis odium , impietatem vocat Raynaudus , ſpontè fatemur nos huius impietatis reos eſſe, illâ gloriamur , atque inter illuſtres Dominicani Ordinis titulos reponimus.

LIBER SECVNDVS.

DEFENSIO THEOLOGIÆ *Dogmaticæ Dominicanorum & Thomistarum contra diatribam quartam alioſque libellos eiuſdem Auctoris, & expoſtulationc Carterij.*

VLTIMA pars libri ſuperioris induxit nos ad ſecundi & tertij argumentum. Vtroque Dominicanæ Familiæ doctrinam, & Scholæ Thomiſticæ, quæ latiùs patet, & alios Ordines complectitur aduerſus quartam diatribam, pluresque Theophili, & aliorum Auctorum libros defenſurus ſum hoc ordine, vt prius reſpondeam iis, quæ aduerſus dogmaticam Theologiam Thomiſtarum obiiciuntur generatim, & de diuinâ ſcientiâ, ac libertate humanâ; deinde ex Theologiâ morali decerpenda ad depellendas in nos, in congregationes Romanas, & in Summum Pontificem querimonias neceſſaria libro tertio proſequemur. Iſto duo exequar. Primò depellam calumnias Diatribæ 4. à D. Thoma eiuſque diſcipulis, 2. ſatisfaciam expoſtulationibus Carterii, vbi de ſcientiâ Dei.

d by Google

SECTIO PRIMA.

Doctrinæ D. Thomæ dotes & illius ac Discipulorum eius vindiciæ aduersus quartæ diatribæ calumnias.

VBique hæreticos imitaris, Petre, sed hac maximè diatribâ, quâ tuam supinitatem, & fraudem prodis. Is hæreticorum mos est, maximè Petri Molinei, quem in genere scribendi, vt & Lucianum, videris in magistrum elegisse, & longè etiam superas te. Quamuis enim iste suis libris magis scurram agat, quàm philosophum, tibi comparatus posset censeri alter Cato, adeo præ te serius est & humanior: alter verò licet hæreticus & vnius Apostatæ filius, longè moderatiùs agit in Catholicos, quàm tu in Religiosos. Ille ludit dicterijs & salibus aliquandò, tu semper furis & mordes. Vide precor, quâ vrbanitate disputet cum P. Nicolao Coeffeteo Dominicano, antequam ad Episcopatum assumeretur, & quâ tu inhumanitate, & truculentiâ agas cum Magistro Generali omnium Dominicanorum.

Verum propius ad rem. Ille innumeros scripsit libros controuersiarum, quibus eadem semper repetit: & quamuis eius argumenta millies soluerint Catholici, semper eorum responsa tacet & dissimulat, & ne vno quidem verbo refellit, nempe quia non poterat: Et ita apud se reputabat: Plures hos nostros libros lecturi sunt, ad quos Catholicorum responsa non peruenient, & illos hæc argumenta repetita vrgebunt, & ad partes nostras trahent; perinde ac si à Catholicis non possent solui. Huius consilium & exemplum hæretici tibi sequendum putasti. Repetis argumenta à trecentis annis D. Thomæ obiecta, depromis quasi Scriba, aut Pharisæus ignarus, de Thesauro alieno, non tuo, noua & vetera, ab æmulis D. Thomæ millies de cantata; quibus scis validè responsum à Grauina, à Ioanne à Sancto Thoma; & vt ipse refers, ab Ægidio Romano, & à pluribus aliis Angelici Doctoris defensoribus. Ad minùs

debebas abstinere ab iis propositionibus, quas falsò impositas D. Thomæ non poteras ignorare, nisi D. Thomas, & eius interpretes tibi ignoti sint. Quod satis testaris hoc tuo syllabo propositionum improbabilium, vt putas, scholæ nostræ, qui potiùs est tuarum inscitiarum & calumniarum.

Hoc tuæ quartæ diatribæ examine doctrinam D. Thomæ, quam titulo diatribæ solidam negas, paulò liberiùs, & fusiùs defendam triplici genere argumentorum. Primò diluam quæcumque ex ipso Sanctissimo Præceptore, & eius discipulis refers, & demonstrabo vel à te falsata esse, vel te in D. Thom. apertam veritatem, & SS. Patrum ac Phisosophorum Principis sensum impugnare. Vbi tua reiecero figmenta, duo addam argumentorum genera: primum, ex ipsâ doctrinâ D. Thomæ vim eius diuinam demonstrabo; secundo loco vsurpabo, quod mihi hactenus negaui, licet defensionis, ad quam me coegisti inuitum, necessitas ius mihi daret reponendi calumniis nostrorum apertas tuorum accusationes: abstinui tamen, quia putaui, non licere Christianis, & maximè Catholicis aut Religiosis sibi vitia occulta, & incerta, forte falsa, etiam prouocatos improperare.

Sed alia est morum, alia doctrinæ ratio; cum enim publica sit, & libris extet, certò agnosci & impugnari sine scandalo potest, modò agas moderate intra inculpatæ tutelæ terminos, quibus me continebo. Deinde consilium Ciceronis placet, à quo constitutas & seruatas leges disputationis non licet nobis recusare: Nos, inquit ille parens eloquentiæ, & Academiæ Philosophus non ignobilis, *qui sequimur probabilia refellere sine pertinaciâ, & refelli sine iracundiâ possumus.* Cum enim plerumque, & ferè semper apud nos certa sint fidei principia, & disceptatio sit de probabilibus, turpe fuerit Christiano & Religioso nolle subiici legibus modestiæ, quas ipsemet Cicero sibi præscripsit; alias vitio maximè verteretur nobis, quod Euangelij perfectionem professi, officia violaremus, quæ sibi Ethnici præstabant; vt sine acerbitate & odio refellamus alios, & sine irâ refelli patiamur. Hac monitione præmissâ ad primam partem huius examinis me accingo.

ARTICVLVS PRIMVS.

Expenduntur 44. propoſitiones D. Thomæ à Theophilo aſcriptæ.

IN primis poteras nos, & teipſum ab inutili labore leuare, ſi abſtinuiſſes à referendis propoſitionibus, quæ nihil ad propoſitum faciunt, & quæ ſunt contra mentem S. Doctoris. Diligenter omnium propoſitionum, quas ſcholæ noſtræ communes vocas, numerum iniui, vim & ſenſum exploraui, & comperi quatuor eſſe ſupra quadraginta in tres ordines diuiſas. Ex his ſexdecim recenſui apertè damnatas à S. Doctore, vel ſenſu omninò diuerſo traditas ab illo, quem affingis; & viginti quatuor, quæ ſuperſunt, decem à Sanctis PP. de promptæ ſunt, & extra Scholam Diui Thomæ à plurimis & grauiſſimis Theologis docentur & defenduntur. Reliquæ numero decem & octo è Principiis Peripateticæ Philoſophiæ deducuntur: ſingulas hoc ordine à me ſtatuto decurram.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Sexdecim propoſitiones falsò D. Thomæ aſcriptæ, aut alio ſenſu, quàm doceat.

VBinam apud D. Thomam legiſti, extra Deum dari ens omninò neceſſarium quod non poſſit non eſſe? Secundo, inquis, cont. Gent. cap. 3. Legiſtine attentè? Si negas, tuam negligentiam & temeritatem fateris, quòd alienâ fide Sanctiſſimum Doctorem Atheiſmi accuſes: quid enim aliud eſt plurima entia omnino neceſſaria admittere, quàm plures Deos? Si dicas te legiſſe, arguis te ingenii adeo rudis eſſe vt non potueris verba intelligere apertiſſima D. Thomæ, quibus conſtat illum agere de neceſſitate participatâ, quæ competit formis ſubſiſtentibus expertibus materiæ, aut quæ habeant materiam determinatam ad vnam formam, cuiuſmodi

à Patre, & Filio, non tanquam ex duobus principijs, sed tanquam ex vno, non duabus Spirationibus, sed vnica.

Si dicas idem ferè esse, ac si statuisset esse vnum Spiratorem, respondeo consecutionem esse non omninò necessariam, quia pendet ex regulis de multiplicatione nominis adiectiui, & substantiui: & licet D. Thomas in 1. dist. 11. secutus fuerit opinionem illorum, qui nomen Spiratoris, vt adiectiuum multiplicant; tamen, 1. p. q. 36. a. 4. hanc sententiam reuocat, non vt Censurâ dignam, sed vt minùs veram, & nomen Spiratoris secundum leges substantiuorum, negat multiplicari debere. Quâ ergo fide duos Spiratores asseris à scholâ nostrâ admitti contra definitionem Concilij Lugdunensis? Quare sapienter admonet, Concilium statuisse vnam esse Spirationem & vnum principium, permisisse vero disputationi Theologorum, vtrum deberemus admittere vnum Spiratorem secundum leges nominis substantiui, aut duos Spiratores iuxta naturam adiectiuorum, quæ nihil vetat multiplicari stante formæ vnitate, si pluribus insit suppositis. Quo sensu dicit Hilarius 2. de Trin. *Spiritum Sanctum à Patre & Filio authoribus procedere.*

Non video quo fine obiicias nobis D. Thomam in 3. dist. 9. q. 2. asseruisse, dici posse absque hæresi, iste homo cæpit esse Deus. Cum iam te monuisset Ioannes à S. Thoma, eo loco D. Thomam illius propositionis non meminisse. Verum quidem est dist. 7. sequenti, de hac propositione Sanctum Doctorem agere, & idem statuere, quod de ista *Homo factus est Deus.* Et ab vtraque abstinendum, quia resipit hæresim Arrij.

Nescio, vnde extraxeris sextam (neque enim vllum locum citas) qua nos fingis dicere, *Deum de potentiâ absolutâ separare non posse albedinem à subiecto, & in illo conseruare.* Quid mali est hoc negare, cùm propositio contradictoria implicet idem accidens seiungi à subiecto, & in illo conseruari? Eadem fide Græcâ refers propositionem eiusdem ordinis decimam sextam, *eum qui sordet peccato mortali, etiam occulto, si alij impendat correctionem, peccare mortaliter.* Hæc non est propositio nostra, sed tua calumnia. Verum quidem est D. Thomam in 4. dist. 19. q. 9. alicuius culpæ accusare, non

tamen (mortalis quod de tuo addidisti) eum, qui ex officio corrigit delinquentem, dum ipse reus est, & conscius peccati occulti, & vrgeat ex officio corrigendi necessitas, quia indignè vtitur officio. Tamen 2. 2. q 33. a. 5. à culpâ liberat peccatorem, si corripiat cum humilitate delinquentem. Cur igitur auges dicta Sancti Thomæ, & taces quæ in summâ, quasi in vltimo testamento statuit?

Vis etiam propositione decima septimâ Sanctum Doctorem censere, *omnia verba vulgatæ formæ consecrationis calicis esse ità essentialia, vt si deiunge, sit vnum verbum, consecratio non fiat.* Debebas ab illâ objectione supersedere, aut refellere interpretationem communem Thomistarum, qui sanctum Doctorem explicant hoc sensu, vt verba omnia sint de substantiâ consecrationis, quoad integritatem, non quoad substantiam; sicut absolutio Sacramentalis, constat essentialiter his duobus verbis: *Absolue te*, & ipsum Sacramentum componitur tanquam partibus essentialibus, absolutione, confessione, & contritione; cui tamen addi potest, vt pars integralis, satisfactio, sicut absolutioni, *à peccatis tuis.* Quidni potuit S. Doctor asserere eadem ratione, omnia consecrationis Calicis verba pertinere ad substantiam ipsius, vt partes integrales, non essentiales? Ideò cautissime dixit D. Thomas, reliqua quæ adduntur verba, esse de substantia, non de essentia, & pertinere ad integritatem locutionis.

Propositione vigesimâ primâ, & quinque sequentibus, videris mouere litem Sancto Thomæ, quòd Scripserit conclusiones, vt Theologus, non vaticinia, vt Propheta. Ipse, sicut antea monui, scripsit ex decreto Nicolai Papæ, incurrere irregularitatem eum, qui ex inculpatâ tutelâ se aggredientem occidit: & cum obiicis, ius illud antiquum esse reuocatum Clementinâ vnicâ *de homicidio*, multis annis editâ post mortem Sancti Doctoris: certè non potuit de hac reuocatione scribere, nisi Prophetam egisset. Habuisses aliquam expostulandi causam, si negasset ius antiquum potuisse à futuris Pontificibus immutari.

Eadem est responsio ad 21. & 22. propositionem. Diuus Thomas scripsit de votis Religionis secundum

Digitized by Google

vſum ſuo ſæculo receptum, vt nullus cenſeretur Religioſus, niſi emiſſo voto ſolemni. Ius Canonicum magis apertè id ſtatuebat, *non poteſt cum effectu Religioſus cenſeri* Mitiùs egit D. Thomas. abſtinuit à verbo *non poteſt*, ſolum dixit 2. 2. q. 186. *non fieri Religioſum per votum ſimplex*; ſed non negauit fieri poſſe iure poſitiuo Eccleſiæ, & authoritate Pontificis huiuſmodi Religioſos, etiam Pontificio iure poſſe in eodem ſtatu habere rerum dominium. Quare cum ſtatuit Gregorius XIII. in gratiam Patrum Societatis, quos voluit cum voto ſimplici Religioſos eſſe, & cum huiuſmodi votis cohærere rerum dominium, nihil lædit doctrinam S. Doctoris, quia ſin ſtatuit id fieri poſſe, etiam non negauit. Nec D. Thom. docuit illam propoſitionem his terminis, quibus illam obiicit Theophilus, ſcilicet, *Dominium eſt indiſpenſabiliter incompoſſibile cum vero ſtatu Religioſo*, nam 2. 2. q. 186. a. 3. ſic tantum ait. *Ad perfectionem charitatis acquirendam primum fundamentum eſt voluntaria paupertas, vt aliquis abſque proprio viuat*, & a. 7. dicit *quod habere aliquid proprium perfectioni religionis repugnat.* Hæc autem non opponuntur his, quæ habet Grego. XIII in Bullâ *Aſcendente Domino*; quòd ſcilicet in Religioſis votorum ſimplicium ex Societate remaneat dominium non vſus bonorum; nam eatenus D. Thomas docuit, habere aliquid proprium perfectioni Religionis repugnare, quatenùs dominium habet annexum vſum; vnde ſi detur dominium abſque vſu, non negat D. Thomas, hoc ſtare poſſe cum ſtatu Religioſo, licet non perfectiſſimo.

Itaque mens ſancti Doctoris ex vſu ſuo ſæculo recepto, & ex Regulis Euangelij hæc eſt; nullâ re à Gregorij XIII. Conſtitutione diſſentiens, profeſſionem ſolemnem Religionis exigere omnem abdicationem, tum dominij, tum vſus, & adminiſtrationis bonorum temporalium. Si tamen ſeruato dominio, fiat tantùm abdicatio adminiſtrationis temporalium, decedere aliquid perfectioni Religionis, non tamen tolli; & hoc conſentit Conſtitutionibus Patrum Societatis, apud quos profeſſi quarto voto ſolemni, nec vſum, nec dominium cuiuſquam rei ſeruant ſolis profeſſis vota ſimplicia, Pontificio decreto, aliquod ius, & dominium permitti-

tur. Quod addis de voto ſolemni, ſecundâ Diatribâ ſolutum eſt: vellem ſolum mihi indicaſſes, quo loco doceat ſanctus Doctor, *non poſſe Pontificem diſpenſare in matrimonio rato.*

Non eſt verior aut ſincerior in referendis aliis propoſitionibus: nam tertiâ & quartâ apertum calumniatorem agis. Vis perſuadere ſanctum Thomam, & eius ſcholam docere, Deum non poſſe præter terram creatam aliam creare. Id conuincit locus à te citatus q. 41. a. vltimo ad vltimum, vbi ait, *non eſſe poſſibilem aliam terram quam iſtam*, & huius repugnantiæ rationem reddit, quia, inquit, *omnis terra ferretur naturaliter ad hoc medium vbicumque eſſet: Et idem eſt de aliis corporibus, quæ ſunt partes huius mundi.* Potuit-ne apertiùs ſuam mentem declarare S. Doctor contra Petri impoſturam, ſe loqui de hoc tantum vniuerſo, & ſecundum potentiam naturalem, quandoquidem inde aſſumit ſui dicti probationem, nempe *quòd ferretur hac terra naturaliter ad medium:* Igitur non negat poſſibilem alterius vniuerſi terram, ſed tantum iſtius aſpectabilis, idque ſecundum poteſtatem ordinariam.

Nec minùs validè & apertè calumniam tuam amouet 1. p. q. 102, a. 2. ad 2. quò aſſerentem inducis, quaſi rem indubitatam, *Æquinoctium, ſeu zonam torridam eſſe prorſus intolerabilem.* Eo loci S. Doctor refert quorumdam ſententiam aſſerentium partem Æquinoctialem (quo loco reponebant Paradiſum terreſtrem) eſſe temperatiſſimam; ſed relatâ hâc de re Ariſtotelis ſententiâ, exiſtimantis regionem illam præ æſtu inhabitabilem, more ſuo Ariſtotelis opinionem probabiliorem dixit in Autoris reuerentiam; ſed rem ſibi incertam ſequentibus verbis teſtatus eſt. *Quidquid ſit*; quibus rem in medio, & in ambiguo ponebat; & tu vis ab illo certò pronunciatum, *regionem prorſus intolerabilem.*

Fidem tuam deſidero propoſitione nonâ eiuſdem ordinis, quam ſic refers: *Brutorum animæ ſunt indiuiſibiles, æquè ac anima rationalis*; Vbinam legiſti hanc propoſitionem indefinitam? Quaſi omnium animantium animas faciamus indiuiſibiles. Vbinam illam æquiparantiam, *æquè ac anima rationalis*? Sed vbique impoſtorem agis; & ne deſint argumenta, quibus te huius cri-

minis conuincamus, ſuppeditas noua: nam propoſitione 12. imputas Diuo Thomæ dictum quaſi ex propriâ mente, *Cælos non eſſe contiguos, ſed intercedere ſpatium diuiſibile.* Si legeras locum, quem citas ex 2. ſent. diſt. 2 poteras notare, poſt relatam Aſtrologorum opinionem, qui hoc cenſebant (& inde explicuit, quâ ratione Beati poſſent voces in cœlo formare;) *Quid autem de his verum ſit, incertum eſt, quia nec fide determinatur, nec ratione probatur*; & tamen vis nobis perſuadere eſſe quaſi effatum D. Thomæ: ſicuti propoſitione 13. vis illum ſtatuere denarium numerum cœlorũ, cum articuli titulus præferat, vtrum numerus cœlorum conuenienter aſſignetur à Rabano: Ergo nihil de his aſſerit, niſi ex aliorum mente, & iuxtà obſeruationes Aſtrologorum ſui temporis, quæ futuris terminos non præſcribebant.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Decem propoſitiones à Diuo Thoma & Sanctis Patribus exceptæ, à Theophilo reprobatæ.

CONFLASTI nubem ſexdecim propoſitionibus, aut potiùs impoſturis grauidam; quæ videbatur minari fulmina & tonitrua; ſed vno flatu in fumum euanuit. Alteram illius loco ſufficis, ſed nobis benigniſſimam, quæ effuſura ſit in ſcholam noſtram pluuiam aureâ pretioſiorem, quâ fœcundetur & floreſcat, vt contra tuam mentem illi hanc laudem paret, SS. Patrum, & totius Eccleſiæ doctrinam aſſecutam eſſe, & acerrimè propugnaſſe.

Neque enim aliud proficis cum Scholæ noſtræ improperas primò coexiſtentiam realem rerum futurarum in æternitate; Secundò Angelum primo inſtanti liberum, & impeccabilem; Tertiò Angelum conſtitui in loco per operationem. Quarto plures Angelos non poſſe conſtitui formaliter in eodem loco; Quintò adultum primo inſtanti, quo rationis compos eſt, debere ad Deum conuerti, & ad illum vt vltimum finem, vel certè ſaltem ad bonum ſe referre honeſtum, & ſi deſit huic officio, quod primum inſtat implendum, peccare mortaliter, ac proinde primum

adulti peccatum non posse esse veniale, nec subinde adultum cum illo solo originali iuncto decedere, quod nobis tanquam sextum paradoxum improperas; septimum verò non posse assumi à Deo instrumentum creationis; octauum benedictionem panis, & vini non esse à consecratione distinctam; nonum humanitatem Christi existere per existentiam increatam; decimum & vltimum, essentiam & existentiam distingui realiter in creatis. Dum totis viribus contendis probare, nos ab surdiora Stoicis paradoxa defendere, te ab Ecclesiæ, & SS. Patrum sensu alieniſſimum, & nos illius defensores acerrimos esse demonstras; quod harum decem propositionum breuissimo examine efficaciſſimè conficiam.

Coexistentiam rerum futurarum in æternitate infinitâ simul, & indiuisibili (quæ proinde omne tempus ratione infinitatis ambiat, idque simul ratione indiuisibilitatis) necessariam Deo ad immutabilitatem, & intuitionem suæ cognitionis, non à se inuenisse D. Thomam, sed ab Augustino, à Boetio, aliisque SS. Patribus in his versati non abnuent, & hanc coexistentiam realem præter omnes D. Thomæ discipulos è tuis acerrimè defendunt Granado, Christophorus Gil, Ruis, Marcus, Typhano, Henriquez; nec repugnat Fonseca, pluresque alij; etiam probabilem asserit ipsemet Molina, & qui negant, potissimum Vasquez, & Suarez torquentur maximè, nec sibi, aut aliis satisfaciunt, dum dicunt, quòd cùm futura secundum se sint determinatæ & finitæ veritatis, ad illorum certam & intuitiuam cognitionem, non esse necessariam, nec possibilem causæ cognitionem, nec præsentiam etiam realem in æternitate, sed sufficere obiectiuam. Quæro igitur cur ab Angelis neges huiusmodi futura cognosci? Si dicas cum Vasquez & Suarez, non esse illis obiectum proportionatum, apertissimè petis principium, cum, vt monui, sint determinatæ & finitæ veritatis obiectiuæ, quæ proinde Angelorum captum non superent. Vides ergo nos diuinæ scientiæ & SS. Patrum vindices, quam tu, tuique, ne quid aliud dicam, malè defenditis aduersus impiorum impetus.

Nec poteras apertiùs, & impensiùs nobis fauere, & glorioſissimum titulum veritatis fidei, & SS. Patrum consensus

consensus defensorum ; quàm dum septimam propositionem improperas , quod creationem instrumenti consortium admittere negemus. Nihil hac propositione verius & solidius , quæ duplici hoc principio nititur : instrumenta non agere , nisi vt mota à principe agente , & creationem cum è nihilo rem & effectum educat , esse quoad terminum substantialem , absolutam ab omni motu : Ergo nullum creatio motum , ac subinde nullum admittit instrumentum. Huic demonstrationi accedit authoritas Patrum , qui Arrianis loca scripturæ , quæ ex creatione , quam verbo Diuino , & Spiritui sancto attribuunt , diuinitatem vtriusque probant , hoc tuo de creationis instrumento , putido principio labefactabant : Verbum & Spiritum sanctum dici creare vt instrumentum , non causam principem : sed illis Athanasius , Cyrillus & reliqui Patres effugium præcluserunt septimâ illâ propositione , repugnare instrumentum creatum misceri creationi , adeo eximia est Deo. Velim, Petre , vt similia in nos conuicia colligas , quibus super sidera feres scholam nostram.

Non dispar est gloria ex octauâ propositione , vel tertio Paradoxo de impeccabilitate Angelorum primo instanti ; nam is est sensus SS. Patrum , & totius Ecclesiæ, quem S. Doctor rationibus validè confirmauit ex hoc principio : Cuiuslibet rei primam actionem singulari iure ascribendam Authori , à quo instituta est : & huic sententiæ præter Thomistas omnes subscribunt extraneorum plurimi , Bonauentura , Richardus , Alensis, Argentina , Hugo à S. Victore. Et ex tuis Granado , Arrubal : & adhuc à scholis explosam dices , & si superis placet, absurdam , quamvis necessariam ad defensionem communis Ecclesiæ doctrinæ ? Nonne consensu Patrum receptum est , Angelos omnes primo creationis instanti liberè Sanctificatos , & secundo instanti aliquot etiam illorum peccasse , reliquos *in veritate stetisse* , nullo veniali peccato , nec à bonis, aut malis admisso ? Rogo te, Petre , quî fieri potest , vt adeo certò asserat Ecclesia ex innumeris Angelis nullum illo instanti peccasse etiam venialiter , si liberum fuit illis vtroque genere peccati delinquere ? Si id contingens sit , vnde scitum est illos omnes à peccato fuisse immunes ? Quâ de causâ illos

Deus omnes nullo excepto à peccato exemit? Vides, vt infinita abſurda euadas contra doctrinam communem Eccleſiæ, recurrendum ad D. Thomæ principium. Faceſcant ergo tuæ calumniæ. Adjungam alia duo de primo peccato adulti, & de præcepto, quo vrgetur primo inſtanti, vt ad Deum ſe referat, cognatione argumenti cum ſuperiori.

Senſus etiam Eccleſiæ eſt, adultorum nullum decedere cum veniali ſolo adiuncto originali, quia nullum ſcriptura locum aſſignat, vbi dare poſſit pœnam peccati venialis; non purgatorium, quia eſt locus animabus iuſtis purgandis; non infernum quo peccata actualia, & letalia caſtigantur. Hoc exemplo maximè torquentur tui. Quid ad hæc S. Thomas? Iudicauit hunc nodum ſe vindice dignum, & eâ magnitudine ingenij omnibus difficultatibus inſuperabilibus pari, hanc ſic euicit. Certum eſt Angelos primo ſuæ creationis inſtanti phyſico, & homines morali, vbi primum rationis compotes fuerint, tunc maximè vrgeri præcepto, Deum vt Dominum agnoſcendi, ad illum ſe referendi, vel ad minùs ſtatuendi ſibi finem vltimum, & bonum honeſtum, ad quod, tanquam ad regulam, ſuas actiones exigant. Hoc docuere Philoſophi, hoc cecinere Poetæ fabula ſui Herculis Iunioris in Biuio poſiti, vt voluptatis, aut virtutis viam ineat. Hoc maximè commendat Seneca, & damnat eos, qui tunc viuere incipiunt, cum deſinunt, id eſt, ſub horam mortis vitam inſtituunt; aut, quod peius eſt, antè deſinunt viuere, quàm incœperint vitam Chriſtianam aut moralem inſtituere.

Ne cauſeris rigidius eſſe quod à nobis exigit Theologia. Audi Senecam Ep. 71. id officij omnibus, qui ratione viuunt, præſcribentem, iiſque elegantiſſimis verbis, & exemplis perſuadentem. *Scire debet quid petat ille, qui ſagittam vult mittere; errant conſilia, quia non habent quò dirigantur, ignoranti quem portum petat, nullus ſuus ventus eſt; non diſponet ſingula, niſi cui iam vita ſumma propoſita eſt. Ideo peccamus, quia de partibus vitæ deliberamus omnes, de totâ nemo.* His malis curandis, & auertendis ſtatuit Diuus Thomas primâ vitæ parte de ſummo bono, ſeu Deo cogitandum,

tòque dirigendum totius vitæ cursum.

Quæro à te, Petre, si hominem primo illi instanti morali eximas à præcepto amandi Deum &c, quo tempore vis instare? Dices cum multis tuorum, ad finem vitæ. Benè est; sed ne quid grauius dicam, illos & te, ad Senecam remitto. Certe minus indulgeret Ethnicis Seneca, quàm tu Christiano. Hinc ergo consequitur responsio ad casum, non posse contingere, veniale solum cum originali iungi in mortuo, quando quidem reus est mortalis, nisi illi præcepto satisfecerit. Hæc omnia, dices, sunt explosa, non apud omnes: vnde falsum est, à solis Thomistis tuas dictas propositiones defendi; nam ad minus illis subscribunt Nauarrus, & Curiel, qui loco plurium esse possint, nulli Canonistarum huius sæculi, aut Theologorum secundi.

Redeo ad quartum, & quintum paradoxum, de loco Angelorum. Assero (præter innumeros, quos extra schola D. Thomæ defensores habent hæ duæ propositiones; quales sunt Ægidius, Argentina, vterque Augustiniani Ordinis Generalis; Gotofridus, Henricus, Picus Mirandulanus ingeniorum Phœnix, & ex tuis Bubalus, à quo etiam Vasquez non abhorret) adeo seipsis tutas esse has propositiones, vt nihil censeam in Scriptura, & Traditione solidius, aut fundatius.

Non ne concedes de loco spirituum perinde ac de præsentiâ, & immensitate Dei esse statuendum? Puto te hoc omnino admissurum. Hoc ergo constituto, consule Scripturam, consule Patres. Nil reperies verius hoc inuicto scholæ Thomisticæ principio, Deum in se ab æterno, vt loquitur Tertullianus, *sibi fuisse mundum, locum, & omnia*; & præter hanc præsentiam in seipso æternam, tres habuisse temporarias, communem, qua omnia creat, & conseruat; duas singulares; vnam verbi, per missionem Incarnationis; alteram Spiritus sancti per infusionem gratiæ, & gloriæ. Nisi velis illudere Scripturæ, & pondus sententiarum eius figuris frangere; non potes negare, has duas Verbi, & Spiritus sancti toties decantatas missiones, nouam requirere præsentiam; subsistentiæ verbi; quâ perficit & terminat humanitatem, & Diuinitatis, quâ se dat animæ iustæ, & beatæ possidendam & fruendam sicut præsens est per

immensitatem, & implet cœlum ac terram, quatenùs res omnes creat aut conseruat, vt Psalmista, & Apostolus hanc præsentiam communem ex illa operatione probant.

Quid ergo verius, quid diuinius hoc principio; Deum rebus præsentem non esse, nisi vt perficit? Et ideò cum sit triplex perficiendi genus, nempe, quo creat, quo terminat humanitatem, quo beat, hinc manifestè deducitur tres esse Dei præsentias omnium operatorias, quæ extra Deum posita sunt. Cùm enim omnia contineantur ordine naturæ, gratiæ, & vnionis hypostaticæ, videmus præsentiam communem ordinem naturæ, singularem Verbi vnionis hypostaticæ, tertiam Spiritus sancti gratiæ ordinem constituere: Ergo hoc principium D. Thomæ, Deus est præsens rebus vt perfectiuus, stat firmius vniuersi cardine.

Et inde deducimus, & confirmamus, quas tu, vt paradoxa reiicis, propositiones; Angelos more Dei esse in loco naturaliter, vt agunt, vel præternaturaliter, vt patiuntur & ligantur igne inferni. Et cum plures Angeli nequeant, vt causæ totales, nec velint, aut deceat, vt causas partiales eumdem effectum producere; quid mali est, si plures negemus esse posse in eodem loco formaliter, licet in eodem materiali innumeros admittamus?

Videris octauo paradoxo secuutus Vasquez, qui censet opinionem D. Thomæ, non aliam benedictionem panis & vini, à consecrationis verbis distinguentem derelictam esse in scholis; nam vt omittam momenta rationum, quibus fulcitur, & infirma argumenta, quibus ipse Vasquez impugnat, mirum est, ausum fuisse explosam dicere, cùm præter Thomistas, præter antiquos, Alexandrum, Marsilium, Durandum, Hugonem, & ex tuis Valentiam & Henriquez, expresse ita habeat Catechismus Pij V. à tribus è nostris Theologis scriptus. Sed ille tibi potiùs execrationi est, quàm venerationi: licet Summi Pontificis nomen præferat; ad minùs æquè commendandus, ac Rituale Pauli V. cui asseris vim ex Cathedrâ definitionum. Sed ille tibi, vt dixi, stomachum, & bilem mouet duplici de causâ, quia prædeterminationi Physicæ fauet, & quia splendore

eloquentiæ tuos oculos caligantes fatigat, & tibi causam gloriandi & iactantiam aufert, de Theologiâ monachorum barbarie sordidâ, à te ornatâ: non credent, qui Cathechismum legerint, cui ex vestrâ officinâ in Theologicis nihil prodiit illi opusculo par grauitate sententiarum, aut verborum delectu, & tot editionibus celebre.

Nonum apud te paradoxum, quo asserimus humanitatem Christi existentiâ increatâ existere; & decimum, quo distinguimus in creatis substantiis essentiam ab existentiâ, quæ à te enumerantur inter minùs solidas, & improbabiles propositiones à scholis explosas, à Philosophis & SS. PP. hausit D. Thom. & confirmauit ex iis quæ de Deo fidei & rationis lumine nobis innotescunt. Vnde certissimè assero, si ab hac sententiâ recedas, vix mysteria fidei explicari posse. Nullus enim locus (vt cætera omittam) esse poterit maternitati sacratissimæ Virginis, aut vnioni substantiali humanitatis cùm verbo, si ipsam asseras existere per se existentiâ substantiali completâ ante assumptionem ad verbum, cùm iam terminauerit, aut potiùs exhauserit totam vim generatiuam Deiparæ: quæ proinde mater humanitatis per se existentis dicetur; nullâ vero ratione Dei, nisi sensu, quo Nestorius non negasset. Quid enim humanitati sic per se existenti putant aduenire perfectionis, aut vnionis substantialis, vt vnam cum verbo personam conficiat?

His difficultatibus aliisque grauioribus fatetur Cardinalis de Lugo disp. 12. num. 25. hactenus in illâ disceptatione de constitutiuo suppositi creati nullum Authorem conquiescere, aut inuenisse aliquid, quod satisfaceret. Ita planè sentio, nisi distinctionem existentiæ ab essentiâ admittas, quam S. Thomas desumpsit tum ab Auicenna, & eius discipulis inter Arabes celeberrimis, vt illis hac ratione ad Christianismum, & Incarnationis fidem viam pararet; tum ex SS. Patribus, qui ferè omnes existentiam soli Deo essentialem, creaturis vero omnibus contingentem & accidentalem asserunt. Hac vero sententiâ constitutâ, Trinitatis & Incarnationis mysteria explicari, & defendi possunt: in quibus nil mirum, si Theologorum reliqui sibi nec aliis satisfaciant.

diuerſo genere. Cum ergo id contingat generationi naturali, vt diſpoſitio vltima ad formam ſit ab ipſamet formâ effectiuè cui materiam parat; Quidni ſeruabimus eumdem in regeneratione ſupernaturali ordinem, vt contritio, vel dilectio ſit à Charitate habituali, tanquam à principio effectiuo, & ad illam inducendam in animam viam paret? Sic reciproca eſt cauſalitas in diuerſo ordine generationem inter & corruptionem; inter ventum impellentem, & aperientem feneſtram; & feneſtram, quæ cedit vento ingredienti. Nihil ergo mirum, hoc principium, quo nititur mutua dependentia cauſarum in diuerſo genere acriter impugnari à Recentioribus, cùm de Lugo diſp. 9. de Pœnit. hac de re fateatur, ea ſemel admiſsâ mutuâ cauſalitate, Thomiſtas in tuto eſſe ab illis argumentis, quibus libertatem læſam à prædeterminatione conantur euincere.

Præter illud Phyſicum noſtræ propoſitionis quintæ fundamentum, aliud Theologicum paris momenti adiungo, quòd noſtra ſententia facillimè expediat nodum inſolubilem Aduerſarijs. Certum eſt (& hoc Bellarminus etiam demonſtrat) primum actum contritionis gratiâ informatum mereri quidem primum gradum gloriæ, qui illi reſpondet, minimè verò primum gradum gratiæ. Cuius rei intricatæ expedita & obuia ratio eſt, gloriam cadere ſub meritum illius dilectionis, quia eſt terminus extrinſecus, quem reſpicit; ſecus vero gratiam habitualem quia eſt illius actionis principium quod ſub meritum non cadit, iuxta commune Theologorum effatum.

Ad eamdem regulam exigimus decimamtertiam propoſitionem, nempe peccatum veniale eſſe poſſe in appetitu ſenſitiuo, & vltimam illius, videlicet numero vigeſimam ſextam, quæ virtutes morales acquiſitas, aut infuſas caſtitatis fortitudinis, ponit in appetitu concupiſcibili, & iraſcibili, iuxta receptam in noſtris ſcholis opinionem; de quâ videri poſſunt Salmanticenſes 1. 2. tract. 12. d. 3. quam etiam plures extraneorum ſequuntur, & vtraque ex Peripateticis principiis aſſertis ſic à D. Thoma probatur.

Nemo neſcit appetitum ſenſitiuum hominis hoc diſſerre ab appetitu brutorum, & à membris, & ſenſibus

externis, quòd has partes omnis rationis & libertatis expertes despoticè regat animus, appetitum vero politicè, id est, quasi imperio rationis obsequentem. Corpus vero obsistere nequit, nisi adsit obstaculum, aut infirmitas, sed ad eius nutum regitur, neque agit, sed agitur: secùs vero appetitus, qui in homine potest esse rationis sequax, & contumax; potest obedire, & reluctari: Ergo virtute illi opus est, vt subsit rationi, à quâ aberrare potest. Et cum aliunde ea sit lex vniuersi; quòd, (vt habet Dionysius) *infimi supremum attingat supremi infimum*, & ratio in homine sit infimus gradus supremæ naturæ intelligentis; appetitus vero sit inferioris naturæ sensitiuæ veluti apex, & suprema perfectio; quid mali est, aut potiùs nonne oportet, vt hæ partes mutuò sibi suas dotes communicent? Et si ex illâ directione partis superioris participet appetitus ordinem rationis, & aliquid libertatis, ergo capax esse potest actus studiosi, vel mali, & ad minùs peccati venialis, vt vera sit lex à Dionysio euulgata, *supremum infimi attingit infimum supremi*. Et his breuiter ac strictim dictis duæ propositiones, quas vt improbabiles traducit Petrus, solidè hoc fundamento subsistunt.

Cui adde aliud ex Ethicâ non minùs firmum & immotum, habitum virtutis, aut vitij in eâ facultate collocandum, in quâ boni, aut mali ratio absoluatur. Et cum hoc discriminis intersit bonum inter & verum, quòd istius cognoscendi initium, seu dispositio sit à sensibus cognoscitiuis (seu externi sint, seu interni) illud verò sola mens assequatur, quæ proinde capax sit habituum, & virtutum, quibus veritas attingitur: Contrà verò boni honesti, quod in moderandis affectibus timoris, aut voluptatis ex regulis temperantiæ & fortitudinis à voluntate sit exordium, actibus verò appetitus sensitiui perficiatur; aliàs si absoluta ratio huius boni honesti esset penès solam voluntatem, nihil prohiberet quin Angeli castitatis virtutem, Dæmones luxuriæ vitium sibi comparatent; cum illi rebus castis, isti turpibus delectentur.

Ex quibus omnibus planè consequitur in appetitu sensitiuo residere virtutes, quæ voluptatem carnis, aut timorem mortis moderentur; quandoquidem illius fa-

cultatis actibus absoluitur, & consummatur temperantiæ, & fortitudinis ratio, provt virtutibus moralibus accensentur, quarum solus homo capax aut compos est, vt medium tenet Angelos inter & bruta, id est, vt habet congenitum appetitum sensitiuum, quem politicè regat, & ita sit audiens, & obnoxius rationi, vt etiam contumax esse possit. Vetissimè ergo, & peripateticè has virtutes morales collocat Sanctus Doctor in appetitu sensitiuo, non in voluntate.

Ex iisdem Principiis Peripateticis deducit S. Thomas plures propositiones, maximè quintam primi Ordinis, non posse sub vnâ specie Angelicâ dari plura indiuidua; & secundi Ordinis quintam, duo accidentia eiusdem rationis non inesse simul eidem subiecto; & sextam plures albedines non posse dari naturaliter abstractas; & septimam intensionem qualitatum non fieri per additionem graduum, sed per radicationem eiusdem qualitatis; & vndecimam principium indiuiduationis esse materiam; & vltimam, habitum scientiæ esse simplicem qualitatem, & tamen intendi.

Hæ omnes propositiones pendent ab vnico principio de indiuiduatione, ita comperto in scholâ Peripateticâ; vt fateatur Fonseca, si in hac re D. Thomas errauerit, communem illi esse cum Philosopho lapsum. Si potentiæ, habitus, & operationes, suam specificam rationem ab obiecto exterius posito sumunt, iuxta axioma receptissimum ab omnibus Theologis, & Philosophis, (quod pauciſſimi, & præ aliis Ripalda ausus est impugnare, sed Cardinalis de Lugo dicit hoc à se mutuatum) quid mirum, differentiam indiuidualem, quæ intra eamdem speciem solo numero res distinguit, quæ est ens materiale, & quasi per accidens & secundariò intentum, desumi, vel à materiâ, vel à subiecto, vel à materiâ signatâ quantitate, cum oporteat cuiusque rei rationem ab eo repeti, cui per se primò conuenit? At nemo negat diuisionis in plura eiusdem rationis, radicem esse materiam, & quantitatem, igitur iuxta principia verè Peripatetiça compertæ sunt omnes numeratæ assertiones, quæ præter D. Thomæ discipulos, omnes ferè habent defensores veros Peripateticos, maxime Auerroem; huius enim vi axiomatis malè compulsus est in illum errorem, non

dari nisi vnam animam rationalem omnium hominum ; adeo constans erat apud ipsum iuxta mentem Philosophi, multitudinem numericam non esse nisi à subiecto & materiâ ; & ne à Philosopho discederet, in tam grande absurdum deductus & prolapsus fuit.

Sed notandum diligenter est, aliud iudicium esse de Animâ rationali, ac de completâ forma spirituali subsistente ; illa potest multiplicari ; secus ista, quæ vt multiplicetur, debet dicere ordinem ad materiam, actu vel potentiâ; & cum vtroque modo à materiâ non abstrahat anima, sed Angelus, hinc manifestum est Animas rationales solo numero posse multiplicari, non Angelos, sicuti præter Thomistas docent plures extranei, maximè Granado. Neque hîc locum habet distinctio potentiæ ordinariæ, & extraordinariæ, neque enim admittitur in causis formalibus, v. g. non potest Deus cum albedine vt quatuor immutatâ, facere album vt decem. At si natura Angeli formaliter eadem ratione constituatur, quâ specifica, & indiuidua, sicuti de potentiâ ordinariâ non potest habere plura indiuidua distincta numero ; ita nec de potentiâ extraordinariâ.

Et ex hoc fundamento facile resoluitur propositio quartadecima, quâ dicimus implicare vnum corpus esse circumscriptiuè in pluribus locis, cui præter antiquiores extra scholam D. Thomæ subscribit Vasquez ; & ratio implicationis facillima ex dictis est, causæ formalis effectus multiplicari non potest ipsâ causâ inuariatâ, etiam de potentiâ extraordinariâ, quæ hîc, vt dixi, non habet locum, at affectus formalis quantitatis ad minùs secundarius est constituere corpus circumscriptiuè in loco ; ergo illâ inuariatâ, vt supponimus, non potest idem corpus in pluribus locis constitui. Duo autem aut plura corpora eodem loco contineri nihil verat ; ad hoc enim satis est secundum quantitatis effectum tolli, aut impediri, quod longè minùs repugnat, quàm inuariatâ formâ multiplicari : quod tamen omninò necessarium est, vt idem corpus in pluribus collocetur spatiis.

Obieceras etiam aliam propositionem à nobis ex D. Thoma, vt ais, assertam, scilicet, *Corpus Christi viuum esse planè diuersum à mortuo* ; sed hoc etiam nobis & D. Th. imponis: *Nam* 3. p. q. 50. a. 5. oppositum planè docet;

dicit enim, *Corpus Christi viuum & mortuum esse idem numero simpliciter, id est, absolute, & nullo addito; quia scilicet*, inquit S Doctor, *est supposito idem, non autem, simpliciter, hoc est omnino totaliter: Nam amisit in morte aliquid ad essentiam vitæ pertinens, scilicet vitam.* Imò acutissimè subdit D. Thom. *Si diceretur, quod Corpus Christi mortuum totaliter idem remaneret, sequeretur non esse corruptum, corruptione, dico, mortis; quod est hæresis Gaianitarum.* Caueat ergo Petrus ne dum D. Thomæ calumniam molitur in illam hæresim dilabatur.

Propositiones, quæ superſunt examinandæ, deduxit S. Thomas ex doctrinâ receptâ Platonis, & Aristotelis de materiâ primâ, quam puram potentiam, & propemodùm nihil appellant, & opponunt Deo, vt entium infimum supremo. Ex his infert D. Thomas propositionem primam, secundam, tertiam, octauam, decimam, decimam-septimam secundi ordinis. Fateor has D. Thomæ & Aristotelis propositiones, longissimè abesse à Democriti, & Epicuri, & aliorum Philosophorum placitis, qui generationes substantiales, animi immortalitatem, diuinitatem, & prouidentiam negabant ex oppositio principio, quòd materia prima esset ens completum, actuale, capax tantùm formarum accidentalium. Inde Galenus inferebat animam hominis non esse formam substantialem, sed harmoniam.

Vnde videat Petrus, videant reliqui osores Doctrinæ Thomisticæ, & harum maximè propositionum, materiam non habere propriam existentiam; implicare separari ab omni formâ, recipere immediatè accidentia; dari resolutionem vsque ad materiam primam; videant, inquam, & obseruent dum ista explodunt vt paradoxa, causam agere Democriti, Epicuri, Religionis & Prouidentiæ hostium instaurare opiniones. At contra D Thomas hoc vnum inspexit, vt Philosophiam aduocaret in obsequium fidei, & illius sequax esset, non in Deum rebellis. Ideo has de materiâ opiniones secutus est; nam si eius actualitatem augeas; si velis accidentia immediatè recipere, occludis viam ad generationem substantialem, ac subinde ad animæ rationalis cum corpore vnionem substantialem. Hinc ergo patet, Petrum, dum vult tenebras offundere nostræ scholæ, maximam illi

lucem attuliſſe. Vnde conſcius bellum S. Thomæ, & eius diſcipulis in commune indictum peſſimè ſibi ſucceſſiſſe, vt hoc dedecus deleat, inire vult cum quibuſdam noſtrorum ſingulare certamen, ratus ſe faciliùs ſeorſim ſingulos, quàm omnes iunctim victurum.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Dominicanorum, & Diſcipulorum D. Thomæ vindiciæ, aduerſus alteram quartæ Diatribæ partem.

NEſcio, an Petrus in Sanctum Doctorem id meditetur malum, quod ſibi euenturum diuino conſilio, & Iudæorum manibus, Chriſtus prædixerat: *percutiam Paſtorem, & diſpergentur oues gregis.* Non vno loco D. Thomam ſibi percuſſiſſe viſus eſt obiectis quadraginta quatuor dogmatibus, vt putat, improbabilibus, & paradoxis, & totidem credit ſe illum vulneribus confeciſſe, & paſtore ita deiecto & afflicto, totum gregem omneſque diſcipulos diſperſum iri. Non dubito, quin Angelicus præceptor, dum te videt, Theophile, ita in ſe ſuoſque ſæuientem, inclamet verbis Chriſti: *Theophile, Theophile, quid me perſequeris? Durum tibi eſt contra ſtimulum calcitrare.* Nec minùs Chriſti charitatem, quàm vocem imitatus addet; ſi te liuor & odium in me impellit, illud, vt libuerit, exple, *ſed ſine Diſcipulos meos abire.*

Verum hanc humanitatem à te fruſtra requirat: neque enim ita tui compos es, aut rationis audiens; vt poſſis, etiam ſi maximè velles, vlli Thomiſtarum parcere, ſi vel minima ſubſit carpendi occaſio, aut à conuitio abſtinere cuiuſquam, quamlibet inſontis & ſancti, qui Dominicanam veſtem ferat. Exemplo ſit D. Catharina Senenſis, quam grauiſſimæ hæreſis damnas, nullâ, vel minimo verbo, datâ occaſione adeo atrocis & ſacrilegi iudicii, niſi quòd fuerit Dominicanæ Familiæ ornamentum.

Digitized by Google

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Defensio D. Catharinæ Senensis, Capreoli, & Ioannis à Neapoli, vbi aliqua de Durando, Catharino, Campanella, & Cajetano.

QVi hostium fines armati ingrediuntur, & vastant, aut Ciuitates vi expugnant, longè humaniùs, quàm tu in nos, Petre, agunt. Neque enim nullo discrimine sæuiunt in omnia: sed si quis pietatis, aut humanitatis sensus sit, abstinent à direptione, & incendio templorum, a puerorum, senum, & mulierum cæde; parcunt etiam militibus, qui se dedunt, & arma abiiciunt. Hanc humanitatem in te desideramus Theophile: omnes Dominicanæ Familiæ, nullo sexus, aut generis discrimine ad mortem deposcis, vel quod peius est, illis æternam infamiam importas.

Nonnulli communem causam, & Doctrinam familiæ nostræ deseruerunt, quales sunt Durandus, Catharinus, Campanella. Ab ea etiam paululùm deflexit Caietanus, vbi assumptus ad purpuram, se contulit ad Scripturæ sacræ interpretationem. Quibusdam minùs licuit res Familiæ nostræ attingere, quàm senibus, pueris, & virginibus militare. Ac proinde Virgines Deo sacræ, & maximè omnium illustrissima ac sanctissima Catharina Senensis, videbantur extra teli iactum, ac sæuitiæ tuæ vim ac impetum positæ. Sed hostiliùs nobiscum agis, quàm vsquam hostium vlli. Neque Virginibus, neque Diuis, aut rebus sacris parcis. Innocentissimam Catharinam Ecclesiæ Catholicæ columen accusas grauissimæ, de visione beatâ, hæreseos, oratione decimâ septimâ die 12. Augusti anno 1377. Romæ habitâ, quam referre visum est ex editione Aldi Manutii anno 1550. vt inde Lector agnoscat non minus iniquam Catharinæ, quàm olim Susannæ accusationem. Sic igitur more, & exemplo Christi inter orandum, Patrem æternum compellat, & alloquitur.

O ingrati animi hominem! O diuinitatem omni altitudine sublimiorem! O incomprehensam charitatem! Tu nos

Pater aterne, doces, hominem, dum se introspicit, te in seipso nosse & complecti, quia ad tui & totius Trinitatis imaginem formatus, vnius substantiæ est triplici facultate instructus. Pollet memoriâ, ex tuæ potentiæ similitudine, ne vnquam tui, & tuorum beneficiorum obliuiscatur. Rationis etiam compos, & Filij tui vnigeniti sapientiæ particeps est, vt te agnoscat, & te amandi causa voluntatem Spiritus sancti liberalitate, ad eius bonitatis imitationem habet. Homines igitur his tuis donis ornatos, non modo ad tui similitudinem creasti, sed voluisti etiam sui in te similitudinem, & ideam haberent: atque ita non solum tu in homine, sed homo in te existit. Sed hanc mutuam cognationem mei tecum, sero, neque hactenus noui; atque hæc est summa cæcitas hominum, qui in te peccant? Nam si caperent, quid sit, te in seipsis, aut se in tuâ diuinitate existere, non possent te super omnia non amare, & non odisse peccatum. Verum hac ignorantia, non nisi à tuæ gratiæ abscessu & carentia est; hæc vero ab interiecta amoris proprij, te inter & nos, nube prouenit. Tanta vero est hominum inter se naturæ similitudo & necessitudo; vt si ab illis exulet mutua dilectio, sint quasi à propriâ naturâ extorres. Hæc D. Catharina. Deinde pro singulis, qui sibi cordi, aut commendati erant, rogauit Deum, Diuinæ suæ naturæ participes faceret, mutuâ charitate, quâ ad Deum, qui charitas est, propiùs accedimus. Quod ad se attinet, subiunxit, se non aliam à Deo gratiam ambire, quàm grauissima & longissima quæque malæ forti & læto animo eius causâ per totam vitam, tandem martyrio consummandam, patiendi

Quæ tibi, Theophile, hæreseos sunt comperta, aut suspecta verba, ex hac sanctissimæ Virginis oratione? Quo loco lateat venenum, indica, excute; quia oculos nostros, imò omnem coniecturam, & suspicionem effugiunt. Nec solum nobis videntur ab omni errore remota; sed etiam ab ardentissimâ charitate profecta. His tamen verbis inesse contendis hæresim de visione beatâ, passiuè tantum cælitum mentibus receptâ nullo in illam potentiæ agentis influxu, sed patientis officio. Atque illam hæresim, quasi apud Thomistas hæreditariâ traditione acceptam hausisse vis D. Catharinam à Patribus

noſtris, quos à confeſſionibus habuit, quorum ſe curæ & arbitrio permiſerat. Atque vt fucum facias incautis, Ioannem à Neapoli è Theologis noſtris addis in eo fuiſſe errore: & Capreolum etiam perperam de viſione beatâ ſenſiſſe in 4 diſt. 49.

Deum hominesque teſtari poſſum, nullam, per majorem, aut cæcitatem, aut improbitatem fuiſſe conflatam hac, quam moliris in Dominicanos, calumniam, vt non mirum ſit, Auguſtiſſimi, & præ omnibus Catholici Senatus Tholoſani Decreto, tuum libellum manu carnificis flammis addictum, quod commeruerat, hoc ſolum nomine ſacrilegij, etiamſi alia crimina defuiſſent, quod Virgini Catharinæ, & toti Familiæ Dominicanæ impoſueris errorem, de recepta paſſiue tantùm viſione beatâ mentibus Cælitum; à quo nulli hominum magis, quàm noſtri Theologi abhorrent.

Verum quidem Scoto, & Nominalibus non diſplicere vitales operationes (qualis ſine dubio eſt viſio beatifica) etiamſi paſſiuè ſint receptæ in potentiâ, nec actiuè ab illa profluant, cenſeri vitaliter prodire. At Thomiſtæ omnes id pernegant, & vno conſenſu aſſerunt, non magis intellectum aut voluntatem agere ſi volitio aut intellectio per miraculum immitteretur ab illis minimè elicita, quàm ſaxum aut ſtipitem, ſi illis eadem actio vitalis inhæreret. Hæc omnium Thomiſtarum vna vox, & concors ac perpetua eſt ſententia contra Scotum, & Nominales, de actu vitali vniuerſim, & de viſione beata ſpeciatim contra Hugonem à S. Victore, & Ioannem à Ripa antiquum Theologum neſcio cuius familiæ, quia ea tacita Capreolus latiſſimè refert & refellit argumenta, quibus contendit humanitatem Chriſti, perinde ſcientia increata potuiſſe videre diuinam eſſentiam, & reipsâ intellexiſſe omnia, ac verbi perſonalitate ſubſiſtebat.

Et hinc puto deceptum Valentiam, Ioanni à Ripa vero huius opinionis Authori ſuffeciſſe Ioannem à Neapoli, nullâ fraude, ſed caſu, aut negligentiâ aliquâ: neque enim Valentiam accuſo; ſed damno Theophilum; quod cum alia ſit Actoris in reum, alia Theologi diſputantis ratio; huius bonam fidem facile excuſem: At ſi hæreſeos nominatim quem accuſes, næ oportet accuratiſſi-

mè inquirere an re vera lapsus sit. Sed frustra hanc æquitatem & diligentiam à Theophilo speres, qui auidissimè calumniandi causam quærit; & vt de famelico alias diximus, cui nullus cibus quamlibet ingratus displicet; ita Theophilo calumniæ quamlibet atroces, & sacrilegæ videntur in deliciis esse.

Eadem fide refert Capreolum, & reum peragit citato loco 4. sent. dist. 49. a. 4. respons. ad 1. Scoti, & ad 3. Aureoli, circa secundam conclusionem, vbi nihil habet nisi subtilissimam & efficacissimam doctrinam ex D. Thoma desumptam; quâ confirmat elogium ab ipso Petro relatum, esse Capreolum animam D. Thomæ; solâ responsione ad 3. Aureoli, hæc verba habet: *Dicitur quòd visio beatifica in quantum beatifica, est à solo Deo, & non ab intellectu agente, vel possibili, sed nihil prohibet, quin sit ab intellectu possibili effectiuè.* Huius verò distinctionis de actu visionis secundùm substantiam, & secundùm formam, quam fingit Petrus, ne verbum quidem apud Capreolum, saltem locis ab illo citatis: aliunde verba relata Capreoli habent facilem & sanam explicationem, quod visio beata sit sub ratione beatitudinis à Deo, vt obiecto vnito, per modum speciei impressæ, & expressæ, & vt principio infundente lumen gloriæ. Ita Capreolus est ab omni errore immunis vt Dominicanorum hostis infensissimus, nihil potuerit inuenire in eius scriptis amplissimis, quod pateret calumniæ: & ne intactum prætermitteret, affinxit illi, quod nunquam somniauit. Benè est, mi Petre, dum vis accusare Dominicanos, ab omni errore absolus, & demonstras esse super omnem laudem, quandoquidem nihil occurrere potuit, quod morderes, quod reprehenderes, nisi de tuo addidisset.

Hæc paululum immutato ordine, primum de D. Catharina, ex cognatione rei, Capreolo, & Ioanne à Neapoli diximus; quòd apertior, & grauior calumnia animum perculerit, & ad defensionem innocentissimæ Virginis abripuerit, quasi à Dracone deuorandæ, licet illam aggrediatur Aduersarius quadam specie miserantis. *Dolendum est*, inquit, *sanctam Virginem Catharinam Senensem, ab aliquo malè solido Cyriaco, hausisse eam reprobam doctrinam, vt patet ex eius Oratione 17.* Dum

hæc

hæc verba legi, eo maligniora visa sunt, quo breuiùs & obliquius Diuam petunt. *Pessimum genus inimicorum, laudantes*, ait Tacitus, addo ego, *dolentes & in speciem commiserantes.* Visum est etiam è re nostra fore, has Dominicanorum vindicias ordiri ab eâ injuriâ D. Catharinæ illata, vt inde prudens Lector agnoscat, quo animo futurus sit Theophilus in Theologos scriptores, quos maximè lacessit; cum nec sexus, nec sanctitatis vllam rationem habeat.

Perinde nobiscum Theophilus agit, ac Imperator victoriis insolens, qui subactam nationem deleturus, nulli statuit parcere; & ad se, etiam dum bellum ardet, transfugis veniam deprecantibus indicit moriendi necessitatem. Ita sæuit in omnes Dominicanos Theophilus, & in eos, maxime qui omnino, aut aliquâ ratione à communi causâ defecerunt; quales sunt Durandus, Catharinus, Campanella, quibus Cenotaphium non statuimus, vt ipse dixit ritu Pythagoreorum, vti magistri communis desertoribus; sed nec illis etiam Apologiam debemus. Durandus habet suas in Academiis Cathedras quarum Candidati, aut possessores illum acriter defendunt. Quod ad Catharinum attinet, non debebat à Petro omnino contemni, quandoquidem Immaculatæ Conceptioni splendorem contulit, depulsis etiam debiti tenebris.

Campanellam mirè vexat Petrus. Plures illius lapsus non diffitemur, sed cum è doctissimis huius sæculi sit habitus, & fortè fama fuerit supra merita, non existimo tamen omni laude carere, quia major fuit impetu ingenij, quod in conuersationibus eminebat, & in libris obscurum est ac pene extinctum; vt doctissimorum virorum iudicia rapuisse magis visus sit quam meruisse. Et certè loco miraculi plurimis fuit carcer per octodecim annos ab ipso insonte magna constantia toleratus; & quod toto illo tempore sine vllo librorum subsidio, cartha etiam destitutus, tot scripserit, & omnes artes per se didicerit, quod ex inimicorum manibus euaserit, & appellatione ad Sedem Apostolicam ad libertatem sibi viam aperuerit.

Hæc obiter de Campanella, non vt illum omnino defendam, sed à contemptu vindicem, à vituperio in gra-

tiam grauissimorum virorum, ac etiam Summorum Principum, qui magni ipsum fecerunt. Certum est Campanellam plus valuisse impetu, quam iudicio; & disceptatione extemporaneâ, quam scripto, & nullum fortè illi ingenio, aut omnium scientiarum complexione parem: & si alterius Ordinis à nostro, qui vni D. Thomæ addictus est, togam induisset, fortè, vt quoddam scientiarum lumen fuisset habitus; quia nihil est, potissimum è scientiis Astrologiæ, medicinæ, & aliis, quod suo marte non attigerit. Vnde Cardinalis Pallauicinus in suo libro inscripto *Vindicationes Societatis Iesu*, c. 27. ait: *Thomas Campanella Dominicanus vir qui omnia legerat, omnia meminerat, praualidi ingenij, sed indomabilis.* Hunc ergo virum quem Cardinalis Pallauicinus adeò commendat, Theophilus dicere audet ignorantissimum.

De Caietano aliàs dictum est, nullum illo fuisse ab omni errore remotiorem, quamdiu Diuo Thomæ adhæsit; nullum ad lapsus magis præcipitem, cum ducem deseruit, & sibi fidit: quamuis sex libris contra illum scriptis, plures Catharinus calumnias inseruerit, quam Cajetani errores. In Scripturis commentandis habet plurima à se inuenta, quæ placent maximè his, qui non sua tantum admirantur; ex illo Ecclesiastæ maximè Hispani plurimas cogitationes subtilissimas decerpunt, quibus suas conciones veluti gemmis ornant. At maximè Cardinalem Caietanum commendat numquam satis commendatus Cardinalis Pallauicinus in citato libro Vindicationum dicto cap. 27. vbi sic ait: Cajetanus ille exacti sæculi primùm decus in Liceo, & quasi vnus omnium dignus qui Diuinam illam tanquam humanæ Sapientiæ summam Commentarijs ornatissimis cumularet. Palauicino duos è Societate adde Bellarminum & Possevinum, ille quidem de Scriptoribus Ecclesiasticis ad annum 1500. his duobus verbis Thomas de Vio Patriâ Caietanus vir fuit summi ingenii, nec minoris pietatis: summam laudum complexus est, quas paris animi candoris ex eadem societate Possevinus quo nullus dissimilior fuit Theophilo, sine inuidia latè prosequitur, & Summum Pontificatum illi omnium votis conferendum asserit, nisi mors tanto oneri subduxisset,

Possem plura addere encomia Caietani ex Posseuino, Bellarmino, aliisque, qui mirè illum laudant, ab ingenio, à summa eruditione, à scriptis, à maximis in Ecclesiam meritis, quæ Leonem X. impulerunt, vt anno trigesimo ætatis assumptum ad sui Ordinis Magisterium, aliquot post annis ad purpuram eueheret; ad difficillimas, & iuxta honorificentissimas legationes admoueret; & in ipsa expugnatione ac direptione Romana, cum vix cuiquam suis malis & periculis implicito liceret de alienis meminisse; non potuit tamen Clemens VII. tantâ ruinâ oppressus Cajetanum obliuisci, & in ea calamitate sollicite inquisiuit, quid illi accidisset. Num, inquit, maximum hoc Ecclesiæ lumen occidit? Et tamen hunc virum omnibus præter te, & Catharinum, venerandum insectaris crudelius ipsis Lutheranis, è quorum manibus redemptus est magno pretio, & totius Ecclesiæ votis ereptus immatura morte; quæ vt testatur Posseuinus ad Pontificatum erat euectura, si vno die superstes fuisset Clementi VII.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Excusatur opinio Ferrariensis de Transubstantione collata cum opinione de Lugo.

MOnui initio huius libri, plura mihi permissurum; ad Præceptoris Angelici, eiusque discipulorum Doctrinæ, quam ad fidei, pietatis, morumque defensionem. Nam cum longè alia sit disserendi, & opinandi salua fide, alia probe, aut secus viuendi ratio; cum vitiis & erroribus certa & grauis; opinionibus autem probabilibus modica aut nulla creetur infamia, vel damnatio debeatur; cum nobis vitia, & hæreses obiecit Petrus, contentus calumniam refellere, nolui similia, quæ poteram forte vera reponere, quia occulta sunt, quia scandala pariunt & infamiam: opiniones vero quas vt improbabiles, & Paradoxa D. Thomæ, eiusque discipulis obiicit; nihil dubitabo excusare, & defendere collatione Authorum ex Societate, qui similia & fortè absurdiora docent; vel etiam erronea. Id experiemur isto Paragrapho.

Ferrariensi obiicis docuisse, *quando ex speciebus sacra-*

ciebus ſacramentalibus, creari à Deo materiam, ex qua inſtantanee educatur forma vermis, aſſerendum omnino eſt, priuationem formæ vermis non præceſſiſſe in materia, & ſic non videtur ex iſta ſententia poſſe vitari quin illa productio vermis ſit vera creatio : nam ſi eſſet generatio, debuerat priuatio præcedere aliquo tempore, vel ſaltem inſtanti temporis. Has difficultates ſoluere debuiſſet Raynaudus, vt merito ſententiam Ferrarienſis ſuggillaret.

Addere poſſumus errores Thomæ Bonartes Nordrani Angli è ſocietate in ſuo libro impreſſo Coloniæ anno 1659. inſcripto. *Concordia ſcientiæ cum fide, &c.* Quo ſacroſancta Fidei Chriſtianæ myſteria euertit ac tollit; præcipuè myſterium Incarnationis, ac tranſubſtantiationem in Euchariſtia. Chriſtum purum hominem facit : negat enim in Chriſto vnionem hypoſtaticam ad verbum ; & naturam humanam Chriſti ſubſiſtere in verbo, docet nihil aliud eſſe, quam omnia opera Chriſti indiuiſibiliter à Deo & homine, vt ab vno principio prodire. Hinc, quia operationes ſunt ſuppoſitorum, in Chriſto cum ſit vnum Principium agendi ex Deo & homine conſtitutum vnum tantum eſſe ſuppoſitum dici conuenit diuinum potius, quam humanum : quia ad agendum primas Deus habet, homo comparatur vt inſtrumentum perfectiſſimè Deo dirigenti ſubditum.

Hæc eſt Bonartis de myſterio Incarnationis doctrina; Et eius verba lib. 4. pag. 225. *Propone tibi Chriſtum eo modo agentem, vt quidquid agat humanitas, id ſimul agat operâ coniuncta diuinitas, vt ab vtraque proximè, & ſimul actio procedat, &c.* & poſt multa. *Itaque cum efficientia humana Diuina compoſita velut abſorpta, & obruta videatur; haud obſcura eſt ratio, qua Patribus perſuaſit, vt Diuinam tantum hypoſtaſim Chriſto tribuerent, & naturam humanam perſonalitate propriâ ſpoliatam dicerent; illi quippe principio tamquam hypoſtaſi actio ex vſu ſermonis communis aſcribitur, in quo & dignitatis, & efficacitatis amplius cernitur; vnde ſubſiſtentiam illam quam vocant poſitiuam, Antiquis, & Patribus, & Philoſophis ignotam, fideique improbatam, &c.*

Et pag. 229. ſic ait. *Anima Chriſti tum in intellectu, tum voluntate, adiumentis talibus eſt ornata, qualia*

instrumento ad actiones Deo dignas, cum Deo simul edendas destinato congruant; habet etiam corpus sic agenti conueniens, tum Deus actiones proximè cum sola Christi humanitate producit, quasque illa passiones recipit, ipse quoque ad receptionem agendo præparat, atque disponit. Hoc si cogitatione comprehensum teneas, & naturam vnione vera, & Physica propriè assumptam, non autem in humana, sed Diuina hypostasi subsistentem, quia Deo vt pote & digniori, & longe principaliùs agenti actio attribuitur, quamlibet vero, vt Diuinum maxime humanitatem etiam summè perfectum, atque instrumentum Diuinitati maximè coniunctum intellige.

Secundo tollit sacrosanctum Eucharistiæ mysterium, negat enim Corpus Christi, quod est in cælo, esse idem in Altari; sed aliud distinctum semper assumit pro distinctione hostiarum. Item negat Corpus Christi totum esse in tota hostia, & totum in qualibet parte ipsius, sed vel sub qualibet particula sensibili esse quoddam Christi Corpus, adeo vt vnaquæque particula suum habeat, vt ipse loquitur, *minimum animalculum*, vel diuisione factâ non esse Corpus Christi integrum sub qualibet parte. En Bonartis verba, pag. 243. *Hic igitur Christi Corpus quod in cœlis est, illud ipsum propriissimè sumptum in Altari non sisti, sed panem propositum in tantumdem carnis, vinum item in sanguinem virtute Diuina, sed ea qua modo explicata est conuersione mutari, hacque anima Christi copulata, à verbo assumi hypostatice, &c.* & pag. 253 ait, *Pani, & vino transmutatis conjungitur Diuinitas, ex iisdem Christi Corpus, & sanguis efficitur, non autem corpus quod in cœlis est eorumdem loco subiicitur, &c.*

Quid ad ista Theophile? Nonne sunt hæreses crassissimæ? An non euertunt ac funditus tollunt Catholicam fidem? Hæc non à Dominicano aliquo, sed ab vno ex tuis scripta, ac edita reperies in Thoma Bonarte, qui libro edito suum nomen apposuerit, non tamen scripsit se esse è Societate Iesu, ne forte ipsi daret pœnas suorum errorum; sed damnato à sacra Congregatione libro, Thomas ad vrbem aduocatus fuit, & à suismet, vt audiui, punitus. Scio tamen aliquot ex eius

Instituto, hæreses adeo crassas aliquo sensu tolerabili mollire conatos.

Quid simile contigit annis superioribus Venetiis, vbi quidam è Societate eiectus publice defendit hanc propositionem, *Aliquis Deus est possibilis*, quam etiam plures Theologi è Societate in gratiam eiecti, quem amore prosequebantur, acerrimè tutati sunt. Hoc vnum veri Bonartes suo libro alias errorum referto admiscet *scientiam mediam Deo esse indecoram, hominibus horrendam, &c.* & hoc latissimè probat; quamuis erret quod neget Deum vllo pacto cognoscere futura conditionata.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Defensio Cani, Dominici, & Petri à Soto.

VIx vlla Diatriba pareit Cano Theophilus, & cum nihil habeat quod obiiciat nouum aut graue, eadem repetit vsque ad nauseam: quale est illud de reprehensione Stephani: vel obiicit leuia, aut quæ plures ex Antiquis & recentibus Theologis doctissimi & grauissimi defendunt; qualia sunt hæc tria, primum de matrimonio nullo, si solis nutibus ineatur ab illis, quibus ad est facultas loquendi, vel si absit Parochus, quem contendit esse huius sacramenti Ministrum; & de Christo quem vult caruisse gaudio, quod ex visione beata consequitur, eo momento, quo maximè vrgebant passionis, & mortis dolores. Tria etiam obiicit Dominico à Soto: accusat temeritatis, quod ausus sit pœnis, quas animæ defunctorum luunt, certum tempus definire, nec patiatur extra decennium protendi. Secundo quod neget Episcopatum esse Ordinem & Sacramentum. Tertiò, quod frequentiam chori ad diuina officia celebrãda non dubitarit asserere partem essentialem Religionis esse. His duobus adiungit Petrum à Soto, & illi vitio vertit, quod Emanuelis Sa, aliorumque Societatis Theologorum in antecessum docuerit de Sacramento Pœnitentiæ inter absentes per Epistolam, aut internuncium, validè & ritè administrando sententiam.

Has omnes Theophili accusationes, quibus tres do-

ctiſſimos; & grauiſſimos Dominicanos petit, in vnum paragr. conieci; non ſolum quod coætanei, conterranei, eiuſdem familiæ, & Prouinciæ Caſtellanæ, in Academia Salmanticenſi profeſſores Theologiæ primarij, ſumma & pari fuerint eruditione, ſanctitate morum, & elegantia ſupra ſcholæ ſtylum; ſed quod etiam, ea quæ ex illis obiicit Theophilus ſint communia pluribus Theologis omnium ordinum; nihil illorum ad fidem pertineat, ſaltem ſi obſeruemus, quo illi tempore ſcripſerint.

Quod ad Matrimonium ſpectat, cui vim ſacramenti negat Cano, ſi ſolis nutibus celebretur; præter quod habet hæc opinio aliquod ex Concilio Florentino fundamentum, eo decreto, quo generatim ſtatuit, ſacramenta omnia rebus & verbis conſtare, & nulla eſſe, ſi altera illarum partium deſit; certè in eam ſententiam inclinant Scotus, & Durandus, pluresque alios Canoniſtas, & Theologos refert Sanchez: his adde duo lumina & ornamenta Academiæ Duacenſis Franciſcum Siluium, & Guillelmum Eſtium, qui in 4. diſt. 26. paragr. 2. late confirmat ſententiam Cani, & ab omni cenſura vindicat.

Nec difficilior eſt tertia obiectio ex lib 12. de locis c 14. vbi cum propoſuiſſet argumentum, quo probatur ſummum dolorem ex Paſſione Chriſti non potuiſſe ſtare cum gaudio beatifico ex viſione conſecuto, varias adhibet ſolutiones, & tandem concludit ſibi non diſplicere, quod nonnulli dicunt, Chriſtum eo momento cohibuiſſe gaudium, quod ex Deo clarè viſo in voluntatem erat deriuandum; ſicut etiam gloriam corporis toto decurſu vitæ mortalis detinuit, quæ ex gloria animæ neceſſariò erat naſcitura, niſi eius progreſſum inhibuiſſet: & hanc reſponſionem, *ſibi ea*, dicit, *plauſibiliorem, quo maiores nobis igniculos excitat tum pœnitentiæ, tum amoris, tum gratitudinis erga Dominum.* Hæc autem ſententia ſic à Cano ipſo explicata non videtur abſque aliquo fundamento prolata; nec verum eſt, quod contra ſubdit Raynaudus, *eodem iure fingi poſſe, Chriſtum eo tempore caruiſſe viſione beata*; nam cum viſione beata non pugnat gaudium, quod à Chriſto Canus tollit, vt det locum ſummæ triſtitiæ, quam fides docet tempore paſſionis fuiſſe paſſum.

Digitized by Google

Quem Theophilus mitis exagitat conuitiis Canum, & vocat canem latrantem, Molossum efferatum, paulo honorificentius habet fide dignior, minusque ex nâ impotens è Patribus Societatis, Franciscus Garcia, in prolegomenis Euangelici Concionatoris, de Ecclesiæ Canarienſis præsulibus *Verissime*, inquit, *possim affirmare vnum Melchiorem Canum suspiciendâ Monachalis togæ authoritate, acumine ingenij in disserendo, constantiâ atque felicitate argumentorum, multiplici nexu vinctorum robore, in ipsâ doctorum instituti Dominicani Academiâ, potuisse integræ classis vicem præstare.*

Mordet etiam Dominicum Soto; sed non sunt admodum grauia aut difficilia, quæ obiicit de pœnis animarum Purgatorij ad decennium protractis, & de Episcopatu à numero Sacramentorum & Ordinum excluso, & de choro inter præcipuas religiosi instituti partes accensito: Nam quod ad tempus attinet decennio præfixum luendis purgatorij pœnis, aut maculis eluendis, res incerta est, nec opportuna nisi coniecturis: quibus fortè nimis indulsit Soto, vt antè monuerat ex ordine nostro Antonius Senensis.

Grauior est altera quæstio de Episcopatu; An sit ordo & Sacramentum distinctum omnino à Sacerdotio. Sed non est defensio Soti, & solutio difficilior. Non negat Episcopatum esse Ordinem & Sacramentum, sed contendit, à Presbyteratu non esse omnino distinctum, nisi quadam extensione, aut accessione characteris: quasi Episcopatus sit summus gradus Sacerdotij, cui præter facultatem conficiendi corpus Christi naturale, accedat potestas in Corpus Christi mysticum, & ius conferendi duo sacramenta, Ordinis, & Confirmationis; quorum vno milites Christi, altero eius ministros instituunt. Sententiæ Soti sic explicatæ non deest patrocinium ab authoritate, neque ab argumentis: Nam præter antiquos Theologos D. Thomam; Richardum, Albertum, Bonauenturam, Scotum, & alios innumeros, accedunt etiam recentiorum plures. Vnde Azorius 2. paragr. instit. lib. 3. relatâ censurâ Hugonis, quod nullus nisi cæcus & inordinatus dubitet Episcopatum esse Ordinem distinctum, cum singularem à Sacerdotio ordinationem requirat, subdit hæc verba. *Certè mirer*

cur sic contra Theologos linguam laxauerit cæcus ergo ipsius iudicio erit S. Thomas, cæcus S. Bonauentura cæcus Scotus, Richardus, Albertus, qui sentiunt Episcopatum non esse Ordinem. His omnibus adde Reginaldum, Henriquez, Comitolum, triadem è Societate Theologorum doctissimorum alioſque plures, quos Diana latè refert parte 12. tract. de consecratione Episcoporum resolutione 10.

Nec minus argumentis, quam Theologorum suffragio munita est hæc sententia. Mihi semper placuit illud ex Paludano subtilissimum. Si velis Episcopatum à Sacerdotio distingui genere, aut specie characteris, nec esse illius accessionem; vel pares sunt, vel superior Episcopalis character, vel minor est Sacerdotali. Pares esse repugnat ex illa lege, quod diuersæ rerum essentiæ, minus possint esse æqualis perfectionis, quam diuersi numeri pares, quorum tota ratio inæqualitate constat. Nec superior esse potest character Episcopalis Sacerdotali, cum potestas in corpus Christi naturale propria Sacerdotio, præstet potestati in corpus mysticum, quam Episcopatus addit. Inferiorem etiam dici minime conuenit; cum Episcopatus sit quasi apex Sacerdotij, & Episcopus supremum Sacerdotij gradum occupet. Ex his concludit Paludanus Episcopatum non esse diuersum charactere à Sacerdotio; sed illius accessionem aut extensionem conuenientissimè definiri.

Vltimò tandem Dominicum Soto reprehendit, quod lib. 10. de Iustitia & Iure, q. 5. a. 3. vbi disputat ad finem, an professi religiosi nondum sacris initiati ad recitandum priuatim sacrum officium obligentur, quod in choro à communitate totâ publicè celebratur: videtur eo loci Soto censere, chorum esse de substantiâ religiosi instituti; nec eam dicendam religionem, quæ choro sit destituta. Non dubito quin Petrum pessimè habuerint hæc verba Soti: *Loquor de Religionibus antiquis: nam si alius Religionis modus, citra huiusmodi obligationem admittatur; certè vix nomen Religionis meretur, quippe quæ maximo splendore religionis careat.* Hoc verbum addit quod videtur te suggillare: sed cum dicat chorum esse splendorem Religionis, non negat quin Religiosi sint qui illo carent, quandoquidem ad splen-

dorem, non ad ſubſtantiam pertinere cenſet; maximè ſi frequentiam Chori, vt tui faciunt, aliis & pietatis, & charitatis in proximos exercitiis compenſent; in quo vbique ſummè laudanda ſocietas quæ inſtruendæ iuuentuti, aliiſque piisoperibus diligentiſſimè incumbit.

Hac in re poſt ordinationes Pontificias, hanc vtrinque æquitatem ſeruandam cenſeo, quam de eſu ciborum licitorum ſtatuit Apoſtolus: qui frequentant Chorum Religioſi, non inde ſuperbiant, & boni etiam conſulant, ſi qui grauibus, & neceſſariis occupati non frequentent; neque etiam iſti contemnant eos, qui Choro die ac nocte inſeruiunt; ſed potius venerentur, nec ſint in eodem ſenſu cum Valentia, qui auſus eſt ſcribere Chorum inſtitutum, quaſi in exercitium, & ſolatium eorum qui ad litteras, vel ad aliquid vtilius erant inepti: quod ita ægrè tulit vnus è Patribus noſtris, vt quamvis religioſiſſimus, & modeſtiſſimus ad marginem hanc cenſuram appoſuerit, loquitur inſipienter.

Non parcit Petrus ſuo cognomini Petro à Soto Theologo doctiſſimo, & iuxta illuſtriſſimo, qui præter eruditionem, & ſingularem pietatem, à Confeſſionibus fuit Carolo V. oblatum ab illo Archiepiſcopatum Toletanum recuſauerit, & Pontificis nomine interfuerit Concilio Tridentino, cui immortuus eſt glorioſiſſimè. At que eius famam immortalem auxit, quod à Philippo II. & Reginâ Mariâ delectus Theologiæ Profeſſor cum Ludouico à Soto Maiori, depulſo Bucero, & Petro Martyre Academiam Cantabricenſem in Angliâ celeberrimam, Doctrinæ Catholicæ ad tempus vindicarit: Brentium magni nominis Lutheranum Scriptis agreſſus ſit; atque huic certamini immortuo, non putauit infra ſuam eruditionem, & dignitatem Cardinalis Oſius ſuccedere, eiuſque partes, ac defenſionem ſuſcipere. Si hæc omnia te, Petre, non poterant cohibere à ſuggillando viro celeberrimo; debebas ad minus attendere intimam ipſi, & ſanctè ſeruatam cum PP. Societatis arctiſſimam amicitiam; & vt meminime legiſſe apud Orlandinum aliquando à Societatis collegiis exceptus eſt cum magno ſcholarum applauſu, cum Epigrammatibus, & litterariæ pompæ apparatu.

Digitized by Google

Sed quid tandem illi obiicis, quod tantam possit gloriam obscurare? Quod censuerit Sacramentum Pœnitentiæ vrgente necessitate consummari posse per litteras; *Qua sententia*, inquis, *fuit olim inter Dominicanos valde recepta*. Fateor, illos excusant, aut in bonum sensum trahunt Aluarez, & alij; sed esto errauerint, citra contumaciam tamen, aut periculum hæreticis factum, quia scripserunt, & defuncti sunt multis annis ante Decretum Clementis VIII. hâc de re editum, quo prohibet, & damnat verbis expressis hanc opinionem, vt ad minus falsam, temerariam, & scandalosam: & præcipuè ne deinceps publicè, priuatisque lectionibus, & concionibus quasi vnquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, & ad praxim reducatur. Idem Catechismus Romanus docuerat, hoc sacramentum neque per nuncium, neque per litteras administrari posse. Theologi nostri omnes huic decreto semper paruerunt. Sed visus est Franciscus Suarez ab eius reuerentia recessisse cum 3. p. disp. 21. sect. 4. scripsit, post eius decreti cuulgationem, corporalem præsentiam Pœnitentis, & confitentis cum Sacerdote absoluente non esse essentialem Pœnitentiæ Sacramento, & Decretum Clementis sensu copulatiuo intelligendum esse.

Verum à Sanctissimo Pontifice hac censura notatus est, vt refert Isambertus de pœnit. disp. 18. a. 7. *Die 18. Augusti anni 1605. Sanctissimus decreuit ex tomo 4. P. Suarez Iesuita in 3. p D. Thoma dist. 21. de Confessione sac. cui titulus est: vtrum de necessitate Confessionis sit, vt pœnitens Sacerdoti absenti immediatè, & per seipsum reuelet peccata sua, totam esse amouendam, nec aliam esse subrogandam.* Hæc de Confessione absenti facta, vel absolutione impertita absenti. Nec memor recentis historiæ debebas, Petre, nobis obiicere antiquatas nostrorum opiniones. Sed de hac controuersia fusiùs alio loco.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Defensio Bannezij, Pontij Legionensis, & Carmelitarum discalceatorum.

HORVM trium iungimus apologiam, quia vt ex nostris responsionibus constabit, præter causam communem defensionis Angelicæ doctrinæ, maxima inter illos cognatio est ab officiis, aut à mutua charitate, ad eos omnes pati iniquissimam censuram. Iamdiù Banneſio, Theophile, bellum indixeras scripto in ipsum infami libello, nunc pugnam instauras, & illi sex errores impingis.

Accusas imprimis, quod negauerit reuiuiscentiam meritorum. *Valde commodè,* inquis, *ad iniiciendam lapsis desperationem*, quasi ad illam euitandam non satis sit spes veniæ præteritorum criminum, etsi merita mortificata non rediret. Secundò obiicis illum, meritum essentiale soli charitati asserere. Tertiò *ea de correctione fraterna, post sedis Apostolicæ constitutionem scripsisse, quæ spongia indigeant.* Quartò calumniatorem, aut aggressorem posse præueniri, & occidi ab illo, qui inde sibi timet: atque sic vociferationibus cœlum imples; quod cum Amicus idem quod Bannez dixisset de iure occupandi aggressorem, atque in eadem esset causâ, iniquissimè vrgente P. Ioanne Baptista Marino damnatus est, Banneſio absoluto. Quintò asseris ab illo positam libertatem in indifferentia iudicij; & prædefinitiones æternas, & ineluctabiles, tanquam fide certas statuere. Ex his duabus vltimis propositionibus litem mouisti in ipsum scripto libro, cui titulus est Religio Bestiarum, & quia contendis illum, & sensu, & verbis Caluino accinere, ac proinde eiusdem hæresis cum illo reum damnandum, illi pro summis in Ordinem meritis vindicias debeo, & iam persolui alio libro.

Non negat in totum reuiuiscentiam meritorum Bannes, sed asserit ad minus redire ad gaudium, & ad præmium accidentale, vel ad idem præmium nouis titulis debitum, & comparatum. Thomistis hæc reuiuiscentia

non ſatisfacit. Ideo tertium modum addunt, quem ſupra inſinuauimus propoſitione de augmento habitus Charitatis.

Secunda propoſitio, quæ vim merendi præmium eſſentiale ſoli Charitati, & eius imperio vindicat, multò propabilior eſt oppoſitâ Vaſquez, qui vult actibus etiam naturalibus hominis iuſti ineſſe meritum vitæ æternæ, non alio influxu Charitatis, quam merâ concomitantiâ. Multò conformiùs ad Patres, & ad Scripturam Bannes cenſet, hanc rationem merendi Charitati eximiam, & ab eius imperio deriuari & aduenire aliis actibus ſtudioſis, ſeu moralibus, ſeu ſupernaturalibus. Sed longe probabiliot eſt tertia ſententia inter duas extremas media, quæ meritum præmij eſſentialis, ſtatuit ineſſe actibus virtutum infuſarum: dummodo virtualiter à Charitate pendeant, & eius imperio ad Deum, & ad vltimum finem dirigantur. Obſcuris, & ambiguis verbis tertium errorem, ſpongia diluendum obiicis.

Puto te conſcientiâ remorderi, & reum te reputare illius pœnæ, quam minaris. Non potuit incurrere Bannes in Conſtitutionem Gregorij XIII. qua veſtræ Societatis inſtitutum probauit, & maximè in partem illam de correctione fraterna prætermiſsâ, antequam prælatus adeatur. Veſtræ leges ſtatuunt poſſe & debere prius Prælatum admoneri, quàm peccator corrigatur: contro uerſum eſt à multis num id liceret; & graues occurrebant rationes dubitandi. Sed hæc conſtitutio probata à Sanctiſſimo Pontifice non poteſt impoſterùm calumniæ patere; id vnum quærendum eſt, qua ratione defendi poſſit; atque illud duplici viâ Docti aggreſſi ſunt, quarum vna probatur Theologis noſtris; altera, quam innuit Suarez, diſplicet Banneſio; quia apertè vergit in cenſuram Euangelici præcepti: Nihil periculi eſt ſi dixeris cum Caietano, quemlibet ſuæ famæ dominum, poſſe illius ius à ſe abdicare, ad minus, maioris boni communis causâ, qualis eſt humilitas, patientia, inſtituti incolumitas perpetua, quæ poſſint compenſare iacturam famæ apud Prælatum, ac proinde ea ſemel abdicata, reus non habet cauſam ex poſtulandi, ſi ſe non monito conſcius ſuæ culpæ eam Prælato reuelet, vt curet illius emendationem; & hinc commune

quod inde impendere potest periculum, auertat.

At Suarez visum est hoc statutum defendendum esse ex ipsa immutatione ordinis, qua melius & bono ipsius Rei priuato, & communi consulatur, quam si ordo correctionis præscriptus seruaretur, quasi efficaciùs mederi possit Prælatus malo Rei; quam eius socius. Sed Bannesius iamdiu Suarem monuerat, hoc dici non posse citrà censuram ordinis à Christo constituti, quasi humanæ Societati aut pernicioſi, aut minus salutaris, qui proinde nec vi præcepti nec vi consilij obligaret. Quod verò Suarez reponit Bannesio futuram efficaciorem Prælati emendationem, id omnino falsum est, si prætermittatur Ordo Euangelij; inuito reo, & iure non abdicato famæ apud Prælatum, intuitu maioris boni, nam nisi vel monitio rei, vel abdicatio dominij propriæ famæ antecedat, habet iustissimam expostulandi causam, ius naturale videlicet, in se læsum, atque hac iniuriâ exacerbato animo nouissima sient peiora prioribus, & morbus omnino immedicabils euadet.

Hæc Bannesij, de correctione fraternâ doctrina tuta est, nec vt vult Raynaudus, spongia indiget. At certum est quid grauius spongia, mereri dictum ab Alphonso Salmerone, qui tom. 4. de vitâ Christi tract. 11 part. 3. p. 473. hoc assertum scribit. *Postremò quod illud præceptum* (correctionis) *nedum sit inutile, sed etiam perniciosum ex multis possumus demonstrare &c.* Correctionem fraternam non semper esse impendendam, sed attendendas esse personas, circumstantias, certum est; at pleno ore & absolutè dicere, præceptum correctionis nedum esse inutile, sed etiam perniciosum est, quis ferat aut excuset?

Aliâ obiectione de Magistro Ordinis conquereris quasi iudicij iniqui, quod acceptionis personæ vocant, conuicto quod inquis Amicum in eadem cum Banne, causa positum, hoc absoluto & intacto, damnarit. Falsum est vtriusque vnam fuisse sententiam; quia multò cautiùs de iure præueniendi calumniatorem locutus est Bannes; quare intempestiuè deprompsisti in hanc rem epigramma canis in crucem acti, quod allatrasset vni Caluinistæ, postquam impunè Sacerdotem momorderat. In hoc saltem malè Catholici personam sustinet

Amicus, & hæretici Bannes. Nisi velis Catholicum dogma esse, licere adulteræ, iniuriæ iniuriam addere, & virum occidere, si suspicetur illatum sibi dedecus, morte ipsius vindicaturum.

Tota hæc accusatio tribus nititur apertissimis mendaciis. Primò vis eamdem de iure occupandi aggressorem esse Amici, & Banesij Sententiam. Secundò Romæ tantum damnatum Amicum. Tertiò hanc doctrinam à Bannesio hausisse. Sed vt ab hoc vltimo falso Banesij vindicias aggrediar, ipsemet Amicus Tomo 5. de Iustitia & Iure disput. 36. sect. 7. num. 118. te conuincit, dum ita scribit suâ sententiâ explicatâ. *Verum quia hæc apud alios scripta non legi, nolo ita esse dicta, vt communi sententiæ aduersentur.* Vides Theophile Amicum agnoscere se nouæ, & singularis opinionis authorem, nec vllâ ratione velle illius gloriam, aut inuidiam cum Banne, aut quocumque alio partiri. Deinde videris dissimulare hanc Amici opinionem de occupando aduersario, à quo quis sibi damnum timet, aut suspicatur inferendum, prius in Belgio à Louanienſibus, quam Romæ à sacrâ Congregatione fuisse damnatum, ne vt soles vociferari, omnes in tuos censuras proficiscì à Secretario Indicis, & à maleuolentiâ Dominicanorum.

Sed quod caput est totius controuersiæ, falsissimum est Bannem, & Amicum conuenire de iure aduersarium occupandi. Bannes enim statuit nullum prorsus dari locum ex sola suspicione quamlibet vehementi, sibi ab aduersario mortem, aut grauem noxam impendere; nisi certus sit iam ad hoc parata præsidia, vt venenum aut gladium, ad necem; vt accessum ad iudicem causâ falsi criminis imponendi: alias qui præuenit inuasorem, reum statuit esse homicidij, aut cuiuscumque damni iniustè illati. Amicus autem huiusmodi cautelas amouet, & viam latissimam aperit suspicionibus & calumniis. Adde, ex Banne, *potest* tantùm, aggressor occupari; ex Amico *debet*. Quis ergo consensus esse potest, cum adeò immanè distent? vt Bannem inter & Amicum illud chaos dicas intercedere, quod diuitem epulonem à sinu Abrahæ semouebat.

Accusationes Banesij claudis sextâ & vltimâ omnium

hium apud te grauissima, quod ausus sit reclamare Molinæ, & vbi eius opus prodiit contra prædefinitiones, quas plusquam æneas voluntatis creatæ deuinctiones vocas; refers à Banne pro pestilente habitum, & primum ad macellum delatum, sed non alio delationis fructu, quam quod ne apex quidem Molinæ violatus est. Addis secundo quotquot ad vexillum prædeterminationis conuolarunt, id feciſſe duplici de causa; primo, vt Iesuitis stomachum facerent; deinde, quia cum non aliud possent perfugium habere rebus suis, ad Asylum prædeterminationum se receperunt, quasi ad remedium & præsidium miserorum. Tuas coniecturas duplici exemplo probas: Primò Pontij Legionensis, qui cum causâ cecidisset, & Facundez reuocationem decreti in librum suum ab Inquisitione Hispanica, agente Pontio, lati obtinuisset, iniuit fœdus cum prædeterminantibus Cyriacis, illudque typis euulgauit. Addis secundum Exemplum Carmelitarum Discalceatorum, quos Elianos, & Eliseanos vocas, & ais deiectos opinatione sua, quod essent primi Religiosorum &c. damnata ab Inquisitione Hispanica, Historia Prophetica, & illius damnatione Romæ confirmata, receperunt se ad Asylum prædeterminationis, odio Ioannis de Pineda Iesuitæ, qui prius Historiam Propheticam damnauerat, vt Censor particularis, à S. officio Hispanico electus.

Quod ad Libri Molinæ examen pertinet, supersedeo, sicut de disputatione Valentiæ, & de tota Congregationum de Auxiliis historia, in reuerentiam decreti illius, quod hac de re silentium vult seruari. Quoad reliqua, quæ narras de fœdere Pontij, & Carmelitarum cum Dominicanis, sunt eius generis, cuius iam monui lectorem, te vbique opiniones ita à veri specie alienas, ita absurdas solitum proferre, vt videantur esse insomnia dormientis potius, quam vigilantis iudicia hominis: & si quæ hactenus suppeditasti, censuram hanc dubiam relinquerent, ista duo quæ affers, exempla, omni demonstratione mathematica euidentius certissimam faciunt.

Fateor D. Thomæ doctrinæ maximum splendorem contulisse, & conciliasse authoritatem, statutum illud, & quasi votum de S. Doctore vbique sequendo quod Or-

do Carmelitarum inter Constitutiones, & suæ Religionis fundamenta posuit, & sanctè obseruat. Auxit etiam plurimum dignitatem Doctrinæ Angelicæ, Pontij Leonis, & Alphonsi Curielis Palinodia, seu eiurata scientia Media, quam iuniores secuti fuerant. Non credo ex Hispania sanctitatis & doctrinæ feraciſſima extitisse hoc nostro & superiori sæculo, quidquam ad Religionis Christianæ gloriam, & maiestatem illustrius, illa Deo dilecta Virgine Theresia, & ordine virorum, ac Virginum ab illa instaurato. Non dubito etiam, quin illi duo Theologi à me nominati, Pontius, & Curiel fulgentissima Academiæ Salmanticensis sydera, sint, aut maiores, aut pares cuilibet Theologo nostri sæculi; neque dici, vel concipi potest, qua doloris acerbitate videas hos duos viros præstantissimos, totumque & vniuersum ordinem Carmelitarum, quo nullum sanctitate & eruditione seu vtrâque Theologiâ mysticâ, & Scholasticâ, superiorem Ecclesia habet, ad nostras partes accessisse, & illas acerrimè defendere.

Nec minus ægrè fers, illa duo Theologiæ, & Hispaniæ lumina, quos primò iuuentutis ardor abripuerat, vbi præ ætate, & maturitate defecerunt affectus humani perstrepere, abdicatâ scientiâ mediâ, palinodiam cecinisse, & se D. Thomæ discipulos professos esse. Quid ad hæc Petrus? Hoc virorum sapientissimorum consilium temeritati, desperationi, desiderio vindictæ, odio veritatis ascribit nullâ probatione, nullâ verisimilitudine, contra publicam fidem.

Notatur Guicciardinus ab vno scriptore nobilissimo (quem Gallum Senecam, aut Plutarchum voces, quia vtrumque imitatus est. ac pœnè æquauit) quod omnes ferè actiones, quas refert Pontificum, Regum, aliorumque illustrium virorum, licet rectas, bonas, sinistrè interpretatus sit, aut vitiosè factas maximè Ludouici XII. & Cardinalis Ambasij, quorum primum auaritiæ vbique accusat, cum pro summâ liberalitate, & humanitate Pater populi sit vocatus, à quo bellis oppressus, nunquam sibi permisit pro annuis vectigalibus exigere vltra quatuor milliones librarum; quæ vix est modica pars tributorum, quæ hodie colliguntur: Alterum de Pontificatus ambitu semper sugillet, cum modestissimè

in ſummâ potentiâ, & gratiâ vixerit vno Sacerdotio contentus.

Sed Guicciardinus præ noſtro Petro benigniſſimus cenſor eſt; nam Petrus ſtatuta Ordinis ſanctiſſimi aſcribit iræ, vindictæ, aliiſque peſſimis affectibus, quibus ipſe torquetur. Non dicam Carmelitas Diſcalceatos in verba D. Thomæ iuraſſe antequam fortè natus eſſet Ioannes de Pineda, certè ante eius de Hiſtoria Prophetica iudicium; ac proinde abſurdiſſimè dicis factum decretum odio Pinedæ, & vt ſtomachus fieret Ieſuitis, quaſi illorum ſtomachus, aut guſtus regula ſit, ad quam oporteat omnem delectum facere. Prohibitio Annalium Carmelitarum, quibus artibus procurata ſit in Hiſpania, ſcimus. At qua fide dicis, eorumdem Annalium prohibitionem à Romana Inquiſitione fuiſſe confirmatam, cum nullibi, & in nullo Romanæ Inquiſitionis Decreto hoc legatur? Scilicet velles omnes libros eſſe prohibitos aut prohibendos, vt dolorem ex tuorum librorum prohibitione conceptum leuares.

Non addam, Palinodiæ Pontio cauſam æque ineptè attribui, quod Facundez non oppreſſiſſet Scriptorem Societatis, quaſi tantæ eſſet ferociæ, & truculentiæ, vt perinde durum illi eſſet quemquam ex ſuis manibus ſaluum euadere, atque ipſum & alienis manibus confodi & perire. Hoc ſolum notabo, Petrum reliquos ſeipſo metiri, ex ſuis affectibus de alienis iudicare. Et cum ipſe nihil intolerabilius ſentiat, quam ſuos libros non probari; vel quos accuſat, à pœnis, quas illis imprecatur, liberari; ſenſu hinc ex ſuo corruptiſſimo cenſet, Pontium Legionenſem in deſperationem actum, quod Facundez eius accuſationem euaſiſſet; Carmelitas vero, quod Pineda illorum Annales improbaſſet. Quid potuit vnquam excogitari ineptius, & magis ad ſenſum Petri conſentaneum, aut à veritate alienum?

Eſſet hic locus opportuniſſimus, ſi per Apologiæ breuitatem liceret; meo totiuſque Ordinis nomine teſtandi gratiſſimum animum in Reuerendos Patres Carmelitas Excalceatos, de nobis optimè meritos, nec minus noſtri quam ſui ſollicitos. Sed præter quod dum Romæ eſſem, cum in credibili gaudio vidi apud eorum Annales Hiſpanâ linguâ ſcriptos & iam Italo, & Gallico idio-

mate editos, extare vnam è noſtris epiſtolis, tamquam æternum meæ in illos obſeruantiæ monumentum; puto nec breuius, nec fortè pleniùs nos huic officio poſſe ſatisfacere, nec quam noſtri causâ à Petro patiuntur calumniam validius depellere, quam ſi de Carmelitarum antiqua origine apud Paleſtinos, & de illorum propagatione, aut inſtauratione per totam Europam opera ſancti Ludouici ſenſum meum ſignificauero.

Si quod vnquam contigit ſcandalum illius generis, quo Propheta Regius ait ſe aliquando tentatum, quodque ex bonorum aduerſis, aut improborum ſecundis rebus naſci ſolet; nullum orbis paſſus eſt potentius ad deiiciendos puſillorum animos, & impiorum opiniones confirmandas, eo quod accidit ex bello Sacro à D. Ludouico ſuſcepto: nullum vnquam ſanctiùs geſtum fuit, nec habuit exitum infœliciorem; vt videretur Deus ſuammet cauſam deſſeruiſſe. Scio ad has impiorum voces blaſphemas multa poſſe reſponderi, non ſolum ex Scriptura & PP. ſed etiam ex Philoſophis, maxime ex Seneca lib. de prouidentia. Vnum ſingulare habeo, quod his quæ dicuntur de piorum calamitatibus, addam. D. Ludouicum amiſsâ libertate, deleto peſte & hoſtium armis exercitu, magno pretio redemptum, & in Galliam reducem adiunctis nauigationis ſuæ, ſociis Palæſtinæ Anachoretis, longè illuſtriorem reputo, quam ſi toto Oriente ſubacto victor rediiſſet; non ſolum propter inuictam, & comprobatam tot aduerſis conſtantiam; ſed ab ipſomet rei fructu, & expeditionis regiæ in Palæſtinam, euentu. Quid inde ad nos ſecum deportauit?

Non Palæſtinæ palmas, non Orientis pretioſos vniones, non gazam Regum, ſed horum omnium loco ſecum deduxit antiquos illos Carmeli incolas, veram & perennem Eliæ, & Eliſei progeniem, quidquid reclamet Petrus. Demus D. Ludouicum parem ex bello ſacro gloriam cum Gotofredo eſſe conſecutum, deuictos ab illo ingentes hoſtium exercitus, expugnatas arces munitiſſimas, captam Hieroſolymam, & Imperij octoginta annis duraturi ſedem eſſe conſtitutam. Quid iſta ad Eccleſiæ fœlicitatem, præ illis bonis quæ ex deportato in Europam Carmelitarum inſtituto iam nobis obuenerunt, & plura ſperamus? Certè iniquus aut cæcus is

esset rerum æstimator, apud quem præponderaret fœlicitas & gloria è Gotofredi victoriis consecuta, ingentibus, & immortalibus beneficiis, quibus nos cumulauit, humilis in speciem ex Palæstinæ captiuitate reditus sancti Ludouici, adductis è Carmelo Anachoretis, vt te statur Petrus Mathæus in vitá S. Ludouici, ex quibus vt cætera bona taceam vna prodiuit Theresia *Doctrix disciplinæ Dei, & electrix operum illius*, quam ex toto orbe deuicto triumphis omnibus anteponam.

PARAGRAPHVS VLTIMVS.

Defensio sex Dominicanorum, quos Theophilus extrema parte Diatribæ diuersorum errorum accusat.

HACTENVS quatuordecim Thomistas, & Dominicanos propugnauimus, quos Theophilus lacessiuit. Istis, sex alios adiungit crudelius habitos, quos omnes quasi deuictos ad sui Triumphi pompam, aut damnatos ad supplicium trahit, Ioannem Vincentium, Nicolaum Riccardium, Grauinam, Sixtum Senensem, Ionnem Mariam Brasikellensem; Proscriptorum agmen claudit gradu maior, sed grauiori iudicio, & supplicio puniendus Magister Generalis Ordinis Marinus.

Istorum omnium, & superiorum culpa communis est duplex, professio instituti Dominicani, & studium Doctrinæ D. Thomæ, quæ apud Petrum sunt peccata capitalia. Si velis singulorum crimina nosse, vocentur ad examen. Ioannis Vincentij grande piaculum est natura gratiæ sanctificantis è Scripturæ, & Sanctorum Patrum quo delitescebat pureo, D Thoma prælucente, eruta, & in apertam lucem deducta. Non dissimile est Riccardi scelus. Illi imputatur ad sacrilegium merita Beatissimæ Virginis supra omnium Angelorum, & hominum gratiam oratoria libertate promouisse, quò boni consulit à Suare iuxta Theologicum rigorem prouectam fuisse. Quid vero peccauit Grauina? Nempe quod antiquos Ordines gemitu Columbæ à Bellarmino parum decorè habitos, voce Turturis, aduersum fastum nonnullorum vindicari.

municabiles habet. Tertij generis, propriæ quidem, nec minus naturales sunt soli Deo, quam proximè superiores; sed hoc differunt, quod possint communicari creaturæ, beneficio gratuito, & indebito. Primi generis perfectionum participatione constat ordo naturæ creatæ, in hoc positus, quod sicut Deus suo modo subsistit, viuit & intelligit, ita cuilibet creaturæ secundum suæ naturæ conditionem competat subsistere, viuere, & intelligere.

Diuinitas constat secundi & tertij generis perfectionibus: illi enim ita competit naturaliter se videre, ac se comprehendere, non minus debitum est terminare diuinitatem subsistentia verbi, quam cum illa ab æterno necessario identificari: paris necessitatis est esse omnipotentem, & facere miracula, esse visione sui beatum, & impeccabilem, ac esse ens necessarium, & harum omnium perfectionum radix est diuinitas, vt est ens per essentiam, infinitum &c. Hoc discriminis tantum est has inter perfectiones soli Deo naturales, quod quibusdam communicari omnino, quibusdam vero minimè repugnet. Potest Deus se præbere videndum naturæ creatæ; non comprehendendum; cum tamen vtrumque sit illi æque naturale & proprium. Potest terminare naturam creatam subsistentia increata verbi, & vnire vtrumque; non tamen vnum, & idem facere.

Dum Ioannem Vincentium vanæ & luxuriantis hyperboles accusat Theophilus, quod gratiam vocet Diuinæ consortium, seu Societatem naturæ; atque hanc gratiæ œconomiam traducit, quasi ebrietatem animi, seu infatuatum excessum, non aduertit hæc vituperia in Apostolum recidere qui Ephesiorum primo his verbis omnes Ioannis Vincentij hyperboles vincit in laudem gloriæ, gratiæ suæ, in qua gratificauit nos, in dilecto filio suo.

His prænotatis, doctrina Thomistica, à Vincentio tradita, malè à Suarez, & à te intellecta, gratiam sanctificantem statuit verissimè esse participationem diuinæ naturæ, vt est plenitudo essendi, & vt est radix visionis beatæ, impeccabilitatis, & aliarum perfectionum supernaturalium, quæ sunt propriæ, & naturales soli Deo, quatenus est ens per essentiam, &c. Probo hanc conse-

quentiam : eodem modo participat gratia diuinam naturam , quo exigit proprietates debitas , & naturales ſoli enti per eſſentiam; atqui exigit actiones , & proprietates debitas ſoli Deo , qua Deus eſt. Hinc fit gratiam eſſe conſortium diuinitatis Phyſicum , & non ſolum morale , vt vult Ripalda , & hoc fundamentum ſubſternit duobus ingentibus tomis de Ente ſupernaturali , quo dico ens ſupernaturale funditus ſubſtuliſſe , dum molitur aſtruere. Sed de hoc fortè aliâs.

Hic te conuenio Theophile , an iſta quæ de gratia ex diuinarum perfectionum conſortio aſſeruimus , percepiſti ? An tuæ mentis aciem effugiunt ? Quiduis horum dixeris,non potes te à iuſta reprehenſione eximere. Certè ſi capias , & ſubinde damnes ; illo genere peccati præuaricaris , quod in Spiritum ſanctum incurritur , ex veritatis notæ odio , & impugnatione. Si hæc captum tuum ſuperent , cur blaſphemas quæ ignoras ? Cæterum id certiſſimè aſſero , quamuis Schola D. Thomæ , nullum aliud operæ pretium tuliſſet , præter explicatum tripartitum perfectionum diuinarum genus ; & ex primi nempe communium perfectionum communicatione naturæ ordinis inſtitutionem , ex ſecundi , nempè ex perfectionum naturalium conſortio , gratiæ & entis ſupernaturalis notionem haberi docuiſſet,gloriari poſſet , ſe ad Philoſophiam Chriſtianam non pœnitendum adiumentum , & maximam lucem contuliſſe. Quid ſi huic veritati à D. Thoma , & noſtris Thomiſtis propalatæ propemodum infinitas, paris momenti & euidentiæ intra Theologiæ cancellos illuſtratas addideris ?

Infenſiſſimus es Patri Nicolao Riccardio , & multa damnas , quæ in litaniis Beatæ Virginis appoſuit , idem eſſe *Chriſte audi nos* , ac *Maria audi nos*. Non meminiſti illius , quod ſcripſit Ariſtoteles , moroſi , importuni , & abſurdi hominis eſſe eandem vbique euidentiam argumentorum quærere ; ita non minus iniuſtum eſt vt nunquam ſinas concionatorem à rigore Theologico recedere , nec figuris indulgere : tum certè nimis ſicco dicendi genere ageres , & dialecticam Rhetoricæ , & Eloquentiæ loco ſufficeres. Addo etiam , ſi nos ad ſeueriores regulas velis cogere , non deeſſe ex Scriptura patrocinium. An non licet Deiparæ ſingulari priuilegio

aſcribere, quod communi lege toti Eccleſiæ & Fidelium ſingulis, & ſecundum Ticonij regulam concedit Auguſtinus, vt quæ Chriſto competunt veluti propria, tranſferas in nos, ſicut Chriſtus ipſe noſtra mala ſibi ipſi imputabat, dum clamabat, Saule, Saule quid me perſequeris? Sacrilegij ergo genus erit Patri monſtro Deiparam loco Dei, & Filij reponere; quaſi remotior ſit à Chriſto mater, quam miniſtri & diſcipuli. Quod de calculo meritorum Virginis arguis; præterquam quod concionatorem agit, non Theologum, non longe abſunt ab illa ſupputatione, quam Suarez adhibet, vt Deiparæ merita metiatur, & illa ſuperiora faciat meritis Angelorum & hominum in vnum cumulum collectis.

Pater Riccardius, quem ipſe appellatum dicis ab ingenij præſtantiâ Monſtrum, multa inter concionandum ſubtilia, & in ſpeciem difficilia pronunciabat, quæ bono, & Catholico ſenſu interpretabatur. Hinc applauſum, & admirationem excitabat auditorum. Tu ab ipſo encomiaſticè, & oratoriè dicta vis exigi ad rigorem Theologiæ: quale eſt illud, quod refers, *Perſonam Deiparæ eſſe quaſi Diuinam, & dimidiâ ſui parte increatam.* Lepidè id de Riccardio, dum viuebat, nonnulli dicebant, ſi quis ea, quæ ipſe pronunciabat, vſurparet, fore hæreticum; quia facile erat eius verba repetere, ſed pauci ſenſum capiebant. Neque enim omnibus dabatur adire Corinthum, & aſſequi cogitationes viri profundiſſimi. Hæc de Riccardio breuius, quàm hominis nunquam ſatis laudati merita poſtularent.

Grauinam hîc duobus atrociſſimis peccatis toto genere pugnantibus grauat Theophilus, nempe *maledicentiâ in Bellarminum, & putentiſſimâ* (vt alibi loquitur) *adulatione* in Congregationes Romanas, quarum omnium ne exceptâ quidem Abundantiæ Congregatione, quæ, ni fallor, annonæ curam habet, decretis parem cum Pontificiis ex Cathedra firmitatem aſtruat, & velit exhiberi reuerentiam. Sed dum hæc duo Grauinæ obiicis Theophile, tanquam aperta crimina, non occurrit ſanè, quo tuum genere reponam, aut quo appellem nomine; quia omnem fidem, omnem ſuperat ſtuporem: leuius eſt præ rei atrocitate mendacij nomen. Neſcio quam ingenitam habeas à veritate diſſenſionem,

vt cum mendaciſſimi quique eam ſuis dictis admiſceant, quo fidem ſibi aſtruant; tu prorſus à te ablegaſti. Non dubito quin ita audacter falſa cumules falſis, quòd crederes nos mutos ſemper fore: & perinde cum iſto libello contra nos ſcripto, actum iri, ſicut cum primo, quem inſcripſiſti, *Religio Beſtiarum*, ad quem poſt trigeſimum à primâ editione annum reſponſio deſiderabatur.

Sed vt ad rem noſtram redeamus; obſeruet prudens Lector fraudes Theophili. Grauina eò loci, quo accuſatur Romanis auribus per putentiſſimam adulationem blandiri, diſputat de authoritate Cleri Romani, vnde quindecim congregationes ad rerum ſacrarum examen, & iudicium à Summis Pontificibus inſtitutæ ſunt. Et affirmat non tanquam de fide certum, ſed rationi, & prudentiæ regulis conſentaneum, nunquam euenturum, omnes è Collegio Cardinalium, aut è Clero Romano, ne vno quidem excepto in apertam hæreſim communi quadam conſpiratione pedibus manibuſque ituros Hæc eſt mens Grauinæ totâ illâ controuerſiâ, vt fuſiùs alibi de Epiſtolari confeſſione demonſtratum eſt. Quid ad iſta Theophilus? Tres Grauinæ craſſos errores imponit, qui nunquam vlli in mentem venere. Grauina omnibus collectim, è Clero Romano compoſitis, non ſingulis congregationibus, iis quæ ſacra, non ſæcularia agitant, immunitatem ab erroribus aſſerit, non ex fide indubitatam, ſed ex prudentiæ regulis certam. Iudicet æquus Lector, quâ fide Theophilus ſcripſerit, omnibus omninò congregationibus, nequidem Abundantiæ exceptâ, infallibilitatem perinde aſſertam, ac Pontifici ex Cathedrâ pronuncianti

Nec ſinceriùs agit cum ex Grauina refert, *Robertum Bellarminum intolerabiliter erraſſe, cum ſcripſit, aliquas Religiones relaxatæ diſciplinæ, eſſe vnum fontem lachrimarum.* Res ita ſe habet: Bellarminus ſuo libro aſcetico de gemitu columbæ viſus eſt nonnullis, Ordines omnes Religioſorum deieciſſe, & Societatem extuliſſe, pluſquam viri ſancti & prudentis, morum ingenita grauitas, & modeſtia, & ipſamet rei Chriſtianæ ratio pateretur: Nam cum Religiones omnes, nullâ quidem exceptâ, multum quidem de antiquâ diſciplinâ remiſiſ-

se, & laxiori vitâ copiosam lachrimarum materiam piis omnibus ceu columbis præbere scripsisset, intempestiuè Societatis laudes adiunxit, quasi ad illam pertineret vox sponsi ad se compellantis. *Veni columba mea:* cui cum præ innocentiâ non suppeteret de proprijs malis causa gemendi, ingemisceret alienis.

Sic enim scripsit Bellarminus. *Quia ipsa Societas, vt membrum viuum, & verum gementis Ecclesiæ, non solum gemere non cessat, sed etiam columba velocitatem imitata, ab ipso suo exordio, ad extremas vsque mundi partes volare non dubitauit, & columbæ fœcunditatem, diuino munere nacta, breui sic excreuit in gentem magnam, vt Prouincias orbis terræ penè omnes complexa esse videatur. Ac denique more columbino, iram sine felle in corde, & in lingua ferens, irascitur vitijs, & bellum cum erroribus gerit.* Hæc Bellarminus bono animo, vt nos credere par est de viro apud me non minùs sancto, quàm docto; sed ex seipso alios metitus, existimauit omnes sine felle, nec vllos vnquam è societate, Theophilo, quam Bellarmino similiores. Vtinam illud aut iudicium, aut vaticinium posset omnium suffragio confirmari.

Quid ad istam intempestiuam Societatis laudationem post deiectos omnes Ordines? Non dixit Grauina Bellarminũ intolerabiliter errasse: sed credidit è re, non solum omnium Ordinum, sed totius Ecclesiæ fore, *si gemitui columbæ* respondere t, *voce Turturis*, quâ post egregia Bellarmini encomia demonstrauit, *Religiosos Ordines, non ita temporis iniuria consensisse, aut à pristinâ laude & disciplinâ recessisse, quin nouos quotidie flores, & fructus parerent*, testatus se ad hanc responsionem compulsum, *ne ex gemitu columbæ infirmi occasionem detrahendi sacris Ordinibus, aut hæretici majorem ansam debacchandi arriperent; maximè cum Protoparens ipsorum Lutherus in quodam articulo damnato pronunciauerit, præstare omnes faccos mendicitatis delere; neue etiam aliqui ex plangentibus sociis vanæ gloriæ tentatione pulsarentur ad efferendum se supra alios ordines.* Hæc Grauina, quibus satis tuiatur suam ad Bellarminum responsionem scriptionis consilio & fructu; quia plurimum referebat ad Ecclesiæ decus, vineas Ecclesiasticas diuturnitate temporis mini-

mè extabuisse, sed nouos quotidie fructus honoris, & honestatis referre.

Quandoquidem incidit mentio laudationum nimiarum, non puto fore extra rem nostram, & defensionis necessitatem, si alia duo eiusdem vitij exempla producam, quo euanescat illa toties à Theophilo decantata accusatio, *Dominicanos D. Thomam attollere supra omne, quod dicitur Doctum, encomiis quæ proficisci vix potuerint, nisi à fatuo amore, quo suum Magistrum prosequuntur.* Non puto Theophile, te ausum vitio ducere, quas in D. Thomam congerimus laudes, si ipsum Francisco Suarez, vel nostra encomia contulisset cum ijs, quibus Rector Collegij Conimbricensis, communi omnium nomine, præfatione ad tertium tomum de Religione illum exornat, dum *magnum Suarium* vocat *alterum Alexandrum, vnum Apollinem, communem orbis magistrum, à quo Philosophia, & Theologia candidati omnes responsa in dubiis referant, Delphicis multo oraculis certiora*

Sordescunt penè quæcumque à nostris hominibus dicta sunt ad commendationem Diui Thomæ, præ his quæ in gratiam Suarij retulimus. Quid enim nedum de ipso, sed ne quidem de Augustino, aut Paulo excogitari potest magnificentius eo titulo, *communis nedum gentium, sed orbis magistri*, quo Suarez donatur cum tantâ asseueratione, vt addat idem Encomiastes, *si idem Author paucos adhuc tomos docto calamo exprimere potuisset, habituros Theologos, vnde de quouis argumento nullius aliunde emendicato subsidio, cumulatè docerentur.* Et iudicat illi, qui copiam librorum Suarez haberet, cæterorum authorum vix esse aperiendos, aut attingendos. Nescio, an vllus nostrum ita cumulatâ eruditione Theologi existimauerit abundare Diuum Thomam, vt nihil opus sit aliis Authoribus, & ipsemet D. Thomas, qui ad comparandas breui scientias omnes, id præsidium & adiumentum consulebat, vt vni libro nos addiceremus, non puto Authorem vnquam futurum, vt semotis aliis solus legeretur.

Quid de Baëza dicam? Ille 3.p. concio. lib. 4. c. 14. eam omnibus Societatis Authoribus concedit præstantiam, facilitatem, celeritatem in conscribendis, & euul-

gandis libris ab afflatu Spiritus ſancti, vt vix ſcriptores illos à Canonicis ſecernas : adeo vult diuino Spiritu vbertatem dictorum, rerumque omnium miniſtrante plenos. Verum quidem eſt huius nimiæ laudationis inuidiam duplici quodam temperamento conatum eleuare, aut in totum tollere; nempe eiuſdem gratiæ Spiritus ſancti aſtantis ſcriptoribus, vt olim Eſdræ, dum omnes Scripturæ libros iam ferè perditos inſtaurauit, deriuatione in aliorum Ordinum Authores, Benedictinos, Carmelitas, &c. peruenisſe; deinde ſe illa dixiſſe, quia ſcriptorum ſuorum ſapientiam tribuerit diuinæ gratiæ, quod certè eſt humilitatis, non ſuperbiæ. Verum ſi legitima eſſet hæc defenſio; quid prohiberet, quin perinde Beatæ Virginis impeccabilitatem, ac ſcriptorum Canonicorum ab omni errore immunitatem, vel in ſcribendo manum Spiritu ſancto dirigente eadem cautelâ, aut monitione adhibitâ dicas, has dotes non ab humanâ induſtriâ; ſed à diuinâ gratiâ exiſtere, eaſque non ſingulares, & eximias nobis, ſed aliis etiam communes. Non puto iura Sanctorum his legibus vindicata, abeſſe ab errore, aut ab hæreſis periculo. Id tantum iſtis exemplis vellem à Theophilo obtinere, ne *ſaruum*, in D. Thomam, *amorem, & inſulſas laudes* millies obtrudat, cum iaceant infra ea, quæ ex Baëza retulimus communia Societatis ſcriptoribus encomia.

Sixtum Senenſem triplicis erroris accuſas, primò quod Origenem variorum Conciliorum anathemate contritum adoret, & cauſetur, qui illi aſcribuntur errores ab hæreticis deprauatoribus infartos, ipſo Origene innoxio; deinde negare integrum librum Eſther eſſe Canonicum, poſt Concilij Tridentini definitionem contrariam, tertiò Euſebium Cæſarienſem Arrianorum ſigniferum habere pro Sancto. Verum vt ab hac vltimâ parte initium ſumam defenſionis, Theophili palmare commentum eſt, Sixto Euſebium Cæſarienſem pro ſancto habitum. Eiuſdem fidei eſt, eumdem Euſebium inter cœlites aſcriptum in noſtrum Martyrologium. Conſcientia falſi prohibuit Authorem me locum vel è Sixto, vel è noſtro Martyrologio citaret vllum, quo fidem rei faceret, neque enim poterat vllam niſi Græcam, & Punicam. Quod ad librum Eſther pertinet,

dissentimus à Sixto; excusari tamen potest, vel quod forte scripserit ante Concilij Tridentini definitionem, vel censuerit in partem Libri cadere, non in totum.

Defensionem Origenis non imputares, aut vitio verteres Sixto Senensi, si duo attendisses, primum Origenem multos è Societate apertiùs ab errore vindicasse, quàm Senensem, & cæteris omissis, qui in gratiam Origenis scripserunt, extat in Decretis Romanæ Inquisitionis prohibitus 22. Maij 1555. liber inscriptus, *Origenes defensus, &c. Authore Petro Halloix Leodicensi Societatis Iesu Theologo.* Deinde Sixtus Senensis vix audet rem attingere, & omnino indecisam relinquit, vt cunque res sit, id est siue Origenes erranerit, siue inserti sint eius operibus fraude hæreticorum errores. Hoc enim satis sibi indicat incertum; quamuis maximè vellet Origenem fuisse, & credi etiam, si salua reuerentiâ Conciliorum liceret, omninò Catholicum fuisse.

Duo supersunt è totâ Diatribâ, quos maximè laceras, Ioannes Maria, & Ioannes Baptista Marinus; primus quidem Magister sacri Palatij Apostolici Religiosissimus & Doctissimus, Brasickellensis nomen sortitus à patriâ, vnde prodierunt plurima Religionis Dominicanæ ornamenta, maximè duo Generales ejusdem nominis, Augustinus Recuperatus, & Galaminius. Huius vltimi recentem memoriam Roma & Italia seruat. Noster Ioannes à Clemente VIII. cui nota erant, eius merita, magister sacri Palatij creatus est; inde à Paulo V. ad Episcopatum Polignauensem assumptus est: atque Pastoris munere diligentissimè per aliquot annos impleto cum summâ pietatis famâ defunctus est. Tu pios eius manes, tum hic, tum alibi sollicitas, nec eum sineres conquiescere, nisi in sinu Abrahæ repositus tuas censura contemneret, & aut tui potiùs misereretur, quòd morti proximus bonis omnibus bellum intuleris. Sed quàm scitè virum grauissimum tractas: dicis ab illo quinquaginta quinque propositiones ex Emmanuele Sa, iniustè damnatas tanquam intolerabiles, in praxi non ferendas; sed verè tua censura non est ferenda: est enim plena audaciæ, & nescio, an resipiat aliquid impietatis.

Vt possis illudere decretis omnibus, quæ ex Congregatione indicis, vel ex alijs, quibus interfunt aliqui Do-

minicani; dicis semper esse priuata, & peruersa iudicia Dominicanorum, non Decreta Pontificum, aut Congregationum, quasi qui præsunt huiusmodi congregationibus, aut Summus Pontifex, qui illos delegit, ita sint stolidi, vt patiantur, se oculis obductis ad nutum Dominicanorum agi, & suo nomine muniri, quæcumque ob odium Dominicanorum moliuntur. Poterasne Petre, apertiùs, aut atrociùs grassari in summi Pontificis, & Cardinalium authoritatem; & illos insciliæ, ac pene insaniæ accusare, quòd ab vno, vt tu loqueris, Fraterculo per girum sinant se quasi muta animalia duci? Putas ne manifestiùs apud hæreticos traduci summum Pontificem, Eminensissimos Principes, quasi socordes, & officij sui ignaros, vt cum Congregationibus prælint: atque vbi statuerunt de propositionibus Sa, dixisti illa fuisse Ioannis Mariæ iudicia insciliæ, vel malignitatis, vel vtriusque referta, & opponis illis Hispanicæ, & Lusitanicæ Inquisitionis iudicia, quæ rescindant Romana? Non est noua hæc fraus, & temeritas. Dictum est totam Cantabricam nationem interessisse censuræ Romanæ librorum Pozæ; eodem fortè prætextu, quòd odio Dominicanorum immeritò damnatus sit. Quid in Ecclesia, quid in fide tutum erit, cum in promptu habeant hoc responsum Hæretici? Ascribent priuatorum iudiciis quæcumque in se fulmina vibrabuntur, & dicent esse inimicorum propria, non iudicia publica Ecclesiæ.

Quæ ad finem Diatribæ comportas conuitiorum plaustra in Patrem Ioannem Baptistam Marinum, quem vis debere ludibrium omnibus Doctis, quod in te damnarit Eucharistiam solis sumentibus prodesse ex opere operato, quem præ Latinitatis inopiâ addis *in aliena vitula araturum*, ad stabiliendum, quod ipse per se præstare non potest; quem in gratiam aliquarum petagolarum contendisse aliis communionem prodesse ex opere operato, iis defunctis, pro quorum subleuatione dictæ Petagolæ communicant.

Paucis respondeo digna te Authore hæc improperia, quorum Hæreticos puderet. Sed præter quod monui te huius controuersiæ statum inuertere, vt pateat his tuis calumniis: nec dubitatum vnquam de fructu communionis ex opere operato, an posset deriuari in defun-

ctos, sed tantum de fructu aut emolumento ex opere operantis, vt fusiùs singulari dissertatione demonstrabo Id vnum dicam, Te per summam peruicaciam, ne dicam impietatem, inutilem facere defunctis viuorum communionem, & concludis, *simpliciter negandum prodesse mortuis*, quia inquis, vacat pœnalitate, quæ est radix virtutis satisfactoriæ in aliquâ operatione. Quæro à te quam pœnalitatem exigas ad opus satisfactorium? Num dorsi laborem? Certè non poteras dubitare, nisi sis omnis Theologiæ expers, quodcumque opus meritorium satisfactorium esse, vt egregiè Siluius q. 15. suppl. ad art. 1. semper enim habet coniunctam molestiam omne opus bonum homini assueto terrenis, à quibus ægrè potest assurgere ad cœlestia. Ideo sicut eleemosynâ priuat se homo bono vtili, ita delectabili, ieiunio, & oratione, quæ licet habeat adiunctam suauitatem spiritus, infert tamen afflictionem carnis, vt egregiè docet S. Doctor, quem immeritò in tuam sententiam trahis. Quid enim illi esset animi & sensus, si audiret, quod tu, nescio quo spiritu abreptus, ausus est scribere, *coniugales amplexus vtiliores esse animabus Purgatorij, communione quamlibet piâ, & deuotâ.* Hæc tibi repono abstergendis sordibus, quas in Magistrum Generalem vltimis Diatribæ verbis coniecisti.

ARTICVLVS VLTIMVS.

Laudes, & Dotes Doctrinæ D. Thomæ.

VNus Theophilo hac Diatribâ finis est, cui consequendo omnes neruos contendit, Doctrinam D. Tho. eiusque Discipulorum absurdam, insulsam, omni censurarum genere notandam probare: Nos verò, qui eius placitis, veluti Polipi saxis adhæremus, seruili, & pecuino Spiritu, veluti muta pecora in sentiendo ferri. Hoc operæ pretium ex responsione ad hanc Diatribam ferimus, calumnias, & conuitia esse, quæ scribit, aut obtendit Theophilus, & dum D. Thomæ doctrinam sectamur, parati pro eius defensione etiam emori variis argumentis tum ex superioribus repetitis, tum etiam nouis; nos magis cognitione veritatis, quàm studio æmulationis

æmulationis, aut imitationis duci; ne quid grauius contra Theophili reprehensiones dicam.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Ex superioribus concluditur immunitas Dominicanorum ab omni censurâ.

DEcurri tecum Petre, S. Thomæ, & eius Discipulorum vniuersam penè Doctrinam, sed diuerso consilio, licet eodem ferè euentu; nam vt bene ille dixit pererrant idem pratum Leo, Lupus, & Ciconia: hæc vt insectetur, & deuoret Serpentes, illi vero prædæ, & cædi ouium intenti: sic tu scholæ nostræ, & ego decurrimus, & expendimus plura problemata; tu quidem vt absurda paradoxa, & digna probares, quæ damnarentur, vel dissimulari non possent citra iniustitiam; ego propiora admirationi, & omnium consensui quàm censuræ esse, demonstraui.

Quis nostrum apud æquissimos lectores, vel si res ad sapientissimos Congregationis Iudices reuocetur, causam suam felicius, & validiùs peregit? An tu, qui accusas nostras sententias absurditatis? An ego, qui propugno? Certè si ad examen, si ad iudicium ambo veniamus, triplicis criminis reus pronunciaberis: & statuetur in te pœna, qualem plagiarius, Sanctorum Patrum mastix, & veræ Philosophiæ, ad fidei defensionem accommodatæ, ac penè necessariæ, vel rudis, vel lusor meretur Grauiter peccauit Pozza, & Thadæus, ille Hibernus in suâ Nitella, quòd sanctissimo Doctori falsas, & suppositicias propositiones affinxerint: nec primus impunè tulit, quia hæc vna fuit ex pluribus causis, quibus iustè damnatus est. Sed tu es illo inexcusabilior; quòd cum à falsarii, & calumniatoris crimine deterreri posses, non solùm exemplo Pozzæ ob suam temeritatem decretis Romani confixi, sed etiam responsionibus clarissimis Grauinæ, Ioannis à S. Thomâ, & aliorum, qui has calumnias à scholâ nostrâ validissimè depulerant: tu ausus es illas repetere, vel potiùs transcribrre, nullâ responsionum factâ mentione, & numerum etiam calumniarum auxi-

reprobam esse ; voluisti scholæ nostræ doctrinam hac Diatribâ, & toto libello, quem vocas Religionem Bestiarum, absurdam & ineptam arguere, ac penè impiam : quid ex hoc labore præmii retulisti ? Nomen, & pœnam calumniatoris, cuius etiam scripta flammis decreto sapientissimi Senatus addicta, & absumpta sunt: vt sicut olim apud antiquos Patres victima mactabatur, vt in illam sacrificantis pœnam transferrent, quam suis sceleribus cõmeruerant: sic pessimus libellus iuit in ignes, vt ab eo supplicio Author ipse eximeretur. Nec tibi felicius aliæ accusationes successerunt ; semper enim in caput tuum recidit, quod nobis frustrà molitus es malum. Nam authores nostros nugarum, aut mendacii, aut liuoris in bonos incusas : ipse tot nugas, tot crassissima mendacia congeris, adeo apertè flagras inuidiâ in bonos, vt videaris omninò similis illis emoti capitis, quibus omnia susdeque miscentur, & rebus obiectis affingunt, quæcumque, vis morbi moto in cerebro ciet.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Elogia D. Thomæ recentia è Cardinali Palauicino, & Alexandri VII. Decreto.

AT quoniam D. Thomæ doctrinam obscurasse se putauit Theophilus, cui tamen, potiùs lucem attulit, placet ad abstergendam caliginem primùm referre, quæ in laudem Sancti Doctoris scribit Eminentissimus, ac semper laudandus Cardinalis Pallauicinus Epistolâ nuncupatoriâ sui libri 7. de virtute, & Sacramento Pœnitentiæ, quem antequam ad purpuram assumeretur P. Vincentio Preto sacræ Romanæ, ac Generalis inquisitionis Commissario, cum quo vetus illi necessitudo fuit, inscripsit.

Sic igitur habet : *Hoc mihi dolendum accidit, commentationes meas rude quid, & impolitum esse pro ingenio tuo; sed tamquam tabulas fabrè pictas exornare studui illito auro, vtique Ophirio, nempe ab illis venis eruto, vnde tu quoque locupletatus, (Diui Thomæ codices loquor,) viri, quo non tam Ordo tuus, quàm Christi Ecclesia, ipsumque*

humani generis nomen meritò glorietur. Sentio equidem in me tanti Scriptoris pretium, vna cum ætate, sed longe supra ætatis incrementa creuisse. Vix crederem nisi experti, ab aliquibus in Theologica luce diu versatis, tanti Doctoris magnitudinem sibi inaspectam fauori, ac famæ quadamtenus assignari. Perinde his accidere mihi videtur, ac terricolis cælum auspicatis, quibus quantò sole inferioribus, tantò ipse minor apparet. Præclarè mecum egit diuina bonitas, quòd me vocauit ad eam religiosam cohortem, qua iubetur Angelici Præceptoris Theologiam sequi: eam namque sequerer, vel iniussus; imò vix non sequerer, vel prohibitus: certè perinde sequerer scriptoris authoritatem nihil illectus, sed cuius non essem ignarus. Nimirum egregia scripta ceu vina, soli quamquam incerti sint, cum sapore pretium ferunt. Iam vero hæ postremi huius anni disputationes, quas è suggestu dictaui, & quarum tibi summam dico, plus aliquanto, quàm superiores editæ à me, tibi Aquinatem tuum redolebunt: quo tantopere nunc delector, vt vix alium è Scholasticis diu teram sine fastidio; non quòd in cæteris multa non inueniam, ignota mihi, & oppido pulchra; sed alia plura, & longè pulchriora, me inuenturum fuisse intelligo, si D. Thom. tempus, illud impendissem. Quis autem piscatoris consilium probaret, qui omisso viuario, certissimam, lectissimamque prædam pollicente, in fluuio potius quamquàm piscoso retia fortunæ committeret? Id ex me sæpe audiunt qui me audiunt: Quamuis tanta sit D. Th & sectatorum frequentia, & laudatorum approbatio, vtramque tamen adeo infra merita mihi videri, vt inde communem humanæ perspicientiæ tenuitatem, vel aspernari cogar; vel misereri. Ipse vero, qui tibi longè præ me sanctissimi scriptoris, vt doctrinam, ita gratiam comparasti, id mihi ab eo impetra, vt non minor mihi sit eiusdem imitatio, ac admiratio. Haud quidem tanta mihi votorum superbia est, vt eò aspirem, quod summis summum, minoribus insperabile huiusmodi esset scribendo tradere, non qua, sed qualia ipse tradidit, quæque ni ocyus à cælo terris ereptus, tradidisset. Egregiè collocatam à me operam interpretabor, si aliqua ex iis, me allaborante, detegantur, quæ ab ipso tradita, ab aliis, ceu stellulæ minutiores in cælo tot frequente

Syderibus inobseruata. Nimirum non stellas modo, sed gemmas procreare conditionis est nostratem supergredientis. Abditos earumdem thesauros reperire, ac Reipublicæ bono prodere, & præclarum inuentionis titulum, & præmium habet.

Hæc de sanctissimo Doctore Aquinate aiebat sapientissimus Cardinalis Pallauicinus, tunc quidem ætate iunior, sed iudicij maturitate, ac sapientiâ canus; quem imitari debuisset Raynaudus ætate canus, iudicio minor.

Superioribus encomiis maius adiungo Alexandri VII. Breue ad Doctores Louanienses, in quo laudes D. Thomæ à Summo Pontifice datas Theophilus, malo suo inspiciet. Alexandri, cum præclara in tuendâ, & ornandâ domi, tum fores propagandâ & amplificandâ Catholicâ Religione studia constant, tum etiam in euertendis hæresibus, exscindendis erroribus, statuendis antiquis Pontificum Conciliorum, Patrumque sententiis, retinendáque traditione officia patent: quorum prætermittis nullum, quod eo intelligat pertineret: in speculo Pastorali constitutus, vigilat, ne quis fur per aditus occultos, & furtiuos in ouile irrepat: ne quis nouas opiniones intrudat; ne quis, aut dicendi fuco, aut argumentandi speciosâ fallaciâ, animos capiat, & illaqueet. Ostium Pastoris apertum, & patens omnibus exhibet, vt ad Christum regiâ viâ conscendant. Voce Christi oues alloquitur, veritatem, & vitam palam proponit: Nouitates, quas *profanas* dixit Lyrinensis, alienas optat à doctrinâ Christianâ, quæ est sapientia *diuina, aterna, & ex antiquis*: perinde ac æternitas antiquitati adhæreat, & quæ antiqui docuerunt patres, ea noua esse disciplina non possit, quòd æterna, & immutabilis sit doctrina.

Itaque cum vellet fauere studiis Doctorum Louaniensium, qui nouas Iansenii opinationes ab Innocentio X. iustè damnatas detestabantur, & veram, *Apostolicam*, vti Prosper appellat, Augustini doctrinam, & illius indiuidui Discipuli Doctoris Angelici omninò sequi volebant, decreuit hoc iustum sanctumque propositum confirmare, & inflammatos accendere. Sciebat nimirum, Summos Pontifices decessores suos illustria amborum sapientiæ, & placitis, vno verbo traditæ doctrinæ

teſtimonia reddidiſſe. Recolebat animo Innocentium I. Bonifacium I. Cæleſtinum I. Gelaſium I. Hormiſdam, Ioannem II. Ioannem IV. Nicolaum I. Leonem IX. Gregorium VII. Vrbanum II. Martinum V. Clementem VIII. magnis Auguſtinum præconiis laudum extuliſſe, nec non Innocentij V. Ioannis XXII. Vrbani V. Pij V. Clementis VIII. Pauli V. conſtitutionum meminerat, in quibus S. Thomæ Doctrina recta, & ſancta haberi iubetur. Hac igitur luce plenus, Spiritu ſancto afflante, tot, & tantorum ante ſe Pontificum exemplo, hoc quod exhibemus Breue ad vniuerſitatem illam Louanienſem ſcripſit.

BREVE APOSTOLICVM, ad Doctores Louanienſes de iuramento præſtando.

Ad obſeruantiam Conſtitutionum Apoſtolicarum, in materiâ de auxiliis ſecundum Doctrinam inconcuſſam; & tutiſſima Dogmata Eccleſiæ Doctorum.

Auguſtini, & Thomæ Aquinatis.

ALEXANDER PAPA SEPTIMVS.
Dilectis filijs ſalutem: & Apoſtolic. benedictionem.

LITTERAS veſtras die 20. Martii datas accepimus, & in eo ſanè, quod quinque propoſitiones illas, tam in conſtitutione felicis recordationis Innocentij X. Prædeceſſoris noſtri, quàm in alia noſtrâ poſtea damnatas tantopere deteſtemini, vt neminem admittere ad gradus Academicos velitis, niſi priùs religioſam obſeruantiam prædictarum conſtitutionum promittat, & iuret; obediendiam, & zelum veſtrum vnicè commendamus, atque adeo ſperamus, vos nedum id egregiè, perſancteque impleturos; verum etiam omnibus aliis in hanc ſanctam Sedem obſeruantiæ, & obedientiæ documentis effecturos: vt omni rerum prædictarum ex hominum

animis euulsâ, & penitus abolitâ memoriâ, priſtinum decus exiſtimationi, & laudi antiquæ veſtræ reſtituatur. Ad hanc igitur ſalutaris obſequii gloriam verè, conſtanterque promerendam; quamuis, vti credimus, eximiè currentes vos, dilecti filij, etiam atque etiam quantum poſſumus, hortamur in Domino. De reliquo non dubitamus, quin nos pro ſingularis ſcientiæ, pietatiſque ſtudio ſanam, & incorruptam, qualem tot Apoſtolicæ Sedis declarationes, & Sanctorum Patrum traditiones requirunt, doctrinam ſemper amplexuri, & aduerſus Orthodoxæ Religionis hoſtes defenſuri ſitis; nec non Præclariſſimorum Eccleſiæ Catholicæ Doctorum Auguſtini, & Thomæ Aquinatis inconcuſſa, tutiſſimaque dogmata ſequi ſemper, vt aſſeritis, ac impensè reuereri velitis; quorum profectò Sanctiſſimorum virorum penes Catholicos vniuerſos ingentia, & omnia tandem ſupergreſſa nomina, noui præconii commendatione planè non egent. Porro bonorum omnium largitorem Deum oramus, vt vobis dilecti filij, cum pacis Diuinâ tandem clementiâ reſtitutæ proſperitate cæleſtis gratiæ munera tueri, & augere quotidie pro miſericordiâ ſuâ velit: ad quod feliciter conſequendum Apoſtolicam benedictionem vobis permanenter impertimur. Datum Romæ apud ſanctam Mariam Maiorem ſub annulo piſcatoris. Die ſeptimâ Auguſti M. D C. L X.

Quid ad iſta Theophile? Audiſti oraculum Alexandri V I I. in laudem doctrinæ D. Thomæ; legiſti illud, *Auguſtini, & Thomæ Aquinatis inconcuſſa, tutiſſimaque Dogmata.* Quid ad hoc Pontificium, oraculum dicet Petrus de Alua Theophilo ſimilis? Negat vlla à præteritis Pontificibus encomia D. Thomæ tributa: hoc certè negare non poterit, ſed nec antiqua debuit.

Beſſarionem Cardinalem ferunt licentiùs dicere ſolitum, ſanctitatem recentem hominum, quos ipſe nouerat, facere ambiguam apud ſe eorum qui ſuperioribus ſæculis vixerant: nobis contrà, certiſſima faciunt, quæ circumferuntur ab aliquot ſæculis de Doctrina D. Thomæ, Chriſti, Summorum Pontificum, Epiſcoporum, Academiarum, quæ modo retulimus ſuperſtitum hominum, & Summi Pontificis nunc ſedentis encomia & decreta. Sed ne ſolis teſtimoniis videamur contendere,

argumentis qualibet demonſtratione mathematica euidentioribus probandum ſuſcipio Doctrinam D. Thomæ, cuius fatuo amore nos capi, cui pecuino ſpiritu nos adhærere dicit Petrus, eſſe ſupra omnem laudem & admirationem. Et ſi in hac veritate confirmandâ defecero, non recuſabo eadem lege pœnas dare, quâ Coclæus cum Lutheranis de controuerſiis fidei diſputaturus, niſi rem propoſitam confeciſſet, non detrectabat capite luere. Hac conditione libentiſſimè cum Theophilo, & Petro de Alua, de meritis doctrinæ D. Thomæ, ſupra laudes quas illi inuident, & nimias vocant, poſitis ſequenti paragraph. pugnabo.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Variæ dotes Doctrinæ Diui Thomæ.

PRomiſeram initio diſſertationis, me tribus generibus argumentorum probaturum, ſolidam eſſe S. Præceptoris doctrinam; primò refutatione eorum, quæ contra Petrus obiicit: ſecundo obſeruationibus à me factis; tertiò collatione S. Præceptoris, & recentiorum doctrinæ. Primum iam impleui his poſtremis diſſertationibus, nec ſolum obiecta diſſolui, ſed multa etiam attigi, quæ ad ſecundum, & tertium genus argumentorum pertinent, ad quæ prima demonſtratio viam parauit. Non eſt dubium quin Petrus ex libris D. Thomæ & eius ſcholæ elegerit, quæ ſibi videbantur debiliora, & magis opportuna calumniæ, quæ validiùs impugnari, aut difficiliùs à nobis defendi poſſent; ſed hanc diſſertationem, verbis Apoſtoli, concludere licet, quod *infirmum eſt* Thomæ, *fortius eſt illis*, *omnibus* ſcriptoribus, qui illum laceſſunt: *quod ſtultum eſt* (tuo iudicio) Thomæ, *ſapientius eſt omnibus* his, quæ à te, tuiſque ſcripto extant.

Nolim ad nauſeam repetere, vel à me ſparſim ſcripta, vel ab aliis pleniſſimè dicta, maximè à Xiſto Senenſi, qui in D. Thoma ad plenam abſolutamque totius, tam diuinæ, quàm humanæ eruditionis gloriam, ſolum deſiderabat, eloquentiam, & linguarum vſum, qui etiam

Auguſtino defuit, (qui parùm græcè ſciebat, & hebraïcè nihil,) in D. Th. quatuor inter ſe implacabiliter pugnantia indiſſolubili pacis fœdere coniuncta miratur; videlicet copiam, breuitatem, facilitatem, & ſecuritatem. De ſecuritate, eiuſque cauſis pleraque obſeruata ſunt à nobis diſſertatione primâ, & quartâ, multis experimentis probatâ, ſcilicet illum à pleriſque Theologorum differre, quòd traditionem ducem, & pediſſequam rationem habuerit, quam nec audire, nec rebus ſacris eſt dignatus adhibere, niſi priùs Eccleſiæ, & Patrum conſenſu, quid ſequendum, quid probandum illi compertum eſſet. De breuitate obſcuritatis vbique comite, ſed apud ipſum lucidiſſimâ, nihil attinet dicere, cum de commentariis, quæ inſtituta ſunt ad dilucidandos Authores frequentiſſimè audiuntur querimoniæ, Thomam per ſe clarum à commentatoribus fieri obſcuriorem.

Duo tantum ſuperioribus velim addi, quæ mihi videntur ſingulariſſima, & haud ſcio, an fuerint ab vllo obſeruata, nempe plenitudinem, & efficaciam doctrinæ Angelicæ. Ab hac poſtremâ dote me expediam, breui, fuſiùs primam proſecuturus.

PRIMA LAVS DOCTRINÆ D. THOMÆ.

Efficax eſt ad veritates Fidei, & vitæ Moralis comprobandas.

NEc Sanctus Doctor ſolùm methodo, & differendi ratione, vt iam monui; ſed maximè ſcopo, & fine à pluribus longiſſimè diſtat; quòd iſtis vnicum, aut certè præcipuum ſit ſtudium aliena validè refellere, ſua, vt cumque vel nullâ ratione probare. Nulli dubium eſſe poteſt, cui non ſint ignotæ huius temporis ſcholarum controuerſiæ, vnum Ocham mortalium ingenioſiſſimum prædicari; At nemo neſcit huic ſcriptori, & eius aſſeclis, quos Nominales vocant, hoc eſſe conſtitutum; de Deo nihil probari poſſe ratione naturali, nequidem eius exiſtentiam: quid ſubinde de reliquis attributis, de immenſitate, de infinitate, de ſcientia? &c. Hæc omnia, vt rationi incerta, vt probatu impoſſibilia,

in medio, & ambigua relinquunt: ad in vnum intentî; vt ſi quid à D. Thoma ſolidum, ſubtile, reconditum afferatur, quo probet Deum exiſtere, præſentem ineſſe rebus, infinitum, omniſcium, & inuiſibilem cuilibet intellectui creato poſſibili; ſi quid in medium proferat, quod ſoli Deo creationem aſſerat, quo gratiæ eſſentiam aperiat, quo immortalitatem animæ confirmet, vel vltimum finem conſtituat: in id inſurgunt, & totis viribus impugnatum eunt.

Hinc eſt, vt quod de Vaſquez nonnullus ex ſuis, plurimis conueniat: vt benè aliena refutent, malè ſua probent. Hinc illa communis, & omnibus paginis obtruſa probatio negatiua, maximè à nuperis Scriptoribus, nulla apparet repugnantia, quin detur ſubſtantia corporea intellectualis, quæ naturaliter videat Deum, & vniatur hypoſtaticè verbo; hinc noua ſingulis diebus inuenta, aut potius monſtra prodeunt, hoc vnico ſemine concepta, & enixa, *nihil repugnat*: atque his inſomniis applauditur, & fauor, quo excipiuntur, audaciores facit ad nouas opiniones cudendas, quibus maximè capi ſciunt ingenia, quibus neſcio quo morbo corruptis, ita deſipit panis ex frumento, vt ad glandes redierint.

Senecæ dictum eſt, *ſapienti ſemper ſua placent*, quod addit, non auſim ſubiungere. Metaphyſica Suarez excepta eſt ſummo applauſu tanquam opus abſolutum, & ſummo labore, ac pari ſubtilitate elaboratum. Verum obſtupui, vbi Arriagæ, & Ouiedi editâ Philoſophiâ, vidi Suarez ſordeſcere præ illis recentioribus, vt iam non manibus tereretur, ſed blattis, & tineis permitteretur rodendus. Quæ tamen horum recentiorum ad illum collatio? Sed ô tempora! ô mores! nunc vnicum genus argumenti in vſu eſt, *non repugnat, ergo datur.* Verum exactius inquiſiui, quodnam fidei Myſterium nouâ luce illuſtrarint hi noui Scriptores? Quodnam vitæ Chriſtianæ, aut humanæ fundamentum ſolidis rationibus à ſe inuentis confirmarint? Sed ab illis hæc fruſtra ſperes; quia vnica probatio eſt illis loco omnium: *non apparet repugnantia eorum quæ neges, nec ratio eorum quæ aſſeras; ſed idem in illos retorqueo argumentum.* Vnde videntur more fulminis omnia euertere, aſtruere autem, aut confirmare omninò nihil. Et

Digitized by Google

hæc, si superis placet, solida vocat Petrus, præ quibus Summa Theologiæ D. Thomæ,& Summa contra gentes infantiam resipiant.

Sed diuersum insedit animo S. Doctoris consilium, & studium. Aliena aut nunquam attingit, aut validè, ac modestè refellit: sed totus in eo est, vt mysteria fidei illustret. Et quandoquidem verâ necessariò probari ratione nequeant, euidenter credibilia demonstrat, attributa Dei, principia vitæ humanæ, & Christianæ, nouis, & solidissimis argumentis confirmat. Vellem, aliquis laborem, & consilium susciperet, seligendi in his omnibus, quæ ad mores, & ad fidem necessaria sunt, quidquid D. Thomas, quidquid alij scripserunt: hac collatione constaret omnium Theologorum lucubrationes, his duobus contineri, vt quæ à S. Doctore inuenta sunt, vrgeant, & illustrent argumenta, vel refellant, & nulla, aut debilissima reponant. Et ne per plura discurram, duo tantum exempla proponam, quæ sint omnium instar futura.

Nemo nescit, nisi Theologiæ omnino rudis, quanti referat duplex illa quæstio: Prima, quam per summam inaduertentiam (nequid aliud dicam) Pontius Scotista nominis quæstionem facit, an Deus res possibiles cognoscat in essentia sua, vt in causâ, & in medio cognito: secunda, an intellectus creatus,& possibilis naturali & innata virtute possit videre Deum. Superiori quæstioni appendet ordo diuinæ prouidentiæ, & quidquid de cognitione creaturæ, de prædestinatione, de scientiâ mediâ, de concordiâ diuinæ prescientiæ cum libertate, tanto animorum ardore disputatur: nihil euidentius & certius apud SS. Patres,maximè Dionisi, & August. nihil lumine naturali compertius, quàm creaturas omnes possibiles distinctissimè secundum omnes gradus virtute Dei contineri, in eáque cognosci vt in causâ; nihil magis extra omnem controuersiam positum hac veritate, conclusiones in principiis, effectus in causis cognosci, quia in illis continentur, & eodem gradu cognitionem progredi, quo complexionem.

Hac veritate nota syllogismorum & demonstrationum, ac subinde omnium scientiarum certitudo, & euidentia constat. Hoc tamen omni certitudine certius

principium placuit Vaſquez, Leſſio, Becano labefactare, vt eius ruinis ſcientiam mediam inædificent. Negant aſſertum vnquam à Dioniſio & Auguſtino creaturas in omnipotentiâ diſtinctè cognoſci: negant id lumine naturali cognoſci poſſe, obſtupentibus Suarez & aliis, quod adeò apertis Sanctorum verbis, & demonſtrationibus reluctentur. Duo peccant grauiſſimè hi Doctores, compertiſſimum primò negant, & Deo auferunt rerum cognoſcendarum modum, vt adſtruant falſum, commentitium, impoſſibilem, inintelligibilem, nempe vt ſolâ infinitate luminis nullo obiecti cum intellectu concurſu omnia cognoſcat; deſtructo illo principio receptiſſimo ab obiecto & potentiâ gigni notitiam, quod in ſolâ notitiâ humanâ admittit Vaſquez, in Angelicâ, & Diuinâ negat, cum tanto ſuarum opinionum, & rerum fidei diſpendio, vt in diſputationibus de cognitione Angelicâ continuò laboret vitio petitionis principij, & ſibi occludat viam ad qualemcumque generationis verbi explicationem. Verum tanti fuit conuellere doctrinæ Thomiſticæ, & aſtruere ſcientiæ mediæ fundamenta.

At Suareſio cum major ſit erga Sanctos Patres reuerentia, & minor euidentiſſima quæque negandi licentia, aſſerit incuſſum illud eſſe principium de cognitione creaturarum in eſſentiâ vt in causâ. Sed ne omninò viam occludat ad ſcientiam mediam, dat Deo ſecundum cognitionis genus, quâ per eſſentiam vt ſpeciem, ſeu medium incognitum videt creaturas in ſeipſis: vult Suarez Deum imitari diligentiam tyronum in Scholis, qui vt approbent magiſtris ſuam induſtriam, penſum Latinitatis duplici genere phraſis reddunt: Aliena plane à Dei majeſtate cogitatio, vt eius eſſentia ſit creaturarum ſpecies, ideſt, illarum in ordine intelligibili vicaria, ſemen, & inſtrumentum. Quo quid indignius? Hæc tamen deuoranda ſunt, ne ſcientiæ mediæ via præcludatur.

Sed putant Ripalda, Ouiedo, & alij plures Complutenſes, ſe illi tutiorem, & patentiorem viam aperturos, ſi tertiâ impreſſione factâ in illud inexpugnabile præſidium, de cognitione creaturarum in omnipotentiâ, vt in cauſâ, conſtituant omnipotentiæ Dei nouum ob-

Digitized by Google

jectum, non absolutum, vt communis hactenus ferebat opinio, sed conditionatum; hoc sensu chymera potest produci ab omnipotentiâ, nisi repugnet. Atque his nouis inuentis, & chymeris putant se præsidium hoc euersuros, & scientiæ mediæ vexillum in arce prouidentiæ sublaturos: sed re verâ his chymericis machinis fundamentum D. Thomæ nequit labefactari. Et hoc audio, pro suâ summâ ingenuitate, & subtilitate Patrem Esparza agnouisse. Vnde apud illum stat firmissimum fundamentum creaturas à Deo non cognosci nisi in essentiâ, vt in causâ, quam vero hoc fundamento posito viam sibi muniat ad scientiam mediam, non est huius instituti, nec huius apologiæ indagare: hoc solo exemplo manifestatum omnibus volo, quidquid illi principio astruitur, immotum esse, & contemnere ventos.

Nec minùs est aperta demonstratio efficacissimæ doctrinæ aliud exemplum, quod subjeci de Dei inuisibilitate viribus naturalibus, cuilibet intellectui possibili: huic enim veritati appendet totus ordo entis supernaturalis creati, & tota gratiæ œconomia: quisquis ergo rationem, quâ Diuus Thomas probat hanc repugnantiam confirmat, gratiæ pariter ordinem constituit; si impugnet, planè euertit: quia nihil affert, quo ruinam hanc resarciat. Vnde id vniuersim assero, plura à doctissimis recentioribus, vel etiam antiquis subtiliter inuenta, quibus aliena refellant, vel dubia, & incerta faciant principia fidei, & morum, repulsis illis, quibus à S. Doctore confirmantur, & quæ à seipsis afferunt noua, vt modestissimè, & verissimè loquar, paris subtilitatis esse possunt: sed nunquam fore paris efficaciæ, & vtilitatis. Immortalitatem animæ creationem Deo propriam, visionem Dei naturæ viribus impossibilem, gratiam naturæ diuinæ consortium esse, & alia, quibus tota religionis vis constat, nullus præter D. Thomam, probat; reliqui id vnum moliuntur, vt vim rationum eius, aut eruant, aut labefactent.

Aliud addo eiusdem certitudinis, & momenti; in his controuersiis, quibus Scholæ feruent de scientiâ Dei, de cognitione creaturarum, & de reliquis, quæ inde sequuntur, quæcumque præsidia petuntur ab argumentis

à priori, ſtant pro Diui Thomæ ſententiâ, pro aduerſariis ſuppetunt aliqua à poſteriori, ab inconuenienti; à priori nulla habere conſtantiſſimè aſſero. Hinc etiam fit attributa Dei omnia ita ieiunè tractari, ita debilibus argumentis probari ab his, quibus magis Ocham placet, quàm Diuus Thomas, vt potius rerum dubium quàm fidem faciant.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Duæ reliquæ dotes doctinæ D. Thomæ.

DE Angelicâ doctrinâ ad omnes Eccleſiæ vſus copioſiſſimâ, multis alio loco diſſeruimus, quæ validè refellunt incuſationem Petri, qui nos fatuo amore immodicis laudibus inhonorate D. Thom. eiuſque doctrinam, vult non habere quicquam ſingulare, aut ſolidum, & ab illa inſtitutos rudes & ineptiſſimos ad negotia, & ſua ſtoliditate exacerbaſſe populos, à fide alienaſſe, auſus eſt imprudentiſſimè ſcribere. Quem mihi dabis Petre, vel tuorum, vel alienorum quorumcumque, qui has dotes aſſecutus ſit, quas in vno Thoma auctas, & exaggeratas habes? Multi libri, & Scriptores alunt ingenia ad diſputationes Metaphyſicas; ſed quid inde reportas, ad formandos mores, aut conciones locupletandas, ad conuincendos hæreticos? Audiui ex vno celeberrimo concionatore Franciſcano; plus ſibi adiumenti ad conciones conferre vnam quæſtionem D. Thomæ, quàm tomos integros reliquorum Theologorum. Sed ne pluribus te fatigem, erudite Lector, Summam D. Thomæ meritò dixeris ſupremum ſubtilitatis Scholaſticæ apicem, inſtructiſſimum aduerſus Eccleſiæ hoſtes armamentarium, concionatorum promptuarium, perpetuum Scripturæ commentarium, quæſtionum, quæ ad mores pertinent, exactiſſimam, & tutiſſimam Analyſim decretoriam.

Poſt hæc Petre, inſanus habeberis, ſi neges, hanc doctrinam ſolidam, & ea inſtructos voces homines vepribus Scholaſticis aſſuetos, vti ſcribebas pag. 47. Hanc grauiſſimam calumniam refutaui breuiùs, quàm rei a-

trocitas ferebat : ideo superioribus pauca addam. Pythagoræ Scholam , non tam summa grauitas, vt sapientia magistri, quàm discipulorum veneratio incredibilis, & par in regendis populis prudentia commendauit. Ex illa enim prodierunt Heroës militiæ, & pacis artibus clarissimi, Legum latores, Principes, aut Regum Consiliarij incorruptissimi. Schola D. Thom. Pythagoricæ superior, quamuis rumpat inuidiâ Petrus, fuit verè Heroum feracissima : hæc Innocentios, Benedictos, & Pios dedit Sedi Romanæ Pontifices ; nullis decessorum sapientiâ, sanctitate, & rerum gestarum magnitudine inferiores : hæc Io. Dominicos, Turrecrematas, Caietanos, Legatos Pontificum, Regum Consiliarios : hæc Bartholomæos è Martyribus, hæc Anthoninos antiquis Pastoribus pares instituit : hæc Ioannes à Monte-nigro alioſque in Conciliis Oecumenicis aduersus Græcos, & hæreticos athletas inuictos armauit.

Neque hæc frustra, aut temerè dicta credas ; id enim apud nos innumeris exemplis domesticis compertissimum est : quo peritiores, idest, quò addictiores sunt Patres nostri doctrinæ Angelicæ, eò sanctiores moribus, eò in tractandis negotiis, & ad regimen sapientiâ eminere. Et ne per totum Ordinem, aut superiora sæcula decurram, Castellana Prouincia plurima hoc sæculo, eáque illustrissima exempla dedit.

Quis Ioanni à S. Thoma par subtilitate, studio, & eruditione in commentando, aut defendendo sanctissimo Præceptore ? Quis eius mentem acutiùs, aut profundiùs introspicit ? Quis apertiùs eruit ? Quis validiùs propugnat ? At quem vidit vnquam aula Regia sinceriorem Consiliarium, à confessionibus incorruptiorem ministrum, aut in rebus gerendis solertiorem ? In quo nil desiderare possis præter longiorem, tot bonorum vsuram, quam mors immatura intercepit, nec passa est nos diu frui virtutibus, quas semper posteritas mirabitur.

Non conuenit amicitiâ, & moribus coniunctissimos diuellere. Petrus Tapia, & Ioannes à S. Thoma, collegæ Compluti, & inde Matritum, quò ad consilia Regia vocabantur itineris pedestris socij, & eiusdem integri-

Digitized by Google

ratis in ferendâ ſententiâ, parem laudem diuerſo miniſterio aſſecuti ſunt. Atque vt Ioannes Confeſſarij Regij officio incorruptiſſimè, ita Petrus Paſtorali functus eſt: & noſtro ſæculo monſtrauit non deeſſe, neque Ambroſios, & Thomas Cantuarienſes in iuribus Eccleſiæ defendendis; neque Nicolaos, & Martinos parcimoniâ, charitate in pauperes, & omni genere ſanctitatis; vt inde agnoſcas è Scholâ D. Thomæ prodire non minùs ſanctos quàm doctos, & ad omne miniſterium Eccleſiæ inſtructiſſimos.

Sed qua ratione ſeiungam ab hoc pari Thomiſt. illuſtrium, Reuerẽdiſſimum Dominicum à Roſario, eiuſdem Prouinciæ Caſtellanæ alumnum, natione Hybernum, cuius dum hæc ſcribimus mortis nuntium atrociſſimum nos oppreſſit. Ingrariſſimi animi me reputarem, niſi virum immortali memoriâ digniſſimum, & de me optimè meritum, duobus à me nominatis adiungerem, quibus amicitiâ arctiſſime iunctus eiuſdem Prouinciæ decus, nec pietate, nec ſapientiâ, & integritate illis inferior, & fortè etiam pertinaci dignitatum repulſâ, & contemptu, in negotiis gerendis ſolertiâ, in animis Regum, & Procerum conciliandis gratiâ, & rerum geſtarum magnitudine illos ſuperauit. Ex Hyberniæ nobili familiâ natus, in Caſtellanâ Prouinciâ ad Ordinem receptus, inde eam hauſit pietatem, & ſapientiam, quas Louanium, quas Matritum, quas Gallia, & quas tota ferè Europa mirata eſt. Nomine Regis Catholici, apud Regem Angliæ Patrem, & apud Carolum Filium, & huius Romæ apud Innocentium X. geſſit negotia grauiſſima, pari ſapientiâ, & fœlicitate; ſed apertius titulo Archiepiſcopi Goenſis, quem abdicauit, apud Regem Chriſtianiſſimum Legatus Luſitaniæ, toti aulæ fuit amori, & veneration: atque hoc elogium retulit, nullum vnquam feliciùs pietatem cum prudentiâ, modeſtiam, & humilitatem Religioſam cum Legati grauitate, & ſapientiâ coniunxiſſe.

Quid referam tres Epiſcopatus recuſatos? Quid dicam vim illam animorum conciliatricem, quâ Regum, & Procerum amorem, & iudicia, non ſolum merebatur, ſed etiam rapiebat? Neſcio an vlli vnquam hominum contigerint, hæc quæ in illo licuit mirari. Summa gratia

gratia vbique valuit, præsertim apud Lusitanos extraneus sine vllâ inuidiâ, & liberrimè reprehendentem, Principes, & Reges summè dilexerunt; sed huius fœlicitatis admirationem minuit integritatis, & virtutis magnitudo. Nihil sanè mirum fuisse omnibus veneratioui, & amori, cum ex summâ gratiâ apud Reges nullum priuatum commodum, sed de omnibus bene merendi occasiones captaret.

Hoc vnum cæteris prætermissis, dicam; nemo nescit, quâ cupiditate flagrent reliquarum dignitatum contemptores, vt Regum animos occupent, & sint illis à confessionibus, & à consiliis. Hoc ipsum Dominicus à Rosario contempsit; & cum Confessarij, & Consiliarij Principis munus diligentissimè obiret in Lusitania, & Rex Angliæ humanissimis Epist. illum aduocaret in coniugis Confessarium, & Consiliarium, nunquam horum officiorum titulos, & nomina admisit. Nihil ergo mirum, si eius gratiam, vel reprehensiones Principum liberas, nunquam odium aut liuor secuta sunt, cum nihil sui causâ ageret, sed Dei gloriæ, publici boni studio, quo vnicè flagrabat.

Hinc non solum Petri calumnias refellimus, sed etiam nonnullorum opinionem, quibus videtur Religio Dominicana quasi effœta consenescere. Certè non potest sterilitatis accusari, quæ ex solâ Prouinciâ Castellæ, hoc nostro tempore, præter Cardinalem Pimentellum, quem Roma mirata est, præter Herreram, Arauium, Godoi, aliosque pietate & eruditione celeberrimos, hos tres tulerit à me nominatos, qui Apologiæ validissimæ vim habeant aduersus vtriusque Petri calumnias.

Mathematicorum morem secuti sumus; qui demonstrationes, vbi sub conspectum mentis arte syllogisticâ subiecerunt, sensibus etiam quodammodo visendas præbent, exaratis in puluere lineamentis, & figuris rerum, quas repræsentant, & probandas suscipiunt. Ita etiam doctrinæ præceptoris nostri, in cuius verba iuramus, dotes variis exemplis confirmauimus, vt inde solemnem apud Philosophos Dialecticæ distinctionem nobis vsurpare liceat Theologiam D. Thomæ non solum in exercitationem ingeniorum, sed etiam in remedium animi; nec minùs ad omnem vsum, ad obeunda quæcumque sacri ministerij officia, quàm ad inda-

gandam veritatem, habilem & neceſſariam eſſe.

Quæ cum ita ſint, viderit Theophilus, num in illum recidat, quod huiuſmodi doctrinæ ſtudioſis obijcit, ſpiritus pecuini conuitium. Certè ſi Pium quintum in adminiſtrandâ ſanctè & ſapienter Republicâ Chriſtiana; ſi Bartholomæum à Martyribus zelo, ſollicitudine, prudentiâ, & ſanctitate dignâ Epiſcopo; ſi Caietanum, Capreolum, Conradum eruditione, & diſputandi ſubtilitate; ſi Canum, Sotum, Authores Catechiſmi Romani in rebus Theologicis tractandis; ſi Diuum Vincentium, Granatenſem, Sauanarolam eloquentiâ Chriſtianâ, denique ſi innumeros alios in Eccleſiâ celeberrimos, qui ſuas quibus præſtabant; dotes ſuo Magiſtro Diuo Thomæ acceptas referebant credat Theophilus ſe æquare aut ſuperare, per me licet Diui Thomæ diſcipulos pecuino ſpiritu agi, vbique prædicet, & perſuadeat omnibus: ſin illud ſibi arrogare nequeat citra temeritatem & inſaniam; rogo deſinat Sancto Doctori addictos pecoribus, & brutis animantibus accenſere.

SECTIO SECVNDA.

Summa expoſtulationum Carterij.

DVM hæc ſcribimus, peruenit ad manus noſtras expoſtulatio Ludouici Carterij de P. Mariales, poſterior longè immunitatibus Petri à Valle clauſâ. Legi libellum integrum; & mihi viſus eſt Author longè humaniùs ſcribere, in ſpeciem ſaltem, & à conuitiis abſtinere: quod etiam exigebant partes, quas ſuſcepit implendas. Neque enim accuſatorem agit, ſed tantùm expoſtulat, & grauiſſimè conqueritur, Marialem ſuâ Bibliothecâ, Societatem, & præcipuos illius Authores atrocibus conuitiis læſiſſe, atque vt querimoniæ vires augeat, aſciſcit illi plures è noſtris, & omnes, ſi poſſet in conſilij, & iniuriæ illatæ ſocios, à quibus ait, primò pacem fruſtra turbatam: ſecundò doctrinam Societatis immeritò confixam, & maximè ſcientiam me-

diam': Tertiò Acta Congregationis temerè iactata: Quartò Iesuitas corruptores, & contemptores SS. Patrum perperam dictos, & nominatim quinque, Bellarminum, Valentiam, Vasquez, Fasolum, Pozam, cum totâ Societate, multis iniuriis à nostris affectos maximè scripto Franciſci Roales edito, & aliis libris confixis. Quintò conqueritur de editione, quâ eluſa ſunt decreta S. Officij; & quâ violatus eſt honor S. Doctoris. Poſtrema expoſtulatio eſt de Sibylla, quod ſcripſerit in Ianſeniſtas, vt obliquè Molinam peteret. Hæc Summa eſt libri, quem concludit ſe veritatis, & amoris ſtudio ſcripſiſſe, poſt longum & pertinax Patrum Societ. ſilentium; licet vndequaque laceſſerentur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Reſponſio ad Prolegomena.

NEceſſarium duxi ad illa breuiùs, & fortè etiam validiùs, quàm proponantur capita reſpondere; & adiungere accuſationibus Petri: licet enim ſtylo, & vt arbitror etiam animo diſſimiles ſint horum librorum Authores; non tamen ita argumento diſtant, quin eâdem reſponſione vtrique ſatisfieri poſſit; nam quæcumque hâc expoſtulatione continentur, ſunt communia ferè cum Petro, quibus iam reſponſum eſt; & ſi quid ſingulare occurrat, iſto examine diſcutiam: ſingularia enim pauca ſunt, niſi vel titulus, vel occaſio ſcriptionis.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Examen Epiſtolæ ad Lectorem.

EPiſtola ad Lectorem beneuolum de P. Mariali conqueritur tanquam iniurio in Societatem, *quam tot conuitiis arguit*, nquit Carterius; *qua vix vllus petulcus hareticus effutire poſſet.* Marialem omnino non excuſo, quamuis vt iam monui, collatum Petro à Valle clauſa; ipſe Ludouicus abſoluturus ſit. Sed non eſt

illi visa satis atrox iniuria, si à priuato homine proficiscetur, ideo, vt expostulatio vires acquirat eundo, vult operis vnius Authores esse plures, & *nomen eius legio*, nec solo consilio, sed etiam manibus plurimorum esse exaratum, & illius editioni, ac promulgationi, sedulam operam nauatam. Vt omitram nobis deesse summam illam, quæ in Societate viget, cautelam nihil edendi, quod non fuerit Romam delatum, & ab his, quos vocant Reuisores, accuratè discussum; vt taceam ipsius operis editionem præpostteram, nulla nostri Ordinis approbatione munitam esse: Quod de opera à multis nostrorum hominum impensa editioni dicit Carterius; eodem planè artificio excogitatum est, quo libro titulus præfixus est à Theologiæ, & I. V. D. scriptus Gergouiæ Vocontiorum, typis Petri Calpin. Epistola non dissentit à titulo, vtrumque merum artificium est; vt priuati vnius culpa in omnes Dominicanos redundet.

Mirum est, quòd cum Ludouicus testetur sibi Petri libellum in Dominicanos non fuisse ignotum, ad finem Epistolæ adiungat, quod si conuitiorum, quibus Marialem Iesuitas proscindit, atrocitatem seriò reputet, apud se Lector, se non dubitare, quin huius expostulationis lenitatem, atque adeo consilium suum magnopere sit laudaturus; quod vna necessitas, cum aliud remedium non suppeteret, hæc pauca, penè inuitò extorserit. Pertinebat sanè ad summam illam Ludouici lenitatem, aut æquitatem sepositio partium studio, Marialem conferre cum Petro, & diligenter inspicere, quis horum scriptorum in eos, quos impetunt, esset iniustior, aut petulantior. Mariales obiter tantum lacessit aduersarios, nec sua laude fraudat, quos videt eâ dignos: at Petrus furiis actus, conuitiorum plaustra congerit, nec quidquam aliud habet: nulli parcit. Et cum adeò dispar sit vtriusque scriptio, & plura atque atrociora vnâ Diatribâ congerat Petrus, quam Mariales quatuor tomis, vt præ illo penè mutus sit; certè nisi eum nimius sui amor excæcasset, iudicasset Ludouicus tacendi omninò, aut Dominicanis satisfaciendi impositam necessitatem potiùs, quàm de illis expostulandi

Vndè cum videam adeo enormi iniuriarum vtrin-

que illatarum discrimine, expostulationem parari, non compensationem; solas sibi illatas iniurias vrgere, superos, hominesque testari, impositam sibi summam necessitatem expostulandi, & satisfaciendi nullam: Cœpi apud me reputare verissimum esse, quod scribit Seneca; *non fert ictum illæsa felicitas*: quia non credit sibi æquo iure viuendum cum aliis; sed omnia sibi in illos, in se nihil aliis licere. Nisi in ea sententia fuisset Ludouicus, certè collatio Petri cum Mariali calamum è manu extorsisset, & depositò expostulandi consilio, quod ipse frequenter solet aliis suadere, vel omninò tacere statuisset, vel satisfactione condignâ, excessum reparare iniuriarum quas passi sumus, præillis, quas sibi à Mariali illatas conqueritur. Sed multò æquiora aliis consulit, quàm sibi assumat: & qui quotidie satisfactorias pœnas imponit, ab illis abstinet, sicut medici à remediis, quibus alios vexant.

Sed adeo vel ipsa cogitatione ab omni satisfactione præstandâ, quam aliis iniungit, abest Ludouicus; vt licet non posset ignorare Marialis doctrinam, moresque suorum & institutum, ne centesimâ quidem parte conuitiorum perstrinxisse, quibus Petrus nos omnes conspurcauit; non sibi tamen satisfactum iri putabat, nisi propter aliquot liberiores voces in opere Marialis sparsas, Tomi omnes in totum damnarentur. Quæ certè non mihi videtur pœna iustior illa, quam exigebat Aman, vt tota gens Iudæorum periret ob negatam sibi ab vno Mardochæo salutationem. Et ideo distulerunt in ipsum scribere, vt hâc in speciem moderatione, Censuram absolutam in totum opus validius vrgerent, & tandem euincerent.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Quibus artibus tentata sit Censura in totum Mariales.

VIdemus nonnullos ita esse comparatos, vt magis tunc timendi sint, cum silent: quia indignatio diu compressa, & quasi collecta, datâ primum occasione,

maiori impetu erumpit. Sic contra Mariales actum est: visus est primum contemni, quasi nihil haberet, quod responsionem mereretur. Deinde accusatus est acerrimè apud iudices, & id totis viribus tentatum est, vt vniuerso operi spongia induceretur. Atque id duplici viâ visum est aggredi; Primùm silentio, deinde frequentissima accusatione apud iudices, quos non dubitabant, eò certiùs ad suum votum deducturos, si differrent publicis scriptis in Authorem agere.

Hoc enim silentio primùm modestiæ, & patientiæ opinionem sibi parabant: deinde omnem vindictæ suspicionem à se amoliebantur, vt solâ æquitatis ratione viderentur condemnationem totius operis efflagitare. Sed sapientissimi, & æquissimi iudices non sunt passi, his sibi artibus imponi; & licet agnoscerent Authorem immoderatiùs egisse in Aduersarios, non iudicarunt suæ prudentiæ, & integritatis esse, propter vnam, vel alteram paginam, ingentes tomos absolutè proscribere: & fortè perspicacissimi viri subdorati sunt, quo occultiora consilia spectarent; nimirum vt hac censura, quasi quodam præiudicio, omnis ad defensionem doctrinæ nostræ via occluderetur: facile enim fuerit his qui multa gratia, & prudentia valent, in omnibus qui in posterum edendi sunt nostrorum hominum libris, aliquod verbum liberiùs dictum deprehendere, & ex præiudicio in Mariales persuadere, esse omninò prohibendos, atque ita feliciter secum actum iri, victuros sine Aduersario.

Sed aliter visum est integerrimis iudicibus, vt mordacia dicta in hoc opere prohiberentur, non doctrina: ne D Thomæ in posterum defensio deesset. Sed cum à iudicibus non videatur factum Ludouico satis fuisse, ipse, cap. 2. censoriam in illud opus virgam assumit, & ita acerbè castigat, vt in illo nihil conspicuum dicat posse videri, præter insignem maledicentiam, & luculenta conuitia. Reliqua subticeo; quia certè monstrant in illo, non solùm desiderari humanitatem, & lenitatem, quam se præstiturum pollicebatur; sed etiam eam æquitatem, quæ apud iudices sæculares, vel etiam acerrimos hostes religiosè obseruatur.

Summè laudatur antiqui Philosophi vox in seruum

Digitized by Google

fustem intentantis suspenso ictu : *castigarem te, nisi sentirem me irâ commotum :* nec minùs commendandus, aut imitandus est mos inter iudices receptus, vt is à iudicio, vel arceatur, vel sponte secedat, si minima suspicio sit, illum aliquid gratiæ, vel odio ex amicitiâ, aut iniuriæ sensu daturum. Deinde ipsimet hostes in medio ardore pugnæ, non sibi omnia permittunt, & ad suam laudem referre putant, si aduersarij virtutem agnoscant, & aliquando etiam admirẽtur. Has omnes leges iure gentium, aut naturæ sancitas, vel ignorauit omnino, vel neglexit Ludouicus, hoc certe liberiori, aut iniquiori in Mariales iudicio, quo nihil in eius opere dicit se *deprehendere, nisi barbariem, & insscitiam, & protrita quaque, &c.* At ego contra, & qui minùs odio indulgebit, mecum assentiet, plura ibi bona esse recondita, quæ facilè alibi non reperias, & licet stylo Tullium non referat, aut Canum æquet, certè attollit se aliquando supra simplicem, & rudem Scholæ modum loquendi. Sed ne videar Lectori aliquid gratiæ, sicut Ludouicus plurimùm odio, dare, de diligentiâ & eruditione Authoris, tum iudicium esto Lector erudite, qui longiùs abes ab odio & gratia, sicut & ab illorum causis.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Leuiores querimoniæ Carterij depelluntur.

SEd grauissimè conqueritur Ludouicus ad finem capitis primi, & toto tertio, & alibi frequenter, pacem Dominicanos inter & Iesuitas seruatam à suis religiosè, fuisse frustrà turbatam à Mariales, nomine quasi omnium nostrum : *quamvis enim*, inquit, *multiplicem ipsis expostulandi occasionem praberent Dominicani*, maximè in librorum editione, vectione, & confixione : idque per summam iniuriam : sustinebant tamen, & studio pacis tacitè *concoquebant, ne vel aliquid excideret, quod Christianam, & Religiosam pacem perturbaret.* Multa subinde ad finem illius primi capitis adiungit sibi commoda comparata ex Iansenij damnatione,

& ſubducta nobis. Si Mariales prodiiſſet ante Petrum, difficilius fortè agnoſceretur, an nos ipſis expoſtulandi occaſionem dederimus, an ipſi nobis præbuerint.

Sed hanc dubitationem omninò ſuſtulit liber Petri, qui videtur primus claſſicum ceciniſſe: & quamuis ex adeò virulento, & intolerabili libro non fuiſſet facta hæc ad noſtræ cauſæ æquitatem maxima acceſſio; non faci è conceſſerim Ludouico, quæ ipſe obtendit, & nulla ratione probat, (ſicut eſt eius mos per totum librum perpetuus, vt meritò vocari poſſit, aſſertiones Ludouici, & nullæ probationes, quia fortè per alias occupationes animabus vtiliores non licebat inquirere;) non admiſerim, inquam, hæc mala, quæ ait ſuis illata à Patribus noſtris in editione librorum, nec commoda ad ſuam cauſam ex Ianſenij condemnatione parata.

Primum caput reſipit querimoniam Petri toties de ſuis libris iteratam, & à me validè refutatam, cui reſponſa ſæpè à me facta, ſibi Ludouicus data reputet. Mirum eſt certè, quod addit ſecundò, datas occaſiones ex Ianſenii cenſura in nos agendi, quòd in eadem damnatione nos putat fuiſſe prætermiſſas ſtudio pacis, quam nos primi turbatum iuimus? Scio cum à vobis, & à Pariſienſibus damnatio Ianſenij vrgeretur, rogatos Thomiſtas, ne illi intercederent: imò datam fidem, ſe nihil contra nos moliri aut cogitare, & Societatem ad concordiam initam. Scio etiam à Confeſſario Regis Chriſtianiſſimi Patre Annato dictum, doctrinam Thomiſtarum in tuto eſſe damnato Ianſenio. At quis veſtrum, præter iſtum à me nominatum, hanc cautelam & moderationem adhibuit? Quis concordiam initam ſeruauit? Quid ſcripta veſtrorum authorum, in collegiis diſputationes, Quid concionatores in pulpitis aliud inclamant, quàm bellum in Thomiſtas; nec poſſe damnato Ianſenio eandem damnationem euadere? Atque inter hos tumultûs, qui cõtinuò perſtrepunt per totum orbem Chriſtianum, neque vmquam conquieſcunt: Sanctè iurat Ludouicus, pacem à ſuis religioſiſſimè obſeruatam: Seriò ne an per ironiam ſcribit, dum perpetuum bellum vbique terrarum ſine vllis induciis pacem vocat? Et ſi vel vnus noſtrum velit his vociferationibus publicis,

& priuatis intercedere, Ludouico belli buccinator, & pacis publicæ perturbator est.

Præter hæc, quintus annus excurrebat ab editione, & publicatione infamis libelli, *de immunitate Cyriacorum à censurâ*, qui primùm è Lugdunensi prælo & Collegio emissus, ac partim Authore amicos donante, partim charius per submissos vendente, vbique terrarum maxima alacritate spargebatur: nec tamen illius nos prohibitionem curauimus: nam quinto post eius editionem ac promulgationem anno damnatus est à sacra Congregatione, nobis eius damnationem, nil omninò curantibus, sed tantùm eminentissimis ipsis Iudicibus, qui etiam in eo libello traducebantur, vrgentibus.

Certè Dominicani, qui libelli *de immunitate Cyriacorum* prohibitionem curarunt, non potuerunt malitiosè operum Marialis prohibitionem impedire, aut differre: nec sacræ Congregationis Indicis Secretarius in causa fuit, vt asserit Carterius, cur Marialis censura differretur. Sed dilationis causa fuit, quia cum Marialis opus sit in quatuor tomos distributum, necessarium fuit, censoribus tempus congruum assignare, quo totum opus diligenter discuterent, & sacræ Congregationi referrent, quæ præterea tres censores adhibet de librorum prohibitione differentes antequam configantur. Ad hæc autem omnia longo opus est tempore, nec potuit illico Mariales damnari, ex Carterij voto. Vellet in suorum Authorum libris discutiendis longissimum expendi tempus, nec eos vmquam prohiberi; Dominicanorum vero libros, vellet nec etiam discussos illico damnari, & configi.

Non addam nihil omissum, vt in nos, & in D. Thomam aliquid ex Cathedra statueretur. Sed quibus principiis, & quibus regulis? An his ad quas concilia, & Summi Pontifices semper suas definitiones exegere; nempe ad scripturam communi Patrum sensu ad literam explicatam, vel ad Traditionem Diuinam ab institutione Ecclesiæ, à Christo exceptam, & apud suos seruatam? His certè regulis iudicari flagitamus, & etiam nos damnari æquissimo animo patiemur. Sed quis nesciat totis viribus adiutum Authorem illum, qui ausus est distinguere triplicem Traditionem; & Ecclesiasticam,

vt distinguitur à diuinâ esse fundamentum credendorum fide Catholicâ, ac proinde diuinâ: & à locis mystico sensu à litterali alieno explicatis, posse erui definitiones fide diuinâ certas? Et hoc Ludouici iudicio est pacem sanctè seruare, & etiam Ecclesiæ honori, ac Summorum Pontificum infallibilitati consulere. Hæc à me inuito dicta sunt, vt amoueam accusationem pacis à nobis turbatæ, quam à suis sanctè obseruatam esse iurat.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Solutio trium Argumentorum quæ Carterius indissolubilia putat.

NEc solùm nos malæ fidei, sed etiam summæ imprudentiæ accusat, quòd bellum instauremus nobis infeliciter successurum: *Nam stant*, inquit, *tria argumenta, à libertate extinctâ, à gratiâ sufficienti exclusâ per determinationem Physicam, & ab imputatione peccati Deo faciendâ, si ad eius entitatem præmoueat*: horum vero trium, argumentorum, more triumphantis, magis quam pugnantis, inquit, frustra hactenus solutio quæsita est, omnia distinctionum effugia de sensu composito, & diuiso, de infallibibili & necessario præclusa sunt, & abstinendum vobis, inquit, fuerat à conuitiis, quæ vobis sola suppetunt in hac materiâ. Putat denique nos voluisse incautos opprimere, quibus hoc argumenti genus interdictum est: addit alia eiusdem ponderis.

Sed vt ab hoc vltimo incipiam; Vnum velim Ludouicum: an adeo desipuerint Thomistæ, vt crederent se aduersarios incautos obruturos, quod huiusmodi scriptionis argumentum interdictum sit? Vel insani sunt Thomistæ, qui id sibi persuadeant, cum legant, cum audiant, & ab antiquis, & à mediis, & à nuperis scriptoribus hæc tria argumenta vsque ad nauseam repeti, illis libros integros impleri. Adeone erunt stolidi Thomistæ, vt putent se incautos posse opprimere eos qui semper stent in armis? Aut quâ ratione dicit interdictum illis id genus argumenti? Ergo omnes facit suos scripto-

res rebelles, & contumaces, cum nullus sit, qui huiusmodi præceptum obseruet.

Dum hos duos Authores confero, quibus cum mea priuata (vt sic loquar) infelicitas, boni communis ratio iussit contendere; videntur mihi multis conuenire, & distare pluribus: hoc vtrique commune, quod magnâ fiduciâ plurima proferant, & nihil probent, ex more fortè, quo à scholis imbuti sunt, vt credant se semper cum pueris agere, & fidem dictorum etiamsi non probent, præcipere. Hoc vero differunt, quod Ludouicus multa iactet ad suorum gloriam, Petrus verò infinita congerat, & falsa ad aliorum infamiam. Quidquid tandem sit, non plus virium, & sanguinis inest Ludouico, quàm Petro: argumento sint, quæ scribit ad finem capitis tertii, *nos aliquid aurae apud plebeculam scholasticam captare velle, nec nobis superesse, in his controuersiis praeter conuitia.*

Hæc verba sunt, & vox, præterea nihil. Vt verò re ipsâ repellam eâdem, quâ de libertate, methodo, tria mihi, de scientia media distinguenda censeo; originem, vnde vel repeti, vel refelli potest: ipsius essentiam; & tandem proprietates, aut consecutiones. Circa quodlibet horum capitum Thomistæ, præter conuitia, quæ Aduersario relinquunt vtenda, habent insuperabilia argumenta. Insinuaui quæ ex primo capite desumuntur. Si Deus cognoscat creaturas possibiles in suâ essentiâ, vt in causâ, & in medio cognito, subinde cognoscet futura conditionata, vel absoluta in eadem essentiâ, quæ est eius obiectum adæquatum, non nudè sumptâ, sed determinatâ per decretum: Si hæc Principia, vt sunt solidissima, stent, vnde scientiæ mediæ origo? Quæ fundamenta, quibus inniti possit? Nulla planè nisi commentitia. Quod satis demonstrant conatus recentiorum omnium suprà à me relati, quibus hoc immobile principium euersum volunt: certè non ita allaborarent in stabiliendâ scientiâ, & labefactandis nostris Principiis, si nihil haberemus præter conuitia, vt dicit Ludouicus per summam cæcitatem, aut insciti am; hoc secundum malim credere, quia doctrinam hanc scholæ, quâ fortè magis tinctus, quàm imbutus fuerat, omninò deleuerunt, quibus detinetur, occupationes quotidianæ.

Digitized by Google

toti humano generi ſalutem comparauit. Nonnè verè illud principium mutuæ dependentiæ cauſarum, Thomiſticæ Doctrinæ propugnaculum ad anguſtias, redegit hunc Theologum, coactum effugere vim argumenti eâ ſubtilitate, quæ verè ſicut de illo dicebat vir è Societate grauiſſimus, deſinit in ariſtam? Nec ſolùm futilis, & abſurda eſt, ſed non videtur etiam aliquâ ſpecie impietatis carere, quòd Chriſtum Redemptorem ſuæ Matris, Maiorum, & ſubinde totius generis humani conſtituat, cum deſiit eſſe filius Virginis, ſeu quod perinde eſt, nihil ſeruauit illorum, quæ ex generatione Matris, & ex filiatione receperat. Vides Ludouice, nos præter conuitia habere, quæ reponamus.

Sed miraberis me Bellarminum aduocare ad ſubſidium Thomiſtarum, cum illorum præmotionem deſerat poſterioribus editionibus; (nam priori aliud docuiſſe audini, & ex præcepto Societatis vel ipſum, vel eius librum correptum) quidquid tandem horum ſit verius, (quod mihi incertum eſt;) non poteſt Ludouicus dubitare, in rebus Theologicis, & Philoſophicis verſatus, quam vrget de gratiâ efficaci, & præmotione cum libertate diſcordia difficultatem, locum habere de Imperio, ſeu quod perinde eſt, de iudicio intellectus practico, à quo non poſſit voluntas in ſenſu compoſito diſſentire. Huius iudicii vltimi neceſſitatem ad omnes voluntatis actus admittit Bellarminus Controuerſiâ de libero arbitrio; ergo illud cum libertate componit iudicium quod non minùs neceſſariò ſeu infallibiliter infert actum voluntatis, quàm prædeterminatio; ergo non poteſt illam damnare, quaſi extinctæ libertatis cauſam, cum iudicium illud ab hac noxâ abſoluat. Poſt iſtud monitum puto editionem Bellarmini proximè futuram, emendandam eſſe, ne hanc reſponſionem ſuppeditet Thomiſtis, quæ clypei loco illis eſſe poſſit.

Ad ſecundum etiam argumentum, præter conuitia habemus quæ reſpondeamus ex D Auguſtino, à quo præſidium validius, quàm à De Lugo, aut Bellarmino repetimus. Non poteſt negare niſi proteruus, aut ignarus controuerſiarum Auguſtinum inter & Pelagium, quin tandem hic hæreſiarcha poſt multas tergiuerſationes à lege externâ, libero arbitrio, quibus gratiam Chriſti

principio sui erroris contineri censebat, confugerit ad gratiam moralem interioris cogitationis, atque ab hoc præsidio pulsus agnouerit gratiam interiorem supernaturalem, quæ daret non solum faciliùs, sed simpliciter posse'; nec eâ contentum Augustinum, ab illo exegisse tandem, & argumentis etiam euicisse, necessariam esse gratiam ad posse, & ad velle. Et hic fuit finis disputationum Augustini cum Pelagio, & victoriarum, quas Ecclesia illo fortissimo Duce retulit ex callidissimis, & subtilissimis hæreticis: ergo præter illam gratiam, quæ dat posse, quam admittebat Pelagius, necessaria est gratia, quæ det velle; eamque contra Pelagium docuit Augustinus.

Quid tandem ad tertium argumentum præter conuitia reponemus? Responsionem à te ipso petitam, non magis concursus præuius si aliunde libertatem tollat, vt primi argumenti solutione monstratum est, asciscit Deo peccati notam, quàm concursus simultaneus ad eiusdem peccati entitatem: Atqui tu, tuique hunc concursum conceditis, nullam creare Deo suspicionem, ne sit author peccati, cuius est vindex; Ergo vos causam nostram agitis, vel vnius concursus ab altero discrimen nobis demonstrate.

ARTICVLVS TERTIVS.

Aliæ accusationes depelluntur.

QVæ initio cap. 4. Ludouicus verba vsurpat, ab illo iustiùs mihi vindico: *Parum abest quin oculis meis fidem omnem detrectem*, cum lego Mariali imputari verba Tomi primi controuers. Prolegom. Tom. 4. & in aliis duobus passim, verba, quibus sententia Societatis opposita damnatur tanquam blasphema in Philosophia &c. Bene est, quod nobis quatuor Tom. assignet, vt quæ semipagina sui libelli continentur verba inquiramus, quasi originem Nili, vel folia Sybillæ vento dispersa. Certe nimium parcit labori suo Ludouicus, & durior est exactor alieni laboris, illis, quos Pharao Hebræis imposuerat præfectos operis diurni; cum iubet nobis semipa-

ginam ſui libelli inquirere per quatuor tom. Haud ſcio an plurium dierum impendio poſſemus conſequi, quæ præcipit, aut ferre onera intolerabilia, quæ, ſi noluit digito mouere, debebat ſaltem indicare nobis. Nimium fidit ſibi, ſi ſperet Lectores, aut parituros vt longam illam indaginem ſuſcipiant, vel credituros dictis illius, qui abdicatâ omni curâ inquirendi ſubinde ingerit nobis accuſationem Caluiniſmi. Pelagianiſmi verò duplici nomine à ſe refellit: primò quòd frequens ſit in ore Caluiniſtarum, & Ianſeniſtarum, Ieſuitas Pelagianos eſſe; quaſi ſemper falſi ſint hæretici, & nihil veri poſſit illis excidere. Secundò quòd illorum ſententia contraria ſit Caluiniſticæ, quaſi duo contraria ſimul falſa eſſe nequeant?

Obiectio Caluiniſmi, & Ianſeniſmi validiſſime occupata eſt aliis locis, vt nihil opus ſit addere præter hæc tria. Miror te adeo iniuriarum confictarum memorem & obliuioſum eſſe verorum beneficiorum: non potes negare, vos Patris Nicolai Dominicani, aliorumque Thomiſtarum operâ primam victoriam retuliſſe apud Sorbonam ex Ianſenio, quam reliquæ conſecutæ ſunt. Huius beneficij à Thomiſtis recepti, altum apud vos ſilentium, & neſcio quas à Nolano, aut Reginaldo commentitias iniurias continuo recolitis: fortè etiam vlturi, niſi primum mors fœliciſſima, alterum ſeceſſus ab omni contentione ſubduxiſſet. Quod autem congreſſus cum Ianſenianis refert & obiicit Ludouicus, neſcit etiam habitos fuiſſe cum Domino Halier, & Aduerſariis Ianſeniſtarum? Quia nullos à noſtro congreſſu excluſimus. Patris Candidi ſuffragium cenſorium ſugillat in gratiam illarum propoſitionum, cum nemo hactenus negarit aliquo ſenſu Catholico admitti poſſe, ſicut hæretico abſolutè damnatæ ſunt.

Quod ex Cardinali Perronio narrat, dixiſſe Paulo V. Caluiniſtas omnes Galliæ ſubſcripturos ſententiæ Thomiſtarum: vel hoc numquam à doctiſſimo Cardinali dictum eſt; vel illum latuit diſcrimen inter Thomiſtas, & Caluiniſtas, à me demonſtratum: vel denique, ille aſſenſus admiſſus à Caluiniſtis, eorum quæ ab ipſis negantur, & à Thomiſtis aſſeruntur, feliciſſimè Eccleſiæ ſucceſſiſſet aduocatis ad fidem Catholicam hæreticis: ſed neſcio an

iudicij temerarij sim arguendus, si suspicer, te malle illos extra Ecclesiam hæreticos, quàm conuersos intra Ecclesiam Thomistis accedere. Adeo tuæ causæ priuatæ vbique faues, vt communi anteponas, vel certè æques: quia fortè indiuiduam esse tibi persuades. Sed licet probabilem non negemus vestrã opinionem, nullus catholicè dicere potest catholicâ fide tenendam, nisi velit Augustinum, & Thomam è numero Catholicorum excludere. Quem cum Caluinistis iactãt consensum nostrum, repulimus alias, etiam sibi necessaria responsione.

Quæ dicit ad finem cap. 3. per ironiam, vt pro summâ, quâ Romæ pollemus, authoritate, satagamus litem nostram dirimi, & hoc gratissimum fore Iesuitis. Hæc verba sunt; Recusauimus ne vmquam rem definiri? Retrocessimus-ne à disputatione? Rogauimus-ne Pontifices, vt Congregationes finirent, vel à definitione supersederent? Addis trium hominum genus esse quibus sub fine capitis 4. dicis inuisam Societatis doctrinam, nempe hæreticos, inuidos, & ignaros: bene est quod tibi canas; sed non omnes hanc trimembrem diuisionem adæquatam esse admittent. Interim permittimus, te beatitudine, quam tibi more antiquorum Philosophorum beneficio rationis confeciſti, largissimè frui.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Censura Historiæ Pennæ à Dominicani recepta.

QVi libris Euangelicis authoritatem illam, quæ credibilitatis euidentia vocatur conciliarunt, hoc maximè argumentum vrgent; Scriptores sacros narrasse comperta suo tempore, & communi famâ vulgatissima, qualia sunt Christi prædicantis miracula, aut illo patiente solis defectus, qui toti orbi innotuit: Vel ergo facta referunt, vel omnino conficta; si istud vltimum dicas, ergo nullus illis fidem habuit: cum rerum gestarum quas scribunt, ferè omnes in Iudæâ testes adessent, qui poterant dictis illorum intercedere, & omnem fidem abrogare: si primum admittas, ergo Euangelium

gelium tot præiudiciis munitum est euidenter credibile; Congregationes de auxiliis habitæ sunt in theatro totius vniuersi celeberrimo, totâ Europâ spectante.

Rerum ibi gestarum memoriam non à Francisco Penna, cuius historiam prohibendam curastis, & prohibitam volo, sed præterea omnium Doctorum traditione excepimus; velle autem quæcumque hac communi famâ constant, in dubium reuocare, perinde est, ac Rauennatensem Gallorum, vel Peloponensem Christianorum de Turcis victorias confictas dicere, etiamsi historiæ omnes, quæ vtramque referunt, perirent, aut prohiberentur. Nulla vmquam lex Principum iussit, nec passa est hanc fidem communem, traditionem, etiam sine scripto receptam, deleri, aut damnari, alias tirannis esset, non legitima potestas, quæ ius in memoriam, aut fidem publicam sibi vindicaret.

At inquies, duplici decreto transfixa est historiæ Pennæ: non ignoro: quid inde? Ergo in posterum de his rebus præceptum est altum silentium? Hoc perinde est, ac si quis violati confessionis sigilli te accusaret, si de re à pœnitente tibi auditâ, sed aliunde rumore vulgi nota loquereris. Quæ de rebus in Congregatione gestis narrantur à Penna; ab illo non recepi, nec didici: sed ab eodem canali, vel oraculo, à quo hausit Ludouicus, quæ superiori cap. de Cardinali Perronio retulit. Illud ergo compertissimum est totius Europæ opinione, & fama, vtrumque Pontificem Clementem, & Paulum, & Consultores omnes, si vnum excipias, fuisse in D. Thomæ (quam D. Augustini censebant;) sententiam propensissimos, ac proinde minùs Molinæ beneuolos, qui ab vtroque se recessisse fatebatur: reliqua, quæ inde consequuntur, apud se reputet Lector.

Vnum non omittam, quod ex ore Archiepiscopi celeberrimi memini me excepisse, scilicet dum hæ disputationes Romæ feruerent, sapientissimum Curielem rogasse Summum Pontificem, à definitione abstineret, quòd concordia gratiæ efficacis & libertatis fide constaret, & vtraque schola saluam vellet contra hæreticos. An verò concordia fieret beneficio scientiæ mediæ, aut potentissimâ, & occultissimâ virtute gratiæ, ad quæstionem metaphysicæ pertinere non ad Ecclesiæ definitiones,

Vtinam consilium celeberrimi Theologi vti Summis Pontificibus, ex euentu iudico placuisse, ita etiam vtrique contendentium parti probaretur, & in illo conquiescerent: quod ad me attinet, ita mihi semper placuit; vt numquam passus sim ab illo me abripi, quod instar portus elegi. Et si quando videar fortè ardentiùs in Aduersarios agere; hoc à me factum velim, sciant omnes, ne libertatem, quam illis indulgeo in his controuersiis, mihi patiar eripi ab his, qui nolunt æquo iure viuere, & sua sensa putant esse fidei decreta: hoc meum consilium, & asilum sequetur sine dubio, quisquis verè sapiet.

Dum breuitati sic studeo, vt nolim rem vllam alicuius momenti prætermittere, capita decurro cognatione materiæ potiùs, quàm ordine iuncta, vt si fieri possit, vnâ responsione plura diluam.

Paragraphvs Secvndvs.

Duplex querimonia depellitur.

POstquam duodecimum caput legi, ita mihi visus est Marialis extra chorum saltasse, & relatione Ludouici ita grauiter peccasse, improperatâ primò auaritiâ, & opulentiâ Societatis, secundò sugillatâ eius scriptorum eloquii venustate, tanquam pedanticâ, & doctrinâ quasi Pandoricâ, ex alienis confarcinatâ, denique constitutionibus lacessitis quasi remoto sigillo confessionis velint Superiori confitentium inclinationes posse manifestari, ne in delectu missionum errent. Ita, inquam, hæc iudicabam enormia, vt penè Marialis defendendi cogitationem abiicerem, & illius damnationi subscriberem; nolui tamen inauditum damnare, consului loca citata: & vidi eius culpam, si quæ sit, in maius fuisse auctam. Quæ arbitrabar spontè dixisse, inuitus scripsit, vel à te ipso deprompsit, vel ex aliis retulit, vel denique non exertè pronunciauit, sed hypotheticè tantùm protulit: Baesam defensorem habet.

Iste Author similis omnino scriptori anni sæcularis de quo supra, sibi, suisque mirè canit, & Narcissum agit

quod vix citra aliorum vituperium, aut modestiæ noxam fieri potest. Societatem attollit supra omne, quod humanum est, & vult illi datum Christi nomen, quod est pusillis incommunicabile : quia ipsi sunt, plusquam homines, & angeli, & illis accommodat illud. Isaiæ 3. *Oculi videbunt Ierusalem*; quasi dixisset, ait Baesa, *Videbunt oculi Societatem Iesu Ciuitatem opulentam.* Non putauit Mariales intempestiuum illud modestiæ humanæ, vel Christianæ exemplum a tot Principibus vsurpatum, vt dum suppetunt occasiones alta de se cogitandi, subiiciatur aliquod monitum, quo vtiliter deiiciantur, sicut Rex ille qui volebat ab vno ex suis domesticis sibi singulis diebus repeti; *memineris te hominem esse.* Sic enim principes, & magnates salubriter erudiuntur, ne inani gloriæ studeant, nec vulgi aurâ se abripi patiantur, cum videant suam felicitatem fragilem, & caducam. Dum ergo Baesa sic opulentiam Societatis prædicat, vt videantur præ illâ reliqui paupertate sordescere; ne fortè nimiùm sibi blandiretur, suggessit verbulum Mariales : non esse, quod loquatur de illâ opulentiâ, quam multorum lachrymæ, qui ad pauperiem redacti sunt, satis euulgant.

Sic etiam scriptores Societatis non vult tantùm præcipuos esse Ecclesiæ athletas, sed penè solos, qui scripto, aut verbo hæreticos debellarint, & nullum in atenam descendere, ad fidem propugnandam, nisi Bellarmini armis instructum; quasi Echius Lutheri, & omnium eius discipulorum domitor, quasi Coclæus, qui capite volebat luere, nisi victor ex disputatione contra Lutheranos rediret : quasi Roffensis, non minùs victoriis contra Lutheranos, quam martyrio illustris; quasi tot heroës, qui ex Academiâ Louanienſi prodiere, Driedo, Taper, Somnius, Lindanus : vel ex Parisiensi nihil Louanienſi inferiori, quasi Cardinales Hosius, Perronius, non minùs ingenio, & eruditione, quàm dignitate Bellarmino pares; quasi consessus tot Episcoporum, tot Theologorum in Concilio Tridentino, & omnium denique Ordinum Scriptores, inter Franciscanos Andreas Vega : inter Cappucinos Bouerius : inter Dominicanos, Grauina, & Coëffeteus, inermes, ignaui, aut pugnæ tantùm spectatores fuerint.

Vnde vt hanc verè militarem iactantiam Mariales paulùm deiiciat, opponit duo: quæcumque Patres illi habent, aut certè præcipua, desumpta esse ex sanctis Patribus. Neque enim ipsemet Bellarminus (quem Marcus Antonius de Dominis immeritò Pontificiorum Compilatorem, vocat, cum Author sit illustrissimus, non solum collectis diligenter Catholicorum argumentis, sed plurimis à se inuentis, & addito controuersiis ordine mirabili) negabit, cum sit modestissimus, perinde ac doctissimus, se in controuersiis de Ecclesiâ, de Conciliis, à Turecremata, à Caietano, à Cano; de Eucharistiâ à Sanctesio, & vbique à D. Thomâ oppidò fuisse adiutum: sola gloriatio Baësæ extorsit à Mariali, quæ aliàs ipsemet damnaret.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Depulsa calumnia grauior de sigillo confessionis.

NEc minùs validam, & apertam habet à Poza defensionem aduersus tertiam Ludouici expostulationem: quasi Societatem accusauerit violati sigilli confessionis. Poza in D. Thomam maximè petulans dixit eius dogma ab Ecclesiâ damnatum, quo vult Religiosum constitui solo voto solemni; at contrà, inquit, stat Gregorij XIII. Constitutio, quæ sancit simplici voto Patres Societatis verè esse Religiosos.

Facilis, & obuia responsio ad argumentum quæ ipsum Pozam latere non poterat, nisi maluisset parare calumniam, quàm veritatem aperire: Diuum Thomam locutum ex vsu suo sæculo ab Ecclesiâ recepto, quæ solo voto solemni initiatos Religiosorum numero accensebat, non negatâ Pontifici potestate, solo voto simplici Religiosos iure positiuo constituendi. Mariales hac responsione minimè contentus profundiorem, & validiorem adhibet ab absurdo; non magis, inquit, constit. Gregorij damnant hoc D. Thomæ dogma, quàm ordinem correctionis fraternæ, quo Christus statuit priùs monendum reum, quàm Ecclesiam, quem tamen ordinem immutari volunt institutiones Societa-

tis ab eodem Gregorio confirmatæ, & ab omnibus Societatis professis, aut professoribus exigunt abdicationem propriæ famæ, quam si semel admittas, vti legitima est, perinde poteris audita in confessione citra sigilli noxam, aperire prælato, sicuti illa, quæ tibi extra confessionem innotuere, ad prælatum referre, reo non monito; vtriusque eadem ratio esse potest, nempe spontanea abdicatio honoris, quæ dat ius vtriusque secreti aperiendi.

Quid ergo mali admisit Mariales, quod vt retunderet calumniam Pozæ, certissimam de correctione fraterna, & incertam de sigillo confessionis doctrinam subiecerit. Sed per summam insciti am, aut malitiam, Ludouicus putat apud Marialem, illam sigilli confessionis relaxationem habere locum in confessionibus Regum, & sæcularium, quas Patres Societatis excipiunt. Mera est calumnia; numquam hoc Mariales somniauit: quia sciebat sola abdicatione propriæ famæ posse prætermitti ordinem Euangelicum correptionis, aut aperiri notam ex confessione. Hanc vero abdicationem famæ à suis exigunt, non ab extraneis.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vindicantur Cano, & Bannes à calumniâ læsæ Patrum reuerentiæ.

REdeo ad cap. 6. quo toto vult Ludouicus contendere nobiscum de reuerentia erga Sanctos Patres, vel eorum scripta; & cum remittit nos ad Petrum à valle clausa, videtur probare, quæcumque in nos conuitia, scriptor ille congessit & potissimum corruptelam, aut contemptum SS. PP. quæ confirmat nouis testimoniis à Cano, & Banneſio petitis. Certè non poterat apertiùs aut impensiùs fauere gloriæ Dominicanorum, quàm cùm nos prouocat ad illud certamen reuerentiæ in SS. PP. quinà eos plus coluerint aut plura sibi in eorum scripta permiserint. Vt probet nos defuisse officio in SS. PP. citat sex ex Cano testimonia, totidem ex Bannes: Duo è Cano sunt omnino extra propositum, quale est illud

quod refert ex ſecundi libri cap. 4. *intelligo* D. Auguſtinum longa oratione contendere, non permiſſionis tantùm, aut patientiæ diuinæ eſſe peccata, ſed etiam potentiæ.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Vindicata ſex loca ex Cano.

NEſcio quo fine hæc verba Cani de Auguſtino relata ſint, cum fusè probet contra Iulianum, quæ illis continentur: nec magis ad propoſitum eſt alter ex lib. 7. cap. 13. cum liber quatuor tantùm capitibus contineatur: *Nemo quantumuis eruditus, & ſanctus, non alicubi cæcutit, labitur, hallucinatur.*

Quid etiam mali, aut falſi habet hæc propoſitio? *Non quilibet Sanctorum infallibilitatem habet Conciliorum generalium.* Et ad hoc pertinent alia duo loca, quorum primum ex cap. 15. lib. 12. deſumpſit: ibi Canus agit de immortalitate animæ: & cum Auguſtinus dixiſſet probari his verbis Chriſti Matth. 22. *Non eſt Deus mortuorum, ſed viuentium*; & ex aliis locis veteris Teſtamenti; ſubiungit Canus illa loca, quæ videntur Auguſtino ex lege Moyſis eſſe cæteris euidentiora, non ſibi videri probabilia.

Quid etiam ſacrilegij habet hæc propoſitio? Conſentit cum Auguſtino concluſioni; ſed non videtur illi argumentum Auguſtini conuincere; ergo ex Ludouico impius eſt Canus in Auguſtinum: at ego infero, ergo Ludouicus in Canum gratis maledicus eſt. Idem monſtrat quartus locus ex libro 4. cap. 1. vbi Canus agit de Patribus Eccleſiæ, à quibus hæreticos non excludit omnino, ſicuti Cyprianum, qui rebaptiſandos volebat. Auguſtinus, cum Cypriani eſſet ſtudioſiſſimus, totis viribus nitebatur, Cyprianum etiam inuitum trahere ad ſenſum Catholicorum. Cano viſa ſunt verba Cypriani apertiora, quàm vt benignam Auguſtini interpretationem reciperent: Quid inde Ludouicus poteſt inferre, niſi ſinceram libertatem Cani?

Duobus locis, qui ex numero ſenario ſuperſunt, quos

primos posuit Ludouicus, & ego vltimos ad examen seruaui, ita mala fide agit; vt non putem vmquam Notarium publicis falsatis tabellis, iustiùs pœnam meruisse. Parum abest, quin ipsum Petro æquem: & profectò vterque, ita omnem sinceritatem eiurauit, vt nesciam, quo loco sim vtrumque repositurus; planè neuter est dignus, cui credatur ad societatem humanam, quandoquidem omnem veracitatem neglexerunt. Contra Ludouicum duos testes aduoco: Canus lib. 7. cap. 3. hanc statuit secundam conclusionem, *Vnius, aut duorum Sanctorum authoritas, etiam in his, quæ ad litteras sacras pertinent, probabile quidem argumentum subministrare potest, firmum verò non potest: Ita despicere, & pro nihilo habere pro certo erit omninò imprudentis.* En iudicium viri Sapientissimi; *hanc conclusionem* (inquit Canus) *demonstrat ratio illa manifesta, cui nulla prorsus via occurri potest. Quod cum Sanctorum quisque, his dumtaxat exceptis, qui libros Canonicos ediderunt, spiritu fuerit humano locutus, & aliquando, vel in eo errauerit, quod ad fidem spectare, postea demonstratum est, apertè constat ex huiusmodi authoritate exploratum fidem fieri non posse.*

Quæro à te Lector erudite: potest ne quid certius esse conclusione Cani, aut efficacius eius probatione? Quid horum tibi displicet, aut negas Ludouice? Quare ergo voluisti creare Cano inuidiam, confecta suis verbis hac propositione, quæ nulla fere extant apud Canum? Sic enim inducis loquentem, *errare in rebus fidei, quæ non erant eo tempore definitæ accidit Cypriano, Hieronymo, Augustino:* vt omittam, verissimam esse hanc propositionem, quare illam confeciſti tuis verbis, & affinxisti Cano tanquam propriam, nisi vt demonstrares, te hominem nullius fidei esse, aut tantæ authoritatis, vt putes tibi licere, in aliena opera, quod in tua. Eadem corruptela, vel maiori audaciâ fingis hanc propositionem ex lib. 12. cap. 14. *Augustinus in illam magis opinionem inclinat, quæ docet animas à parentibus generari, quod solebam tanquam erroneum condemnare.* Nihil horum lego in Cano, sed istud, initio cap. *docet sæpius Augustinus, non esse fidei quæstionem, an animæ rationales ex traduce sint, an potius ex nihilo in singulis creentur singulæ; ac si*

anima hominis ex traduce vi seminis propagetur, sine dubio esset vt generabilis, ita corruptibilis.

Quid damnas in hac assertione Cani? Non ne vera? Nonne catholica est? Cur ergo inuertis eius verba? Appono, dices fortè, æquiualentia. Bene est, expressa Authorum verba, non erant satis opportuna calumniis, oportuit noua arte illos lacessere, nempe æquiualentia verborum: hæc est nupera ars, ignota superioribus sæculis, quam nostrum peperit, & qua putasti vtendum in nostros Authores, quia eorum verbis expressis nullam poteras importare calumniam, quam pura quæ probata est Dominicanorum in Sanctos Patres reuerentia, quandoquidem illius læsæ non potuisti vel minimam nobis suspicionem conflare, nisi tua verba apposuisses.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Vindicatus Bannes, & detorta in Aduersarium accusatio.

EAdem sinceritate, seu maiori audacia, ne dicam malitia, agis cum Bannes. Primò putas blasphemasse; quod dixerit 1. par. q. 1. art. 8. plurimos Sanctorum fuisse magis Platonicos, quàm Peripateticos, & aliquos illorum aliquando errasse in his etiam quæ pertinent ad fidem. Et quid? Vis ne infallibiles fuisse? Visne Cypriani anabaptismum defendere? Vel negas aliquot illorum fuisse Millenarios?

Nescio vnde hauseris secundam propositionem, quam ex Bannes citas quæst. 13. art. 5. circa secundam, & quartam conclusionem. Vix possum, vel vnum verbum reperire, nisi istud, *hæc sententia Augustini non modicam habet difficultatem*, vbi autem sint, quæ adjungis, debebas annotare, ne nos torqueres indagine verborum, ex quibus fortè seiunctis confecisti propositionem, quam vocabis æquiualentem sensui Bannesij: illo autem dubio affert quinque modos explicandi D. Augustinum, & cum paulo differat à sententia D. Thomæ, isti magis adhæret.

Non es ſincerior citatione 3. loci ex q. 62. art. 1. vbi inducis dicentem, ſententiam Auguſtini, quæ primo inſtanti donat Angelos beatitudine ſupernaturali, non carere temeritate: hanc cenſuram non lego, ſed contrà, Auguſtini mentem explicat, & trahit ad ſententiam communem. Vbique tui ſimilis es, vix potes tria verba referre, quin corrumpas. Argumento ſit quartus locus q. 63. art. 3. vbi inducit Auguſtinum diſputandi gratiâ ſententiam proponentem, cui contrariam aliis locis apertè docet, vnde reſpondet, argumentum, quo priorem Sententiam muniuerat, nihil concludere contra certiorem mentem Auguſtini reſpondetur enim ex eodem Auguſtino. Sed tu tacuiſti has circumſtantias, quæ Banneſium eximant ab omni cenſurâ, nec tria verba potuiſti fideliter referre; nam Bannes ſic habet, *nec argumentum illud Auguſtini aliquid valet.* Tu ſic magis inuidiosè refers, *argumentum Auguſtini nihil valet*, & taces ipſum Auguſtinum ſic ceníere, quandoquidem illud ſoluit.

Finis ſuperioribus reſpondet, neque enim progreſſu emendas te, ſed fis deterior. Non lego q. 64. art. 4. dubio 4. ſententiam Auguſtini temeritatis notari, ſed cum reuerentiâ explicari: *reſpondi, inquit, dupliciter Damones reſeruari in iudicium ex D. Auguſtino & D. Petro, non ad iudicium eſſentiale, ſed accidentale, & vt ex publicâ ſententiâ pateſiat eorum culpa.* Vides Ludouice, tuam accuſationem, noſtram eſſe laudem; quia nihil potuiſti ex tot Authoribus colligere, quod vel minimum, vel in ſpeciem alienum eſſet à reuerentiâ SS. PP. niſi tu corrumperes, niſi verba, & ſenſum mutares.

At ſi vellemus tibi par reponere, non vnam, vel alteram ex tuis ſcriptoribus anxiè, & infeliciter, vt tu feciſti, propoſitionem quærerem; occurrerent infinitæ: præter illas 22. contra D. Auguſt. in Hiſpaniâ damnatas, & alias, ſupra relatas è Vaſquez, Adamo, Sirmundo, & aliis, vel ex vno veſtrorum Authorum, quæ reſipiant contemptum SS. PP. in gratiam opinionis de Conceptione. Tædet eadem repetere; reſponſum habes, hoc vnum certiſſimè aſſero, ex omnibus noſtris ſcriptoribus non poſſe colligi tot loca, quot retuli à te falſata.

ARTICVLVS QVINTVS.

Responsio ad reliquas expostulationes Carterij.

EX his, quæ diximus supra, expostulationibus pro quinque ex tuis, & de scripto Roales satisfaciam examine sequenti: istam concludam responsione ad expostulationem pro scientiâ mediâ contra Alexandrum Sybille, & de editione Marialis.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Controuersiæ cum Recentioribus de scientiâ mediâ Synopsis.

AD explicationem scientiæ mediæ tria diximus obseruanda, originem, essentiam, consecutiones. Primam, & postremam partem iam expediuimus; nunc me accingo secundæ; & scientiam mediam sibi ipsi ruinam parare breuissimè, & efficacissimè demonstro. Non est dubium huius scientiæ, quam diuinæ prouidentiæ cardinem, & exploratricem vultis, vsum, & totam vim in eo sitam esse: vt cognitionem absolutorum antecedat pro illo signo, quo cognitio increata amorem, aut generatio verbi antecedit processionem Spiritus sancti; ita vt præsciat Deus consensum hominis in his, loci, temporis circumstantiis, à gratiâ præuenti, & absolutè illum videat, vbi decreuerit in his circumstantiis hominem esse collocandum.

Molina qui se primum huius scientiæ Authorem iactat, prudenter, & accommodatissimè ad suum consilium hanc scientiæ mediæ, vt sic loquar, primogenituram, his principiis firmat: vult futura conditionata cognosci, non in se, quia nihil sunt, nec in comprehensione causæ primæ, & secundarum: sed in harum supercomprehensione, cuius vi videt existentia ea, quæ nihil sunt, & determinata, quæ suspensa manent: idque priuilegio seu iure supercomprehensionis: quod cùm in propriam voluntatem non habeat, quia se comprehendit adæquatè, non excedit; ideo nescit ante decretum, quid volitura sit, & subinde conditionatè videt tantum illa sua

tura: quia scit quid factura sit causa secunda; sed latet illam, quid sit decretura voluntas: & ideo futurum illud cadit sub scientiam conditionatam, vi supercomprehensionis causæ secundæ, non sub absolutam.

Sed opinio Molinæ sic explicata minimè ab eius asseclis probatur; imò visa est commentitia, & posset sub hoc titulo depingi, *commentum, aut figmentum*. Quis enim nisi cæcus, sibi persuadeat, in causis indeterminatis videri determinata, & Deum obiecta non nosse, nisi mutet, vel se ipsum imperfectiùs nosse, quam creata. Ideo visum est solidiora quærere, & iacere huius scientiæ fundamẽta; nec opus fuit in his inquirendis minori labore, quàm in nouo orbe aperiendo. Non incommodam ad hoc iudicarunt, contradictoriarum propositionum legem, quam statuit Aristoteles de re præteritâ, aut præsenti, nempe alteram illarum esse determinatè veram, alteram determinatè falsam. Sed ab hac lege eximit Philosophus propositiones futurorum, quod neque in se, neque in causis determinatæ sint, ideo docet ad singulas partes non fieri descensum determinatum, sed confusum sub disiunctione, sicut cum dico, alter oculus est necessarius ad videndum: si subiungas: ergo dexter determinate, vel sinister, falsum est; sed alterutro tantum opus est.

Quamuis apertissimum esset discrimen, propositiones inter de futuro hinc, & inde de præterito, aut præsenti, vt planè cæcus sit, qui non videat, aut proteruus qui id neget; tamen tantæ molis fuit, aut tantæ necessitatis, stabilire scientiam mediam omnium futuram cardinem, & fulcimentum; vt ne ab vllius scientiæ ruinâ abstineretur, oportuerit illius iacere fundamenta ab elementis Logicæ conuulsis: & ab Aristotelis non solùm sententiâ recedere; sed etiam illi impingere ignorantiam rerum, quas præ reliquis partibus Philosophiæ adeo subtiliter, & profundè tractauit; vt Logica Aristotelis humani ingenij apex, & vltimus conatus meritò appellari possit.

Huc te aduoco Ludouice, *cum risum*, dicis, *te continere non posse*. Vbi audisti argumentum hoc insolubile, soluendum restare? Puto sanè risum hunc illius generis esse, quo Saluianus sui sæculi Ieremias correptos dicebat Christianos in mediâ rerum desperatione; nec tibi alius est ab hac difficultate exitus. Aristoteles non ignorauit rationem harum triplicis generis propositionum,

Digitized by Google

vidit latissimum discrimen propositionum de futuro contingenti, à propositionibus de præsenti, aut præterito: has in se vel in causis determinatas, secus illas, ac proinde non pati leges contradictoriarum, nisi sub descensu confuso, vt exemplo oculi demonstratum est ad oculum, quo vno non solùm colliduntur quæcumque habetis argumenta; sed etiam omnia effugia præcluduntur: ita vt siue responsionibus, siue argumentis agatis, vnica vobis supersit petitio principij, quare res futura sit, & verum sit esse futuram, respondetis quia futura est. Hoc de præsenti, & de præterito captu facillimum est; at de futuro omnem etiam effugit imaginationem illæsam.

A possibili argumentum capio ad futurum: sicut illud antequam sit in se quicquam, vel cum purè nihil est, non cognoscitur, nisi vi causarum, in quibus continetur; ita cum futurum in se nondum sit, contra sensum communem dicitur in seipso cognosci determinatè, causis etiam suspensis. Deinde cum æterna sit illius futuri cognitio, oportet illius transitus à possibili ad futurum causam dari æternam: Quæ vero alia esse potest nisi decretum? Dices ipsummet transitum tempore futurum: at quâ ratione cognosces? non vi causæ sed vi sui. Vides ergo te semper petere principium; te vrgeri rationibus Philosophi, differentia futuri, quod à præterito, & præsenti cum recedat & propius sit possibili, nisi lumen naturale eiurare velimus; fatendum est scientiam mediam sola petitione principij niti, & hoc est nihilum illud, vnde extracta est moles ingens, quæ colossum Babylonicum æquat, similior illi debilitate argillæ, qua nititur, quàm reliquarum partium amplitudine.

Addo aliud fortè validius superiori: admitto propositiones de futuro contingenti, æquo iure cum aliis frui, & iisdem omnino legibus metiendas; ita vt quo momento, etiam naturæ, aut rationis, contradictorias propositiones de futuro concipis, alteram illarum oporteat esse veram, alteram falsam, & vtrumque cognosci à lumine infinito, & increato: hoc est vnicũ vestræ scientiæ mediæ fundamentum, quo assero non astrui, sed funditus euerti, aut quod perinde est, illius vsum prorsus tolli, ad diuinæ prouidentiæ ordinem stabiliendum: nam si quæ sit eius vtilitas, vel efficacia, tota est in eius, vt sic loquar, primogenitura, vt antecedat absolutorũ conditionem, sicut

generatio verbi, vel intellectio, amorem increatum, & personalem: & vt sit exploratrix consensus futuri sub conditione, quo cognito illæsâ libertate, cognitio, & decretum de absolutis consequatur: at si ex lege contradictoriarum habeat determinatam veritatem, cur idem ius negabitur contradictoriis absolutis?

Istæ sunt ante omne decretum perinde conceptibus Dei, aut nostris obuiæ; aut, vt sic loquar, formabiles, sicuti conditionatæ; imò, cum sint simpliciores, & hæ compositis præeant, propositiones absolutæ occurrent intellectui diuino, eodem rationis, & nâturæ instanti, quo conditionatæ: Ergo istæ nullâ ratione antecedunt: Ergo nullus erit vsus, nec subinde subordinatio, cum nulla sit etiam rationis prioritas; ac proinde ante decretum, ante generationem verbi, & si velis etiam ante hypotheticarum propositionum formationem, determinationem, aut notitiam, stabit absolutarum propositionum certa veritas, & notitia quâ verbum procedit, vt aliquando vnus è nostris vrgebat in Thesibus publicis, & nihil responderi potuit. Antecedet etiam compositarum, & conditionatarum propositionum cognitionem. Ad quid ergo scientia media, nisi vt sit aduentus medici post mortem, & ad nihilum valeat vltra, nisi vt mittatur foras? Huius argumenti, quod sæpiùs Thomistæ, & maximè Gonzales vrgent, non dicam solutionem, sed nec commemorationem factam ab Aduersariis hactenus legi, vel audiui.

Atque vt erudito Lectori breuem, & accuratam tabellam eorum subijciam omnium, quæ sparsim, prout Aduersariorum obiectiones exigebant, à me dicta sunt de nostris controuersiis, in quibus nihil nobis reliqui facit Ludouicus præter conuitia, vel auram popularem apud ignaros, inuidos, & hæreticos: progressus nostrarum disputationum genuinam imaginem habes ex elemento aëris in tres diuiso regiones, quarum suprema spheræ ignis iungitur, media est, quâ creantur nubes, fulgura, & tonitrua, & in infima viuimus, & respiramus: hunc triplicem statum habent nostræ controuersiæ, supremus est disputatio de cognitione possibilium in essentia, vt in causa; medius est scientia conditionatæ, vel natura vel vsus; omnium infimus, sunt consecutiones, quæ potissimùm tribus argumen-

tis continentur, quibus Ludouicus triumphat.

Viderit ipſe, quid emolumenti referat ex primo, & ſecundo ſtatu: tertio, & infimo, fateor illum aliquantulùm reſpirare: ſic tamen ſe ad hanc ſcriptionem comparauit, vt videatur potiùs ad triumphum, ad victoriam, vel ad prædam acceſſiſſe, quàm ad iuſtam pugnam: vnde licet noſtra reſponſio non habeat tot capita, quot eius liber, fortè plus habet ſenſus, & ſucci.

Carpit cap. 16. & ſequenti editionem libri; & putat ſe conuiciſſe Authorem duplicis culpæ, mendacij, & violati decreti, quo prohibetur, ne quid de auxiliis edatur: Atque vt ab iſtis, tanquam leuioribus me breuiſſimè expediam: Quæro quid totâ ſuâ Bibliothecâ, agat noſter Author? Defendit S. Doctorem: à quibus? A recentioribus impugnationibus Faſoli, Ripaldæ, &c. quæ in illorum libris extant: de quibus agunt? De his, quas à Mariali tractatas ægrè fert Ludouicus, & ſubinde reum peragit violati decreti Pontificij.

Mira ſanè æquitas! Damnat eum, qui ſe & Magiſtrum tutatur: abſoluit eos, qui huius defenſionis neceſſitatem impoſuere. Iura aggreſſores grauant, & fauent his qui ſe defendunt: At Ludouicus, ſi ſuperis placet, vult ius nouum cudere, vt liceat graſſari in inſontes, D. Thomam lacerare: ſed reos, & ſacrilegos pronunciat, ſi qui Magiſtrum vindicent à manibus graſſatorum. At quâ ratione, inquis, Mariales dicit, opus ſuum cuſum anno 1638. & meminit libri damnati, Authore Patre Rabardeo anno 1643? Reſpondeo opus vniuerſum Marialis non fuiſſe ſcriptum, & editum anno 1638. ſed illa pars, vbi meminit Rabardei ſcripta fuit poſt 1643. Impreſſor, qui priorem tomum non vulgarat, apponere voluit eundem annum 1638.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Defenſio Sybillæ.

SEd grauiter expoſtulat de P. Alexandro Sybilla, quòd ſpecie impugnandi Ianſenium ſcribat contra Petauium & Ricardum, præſumptionis accuſet Molinam, liberiùs agat in Petauium, Scholam Societatis vocet Petauianam, plus æquo attollat D. Thomam, & mul-

ta habeat Ianseniana, quale est, Primò auxilium efficax pertinere ad actum secundum; Secundò Pelagianum esse, negare gratiam per se, intrinsecè ac præcisè efficacem; Tertiò gratiam efficacem communem Thomistis cum Caluino differre consecutione; quia Caluinus vult tolli potentiam proximam dissentiendi; & alia id genus habet multa, quæ tangit potiùs, quàm vrgeat: in primis non video aliam huius expostulationis causam, quàm delicatissimum illæsæ felicitatis sensum, quæ non possit ferre, vel minimum ictum, & nolit æquo cum aliis jure viuere.

Molina inuentam à se concordiam dixit ignotam fuisse Augustino cum maximo Ecclesiæ damno, & si Sybilla hunc præsumptionis redarguat illos hallucinari dicat, reus erit sacrilegij. Si Scholam recentem Petauianam vocet, à vero non recedit; quia ille est præcipuus scriptorum in Ianscnium, de quâ re agitur, & fauet gloriæ Gallorum, quæ augenda, non obscuranda esset Ludouico: cum aliunde pauciores præ aliis nationibus ex Societate, Gallia scriptores habeat, non fuit illi inuidenda, quam eruditione adiuncta eloquentiæ Sirmundus, & Petauius Galliæ compararunt; quæ possit compensare defectum, à me notatum. Quod verò D. Thomæ asserat consensum SS. Patrum præ aliis, superius à nobis demonstratum est. Responsum est etiam plenissimè illi conuenientiæ, quam falsò asserit Thomistis interesse cum Caluinistis, aut Ianseniſtis, & nihil affert, quod à nobis constituta labefactet.

Nec si caperet veram interpretationem sensus compositi, & diuisi, vllam putaret esse repugnantiam gratiæ cum potentiâ ad oppositum, licet sit cum actu opposito. Nec verum est, quamcumque suppositionem antecedentem esse causam necessitatis; imò, vt optimè dicit, & probat Sybilla, est potiùs effectrix libertatis. Nec etiam contra hoc vrget, quod annotat nono loco, gratiam efficacem cõtrariam libertati esse, quia connaturali agendi modo voluntatis conformatur, non solùm in ratione voluntarij, quale admittit Framundus in amore beatifico; sed modo agendi liberè, cum indifferentiâ iudicij, & voluntate obiecto superiore, ac proinde cum potentiâ dissentiendi; hanc verò gratiam efficacem propugnatam ab Augustino contra vltimum Pelagij præsi-

dium, alibi demonstrauimus, ac proinde hanc gratiam Augustinianam esse: an verò sit de fide; expectamus Summi Pontificis decretum. Hoc certissimè scimus, Thomistas non casuros stante Augustino, & Augustinum nunquam casurum. Sunt enim Augustini, & Thomæ Dogmata inconcussa. Vt Alexander VII. Pont. Max. pronuntiauit Breui ad Vniuers. Louanienſem relato.

Non omittam, quod secundo & tertio loco carpit Ludouicus ex Sybilla, nempe iudicium practicum pertinere, sicut gratiam efficacem, ad actum secundum; & posito illo, non adesse iudicium proximum de bonitate suspensionis actus. Vt hæc duo breuissimè refellam, & superiora confirmem: peto à Ludouico, num propositis ab intellectu multis, aut bonis, aut mediis, quorum nullum voluntati necessitatem imponat, sed sint indifferenter prosequenda; voluntas se determinet ad alterum illorum tanquam sibi conuenientius, vt suam libertatem ostendat, sine vllo iudicio, vel actu intellectus distincto à priori; vel admittit nouum iudicium ex applicatione voluntatis, quo intellectus vel imperat actum electionis, vel iudicat hic & nunc conuenientiùs illud medium eligendum? Si primum asserat, manifestè contradicit omnium sapientum, & Sanctorum Patrum sensui, & ipsimet lumini naturali: voluntas enim non potest se determinare, nisi habeat hunc sensum, hic & nunc conuenientius est illud appetere: at cum cæca sit, non potest à se ipsa habere illum actum, quod summi iudicij est: Ergo habet ab intellectu, & illum dicimus priorem & posteriorem esse in diuerso genere causæ; ac proinde inferre actum voluntatis infallibilitet in sensu composito, non diuiso; & cum nihil sit euidentius necessitate illius iudicij vltimi practici, necessariò componendum est, cum libertate, vt etiam ex Bellarmino supra notauimus: Si autem Ludouicus velit scire, an nobis aliquid supersit vltrà conuitia, legat de hac re Aluares in suo opere de auxiliis, Io. à S. Thoma p. 2. de Voluntatio disp. 6. art. 2. & Salmanticenses disp. 2. & occurrent Athletæ, cum quibus luctari, imò & à quibus vinci non erit inglorium.

Finis libri secundi.

LIBER

LIBER TERTIVS.

DEFENSIO THEOLOGIÆ *Moralis Dominicanorum.*

ISTIVS libri Argumentum est origo huius belli infœliciſſimi, quod ipſi victori ſit perpetuo lugendum. Nunquam in Dominicanos, & ſubinde in Summos Pontifices calamum diſtrinxiſſet Theophilus, neque nobis grauis impoſita fuiſſet neceſſitas, nedum innocentiam noſtram, ſed etiam ſupremam Pontificum authoritatem propugnandi aduerſus calumnias illius Auctoris, niſi de communione pro mortuis, de Martyrio per peſtem, de Epiſtolari Confeſſione ſcripſiſſet, digna quæ Romæ damnarentur: cuius æquiſſimam, & mitiſſimam Cenſuram cum ferre non potuerit, exarſit in iudices, eorumque adminiſtros; neque Summis Pontificibus pepercit. Ideo pars hæc accuratius eſt tractanda, ne videar deeſſe officio, ſuccumbere oneri, & cauſæ digniſſimæ præuaricari; ne ipſe ſibi applaudat, & ex iniuſtâ damnatione ſuorum librorum, credat ſibi æquam, ac neceſſariam datam, tot conuitia ſcribendi, & importandi nobis occaſionem.

SECTIO PRIMA.

Refellitur Liber Theophili, qui inscribitur error popularis de communione pro mortuis, à Congregatione Indicis damnatus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Occasio huius Libri, & nostræ Apologiæ.

CVm hâc quartâ Diatribâ omnes Dominicanos lacessiueris, & plures eorum sigillatim, tum maximè mihi videris, duos illorum deligere, quos acerbiùs, & furiosiùs exagites; scilicet Dominicum Bannes, quem facis Caluinismi reum, in quem iamdiù scripsisti tuam Religionem Bestiarum, antequam ederes etiam alium libellum à te inscriptum *De concordiâ, & affinitate doctrinæ Dominici Bannes, & Caluini, circa Prædeterminationem Physicam, Authore Petro Paulo à bellis*, quem Petrum Paulum finxisti esse Apostatam Dominicanum: nec minùs crudeliter sæuis in P. Generalem ob damnatum Opusculum *de communione pro mortuis*. Mihi visum est è re fore Ordinis nostri, si vtriusque causam susciperem, & breui, ac validè, hos duos libros à te scriptos refellerem.

Non mirum est, Theophile, si ad finem Diatribæ quartæ insultes P. Generali; si tibi applaudas, si triumphes, si ad omnes vniuersitates orbis Christiani appelles, & ab illis iam damnatum, quem accusas, & te absolutum iactes. Ita est, Petre, si te referente, si inauditâ parte pronuntiauerint iudices: nam tu ita causam inuertisti in totum, vt aliam subijcias iudicandam, quàm quæ Romæ agitata fuit. Numquam venit in mentem iudicibus, quos traducis, in controuersiam reuocare, an communio facta à Laïco, prosit defunctis ex opere operato; non ignorabant communionem esse partem, aut potiùs vsum, & applicationem Eucharistiæ, vt Sacramentum est; & hoc differre à seipsâ, vt est sacrificium,

quòd ſoli ſumenti proſit ex opere operato, cum ſacrificium interdum nihil ſacrificanti proſit, noceat etiam, & iis ſit vtile, & efficax, pro quibus offertur. Sed Romæ comperta erat tuæ ſcriptionis cauſa, quam tutatus es, & diſſimulas.

Sciat ergo vniuerſus orbis Chriſtianus, quem tu falsò imbuis, & commoues, te nullo pietatis, nullo proficiendi ſtudio, ſed ſolâ æmulatione, quâ ſoles tranſuerſus agi, diſtrinxiſſe calamum in Patres S. Andreæ à Valle, quòd non poſſes ferre frequentiam illorum Eccleſiæ, & ſolitudinem tuæ. Ad S. Andreæ ſingulis hebdomadæ ſecundis feriis confluit quidquid ex primâ nobilitate virorum, aut mulierum Romæ, habet pietas Chriſtiana. Ibi dies feriales videntur verſi in ſolemniſſimos totius anni; eò conueniunt Cardinales Principes, dum tuæ Eccleſiæ eo ſtatu ſunt, vt ibi lamentationes Hieremiæ videantur recantandæ; *Viæ Sion lugent, eò quod non eſt qui veniat ad ſolemnitatem.* Quid tu interim, dum hæc videres? Tabeſcebas præ liuore, & ſicuti inſecta non aliud genus habent armorum præter ſtimulum; ita tu calamum, & atramentum paraſti in illud pietatis exercitium, quo ſciebas populum à tuâ Eccleſiâ reuocatnm S. Andreæ frequentare.

En veriſſima cauſa tui libri, cui reſpondeat oportet vt effectus ſuo principio: non agis Theologum, ſed Sophiſtam. Non affers rationes, ſed argutias, ſed ineptias, & interdum impietates: non vis errorem popularem tollere, ſed populum à Patribus Theatinis ad tuos euocare. Cum illa fuerit tui libri occaſio, ſcilicet liuor & inuidia, cum multa & ferè omnia occurrant ab illo effectu nata, quid mirum, fuiſſe prohibitum, cum reſipiat genium liuoris? Quare fruſtra obtendis pag. 323. te hæc ſcribere nouitatis euellendæ cauſa; cum nullus, qui ſciat, quid ſit Sacramentum, quid ſit opus operatum, poſſit comminiſci, quam fingis, & oppugnas opinionem.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Tria ſubſidia, quæ adueniunt mortuis, ex communicatione viuorum.

CONCEDIMVS tibi, quod operosè probas, hominum otioſiſſime, Euchariſtiam vt ſacramentum eſſe cibum, & medicinam, & ſumenti tantum conferre gratiam, vel remittere peccata quæcumque ex opere operato. De pœnâ temporariâ concedimus etiam, Euchariſtiam non eſſe per ſe inſtitutam ad illius leuamen, aut indulgentiam; ſed non eſt dubium, quin ratione communi Sacramenti, quâ gratiam confert, & auget, & habet adiunctos motus omnium virtutum, & illos ciet, aliquid pœnæ debitæ tollat: nec puto te negaturum, illam remiſſionem pœnæ, vbi noſtri iuris fuerit, poſſe aliis communicari. Id enim habet ex communi ratione bonorum, quæ fideles ſibi mutuò dant, qualis eſt, illa remiſſio pœnarum, vndecumque comparetur: neque enim, vt in alios transferri poſſit, verum eſt, quod dicis numero 10. *Vt vis ſatisfactiua poſſit transferri, debere eſſe germen operum noſtrorum liberorum, & proprietatem illis ex naturâ rei adnaſcentem, de quâ tanquam domini poſſimus diſponere; cuiuſmodi*, inquis, *non eſt vis remittendi reatum pœnæ temporariæ ex opere operato.*

Si tua probatio efficeret, quod propoſuiſti; excluderet inter fideles commercium indulgentiarum, nec poſſet quis, quam ſemel lucratus eſt, vlli viuorum, aut mortuorum communicare; quia indulgentiæ dantur nobis, quaſi ex opere operato. Certè non metimur illas valore operum noſtrorum. Dices, eas fieri noſtri iuris, ac proinde nos poſſe aliis impertiri. Quidni idem dicas de remiſſione pœnæ ex opere operato, per quodlibet ſacramentum collectâ? Nonne perinde noſtri iuris eſt, ac indulgentia? Si hanc negare nequeas communicabilem aliis; certè non poteris, niſi protervè agas, diſſentiri, quin eadem ſit ratio remiſſionis pœnæ per ſacramentum, & per indulgentiam. Aliàs, cedo diſcrimen.

Habemus ergo ex hoc capite, prodeſſe poſſe communionem aliis, præter communicantem. Atque hæc mu-

Digitized by Google

tuatio, vt sic loquar, indulgentiæ per sacramentum obtentæ, fieri poterit alteri multò certiùs, si in antecessum offeras Deo pro aliis, antequam ad sanctam Synaxim accedas, & tuis vsibus applicetur. Dices, eâdem ratione posse communicari alteri gratiam ex sacramento recipiendum: sed quis nesciat latum inter gratiam & remissionem pœnæ, discrimen esse, quòd illam nequeat vllus hominum suis meritis comparatam, alteri communicare: neque enim vllus patitur gratiam à se amoueri cum tanto detrimento, vt fiat minùs sanctus, minùs gratus Deo, minùs etiam in Deum affectus & propensus? Ideò si ab vllo Sanctorum; etiam à Deiparâ viatrice exegisses, aliquam, comparatæ meritis de condigno gratiæ, portionem, respondisset, sicut sapientes Virgines stultis à se oleum petentibus, *ne fortè non sufficiat nobis, & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis.*

Solus Christus infinitè sanctus ipsa diuinitate, quâ delibuta est eius humanitas, potest gratiam sibi condignè debitam aliis impertiri; quia inde nullum detrimentum patitur, nihil minuitur, nec Dei amor in ipsum, nec reciprocus amor ipsius in Deum. Hoc nulli creaturarum, etiam Deiparæ contingere potest. Verum, cum pœnæ remissio extrinseca sit, nec sanctiorem faciat, aut Deo gratiorem, quilibet nostrûm potest istius cum laude prodigus esse, sicut honestissimè gratiæ auarus. Sed ne huc totam Theologiam transferam; stet immobile hoc decretum, pœnæ temporariæ remissionem, siue labori nostro debitam, siue per indulgentiam concessam, siue haustam ex sacramentis, posse aliis donari. Habemus ergò, Theophile, te etiam inuito & reluctante, posse hoc nomine communionem alteri proficuam esse non institutione sacramenti, sed ratione communi remissionis pœnæ, vndecumque proueniat.

Addo etiam, Eucharistiam vt remedium, aut cibum sumptam, sin immediatè, & proximè, saltem remotè, depulsâ infirmitate, & reparatis viribus efficaciùs ad aliorum bonum & solamen operari; sicut cibus, quo milites reficiuntur ante prælium, plurimum confert ad victoriam, & subinde ad patriæ, aut principis salutem, & gloriam. Nil ergo proficis, Petre, tuis argutiis, quin fructuosa aliis esse possit communio, multis modis; si

Hi sunt tres quasi canales, & aquæductus communionis, qui per cæcos meatus deducunt aquas Siloe in loca subterranea, vt mortuorum æstus refrigerent. His tribus quasi canalibus adiungi possunt totidem, quos Theophilus num. 26. refert ex illorum sententia, qui hanc communionem pro mortuis induxerunt, quorum odio potiùs quàm studio veritatis, conatur hos aquæductus obturare, aut demoliri. Promisi me hoc examine duo aperturum; scilicet scriptionis causam, quod iam impleui; secundo errores quos continet, quos rationum vi potius, quàm arrogatâ mihi iudicis authoritate euersum eo. In primis, nihil in exordio libelli, aut parte primâ vsque ad 25. num. nec in postremo à num. 43. vsque ad calcem; occurrit quod in controuersiam deduci possit; totum virus in medio positum est, vbi rationibus futilissimis, & aliquando etiam impiis, conatur auferre Catholicis tria auxiliorum genera ex Eucharistiâ, quibus prodesse possint aliis, & maxime mortuis.

Primo ergo laudanda, & commendanda communio est pro mortuis, quod oratio tempore communionis fusa, sit admodum feruens, ac proinde valdè satisfactoria, qui fructus transferri potest in defunctos. Eo pertinet secundum subsidium, quod iam demonstrauimus à communione hauriri; cum illo remedio curati, aut recreati cibo, fortiùs ad aliorum salutem adlaboramus, nec inde aberrat cogitatio Ioannis Sanchez, relata à Theophilo, nempe animas purgatorij habere aliquod solatium, ex frequenti fidelium huius perceptione sacramenti, quod sperent feruentiores & fortiores fore ad opem sibi ferendam.

Addunt secundo huius pij exercitij authores, prodesse communionem mortuis, ob adiunctas communioni Pontificum liberalitate indulgentias, applicandas mortuis per modum suffragij & solutionis: neque enim verisimile est Iconibus Sanctorum, Rosariis, & aliis id genus indulgentias adiunctas ad solutionem defunctorum, & negari vel sacrificio Missæ, vel communioni, quæ expressam habent, huius & plurium mysteriorum fidei imaginem. Hoc auxilij genus respondet primo & nostris.

Tertiò denique addunt, communionem mortuis fructuosam, vt est opus nostrum, non præcisè vt est sumptio Eucharistiæ, & per os in stomachum traiectio, quod etiam peccatoribus, & brutis potest aduenire: sed vt est complexio omnium virtutum, quibus ornatur anima, vt dignum fiat habitaculum, huius sanctissimi Sacramenti, quocum apud nos *inhabitat plenitudo diuinitatis corporaliter.*

Potestne salua pietate, aut fide negari, Christum receptum cordibus nostris, lucem esse mundi, & quamdiu præsto, & præsens est, multò plura ac diuiniora, animabus bona conferre, quàm lux solis sensibilis soleat huic mundo aspectabili? Quis potest nisi sacrilegus dubitare, cum suæ Christus nobis præsentiæ copiam facit, nos omnium charismatum vbertate beare? Et cum ea sit ingentium bonorum ratio, vt diffuant, & in alios redundent; putasne harum benedictionum expertes futuras animas, quæ tum ipsomet Sacramento, quod Symbolum est vnionis, tum Fidei, & Charitatis vinculo nobiscum arctissimè iunguntur? Communio quasi vasa capacissima omnium gratiarum genere implet, quæ his à me explicatis canalibus sine detrimento plenitudinis in alios redundant.

ARTICVLVS TERTIVS.

Defenduntur tria hæc præsidia contra Sophismata Theophili.

QVid affers, Theophile, quod huiusmodi communionis redundantiam recludat? Quam futilis, ne dicam impia est tua prima argumentatio? *Oratio*, inquis, *fusa in communione, non est communio: ergo etiamsi prosit oratio, communio nil prodest* Nisi velis verbis ludere; certè reipsâ insanis. Orationis feruor à communione nascitur, quia Christus iterum venit ad nos ignem mittere, & summè optat vt accendatur; ergo si à communione est orationis efficacia & feruor; ab ipsa sine dubio totus est fructus, qui nascitur ex orationis feruore. Nonne vides, hanc esse causam, illam effe-

Digitized by Google

ctum? Ac proinde diſtingui opportere, & orationem maximè fructiferam eſſe, quia igne communionis accenditur.

At; inquis, *alia ſacramenta non ſuſcipiuntur in ſalutem fidelium; quis enim hoc fine matrimonium contraxit, aut baptiſatus eſt? Ergo nec communio eâ de causâ frequentanda eſt* Quæ conſecutio? Quid cenſes Sacramentorum præſtantiſſimum nihil habere ſingulare? Ad hoc animarum purgatorij ſolatium, opus eſt Sacramentum frequentari, & eſſe copioſiſſimæ, & vberrimæ virtutis; Reliqua ſi pœnitentiam excipias, quæ eſt diſpoſitio ad Euchariſtiam, ſemel tantùm vel forte bis, aut tertiò per totam vitam ſuſcipiuntur; frequentia eſt ſolius Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, quæ viam communionem conſummant, vt dicit Paulus, probet *ſeipſum homo* per Sacramentum pœnitentiæ, & purgatus de *illo pane edat* ad Sacram communionis menſam. Quid mirum ergo ſi hæc duo Sacramenta quotidiana, ſuſcipienti, & aliis prodeſſe poſſint?

Hæc duo, quæ ex te retuli, licet futiliſſima, excuſari poſſunt; ſed quæ ſubiungis num. 22 non ſolum falſa ſunt, ſed impia. Ioannes Sanches, iudicio Dianæ ſubtiliſſimus & acutiſſimus; meo verò laxiſſimæ, & periculoſiſſimæ doctrinæ, qui peccatoribus omnia indulget, (neſcio, quâ ratione verba, quæ ex illo retuliſti, & quæ aliquid pietatis reſipiunt, illi exciderint;) cenſet animas lætari ex perceptione Sacramenti, ratas nos eò fieri promptiores & fortiores ad opem ſibi conferendam. Sed tu adeo longe es à pietatis ſenſu, vt hanc piam cogitationem totis viribus, ſed ſemper futilibus argumentis extinctum eas: nullum, inquis, gaudij ſenſum admittit doloris magnitudo in animabus purgatorij. Vnde hoc habes, Quibuſdam maior erat paſſionis Chriſti cruciatus igne purgatorio; & tamen Canum quaſi hæreticum traducis, quod eo tempore quo maximè vrgebat dolor, gaudium beatificum ſubduxerit ab anima Chriſti. Deinde, vt hoc qualicumque ſolatio fraudes animas, ignaras facis ſacrificiorum, & communionum, quæ illarum cauſa fiunt; quaſi abeſſent Angeli, qui illis ita ſignificarent, vel expertes corporis eſſent nobis ſtupidiores, qui vno quadrante poſ-

ſumus ad calculos certò reuocare, quot ſacrificia, quot communiones fiant ſingulis diebus per omnes orbis Chriſtiani partes.

Quæ hactenus retuliſti, quamuis voluntaria, & nulla, veriſimili ratione dicta, vtcumque tolerari poſſunt. Sed quâ ratione patiemur te apertiſſimè Paulo contradicentem, cum negas Euchariſtiam vt Sacramentum, Chriſti paſſionis imaginem præferre, aut refricare memoriam? Cum ipſe de communione, ideſt de vſu Sacramenti expreſſiſſimè dicat: *Quotieſcumque manducabitis hunc panem, mortem Domini annunciabitis.*

Futiliùs agis, & grauiùs peccat, cum refellis ſecundum ex communione à mortuis fructum colligendum, ratione indulgentiarum, quas diximus multo iuſtiùs communioni adiungendas, quàm iconibus ſacris, aut granis piacularibus. Poteraſne ineptiùs argumentari, quàm cum repetis, quod in primum genus auxilij effutijſti? *Communicare*, inquis, *non eſt lucrari indulgentias*: ita profecto eſt; diſtincta ſunt, quia vnum fit cauſa alterius: ſed adeone cœcus es, vt non videas hac argumentandi licentiâ omnes indulgentias euerti? Sicut indulgentiæ conferuntur largientibus pecunias ad fabricam ſancti Petri, viſitantibus Eccleſias præcipuas vrbis; ita communicantibus animarum purgatorij cauſa. Sicut ergo is, qui confert ex ſuis bonis aliquid ad fabricam Eccleſiæ, fit indulgentiæ compos; ita is, qui communicat. Poteraſne apertiùs demonſtrare, te omninò gratis has communioni annexas indulgentias impugnare, cum probes applicatas Roſariis, & Iconibus? Quid? Poſtponendumne cenſes imaginem Chriſti ſuo exemplari pleniſſimam, iſtis Diuorum Imagunculis?

At, inquis, hæ mortuorum gratiâ collatæ indulgentiæ differunt ab his quæ, impertiuntur viuis, quod illæ dentur per modum ſuffragij, & ſolutionis; iſtæ per modum iudicij, & abſolutionis; atque ex hoc primo diſcrimine ſecundum deducis, ſcilicet viuos indulgentias lucrari non poſſe, niſi ſint in gratiâ conſtituti, mortuo vero indulgentiæ poſſunt à peccatoribus, ſi iniunctum opus impleant, & animabus purgatorij impertiri;

Eſto non ſit ominò improbabile diſcrimen quod aſtruis; tamen multo probabilius, aut certius eſt, nullam nobis, vel animabus Purgatorij lucrari poſſe indulgentiam, ſi ſimus extra ſtatum gratiæ, vt cenſet Bellarminus, quia indulgentiæ primariò viuis conceduntur & ſecundariò mortuis: vnde debent prius illas viui facere ſui iuris, vt mortuis impertiri poſſint. Et licet hoc in vniuerſum reuocare poſſis in dubium; tamen certiſſimum eſt, cum id genus operis iniungitur, quod citra peccatum mortale fieri nequit, niſi à iuſto, qualis eſt, de qua agimus communio; nunquam à Summi Pontificis huiuſmodi operibus, ſaltem communioni, etiam in mortuorum gratiam adiunctam eſſe indulgentiam, quin velint, & ſtatuant non valituram, ſi à peccatore fiant; alias ipſimet ſua conſilia euerterent; quæ eò ſpectant, vt his indulgentiis, veluti quibuſdam adminiculis, & calcaribus, fideles promoueant ad illa pietatis exercitia, ad frequentiam communionis ſanctam, non ſacrilegam: Quidquid tandem ſit, quem duorum ſequemur, an te, an Bellarminum? Iſte ſemper tuta ſectatur; tu verò per prærupta incedis, & verè dux cœcorum, in foueam præcipites das, quotquot te ſequuntur.

Quæcumque dixiſti contra duo ſuperiora ſubſidia mortuorum ex communione condonari poſſunt: ſed quæ contra tertium opitulandi modum obijcis, non longè abſunt ab impietate hæreticorum. In primis purum Sophiſtam agis, aut potius Sacramentarium, dum communionem vis eſſe ſpecies ore receptas, & in ſtomachum demiſſas, quorum nil deeſſe poteſt bruto Euchariſtiam deuoranti. Inde verò quidnam infers? Nempe nullum, aut certè modicum exiſtere poſſe fructum, & in mortuos deriuari ex communionis, ſiue impetratoriâ, ſiue ſatisfactoria virtute: at nos ſecùs ſentimus: nam communione fructifera pro mortuis totum id continetur, quod Paulus monet adhibendum; ſcilicet vt probemus nos, an rei ſimus alicuius peccati lethalis, vt etiam venialium affectum abijciamus, vt thalamum floridum Sponſo venturo paremus, pietatis, & pœnitentiæ lacrimis rigemus, ornemus omni genere virtutum, vt mixtâ Centurionis reuerentiâ cum alacritate Zachæi, venientem excipiamus, amplexemur

arctiſſimè, illo fruamur, exclamemus cum ſponſa, *quis det te fratrem meum Sugentem vbera, &c.* Hæc omnia, pluraque alia communionis nomine ſignificamus. Ad illas à me deſcriptas certus ſum inuitare Patres Sancti Andreæ, & prouocare indulgentiis Summos Pontifices. Cenſes ne, tum fore ſatisfactorias, ac ſubinde animabus purgatorij proficuas?

Audebis ne dicere, quod ſcribere non erubuiſti? *Conſenſus connubiales magis profuturos; Euchariſtiam nihil habere peculiare vltra matrimonium, & te mirari aduerſarios non inuitare fideles ad illud pro mortuis ineundum?* Et adhuc quæris cauſam libri tui prohibiti, adhuc conquereris ab indice damnatum? Quid poterat Caluinus dicere grauius, & atrocius in contemptum communionis Romæ receptæ, confirmatæ indulgentiis Pontificiis, quam tu auſus es appellare errorem popularem, & illi ad leuamen animarum purgatorij æquare, vel anteponere amplexus maritales? Neſcio certè an hæreticorum vlli iſta ſcripſiſſent.

Sed vnde, mi Petre, de communione ita abiectè ſentis, & nobis contraria? Iam definiuimus eſſe animæ Chriſtianæ cum Deo germaniſſimam ſocietatem, & cum Chriſto eiuſdem naturæ, ac ſubinde Sponſo, connubium fœliciſſimè initum, ac breui conſummandum; at Petrus nihil putat eſſe aliud, *quàm ſpecies deuoratas.* Vndenam communionis hanc ideam hauſit? Fortè ab vſu ſuo: ſingulis vt credo, diebus more ſanctiſſimi ſui inſtituti Sacrum facit per plures annos animo in Dominicanos iniuſtiſſimè implacabili, rancore inueterato, iniuriarum memore, vindictæ tenaciſſimo, & vt paucis dicam, ita comparato in pios & bonos; vt vix par odium in Turcas, & hæreticos excuſare poſſis. Quid ergò homini ſic conſtituto communio eſſe potuit, niſi quod aſſerit, ſpecies deuoratæ? Et vtinam, ne in æternam illius damnationem, quam ſi Euangelij regulas conſulamus, neſcio an poſſit euitare tantâ probos lacerandi licentia, tanto eoque errore, vt putet in iis ſe nil peccare, ſed ſacrificium ſe præſtare Deo. Aut peccatum nihil eſt, vt dicunt athei, aut quæ ex te retuli, quotidianas communiones, & menſam tibi in laqueum vertunt, & ſcandalum,

Digitized by Google

Fortè idem in me regeres, ſed clypeum habeo impenetrabilem, quo huiuſmodi tela repellam. Dicam cum Paulo, *inſipiens factus ſum*, & tui in ſpeciem ſimilis, *ſed me coegiſti*, & ineuitabilem impoſuiſti neceſſitatem inculpatæ tutelæ, cui ſi defuiſſem, non imputaſſes modeſtiæ, & humilitati; ſed imperitiæ, ignauiæ, & vt dicis, latinitatis inopiæ. Deinde ſumus diſſimillimi, tu falſiſſima fingis, ego ex multis veris quæ poſſem reponere, grauiora taceo, & leuiora dico; denique tu in caput Ordinis, in omnia membra, in totum Inſtitutum furis, & debaccharis: ego tuum inſtitutum, vt ſanctum colo, tuos omnes veneror, comprimo quæcumque poſſint in illorum dedecus reſilire, vnus mihi ſcopus eſt, tuis calumniis omnem veri ſpeciem, tibi omnem fidem abrogare de aliis detrahenti.

Concludo, hanc tuam ſcriptionem habere quid ſimile omnium, quibus ſuperiori ſæculo agitata fuit Italia motuum origini, & occaſioni, quam Guicciardinus Author accuratus, ita enarrat. Tres totius Italiæ familiæ potentiſſimæ Aragonia Neapoli, Sfortia Mediolani, Medicea Florentiæ, fœdus inierant arctiſſimum, & reliquis Principibus formidabile. Alexandro VI. in ſedem Apoſtolicam aſſumpto, omnes nouo Pontifici certatim congratulatum ibant; viſum eſt Ludouico Sfortiæ ad commendandum fœdus cum Aragonio, & Mediceo, vnum nomine trium ad Pontificem legatum mittere: id ægrè tulerunt Petrus Medices, & Epiſcopus, qui Florentinorum nomine, orationem congratulatoriam, de quâ mirè ſibi blandiebatur, parauerat, & ne Petro apparatus legationis periret, ne Epiſcopi indicta eſſet oratio, fœdus maluerunt cum Sfortia, & Aragonio labefactare, vnde turbata eſt Italiæ tranquillitas.

Ineptior & magis cœcus eſt Petri in ſuos libros, quàm illius Epiſcopi in ſuam orationem fatuus amor; vt nihil penſi habeat illius causâ omnia turbare: ſcripſerat errorem illum popularem in guſtum operis, cui titulum dedit *hetheroclyta ſpiritualia & anomala pietatis*. Diſplicuit plurimum ſapientibus illud ſpecimen futuri operis: non latebat congregationem Authoris prurigo quâ laborat, non ſolum ſcribendi, ſed omnia ſuggillandi, & ſuo corruptiſſimo iudicio ſubiiciendi: Nullum fore finem

errorum popularium videbant, si impunè vtilissimum exercitium liceret annumerare erroribus popularibus: nihil in religione tutum fore à licentiâ huius ingenii; & eò tandem venturum, vt cultum imaginum, suffragia pro mortuis tanquam errores populares traduceret: hæc pluraque alia rationum momenta, sapientissimos iudices congregationis indicis impulerunt, vt hunc popularem errorem edi prohiberent. Quid tum Author libelli? Multò acerbiùs tulit hoc suum opus improbari, quàm ille supra nominatus Episcopus, orationem paratam supprimi; & vterque maluerunt, Ecclesiam, aut Rempublicam turbari, quàm se præsumptâ gloriolâ fraudari.

Verum ne te dimittam, erudite Lector, ieiunum, aut quod peius est, gustu exacerbato tot amarulentiis quas libellus ille nobis ministrauit, hunc suauiorem apponam ab argumento de quo hactenus non alienum: sicut triplex Conceptionis Diuinæ, aut Filii Dei genus, mente, aut corpore, aut vtroque iunctim Theologi distinguunt; & si has conceptionis partes conferas, præstat mente, quam corpore concepisse, & omnes superat conceptio, & maternitas Deiparæ, quæ corpore excepit & genuit quem ante mente conceperat: ita de communione statue: Iungi possumus Christo mente & ore seorsim, aut vtroque simul: scio præstare puro affectu charitatis, oratione mentali, & reliquis, quæ refert Petrus, exercitiis, quàm ore, quàm speciebus, vti possunt bruta & peccatores; sed si vtrumque iungas, & sacramentali communioni addas spiritualem, tum accedes ad Deiparæ maternitatem. Hanc communionem instituerunt PP. S. Andreæ, hanc docent, hanc consulunt, hanc tandem, concludo à Petro impugnatam, libello iustissimè prohibito.

Digitized by Goo

SECTIO SECVNDA.

Compendium & iudicium controuerſiæ inter Theophilum Raynaudum, & Thomam Hurtado, quo demonſtratur illa omnia peccaſſe Theophilum quæ nobis toto libro falſo imponit.

APologiam pro ſacra Congregatione Indicis adornabam, eamque promoueram; cum ad manus meas peruenere libri duo, vnus Leodegarii Quintini, ſeu Theophili Raynaudi titulo, *Theologia antiqua de veri Martyrii adæquatè ſumpti notione contra Thomam Hurtadum*: alter iſto Authore, *Duplex antidotus, contra duplicem libellum Raynaudi de Communione pro mortuis, & de Martyrio per peſtem.* Vix licuit inter ſcribendum, aut opus fuit hos libros attingere: nam examen libri de Communione pro mortuis abſolueram, antequàm Thomas Hurtadus mihi ab amico miſſus fuiſſet. Hi duo Authores contentione maximâ, & maiori conuitiorum acerbitate diſputant de Martyrio per peſtem, vnde prima origo ſcandalorum, & de Communione pro mortuis: placuit vtrumque legere, interiectâ noſtrâ ſcriptione, & inſpicere an ſemotis conuitiis, quæ omnino dimidiam operis partem implent, aliquid haberent, quod ad rem noſtram faceret, & à me fuiſſet omiſſum.

Vidi vtramque controuerſiam fusè & accuratè, & cum magnâ eruditione à Thoma Hurtado fuiſſe pertractatam, & plura ex antiquitate ſingularia & recondita collecta, quæ demonſtrant, vtrumque Theophili librum iuſtiſſimè à ſacrâ congregatione fuiſſe notatum, & prohibitum, & Authorem inique conqueſtum fuiſſe de cenſurâ illi inflictâ: nec non ſuffragia priuatorum Doctorum, & Academiarum captaſſe, & dolo obtenta, ſi verè obtinuit, fruſtra oſtentare, & peſſimo conſilio opponere ſacræ Congregationi, quaſi velit Academias Catholicas ad bellum contra Romanam Eccleſiam ſollicitare & accendere.

Digitized by Google

illius Apologia omnium criminum, quæ falsò Dominicanis improperauit. Primò eius libellus docet, vel certè resipit hæresim Aetianam, Lutheranam, & Petrobrusianam, vt demonstrat Thomas sui libri Paragrapho tertio & decimo; neque ab illâ notâ se potest vindicare, nisi abyssus abyssum trahat, & vt hæresim effugiat, incurrat in Eucharistiæ, & bonorum operum contemptum planè sacrilegum. Hæresis Aetij, Lutheri, & Petrobrusianorum, quæ non in eo solum posita est, quod neget sacrificium Ecclesiæ prodesse animabus quæ in Purgatorio torquentur; sed etiam quod non admittat opus vllum bonum viuorum vtile, & proficuum esse defunctis; & cum eximium pietatis Christianæ opus sit, vel communio, vel oratio impetratoria; nescio, quâ ratione deprecari à se poterit eorum hæreticorum consortium, & contagium, cum asserat communionem vel orationem impetratoriam, leue, vel nullum esse subsidium animarum Purgatorij: & hoc locis citatis validissimè vrget Thomas maximè argumentis Petri Cluniacensis contra Petrobrusianos, quos egregio libro oppugnauit.

Nec vllâ cauillatione potest primam illam hæresis accusationem deuitare Theophilus, nisi se det præcipitem, vti facit, in secundum crimen contumeliarum, vel sacrilegiorum contra Eucharistiam & eximia opera pietatis, vel contra Sanctorum reuerentiam: hoc triplici reatu illum grauat Hurtadus variis locis sui operis. In primis Paragrapho decimo nono, hoc in illum argumentum intorquet. Negari non potest quin communio spiritualis sit opus pietatis perfectum, cum Concilium Tridentinum Sectione decimâ tertiâ, capite octauo illam impensè commendet, & dicat tunc fieri, cum nimirum voto propositum illum Cœlestem panem edentes fide viuâ quæ per dilectionem operatur, fructum eius, & vtilitatem sentiunt: hanc verò communionem spiritualem addit, ex Thaulero fieri posse centies per diem, à iusto non sine immenso fructu, modo adsit pia deuotio. Negabit-ne Theophilus huius spiritalis communionis fructus participes esse posse viuorum beneficio defunctorum animas? Potestne etiam negare, quin communio spiritualis Sacramentali iuncta multò

posset. Ignorantiam aperit Hurtadus Paragrapho sexto, quod Raynaudus nesciuerit, hæc duo distinguenda: baptisari, communionem sumere, aut quodlibet aliud Sacramentum nomine alterius; vel illi vim satisfactoriam susceptionis Sacramenti applicare. Hæc duo adeo diuersa sunt, vt primum sit error Marcionistarum, qui induxerant hunc morem, vt interdum viui baptisarentur nomine, & loco illius, qui decesserat sine baptismo, & credebant hoc illi prodesse: hunc errorem damnat S. Thom. Lect. 6. in cap. 6. Ioannis: Sed licet nullus possit quasi procurator nomine alterius suscipere baptismum, aut Eucharistiam, aut contrahere matrimonium, nil tamen impedit, quin possit satisfactionem huiusmodi operationum, quibus se parat ad Sacramenta, aut illa suscipit, alij communicare; sicut, & reliquorum operum bonorum. Cur enim non eadem lege censeantur? Quasi deterioris sint conditionis, quod Sacramentis inseruiant.

Ex quâ distinctione accuratè explicatâ ab Hurtado Paragrapho 6. omninò corruit argumentum, quod Raynaudus repetit ab exempio aliorum Sacramentorum: omnia enim prodesse possunt, sicuti communio secundo sensu, non primo accepta. Sed part. 4. eiusdem Paragraphi merito dicit indignum esse, quod proferat vir Catholicus, plus prodesse mortuis ieiunium, vel quodlibet aliud Sacramentum, quàm communionem; quod illa plus pœnæ habeant, quàm ista: quasi tota vis satisfaciendi & proficiendi aliis haurienda sit à labore externo corporis, aut non potiùs à præstantia, & subinde à difficultate ipsius operis. Quodnam verò potest cum communione certare, hâc duplici dote, ad quam velut ad certam regulam exigere debemus omnem vim satisfactoriam, impetratoriam, aut quamcumque aliam, quæ bonis operibus inesse possit? Fateor si laborem & subinde satisfactionem, aut emolumentum communionis velimus metiri, ad mentem Raynaudi, qui non aliam cõmunioni subesse difficultatem putat, quàm quæ communis sit glutionis hostiolæ, seu sit consecrata, siue non sit; meritò eius vim, & pretium ad animas è purgatorio redimendas constitueremus, infra vel minimum opus bonum. Sed vt Hurtadus Paragraphi 9. par-

te 4. *hac ponderatio Theophili fallax omnino est, & à libra Catholicorum declinans, & panem Eucharisticum qui calore charitatis coquendus est, frigidum in furnum immittit.* Quid potest dici magis à communi sensu Patrum omnium, de Eucharistiâ alienum? D. Thomas quæst. 7. ad supplementum art. 9. ad tertium, dicit baptismum hoc differre ab Eucharistia, quod cum sit spiritualis regeneratio, non prosit nisi genito ex opere operato, quamuis ex opere operantis prodesse possit, sicut cætera opera meritoria; sed cum Eucharistia signum sit Ecclesiasticæ vnionis, eius efficacia potest in alios magis sese effundere, quàm reliquorum Sacramentorum, Communio reliquis Sacramentis vtilitate in alios præstabit: quod etiam idem Sanctus Doctor in 4. dist. 45. quæst. 2. artic. 3. confirmat ex hoc capite, quod suffragia viuorum prosint defunctis, vel ratione charitatis, quâ vniuntur inter se, vel ratione intentionis in defunctos directæ; & ideo Eucharistia præ omnibus aliis prodest mortuis, quia pertinet ad charitatem, & est Sacramentum Ecclesiasticæ vnitatis continens Christum, quo tota Ecclesia vnitur, & consolidatur.

Et si velimus etiam rem hanc secundum Raynaudi regulas metiri: difficultate rei, Communio reliqua pietatis opera, secundum Sanctos Patres, & vtilitate in omnes superabit. Quid enim laborioſius, aut difficilius dignâ Dei susceptione, quæ omnes creatæ naturæ vires longè vincit? Hinc illæ voces SS. Patrum, Eucharistiam *cibum grandium, & panem fortium esse*, aut Mysterium omnium maximè horrendum. Hinc apparatum omnium virtutum exigunt, humilitatem, fidem, confessionem Sacramētalem à conscio peccati mortalis, etiam contrito, non solum ad decentiam, sed etiam ad necessitatem Sacramenti. Viderit Raynaudus, quid commune habeat cum Sanctis Patribus, & cum huius Sacramenti dignâ, & laborioſissimâ susceptione illa vox profana, & digna omni seueritate censuræ, *quis labor est in glutitione, tantilla hostia?*

Quamuis librum Hurtadi non vidissem, cum de hâc controuersiâ scripsi; tamen cum ipso planè conueni, & tria fructuum genera dignè communicantibus cum ipso

numeraui, quæ etiam possint ex opere operato communicari defunctis. Primum fructum satisfactorium cum ipso repeto ab oblatione Sacrificij Missæ, cui interest communicaturus. Hunc fructum explicat Paragrapho decimo sexto, & addit triplicem esse posse, primò si sacrificio interfis, secundò si des stipendium Sacerdoti, tertiò si communices. Aliud genus fructus satisfactorij petitur ab ipsa communione, vt est Sacramenti susceptio, secundum communem legem Sacramentorum, quæ infusione, vel augmento gratiæ aliquid pœnæ temporalis remittunt. Tertius tandem fructus est ab iniunctis indulgentiis, quas Summus Pontifex largitur, vt piorum studium ad communionis frequentiam, & ad leuamen defunctorum accendat. Has autem omnes satisfactiones pœnales communioni adiunctas, etiam ex opere operato posse animabus purgatorij ad arbitrium piorum communicari, probauimus suprà cum de hâc re ageremus; nec quidquam objicit Raynaudus, nisi vt dicit Hurtadus inania, & ventosa obluctamenta.

Ex quibus omnibus constat, falsam, ac pœnè impiam esse sententiam, Communionem parum, aut nihil posse prodesse mortuis; cum illi quatuor satisfactionum genera constare demonstrauerimus, quæ sint arbitrij fidelium, & possint illa impertiri animabus, vt fusè defendit Hurtadus toto ferè suo opere, sed potissimum Paragrapho nono decimo quinto, vsque ad finem libri.

Quid si satisfactoriæ virtuti impetratoriam adiungas, quam Eucharistia, & communio propè infinitam habet? Sed illam etiam Raynaudus eleuat duplici responso. Primò ait, orationem quâ impetratoria est, inutilem defunctis; secundò Communionem tenue subsidium esse animabus Purgatorij prout impetratoria est ratione actus nostri: sed hanc Raynaudi responsionem planè conuellit Hurtadus, tum paragraphi 10. par. 4. & seq. tum Paragrapho 13. In primis non potest negari, quin ex consensu omnium SS. Patrum, vtraque Ecclesia triumphans & militans pro patiente oret: id enim habent precationes solemnes pro defunctis, *vt*, *Beatâ Mariâ Virgine intercedente*: & omnes hâc clausulâ ab-

ſoluuntur, Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

Vnde Petrus Cluniacenſis ſuo libro contra Petrobruſianos, hæc quatuor probanda ſuſcipit; bona viuorum viuis, mortuorum mortuis, viuorum mortuis, & mortuorum viuis prodeſſe. Fruſtra autem Beati, aut iuſti precarentur pro defunctis, ſi verum ſit quod aſſerit Raynaudus orationem, prout impetratoriam, inutilem eſſe mortuis. Atque vno verbo, Eccleſiam damnat, & SS. Patres, qui has precationes commendant, inutiles iuxta Raynaudum; & etiamſi admittat proficuas, ad cumulum erroris, negat adiuuari Communione. Sed imprimis poterat addiſcere à Suarez, Orationem, vt impetratoriam, quatuor modis vtilem eſſe animabus purgatorij. Primò quia obtinet viuis auxilia, quibus velint, & poſſint animabus opem ferre: Secundò vt Beati Cœlites expoſcant à Deo ſuas ſatisfactiones illis applicari: vel tertiò, vt vnus Sanctus id ab illo impetret: vel quartò, vt intenſiore pœna tempus purgatorij contrahatur, & acceleretur gloriæ conſecutio.

Id vero minimè ferendum habet reſponſio vltima, quod aſſerat communionem, quà impetratoriam, parum habere momenti, aut ſubſidij: nam cum duplex ſit oratio impetratoria, vna expreſſa, altera interpretatiua, qualis erat ſanguinis Abel clamantis ad pœnam, & qualem nonnulli Theologi cenſent, eſſe Chriſti in cœlo Patri vulnerum cicatrices monſtrantis: Quis poteſt negare, vtrâque vi impetratoria Euchariſtiam, & communionem maximè præſtare; cum corpus Chriſti adſit, qui vtroque genere, vel alterutro in cœlis pro nobis orat: & cum aliunde vis impetrandi ſit à fiducia diuinæ bonitatis, & potentiæ quæ velit, & poſſit de nobis benè mereri; vbinam apertiora vtriuſque attributi argumenta occurrunt quàm in Euchariſtia?

Si Apoſtolus cenſuit primæ ad Corinth. decimo quinto, eos qui bono animo licet falſo errore, mortuorum nomine baptiſabantur, hâc ipsâ voluntate illorum causâ ſuſcipiendi baptiſmum, illis profuiſſe; poteritne citra impietatem aſſerere inutilem fore Communionem, quâ Chriſtus ipſe ſuſcipitur mortuorum cauſâ frequentatam in Eccleſiâ, & à Sanctis Patribus com-

mendatum? Nam vt Hurtadus toto Paragrapho vndecimo demonstrat, ritus est antiquus Ecclesiæ Catholicæ communicandi ad singulas Missas, vt Laïci participes essent sacrificij oblati, & eius susceptione mortuos iuuarent.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Theophilus iniurius in Sanctos.

EX his ergo omnibus conuincimus Raynaudum duplicis contumeliæ in Eucharistiam, quod illi vim ferè omnem satisfactoriam, & impetratoriam auferat; neque his duabus iniuriis contentus, totidem addit in hoc Sacrameutum, in diuos, & in opera pietatis: nam in primis ipse, qui vnicam sanctæ Brigitæ reuelationem in Conceptionis Immaculatæ gratiam toties commendauit, & falso improperauit nobis quasi illam eleuaremus; cum Cardinalis Turrecremata præfationem in librum harum reuelationum quasi Apologiam scripserit; modo tamen vt apertè demonstret, se non veritatis causâ, sed ex merâ contentione disputare, compertas de communione pro mortuis reuelationes Beatæ Ioannæ à cruce sanctæ Gertrudi factas, & plures alius à Ludouico Blosio pijssimo, & iuxta grauissimo scriptore relatas, ridet Petrus impietate dignâ Erasmo, aut Luciano: & adhuc de censurâ suorum librorum conqueritur, cum ausus sit scribere illa, quorum etiam hæreticos puderet. Et Antonius de Vvinghe illustrator operum Blosij annotauerat ad marginem in cap. 6. de Monili spiritual, vsum esse, & doctrinam Ecclesiæ Catholicæ, animas à Purgatorio liberari pietate sumentium Eucharistiam illarum causâ, vt probat exemplum à Blosio relatum.

Quid ad hæc Raynaudus? Vix ausim referre. *Forsan*, inquit, *ille qui communicauit, laborabat anginâ, & sic cum magno labore hostiam consecratam, deglutijt, vt in labore corporali satisfactionem pro illâ animâ reperiret.* Quæ addit, horret animus scribere, vt mirum sit pœnam tantæ impietatis, non solum librum vnum,

aut alterum, ſed etiam omnia opera; & ipſum nomen Authoris damnationem hactenus non ſubiiſſe. Hoc argumentum proſequitur Hurtadus toto Paragrapho 10. Poſt illud impietatis exemplum, penè ſuperfluum eſt aliorum meminiſſe.

Quartum denique in communionem, & in reliqua pietatis opera iniuriam vrget Author, toto paragrapho 18. Eccleſia nihil non tentat, vt fideles ad pietatis exercitia ſollicitos habeat, nec vllum omittit argumentum, quo illorum reuerentiam, & affectum in ſanctiſſimum Sacramentum augere poſſit. Itaque rata non poſtremum eſſe ſtudium iuuandi parentes, & amicos defunctos, illo affectu naturali prudentiſſimè vtitur, vt prouocet ad frequentationem Communionis, causâ mortuorum faciendæ, & illi etiam plures indulgentias adiungit.

Quid ad hæc Raynaudus? Illa in totum damnat: *Non eget*, inquit, *Chriſtiana pietas his commentis, nec admittit huiuſmodi tectoria ſinceritas, & veritas; quaſi non habeamus plus ſatis illiciorum ad frequentationem Euchariſtiæ, adornatur pia fraus, & obiectâ eſcâ falſi fructus, inuitantur fideles ad crebram ſacra menſa aditionem.* Arbitrabar exhauſtam omnem impietatem; ſed videtur continuò creſcere: certus ſum, nihil Caluinum atrocius ſcripturum, contra prudentiſſimam Eccleſiæ, & Summorum Pontificum, rerum ſacrarum œconomiam, & diſpenſationem. Quid verius & ſolidius explicatâ à nobis doctrinâ de fructu ex communione à mortuis percipiendo? Hanc tamen non rationibus, ſed conuitiis refellit ſcriptor Catholicus, & religioſus, & commenta vocat, ſordes, quibus Summos Pontifices, & Eccleſiam conſpurcat. Mira eſt ſanè Summi Pontificis patientia, qui iſta ferat, nec vlciſcatur.

E quatuor capitibus à nobis propoſitis, quò totam diſputationem Thomæ Hurtadi reuocauimus; abſoluta ſunt duo priora de hæreſi, & de rerum Sacrarum contemptu.

Digitized by Google

ARTICVLVS TERTIVS

Paradoxa Theophili.

SEquitur tertium de opinionibus falsis & absurdis : sed cum omnia quæ ex Raynaudo refutauimus, ad istud genus pertineant, addemus tantùm duo absurda, & penè paradoxa, quibus imperitia demonstratur hominis, qui in omnes censoriam virgam assumpsit. Et illud in primis in Hurtado refellendum, & irridendum suscipit, quod orationem dixerit esse essentialiter submissionem ad Deum : & ad omnia Dictionaria prouocat, quibus hæc duo, inquit, toto cœlo differunt.

Sed Hurtadus illum arguit tanquam grammatices magis, quam Theologiæ peritum, & paragraphi 14. part. 10. à Dictionario grammatico prouocat ad Theologicum, & ex D. Thoma, & Caietano 2. 2. quæst. 83. art. 3. demonstrat, oratione hominem reuerentiam Deo exhibere, quatenus se illi subijcit, non præcisè ex humilitatis sensu, quatenus se nihil esse reputat, sed ex indigentiâ, vt agnoscit se à Deo omnium bonorum Authore pendere, & ab illo suis malis remedia efflagitat.

Verum error ille primus excusari potest præ altero, quo animas purgatorij videtur in infernum deijcere : præ dolore intensissimo omnis solatij, & gaudij expertes, ac ferè impatientes facit. Hunc verò errorem præ cæteris operosè, & efficacissimè repellit Hurtadus toto paragrapho 7. & variis argumentis exagitat. Primum sumit à statu animarum purgatorij, qui medius est inter Beatos omnis doloris, & damnatos omnis gaudii immunes ; animæ verò Purgatorii vtriusque status extremi participes mixtum habent cum dolore gaudium, cuius tot & tantæ causæ suppetunt, vt verissimè dixerit S. Catharina Senensis, se à Deo audiuisse, neminem præter Sanctorum animas in paradiso solidiora, aut vberiora gaudia percipere animabus purgatorii. Cui reuelationi suffragantur celeberrimi Theologiæ Scholasticæ, & Mysticæ Scriptores, nec illis desunt huius gaudii causæ efficacissimæ : nam in primis fide certum est

illas hoc loco detineri, vt velut viuicomburio torqueantur donec expurgatæ fuerint, & ab huiusmodi pœnis viuorum suffragiis leuari. Ex his duobus ergo principiis, quasi necessariâ consecutione nascitur gaudium, cum certò sciant, sibi viuos opem ferre, vt quam primum ab huiusmodi tormentis liberentur.

Sed solidius gaudium ab ipso Deo, vel summè perfecto, & infinito, vel sibi bono percipiunt: hi enim sunt duo fontes, vnde nascitur ille, *fluuius qui ciuitatem* beatorum *latificat*, & Cœlicolas omnes *torrente voluptatis* inebriat: hæc enim est, cumulata illorum fœlicitas, quòd sciant quid in se sit Deus, & quid sibi per totam æternitatem sit futurus: vtroque bono delectantur animæ iustorum in purgatorio reipsâ, & plene primo, spe altero. Hinc à Thoma Hurtado profundè distincta pars superior & inferior intellectus, & voluntatis; & ineptè à Raynaudo refutatur hæc distinctio. Certum enim est à D. Augustino, & D. Thoma has facultates, quasi aërem in varias regiones diuidi, in superiorem, quæ æterna contempletur, & ab illis agendorum regulas excipiat; & in inferiorem, quæ temporalibus attendat: illa Deo subiiciatur, & in se illapso fruatur; ista verò creatis dominetur, vel ab illis patiatur. Huius discriminis luculentum argumentum est Christus patiens, & beatus: atque ad illud exemplar, quod in Caluariæ monte monstratum est, animæ Purgatorij suis pœnis gaudia admiscent; aut potius seiuncta diuersis partibus, quasi regionibus continent; & dum igne corporeo alligantur, & torquentur parte inferiori, fundus animæ Deum præsentem habet, eoque incipit frui, gustum futuræ beatitudinis iam spe perceptæ capit.

Non possum supersedere à tertio paradoxo Raynaudi quod eodem paragrapho par. 9. & vlt. refellit Hurtadus: cum enim videret sibi imminere graue periculum, & insolubile argumentum pro subiectâ disputatione communionis, à sacramento, quod die Parasceues celebrat Ecclesia, & animabus purgatorij etiam applicat his verbis. *Quod ore sumpsimus Domine, purâ mente capiamus, & de munere temporali fiat nobis remedium sempiternum.* Et eâ die non fiat consecratio panis & calicis, sed ex præsanctificatis fiat oblatio & communio pro animabus

purgatorij ; inde manifeſte conuincitur , Euchariſtiam, qua ſacramentum, Eccleſiæ more , animabus defunctorum applicari & proficuam eſſe.

Quid ad hæc Raynaudus ? Cum nihil haberet , quod reſponderet , quaſi deſperatione adactus , negat hanc conſumptionem ſpecierum eſſe communionem ; ſed quoddam ſacrum ſimilitudinarium, vt videre eſt in Miſsâ nauticâ, quam ſiccam vocant. Eſto non fiat ſacrificium: quod ſi vltro concedam , vim argumenti auget : non poteſt negare eſſe ſacramenti ſuſceptionem , quæ profit mortuis ; & hic eſt noſtræ diſputationis finis, & fructus.

ARTICVLVS QVARTVS.

Mendacia, Calumnia , & Maledicentia in Hurtadum.

HIc Articulus eſt breuior futurus; quia ſi velimus ſingula proſequi, exſcribendus eſſet liber integer; cum nihil aliud ſit quam mendaciorum, & conuitiorũ illuuies, vt ipſe titulus demonſtrat. Vnum mendacium annotabo , quod ſit inſtar omnium. Triplici ait, oppugnatione appetitum ſuum de communione pro mortuis opuſculum : Primâ à conſortio cum hæreſi Aetii , & Lutheri : Secundâ variis argumentis à Thoma Hurtado, & de his abunde actum eſt : tertiam , inquit , oppugnationem adornauit Auguſtinus de Bellis , qui agnoſcit , ipſum euiciſſe quod obtendebat , errorem eſſe popularem communionem pro mortuis, & falli plebem ex deſiderio, ſuos vitâ functos iuuandi communicantes : ſed non debuiſſe hunc errorem curari, quia perinde eſt, ſiue per veritatem, ſiue per falſitatem Deo ſeruiatur , dummodo ſeruiatur. Hæc Theophilus.

Sed falſiſſimum eſt , Auguſtinum de Bellis conceſſiſſe, vmquam Raynaudum probaſſe , quod propoſuerat ; ſed refutato efficaciter eius libello , ſecundam & conditionatam reſponſionem adhibuit : eſto populus ex ignorantiâ inuincibili deceptus fuiſſet ; non debuiſſe à frequentatione communionis ſemoueri, cum ignorantia inculpatum

faceret ; & si animabus Purgatorij nihil emolumenti conferret hæc Communio, ipsis Communicantibus vtilissimam esse , nec debuisse hoc fructu fraudari. Nihil verius, & prudentius hoc responso Augustini , sic à me explicato , nihil mendacius illo , quod Theophilus fingit.

Supersedeo à referendis falsiloquiis , conuitiis in Hurtadum congestis. Id solum obseruabo Hurtadum scripsisse contra nouam opinionem Raynaudi , cum modestiâ & grauitate dignâ Theologo , laudasse tanquam virum valde eruditum & pium ; sed addidit se mirari, quod ita stomachatus fuerit , aduersum communionis pro mortuis vsum , qui pius & rationabilis esset , tum ad excitandam compassionem animarum Purgatorij , & voluntatem eas iuuandi ; tum etiam non mediocrem deuotionem in venerabile Eucharistiæ sacramentum , nec sub specie pietatis , & religionis animabus carceri mancipatis auferendum. Addit , Raynaudum deditum fuisse Latinitati , quâ fatetur pollere , magis quam Lectioni doctorum Sac. Theologiæ , quos male intellexit. Tertio Raynaudum arguit , quod dixerit audacter, non esse habendam fidem , reuelationibus Sanctæ Brigitæ, Geltrudis, & similium sanctarum mulierum. Quarto mirum est quantum extenuet Raynaudus mortuorum subsidia , videtur enim, vt dicebat ille, mortuos flagellare. Quinto & vltimo Raynaudus finxit , quem feriret, quia nemo Catholicorum opus operatum somniauit.

Hæc summa est eorum quæ scripsit Hurtadus in defensionem communionis pro mortuis , confirmatæ decreto congregationis contra libellum Raynaudi. Iudicet æquus Lector , an excesserit metas modestiæ disputationis ; an habuerit Raynaudus causam expostulandi , & congerendi in Hurtadum plaustra conuitiorum : sed Raynaudus adeo delicati sensus est , adeo præposteri iudicij , vt putet , graue crimen esse , si quid improbetur eorum, quæ asserit , & cum omnia sibi in alios permittat , nihil vult aliis in se licere. Itaque vbi primum audiuit Thomam , pro peste damnatum à congregatione martyrium improbasse ; antequam liber Thomæ ad manus eius peruenisset , hanc Lugduni die vndecimâ Decembris 1652. epistolam scripsit. *Quod attinet ad The-*

nam Hurtado, nondum vidi; sed nihil quidem ad me pertinet, ego non sum hospes in huiusmodi Bambilionibus contundendis, iam sex multaui, Barresium, Camerarium, Chiesonium, Volanum, Launoyum, Goldulphum, & omnes aque durè: nemo eorum ausus est reclamitare. At videro quid notet, apparabo illi moretum salitum, & piperatum, nisi agat de martyrio, circa quod oportet me dextre agere, & tempus prastolari opportunum: quamquam nec circa hoc abibit prorsus impune, si sonticam suam ibi repererit Criticus.

Ex hac Epistola nosse licet Authoris ingenium, & incredibilem vanitatem: ignauiæ aduersariorum imputat, & suorum librorum terrori, quod à grauitate, à modestiâ, & prudentiâ Christianâ profectum fuit: supersederunt à scribendo, ne cum homine insanire viderentur, & ne conuitiis, quo reuocare solet disputationes omnes, certarent; ne scandalo essent fidelibus, & Ecclesiam ridendam propinarent hæreticis, qui vnus est librorum huiusmodi fructus.

Videat etiam prudens Lector, an ea, quæ ex Hurtado retulimus, dederint Raynaudo iustam occasionem hæc scribendi ad Patrem Auersa Generalem Hurtadi, *Breuiculum aberrationum, falsiloquiorum, & petulcitatum in opere Hurtadi deprehensarum.* Vbi nam sunt illa falsiloquia; illæ petulcitates? Doctrinam antiquam, Ecclesiæ decreta, & congregationis Romanæ, solidissimis rationibus & pari modestiâ, ac grauitate defendit Hurtadus; & hæc vocat Raynaudus falsiloquia, petulcitates, & putat sibi licere illi, per conuitium dare cognomina *Bucca ferrei*, *pilosi*, vt ostendat, non doctis dictis certare, sed maledictis, & certare tanta clamositate, ac præsidentiâ, vt Ennianum *Tarantantara* fragore superet eius Baubatus.

Totus autem eius conniſus, quoad hoc negotium, in illud incumbit, vt fabre factâ ex suo cerebro nouâ notione Martyrii, sanguine, vt ait violenter per tyrannum effuso rubricati, excludat à martyrum albo Sanctos Alexandrinos, quos veluti martires Ecclesia colit, quamuis non pro asserendâ fide fuerint mortui; sed pro charitate in pauperes. Videamus, an iustior sit Raynaudi contra

Hurtadum de martyrio per peſtem, quam de communione pro mortuis expoſtulatio.

SECTIO TERTIA.

Compendium & iudicium Controuerſiæ, de martyrio per peſtem.

IDEM eſt Hurtadi in hâc controuerſiâ de martyrio per peſtem ius, & rationum robur contra Raynaudum, quod ſuperiori de communione pro mortuis; par etiam futurus eſt exitus, & Hurtadi certa victoria de Raynaudo iuſtiſſime damnato decretis ſacræ Congregationis indicis, Præfecto Bernardino Cardin. Spada Epiſcopo Albanenſi: & ita habet cenſura; *de martyrio per peſtem ad martyrium improprium, & proprium vulgare comparato, Diſquiſitio Theologica Theophili Raynaudi: eiuſdem error popularis diſcuſſus. Anno à Natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti* 1647. *indictione decimâ quartâ die vero vndecimo menſis Martij, &c.* Hoc decretum defendendum ſuſcipit Thomas Hurtadus contra libellos duos Theophili.

ARTICVLVS PRIMVS.

Status Controuerſiæ proponitur ex Hurtado.

NE de vocibus, vt fieri ſolet, diſputatio inſtituatur, accuratiſſimè variis exemplis ſtatum controuerſiæ explicat Hurtadus. Sicut, inquit Antidoto primo ad finem paragr. 14. & Antidoto 1. paragr. 1. parte vndecimâ, Duplicem obedientiam diſtinguit S. Doctor 2. 2. q. 104. a. 2. Vnam, quæ eſt ſpecialis virtus, cuius obiectum formale eſt præceptum tacitum, vel expreſſum ſuperioris; aliam, quæ eſt generalis, & reſpicit voluntatem ſuperioris quocumque modo inſinuatam: ſic etiam diſtingui ſolent reliquæ virtutes gratitudinis, humilitatis: & ad id genus diſtinctionis omnino reuocanda eſt hæc de martyrio Diſputatio. Vnde, vt illud apertius

obedientiæ exemplum vrgeamus, & inde lux hauriatur, & nebulæ omnes diſpellantur, quas offundit Theophilus : ſicut is, qui obſeruat mandata Dei, ex motiuo virtutis temperantiæ, & charitatis, &c. ad quam ſubiecta materia pertinet, dicitur obedire Deo in actu, quaſi exercito materialiter, quia voluntatem Dei implet, quamuis formaliſſime ex motiuo obedientiæ, vt eſt ſpecialis virtus non pareat ; & Religioſus, qui regulam implet, etiam nullo impoſito præcepto, obedire dicitur, etſi non reſpiciat ſpeciali virtute obedientiæ, præceptum aliquod formale, & expreſſum : idem plane de martyrio dicendum eſt.

Vnde eodem loci Hurtado argumentum ineluctabile elicit, quo ſimul controuerſiæ ſtatum explicat, propoſitam veritatem demonſtrat, & confodit aduerſarium, atque omnes eius technas diſſoluit. Obedientia quæ reſplendet in omni actu virtutis exercito, & inobedientia, ac ingratitudo, quæ in exercitio omnis peccati mortalis elucet, ſi illa comparetur ad veram & ſpecificam obedientiam, & iſta ad veram, & ſpecificam inobedientiam, & ingratitudinem, eſt materialis, impropria, & analoga obedientia, ingratitudo, inobedientia, nec ab illis rigore Theologico dicitur quis formaliter proprie & ſpecifice inobediens & ingratus : nec ab illâ duplici notione obedientiæ abſtrahitur vnus conceptus vniuocus, ſed dumtaxat analogus : ergo idem omnino dicendum eſt de martyrio ſanguinis, quod propriiſſime martyrium eſt ex ſenſu totius antiquitatis, & de martyrio per peſtem, quod analogicè, & materialite tantum hoc nomen habere poteſt.

Illuſtrat hanc eandem controuerſiam exemplo huius *nominis Apoſtolus vel apoſtata & hæreticus.* Certum eſt propriiſſimè Apoſtolatus iura ſolis duodecim à Chriſto deſignatis competere per totum orbem miſſis, cum facultate Eccleſias vbique inſtituendi, & ſcribendi libros canonicos : hoc tamen Apoſtoli nomen, non æquo iure, ſed vere & analogice D. Xauerio attribuit Raynaudus : ita Duplex ex ſcripturâ hæreſis, genus eſt, vitâ, & moribus negantium fidem, vel ſenſu, & verbis : hæc propriiſſime hæreſis eſt, illa materialiter, & analogicè tantum.

Digitized by Google

Addit tandem variis locis nouam lucem huic contro-uersiæ à nominum ethimologiâ, in quorum significatione, inquit Sanctus Doctor, aliud interdum est, id à quo nomen sumitur; sicut inquit, lapis à læsione pedis translatum est: aliud vero est id, ad quod significandum institutum est, nempe ad certam speciem corporis significandam: ita inquit, nomen Martyrij sumptum est à morte oppetitâ propter Christum; sed ex vsu Ecclesiæ receptum est, vt significet mortem violentam illatam à Tyranno alicuius veritatis, aut virtutis supernaturalis, & Christianæ causâ, quæ dicitur baptismus sanguinis, & parem habet cum baptismo fluminis vim, vt ex opere operato remittat culpam omnem, & pœnam, ex attrito contritum faciat, nihil pœnarum relinquat, vt vere dici possit, *iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre.*

Vnde afferri potest exemplum superioribus aptius, & quod magis ad rem faciat à duplici baptismo, vel sacramento, voto aut re susceptо: vtrique enim nomen commune est analogicè, non vniuocè, similis etiam quodammodo effectus; cum hoc tamen discrimine, vt sacramentum baptismi, voto susceptum ex opere operantis iustificet, remittat peccatum, non tamen omnem auferat pœnam: iustificatio enim ex opere operato, omnis pœnæ remissio, effectus est baptismi reipsâ susceptі.

Quod omnes agnoscunt inter hæc duo genera baptismi discrimen, idem statuit congregatio Indicis, confirmat Thomas Hurtadus inter martyrium sanguinis, seu ex violentâ morte alicuius virtutis, aut veritatis supernaturalis causâ illatæ, & martyrium Patientiæ, Charitatis: & illud omne nouum ab antiquo distinctum, quod inuenit Theophilus, & quod pertinacissime defendit.

ARTICVLVS

ARTICVLVS SECVNDVS.

Duo errores damnati in libro Theophili: æqualitas martyrij per peſtem cum martyrio Sanguinis refellitur à nouitate opinionis.

VErum vt rem confuſiſſimam, & longiſſimam paucis, & diſtinctè complectamur, ex documentis antiquæ Eccleſiæ: Praxis Romana, & Catholica duo damnat in Theophili martyrio Charitatis, & per peſtem: Primo quod paris faciat conditionis, naturæ, & virtutis cum martyrio ſanguinis, eadem det priuilegia, quæ omnino quatuor continentur, nempe iuſtificatione ex opere operato, remiſſione omnis culpæ, & pœnæ, tertio exemptione à precibus Eccleſiæ, quarto aureolâ vltra aueam victori donandâ. Præter hæc quatuor, quæ antiquo, & ſuo nouo martyrio vult eſſe communia, ſecundum Eccleſia damnat, quod non ſolum vtrumque æquet martyrium, ſed ſuum nouum antiquo velit potius & præſtantius eſſe.

Hos duos errores multis argumentis congregatio, & eius Apologiſta validiſſime conuellunt, quæ omnia lucis, & breuitatis causâ ad duo reuoco: primum petitur à nouitate opinionis ſuſpectâ vbique in rebus fidei, & in ſubiectâ materiâ manifeſtè damnandâ: aliud deſumitur à naturâ martyrij, & à conditionibus, ac proprietatibus, quas legitimum martyrium requirit, & quæ manifeſtè deſiderantur in martyrio Theophili. Ad hæc duo argumenta reuoco quæcumque Hurtadus & Theophilus ſcripſere ſemotis conuitiis, quæ ſunt infinita.

Quod ad nouitatem attinet, fatetur Raynaudus par. 3. cap. 6. priſcos authores ſui martyrij non meminiſſe; ſed eius dumtaxat, quod ex doctrinæ reuelatæ, odio infertur: verum addit illud argumentandi genus, cum ſolâ authoritate negatiuâ nitatur, futile eſſe. Sed contra hanc reſponſionem Hurtadus paragr. 1. part. 2. efficaciſſime & inuincibiliter arguit; in rebus, quæ ad dogmata, ad diſciplinam Eccleſiaſticam, ad rem ſacramentariam pertinent, argumentum ab authoritate negatiuâ neruoſum

& efficaciſſimum eſſe, quo vſi ſunt ſemper SS. Pat
contra omnes hæreticorum nouitates: atqui vt ex ſta
controuerſiæ explicato conſtat, diſceptatio iſta de Ma
tyrio maximi momenti eſt, pertinet ad rem ſacrame
tariam vſu frequentiſſimam; in dubium vertitur, a
plura ſint baptiſmata, an priuilegia quatuor martyr
ſanguinis, ſeu mortis violentæ communicanda ſin
morti ex charitate, ex patientiâ, voluntarie magis ſuſce
pta, quam violenter illata: atque huius generis mar
tyrij fatetur in Eccleſiâ antiquâ, vel altum eſſe ſilentium
vel non eſſe expreſſam mentionem: ergo hoc ſolo no
mine reiicienda eſſet opinio Theophili. Sed addimu
non ſolum tacitum, aut ignotum fuiſſe, quod Theophi-
lus admittit, augmentum, vel auctarium; verumetiam
expreſſiſſime reprobatum: ergo nullâ ratione defend
poteſt.

Hurtadus toto fere paragr. 3. probat expreſſis verbis
SS. Patrum, latiſſimum eſſe diſcrimen inter martyrium
compertum ſanguinis, & reliqua patientiæ, charitatis,
quibus nomen analogum ſit commune, priuilegia, vero
enumerata ſoli martyrio ſanguinis aſſerunt: & licet ha
Patrum authoritates falſis poſſit interpretationibus cor-
rumpere; omnia tamen eius ſuffugia præcludit teſtimo-
ninm Cypriani libro de mortalitate; vbi ex ſenſu com-
muni Chriſtianorum apertiſſimè aufert morti ex peſte
inſeruientium cognatis, & amicis, Martyrij gloriam,
quia fugiebant peſtem, ne martyrio priuarentur. Hæc
enim obiiciebant Diuo Cypriano, *martyrio haud priuor, dum morte præuenior.*

Quid ad hæc Cyprianus? Non reſpondet ex mente
Theophili, mortem ex peſte, in obſequium languen-
tium oppetitam martyrium eſſe, quod æquet, aut ſuperet
illud, cuius deſiderio tenebatur: reſponſio in promptu
erat, & omnino neceſſaria, niſi falſa fuiſſet, & contra
ſenſum omnium Chriſtianorum. Vnde Cyprianus in
aliâ, à Theophili ſcholâ eruditus, reſpondet conquerenti
de palmâ martyrij peſte ſibi ereptâ, *Non eſt*, inquit, *in tuâ poteſtate, ſed in Dei dignatione martyrium, non po-
teſte dicere perdidiſſe, quod neſcias an merearis acci-
pere.* Hoc argumentum confirmat primum propugna-
culum congregationis Indicis paragr. 4. par. 1. defenſum

ab Hurtado contra ludibria Theophili : neque enim congregatio voluit illi ſuæ cenſuræ rationes occultas eſſe, & primam petit à nouitate dogmatis, quod multipliciter vrget; primò, ſi vltra mortem violentam pro Chriſto oppetitam detur martyrium à peſte, dabitur quadruplex baptiſma, nempe fluminis, flaminis, ſanguinis, & peſtis, ſeu mortis naturalis acceleratæ, vi alicuius malignæ qualitatis ab aëre hauſtæ.

Theophilo retulerat Cardinalis Spada magnam vim factam in hoc argumento à conſultoribus, & iudicibus: ridet tamen illud, & per ludibrium data reſponſione, futuros plures baptiſmos, culcitræ, ſi quis illa ſuffocetur, aut veneni, ſi quis eo pereat : Concludit tandem, *non puduit has nugas obijcere*. Stupenda planè Theophili audacia, quos reuerebitur, ſi iudices Romanos pro nugacibus habet, etiam cum ſolidiſſima obiiciunt, & ipſe meras nugas reponit ? Neque enim martyrii diuerſitas à quibuſcumque cauſis pendet; ſed ab iis quæ mortem violentam faciunt, vt à naturali diſtinguitur, etiam ex morbo feſtinata.

Ad idem genus nouitatis pertinet ſextum congregationis propugnaculum. Si ſemel accenſeamus numero Martyrum eos qui moriuntur inter miniſtrandum ægris, aut faciendo aliquid boni : Ergo in album martyrum referendus eſt ſanctus Caſimirus, & illi omnes, qui nolunt ſeruare vitam remedio quodam illicito, vt Chartuſianus eſu carnium, religioſus diſpenſatione regulæ, monitus à mago de cæde inferendâ, ſi velit fugere, ne videatur fidem habere magicis incantationibus, vel illis vti ad propellendum morbum : martyr futurus eſt reus accuſatus Iudaiſmi, damnandus ad mortem, vt negatiuus, ſi nolit falſo ſibi imponere id crimen. At quis dicat omnes hos enumeratos caſus habere vim martyrij, & quatuor priuilegia illi eximia ? Certe hoc perinde eſt, ac ſi quis vellet omni liquorum generi ad ablutionem apto, dare vim baptiſmi fluminis, quod citra hæreſim admitti nequit.

Eo etiam pertinet ſecundum Congregationis propugnaculum: ſi quis inquit, charitatis causâ accedat ad ciuitatem peſte infectam, vt amico illo morbo laboranti opem ferat, & caſu moriatur, vel lapſus equo, vel

confossus à latronibus; ille cum obeat mortem ex aliquâ virtute supernaturali, non esset fraudandus gloriâ martyrij; licet id neget Raynaudus, quia, inquit, casu mors illi accidit: sed immerito, & parum consequenter ad sua, & communia principia ex D. Thoma in 4. dist. 49. quæst. 5. art. 3. si quis moriatur ex vulnere fidei causâ illato; quod tamen mortale non fuit, nisi ex aliquâ negligentiâ, non caret aureolâ martyrij: sic etiam nec ille, qui perit, dum it adiutum amicos ægros, si voluntas illos iuuandi, consequutâ morte satis sit ad martyrium. Ad idem argumentum à nouitate petitum pertinent quæcumque habet Hurtado par. 3. paragr. 1. vbi affert alia his similia exempla. Eo etiam spectant, quæ dicit paragr. 5. par. 1. ad defensionem sui argumenti, quod ex nouitate reuera efficacissimum est: & si quid pudoris, aut reuerentiæ in Ecclesiam Theophilo reliquum fuisset, debuerat ad illud obmutescere.

ARTICVLVS TERTIVS.

Secundus locus Argumentorum contra Martyrium per pestem.

SEcundum genus argumentorum petitum à proprietatibus vero martyrio annexis, varie vrgent, & conficiunt Congregatio, & Hurtado. Primo verus, & legitimus veritatis, & virtutis testis non debet sponte prodire ad vltroneam mortem, sed ad id cogendus aut vocandus est: illa proprietas vero martyri à Tyranno interfecto competit, & deest morienti peste, dum ex charitate inseruit proximo: ergo illud, non istud habet veram martyrii gloriam.

Prima propositio est communis doctrina Patrum à Christo hausta, qui prohibet, ne vltro ad certamen accedamus; tum vt nostræ infirmitati, tum etiam vt persecutorum bono consulamus, ne nos in periculum temerè, & illos ad sæuitiam propellamus. Sed si defendendæ fidei, aut infirmorum animandorum instet necessitas, non debemus certamen detrectare: sicut enim primum temerarij, & præcipitis est animi; ita hoc

Digitized by Google

ſecundum eſſet timidi, & ignaui: nec vllus vmquam martyrum ab hoc medio, ſeu temperamento receſſit. Si qui enim viſi ſunt ſponte prodiiſſe, vel ad tyrannum acceſſiſſe, id fecere neceſſitate defendendæ fidei, vel debilium confirmandorum, dum perſecutio vergeret in graue damnum Eccleſiæ: & tum teſtes legitimi iure diuino, cogebantur fidei atteſtari. Hâc neceſſitate & vt ſic loquar legitimatione carent, qui peſte laborantes curant; quia nullo cogente vltro prodeunt, ad illud charitatis exercitium, & nullum ex diuino mandato teſtimonium iure editum reddunt ſicut fidei martyres.

Eodem ſpectat ratio quarti propugnaculi. Ad verum martyrium opus eſt tyranno, ſicut ad pœnitentiam, & Chriſti vt Redemptoris aduentum, vero peccato, eius ſanguine, aut noſtris lachrimis eluendo; quia martyrium eſt verum certamen ad ſpectabile, ad quod proinde non ſufficit, vt vult Raynaudus, vel dæmon hoſtis inuiſibilis, vel infirmitas corporea: ſicut enim componit cum martyre morbum, aut Dæmonem, qui metaphorice tyranni ſunt, ita etiam à veri martyrij proprietate recedit.

Eoque longius, quo remotior eſt à ſupremo actu Chriſtianæ fortitudinis, quem cum SS. Patribus D. Thomas conſtituit in ſuſtinendâ per ſe morte, vt virtuti maximum periculum creet, nullo ad eam auertendam quæſito, aut parato remedio. Certum enim eſt perfectioris fortitudinis eſſe tolerantiam mali, quam impetum, & aggreſſionem; eoque in ſuſtinendo animum magis eminere, cum mortem præſentem videt, nec vllo remedio auertit: ita comparatus eſt martyr fidei, & miles, qui Eccleſiæ causâ arma ſuſcipit, & in hoſtem irruit, vel eius ſuſtinet impetum: ne Eccleſia indefenſa ſit. Si ergo contingat in prælio deſiderari, vere martyr eſt, quia mortem non detrectauit, & ſi hoſti reſtitit id Eccleſiæ potius, quam ſui causâ fecit. Longe alia eſt ratio inſernientium ex peſte laborantibus: illi enim parant remedia contra morbum, quaſi contra inimicum inanimem, idque ex vi operis, & his præſidiis, atque aliis armati ad mortem impauidi accedunt.

Eodem ſpectat defenſio ſecundi argumenti Hurtadi paragr. 5. part. 2. vbi videtur Theophilus ſui inſtituti

religioſi omnino oblitus. Nam diuos Alexandriæ immortuos obſequio peſte laborantium, quos Eccleſia colit 28. Februarij, quaſi martyres, adhibet ſui furoris miniſtros, & inducit adeo atrocia conuitia in virum religioſiſſimum euomentes, vt illorum, ne dum Cœlites, ſed hæreticos, ac pœnè damnatos puderet. Id vero, qua de cauſa? Quia decreta Eccleſiæ Romanæ, & antiquam Patrum doctrinam defendit contra profanas eius nouitates. Nec ſolum Eccleſiæ traditio genuinam Martyrij notionem à Tyranno interfectis vindicat; ſed illis etiam aſſerit vera Peripateticorum ſchola: nam vt iam monuimus, & egregie docet S. Doctor, interprete Caietano 2. 2. q. 123. art. 5. vltimus fortitudinis conatus eſt, in perferendâ morte, aut eius periculo ab hoſte, vel tyranno illato in odium fidei, & virtutis: at in naufragio, & periculo contagij nullus eſt, qui pugnet contra bonum fidei, & charitatis, aut qui ab illo arceat: ergo dum quis inſeruit peſte infectis, eſt potius impauidus, quam per ſe fortis.

Hæc eſt mens Philoſophi 3. Ethicorum cap. 9. vbi non agnoſcit præcipuum munus fortitudinis, circa quodcunque genus mortis, qualis impendet in mari ex tempeſtate, vel ex morbo; ſed circa eam, quæ eſt pulcherrima; vt cum quis moritur in bello ad defenſionem patriæ. Vbi D. Thomas lectione 14. dicit idem cenſendum eſſe de quolibet genere mortis, quam vir fortis ſuſtinet ab aduerſario virtutis cauſa, vt inde excludatur cauillus Theophili, qui putat, nos arctare fortitudinem ad ſola belli pericula: damus enim illi locum in omni genere virtutis, cuius defendendæ causâ hoſtis minatur, & intentat mortem. Alia autem ſunt, inquit Caietanus, ægritudinis, aut maris pericula, quæ non aduerſantur directè bono virtutis, quando quidem communia ſunt bonis, & improbis; ergo non eſt in his præcipua fortitudinis materia, ſicut nec in peſte: licet enim dicatur bellum diuinum, in vindictam peccatorum, & bonorum exercitium; non tamen prohibet quin iuſtus exercitio charitatis in infirmos vacet, imo ad hoc opportuna eſt: ergo non habet fortitudo hactenus, cum quo pugnet, & qui arceat à bono, in quo ſita eſt huius virtutis ratio.

Digitized by Google

ARTICVLVS QVARTVS.

Secundus error ex præstantiâ Martyrij per pestem supra Martyrium sanguinis.

RAynaudus errorem errore cumulat: non fuit illi satis æquare Martyrio fidei suum nouum ex peste Martyrium: adeo illius amore captus, ac penè dementatus est, vt non solum Rhetoricandi licentia, sed etiam rigore Theologico anteponat: quod propius absit à similitudine Christi, qui se sponte obtulit morti. Hic vera ergo necessitas incumbit defendendæ religionis. Deinde, inquit, habet aliquid hoc genus Martyrii, quo reliqua Sanctorum Martyria superet; quia nihil est admixtum malitiæ Tyrannorum, aut carnificum: vnde concludit huic Martyrio communem esse cum altero, & cum Sacramentis vim remittendi culpam omnem & pœnam ex opere operato.

Si prima Theophili assertio, qua suum nuperum Martyrium antiquo æquat, vtcumque tolerari potuisset, certè hæc secunda, qua etiam anteponit, nullo modo ferenda est. Nescio, an plus vitii, & erroris insit conclusioni, vel argumentis, quibus illam probat, sicuti demonstrat Hurtadus parag. 1. part. 4. vsque ad finem. Nam prima probatio à similitudine cum Christo, vel à spontaneâ oblatione vix excusari potest ab errore: si quid enim vitium habeat, conficiet cum hæreticis, opera quæ ex voto, vel præcepto fiunt, minus accepta Deo esse, quam quæ spontaneè, nullius voti, aut præcepti vi. Deinde: potestne negari citra manifestam hæresim, Christo impositum moriendi præceptum? Peius aliquid etiam habet secunda probatio, quâ vult euincere præstantius esse Martyrium suum communi Martyrio, quod expers sit omnis hominum improbitatis.

Mirum est, quod Deus non aduocauerit Theophilum ad consilium, & Oeconomiam redemptionis humanæ; Author enim illi fuisset, ne quid ex sæuitiâ, & improbitate hominum, admisceretur, quo purior, & perfectior esset, vti suum Martyrium. Nec aduertit quod

ex Philosopho retulimus, fortitudinem, & victoriam suas vires augere, & inclarescere ex Aduersariorum impetu & malitiâ: alia est enim fortitudo cum hoste, aut Tyranno, alia cum pestis periculo pugnantis, vt amicum iuuet. Hic enim non moritur, vt curet; sed curat etiam si adsit periculum proximum mortis: at fidei Martyr moritur, vt fidem confirmet. Hoc discrimen adeo apertum est, vt cæcum dicat Theophilum Hurtadus nisi id videat. Quis enim neget perfectius fortitudinis obiectum, aut exercitium esse, cum quis vitam contemnit, præsentem mortem oppetit, vt fidem defendat, & suo sanguine consignet; quàm illius, qui nullo oppugnante fidem, aut charitatem in proximum, illi peste laboranti auxilium confert, etiam cum contemptu mortis? Huius enim virtus, & fortitudo non respicit æquo vultu, & animo vitam, & mortem, vt charitatem exerceat; sed ne illi, & officio desit, periculum mortis non detrectat, quod multo inferius est Martyrum fidei fortitudine. Vnde immerito, nec sine nouo errore, dat Theophilus suo Martyrio vim iustificandi ex opere operato, nullo Authore, nullo fundamento, nec minori temeritate, quam si quemlibet liquorem ad vsum baptismi admitteret.

Vrget etiam illum Hurtadus argumento efficacissimo, quod tacuit Raynaudus, quia nihil habebat, quod responderet: Nam si par sit vtriusque vis ad iustificandum, sicut cum mater grauida occiditur in odium fidei, infans vtero inclusus saluatur baptismo sanguinis materni: ergo mater quæ immoritur ministerio peste laborantium, filium, quem vtero gestat ex opere operato purgat à peccato originali: quod nullus vnquam Catholicorum dixit.

ARTICVLVS QVINTVS.

Frustra Doctorum & Academiarum dolo captata suffragia à Theophilo.

HÆc est summa Controuersiæ de Martyrio per pestem, quod damnauit Congregatio Cardinalium,

Sed Theophilus omnium vniuerſitatum, & priuatorum Doctorum ex totâ Europâ ſuffragia captauit, & duodecim vniuerſitatum, quinquaginta ſeptem Scriptorum, & plurimum Doctorum gloriatur ſe habere, quibus decretum Romanum eleuet: Ad quæ plura Hurtadus. Et primo quidem ſuffragia Academiarum, aut Doctorum expendit accurate parag. 2, part. 7. & ſequentibus; Reſponſionum ſumma eſt.

Primo fraude Theophili, & amicorum, hæc ſuffragia obtenta; vel enim data ſunt ante decretum Romanum, vel eſt illis arte occultatum, vnde ex Italiâ, vbi euulgatum primo fuit, nullam habet Academiam, quæ faueat, & quinque Doctores oſtentat, ſed falſum illis imponit. Deinde: vt Hurtadus notat, Patres Societatis, qui Hiſpalenſem Academiam ad huic ſententiæ eius Martyrij ſubſcribendum vrgebant, caute ſtatum Controuerſiæ occultabant. Et ſi propoſuiſſent, an baptiſmus peſtis par, aut ſuperior eſſet baptiſmo ſanguinis, & an haberet eandem vim iuſtificandi ex opere operato etiam filium, quem mater immortua obſequio charitatis ferret vtero, omnes fuiſſent illius opinionem exectati. Quare verius puto non alio ſenſu reliquas Academias Martyrium Theophili probaſſe, quam quo Granatenſis admiſit, non de Martyrio proprie, & ſtricte ſumpto, ſed tantum analogice eâdem diſtinctione, quâ Apoſtolatum, quâ obedientiam, gratitudinem, & aliagenera virtutum, aut vitiorum Theologi ſolent diuidere: & ſi ab his Doctoribus aut Academiis rogaſſet Theophilus, confirmari quem dat D. Xauerio Apoſtoli titulum, nullus, puto, contuliſſet eo ſenſu, aut gradu, quo duodecim Apoſtolis competit: ita licet interpetari, vel excuſare ſenſum huiuſmodi Doctorum, aut Academiarum, ne grauemus, vel ignorantia, vel aperta contumacia contra antiquam, & præſentem Eccleſiam.

Et quamuis Theophilus contendat, aliquot Doctores, vel Academias ſuo ſenſu Martyrium, atque eodem rigore, quo defendit confirmaſſe, nihil mirum eſſet: nam præter quod obſeruat Hurtadus, præcipuas orbis Chriſtiani Academias Pariſienſem, Louanienſem, Duacenſem, Salmanticenſem, Complutenſem, Conimbri-

censem, noluisse, sine dubio rogatas subscribere, reliquas vero inferioris notæ in illum errorem impegisse, cum etiam grauiorem incurrerint. Nonne Cypriano Authore tota fere Africa Anabaptismum hæreticorum voluit inducere? Nonne Concilium Basileense voluit quasi dogma fidei, suam aduersus summum Pontific. authoritatem statuere? Nonne hodie multi Theologi, sentiunt non solum in Ecclesiâ de fide definiri posse, quæ verbo Dei scripto, aut traditione implicite, aut virtualiter continentur (quæ est vera Catholicorum sententia;) sed etiam citra traditionem diuinam ex solâ Ecclesiastica, vel ex solo sensu mystico Scripturæ, ignoto literali nouos articulos condi, quod plane est fundamenta religionis conuellere, & Canones Conciliorum eodem loco constituere, quo libros Scripturæ Canonicos? Quid potest vero magis Anti-christianum dici illo errore, qui tamen plurimis forte obrepsit, quam pro suo Martyrio numeret Theophilus?

Nihil ergo iuuant suffragia tot Doctorum, & Academiarum; nec enim loquuntur ad mentem Theophili; aut si illi in totum assentiant, infringuntur decreto Romano, quo Martyrium cum errore populari damnatum est. Nec causari potest Theophilus, se inauditum, & indefensum, fuisse à Congregatione censurâ notatum: Nam res sub duobus, Pontificibus Vrbano VIII. & Innocentio X. diligentissime discussa est: diu perorauit Galliæ assistens pro Theophilo, Orator Regis Galliæ totis viribus damnationi intercessit, nec potuit impedire: adeo noxium & periculosum dogma visum est iudicibus æquissimis & doctissimis consultoribus.

At dicit Theophilus prohibitum quidem librum, non causâ Martyrij per pestem, vel falsæ, aut periculosæ doctrinæ; sed habitam rationem vulgi, cuius captum hæc sublimior doctrina superabat, & debilium oculos poterat suo splendore perstringere; vel id factum in gratiam Nicolai Rodulphi Generalis Dominicanorum, qui hanc de Theophilo pœnam repetebat, ob scriptum contra suum Ordinem librum, cui titulus *Religio Bestiarum.*

Hæc responsa resipiunt hominem qui naufragio dum mergitur, non attendit, quid bibat: potestne

quidquam dici magis ab omni ſpecie veri alienum, quam quot effutit Theophilus? Iam pluribus præiudiciis abiectâ omni veracitatis cura ſibi fidem abrogauit: ſed his vltimis commentitiis videtur præterita ſuperare. Poterit ne perſuadere, ea Cenſura intactum fuiſſe Martyrium de peſte, vel illâ Iudices voluiſſe Patri Rodulphio gratificari? Nam is ipſe refert. Cardin. Spada ſibi aperuiſſe damnatum librum causâ illius noui Maryrij, nec-non rationes conſultorum ſolidiſſimas, quas refellit quaſi nugas. Nonne conqueritur, P. Vuaddinghum virum doctiſſimum, & religioſiſſimum ſibi in hac controuerſia fuiſſe aduerſatum? Præterea ſi quid dandum fuiſſet gratiæ potius, quam veritati, aut æquitati; certe Societatis authoritas adiuncta commendatione Legati Regis Galliæ apud Summos Pontifices, Patris Rodulphi gratiam viciſſet, nec fulmen liber Theophili paſſus fuiſſet. Sed videtur adeo ingenioſus, vt faciat ſe fœlicem ipſo infortunio. Nihil periculi, inquit, ſuberat libro, niſi ex infirmitate vulgi: & ſe ſolatur exemplo Suarij, cuius ſinceriſſima doctrina caſtigata eſt ad auertendum dedecus æternum Clementis octaui, qui imprudens illam confixerat, atque iſta dicit ſe referre ex libro de immunitate Dominicanorum. Vnde conſtat iam à ſexennio, & vltra fuiſſe elaboratum, & ſeruatum in ſcriniis, ſicut parricidij conſilium à decennio meditatum, cuius authorem numquam pœniteat.

Et hunc Theophilum, Ioannes Antonius Velaſques, vocat *totius ſapientiæ compendium*, referente Hurtado. Obſtupui, fateor, ad illud elogium; & cum aliquid ex Velaſques Commentariis delibaſſem, quod magis placebat, quam quæ ex Baëza, Celada, & aliis legeram; dubitaui, an idem eſſet Author Commentariorum in Paulum, & Elogij in Theophilum, & inquiſiui, an Ioannis Antonii nomen conueniret interpreti Apoſtoli: vbi autem comperi, ipſum eſſe laudatorem Theophili, parum abfuit quin omnino excideret ab opinione apud me de ſe conceptâ. Bone Deus, quam prodigus eſt Velaſques Elogiorum! Si illi Theophilus eſt totius Theologiæ Compendium, quid reliqui ſibi fecit? Quem titulum dabit Bellarmino, & Suares? Si ille ſit Compendium, iſti erunt totius ſapientiæ Pelagus;

& adhuc improperabit Theophilus Dominicanis, ipsos attollere Diuum Thomam supra id omne, quod dicitur doctum: Cum laudes in Diuum Thomam à nobis congestæ iaceant infra Elogium, quo illum Velasques ornauit, aut potius se fœdauit. Sed quidquid sit, duo hactenus demonstraui, Theophilum iustissime à damnatum, & iniquissime Dominicanos falsis criminibus, quorum ipse reus est, grauasse.

Vltimis duobus libris vtramque nostræ Familiæ Theologiam propugnauimus, non quâ latè secundum totum suum ambitum patet, neque his omnibus placitis quæ lacessita sunt vniuersim à nostris æmulis, sed iis tantùm locis quæ carpuntur ex postulationibus Carterij, & tribus Theophili libris insectationum in nos. Nonnullas etiam primo libro explicuimus & propugnauimus è Scholâ nostrâ opiniones, quæ ad alterutram Theologiam pertinebant; vt si hæc omnia iungas, non spernendam doctrinæ nostræ portionem explicatam habeas, & à calumniis aduersariorum vindicatam, quod vnum hoc nostro labore quærimus. Hunc enim propositum nobis scopum nouerint boni omnes, nempe vt nos vindicemus ab eo contemptu, quo si nos deiecerit Theophilus, non modo inutiles, sed planè scandalo futuri simus toti Ecclesiæ: forte etiam dum conculcatum Ordinem inculpatâ, vt credimus, tutela pro virili erigimus, iis qui ex deiectione nostri animum possent attollere occasionem suppeditare nostri consilij est, ne vltrà sapiant quam oportet sapere. Id si assecuti fuerimus, non pœnitebit nos huius laboris suscepti.

ARTICVLVS VLTIMVS.

Retractantur de Patre Nidard temerè credita & dicta.

IIs nostræ doctrinæ vindiciis statueram inserere, vt sub finem tertij tomi promiseram, responsonem ad librum Patris Nidard: Sed lætor datam mihi occasionem retractandi quæ temerè de illo scripseram, &

quam ex nimiâ credulitate religioſiſſimo viro intuli iniuriam ſanè atrocem, quâ poſſum, reſarciendi.

Incideram in Authorem neſcio quem: is fortè aliorum dictis, ſicut ego ipſe eius lectione deceptus, quam citato loco adnotaui, Pontificii de Conceptione decreti præpoſteram omninò interpretationem retulit ex libro huius Authoris, vt narrabat, Duaci edito, aſcitam Conceptionis Immaculatæ *Laudabilitatem* ex Pontificiis ſanctionibus, Catholicis indubitatam, contendebat ad certitudinem fidei proximam, per quatuor gradus ſuprà Moralem, ſuprà Phyſicarum dignitatum, & Metaphyſicarum demonſtrationum, imo ſuprà principiorum per ſe notorum, & indemonſtrabilium euidentiam arcanum Immaculatæ Conceptionis proueniſſe: vnde inferebat, quamuis vltimâ Alexandri VII. Conſtitutione cautum ſit, ne ſecùs ſentientes damnentur, aut vexentur aſſertiue ex fide certâ, poſſe tamen illis notam erroris inuri, & pœnas problematicè infligi.

Viſa primum mihi eſt hæc interpretatio quolibet paradoxo incredibilior. Nullam ab eo tempore quo mihi innotuit, prætermiſi diligentiam in eo libro, quo hæc contineri dicebantur, conquirendo; nec contentus à Bibliopolis Pariſienſibus, quibus in Belgio quotidianum eſt commercium, expetiuiſſe, illius Prouinciæ, & Duacenſes Patres noſtros litteris amicorum rogaui, ad nos mitterent librum, qui apud ſe typis datus ferebatur; ſed nuſquam comparuit aut repertus eſt: vnde mihi vehementiſſima ſuſpicio ſuborta eſt aut veriùs certa ſententia ſedit, grauiſſimo Patri opus falsò aſcriptum.

Et planè ſi ita habeat, vt alienâ fide ipſe nimium credulus & præceps euulgaui, indignum omnino eſt quòd à tanti viri maximis Hiſpaniæ & Eccleſiæ rebus diſtenti pariſque, officinâ prodierit. Prorſus ſophiſtam aut potius veteratorem reſipit qui Apinis & Tricis Scholæ innutritus, nequitiam & crudelitatem præferat, & decreta Pontificia peſſimis artibus corrumpat. Duram mihi Prouinciam & neceſſitatem impoſueram diſceptandi cum homine ſummæ authoritatis; vt mihi vſurpandum fuerit, quod à quodam Philoſopho diſputationem cum Auguſto Cæſare detrectante dictum legi, periculoſum

esse priuati certamen cum homine qui legionibus imperaret. Neque enim mihi minus iniqua aut infœlicior visa erat contentio cum viro, penès quem sit summa apud Regem potentissimum gratia & authoritas, qui plura regna, si opus sit, contra aggressorem possit in subsidium aduocare.

Vtcunque res sit, sensum meum paucis aperiam. Trium occurrit cogitatio; & horum vnius certa persuasio. Sentio itaque, aut librum frustra hactenus à me quæsitum non extare, aut si quis eo titulo & argumento prodierit, vt vendibilior fieret & grauiùs noceret, fraude Patri Nidard ascriptum; vel si is sit legitimus operis Author, eius mentem fuisse interpolatam & corruptam. Mei sensus rationem repeto primum à stylo, deinde ab instituto, & tandem ab immani falsitate paradoxi quod nullâ, quanta quanta sit authoritate muniri, nullâ etiam in speciem verâ ratione defendi aut fucari possit. Stylus quidem totus olet Authorem, qui nedum Scholæ argutiis sit à primâ ætate imbutus; sed penè ab ipsâ origine compactus, & ineptias, si quæ vnquam fuerunt, Scholæ, ad rabiem vsque depereat; quæ omnia abhorrent à vitâ anteactâ, & à summâ grauitate & sapientiâ Patris Nidard, quem à fide digno accepi, iam adultâ & prouectâ ætate Catholicum factum, ingressum Societatem, & diu militiam exercuisse, præfecti equitum munere defunctum, & Lutheranam hæresim ab infantiâ haustam eiurasse.

At quis nesciat militaris vitæ genus alieniſſimum esse à Scholæ subtilitatibus, quas vix hæretici deguſtent, tantum abest vt iis possint assuescere? Quid verò inclamat illa *laudabilitatis* vox barbara? Quid gradus certitudinis Moralis, Metaphysicæ, &c? Quid tandem distinctio iudicii assertiui & problematici, quod tamen immolitum & astructum sit certitudini maiori, quàm vlla parere possit principiorum indemonstrabilium euidentia? Iurarem ista non potuisse proficisci à viro militia diu exercito, à Lutherano maximâ vitæ parte, id est ab osore Scholarum, cuius tamen nedum minutias calleat, sed ineptias etiam aucupetur, & fallacias insulsissimas captet, & insuperabilibus, dum alios videtur velle implicare, sese inuoluat nodis. Quid enim im-

plicatius & contradictorium magis, quam ab omnium certissimo supra prima principia assensu, non nisi problematicum proficisci iudicium, quod salua Constitutione Pontificiâ assertorium tantum iudicium vetante, damnentur qui Scoto non assentiuntur?

Sed præter hoc argumentum non leue à stylo Scholæ nugerrimæ, aliud suppetit longè grauius à sensu scriptionis & instituto: nam huius libelli, si vllus fuit, Authoris vna videtur mens esse, bonam fidem à societate humanâ & Ecclesiasticâ prorsus ablegare, illique dolos & fraudes sufficere, æquissimas principum, & Pontificum sanctissimas leges, pudendis, nedum ineptis & ridiculis, sed etiam nequissimis interpretationibus corrumpere; vt quisquis libelli, si extet, Author est, bellum indicere videatur probitati & humanitati, & perfidiam inuehere fucatam aliquâ subtilitatis & pietatis specie, vt sit detestabilior. Quis enim illos ferat, qui fœdera, pacta sincere ineunda, qui leges diuinas & Ecclesiasticas huiusmodi corruptelis sibi permittat inuertere; vt si quid pollicitus sit, aut iurarit ex animo, in promptu, dissoluendo promisso & pacto habeat distinctionem, se problematice, non assertiuè locutum; quamuis subsit iuramento cognitio certior quolibet principio Physico, Metaphysico, aut per se noto? Quis sibi non magis ab hâc distinctione timeat, quâm à peste aut quouis veneno præsentissimo?

Et ne quis rei per se innoxiæ credat, tot malorum me inuidiam importare, vt obliquè illius Authorem traducam, paucis demonstro nullo carere vitiorum genere. Omnia ab inscitia, ab improbitate, & vanitate mentis prodeunt, velut à triplici origine. Hinc totidem studia diuersa antiquorum, Thimonis Athenienſis cognomento osoris hominum, omnes vniuersim execrantis, quod multa per summam iniquitatem flagitiosissima perpetrent; Democriti risu & cachinnis res humanæ infectantis, quasi inanissimas & à vanitate profectas; & Heraclitivitam hominum perpetuo fletu prosequentis, quod inscitiâ miserandâ cæci in omne errorum & flagitiorum genus nos præcipites daremus. Certissimum est eam ex *laudabilitate* gradationem certitudinis, adiuncta distinctione, assertiuè ac problematicè dicti &

promiſſi, nullo horum malorum, quæ vindictæ, commiſerationis, & contemptus vberrimam materiam, & æquiſſimam cauſam præbent, contagio carere. Id tantum dubitari poteſt, quæ illarum vincat, magis ne inepta & ridicula, an periculoſior & nequior, vel magis miſeranda ſit.

Inſcitiam demonſtro à principio cui tota hæc machina aſtruitur, apertâ falſitate: non eſt dubium *laudabilitatem* (à quo vocabulo licet barbaro abſtinere non poſſum cum ſit totius rei cardo;) imparem omninò & ineptam eſſe adſtruendæ tantæ certitudini, vt eam vincat quæ ex euidentiâ principiorum per ſe notorum exiſtit; cum ad ſummum infimi gradus, moralem ſcilicet, ſufficere poſſit; vt multis euincere libet exemplis, quæ totâ hâc apologiâ aliiſque partibus attigi.

Quis enim neget laudabile eſſe, quotquot Martyrologio recenſentur, poſſe coli & inuocari, vel hoſtiam à ſacerdote poſt conſecrationem exhibitam populo, adorari; vel ſacramentum abſolutionis impertiri moribundo, qui aliquod pœnitentiæ ſignum ediderit, antequam illi vox & ſenſus exciderint; ſicut puero moribundo, poteſt aquâ roſeaceâ, ſi elementaris deſit, adminiſtrari baptiſmus? At quis niſi ignarus, & ineptus, & forte etiam nequam, ex eâ triplicis generis laudabilitate inferat, certius eſſe nedum phyſicâ & metaphyſicâ demonſtratione ſed etiam quolibet principio per ſe noto, eos omnes, quorum nomina Martyrologio inſeruntur, beatos eſſe cælo receptos; ritè conſecratam quamcumque hoſtiam à ſacerdote ſacrificio Miſſæ aſtantium oculis ſubiectam; vel validum eſſe baptiſmi moribundo puero cum materiâ dubiâ, vel pœnitentiæ morituro adulto nullum peccatum confeſſo, ſacramentum adminiſtratum?

Nam vt hoc vltimo exemplo, quia eſt apertius, cæteris prætermiſſis vtar; ſi ex illâ laudabilitate Pontificiis decretis inductâ, quæ iubent periculo mortis ingruente, dubium ſacramentum conferre, certa euaderet ſupra metaphyſicam aſſertionem, aut prima principia hæc adminiſtratio, impiè agerent, nec ab errore & ſacrilegio excuſari poſſent Theologi, & Summi Pontifices cum his occaſionibus laudabiliter adminiſtratum ſacramentum

mentum iubent repeti, si moriturus periculum euadat, cuius causâ dubiæ materiæ collatum est.

Atque vt ruinosum illud fundamentum conuellam validiùs, explicata vi vocis: certum est ex Philosopho apud Diuum Thomam laudem ab honore differre, quod illa ab agendis, à mediis seu actionibus humanis, quæ ad finem recta tendant, consurgat: honor verò optimis quibusque debeatur, & ex ipsa fœlicitate iam adepta existat. Hinc sanè omnium maxima, cum rebus dubiis tutiora, id est viciniora saluti, & à periculo peccati remotiora eliguntur. Hinc secunda Ethicæ nostræ parte distinximus duplicem veritatem: speculatiuam vnam, quæ quid sit rei in se aperiat; alteram praxeos, quid facto opus sit, quid tutius, quid melius ad officium & salutem, præscribentis, cui adhærere summæ laudi ducatur, etiamsi res in se incuidens, etiamsi in se dubia & incerta sit. Ergo laudabilitas toto genere distat à rei ipsius veritate speculatiua, seu euidenti & certâ notitiâ.

Quare summâ fraude ex laudabilitate, id est, veritate practicâ, quæ quid agendum instet, docet, nec quid rei sit in se admodum curat, aut euidenter consequi potest; ac proinde à laudabilitate decretis Pontificiis asserta per varios certitudinis gradus ad summum euehere, quaslibet res, quibus assuta fuerit. Ex Summorum Pontificum approbatione, crassæ est inscitiæ; neque enim euidens rei in se curat iudicium, aut certitudinem, vt sic loquar, speculatiuam parit laudabilitas, sed operis & cultus honestatem, seu veritatem practicam, quæ in laudabilitatem recidat, quam mille exemplis constat saluam esse, quamuis res dubia sit, & forte etiam falsa, vt de Sacramento baptismi & pœnitentiæ paruulis & adultis morituris dictum est: laudabile imo & necessarium esse tum conferri, cum dubium esse non desinit, nec assurgere possit nedum supra principia indemonstrabilia; sed nec etiam ad gradum certitudinis moralis. Quis ergo non videat huius libelli Authorem non modò res politicas periculosè, sed summâ etiam imperitiâ res Theologicas, sus deque permiscentem, vt incredibile sit adeo ineptum à grauissimo viro, adeo imperitum à

ſapientiſſimo Theologo opus prodijſſe. Quis enim credat rem dignitatibus Phyſicis, ac Metaphyſicis, & per ſe notis, atque indubitatis principiis certiorem, probabilem tantum eſſe, & problematicè iudicari; niſi fortè omnem cum Academicis & Pyronicis ſcientiam & euidentiam rerum de medio ſublatam velis, & incertam parere perſuaſionem certiſſima quæque? Quis iſta paradoxa capiat aut ferat, quæ tamen eo libello ſi vſquam extet, velut totius diſceptationis fundamenta ponantur?

Quare vt honori ac famæ conſulam ſummi viri, malim quiduis aliud credere, quàm adeo enormiter falſa, pugnantia, abſurda, & periculoſa illi in mentem veniſſe; & ſi quid tale ſcriptum ſit, illi abaliquo male feriato homine ſuppoſitum, forte illius gratiæ & ſummæ authoritatis minuendæ causâ. Certum mihi eſt ita de illo ſentire eſſe laudatiſſimum, licet ex illa laudabilitate non auſim, nec aſſertiuè, nec problematicè, iudicare, rem aliter quàm opinor, non poſſe ſe habere.

FINIS.

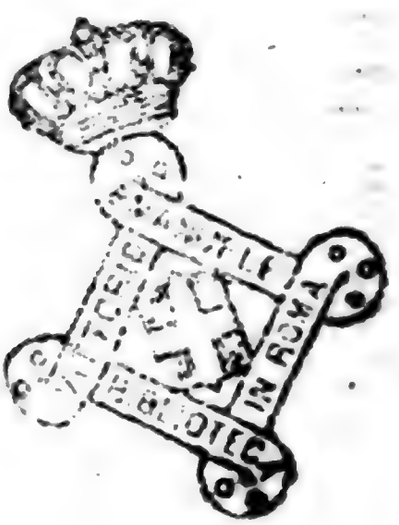

Digitized by Google

Digitized by Google

RESTAURO del LIBRO ANTICO
Sav. G. DI GIACOMO
PESCARA
1974

Digitized by Google